

<p>המחיר:</p> <p>דשנה 10,-- מארק. חצי שנה 5,-- רבע שנה 2,50 קונטרס אחד 1 מארק.</p> <p>מחיר מודעות:</p> <p>מעניני התורה והיהדות כער שורה קטנה באותיות פשוט 50 מעניני. מודעות לחקנות עונות מתקבלות חנם.</p>	<p>שערי תורה</p> <p>קובץ רבני חדשי</p> <p>כולל שו"ת וחידושים וביאורים בהלכה ובאגדה</p> <p>מאת גאוני וגדולי דורנו שליט"א</p> <p>נוסד ע"י הגאון מרן יצחק הכהן פיינענבוים זצ"ל</p> <p>ראב"דק ווארשא</p> <p>וו"ל תחת בקורת ועד ת"ח</p> <p>ע"י בני ישראל איסר הכהן פיינענבוים.</p>
--	--

ווארשא, מנחם אב תרע"ז.

הוצרר

שנה ט

אדריסה להמערבת:

I. FEIGENBAUM, Warschau, Muranowskistr. № 4.

אל הקוראים.

חן סקב"ס שוב את סדריקוס בשנת סרעב לא לסס ולם לנזיקס
 מלא בומן שכלות בלס לעולס סקב"ס מתקן לסס מסיכן יסיו.
 (מ"מ סקן):

ב.ד.ר.ש"ת רבום הנשנו כעוה"י, לחדש את הוצאת ה"שערי תורה" — הנספס וה' ומן כבני — לפנבת כל
 אוהבי תורה ושוחריה.
 וגם מצאנו לנכון ונחין, לחז"ל את ה"שערי תורה" מורם ומוקדש להחוקת כסה גדולי תורה ות"ח
 מ.ו.י.נים אשר לרגלי המלחמה אכדו פרנסתם ונדרשים לעזרה ותמיכה.
 כל הקוראים ידעו בשם את גודל האחריות אשר לקחנו עלינו בהוצאת ה"שערי תורה" בשך ימי המלחמה
 אשר רבום מבחירי סופרי ה"שערי תורה" וסחזיקיו הלכו ונתקו מאתנו.
 לכן הננו קוראים בזה לבי גדולי התורה והוגי, ולכל נדיבי לב לבוא לנו לעזרה בעבודתנו
 הקדושה והקשה, בעזרתם סחידושי תורתם להוצאת ה"שערי תורה" להרים בוח
 קין התורה ולסבירה.
 ובעזרי וכליג על משמרתנו נעמודה להוציא לאור את ה"שערי תורה" מדי חדש בחדשו "אביב
 מרח ומהיורה.

המערבת.

מכתבי גאוני זמננו הי"ו

הרב הגאון הקדוש המפורסם נ"י עה"י מופת
הרור והרור בקש"ת מרן מאיר יהואל הלוי
שליט"א, אבר"ק אוסטראוויץ.

בשם ה'.

הנה כאשר נתקבל עוד מהרבני שנים מפעל גדול שערי
הנחה מלכרי הכניס ישראל דומנו ע"י כבוד הרב
הגאון הסביר מוהר"י זצ"ל מוהרש"א ומאוד היה לחוש
לרומם קרן התורה ולקמורה אשר בעול"ר הושפל כבודה :
ועתה כאשר הרב הגאון הנדיק מוהר"י זצ"ל שהל"ה לכן
כדי שלא יתגלל הרב הרב הגדול הזה דעתי שגם
עתה יתהלל ע"י בניו שיח"י :

ומצוה גדולה לתמוך ולהי"י : בידם בהדפסת ח"ת וגם
לקנות הספר נמחר כסף. ואקוה בעתה"ל יקרה
למנוע גדולה ויתרום קרן התורה

בנפש המצפה להרבת קרן ישראל כשהרהר
הק' מאיר יהואל הלוי מאוסטראוויץ.

כבוד הרב הגאון החסיד המפורסם פ"ה עה"י נ"י
וכו' בקש"ת מוה"ר פתחי' הארנבלאס
חופ"ק.

ב"ה.

כאשר הספר שפ"ת הוא עוד מוסד ומפעל מלח כבוד הרב
הגאון הסביר ר' יצחק חב"ן פייגענבוים זלה"ה
עין העדה והוראה פה ווארשא להגדיל תורה ולהאדירה
והוא קובץ רבני חדשי כולל שו"ת והידושים מלח גדולי גאוני
דורינו שהיו הנחוצים זה לזה בהלכה ובאגדה ומכת"י גאוני
קדושי זצ"ל. והשליח הכבד אחרי לכוון בניו שיחיו.
לכן מהראוי ונכון מאד לתמוך ולהחזיק בידם ולקחת חבל בדבר
הגדול הזה למען כבוד מוה"ק אשר מזה יתרום קרן התורה
אשר הושפל בעול"ה. ואבקש מאד מאהב"י לשיעור להם ככל
היכולת בדבר מזה זו :

דברי הבאעה"ה ר"ח כסלו הער"ב לפ"ק.

פתחי' הארנבלאס חונה פה ווארשא.

כבוד הרב הגאון המובהק נ"י פ"ה עה"י מאה"ג
המפורסם כש"ת מוהר"ר יעקב שור שליט"א
אבר"ק קוטוב.

שידית, בי"ב אלול ישראל.

הספר הנכבד שפ"ת אשר נערך ע"י הרב הגאון האמיתי
החסיד מוהר"י חב"ן זצ"ל ראב"ד ווארשא הוא מפעל
קדוש ורחם פנים לתורתנו הקדושה להיות הליכות עולם לו, ובעוד
היה הגאון הגדול הג"ל כהנים אחנו בעמל ידיו ובתבנית
פסיו, השתדל להיות מדפוס ועולה. עתה כאשר דלה להי עד הנה קמו בניו נ"י
ותחתיו להיות מעשה אביהם בידם להעריך ולהדפיס הספר שפ"ת
תמידין כסדרן, ולחלל הנני לעורר את לב דכ"י עמיתו אשר אהבת תורה ויראה ר'
בקרס, לתמוך שפ"ת הספר שפ"ת כנצל וכל אשר אפשר לו להיות מסייע לזה ויהיה
נמנה לדבר מזה זו שגרו יגדל בזה וכבד ותומכיה מאושר.

יעקב שור אבר"ק קוטוב והגליץ.

כבוד הרב הגאון המובהק המפורסם צנא מלא ספרא נ"י עה"י פ"ה וכו' בקש"ת מוה"ר
משה נחום ירושלימסקי אבר"ק קיערץ.

ע"ד דרשת כבוד החסיד נ"י בני הרב הגאון המובהק הנדיק המפורסם וכו' בקש"ת מוהר"ר יצחק חב"ן פייגענבוים זצ"ל
חיד' אודת המפעל הנעלה הולאת הקובץ שערי תורה הנה הגם שכבר נתפרסם ונודע כבודו וישראל יקרה ערך
הקובץ הנעלה אשר גאון ישראל ונדיק תמים כהנאים זצ"ל ה' מתוודעו א"כ לנותר הוא הסכמתי לכל למלאת רצון ויראו
ה' שבו מחכים בענין נשגב חפצתי. והנני מבקש מכל לומדי תורה ויראה וישראל לתמוך בידם ונוכח לרשות לקחת ח"ת
ומכל קנאי ארץ יתאחדו למקום א' להגדיל תורה ולהאדירה כחפץ המעמיר המנחה להרמת קרן התורה ולומדי'.

חסי' משה נחום ירושלימסקי האבר"ק קיערץ והגליץ.

רבנו הגדול שבגולה, גאון הגאונים, ציס"ע,
איש אלהים קדוש, ארמור אברהם וצלה"ה
אבר"ק סאכמישוב.

ב"ה יום ר' שמות ט"ו טבת הרס"ג לפ"ק.

שלום לכבוד אהובי ידידי הרב הגאון החסיד יראת
ה' אוצרו מוה"י יצחק נ"י חב"ן.

החירוש הראשון מכבודו דבר הכופרים הוטב בלתי מלך
כו' ובענין הולאה לאור ספרו הגם שלא שייך ליתן
הסכמה על מה שידפוס אך אינו צריך להסכמה ולהתחייב נכבד
בחדושים טובים. כשכל היצר, ומסתמא ישנוח שלא להדפיס
מאחרים דברים שאינם כשכל וכו'. וה' יתן לו חיים שלום
ונכרה כנפשו הטהורה ונפש הדו"ש כלו"ה.
חק' אברהם.

הרב הגאון הצדיק המפורסם פ"ה והרור מאה"ג
בקש"ת מוהר"ר חיים הלוי סאלאווייציק
נ"י, אבר"ק בריסק.

ב"ה.

החיבור שערי תורה הנודע ע"י הגאון ר' יצחק
פייגענבוים זצ"ל. בו נקבלו ח"ת מנדרלי
וחבסי הוסן ערוך ומתוקן. היטב. ועתה כי בניו וכו' נ"י
ירצו לכונו עוד שלא יופסק ראו מאד לתמוך בידם כי
הוא טובת רבים ויתרנה המו"מ בהלכה.
נאום חיים סאלאווייציק.

הרב הגאון המפורסם שר התורה פ"ה נ"י עה"י
וכו' בקש"ת מוהר"ר יואב יהושע שליט"א,
אבר"ק קינצק.

ב"ה פה קינצק.

כבוד ידידי וכו'.

ראשית הנני לברכך שנתהם אהבם הי"ת בחן שאר אבלי
ציון וירושלים, וע"ד מכתבם אודות הולאת הקובץ
שערי תורה מי זה ואמר על מפעל זה שאינו נכון. כפרע
במנו אלה גדולי צדיקין לבקש עזות להרמת קרן התורה :
אך ים להשגיח בענין פקידא שלל הדברים הנדפסים ויתן
עליהם עין בקורת ערס הדפסתם אם ראויים הדברים
להעלותם על מכש הדפוס, ועי"ז מוכן לכל כי יתרום
המפעל הנשגב הזה ויהי למנוע גדולה ולמנוח רבה תחשב.
ידיד יואב יהושע חופ"ק קינצק.

החתום בברכה בשנת נתברך לפ"ק.

שער זכרון

קנטרם זה מורס ומוקדש דובר נשכח

הנכיר הנכבד הנודע לשם ולחברה

הירי זאב וואלף ביר יהושע יואל קראנאלד וי

המנוח נ"ע היום נמנה בין גדולי עירנו ווארשא וקלניס.
מזין בתורה ובמדותיו התרומות. ובגזע מתבטח ממעמדת
גדולים ואמיתים. נכדו של הגאון ס"ר יעקב ז"ל מפעוריש
ושי"ט של הגאון ס"ר המורה ס"ר אליעזר חרל"פ ז"ל.

נפטר בשם טוב בן ס"ב שנה

יום ועשיק וישב י"ט כסלו הרע"ז.

תנצב"ה

סימן א

צוית י"ב ר' ריה הרמ"ט י"פ קושב.

כבוד ידידי הרב המהר"ג חו"ב ירא וש"ס וכו'

מיה אהרן נפתלי גיי סויצ בק"ק ווארשא.

ע"ד אשר האריך ר"ח לנכב מספרי חסדיו נדדי קולות
בדבר המינקת אשר בעלה שבר לה מינקת מיד בלידתה.
ורק הוא הניקהו נ"ב ק"ת לפרקים מעט. ומשחח הבעל עד עתה
שי"ס יותר חתמה חסדים לא הניקה אותו עוד כלל ונפסק הלכה
למחרי. ודעת מעלתו להמיר לה להינשא בחזק כ"ד חודש אחר
פ"י חודש בהיות כי עפ"י שנות הוראות איוו מורה [אשר]
קורה ככן סודר ומורה] המיר לה להינשא ונשדקה עם אחד.
ואם תענה להחמין כד"ה יונתק קשר השידוך. והוא בענין
עובדא דהפ"י עכתי"ד בקלרה:

(א) תשובה. חלילה וחלילה להמירה ומשכ
ותחמין מלהינשא כ"ד חודש. ולא

שח"י מחמיר מלד חשש פחד סגולי כאשר חושב
ר"ח במכתבו. כי מורה לא יעלה על ראשי. אבל
כן ראוי מעיקר הדיון [כאשר אבאר בעזה"ש]. ואם
כי ידעתי אשר ימלא לקצת גדולי המחברים בספריהם
המקילין בכה"ג אין לשמוך עליהם. והלא יראה
כמה החזיקו חז"ל בחוקק נזירה זו דאף דכל
דוכתי הלכה ככה"ג נגד ב"ש. וכן הלכה כר' יהודה
נגד ר"מ. וכן קיי"ל דמעשה רב. וכן קיי"ל דאין
הלכה בתלמיד במקום הרב. ואפ"ה באיסור זה
דמינקת חבירו קבעו בגמרא הלכה דלריכה להחמין
כ"ד חודש כדעת ב"ש ור"מ אף דב"ה ור' יהודה
ס"ל דסגי ט"ו חודש ור' חנינא הורה כן הלכה
למעשה [שהי' רבם דרב ושמואל] ע"ש כחובות ס'
ט"ז. ועיין בשיטה מקובלת שם. שכתב בשם הרבנו
יונה שהמיקל באיסור מינקת חבירו בחייו נדדי
קולא עליו נאחר ופורץ נדה י'כטו נהש כי בדבר
של סכנה יש לחוש אפילו לדבר רחוק ע"ש. ועכ"פ
בצנין כ"ד אסורה וקיימא מעיקרא דדינא דגמרא
כאשר נכבד בעזה"ש:

הנה מסקנת ההלכה בש"ס כחובות (דף ס' ע"ב)
דגם כחנה בנה למינקת אסורה רב נחמן.

(מחרי הרע"ז)

וכר"ך והא רב נחמן שרא להו לבי ריש גלותא.
ומשני שאני כי ריש גלותא דלא הדרי בהו. ודעת
קנה פוסקים דהה"ד שאר נשים חשובות כאלו או
בנשבעת המינקת באופן דלא חיישין בהו גס כן
לדילמא הדרי דה"נ מותרת. ושאר פוסקים חלקו
כמוזכר בב"י אהע"ז ס' י"ג. ואולם הרמב"ם ז"ל
השמיט לגמרי המירה דבי ריש גלותא. וכנה הרב
הגויז בפי"א מה' גירושין הכ"ז דס"ל דאיו הלכה.
חבל הר"ן בכחובות שם דחה זה וכתב דמכ"ל
להרמב"ם לדמותה מהלכה ע"ש. וכל עפ"י המורה
בש"ס יבמות (דף קכ"א סוף ע"ב) באיסור נשואין
כנשבע במים שאל"ס דאמרו שם גבי חסא דאנכ"ב
רב נחמן לדיביתו משום דחסא גברא רבה הוא
אם אימא דכליק קלא חיה ל'. ומסיק הש"ס ולא
היא ל"ש גברא רבה ול"ס לאו גברא רבה אשמו
אסורה. הרי דרב נחמן ס"ל דאף דאסור במים
שאל"ס דאשמו אסורה מ"מ בגברא רבה דלית ב'
טעם חשש איסור חכמים יש להמיר ולא אמרינן
בזה לא פלוג. ולזה שפיר ס"ל לרב נחמן גס כאן
באיסור מינקת חבירו דבגברא רבה כבי ריש גלותא
דלא שייך ב' טעם החשש יש להמיר. ומש"כ
לדין דמסקין גבי משאל"ס דלא כרב נחמן דל"ש
גברא רבה או לאו גברא רבה אשמו אסורה דלא
פלוג. ממילא הה"ד גס כאן באיסור מינקת חבירו
ושפיר השמיט הר"ף והרמב"ם הא דר"ג מהלכה.

וע"פ זה ח"ש נ"ב בש"ס שבת (ד"ב ע"ב) בגזירות
לא יקרא לאור הנר שח"א י"ה דאמרינן דאפי'
גבוה שתי קומות ואפי' עשרה בהים זו ע"ג זו.
ופרש"י דכיון דגזרו לא פלוג רבנן אף בהי' דליכא
למיחוש להט"י. והדר אמרינן אחר רבא אם ארס
חשוב הוא דלעולם אין דרכו להטות מותר. והרמב"ם
השמיט גס שם הא דרבא. וא"ש עפ"י דבאמת
רבא תלמיד רב נחמן ה' וכר"ג רבו ס"ל דה"ס
חשוב דלא שייך בו טעם הנזירה לא אמרינן לאסור
ב' משום לא פלוג. וכן מצינו קצת בעין זה לרדא
ורב נחמן בש"ס נדרים (דף י"ד סע"א) ע"י.
מש"כ לדין אין לחלק בגזירות חכמים אף בארס
חשוב דלא שייך ב' טעם הנזירה ושפיר השמיטהו
הרמב"ם מהלכה גס הא דרבא וא"ש. ועפ"י עולה
לנכון נ"ב דברי הר"י בחוש' שבת (דף נ"ב ע"ב)
בגזירות שלא הלא אשה בתכשיטין בבבת לה"ד
דלימא שלפא ומחוי. ופליגי שם בלשה חשובה או
מותרת לנאה בכליל או כעיר של זהב דאשה
חשובה לא מושלפי ומחוי. וכנהו החוש' דדוקא
בכליל או עיר של זהב שאין שאר הנשים מקשטות
בהן אלא אשה חשובה ס"ל להמיר אבל שאר תכשיטי
נשים אסורה אף לאשה חשובה דאף דאשה חשובה
לא שלפא ומחוי מ"מ אין לחלק בין הנשים ע"ש.
ומשפחה

ומעשה אילתמיד לנכון גם דעת הפוסקים דגם בנשים חשובות כבי ריש גלותא. או בנשבעת המינקה אין שום היתר לדין אף אי ליכא למיחוש דלמא הדרי בנ דלא פלוג רבנן לחלק בין הנשים וכחש וזה ברור:

(ב) ויורשת אני אומר דבאמת כשם שאסרו בנתנה בנה למינקה משום חשש שמא אח"כ תחזיר המינקה. אי"כ כמו כן יש לחוש שמא תמות המינקה. ואין לומר דחשש זה שייך גם בהאס זה אינו דכאמו אי"ל לתקן: אבל בנתינות למינקה הרי אפשר לתקן החשש ע"י שנאמר שלא תנשא כמו שחששו לתקן בזה החשש חזרה. והנה בש"ס גיטין (דף כ"ח) פליגי אב"י ורבא דאב"י ס"ל דלא חיישינן לשמא ימות ורבא ס"ל דלשמא מה לא חיישינן לשמא ימות תנאי הוא ע"ש. ולזה רב נחמן דהתיר לרבי ריש גלותא י"ל דס"ל דלשמא ימות לא חיישינן וליכא רק חשש חזרה. ובדב"י ריש גלותא לא הדרי בהו. אבל לדין דלשמא ימות חיישינן ובפרט למ"ש התוס' שם וברמב"ם פה"מ רפ"ק דיומא דלזמן מרובה שפיר חיישינן שמא תמות. וביותר למ"ש למעלה ראש בשם הרב"ט וינה דבמינקה שנתקן משום חשש סכנה חיישינן בסכנה אפי' לחשש רמון. וכ"כ התוס' בפסחים (דף קט"ז ע"ב) סוף ד"ה קפא. שפיר לא מהני נמנה בנה למינקה משום שמא תחזור בה או שמא תמות בתוך הזמן. וכל אמתלאות שטרחו קלתן לבקש היתרים בעשירים או נשבעת וכיוצא. כולם עלו בתוהו. ומלאתי מפורש בשו"ת הרא"ש כלל י"ג ס"ג שכתב שמא תמות המינקה או לא תתעלה להניקו יותר ע"ש ושמה לבי:

(ג) ויורשה ר"מ פתח פיתחא דהתירא לנפשי כפי ח"ש בשו"ת ר"ע איגר דמרוכ הפוסקים שהביאו דעת הר"ש הזקן המחיר בגרושה מוכח דהטעם משום דאינה משועבדת להניק. ודעת הר"ן דסובר משום דקאי אב דמסמים ל"י היא דעת יחידאה. ועפ"י כ"ד שבעלה היה עשיר גדול שה' אללו שתי שפחות והיה ראוי שיקנה שתי שפחות דבכה"ג. אינה משועבדת להניק ע"י אהע"ז ס"י פ' דינה בגרושה. והיה זה כתב בשו"ת אמונה שמואל עכ"מ:

ד' ויורשה לא באו דברי הר"ש הזקן עלמן רק מובא דעתו בקצרה בתוס' ורא"ש. והאחרונים לא ראו דבריו עלמן בלבוש ובמקורן דין גרמא להם לחשוב דעת הר"ן דעת יחיד ולהחליט דעת הר"ש שמתיר בגרושה רק מטעם דאינה משועבדת להניק. אבל אני מלאתי דברי הר"ש הזקן מובא דבריו עלמן בלבושם בספר הישר הגדול להר"ם ז"ל פ"ה תקמ"א והנה ז"ל. מפ"י הרב רבינו שמשון.

אלא

ומינה שנתגרשה. ובעלה קיים"ל שמוחלת לינשא לאחר ג"ח ודינה חלוק ממניקה שמה בעלה. ואין לומר טעמא מאי מינה אסורה להנשא עד כ"ד חודש דילמא מטיבדה ומיעבר חלבה ותנמול את בנה וימות האו טעמא איכא למימר נמי בגרושה וכו' לא דמי דהרי מינה שמה בעלה עליה דירה להניק את בנה וכו' וכיון דעליה להניק אסורה רבנן להנשא עד כ"ד חודש דאי בעי למיסמוסי ביליס וחלב בעלה לא יהיב לה אבל מינה שנתגרשה לא עליה דמי להניק את בנה וכו' וכיון דעליה דאב דמי לתת בנו למינה או למסמוסי ל"י ביליס וחלב האב יהיב לב"י דיד"י כל זכרו וא"כ בטלה לגזירה דשמא תנמול את בנה וימות ומוחלת לינשא לגמרי אחר ג"ח כדפרישית עכ"ל הר"ש:

ה' ויורשה אנו רואין דברים מפורשים וולאין מפי הר"ש הזקן דלא התיר אלא במינה שנתגרשה ובעלה קיים. ויהיב טעמא דאין לחוש לשמא תתעבר ותנמול בנה וימות משום דאז האב הוא יתן לב"יה דיד"י כל זכרו. הן שכירות מינקה הן למסמוסי ל"י בביליס וחלב. וההבדל בין אלמנה לגרושה בחיוב ההנקה שכתב הר"ש דעת שפתיו ברור מללו. דאם גם גרושה תהי' עליה חיוב שיעבוד להניק בנו בודאי אסורה להינשא אף דהאב קיים דשמא תתעבר ותלטרך לגומלו ואי משום דתמסמם ליה בביליס וחלב לא יתן האב דלא הי' לה להינשא אבל כיון דגרושה מיד כשנתגרשה אינה מחויבת להניק אי"כ על האב מוטל לדאוג לטובת בנו וכל זמן שהאב קיים אין אנו אחראין לדאוג לטובת בנו. ובזה מיושב מה שהשיג עליו הר"ם דהרי בגרושה אף שאינה משועבדת להניק מי"מ אשה בושא לבוא בב"ד כדאמרין לענין וליחבצניהו ליורשים. ובאמת לק"מ דדוקא באלמנה כיון דליחא לאביו והיא בושא לחבוע בב"ד אז על הב"ד לדאוג לטובת הבן ולפיכך אסורה להינשא. אבל בגרושה דהאב קיים עליו מוטל להשתדל ולהשגיח בטובת בנו הן למוסרו מיד למינקה הן לשלוח לה לזורך מסמום ואם לא ירצה לשלוח יגוע ברעב. ולזה באמת גם הר"ש לא כתב להתיר רק בגרושה שבעלה קיים אבל אי בעלה מת אסורה דשמא תתעבר ובעלה השני לא תמסמם ל"י בביליס וחלב. ואביו הרי ליתא להשגיח למסמם ל"י. וממילא דבאלמנה אף שהי' בעלה עשיר ולא הינה משועבדת להניק מי"מ אסורה להינשא ככל מינקה שמה בעלה. ובפרט למה שהסכימו הראשונים לאסור בכל אלו משום לא פלוג עיין ריב"ש ס"י תס"ב:

ו' ויורשה ר"מ בשם שו"ת תפארת לבי שכתב דמה דקיי"ל כב"ש ור"מ דאיסור מינקה היא כ"ד חודש. דבאמת היה סגי רק י"ח חודש

אלא דנורין תוך כ"ד אטו תוך י"ח כיון דרגילות להניק כ"ד חודש. ולזה בנתנה בנה למינקת דהאיסור היא רק משום שמה מחזיר בנה המינקת אין לאסור אלא בתוך י"ח חודש דלא סכנה למינקת אם מחזיר אבל אחר י"ח חודש דלא אין סכנה עוד אין לחוש לאסור משום שמה מחזיר כיון דאף אם מחזיר ליכא סכנה עכמ"ד:

הנה חין ספר ת"ל תח"י אבג מאד אמתה להקל בדבר מחזיר כזה ע"י סברא כרסיות כזאת הפירוש באור. והנה חז"ל דקדקו כל כך להגריך כ"ד חודש חוץ מיום שגולד וחזון מיום שנחלסו בו ואלו הרגילות היא כך להניק כ"ד חודש חוץ מיום שגולד ויום המחזרת ובשנים חתם כופר סימן ל' וס"י ל"ד הביא שאלות הפוקדים דבזה"ו דרוב בנים אין יונקין רק מספר חדשים וגומלין אותם אי"כ בטלה תקנות חכמים באיסור מינקת חזירו והשיב דבאמת ב"ש ובי"ה לא פליגי במילאות ולכ"ע רוב בנים סגי להו י"ח חודש להנקה אבל מיעוט לריבין כ"ד חודש וחששו בפיקוח נפש גם למיעוט ע"ש. וכדא"י פשוט דהכי קים להו לחכמים דיש סכנה לכמה ילדים מפונקים אם תגמלוהו קודם כ"ד חודש אם תחסר להם גם המסמסם בינים וחלב ומש"ה דקדקו חוץ מיום שנחלסו וחוץ מיום שגולד. כעין מה דאמרין בש"ס ר"ה (ר' י"ג ע"א) וקיס להו לרבנן בין שליש לפחות משליש. וכן בש"ס ב"ק (דף ג') וקיס להו לרבנן יו"ד טפחים עבדו מימה ט' זניקין עבדי מימה לא עבדי. וכן בש"ס שבת (דף פ"ג) גבי חמשה זרעונים. וכן בש"ס מיר (דל"ט ע"ב) וקיס להו לרבנן כל ז' יונקין אח"י מציא כדי לכוף ראשו לעיקרון. וכן בש"ס עירובין (דף פ"ו ע"ב) קיס להו לרבנן דאין דלי מהלך יותר מד' טפחים. וכן בש"ס בכורות (ד"ד ע"ב) קיס להו לרבנן עד שיהסר מיל שלטה עינא דרועה וכיוצא בזולת מקומות. והרי גם קודם י"ח חודש אינו סכנה לכל הילדים אם תגמלו קודם וכמה ילדים הנגמלים לשנה וחודש פחות או יותר אלא בדברך כלל קיס להו לרבנן דגם הילדים המפונקים ליכא סכנה בהגמול אחר כ"ד חודש משא"כ פחות מזה חודש שלמים. ועיין בש"ס מקובלת כמובנת שם שכתב דלמוד משמואל דכתיב עד הגמל הנער והיה יונק כ"ד חודש ע"ש. והנה לפי מה שאמרנו בש"ס חגיגה (דף ו' רע"א) שאני חנה דמפנקותא יתירתא מציא ביה בשמואל ע"ש. וא"כ ש"מ דגם להמפונקים ביותר יספיק כ"ד חודש ובפחות איכא סכנה ולזה תקנו לאסור הנשואין עד אחר כ"ד חודש. וביותר לפי מה שרמב"ן פ"ב דגיטין ובש"ס מהר"ך ב"מ כ"ח דתקנה קבועה תקנו אף במילתא דלא שכיח ע"ש ואם כן ממילא פשוט דאין הבדל

בנתנה בנה למינקת בין תוך כ"ד או תוך ט"ו דלא מהני כלום:

ה) ומעתה בדיון שאלותינו אף שנכתב בנת למינקת בחיי בעלה יותר משלשה

חדשים. ומבואר בסמ"ג ה' מילואן בשם שו"ת הגאונים שאינה נקראת מינקת חזירו אם פירשה מלהניקו ונתנתו למינקת שלשה חדשים קודם מיתת הבעל ופסק בן גש"ע ס"י י"ג ס"א. מ"מ הרי לשון הש"ע שם, והוא לא הניקה כלל ומקורו משרת הראש כלל ר"ג שכתב דלשון אם פירשה מלהניקו משמע פירש לגמרי ופסק חלבה ואינה מינקת כלל ע"ש. ואני מלאמי במדרש שכל טוב פ' וירא דשם העמיק במפורש לשון הגאונים והוא לא הניקה כלל תוך ה' חדשים. וכן העמיק לשונם בשו"ת הר"ן ס"י י"ב. ובדיון שאלותינו כפי מ"ש ר"מ הרי היתה מינקת הילד לפעמים תוך ה' חדשים ולא פסק חלבה לגמרי הרי דינה ככל מינקת חזירו דאסורה להינשא תוך כ"ד חודש אף אם אחר מיתת הבעל פסקה מלהניקו לגמרי ולמקו דדיה לא מהני כלום. וכמ"ש בשו"ת הרא"ש שם ובתשו' הר"ן ס"י י"ב:

ומה שהאריך ר"מ לתמוה דמנין לנו להגריך ג' חדשים דוקא דמהגמול אינו מוכח דלא מהני אלא בנתנה למינקת אחר מיתת בעלה דשמה תעשה בן במכוון כדי שתנשא אבל בנתנה בחיי בעלה מה צורך לג"מ דוקא. והוסיף לכתוב עוד עפ"י דברי הריב"ש ס"י תס"ג שכתב העטם בנתנה בנה למינקת אסורה משום שמה מחזיר ונ"כ שמה תננהו למינקת בשביל שתנשא וא"כ י"ל דמשום שתנשא דמחזיר לחוד לא ה"י אוסרין אותה רק בצירוף העטם דתמן למינקת בשביל להנשא. וא"כ בנתנה בחיי בעלה דלא שייך רק שתנשא דמחזיר לחוד בשביל זה אין לאסורה וא"כ ג' חדשים. והאריך ברוב דברים. אבל אמנם כי הקדמנו בזה בשו"ת ר"ע איג"ר סוף ס"י ל"ה והניח בל"ע. והנה מ"ש מעלתו בשם הריב"ש לא אדע למה לא הבין כלל כוונתו אשר היא פשוטה והלה בו בוקא סוריקא דמשום שתנשא דמחזיר לחוד לא ה"י אוסרין אותה והרי אם אין חשש חזרה מה יזיק לנו אם תמן הבין למינקת כדי להנשא דמה לו אם האם מינקו או אשה אחרת וכל האיסור הוא רק בשביל חשש חזרה. והיינו שכתב הריב"ש שם וז"ל אלא שאנו חוששין לחזרת המינקת ויסתכן הולד ולזה אנו אוסרין לה להינשא אף בנתנה למינקת שמה היינו מחזירין לה היא תננהו לעולם למינקת כדי שתנשא עכ"ל. וכונתו שבה לחזק ענין מה שאסרו להינשא בנתנה בנה למינקת אף שזה רק באשה פרטית אשר תתהוה שמוכרחת לאיזו סבה לתת בנה למינקת מיד בלידתה וגרלה כחשש רחוק מאוד לאסור גם כה. ולזה כפב

שבאמת אין זה מיעוט רחוק דאם נהיר בה גם כל הנשים המניקות העשה כן במכוון לא לסיבה הכרחיות כי אם כדי שיהי' מותרת להינשא ולזה שפיר אסרו משום סכנות הילד בחזרת המינקת כג"ל פשוט בכוונתו:

ובגוף הדבר שהחריך ר"מ לחמוה למה בעיני בנתנה בנה למינקת בחיי בעלה ג' חדשים דוקא. הרי כבר תמוה על זה גם הרא"ש בתשובה כלל ג' ושו"ת הר"ן סי' י"ב הנ"ל. וכתבו הטעם משום דכל דפסקה מלהניק בחיי בעלה לא נקראת מינקת חבירו ולא חל עלי' תק"ח ולזה בעיני ג"מ משום דכשפסק חלבה ג"מ למקו' דדיה ולא ישוב החלב עוד אבל בפחות מג"מ אפשר שתחזור חלבה וכל שראוי להניק בשעת מיתה בעלה נאסרה מתק"ח עד כ"ד חודש. והר"ן שם הוסיף עוד דכיון שתקנה זו נתקן מפני תקנות הילד וכיון שזו פסקה מלהניק ג"מ בחיי בעלה אינו ראוי להניק בשעה שמת בעלה אינו קרוי מינקת חבירו ואין לו לולד תועלת בשגונה עיי"ש. אבל מי יתן ורעת קדושים אמלא דהרי כל טעם תקנות איסור נשואי מינקת חבירו אמרינן בש"ס יבמות דילמא מעיברה ומיעבר חלבה וימות הולד ברעב. ופריך א"ה דיד' נמי [לא ישמש עמה] ומשני דיד' מומסמס ל' בבי"ס וחלב ופריך דידה נמי מומסמס ל' ומשני לא יהיב ל' בעל ע"ש. הרי דאף דיד' לא נקראת מינקת חבירו. מ"מ היה נאסרה גם בדיד' אם יהיה בזה חשש לתקנות הולד. כי אין בנשואי מינקת חבירו שום איסור בעלם להיות חל' אם נקראת מינקת חבירו או לא אלא דמשני בדדידה ליכא תקלה דיד' מומסמס ל' בבי"ס וחלב. והכי נמי במינקת חבירו לא היה איסור אם יהי' אפשרות ודאי למסמס ל' בבי"ס וחלב. ולזה הקשו אי הכי דידה נמי ומשני דידה לא יהיב ל' בעל ולזה נאסרה להינשא גם בנתנה בנה למינקת דלמא תחזיר או תמות המינקת ותלך לנמולו ולמסמס ליה בבי"ס וחלב ולא יהיב ל' בעל. וא"כ מה בכך שפסק חלבה לגמרי בחיי בעלה ונתנה למינקת ג"מ בחיי בעלה שיהי' טוב מותרת להינשא כשמת בעלה ע"י שנאמר דלא נקראת מינקת חבירו ומה בכך הלא התקנה נתקן רק מפני תקנת הילד כמ"ש הר"ן עלמנו ותקנת הילד היא או בהניקה או במסמס עכ"פ ואם כן תקנת מסמס שייכא גם בכה"ג כמו בנתנה למינקת אחר מיתה בעלה. וז"ל ליישב דעת הגאונים שדבריהם דברי קבלה דהכי קים לנו דבשכיל חשש זה שמא בעלה השגי לא יהיב ל' למסמס לא היו מתקנין לאסור נשואי מינקת חבירו ועיקר תקנות איסור נשואי מינקת חבירו היתה כדי שתינוק כל משך זמן הלך ל'.

ואגב זה תקנו ג"כ לאסור כל מינקת חבירו אפי' היכא שהיא רק להועיל מפני החשש מומסמס [כעין מ"ש החו"מ בכתובות (דף ב' ע"א) ד"ה שאם] ולזה אסרו גם בנתנה בנה למינקת אחר מיתת בעלה או גם בחיי בעלה חוץ ג' חדשים משא"כ היכא שלא נקראת כלל מינקת חבירו כגון בנתנה למינקת ג"מ בחיי הבעל דהשתא ליכא לאסורה רק מפני חשש זה לבד שמא תחזיר או תמות המינקת ובעלה לא יהיב ליה למסמס בשכיל זה אין לנו לעננה. ולזה כתב הרא"ש בתשובה שם דכיון דהיתר הגאונים להתיר בג"מ חידוש הוא ולזה אין לך בו אלא חידוש דוקא אם הי' פירשה לגמרי ופסק חלבה ולא הניקה כלל בכל משך הג' חדשים אבל בלא"ה לא מהני נתינת בנה למינקת בחיי בעלה והיא באיסור תקנות חכמים עומדת ע"ש:

ומה שנתקנה ר"מ דמאי שנא מגמלתו בחיי בעלה דפסק בש"ע דמותרת להינשא מיד אחר מיתת בעלה ולא הלכינו ג"מ דוקא. לק"מ דהרי גם בגמלתו אחר מיתת בעלה היה ראוי להיות מותרת דמסתמא לא תגמולנו אלא היכא דקים לה בגווי' שאין לו עוד שום לורך הכרח לא ליניקה ולא למיסמוס אלא שגורו שמא כל אשה תגמול את בנה גם בחוץ הזמן כדי ששנשא כמ"ש החו"מ משא"כ בגמלתו בחיי בעלה דבשום אשה לא שייך החשש שגמלתו בחוץ הזמן כדי ששנשא ולזה שפיר היכא דגמלתו בחיי בעלה ומת הבעל מותרת להינשא שהרי אין בזה שום ענין תיקון הילד לא ליניקה ולא למסמס שנענן אותה בחנם. מה שאין כן בנתנה למינקת וכמ"ש והבין:

אשר על כן בפי שורות הלכה לא ראיתי בנידון שאלות ר"מ שום דל להקל בתקנה זו שהחמירו בה חז"ל ביותר. ואפילו במת הילד דמסיק בש"ס דמותרת. ומ"מ בהלכות חלוקי בני בבל ובני א"י המועתק ב"ס של שלמה סוף ב"ק בלוח ד' איהא שם דבני א"י אוסרין שלא להינשא בחוץ כ"ד חודש אפי' במת הולד. ובכפרי שחברתי על הלכות חלוקי ב"ב העירוני שכוונתו להירושלמי פ"ג דטוטה דמפורש ר"ע הורי בארבלו כ"ד חודש ואפי' מת התינוק ע"ש סוף ה"ג. ועכ"פ אין לנו לגבב בזה קילות מסכרות כרסיות כמ"כ כפי כ"ד אין שום דל היתר עד אחר כ"ד חודש וזו כ"ל ברור:

ואסיים ואומר שלום למר ולחורתו כנפשו היפה ונפש ידיו הדו"ש ומוכן להשיבו בכל עת ולכל מבקשי דבר ד' זו הלכה. ומנכרו בשמחת חג:

יעקב שור אב"ד דק"ק קוטב והגדיל.
בעהש"ס סאיר ע"ח ושו"ת ד"ו וס' ע"ד וש"ס.

נשאלתי

סימן ב

בעוה"י ווארשא.

נשאלתי מבר אוריין סתם לו סוכה שעומדת משנה לשנה [עם פילקאשקעס] והיו קבועים בחור דפנות הסוכה בחזק. שאם ירצה לנענע אותה לשם סוכה שנית יהיה צריך לסתור קצה מהדפנות ולקלקל מעט הפילקאשקעס והיה על הסוכה גג עשוי לפתוח ולסגור. ולאחר סוכות סגר הגג והניח חפלים הרבה בהסוכה ושעלה לאור כל השנה. ומסתפק אי זה שעלה לאור הוא כביטל את הלשמה שנעשה בסוכה זו. וא"כ צריך לנענע בגוף הסכך אף שהוא טרחה גדולה והפסד ממון. ואף דמולד הגג שהיה סגור לא מקרי ביטול. מ"מ מלד השימוש שעשו לאור אפסר דהוי כביטול בידים והוי כמו אם חיבר הגג עם מסמרים. דזה הוי כביטול בידים. אבל אם שימש בהסוכה לדירה כל השנה טעם דעתו יותר דהוי כביטול בידים ולריך מידוש. ע"כ דברי השולח:

(א) **תשובה** לפעניד י"ש להעיר בזה הרבה אם זה נקרא ביטול. ד"ל דאף דאם עשה לכתחלה הסוכה לאור כל השנה פסולה כח"מ (סי' תרל"ה) מ"מ צ"ד כיון שהניח הסכך לשם החג. ויש ג' העשוי לפתוח ומשמש בהסוכה לאור כל השנה. זה לא מקרי ביטול. והילי דילי מדברי החסיד בניטין (דף ל"ב:) ד"ה רב שנת אומר אינו חוזר ומגדש בו. תימא כו' וכתיבת גט לשמה הוי מעשה דאם כתב אדם ס"ה לשמה אינו יכול לחזור ולבטל. וי"ל דכל זמן שלא הגיע ליד האשה לא חשיב גמר מעשה דאם כתב אדם ס"ה לשמה אינו יכול לחזור ולבטל. וי"ל דכל זמן שלא הגיע ליד האשה לא חשיב גמר מעשה יע"ש. וכיון דפשוט לחוס' דבס"ה לא יכול לחזור ולבטל. אי"כ היה בעשה סוכה לשמה אינו יכול לחזור ולבטל הלשמה דג"כ הוי גמר מעשה עשיית הסוכה כדינה וממילא חל ע"ס שמים על הסוכה כדאמרינן בסוכה (דף ט) כשם שחל ע"ס שמים על המניגה כך חל ע"ס שמים על הסוכה יע"ש. ויעי' לקמן בלוח "עד אוח י"ד):

(ב) **ואין** לדחות דכיון שעושה הסוכה קודם המג ועדיין אינו חל עליה קדושת הסוכה לא מקרי עוד גמר מעשה. וא"כ דומה לגט דלא מקרי הכתיבה לשמה גמר מעשה כיון דלא נתן את הגט לידה. ומ"מ מהני ביטול אף בדיבור. וכש"כ אם עשה לאור. וז"ל דבשלמא בגט לא מקרי גמר מעשה כיון דמחוסר עוד נתינה ליד האשה. ומחוסר מעשה. אבל בסוכה כשעלה לשמה מחוסר רק הזמן. וזמן ממילא קא התיא

ובמו שהעלה המלינו בה' אישית (פ"ד ה"ו) יע"ש. עוד י"ל דהא כל שצידו לא הוי מחוסר מעשה כקידושין (דף ס"ב). והיכא שבה ממילא כגון מחוסר זמן הוי כמו צידו כהוס' כקידושין (דף ס"ד). בד"ה נאמן יע"ש. וא"כ כיון דמקרי צידו שוב לא הוי מחוסר מעשה. ואם כן דומה ממש לס"ה דאינו יכול לחזור ולבטל הלשמה. אי"כ היה בסוכה. היולא לנו מזה דצ"ד אף אם יאמר בפירוש שובטל את הלשמה צ"כ לא מהני לפסול הסוכה דלא אחי דיבור ומבטל מעשה:

(ג) **אך** לכאורה יש להעיר על זה דצ"ד כיון דבאור את הגג שבוטל על צידו בכל השנה וגם משתמש בו בכל השנה להכניס בו לאור. י"ל דבזה מקרי כמו מבטל בידים. ואף י"י' הדין בחוה"מ"ס. אם יקבע הגג [שבוטל על צידו] בחסמורים שלא יוכל לפתוח הגג. נראה לכאורה דנפסל הסכך עד שינענע ממדש כיון שביטל את הסכך במעשה. ומעשה מוליד מיד מעשה כקידושין (דף כ"ט:) וא"כ שוב י"ל כיון שהיה הגג סגור כל השנה ועשה הסוכה לאור. כמו צ"ד. ואף שעשה לשם חג הוי כמו מבטל בידים את הלשמה דהא מעשה מוליד מיד מעשה. כ"ל:

(ד) **אמנם** באמת ז"ל. דדוקא אם היה עושה מחתלה את הסוכה לאור דהוי בפסול. או שוב לא מהני מה שמוציא אח"כ את החפלים מהסוכה. או אם הניח את הסכך בשעה שהיה הגג סגור. וקבוע בחסמורים. או לא מהני אף אם פתח אח"כ הגג. אבל צ"ד כיון דבשעה שעשה הסוכה היה לשם חג. כבשרות. רק אח"כ סגר את הגג [וקבע בו מחסמורים] והניח אח"כ חפלים לחורו. בזה עליון שמוציא החסמורים. ובמה שמוציא החפלים בסוכה זה עליון חשיב מידוש דבר. והוי כמו נענוע בהסכך מחדש. ויעי' במג"ה (סי' תרצ"ו סק"ו) והב"ח ש"ס להחמיר לבלק הגג קודם ולסכך אח"כ. ולא דמי לעושה סוכה תחת הגג כיון שעשיית הסוכה היתה בפסול שוב אין מועיל מה שאח"כ פתח את הדלת כיון שלא עשה מעשה בגוף הסוכה. אבל אם בשעה שביכנה היתה הדלת פתוחה כהלכתה ולא היתה מואהלת על הסוכה. אע"ג שאח"כ סגרה נפסלה הסוכה בשעה שהדלת סגורה מ"מ כשהוא פותח את הדלת הסוכה חוזרת להכשרה כיון שסתלת עשייתה היתה בכשרות בשעה שהדלת היתה פתוחה יע"ש. ויעי' בלוח (סי' תרל"א ס"ט) ובמג"ה ס"ס. ובס' כצורי יעקב (ב"י תרל"ה) דהכרת המצוינה גופא הוי מעשה וא"כ עדיף טע' שלא י"י' מן העשוי יע"ש. ובחוס' כצורים (דף מ"ה ע"ג). וא"כ היה אם עשה הסוכה לשם חג כבשרות שהיה הגג פתוח ולא לשם חורג אף

אף שיקבעו את הגג במסמרים לאחר עשייתם בכשרות. ואף שהניח בתוכו חפלים הרבה ועשאו לאולר מ"מ כיון שפתח את הגג לפני חג הסוכות. ומוציא מהסוכה כל החפלים מה שהכניס לאולר בזה עלמו הסוכה חוזרת להכשירה וא"ל לחדש בה דבר יותר. וכ"ס בגיד שהגג לא היה כל השנה קבוע במסמרים רק בגור. ורק מה שהכניס לחומר חפלים לאולר. וכיון דלפני סוכות מפנה כל הכלים כדי ליטב בה לשם סוכה. ופוחה את הגג. פשוט דלא מקרי ביטול והסוכה כשרה. נשוב אחר זמן רב כדפס שו"ת אבני נזר (בס"י תע"ד אות ב') מהגאון הקדוש ארומור רשכבה"ג מוהר"א זללה"ה אבדיק סאכטשוב. מלאתי שבי ג"כ כסברתי יע"ש:

באופן

ה' אחר י"ט לתת. כיון דבגיד אין הפסול בסך עלמו רק דבר אחר גורם עיכוב. מפני שהכניס בסוכה חפלים הרבה באולר השנה ועשאו לאולר. מיה לא נחבטל הלשמה. וכמו שכתב הלבוש בלוח"ט (ס"י תרכ"ז ס"ג) וז"ל חוזר ופוחה הגג לא היו מעשה ולא מן העשוי שאינו רק מסיר המעכב. דהסך והגג שני גופים מחולקים הם עכ"ל יע"ש. לפ"ז היה היכא שקבע את הגג במסמרים ג"כ הוא רק דבר אחר המעכב ולא היו פסול בסך עלמו וכל שכן בגיד דלא קבעו במסמרים או שהכניס כלים לאולר. וזה ודאי שני גופים מחולקים. דהא אינו משמש רק בהדפנות ובהגג ולא נלרך להסך. ומיה בודאי מהני אם מפנה אח"כ החפלים מהסוכה קודם חג הסוכות. עוד יש לדמות כ"ד למה שבי בשו"ת מעיל דקדק (סימן כ"ח) בנטף שטוב על איזה אחיות בס"ת שאין רשומות האחות ניכר ואפ"ה מותר לקרות בס"ת במקום שלא נטף עליו שטוב. הבאתיו בתשובתי הנדפסת בשמי"ב שער תורה (ת"א ס"י ק') יע"ש. הו"ל לנו מזה דוח לא מקרי מעשה בגוף הסך לבטל הסוכה. וא"כ שוב א"ל חידוש ולגעגע. ובפרט בגיד שהיה טרחה גדולה והפסד ממון. שאפילו אם היה מבטל בפי' בדיבורו את הלשמה ג"כ לא הי' מועיל כמו בס"ת:

לכאורה

יש לדמות סברתי ככתבתי דדומה לכותב ס"ת לשמה דאין יכול לבטל את הלשמה. הא מבואר בלוח"ט (ס"י תרל"ח ס"א) ברמ"א וז"ל וכל זה לא מייירי אלא בסוכה שיש בה פעם אחר. אבל אם הומינה לסוכה זלא ישב בה לא נאסרה דהומינה לאו מילתא היא יע"ש. וא"כ כל זמן שלא עשה מעשה שישב בה לא חל עליו הקדושה. ח"כ מחוסר עדיין מעשה השיבה. ושוב דומה לגט ויכול לבטל הלשמה כמו בגט: **אולם** באמת גלפעי"ד דאין מזה השנה. דנהי דההקדש אינו חל על הסוכה עד

(ח) **לכאורה** יש לדמות דאדרבה משם יש להוכיח בהיפך דהא מקור דין זה נובע מתוספתא דתרומות (פ"ב ה"ז) וז"ל אבל פירות תלושין אלו עשין תרומה ומעשרות על פירות מחוברין אלו לכשיתלשו הרי זה אוכל מהן עראי ועושה אותם תרומה ומעשרות על מקום אחר עד שיתלשו נתלשו דבריו קיימים. וכי בס' מנחת בכורים פירשו לכשיתלשו אז יחול שם תרומה ומעשר אוכל מהן עראי כדן פירות שלא נגמרה מלאכתו למעשר. ומותר לאכול גם התלושין דעדיין לאו תרומה הוא ומותר לעשות אותן תרומה ומעשר על מקום אחר דרשאי לחזור כל זמן שלא נתלשו דעדיין לא חל עלי' דבריו שאמר בתחלה אם לא חזר בהן עכ"ל יע"ש. וא"כ אדרבא מוכח מזה דיכול לחזור כיון דעדיין מחוסר מעשה. ואם כן היה בגיד כל זמן שלא ישב בסוכה הוי מחוסר מעשה ואין דומה לגט:

אכן

באמת אינו קושיא. דהא בש"ס דלין כשהביאו התוספתא השמיטו תיבות אלו. הרי זה אוכל מהן עראי ועושה אותם תרומה ומעשרות על מקום אחר עד שיתלשו. יעיד בקידושין (דף ס"ב) אמר פירות ערוגה זו תלושים יהיו תרומה על פירות ערוגה זו מחברים כו' לכשיתלשו

על הסוכה ויעי' בשבת (דף כ"ב). **במוס' דס'**
סוכה כו' וז"ל אבל על סוכה כדי הכשר חילול
קדושה עליהו על כרחו דבר מורה כל שבעה ולא
מהני חגלה יע"ש. פי' דאפילו אם יאמר בבין
השמשות אינו בודל מהם ג"כ לא מהני. וכמו
שכ' הפוסקים הטעם דכיון דיושב בהסוכה אי"כ
חלה הקדושה על כרחו. רק אם אינו יושב בהסוכה.
או לא חלה הקדושה על הסוכה כיון דהקדושה
הוא רק עבור האדם. וז"ל:

(יב) **ונרפעי'** להביא ראיה לדברי המג"א הג"ל
משבת (דף קט"ז) מקום הכתב
לא קמיבעיא לי דכי קדיש אגב כתב הוא דקדוש
אולא כתב אולא לה קדושתו יע"ש. וה"ה כ"ד
כיון דכל הזמנה ועשיית הסוכה לשמה הוי רק
על סכות שיהי' חל עליה שם שמים. וכיון דאחר
הסכות פקע מינה הקדושה אולא לה גס הלשמה.
ולכן צריך שנה השנית לעשות מעשה אחרת [היינו
לענות ולחדש בה] שיחול עליה הקדושה וכמ"ש המג"א:

(יג) **אורח** לכאורה יש לדמות. וז"ל דכונת
המג"א רק למה שכתב הרמ"א שם
דכל זה לא מיידי אלא בסוכה שיש בה פסע
אחד. אבל אם עשה הזמנה לסוכה ולא ישב בה
לא נאסרה. דהזמנה לאו מילתא היא עכ"ל יע"ש.
על זה כתב המג"א דס"ד דכיון דכבר ישב בה
בשנה העברה וכבר חל עליו שם שמים יהי' אסור
בהגלה בשנה השנית אף קודם שנכנס בסוכה.
לזה קאמר דכבר פרח מינה קדושה מה שהיה
לה ע"י קדושת החג שהי' אסור בהגלה. וצריך
מעשה חדש. והיינו ישיבה בסוכה שנה השנית דלא
עדיף משנה הראשונה דלא חלה הקדושה עד שישב
בה אף שהי' חזוין הסוכה בלשמה' אבל לעולם
נענוע לחדש אי"כ בשנה השנית. די"ל דלא פקע
מינה הלשמה מה שהיה לה קודם קדושת החג.
ואחר החג פקע מינה רק הקדושה שהי' לה מזה
החג. אבל לא פקע העשיה לשם סוכה וכמו
שהד"ן בעושה לשם סוכה אפילו בתחלת השנה
מושיל השלמה בלא חידוש כמבואר באורח סימן
(תרל"ז ס"ה):

(יד) **ויישי'** לדמות ראייתו משבת (דף קט"ז) הג"ל.
די"ל דהש"ס לא קאמר כן רק להללה
אבל לא לגוף קדושתו דקדושתו הוי לעולם אף
שנמחק. כמו שהעלה הרב נוב"י (מהד"ת חו"ד
סי' קע"ג) שדחה דברי השואל שרלה בלחם לומר
דאזיל ליה קדושתו לגמרי יע"ש. ואם כן ה"ה
כ"ד גס כן י"ל דאף לאחר החג פקע קדושתו
מזה החג. אבל הלשמה שהיה לה קודם החג שבה
מזה האדם שכיון לשמה לא פקע מינה. ולכן
כשישב

לכשיחלשו ונחלשו מה. אי"ל כל שבידו לאו כמחוסר
מעשה דמי. וכן פוסק הרמב"ם בהלכות תרומות
(פרק ה' ה"ט) מפני שבידו לתלסס לאו כמחוסר
מעשה דמי. ולא כתב הרמב"ם כלל דיכול לחזור
קודם שנחלשו. אע"כ כיון דבידו לאו כמחוסר
מעשה דמי יע"ש. אי"כ ה"ה כ"ד כיון דבידו
לכנוס לסוכה ויהיה חל שם שמים על הסוכה
כסוכה (דף ט'). שוב לא מקרי מחוסר מעשה
ודומה לס"ת ואין לדמות דאזיל התם דבידו לחלוש
מיד כמ"ש רש"י בקידושין. אבל כ"ד אין בידו
לכנוס עתה לפני חג הסכות לסוכה שיהיה חל
הקדושה על הסוכה כיון דעדיין אינו חג הסכות.
זה אינו. דלענין הזמן אמרינן דמחוסר זמן לאו
כמחוסר מעשה דמי (כ"ל ב"א ב') והוי כמו
שהיה היום חג הסכות. ושוב מקרי בידו כיון
דאזיל דנין רק על חג הסכות ואז הוא בידו. וא"כ
שוב דומה לס"ת. היולא לנו מזה דכ"ד אינו יכול
לבעול הלשמה. וכל זמן שהסכך מונח כד"ת. אף
שסגר הגג ועשה להסוכה לאולר. אפ"ה אי"ל שם
חידוש:

(י) **אמנם** נראה לפע"ד אף דמאד הביטול אי"ל
חידוש לגענע הסכך. מ"מ בל"ה אף
אם לא יטעל כלל אפ"ה י"ל דצריך נענוע. דהנה
המג"א כ' (בס"י תרל"ח סק"ב) וז"ל. וז"ל דמי
ד"ש לו סוכה צו"י משנה לשנה מכל מקום אינו
אסורה עד שישב בה בחג אע"כ דכבר ישב בה
בשנה שעברה מ"מ כשעבר החג בטלה קדושתה
וצריך מעשה אחר שחול קדושתו יע"ש. והנה
בס' צבורי יעקב (ס"י תרל"ח סק"ח) כתב וז"ל
ולפע"ד יש הוכחה קלה נגד המג"א ממה דאמרינן
בב"ב (דף ל') דט"י סוכה וכן על סוכה מנו
דאתקלא לביה"ש של כניסה יו"ט אתקלא לכל
ימי החג וא"ך אתקלא לביה"ש כיון שעדיין לא
ישב בה אע"כ כשישב בה בשנה שעברה חלה
הקדושה ממילא שדוחק לומר דאיירי שם וכל מה
שהוזכר בס"י זה ממוקלה דביה"ש דוקא כשישב
כל ביה"ש עכ"ל יע"ש:

(יא) **ונרפעי'** אינו השגה על המג"א. דיש
להרץ קושייתו ע"פ מה שהעליתי
לעיל (ב"א ב') דבעשייתו הסוכה לשם חג דעתו
על חגאי' אם יכנוס הוא או אחר לישב בה והוי
הקדש על חגאי'. וא"כ אי"ש דחוקף בבין השמשות
הוא הקדש על חגאי' אם ישב בסוכה. וא"כ אי"ש
דכיון דאתקלא בין השמשות אתקלא לכל ימי
החג. וא"כ אם ישב אח"כ בסוכה אפילו באמצע
החג גס כן נהקדש לזמנא דביה"ש כיון דנתקיים
התנאי. והנהי' זה אי"ל להתנות כיון שחק התורה
כן הוא דדוקא אם ישב בה אדם או הקדושה חלה

כשיצא בה חג הסוכות שנה שני' חל עלי' קדושת יו"ט והסוכה כשרה אף בלא שום חידוש:

(טו) אמנם בלחמ' ז"ל דהא מבוחר בהשכ"א נדרים (דף י"ד) בגורר בחורה שהביא שיטת הראב"ד הנודר מחם קאמר דלא אמר כלום משום דדעתו' אגויליים והגויליים אינם קדוש. והוכיח כן מירושלמי. והקשה הרשב"א הא מיד שכתב נעשו הגויליים קדוש. ומירין מהך דשבת דלא כהנב"י רק כדעת השואל שם דלאו דוקא להללה נאמר רק לכל מילי פקע קדושתו. דאל"כ תקשה קושי' הרשב"א. וכמו שהעיר בזה בשו"ת עין ילחק (תלוי' ס' י"ד). הבאתיו בספרי בכורי שלמה (בהשמועה לאו"ח ס' ב' אות ט') יע"ש. אי"כ שוב י"ל דה"ס בג"ד פקע שם הלשמה. ולריך נענוע מחדש. וכונת המג"א בזה שכתב דלריך מעשה אחר היינו דלריך חידוש ג"כ:

(טז) ואפ"ר למה שכתבתי בספרי שם (בלות י"י) בשם עין ילחק דהעלה דזה תלי' בפלוגתא דרבנן דלשיטת הראב"ד והרמב"ן בסוכה המובא במג"א ס' מ"ב סק"י) הגויל אינו קדוש לעולם רק כשהכתב עליו ואם חויל הכתב חויל קדושתו. אולם לשיטת הר"ז"ה שם דס"ל דקלף מקרי ב' גוף קדושה נ"ל דס"ל כסדרת הגו"י דלא מיירי הך דשבת רק להללה יע"ש. מ"מ נ"ל דהעיקר ברוב הפוסקים דהיינו הראב"ד והרמב"ן והרשב"א דלא כהר"ז"ה. עוד נלפע"ד דבג"ד ג"כ הר"ז"ה מודה דאחר החג כשפקע הקדושה בטל גם הלשמה. דהפלוגתא הוא דוקא בס"ת. דהא חזינן ביר"ד (ס' ש"מ סל"ז) היראה ס"ת שנשרף כו' קורע שתי קרועות. וכ' הש"ך והט"ז אחת על הגוילין ואחת על הכתב יע"ש. אי"כ חזינן דהגוילין הם קדושה בפ"ע. אבל בסוכה הלשמה הוא רק הזמנה שתחול קדושת החג על הסוכה על שבעה ימים כסוכה (דף ט'). כך חל שם שמים על הסוכה כל שבעת הימים. ואי"כ אחר החג דפקע הקדושה. כש"כ דפקע ההזמנה. דזה פשוט דההזמנה הוא רק על שנה אחת ולא על כמה שנים כמו שאבאר בעזרי"י. ושוב מלאחי אחר זמן רב שנדפס שו"ת אבני נזר (בלו"ח ס' תל"ג אות י"ט) שהבין ג"כ בדברי המג"א (בס"י תרל"ח סק"ב הנ"ל) שהבאתי דההזמנה לא הועיל ג"כ לשנה הבאה. ושמחתי שזכיתי בעזרי"י לכוון לדעתו הגדולה בדעת המג"א:

(יז) רא' מביא לשיטת הירושלמי בדברות (פ' היראה ה"ג) דהעושה סוכה לעלמו אומר ברוך אשר קדשנו במצותיו ולונו לעשות סוכה הובא בערוך ערך לל' ובחוס' סוכה (דף מ"ו). סד"ה העושה יע"ש בודאי עדיף שיעשה בכל שנה

(ט) **מ"מ** לפע"ד העיקר בנ"ד לזר"ך לחדש בה דבר. ד"ש לחוש גם כן לדברי הב"ח בא"ח (סי' תרל"ו) שהעלה דא"ל עשה הסוכה לשם חג לפני שלשים יום של חג. דע"פ זר"ך לנענע הסכך והסכים אליו בשיורי כנה"ג והרב דברי יוסף שם. ואף דהא"ר השיג על הב"ח. אבל נראה שחזר מזה דהא באל"י זוטא שדפס אה"כ הסכים להב"ח. ולכן אף דהפמ"ג השיג על הב"ח וכ"ג מונ"א ומהרב מלארי בש"ע שלא הביאו דברי הב"ח. מ"מ יש לחוש לדברי הב"ח והרב שיורי כנה"ג והרב דברי יוסף והרב אל"י זוטא. אי"כ בסוכה שעומדת משנה לשנה לריכים לחוש לדבריהם לנענע מחדש לשם חג. וכפ"כ בנ"ד ד"ל אפילו להפמ"ג וביעתי' מודים להב"ח. לזר"ך נענוע מחדש. דבשנה ראשונה שאני כיון דעשאה לשם חג אפי' שהוא לפני שלשים יום חג. עכ"פ על שנה אחת היתה ההכנה. מ"ה א"ל נענוע חדש. אבל בשנה השנית דאסור לעשות טלדקי לפטור נפשי' מעשיית סוכה כל ימיו. אי"כ ליכא הזמנה על שנה השנית. וזהו לזר"ך נענוע חדש לכ"ע. היולא לנו מזה לפענ"ד בכלל הסככות שעומדים משנה לשנה לא מוציא א"ס דר בהסוכה כל השנה בודאי לזר"ך חידוש. אלא אפילו א"ס לא דר בה. ולא עשאה לזולת. אפי"ה לזר"ך חידוש לנענע לשם חג:

ש"מ אברהם רועבמע

מחבר שו"ת "בבארי ש"מ"ה.

סימן ג

בעניני פה והארשא.

השובה סאת הרב הגאון שר התורה מ"ה יוסף ראזען שליט"א האבד"ק דווינסק.

פה דווינסק.

לכבוד הרב החריב מפלפל כהלכה וכו' כסוה"ד ש"מ הבהן נ"י.

(א) **הנני** אשיב לו על כל הערותיו. מש"כ כ"ח לענין טרפה בערכין: (א) הנה

באמת הרמב"ם משמע דס"ל דטרפה לז"א בערכין וכן גוסס לא מעריך דלא כחוס' ומ"מ העמודה דבין י"ס. כמבואר שם (ו') ובי"ב (קט"ה:). ועיין רש"י מנחות (ו'). גבי דליכא אשר יעבור ומוס' סוטה (כ"ז) ועיין בחוס' ע"ז (ו). גבי חיה א"ס נקרא טרפה ובעיניו פסול בבית לעבודה וטרפה. כשר כמבואר בבכורות (מ"ה:). ובת"כ ב"מ ועיין ב"ק (פ"ד). משמע דהא דטרפה שהרג פטור הוא משום דא"ל להרוג אותו כמו סומא שסימא ור"ל דטרפה לענין גמ"ד הוא כמו גברא קטילא וא"ל לניזור עליו הד"ן דגמ"ד ג"כ ל"ה רק לדינא כמו גברא קטילא וז"ל דא"ס נעשה טרפה לאחר שהרג פטור אבל לאחר גמ"ד חייב ועיין ברמב"ם בה"ל עדות (פ"כ ה"ז) וע"כ ר"ל כה"ג דאלי"כ אין מוקבלין כלל עדותה ועיין בה"ל מקי ממון (פ"י ה"ז) ע"ש דנראה דטרפה גברא קטילא ור"ל דא"ל לגמור דיו ועיין סנהדרין (פ"ד:). גבי נפלים. והרמב"ם פסק בה"ל מלכים דכ"ג נהרג על טרפה ור"ל דהוא כמו עובדים ונפלים ודברי החוס' ערכין (ב') כבר הארכתי בזה לבאר עוד יותר:

(ב) **מש"כ** כ"ח על הרמב"ם פ"ב מה"ל תרומות הלכה י"ז (ב) כבר הארכתי בזה בחיבורי דהך דחולין (קל"ד:). ר"ל דאין רגילים שם לבוא וליטול מוכרח להביא דאלי"כ ליה הפרשה דאין מפרשין לאיבוד ועיין בירושלמי (פ"א) דמלאי דאסור להפריש כ"ס ולאבוד וכ"כ הרמב"ם (בפ"ב) מה"ל מע"ש (סוף ה"ט) ובאמת זה פלוגתא דחנאי בירוש' דמאי (פ"ז) וחלה (פ"ב) ראב"ע ורבנן א"ס מותר להפריש מ"ו ותיכף יחבטל בק"א וע"ש בזה ואין פסקין דלא כראב"ע (בפ"ב) דחלה בירוש' ועיין בהשגות הראב"ד (פ"ח) דה"ל מעשרות (ה"ג) ע"ש בזה ועיין בתוספתא ספ"א דתרומות ספ"א דבבב"ס האובדים מותר ליקח לעלמו וליתן אח"כ בעבורם מעות וא"ל לזכות ועיין בבכורות (כ"ח) עי"ש. והפירוש שלו על הרמב"ם ש"כ ה"ז חלול השם נכון הוא:

(ג) **מש"כ** כ"ח להוכיח מרש"י נדה (מ"ז:). בענין מופלא

(א) **הערת**י בש"ס (ערכין ב'). בהא דמבואר בחוס' דיה לאתי' מניול ומי"ש דטרפה יש לו ערך. והנה גבי גוסס מבואר לקמן (ד). דגוסס אין לו ערך נראה מזה דטרפה מקרי ד"ש לו חיות יותר מנזוס ובסנהדרין (ע"ח). מבואר דגוסס יש לו חיות יותר מטרפה דההורג את הטרפה לז"ע פטור ובגוסס ביד"ש כ"ע מודו דחייב אך בגוסס ביד"א פליגי ע"ש וז"ע:

(ב) **דע"ר**י ברמב"ם פ"ב מה"ל תרומות ה"ז הפרישה והניחה לחיה או לבהמה ה"ז חלול השם ע"ש. דמה ש"ך בזה לז"ן חלול השם דהול"ל חלול קודש. וז"ל בעוה"י ליישב לשון הרמב"ם דהנה באמת הקשו האחרונים דהא"ך מותרין לשאול על התרומה הלא שאלה עוקר התרומה למפרע וא"כ הוה ברכה לבטלה. אך לפענ"ד י"ל בזה כיון דכעת ש"ה הולך להפריש היה לזר"ך לברך שוב אף לאחר השאלה ל"ש לומר דמגלי מלתי' למפרע דהוי ברכה לבטלה. וכעין זה מבואר ברע"ב"א חולין ק"י

מופלא הסמוך לאיש (ג) גם אני הוכחתי מדברי רש"י זו וזה הכתיב הרבה בזה ובבאור דברי החסידים נדה (סס) כל כן משום דטבלי יס לו ב' גדרים תקון האיסור והקדוש תרומה ולא חליא זה בזה ובזמן בית שני אף למיד דהוה מהימם זה רק הטביל אבל אין קדושה בתרומה ואז לא מהני מופלא הסמוך לאיש דהוא רק בגדר קדושה ועיין בתמורה (י"ב:) גבי קטן מה שימיר ע"ש:

(ד) ע"ד אשר חקר כ"ח בערי לויס רחיה שלו מהמדרש והמוספתא (ד) נכון הוא רק אכתוב לו מה שהארכתי בזה הנה בגמ' ערכין (כ"ח) מבואר דאחזות עולם הוא אי"כ אי"א להפקיע ובאמת עיין חומ' ערכין (ל"א:) חקרו אם יכולים ליהן במחנה אם נימא מהנה אינה כמכר ובאמת כבר תמה הרמב"ן ז"ל בסה"מ מה שייך לומר לאו דלא תמכר כיון דקיי"ל ב"מ (ק"ט.) דאפקעתא

דמלכא הוא וכל שלא בא היובל הוה מכירה נמורה כדת בקנן גמור והא דק"פ ר"ל רק ליון ולא למינאות ומה דמביא בירושלמי סופ"ד דניטין גבי לחפור בורות זה ר"ל אם מכר ביובלי עמלו עיין ערכין (כ"ט:) ואדרבא אם נימא דזה רק ק"פ ליכא יובל וכמבואר ב"מ (ע"ט:) המוכר שדהו כו' והא דירושלמי בניטין ס' ובדמאי יליף מזה לגבי אין קנין לעכו"ם ר"ל להפק' דלמ"ד אין קנין לעכו"ם לחפור בורות כו' שוב ליה זה מכירה כלל וכמו קבלגות דר"י (ק"ט.) ולמ"ד יש קנין להפקיע אף דאי"כ נעשה ח"ל מ"מ כהבתי בזה בחבורי ח"ב דקדושה א' יש בה ג"כ דין שדה אחוזה וע"ש בערכין (י"ד.) דאמר בגמ' לאו בני אחוזה ע"ש בחומ' ולכאורה אדרבה אם בני אחוזה אינה אי"כ וע"כ דמ"מ לא גרע מוקדושה א' . אך באמת חנן קיי"ל ברי"ה (ט"ו.) דאם לא שלא השדה בטל היובל ואף

(ק"י) על הא דאמר רב טביל אדם שחרית ומתנה דאם נטל אדם ידיו לאבילה יכול אח"כ למלוק שלא לאכול ול"ה ברכה לבטלה כיון דבעת שנטל ידיו היה בדעתו לאכול והיה לירך אז נטילה שוב ל"ה ברכה לבטלה וה"מ כן . וא"כ לפי"ז י"ל בחופן דמביא הרמב"ם כגון שהפרישה והניחה לבהמה דהוה הפרשה לאיבוד ואין מועיל כלל הפרשה דמבואר בחומ' ב"ק (קט"ו:) הרי שהיה קוץ כדי יין וכדי שמן וראה שהן משתכרות וכו' לא אחר כלום וי"ל. ג"כ הכוונה בגמ' דכיון דאזיל לאיבוד אין מועיל הפרשה . ועיין ג"כ בחומ' מעילה (י') דמבואר שם דלאחר כפרה יפלו לנדה מפני שאין מפרישין מחלה לאבוד עיי"ש . וכיון דלא הוי הפרשה שוב הוי ברכה לבטלה כיון דמיר בשעת הפרשה יודע דאזיל לאיבוד . וז"ס הרמב"ם ה"ז חלול השם היינו משום דהוי ברכה לבטלה:

(ג) נסתפקתי למאן דסובר נדה (מ"ו.) דמופלא סמוך לאיש יכול להקדים ולתרום אם יכול ג"כ להקדים ולתרום במחשבה כמו גדול או דמימא דבאמת קטן הוא וקטן אין לו מחשבה רק דלענין זה דיכול להקדים ולתרום עכ"פ בדבור אחרבי כגדול . שוב ראיתי ברש"י נדה (מ"ו.) בדיה תרומה דאורייתא דמבואר שם דאין יכול להקדים ולתרום רק בדבור דהיינו שקורא עליה שם עיי"ש ולפי"ז ניחא לי ליישב כונת החומ' (סס) בדיה אי אמרת בשלמא מופלא סמוך לאיש דאורייתא דידעש שם החומ' דרי' ג"כ אי"ת לי' דמופלא הסמוך לאיש דאורייתא רק דלהקל ולתקן טביל לא אחרבי להיות כגדול ואין מובן סברת ר"י לפי פ"י החומ' דממכ"פ כיון דרי' אי"ת ליה דמופלא הסמוך לאיש דאורייתא אחרי אין יכול לתקן טביל . ולפי"ז ניחא דהנה בחולין (י"ג.) מביא החומ' בשם בירושלמי דכיון דגבי תרומה כתיב וגמשב לכס תרומתכם וקטן הא אין לו מחשבה משיה אין מועיל הפרשה שלו אף בחופן דמעשה מוכיח על מחשבתו וזה הוא סברת ר"י דסובר דאף דאמרינן דמופלא הסמוך לאיש דאורייתא מי"מ אין יכול להקדים במחשבה וא"כ גבי תרומה שאין לו מחשבה אין לו מעשה משיה אין יכול לתקן טביל:

(ד) עוד נסתפקתי בן לוי שמכר עירו לישראל אם קולט או לא . והנה לענין דין בתי ע"ח מבואר שם ערכין (ל"ג:) בישראל שירש אביו אמו לוי פלוגתא ר"מ וחכמים בזה אם יש לו דין לוי או דין ישראל . ועיין בהמב"ם פ"ג מהל' שמיטה ויובל ה"י מ' בישראל שירש אביו אמו לוי יש לו דין לוי שדין זה הלוי במקומה ולא בבעלים . ולהיפוך פסק בהלכה ע' ריש לו דין ישראל עיי"ש . וא"כ י"ל מדר הסברא דגבי ערי מקלט ג"כ דינא הכי דעיקר חלו' במקומות ולא בבעלים :

ולפענ"ד נראה להוכיח זה מהא דמבואר במדרש (מסעי) דומ"ח העיר של לויס נטלו כהנים י"ג עיי"ש והכי מבואר בתוספתא דבבב"ב פ"א ואני אומר כשם שנטלו לויס כך נטלו כהנים עיי"ש ובדל"ה הכונה של התוספתא כמו שמבואר במדרש כמובן:

ושמעתי חכבר בשם הגאון הקדוש מסאכאטשאוו זל"היה שנסתפק אם כהן יש עליו קדושת לוי גם כן רק שניתוסף עליו עוד קדושה יותר או דילמא כיון דנעשה כהן נסתלק מעליו כל קדושת לוי והביא רחיה לזה מגמ' בכורות (מ"ו.) דמבואר שם דכהנת שנבעלה בעילה

מן ופקריתם עיין בספרי (פ' מסעי) וקרי' הוה
עיר בלי חומה ועיין בספרי (ש' דברים):
יוסף ראזען רב דפה דווינסק.

סימן ד

כ"ה סטעפעניץ.

בתש"ו זכר יהודה מהגאון ר' לייב בטלן ז"ל
ס"ב הקשה בסתירת דברי הרמב"ם
שבשרק יי מהלכות שבועות פסק דאין שבועות
העדות בפסולי עדות דרבנן. ובפ"ד מהל' סוכה
הלכה ו' פסק דהסוכה כשרה ולא אמרינן כיון
דאין עולין עליה מדרבנן אינה ראויה לשבועה.
ע"ש ועיין במל"מ פ"ז בהרומות ובשערי צדק
פרק ח' דלולב ובסיבת זיון ס"י ט"ז ובארלות
החיים ס"י י"ג:

ונראה לי לתרץ דבאמת כל איסורי דרבנן
חשובים כאינס ראויים גם מה"מ ועיין
במוס' סוכה ג' ד"ה דאמר והר"מ אזיל לשיטתו
דכל איסורי דרבנן נכללו בקרא ושומרת לעשות.
ולכן פסק הר"מ בהל' מומרים פרק ו' הלכה י"ב
ובשור' ס"י ר"מ שאם אחר לו אביו לבטל מ"מ של
דבריהם לא ישמע לו וזהו דשבעה חלה על איסור
דרבנן כבר הירלו הראשונים בזה. עיין במגלה
אסתר לטה"מ דף ט"ז ועיין בר"ה (ו') בע"מ
מי מצי אכיל ליה ובטורי אבן שם ובגו"צ חארי"ח
כ"י ל"ז ובא"מ בתשובה ס"י י"ב. אבל בסוכה הא
כעת בחו"מ ראויה הסוכה. ומה"מ ראויה הסוכה
גם לשבת ויו"ט. ורק לומר כיון דמדרבנן אסורה
לשבת ויו"ט. ולאסור משום זה גם בחו"מ הואיל
שאינה ראויה לשבועה והוי כהרי רואין דלא אמרינן.
עיין בש"ס פסחים (ל"ח) ובתוס' פסחים (מ"ז) ד"ה
הואיל. ועיין בש"ך ביור' ד' ל"ה ס"ק י"ד
שהביא בשם המ"ב בחרי רואין דלא אמרינן. ועיין
בש"ד ס"י מ"א ס"ק א'. והשכל מחייב כן בכל
מקום שדבר אחד חלוי בשני צריך שיהיה השני
בכל

ואף דנס זה אין מובן מה שי"ך בזה הא שדה
נפקע ממילא דקרקע אינה נגולה ועיין ב"מ (ו)
עיי"ש. ועכ"פ מוכח מזה דאם עכבה ולא נחנה
לבעלים בטל היובל ושוכ הוה שלו ובזה ר"ל הלאו
אך כל זה בשל ישראל אבל בשל לויים לא ולא הוה
רק קנין וזה דר"ל שם (ל"ג): מוכרין לשלם
עיי"ש ברש"י והוס' (ל"ג): ור"ה (כ"ט) אך ר"ל
דאין הוה רק קבלנות בעלמא וליכא בזה דין יובל
וליכא קנה"ג גבי לוקח כלל וכמש"כ התוס' ערכין
(ל"א): רק בזה הארכתי לפי המבואר ערכין (ל"ג):
דאם ירשו ישראל ערי לויים מ"מ יש עליהם שם
זה אם גם לערי מקלט כן גבי רולחים וכמו
הספק שלו ועיין מכות (י"ג) ובירוש' שם ומש"ש
(פ"ה) אם יש ללוים חלק גמור וגם בתוספתא
שהביא בבכורים פלוגמא שם אם כהנים מביאין
בכורים וקורין משום דס"ל דכהנים אין להם בערי
מגדש רק דירה והארכתי בזה בחבורי לגבי לוי
ממזר אם יש עליו שם לוי פסול עיין נטין (כ"ט)
ולכן ס"ל לר"מ דאין כהנים קורין בבכורים עכ"פ
בזה ר"ל לחלק דאם ממו הלויים וירשו אותם
ישראלים י"ל דערי מקלט קלטי אבל בערי הלויים
דהיינו מ"ב עיר אבשר לומר דלא קלטי ועיין
בסוטה (מ"ח): דבית שני לא הוה כלל ערי מגדש
ומ"מ מוכח בירושלמי דודאי הוה בבית שני ערי
מקלט ועיין זבחים (ק"ז) דגם במדבר הוה מחנה
קולט עיי"ש וזה דר"מ דכאן העיר וכלן מחמת
לויים. וויין בירושלמי (צ"ב) דמכות ותוספתא
דעד שלא כבשו כל א"י הוה גמלא מקלט ואף
דהוה מוקף חומה וכ"כ בזה בחבורי מ"ד ועיין
תוס' ערכין (כ"ז): דעיקר שלא יהיה עיר גדולה
וכמו במכות (ו') וגם דר"מ לשיטת בירושלמי
דכוונה (פ"ט) דערי מקלט לית בהו דין ע"ש
דלא הוה עריך שוב למה לא מקשה הגמ' דערכין
(ל"ג) איך יש בה בע"מ דהא הוי כמו ירושלים
וז"ל דר"מ על מ"ב עיר עיי"ש בירושלמי דסוטה
ובכרמ"ם גבי עיה"ד דה"ל ע"ז ובאמת י"ל דילוף

בעילת זנות לפסול נחללה ובנה מ"ב בבכורה משא"כ לויי שנבעלה לא נחללה ובנה פטור
מבכורה משום דקדושת לוי לא נחללה יעיי"ש. בתוס' בר"ה אלא כהנא כיון דאי בעיל הוי זרה
ואם נימא דבכהן יש ג"כ קדושת לוי אי"כ יקשה דנימא דהוי עלי' קדושת לוי דנהי דקדושת כהונה
נחללה אבל קדושת לוי לא נחללה וא"כ ל"ל דבנה יהא פטור מבכורה מכח קדושת לוי אי"כ דבכהן
אזיל קדושת לוי וא"כ לא נשאר על כהן רק קדושת כהונה וא"כ אי"ש דע"י חלול דניפסק קדושת
כהונה שפיר בנה מ"ב בבכורה ודפח"ח:

א"כ לפי"ז איכא ראיה בצורה לספק שלי דאף לוי שמכר עירו קולטת משום דהנא כהנים נטלו
י"ג ערים וכהן לא מקרי לוי ואפ"ה קולטת וא"כ נראה מבואר מזה דכ"ה דאם מוכר לישראל
קולטת והארכתי בזה הרבה:

ש"מ"ה בהרה"ג ב' מאיר יחיאל הבהן שליט"א מערקער אב"ד דאבאטער,

בכל מקום ועו. עיין פירוש בש"ך סי' ק"ל ס"ק
 ל'. ועיין באה"ט סי' ק"ל דף ט"א שם עד אחר
 מעיר על ח"ט שהוא כהן נאמן. אבל הם מעידין
 על אביו אינו נאמן אלא ב' עדים מעידין עליו
 ונע"ן בספר בית משה סי' ג' דאפי' ידענו ע"פ
 ב' שהאב הוא כהן ועד אחר מעיר שהוא בנו
 אינו נאמן. וה"נ בניד"ק שבחוקים מותר לעלות
 עליה רק שאנו חולקים האיסור בשבטות וי"ט ולכן
 אינה ראוי לשבטה ואז לריק טיהיה האיסור בשבת
 וי"ט חזק מה"ה:

ועוד יש לתרץ כמו שתיקן בח' שאלית יעקב
 סי' ר' דגבי סוכה שאני כיון דה"ן האיסור
 בגופו רק בזמן. ואם עבר ועלה יולא חובת סוכה.
 ואיסור דרבנן בזה קיל ונקרא ראוי ולכן הסוכה
 כשרה. ובה"ה יש לתרץ דברי החו"מ פסחים ה'
 שכתבו כיון דבדיעבד כשר חשיב זמן שמיטה ע"פ
 ובדף י"א ד"ה "קולרין" כתבו כיון דלכתחלה לא
 יבית משבין ממוקם ש"י ה"ה מביא ע"פ. ובבר
 הארכתי בזה במאסף תורה מליין לוח ע"ב ונכפה
 מלאמי שהרגיש בזה בחשו' מהרש"ם ח"ב סי' ק"ו
 ובפאה השדה מערכת ד' כלל ל"א) ובסברתי זאת
 יחא (דבדף ה') כיון דה"ן האיסור אלא בזמן
 ואיסורו קיל רק לכתחלה לכן חשיב זמן שמיטה
 ועיין במל"ט פ"ד מהלכות אישות ובחלו"מ דרמ"א
 סי' קכ"ט ס"ב ובת' העק"א סי' ק"א ובת' זכרון
 יוהנן חת"ט סי' א':

נחמן ח"יד החופ"ק הג"פ.

סימן ה

בעה' ווארשא י"ו.

פסחים (יג.) י"ד שחל להיות בשבת מבערין
 את הכל מלפני השבת ושורפין תרומות
 שחלות ותלויות וטהורות וכו' ובתוס' ס"ס ד"ה
 ושורפין העירו להק' דא"ך שורפין את התרומה
 הא אסור לאכד תרומה מה"ה דכתיב את משמרת
 תרומתי וא"י לענין ב"י הא מדאורייתא בביטול
 בעלמא סגי וא"ל לשורפה וכו' דכיון דסופה ליאסר
 וליכ' לאיבוד שרי לשורפה ע"פ:

ור"א זכתי להבין תי' החו"מ הניחה לרי' דחמץ
 לאחיו: אסור מה"ה. אבל לדין דק"ל כר"ט
 דחמץ לאחיו מותר. א"כ יהא ראוי לאכילה לאחיה'ם
 ולא יכ' כלל לאיבוד. ואפי' מדרבנן לא יאסר כיון
 דביטלו לפני הפסח ולא עבר על ב"י. וא"כ שוב
 הדרא ק"י החו"מ לדוכחא הא"ך שרי לשורפה הא
 אסור לאכד את התרומה מה"ה מזד עשה דשימור
 דכתיב את משמרת תרומתי ונמלכד עשה דשימור
 לכאורס' י"ל דעובר ג"כ משום לאו. דלא תעשין

וגו' דלא גרע מהשורף עלי' הקדש דעובר משום
 ל"ה כדאיתא בש"ס מכות (כב.) ובדמ"ס פ"ו
 מביה"ט ה"ז ע"ש. וא"ך יש כח ביד חז"ל לעקור
 דבר מן התורה בקו"ט מאחר דלענין ב"י בביטול
 בעלמא סגי. וא"ל דס"ל להתוס' כדעת הפוסקים
 דלא מהני ביטול לחנוך ידוע ו"א דמ"מ עדיין
 קשה לדין דלא ק"ל הכי רק כדעת שאר פוסקים
 דמהני ביטול גם לח"י וזולת זה אפי' להפוסקים
 דלא מהני ביטול לח"י זה דוקא בשאר חמץ שיכול
 לבערו. משה"ה ל"מ ביטול משא"כ בתרומת חמץ
 שאינו יכול לבערו ולשורפו מטעם עשה דשימור
 גם לדידהו מהני ביטול כיון שאינו יכול לבערו
 וכע"ן זה כ' הגאון נז"י בחשו' הובא בהקדמת
 ספר אור חדש דלדעת הפוסקים דל"מ ביטול לח"י
 מ"מ בשבת שא"א לבערו או הידוע שיה' לא"י
 ומהני ביטול ע"פ. וא"כ גם הכ"ל מהני ביטול.
 ומה"ט ח"ן לומר ג"כ דס"ל להתוס' כדעת הש"ט
 סי' תמ"ח ומוקדו מן הירושלמי דף חמץ שביטלו
 אסור לאחיו אע"ג דלא עבר על ב"י משום חשש
 הערמה דחיישינן שיערים לומר שביטלו אף שבאמת
 לא ביטלו כיון שטענה שלא כהקנה חז"ל שלא ביער
 את החמץ ע' בח"י ובבאה"ט ס"ס. ומשה"ה כ'
 החו"מ דסופו ליאסר וליכ' לאיבוד. ו"א דבתרומה
 חמץ בזה שלא ביערו הרי לא עבר כלל על תקנו"ל
 שהרי לא היה יכול לבערו מטעם עשה דשימור
 כג"ל וא"כ ל"ש כלל חשש הערמה ושפיר מוטיל
 הביטול לענין שלא יעבור על ב"י ושיהא מותר
 לאחיה'ם ולא יכ' כלל לאיבוד. וא"כ שוב ק"י
 החו"מ דא"ך שרי לשורפה: אח"י הגיע לידו ספר
 דבר בעתו להגאון מברעסלא ז"ל הנדמ"ח ומלאמי
 שהעיר ג"כ בזה ע"פ. ונשאר בל"ט ע"פ:

ורח"ה הלעתי קושיא זו לפני הגאון האדיר מ'
 יוסף ראזין שליט"א אבד"ק דווינסק והשיב
 לי דעיקר סברת החו"מ כיון דבב"י אסור לאכלו
 מה"ה באמת בטלה הקדושה. ועי' מ"ש הרמב"ן
 במלחמות פ"ב דב"מ דבב"ש והדב"ש דמותר לזרוק
 ובידושלמי בשמן מע"ש שנסרס דפקע קדושה
 עכ"ל. וכן כתב לי ג"כ ידידי הגאון מלאקאטס
 שליט"א באחד ממכתביו בפ' דהתוס' הנ"ל:

א"כ לפענ"ד ו"א חדא דעדיין לא נתיישב
 בזה לשון החו"מ שבי' כיון דסופה ליאסר
 וליכ' לאיבוד. ואמאי יכ' לאיבוד הרי לאחיה'ם יהי'
 מותר. ועוד על עיקר דבריו אני דן מ"ש כיון
 דאסור לאכלו מה"ה בטלה הקדושה הנ"ה זה דוקא
 בדבר שאסור בעל"ט דאינו ראוי לאכילה לעולם
 שפיר י"ל דבטלה הקדושה לא כן בתרומת חמץ
 שאינו רק איסור זמן ולאחיה'ם שוב יחזור להיכר
 ל"ש לומר דבטלה הקדושה וע"כ ל"ל כן דאי לא
 תימא

על המנ"ש אבל כנוסחתנו כתוב גם למעלה (ג')
(יב) גבריה חלך לא שמו עליך מלכה טעם וגם
רס"ג גורם שם בן ולע"ג:

(ג) **עירובין** (דף ס"ה ע"א) שנאמר בדר אל
יורה. עיין ברש"י וחו"ס' שלא
נמלא כתוב זה במקרא. וב"ה מולאחי בעלכות
גדולות ה' ברכות פ"ה (דף י' ע"א) הגירסא:
"דאמר מר' בדר אל יורה ולפ"ז גבולו מעל הש"ס
כל תמימות רש"י וחו"ס' ז"ל וחס"ס כאל עולה על
הלכה או פתגם שגור שאמר אחד מהמפורסמים
שבבבלי ולפ"ד נראה ג"כ ליישב גירסתנו "שנאמר"
שאין פירושו שכן כתוב מקרא מפורש רק שכן
אמר מסבדת עלמיו או מדייק הכתובים אחד
מבבלי עיין ברכות (כ"ד בע"ב) שנאמר כל
החלומות הולכים אחרי הפה ופסוק זה לא נמלא
בשום מקום ובדאי שצולה על דיוק מפסוק או
על הסם מאמר ופתגם שגור או ובמ"ה דברתי
מוה בארובה במאמר מיוחד וכאל הקלר:

(ד) **הגיגה** (ו') צ"י רב חסדא הלי קרא היכא
כתיב ויעלו עולות כבשים וכו' הנה
ז"ל הרמב"ן שם שמות (כ"ד. ה') כי ישראל כל
ימיו היוהם במדבר פחדו ממח"ד וזאת טעומה
במעשה העגל והנה העלו העולות וזכרו השלמים
"כולם פרים" וכו' עכ"ל. והנה המעיין יחמה הפלא
ופלא על הרמב"ן שא"ך פשט לו הוא לא איבעית
רב חסדא אשר נשאר בחיקו? ועוד יותר הגדל
החמה שלפי פסקן טעמינו עומדת תחת "עולות"
אתנחתא ולפ"ז לפי מר' זוטרא כאל חובל לפשוט
אדרבא להפך שהעולות היו כבשים ולע"ג ומונה לישב:
(ה) **תענית** (כ"ד:) א"ל מוא לא תיבטן דמעשה
נשים הוא. עיין בחידושי הרש"ש
שמחפלא ומשיג על הגב"ה ש"כ שרב מרי אמר
זה ובמח"ס כ"ה הגירסא מפורשת בע"ה. ואמינא
לה"י וגירסת רש"י "אמר לה"י וזכור:

(ו) **מו"ק** (ט"ו.) אבל חייב בקריעה דקאמר להו
רחמנא לבני אהרן לא תפרומו מכלל
דכ"ע מיתייבי. עיין לקמן (כ"ד.) ששמואל
יליף מהכתוב הזה שהכל שלא קרע חייב מיתה.
והנה מלאחי בענין הזה בספר פנח רוח פרשת
שמיני (וכזה ג"כ בפי' ריב"א בפי' דביתנו בעלי
החוס' על התורה ע"ש) דבר פלא. ומובלח
מאד מאד חז"ל שם: ובגדיכם לא תפרומו וקשה
גילוף מכאן דין קריעה מדא"לטרין למישר להני
ואמאי יליף לה מדברי קבלה ויקרע דוד. בגדיו
עכ"ל ועיי"ש מה שהירלו שפרימה לחור וקריעה
לחור.

תימא הכי איכ לפי דבריו ימא ג"כ דבעינן
יהי מותר לאכד את ההרומה ולא יעבור בעשה
דשימור משום דלמחר ביוה"כ יהי אכור מה"מ
באכילה ממילא בטל מינה הקדושה וזה בודאי אינו.
וע"כ דיש חילוק בין איסור עלם לאיסור זמן.
ומה שהביא מדברי הרמב"ן והירושלמי אין ראוי
כלל דלא דמי איסור לגמרי. וכ"ש איסור זמן
בודאי לא דמי לגמרי:

אור"ח נראה לפענ"ד לומר פ"י חדש בדברי
החוס' דאין כוונתם כלל לומר כיון דסופה
ליאסר מחמת איסור חמץ מש"ה שרי לשורפה ז"א
דמה בכך הא עכ"פ לאתה"פ יהי מותר כ"ל רק
כוונת החוס' היא דמש"ה שרי לשורפה אף על גב
דמאורייתא דביטול בעלמא סגי היינו טעמא משום
דק"ל דתרומה נפסלת בהיסח הדעת. ולמד מ"ד
בפסחים (ל"ד.) היסח הדעת היא פסול הגוף ולמד
מ"ד היא פסול טומאה ע"ש. ועי' בפרש"י שם
שכ' וז"ל ונפסלין בהיסח הדעת דכתיב גבי תרומה
את משמרת תרומותי עבד לה שימור ולא הסית
דעתך עכ"ל ואם כן מאי אהני לן הביטול הלא
ביטול הוא מטעם הפקר שמסית דעתו ממנו ומשוי
לה כעפרא ואכור להשגיח ולשמור את התרומה
כדי שלא לעבור על צ"י. וא"כ גם הביטול הוי
כאלו מאבדה ידיים ומש"ה מותר גם לשורפה כיון
דחוס' לא יתקיים עשה דשימור וז"ש החוס' כיון
דסופה ליאסר ר"ל כיון דגם ע"י הביטול סופה
ליאסר מטעם היסוד וילך לאיבוד שלא יהי ראוי
לאכילה מש"ה שרי גם לשורפה כדי שלא יעבור
על צ"י דביטול לא אהני לן כלום משום דחוס'
לא יתקיים עשה דשימור וא"ש דברי החוס' ודו"ק:
אחרן נפתלי בר"צ ז"ל זאוראדראווער
מו"צ דפה.

סימן ו

קטעים מספרי, ספר הפליאות.

(א) **ירמיה** (מ' ח') ויבאו אל גדליה המלפחה
וגו' ויומנו ויומנו בני קרח. לפלא
גדול לי שבתרגום יונתן ליתא לחיבת יונתן.
כלל (י) וגם ליתא שם לחיבת "בני" רק: "ויומנו"
בר קרח' בלשון יחיד. מטעם הנ"ל?
(ב) **ירמיה** (ו' י"ד) די יהוד לא שם עליך מלכה
טעם. מפירוש רבינו סעדיה גאון
נראה ברור שטעמיה היתה: די יהוד שם...
ולפלא שלא הרגישו בזה המבארים וביותר תמוה

(*) נעיר בזה את כבוד הרב הנכבד הזה כי בתנ"ך דפוס ברלין שנת תרכ"א נמלא בתרגום יונתן גם שם "יונתן"
אך תיבת "בר" בלשון יחיד היא כבכל המקראות והדבר עוד צ"ע: [המדרשים]

לחוד פרימה היא לקרוע במקום הפירה וקריעה
היא שקרועין במקום שלם ולפלא איך נעלם מעיניהם
השמים כאן וכן דלקמן ועצם ומוצה לישב:

ומ"ש שאין ילפינן דין קריעה מדברי קבלה ויקרע
דור. עיין לקמן (כ"א). שילפינן מהכחוב
ויקס המלך ויקרע את בגדיו שהקריעה לריכה
להיות מעומד והוא פלא ותמיה קומתין ולדבר
הזה העירני מר אבא הגאון שליט"א:

(ו) **ר"ה** (י"ז). ריב"ח אומר נושא שנאמר נושא
עון ועובר על פשע. בפר"ח יסנה אח"ז
הוספה בזה"ל. "ר' יוחנן אומר מעבירן שנאמר
ועובר על פשע" ואח"כ הגיר' כמ"ש לפנינו.
תדרי' מעביר ראשון ראשון וכו' ועיין בהרי"ף שם
וה"ל: ור"ב חסד ב"ה מטעם כלפי חסד ופי' ר'
"יוחנן" מעביר עכ"ל ויחזק ה"ח בהגהותיו המלות
"ר' יוחנן" והגיה חנא דבי ר' ישמעאל ובאמת
במח"כ הנהגו ט"ס היא כי גירסת הרי"ף כגירסת
הר"ח רבו במשכ"ל והו' פשוט ואמת. (וכגון זה
לריך להודיע שכל המגיהים ב"ס ובהראשונים
מדעתם לריכים להטעין מהחלה בבקאות ובידיעות
בכל ספרי ראשונים הראשונים ואם לא עתידים
לימן את הדיון ולהתקל בזה כאשר יגלה כי העדר
ספרי הקדמונים הטעה אותם):

(ח) **מגילת** (י"ב): ברש"י ד"ה אמרי מאי הוי וכו'
שאף הגרדן שורר בביתו. בהגהת הב"ח
מגיה ש"ל. הגרדן" בשביל שרלונו להחליט פרושו
להמלה המתפרשת "קרה" והרש"א בחא"ג כתב
וה"ל: ורש"י שפי' שאף הגרדן שר בביתו אין זה
פירוש של קרה אלא דר"ל אדם בוזי ושפל כמו
הגרדי עכ"ל. הגה הסכים שהגרדן הוא כמו גרדי
אומן במלכת הטוויה ובמח"כ הגאונים הרש"א
והב"ח טעו שניהם ונעלם מהם פירש"י בכתובות
(ס): גירדני פי אדם שנמרטו שערות ראשו ע"כ
הרי לך מפורש שרש"י מפרש גירדני קרה שנמרטו
וקרהו שערות ראשו ובה נדחה ג"כ מ"ש הגרש"פ
בהפסד"ע (ערך גרדן ג') שפרש"י הג"ל בכתובות
היא הוספה מבחון עה"ג ואינו מרש"י ע"ש טעמיו
והרי לך שרש"י כאן השתמש בהמלה גרדן כפירושו
בכתובות וז"ל:

(ט) **מגילת** (כ"ח). שאל ר"ע את ר"ג הגדול
וכו' רבי אס נאמר כבש למה נאמר

אחד? א"ל אחד מיוחד שבעדו (אם נאמר אחד
את הכבש אחד תעשה צבוקר. רש"י) ע"כ והנה
בתורה אור ל"ן לבמדבר (כ"ח) משום ששם כתוב
בהורה: את הכבש, אחד ותימיה למה לא תקשה
לו ר"ע מהמוקדם שמוה (כ"ט. ל"ט) את הכבש
האחד תעשה וכו' ויותר טוב הי"ל לר"י לדרוש

משם האחד המיוחד שבעדו ב"ה יחירה ורליתי
למי להרץ קושים אחר המוקדם ע"פ דברי רש"י
ו"ל בפיה"ח במדבר (כ"ח ד') ש"ל: אע"פ שכבר
נאמר בפרשת ואח"כ מזה שמוה (כ"ט) וזה אשר
תעשה היא היחה אזהרה לימי המלוכים וכלן לזה
לדורות עכ"ל ושפיר אס כן הביאו מזה הפרשה
במדבר לפי שהיא הלכה לדורות אלא שראיתי
להרמב"ן שם בפירושו שהשיב לרש"י תשובה נאח
ש"ל אחרי שהביא דברי רש"י: ואינו נכון כי שם
[בשמות] אמר עולת תמיד. (לדורות) ע"כ לכן
היה נ"ל צבוקר שרש"י קאי על המוקדם שמוה
(כ"ט) והמדרשים (הגאון הג"ל) בראותו התיבה
"אחד" בש"ס ולא "האחד" טעה ולין לבמדבר (כ"ח)
אבל שגיתו נכרת לכל שהש"ס שגית הלשון הופס
בדרבו ולא העתיק אות בלות דלחיה למה כתב
אם נאמר, כבש"י היה לריך לכתוב, הכבש"י ב"ה
כמ"ש בשני המקומות הג"ל איז שגית הלשון
תופס הש"ס ו"ל שבפרש"י נחמר הה"א בשגית
המעתיק או שרש"י בטלמו אנב ריהטא דקדשו לא
העתיק כדבשי כן היה נ"ל:

אח"ז ראיתי בתשובת נר"ב (מהדור חלוצי קל"ט)
שנשאל זה מוזקי הגה"ק רי"ב ז"ל והי'
נ"ב השיב לו בלפול ובדוחק גדול:

א"ל אודה שבכתבי כל הג"ל העלמתי עין
בש"ס מפורש אשר יפין אור על כלי הענין
הסבך הזה ואשר הודות לו בטלים כל דברי הג"ל
וקוסיות וקוסיות זקני הגר"ז נופלות כיסוד רשע
ודברי רש"י במגיל' ע"ג. גרסין ביומא (ל"ד). תנו רבנן
ונסכו רביעית ההין לכבש האחד (במדבר כ"ח. מורה
אור) ילמד של שחרית משל ערבית (גבי תמידין
כתיב ולימד על האחד שטעון נסכים ומיהו האחד
הוא של ערבית דהא מיניה סליק דכתיב לעיל
מיניה ואת הכבש השני תעשה בין הערבים
ועשירית האופה סולת וגו' עולת תמיד העשויה
וגו' ונסכו רביעית ההין. רש"י) רבי אומר ערבית
משל שחרית (דלכבש האחד ארשחרית קאי שנאמר
בו את הכבש האחד תעשה צבוקר. רש"י) בשלמא
לרבנן הוי בתמיד של בין הערבים כתיב אלא
לרבי מ"ט וכו' אחר קרא לכבש האחד איזו כבש
שנאמר בו אחד הוי אומר זה תמיד של שחר ירבנן
הוי, אחד מיוחד שבעדו ע"כ. וכתבו ההוס'
בד"ה אחר קרא לכבש האחד והיינו קרא דאמרינן
בפ' בתרא דמגילה אס נאמר כבש למה נאמר אחד
עכ"ל א"כ הרי לך ברור בלי שום גמגומים ששאלת
ר"ע אס נאמר כבש למה נאמר אחד אינו, האחד
של הכבש אחד תעשה צבוקר במדבר (כ"ח ד')
רק של ונסכו רביעית ההין לכבש האחד במדבר
(כ"ח ז') ותשובת ר"ג הגדול אחד מיוחד שבעדו

גם כן קאי על לכבש האחד הגיל כדכבש רבנן
ביומא הגיל (לד:) ור"א בר"ש ביומא (ע:) ודברי
רש"י במנילה ט"ס הם לפע"ד יען כי כותרים
לפרש"י ביומא שם שפירש ש"האחד" הוא של לכבש
האחד. וביותר תמוה שה' המובהקים הנובי
ומהרי צרלין סברו שהאחד הוא של הפסוק
את הכבש אחד העשה בבוקר ושגו מאד במח"כ
כי רב:

נשאר לי איפוא עוד קושא חדשה באופן הישן.

למה ליינו בתורה אור במנילה וביומא
לכמדבר (כ"ח ז') ונסכו רביעית ההין לכבש האחד
ולא לשמות (כ"ט א') ונסך רביעית ההין לכבש
האחד? ולפע"ד לתרץ זה בפסקות וגם רש"י ביומא
שם סירלו במרוץ דבריו: ידוע שרבנן סברי דקאי
על ערבים ופרש"י שהבאתי למעלה: ומיהו האחד
הוא של ערבים דהא מיניה סליק דכתיב לעיל
מיניה ואת הכבש השני מעשה בין הערבים וגו'
ונסכו רביעית ההין אי"כ ככוונה גלויה דרשו רבנן
מכמדבר משום דשם כתיב ונסכו דמשמע שקאי
אלמעלה ממנו על של ערבים בפסוק ד' וקאמר
הכי בפסוק ז' שנסכו (של ערבים) הרי לך שקאי
על של ערבים אבל בשמות כתיב ונסך ויכל להיות
שלא קאי על של ערבים דכתיב למעלה רק על
של שחרי' ומפסיק פסוק מערבים שלמעלה והתחיל
בפסוק ז' בשל שחרי' לכן לא דרשו רבנן משמות
ודרשו מכמדבר והאחד המיותר דרשו מיותר
שכעדרו כר' נחמיה הגדול ור"א בר"ש שבפי כולם
דרשה אחת וזה פשוט ומבורר לעיני כל דורשי
האמת מבלי משאל פנים:

גיטין (כ"ו:) ולימרו דנח נפסך וליעיילו בך
תלמידך ולא ליעול בך אינש אחרינא
דלא לרנשן בך דקליל את דאיניה ידעי דמיא
קליל ממיא לפי פרש"י [בד"ה וליעיילין] ק"ק הלשון
ו"ליעיילו בך" אולם מלאמי גירסא נכונה ופירוש
נכון מאד בערוך [ערוך קשז הב'] וז"ל שם וליעיילון
בך תלמידך דאיניה קשבי דמיא קליל פירוש ישכבון
עמך חד מן תלמידך במיטה דליהוי משוי משום שהם
יודעים שהם קלי עכ"ל. ולפלא שלא העירו בזה:

קידושין (פ"א) אי לאו דמכרנו עלך
ברקיעא הוהו בר"מ ומורמו
וכו' שיתכו לדמך תרתי מעי ע"ש. ור"ח ב"ש
חזו סי' ל' וסי' ע"א מתקשים הרבנים בליש"ה
בהוראת המלות שיתכו לדמך תרתי מעי ע"ש.
ואני תמהני עליהם ואני רח"י מוכרחה שאין עליה
תשובה שמעי פירוש מעות. הנה בבבבאים (ק"ב:)
הגירסא בשם שלנו: הוהו במנינא ובמורמו
סכנח"ך. וכע"י שם הטעם: משוינא ליה לדמך

תרתי פשיט"י וכן אח"ז שם עוד: הוהו כנחמני
ובמורמו הוה סכנח"ך" יש הטועם שם בע"י: הוה
משוינא ליה לדמך תרתי מעי' ולפלא שלא העירו
על הטועם הזה שבע"י רק ראה זה מלאמי ב"ה
(ערוך רחב"ד) ונביא ג"כ טאמרה לרחב"ד: משוינא
לדמך תרתי פשיט"י וגרסה שעיין רק בע"י ולא
בש"ס פסחים כיון שאין בש"ס שלנו כן והר"ה
שהביא הסה"ד הגירסא הוהו במנינא בני. והנה
בני"ג גם כן אינה בש"ס רק בע"י. והנה הטועם
שבע"י מתאים להגירסא שלנו בקדושין אי"כ ע"כ
הוראת המלה "תרתי מעי" הוא שתי נוסות כמו
המובא קודם בע"י "תרתי פשיט"י ש"כ פירוש
שתי פרוטות כן פירוש המלות תרתי מעי הוא
שתי מעות וכפתום השגור גם עתה בפי
ההמון (דיין נענען ווהלט ווערט געווען לווי
גראשען):

(יב) ד"ך (סי' ל"ז ס"ה בהגה) ולא תלין ביד
הטבח אלא אש הנקב משוך וכו' אבל
אש הוא עגול לא תלין בטבח. ע"י ב"מ (הק"ב)
שכתב שמהר"י מולין בהל"כ ישיש כתב דבר זה
שהוא בקבלה. וכל הראשונים גם האחרונים לא
כתבו לד"ן זה התמוה קצת שום מקור ואני ח"ל
מלאמי מקור לזה מש"ס ע"ז (כ"ט:) בנשנה:
ואלו דברים של עכ"ס אסורים וכו' ועורות לבובין
(שקורעים כנגד הלכ דרכם לשמות כן לע"ז)
ומולאים את הלכ דרך הנקב ומיתבס משום זבחי
מחיים. (רש"י) רש"ב"ג אומר בזמן שהקדש שלו עגול
אסור משוך מותר (ש"אין עושין כן לעכ"ס) ע"ש. אבל
המע"י בירושלמי שם (פ"ב הל"ג) יראה שדרך אחר
לו בפירוש המשנה וז"ל הירושלמי: רש"ב"ג אומר
בזמן שהקדש שלו עגול אסור משוך מותר כ"ל
הוא (ובירושלמי הנדפס שם הפני משה לכד הנהגה
עוד יותר מבוררת וז"ל: כ"ל הוא עושה קודם
אם העור מחיים ומוליא לבה לע"ז כ"ל הוא יודע
אי"ר ירמיה עד שהוא בחיים הק"ט נכלל ונענל
לאחר שמיטה נמשך"י שושה קודם כנגד לבה עד
שהיא בחיים נכלל (בר"ח הגיר' גמל"ה) וע' גרמיה
עיקר עיין ערוך ערך מלחמ) ונענל לאחר שמיטה
הקדש נמשך ע"כ ולפי הירושלמי הג"ל שז"ר
מבוארים דברי המשנה שרש"ב"ג אומר שזמן שהקדש
שלו עגול אסור לפי שבודאי נקדש לפני השמיטה
מחיים נגד הלכ והוליא את הלכ למקדושת פטו"ס
אבל בזמן שהקדש שלו משוך מותר לפי שבודאי
שלאחר השמיטה נקדש ע"י הטבח מפני שהקדש
נמשך כשהוא לאחר השמיטה הרי הירושלמי ח"ו
מפרס המשנה כפרש"י ז"ל שכתב: משוך מותר.
ש"אין עושין כן לעכ"ס ע"כ רק מפרש בשפות
שרש"ב"ג סובר שזמן שהוא בחיים וסיומו הגדול

וא"כ כותב הוא את עלמו למ"ס בדבריו הקודמים ול"מ:
(המשך ובא איהם).
ישע"י וזאטניק בהגאון מוהר"ר מאיר שליס"א
האבר"ק גלאוואטשאור.

סימן ז

בתשב"ץ סימן המ"ז (מודרש). מה שמוסרין
המז. לפי ששנשמה יולאה מן
הגוף. רואה פני השכינה. ומחמת פחד פולטת זרע
ומטמאה את הגוף. ומוצא ג"כ בס' מטה משה בלשון
זה. ולענין מזה להגיה בתשב"ץ. דהא"ך יתכן לומר
דמחמת ראיית פני השכינה יפלוט זרע ח"ו. הלא כל
עסקיו של הקב"ה בקדושה. ע' במדרש תהלים מומוז
ב' בקרא יושב בשמים יתחק ע"ש. וכן מובאר בפרקי
דר"א שדור המדבר לא ראו קרי כל יומיהם מפני שראו
פני השכינה והקב"ה דבר עמוס במ"מ. ונראה
שג"ל במדרש ששנשמה יולאה מן הגוף. רואה
פני מה"מ. וכ"מ נדה (ע"א). אגב בעיתותא דנולחבא
דמותא חזיא זיבה. וכל הנשים מתות גדות יע"ש.
צבי ברי"א ז"ל רינקעוויץ חתן הגאון הצדיק
מ' יצחק הכהן פייגענבוים וצ"לח"ה (טארניץ).

סימן ח

ב"ה אר"י.

תניא מנין למחליף דברי ר' אליעזר בדברי
ר' יהושע ודברי ר' בדברי ר"א לומר
על טהור טמא ועל טמא טהור שהוא עובר בליא
ח"ל לא חס"ג גבול רעד" (ספרי) וישוין בחורה
תמימה דברים (פ"ט אות ל') שבת: ומה שתפס
הספרי דוקא ר"א ור"י לא נתבאר לי כעת —
ולי נראה לבאר דכוונת הספרי הוא להא דהיא
בירושלמי מועד קטן פ"ג. רבי קריספי רבי יוחנן
בס' רבי אס' יאמר לי אדם כך שנה לי ר"א
שנה אני בדבריו אלא דתניא מחליף" ע"כ. ויכל
היות כי רבים ממועדילי הורת ר"ה עוד התנהגו
כמותו אף לאחר השמותא. ולכן החליפו רבים אף
במחשבות כדי שהכל יעשו אף כר"י שמתחלה
הוכרעה הלכה כמותו. ולכן חפס וליין הספרי ר"א
ור"י להורות שאף למערה מוסרית לא הורשה
להחליף ועובר בליא לא חס"ג גבול רעד" עוד
אפשר לומר כי היתה הוראה מפורסמת לרבים.
שרשאי להחליף למערה מוסרית זו. לערבב את
השמות. וממילא יעשו הכל אף כפי הדעה שהורשה
להלכה. וכן מורה הלשון בירושלמי. אלא דתניא
מחליף" ולכן בזה הברייתא שבספרי באן בחור
נגוד לכרייתא דההם שבירושלמי. ונתן מהר:

ברדכי שיעון סלוצקי.

אסור וכשהוא משוך הוא לאחר שחיטה ומותר
וראה לפירוש בירושלמי לפע"ד מהש"ס שם (ל"ב
סופ"א): ת"ר איזהו עור לבוב כל שקרוע כנגד
הלב וקדור כמין ארובה (קדור כנקב עגול.
רש"י) יש עליו קורט דס' אסור (בידוע שמחיים
נקרע) אין עליו קורט דס' מותר (אחר הפשטו
אירע בו כך. רש"י) ע"כ. ורישא דומיא דסיפא
מה סיפא: יש עליו קיד אסור והשעם כיון שיש
עליו קיד בידוע שמחיים נקרע כפרש"י ז"ל עלנו.
אין עליו קיד מותר שהולין אנו לומר שלאחר
שחיטה נקרע ומותר כן גם הרישא. וקדור כמין
ארובה המותאס לפי פרש"י הג"ל להא דרשב"ג
במשנה פירשו ג"כ שכיון שהוא קדור ועגול כמין
ארובה אסור לפי שבידוע גם כן שמחיים נקרע
כנגד הלב וכשהוא משוך מותר שהולין אנו לומר
שלאחר שחיטה נעשה על ידי הטבח ובש"ס שם
(ל"ב:) נפקה הלכה כרשב"ג ע"י"ש וא"כ שפיר
מהמשה הג"ל מקור נפתח לדברי מהר"י מולין
הג"ל ואדמו"ר הגה"ק מאוסטראווא שליט"א אחר
לי שזכיתי לביון בזה האמת:

(יג) **הב"י** (כ"י נ"ה) אחרי שדחה בשם הרשב"א
הפירוש של אמר ר' יהודה אחר רב
שמועט ירך ערפה מולין (כ"י רע"א) שפרשו קלח
דבומים שנשמט עלם השוק בראשו ממוקום חבורו
בעלם היך ואינו בוקא דאטמא דשך מדוכתיה של
רב מהנא (כ"י סוף ע"א) הביא בשם הרשב"א
בהבובא (סימן רל"ד) וז"ל: וכן נראה מדברי
הרי"ף שכתב הדין דרב מהנא ולא הדין דשמועט
יך דרב יהודה לומר דהא ודא אחת היא עכ"ל
וז"ע הלא הרי"ף כ' גם הדין דרב יהודה (בס"י
תשע"ב) וכן נראה שלפני הר"ן היתה כחובה
ההלכה דשמועט יך דרב יהודה ברי"ף כיון שלא כתב
גרסינן בגמרא חר"י אחר רב כדרכו בכל המקומות
להביא העיגונים שהשמיט הרי"ף בפתיחה זו:

(יד) **הב"י** (סימן פ"ו) כתב בשם רבינו ירוחם
וז"ל. וכתב רבינו ירוחם דברי רש"י
והר"ם ואח"כ כתב וי"מ דוקא שגמר בחלבון
והלגון ודאשון נראה עיקר עכ"ל ואח"כ הביא
הב"י דברי רבינו ירוחם בני"ד אחרי שמוציא הב"י
דברי הר"ן בביאה שפירש שגמורות היינו שיש להם
חלבון והלגון (ולא כרש"י והר"ם שמתירים
בחלבון לבד) ולא מותר לאכלם בחלב וגם א"ל
מליחה בזה"ל: וב"כ רבינו ירוחם בני"ד אות כ"ב
שם אין לה חלבון. עדיין בשם הו"א ושמונה
מליחה עכ"ל וז"ע דמשמע מודברי רבינו ירוחם
האחרונים שבי עדיין בשם הו"א שגם לאכלם בחלב אסור

שַׁעַר יִצְחָק.

הוספה לשַׁעַר יִצְחָק מ' חוברת א

כּוֹלֵל כּתוּבֵי מִנְאוֹנֵי נַחֲשׁ וְצִיֵּר, הִיא:

- (א) הַנִּמָּה אֲבִרְהָם אֲבוּשׁ וְצִיֵּר אֲבִרְדִּיק פִּסְרִים. (ב) הַנִּמָּה צִיֵּר הִירֶשׁ וְצִיֵּר אֲבִרְדִּיק בְּרִצִּין. (ג) הַנִּמָּה יִשְׁכָּר וְצִיֵּר אֲבִרְדִּיק מִשְׁעִנְשָׁשׁוּב. (ד) הַנִּמָּה אֲהֵרֹן וְצִיֵּר אֲבִרְדִּיק קוּיִל. (ה) הַנִּמָּה אֲלֵעִזֹּר הַכֹּהֵן וְצִיֵּר אֲבִרְדִּיק סַבְאִשְׁשׁוּב. (ו) הַנִּמָּה אֲבִיגְדֹר יְהוּדָא וְצִיֵּר אֲבִרְדִּיק קוּיִל.

מִרְם וּמִקֹּדֶשׁ

לְזַכֵּר נִשְׁמַת הַרִיד. הַגִּבּוֹר הַנִּכְבָּד, רַחֲמִים וּמִקּוֹר רִבֵּן, וְיִחָ וְיִחָ הַנּוֹדֵעַ לְשֵׁם וּלְתַהֲלָה בְּמִדּוֹתָיו הַתְּרוּמִיּוֹת, וְאִשֶּׁר הִרְבָּה לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וְחֶסֶד עִם כָּל נִדְכָּאֵי רוּחַ, וּבִפְרָט עִם יוֹשְׁבֵי אֶרֶץ הַקְּדוּשָׁה כִּשְׁמֵת מ' יִצְחָק אֵיזִיק בִּיד מִשָּׁה וְצִיֵּר רֵאוּעִנוּוִיין מִקְהֶלֶתנוּ

נֶעֱטָר נֶשִׁיט כּוֹס צִיֵּב שֶׁבַח מִרְעִיט

וְזַכֵּר נִשְׁמַת אִשְׁתּוֹ הַצְנוּעָה וְיִרְאָת ה', הַמִּפְרִסְמַת בִּיקֶרֶת רוּחָהּ מֵרַח גִּלְגָּלָא בַּת הַרִיד הַמּוֹפְלָא גְדוֹל בְּתוֹרֵי הַמִּפְרִסְמִים כִּשְׁמֵת מ' אֵלִיעִזֹּר רֵינְעֶלְבָּלוּם עִיָּה נֶעֱטָר נֶשִׁיט כּוֹס מ' דַּחְנוּכָה עִרְיָה שֶׁבַח מִרְעִיט

וְהוֹכָא לְכִוְהִיד בְּנִדְבַת כְּנִיָּהם תִּסְבָּכִידִים אוֹתָם כִּחִיָּהם וּכְמוֹתָם הִיא הַנִּבְיָרִים יִקְרִי רוּחַ כִּשְׁמֵת

מ' יַעֲקֹב חַיִּים גִּי (חֲתָן תְּמָנוֹן מִרְן יִצְחָק הַכֹּהֵן פִּיגְעִנְכִיִּים וְצִיֵּר), וְסוּיָה דוֹבְעֵר גִּי, וְסוּיָה אֵלִיעִזֹּר מִשָּׁה גִּי. הָאֲחִים רֵאוּעִנוּוִיין.

סִימָן א

(הַמִּשְׁךְ סִימָן א' ט"ה)

חִירוּשִׁים עַל מִס' סוֹכָה מֵאֵת הַגָּאוֹן הַקְּדוֹשׁ רַבִּי אֲבִרְהָם אֲבוּשׁ וְצִיֵּר אֲבִרְדִּיק פִּסְרִים.

(הַנִּיֵּעַ לִידְנוּ עֵי נִכְדוֹ הַרֵב הַגָּאוֹן הַמִּפְרִסְמִים מ' יוֹסֵף לַעֲוֹעֲנִשְׁטִיין גִּי הַאֲבִרְדִּיק סְרַאצֶּק).

סוֹכָה (ו.) מִס' בְּרִיט גָּפֶן כו' וּבִשְׁמַעְתִּין גִּרָם רִיט כּוֹיִת יִין לְמִיד וְאִמִּי כִכֵּיט וּבְמִידִי דִּאֲכִילָה מ' אִם אֲכַל לִוְלִבִּין וְעֵלִין כְּדִי כּוֹיִת חִיִּיב אֲלֵל דִּלָּא יִכִּילָנָא לְשַׁעַר בַּת אִם יֵשׁ כּוֹיִת וְאִמְרָה מוֹרָה לְשַׁעַר עַל יִין וְאִם יוֹפֵל מִה שְׁאֲכַל יִין כִּפִּי הַשִּׁיעוֹר שֶׁהִי יוֹכֵל לְהַפִּיל זִית חִיִּיב וְזֶה הַפִּי הִי שִׁפִּיר מִטְגִּין אֲחֵרִים דְּמַשְׁעֵרִין בַּהּ מִלְחָא אֲחֵרִיתָא דְּהִיטָּ עֵלִין וְלִוְלִבִּין דְּמַשְׁעֵרִין עַל גָּפֶן. דְּכַתִּיב. אֲכַל מִיֵּשׁ אֲחִיזִי הַמּוֹס' וְאִם נִעְמִיד שְׁמַעְתִּין בְּמִידִי דְּשִׁמִּי דְּהִיטָּ בִּינן גּוֹפֵא בְּשִׁיעוֹר שִׁפִּיל זִית מִן הִיין דְּחִיִּיב. וּמִקְשָׁה עִיזָּה הֵא פִּשְׁטָא כו' הִיא דְּהִי מִנִּי לְמַפְרֵךְ דִּלָּא הִי דוּמִיָּא דִּאֵינֵךְ דְּמַשְׁעֵרִין בַּהּ מִלְחָא אֲחֵרִיתָא וְהֵכָּא הוּא לְהִיפּוֹךְ אֲלֵל דְּכִלְאִיָּה שִׁפִּיר מִקְשָׁה וְאִם יִכִּילָנָא לְחֻמְקָא וְלִיֵּשֶׁב דִּלָּא פִּרִיד הַמּוֹס' לְעִיל דִּלָּא כו' דוּמִיָּא דִּאֵינֵךְ אֲלֵל

לְפִרְשֵׁי בְּעִירוּבִין דְּמַשְׁחֶט גָּפֶן כְּדִי רִבִּיעִית אִם יֵשׁ בַּת כְּדִי רִבִּיעִית אִיכָּא לֹא מַשְׁעֵרִין כֻּלָּל גָּפֶן הַכְּמוּבָה בְּאִוְרִיָּהָא וְלֹא נִכְתָּב אֲלֵל לְחִיִּיב עֵלִיו. לְפִיזָּ לֹא הִי דוּמִיָּא דִּאֵינֵךְ דְּהִם לְשִׁיעוֹרִין אֲחֵרִיתָא אֲכַל לְמִיֵּשׁ הַמּוֹס' הַשְׁתָּא וְאִם נִעְמִיד שְׁמַעְתִּין בְּמִידִי דְּשִׁמִּי דְּהִיטָּ אִם יֵשׁה יִין כְּדִי כּוֹיִת חִיִּיב וְכּוֹיִת זֶה לֹא מַשְׁעֵרִין בְּמִים אֲלֵל בִּינן וְאִיכָּא כּוֹיִן דְּמַשְׁעֵרִין עַל גָּפֶן הַכְּמוּבָה בְּאִוְרִיָּהָא הִי שִׁפִּיר דוּמִיָּא דִּאֵינֵךְ.

דִּיָּה אֲלֵל הַלְכָתָא כִּינְהוּ כו'. וְשׁוּמָא לְמִיָּה דְּמִסִּיק הַמּוֹס' וְאִידֵךְ שִׁיעוֹרִין מִי כְּתִיבִי לֹא פְּלִיגִי. וְיִלִּיד בַּתָּה שְׂכִי וְשִׁמָּא כִיָּן שְׂכִירִי לֹן דִּלָּא פְּלִיגִי כּוֹיִן שִׁאֵי שִׁיעוֹרִין מִי כְּתִיבִי. וְגַם עַל מִירוּסָא הַרְאָשׁוֹן שְׁמַחְרֵלִי עַל הֵא דְּפִיבִי דִּיוּמָא דְּגִרְסִינָּה עוֹנֶשֶׁין מִי מִכְתָּב כְּתִיבִי וּמַחְרָן אֲלֵל אִימָא שִׁיעוֹרִין עַל עוֹנֶשֶׁין זֶה לֹא כְּתִיבִי וְלֹא כְּתִיבִי הַמּוֹס' פִּיזָּ וְשִׁמָּא. וְכִלֵּל דִּלְכָּךְ כְּתִיבִי הַמּוֹס' וְשִׁמָּא מִשּׁוּם דְּלָךְ לְפִי מִיָּה דְּמִסִּיק וּמַחְרָן דְּשִׁיעוֹרִין לֹא כְּתִיבִי אִף דְּפִלְגִי דְּרִי יִחְמַק לְמִיד מִכָּאן דְּכֵל הַמּוֹקֶדֶם בְּכִסּוּס מוֹקֶדֶם לְבִרְכָּה כִי עַל הַהוּא דְּהֵכָּא דְּמַחְרָן שִׁיעוֹרִין מִי כְּתִיבִי מִשּׁוּם דְּהֵכָּא אִיכָּא לְפִרְשֵׁי שִׁיעוֹרִין מִי כְּתִיבִי כְּלוּמָר מִי כְּתִיב בְּקֶרֶא לְשַׁעַר אֲכִילָת פִּרְסָא עַל כִּית הַמּוֹנוֹעַ עַל חִטִּין וְהִיא אֵינֵךְ אֲלֵל וְדִּאֵי שְׁהוּא

ה' ה' ה' חבל מים יכולין לנו לפרש הקרא כחש
רש' בתחלת הסוגיא בדי' לשיעורין גאמר שהפסוק
משבת אי' שנוכל לשער איסורין על הפירות שבה
דהיינו כל האיסורין שיש עליהם הלכה האך לשער
ומש' רש' לישנא דלריבין לשער משמע דהקרא
אחי להורות שיעור זה היינו לפי דעת המקשן
אבל לפי המרנן שיעורין מי כתיב אלא הלכתא
כינהו מ"מ אחי לאשתעווי בשבח כגיל ואיכ לפי
זה לא יכולנא למילף מהתם כל המוקדם בפסוק
מוקדם לבדכה ועיכ מה שמירלו ככילד מזכרין
שיעורין מי כתיב כדי למילף מהתם מוקדם
לבדכה ר"ל דלא אחי קרא להורות איזה שיעור
אלא בשבת מדבר ולכך כל המוקדם בפסוק
מוקדם לבדכה. ולפי' גם לפי המסקנא דהתם
פליג על הך דהכא אלא שיש לפרש גיכ דלא כפי'
רש' אלא דגם הכא במתני' הילכתא כינהו ולא
אחי קרא אלא לשבחה אי' ולכך כתב ושמה כו'
משום דיש לפרש בא' מבי' ענינים שפרשתי אבל
בתירון ראשון שמתרץ אפי"ב דיומא אלא אימא
שיעורין של עונשין דזה לא כתיבי זה התירון
הוא שפיר לפי המסקנא דהכא אפי' לפי משל'
דקרא מדבר בשבחה של אי' שיש פירות שנוכל
לשער עליהם איסורים מכל מקום מתרץ שיעורין של
עונשין דזה לא כתיבי בקרא לענוש על שיעורין
הללו ודו"ק:

ע"ב רב תורה פירש' הלמ"מ ובידבור שאמ"ז
רובו רוב שער פ' לדבריהם דרש'י
לא רזה לפרש דאח"כ כשמתרץ כי אחי הלכתא
לכד' יתקן שחזר ממה שתירץ קודם לזה כי
אחאי הלכתא לשעריו אלא דאחי אפי' לבשרו לענין
רוב משום שה' קשה לרש'י קושיה דהו"מ דא"כ
קרא למאי אחי ועוד דהיל' לישנא אלא כי אחי
כו' כמו בכך לכך פירש'י דבשרו ידעינן שפיר
מקרא אלא דעל שעריו אינטיך הלכתא ופי' שבשרו
פשיטא ג' משום דבכ"מ רובו ככולו אלא דשעריו
לא ידעינן מלישנא דקרא אלא מאת בשרו והוי'א
דמלטיפין לבשרו שיהי' רוב או לריך שיהיה מטוקף
כולו ועוד ע"כ דהא דלא אחי קרא לרבות שער
אלא להזריך עבילה ולא לענין חליה ולכך לריך
הלכתא:

שם במאי קמ"פלו כו' הא דלא אחר דפליגי
בה' דרש' סבר דירת קבע בעינן
ורבנן סברי דירת ארעי בעינן כמו אביי שאמר
לקמן (ז:) דחשיב לרש' בין התנאים דסברי דירת
קבע בעינן משום דכל התנאים דסברי לקמן דירת
קבע היינו מדרבנן דהא כל אחד לא סבר דאידך
במיש' התום' שם ד"ה כולוה אלא דכל אחד יש
סברא אלאו שלריך שיהי' קבע לדין שלו דהיינו

לרש' לענין ג' דפנות וכן לכולו ואי הוי סברי
דמדאורייתא לריך קבע ה' כ"א סבר סברת סבירו
ועוד א"ל דמה דאמרינן דמהי ג' דפנות היינו
סיהי' ג' כהלכתן ורביעית טפח הא תנא דמתני'
סבר דאסור לעשות קבע כמו שפרש רבא הטעם
דפסול בגבוה למעלה מכ' איז כג"ל דכל חד יליף
מקרא דיד' דהיינו רש' שיהי' ג' דפנות ורבי
ד"א ושאר תנאים דלא יליפי מקרא באמת הוי
דרבנן מסברא דנפשי' ואח"כ חשיב כל התנאים
דסברי כל חד וחד דבעי קבע לענין הדין דיד'י
אבל זה לא אמרינן שלכך סברי התנאים הדינים
הללו משום דס"ל דדירה קבע בעינן דא"כ הי"ל
להסכים חד לדינא דחברי' ולכך הולך הכא לומר
דמקרא ילפינן דלא נימי לומר טעמא דרש' ור'
דבוא מדרבנן ולא הוי שייכות למתנין דמתנין
דאורייתא ה"מ כמו כל הדינים שנכתב בפירוש:
שם ואיבעית אימא דכ"ע יש אם למסורת.
אלא פליגי אי סבכה בעי קרא.
וג"ל דה"ה דהוי יכול לומר דכ"ע סברי יש אם
למסורת והלכתא להוסיף. ופליגי אי סבכה בעי
קרא. וה"ה בתירון דפליגי אי אחי הלכתא לגרע
דקאמר כ"ע סברי יש אם למסורת. הומ"ל דכ"ע
יש אם למקרא וסבכה בעי קרא ופליגי אי לגרע
או להוסיף אלא שלא רזה לדקדק בזה:

תום' ד"ה ור"ש ועוד קשה דלקמן פלגינן סוכה
תחת סוכה ולא אמרינן יש
אם למקרא פי' דקשה אם האמר דחשוב זה הדין
דסוכה תחת סוכה לדין אחר ולא אמרינן דרשינן
המסורת דסוכה תחת סוכה והקרא אחי לדפנות
כיון דמקרא ומסורת סותרים אי' בכל הדברים
איכ קשה להאי לישנא דאמרינן הכא דדרשינן
המקרא והתם דרשינן המסורת. ואם תת' כחש
החוס' התם דלא על חגס נכתב המסורת. איכ
קשה להאי לישנא דדרשינן הכא המסורת וגם
התם ולמה לא דרשינן באמת הכא המקרא והתם
המסורת כמו שמצינו דרש' דיש בקדושין המקרא
והמסורת ודו"ק:

דף ז ע"א אמר רבא ואינה נותרת אלא בצורת
הפתח. הא דלא אמר רבא
זה לעיל דגם על סוכה העשוי במבוי קאי ואמר
לקולא דלא בעינן פס ארבעה. ודאמר לישנא
ואינה נותרת אלא בצורת הפתח משום דקאי אר'
יהודה דאמר גם במבוי בני בטפח ואחי לאשמעינן
לחומר' דבעינן נמי לה"פ. וא"ל לרבא הא בכ"מ
ס"ל דה"פ הוי כפתיחא מעלי' ואמאי אמר לעיל
ב' כהלכתן וג' אפילו טפח. ז"ל דבכ"מ לא הוי
כפתיחא מעלי' אלא כפתיחא רחבה יותר מ' אמות
והכא מתיר על כל רוחב הדופן אפילו רחבה יותר:

אף לכתחלה כיון דסברית מינו דלעיל היס לך לסבור
גם מינו דהבא. ומתוך לא אילטרין כלומר דודאי מה
שאמר התם בדיעבד היינו בחול ואינו מותר אלא משום
מלות סוכה הקילו דהא ע"כ לריבין אנו לפרש מלות
סוכה כמ"ש המהרש"א דהרי גבי שבת לא הוי מחילה
מדרבנן. וא"כ ע"כ מיירי דלית ל"י סוכה אחרת ואין
חילוק בין שבת לחול וכ"ז הוא דוקא בדיעבד אבל בשבת
מותר אף לכתחלה מטעם מינו. ומ"ש רש"י ב"מ סיכך
ע"ג מבוי כשירה בשבת היינו לפי דברי המקשן וא"כ
לא קשיא לפי האמת דליתני מקילתא לחמירתא וכ"ש
להיפוך ול"ל האי דמבוי ופסי ביראות. וז"ל דאילטרין
שיהא מותר בדיעבד אפי' בחול בלא מינו. ומה שאמר
בסוף אי אשמעינן הני תרתי כו' משום דקשה ל"י למה
לא אחר באמת במבוי ובפסי ביראות היתר לכתחלי
בשבת מכח מינו ולא יטעך אידך מה שיהא דופן
לסוכה שיהא נמי לשבת. ע"ז מתוך דמחמירתא לקילתא
לחוד אמרי' מינו. אבל באמת מבוי ופסי ביראות
מיירי בחול ובדיעבד ולא שייך למיפך דליתני
מחמירתא לקילתא כנ"ל:

(המשך יבוא א"ה).

סימן ב

חשובה כת"י מאת הגאון הנודע וכו' רבי
צבי הירש וצ"ל אבדיק בר"ן. אשר כתב
לאחיו. שר הרה"ק בעל, כסא מלך וצ"ל.

(נעתק ע"י גבירי הרב הגאון החסיד מ"ה צבי יחזקאל
מביתאורא שלישא אבדיק פלונסק. בהיותו נודר
בשנת תרע"ה בקיץ קראקא).

ב"ה

לאחי החכם השלם הרב הישיש כבוד הר"ר
שלום אבונאנל' נ"י.

אשר שאלני ע"ד אשר נדר זה רבות בשנים
בעת לרדתו בהיותו במאסר אס ילכו
השם להיות נזהר בכמה דברים אשר פורט. גם
קיבל עליו לישא יתומה. והנה מן הוא והלאה
הלך בדרך מרחקים סובב עד הגיע לכאן אל
בית אחיו הרב הישיש החכם השלם המקובל נר"י
ויש לו בת יראת השם מרביס. ומשקה נפשו
לקחתה לו לאשה ואין בזה שום חמדת ממון כי
אם לגודל לניעתה ויראתה דמי יימר דמודמנא ל"י
כוותה. ונפשו בשאלתו האם יוכל למנות היתר
לגדור אשר נדר:

תשובה האמת כי תרדותי רבו למעלה ראשי
ולכי כל עמי וסעיפי נדים גם נעים
נמאן דאית ל"י קלידא בבית"י ה"ה חנוה' הנועה
חמ' השם ירפאה ויחלימה מהרה. מ"מ אחרתי
לא אחרתא מדברי תורה וביאור לכבוד אחי' הרב
נר"י

שם אי הכי ליחסי יתירה סוכה דעלמא מסוכה
דשבת. לכאורה אין זה קושיא כ"כ. וכי
אס חני דין אחד הו"ל למחני כל הדינים. ועוד
דפריך והא את הוא דאמרת כו' כיון דכבר חני
ל"י רבא. א"כ דלא חני בביריתא אין קושיא
כ"כ. אך ז"ל דפריך שפיר הא חנא בביריתא
להיפוך דהא חני ברישא דופן סוכה כדופן שבת
וע"כ היא דומיא דסיפא דמ"ש הסיפא ויתירה
שבת היינו שבת דעלמא אשבת דסוכה ה"כ רישא
דופן סוכה דעלמא כדופן שבת (וע"כ הוא דומיא
דסיפא) כלומר דאף כדופן סוכה בשבת לא סגי
בלתי ולכך שפיר פריך אמאי לא אמרינן מינו.
וא"ל אי גרסינן רבה כמס'ל אמאי לא פריך
הגמרא ליחסי נמי יתירה שבת דעלמא אשבת דסוכה
דאלו שבת דעלמא כשהמבוי גבוה יותר מכ' לריך
למעט ובסוכה דעלמא כשירה אף יותר מכ' לרבה
לעיל כשהדפנות מניעות לסכך וא"כ ניחא מינו.
אבל ז"ל לפמס"ל דלא פריך אלא משום דחני
בביריתא להיפוך ולא אזלי קושיא דליתני עוד דין דאטו
כי רוכלא כו' ובז"ל לק"מ דהא המוס' שם ד"ה וכוון
כו' פירוש הטעם דבמבוי הגבוה טפח לא שלטי ב"י
שינא. אף שהדפנות מניעות להקורה אבל סוכה דרחבה
טובה כשירה כשהדפנות מניעות לסכך וא"כ אף בלא
מינו אי רחבה הקורה טובה כמו סוכה בלא מינו
נמי כשירה וא"ל למעט וא"כ לא אילטרין למינו:
שם דהא את הוא דאמרת. בלא את הוא דאמרת לא
ה"י יכול להקשות אמאי לא אמרי' מינו דהא
לעיל כתבנו דלא מקשה הגמ' גבי פרוץ מרובה אלא
דזהו המינו בעלמא שאמר רבא. וכן לשבת דגם רבא
מיירי שיש פתחים בב' דפנות כנ"ל אבל בז"ל לא קשה
כלל דאטו כי רוכלא כו' דליחשוב כל המינו ולכך גם
הכא לריך להקשות מכח את הוא דאמרת. ועוד דבז"ל
לא יוכל להקשות לומר מינו משום דבתרי מינו דלעיל
דהוי דופן לסוכה אפי' מדרבנן אמרי' שיהא נמי לענין
שבת מכח מינו אבל הכא דלא הוי דופן דשבת אלא
מדאורייתא כמ"ש רש"י ולא שייך מינו בדרבנן ולכך
מיימי והא את דאמרת ועפ"י מתורץ גם מה שקשה לפי
המסקנא דמתוך הנריכא ואי אשמעינן הני תרתי וכו'
ולכא"ל קשה דליתני האי לחודא לא אשמעינן מינו דהוי
דופן לענין סוכה הוי נמי דופן לענין שבת. דהיא מקילתא
לחמירתא וכ"ש גבי מבוי ופסי ביראות דהיא מחמירתא
לקילתא. ולהג"ל ניחא דהא משום דגם לענין שבת לא
הוי דופן אלא מדרבנן לא אמרינן מינו וכן גבי פסי
ביראות לא אמרו אלא לעולי הרגלים כמ"ש המוס'
אלא דלפ"ז קשה דלא מתוך הגמ' מידי הכא לא אילטרין
השגח וכו'. הא שפיר אילטרין כמ"ש. לכן נראה לפרש
דכך אזלי קושיא וז"ל את דאמרת סיכך על גבי מבוי
כשרה וכו' וה"ה בדיעבד ואמא. לא אמרי' מינו להחיר

נר"י כי רבה היא ובכן אביא להחלמה ואומר כי נפשי יודעת מאוד מה שכתבו רבותינו האחרונים ז"ל דרין הנודר בעת לרה שאין מוהירין לו אלא לדבר מזה וכן פסק הגאון ז"ל בס' המפה סימן רכ"ח ועיין בכנה"ג שהביא כן בשם כמה פוסקים אחרונים ז"ל אבל אין זכרון לראשונים בזה ובהשו" מהרמ"ם הביא בכנה"ג וביאר סתמא דיש להחיר ולא התנה בתנאי דמלוה וכחב שכבר עשה הוא ז"ל סניף להגאון מו"י זעליקמן ז"ל והתירו. גם כחב בשם ס' אגודה ד"מ דאפילו הנודר בעת לרה נקרא רשע אעפ"י שמקיימו. ואין לפקפק דעד כאן לא משמע לרב ז"ל להחיר בפשיטות אלא בשאין בגדר נדוד מלוה משא"כ בדאיכא מלוה כמו שיראה לכאורה מנוף התשובה בענין הליכה לארץ ישראל. הא ליאח למעיין שם דאיהו קא סומך התם על ס' אגודה ופקפק עליו מאותו מדרש דיעקב ותרולו דוחק באמת וההיא דיעקב ודאי דבר מלוה הוי אלא על כרחין דלא חילוק בזה גם הרואה יראה בפוסקים ז"ל שדברו בענין זה והטעם שכתבו שלא להחירו יראה דלא מיירי כי אם בגדר שיש בו סרך מלוה וכן כתב להדיא הש"ג פ"ג דשבוטות ע"ש שהאריך:

וה"א עוד אלא שבנוף נדר כזה כבר פקפק עליו מרן זקני הגאון מהר"ם פדוואה ז"ל בחשובותיו שלדעת הר"ן והמסופות ז"ל אין לו מקום לחול. ועם היות דבתשו' דברי יוסף פקפק עליו בס' כ"ו ותמה עליו דהר"ן והרא"ש ז"ל כחדא אזלין וכן משמע בב"י וכן בתשו' רלב"ח ז"ל ס' ג' משמע כן. מ"מ הרואה יראה מוכח מהדיא דס"ל להר"ן ז"ל דאין זה נדר גמור. וכן מלאכי בב"ח ס' רי"ג ואין להאריך כאן. על כל פנים מדברי כולם שם נלמד דגדר כי האי לא חיל אלא מטעם המלוה לא זולת ועיין גם בשלטי גבורים שהבאתי לעיל:

ועתה נחזי אהן בהאי גדרא כיון שאין לו מקום לחול אלא מדר מלוה וגם הא דסלקא אדעתין שלא להחירו כי אם לנודר מלוה הוא מדר ונחמק מיבבן מלוה כג"ל אני אומר דהאי גדרא י' להחירו אפילו אי ליכא מלוה רבה בגופי' לישא בת ח"ת ובת אחיו שזוכה לו ולדורותיו אחריו. מ"מ ה' לט להחירו כי נדר זה מתחלתו קלקלחו. מרובה מתקנתו ומעיקרא לא ניחא ליה לקב"ה ידעא דהי' לא נתכוון זה אלא להגונה לו. וכן איחא בהדי' בב"ק (דף פ' ע"א). ופשיטא דאין חיובו בזה בין נודר בעת לרה לנודר בזולת ומוכח התם דאפילו אי אחר קמא דמטיא אחרין לא נתכוון זה אלא להגון עיי"ש בההיא איתתא וה"כ מי יימר דמתרמי ליה אשה הראויה אליו בקרב

ור"ן כיון דקיי"ל. מן המורה ומן הנביאים ומן הכתובים מן השמים אשה לאיש ומה יעשה זה הנודר אם אשה הקנו לו מן השמים. ואב"י עדיין קיים אי"כ אזיל למקטל או יומי יבוא או ה' יגפנו ואם ה' יגזור בחיים נמלא זה יושב ובטל כל ימיו. ומלך זה ה' אפשר לומר דאין מקום לגדר לחול כיון דאית ביה עבירה ועיקר מלוה שיש בגדר הזה לעגיד אין בו כי אם מלך השאת יתומה לאיש וא"כ אף אם נאמר דמלך זה דמלוה רבה הוא כמו שכתבו מקלח רבתינו האחרונים ז"ל שמותר אפי' למכור ס"מ חל הנדר נמי אגופי' מ"מ כדאי הוא מלוה רבה דפ"ו שלא תדחה אפילו עשה אחת וכל שכן זמן רב ויומיו בהרהורי' עבירה להחיר הנדר מיהת ואין לך לנודר מלוה גדול מזה:

וביותר דאיתרמי ל' מן המוכרח בכל האופנים דלא מתרמי כי האי פשיטא ופשיטא שמתירין לו וקב"ה ודאי ניחא ל' בהכי ואי דחינן ל' האידנא שמוא לא יעלה בידו חלילה כלל ולזמן מרובה ודאי חיישינן וק"ל. ומלך בת ח"ת לחוד לעגיד ג"כ מקרי לנודר מלוה להחיר בשבילו כאשר יראה עין הרואה בפוסקים ז"ל מה שכתבו דהוי לנודר מלוה להחיר נדר שהותר על דעת קב"ה או שהשביעו חבירו עם שכל אלו הוזכרו בגמ' נושא"כ נדר בעת לרה שלא הוזכר בגמרא ובפוס' ראשונים ז"ל. וגם מלך שהיא בת אחיו כמבואר בפוס' ז"ל: **מ"מ** כיון שהגאון מהר"ם מניח ז"ל הג"ל כתב שם שבגדרים כאלו נהגו להשיא עליו כך מומן לדקא כשמתירין אותו. נלעגיד שאם יד הנודר משנה יו"א משלו להשיא יהומה אחת ותתקיים המלוה ע"י אחרים. ואם אין ידו משנה נלעגיד דשפיר דמי להחיר הנדר מכל וכל. כל זה כתבתי למי"מ של הלכה אבל למעשה חלילה לסמוך עלי בפרט האידנא שטרדותי רבו ולא לילא דעתאי. לכן ישלח לפני מורי הוראה מפורסמים ואם יסכימו הרינו בקטן כנעשה סניף ואם יבטלו דברי הרי הן בטלין ומבוטלין. ואני תפלה לה' יורנו בדרך אחת ויזכנו לאסוקי שמועתא אליבא דהלכתא ונפשנו בטוב חלין. עבר לעבדי ה' מתאבק בעפר רגלי חכמים

חכמים המוחס יוס ג' ה"י שבת לפרט ולמדתם
אולם את בניבס :
הק' צבי הירש החנוכה ק"ק לאנדון יע"א.

סימן ג

השובה כתי' מאת הרב הגאון הגדול מו"ה
ישכר וצ"ל האבד"ק משעננסטחוב אשר
השיב להגאון מו"ה אהרן ד"ל אבד"ק קר"ל.

(הגיע לידנו ע"י נכדו הרה"ג מ' שלמה
ענגלסמן נ"י מקלאדאווא).

ב"ה משעננסטחוב יוס א' ו"א המזל הקפ"ב דפ"ק.

שלום לכבוד מחותני ידידי נפשי הרב המופלג
החריף ובקי ובן' מו"ה אהרן נ"י.

(א) **אודיע** לו קו' חמורה לפענ"ד בשבת (ד' קל"ה)
כגון שלקח שפחה וולדה עמה. ולא
אדע הא"ך אז נכרי או אם נכרי יכולים למכור
בניהם או בנותיהם. ואי דגר קטן מטבילים אותו
פ"ד ב"ד. ומדע גר שנתגירו הוא ובניו הקטנים
עמו מהניא. בודאי אז או אם זוכה לקטן. אע"פ
שש מוככים במכובות (דף י"א) על זכות טבילה
קטן שהוא דרבנן. מ"מ לא אדע אם זכות הוא
לקטן למכור ע"מ עבד ושפחה. וגם ישראל הטועל
בוי קטן ומטבילו לשם עבדות הן מדעת הקטן
והן שלא מדעת לא מהניא. ואין לומר דמיידי
הם בישראל שלקח מישראל שפחה וולדה עמה.
ז"ל דא"כ מקנה כסף כזה ודאי נימול לשמונה.
ודע דשנים ובימינים לבני נח נמול נאמרו. אם
לא לדרך לומר דבדיניהם דגוי האב מוכר את בנו
ובתו או האם מוכרת בנה ובתה. א"כ בדיניהם
דיינין ליה. אע"פ שנעשה ישראל ע"י מנירה זו.
רק ז"ל דלאו בכל המקומות בדיניהם דיינין ליה.
חדע שהקשו דה"ל דשלב"ל בלקח שפחה ושוכרה.
ונדחקו. וה"ל לתרץ דבדיניהם דיינין ליה. כללו
של דבר לא ידעתי על כפון. הא"ך האב והאם
מוכרים את ולדותיהם. ובודאי קטן בן יומן לאו
בן דעם הוא למכור את עלמו וק"ל:

(ב) **עוד** ק' דאמרינן כגון שלקח זה שפחה וזה
עובדה. דהוה ליה למינקטו להיפוך זה
עובדה וזה שפחה דבין דלקח הראשון השפחה
וכה בעובדה לפת"ש הלחם רב דאפילו בנככים
שקנה השבד קודם לכן וזה הרב. ואפשר עובר שאני
דאע"פ דעובר יך אמו היא מ"מ לא זכה בו הרב
אם היה קודם רק מודקוק קל אין להוליא דין
חדש כזה:

(ג) **עוד** בקשתי לעיין לי בשבת (דף קל"ה) אמר
רש"י כל ששהה ל"י בחדש מ"י בבהמה

אינו נפל. דעה הפ"מ ב"דן ס"י ט"ו דעכ"פ מעל"ע
ז"י בעינן בבהמה. וז"ל דודאי ל"י דפדיון הבן לא
בני מעל"ע. דיום שלשים כלפניו. עיין בזכרות.
א"כ ודאי שלשים ואחד מעל"ע לא בעינן. ומיושב
מה שקדקדו ההוס' שבת דה"ל לא שוה יוס שמוני
בבהמה בלאחריו ליום שלשים שהוא כלפניו. ולפניו
אחי שפיר דמשכחת ל"י ביום שמוני שהוא כלפניו.
כגון דעדיין אינו שבעה מעל"ע. כגון שגולדה יוס
ה' סמוך לבהש"מ דכל יוס מ' בלאחריו אינו שבעה
מעל"ע. ופורתא לא דק. ובאמתי יס לעיין אם גם
האחרונים הביאו לדרך שבעה מעל"ע:

(ד) **ואשר** כתב ידידי בפשיטות דאכור למלוה
בשלמו לחפוס במקום שהב לאחרים
ודייק מדברי הנתיבות מושפט ר"ה עדות. תמונה
דאשתמיט מנייה בכחובות (פ"ה) שה' ר"ה ור"י
הופסים במקום שח"ל הלואה אין שום נדנוד איסור
ול"מ בעינן תפיסה במקום שח"ל דמוכר להדיא
בגמרה דתפיסה מותרת. הלא אפילו בכל עניני
הפיסות שבע"ס במקום שאין הכ"ד עושם דין.
קשה עלי מחד שה"י לורבא מדרבנן לריך לבק
ידי' מולחפוס. ועוד כ"ל דהיבא שבער הפס דח"ל
להוליא מה"י. הלא אפילו לבתחלה מותר (הגור
המשה"ק אפשר לתרץ בזה הקושיא המובא ב"י
נפלאות היסודי. על מה שמוכר בח"מ. גזילות
ומכילות אין דין בזה"ז. ואם הפס אין מויליין
מידו. והק' היסודי הק'. למה לריך לפרש שהס
הפס וכו' הלא התפיסה היא גזילות ומכילות וה"ן
דין בזה"ז יע"ש. ואמרתו בזה בין שיוע עפ"י
הדין שמונע לו מותר לו להפוס. וזה הפ"י ואם
הפס א"מ מידו. שהס התופס ב"ל לשאלו לב"ד
אם מותר לו להחזיק התפיסה. אומרים לו שמוכר
ע"כ גם נראה לי דאינו איסור גמור עד שגוף
השליד"ע. דהרי מלינו בגמרא אכור לקדש בתו
הקטנה עד שהגדיל. הנאמר בזה אשליד"ע שאינו
לא איסור דצריהם ולא שום נדנוד עברין רק
איסור קל. וכ"כ לב"ש בגיטין דאכור לגרש ח"א
אח"כ מלא בזה ערות דבר דאע"פ לא יתכן בזה
אשליד"ע וכהנה רבות שאכור ח"ל לעשות כן
לבתחלה ול"ס בזה אשליד"ע. גם כ"ל דכלת"י מורה
וחפסה יתכן לומר דעש"ת איסור חל. רק מ"י
לנו גדול מצעל נה"מ בדורינו. ומי אנכי לדבר
דבר קטן מוכ"כ בלי ראיות אלא מוסברא. ע"כ
כל דברי כא"פ. אם לא בחופס לב"ש במקום
שח"ל שמוניו בגמ' דמלוה מותר להפוס. פשוט
דשפיר השגתי. עוד הוכחתי בשבועה העדות אמר'
ואשר לא עוב עשה בתוך עמיו זה האב בהרשאה
היתכן לומר דאיסור הוא ואשליד"ע לדברי הפ"י
שהביא הקל"ח ס"י ק"ה. ברם במחנה לוי כ' **מאשליד"ע**

ר"ה ויו"ט. ולטעמי' דשמואל משום אמר אסור.
ולטעמי' דרב משום עלי לרגל לא שייך בריה
ויו"ט. והניח אף בזמן המקדש. אלא ע"כ דאף
לשמואל שרי קודם ר"ה ויו"ט דליש בהם שמחה
יו"ט כ"כ כמו שאר יו"ט כ"כ:

ונחזור לענינינו הנ"ל. והנה הראש' כי דאף
בזמן הזה נמי לרב אסור. דמחל דכל
דבר שנאסר בזמן אף שבטל הטעם לריך מנין
אחר להחירו. ועוד שאף ברגל שייך שיבטל משום
שמחה יו"ט ע"ס. ולי' עפ"מ' בגמ' חגיגה (קף
כ"ג) הא מני רחבי' הוא דאמר לא אסרו אלא
בירדן ובספינה כמעשה שהי'. פירש' דס"ל דכ"ה
שגזרו חכמים משום מעשה שהי' לא גזרו כי אם
כדוגמת המעשה וכאוחו דבר ע"ס בשינוי' לטון.
א"כ מוכח מגמ' דדבר שגזרו ע"פ מעשה שהי'
לא אסרו כ"א דוקא כמעשה שהי'. ולפי' לרב
הא דאסרו להספיד ל"ה כ"א מפני מעשה שהי'
כ"א שהי' המעשה שכינס לעלות לרגל כדאיחא
בגמ' בהד"י ע"ס. וא"כ אינו נאסר כ"א כמעשה
שהי' דוקא. אבל עכשיו בזמן הזה שאין עולין
לרגל שרי לרב. ולי' מנין אחר להחיר. כ"כ
בפשיטות. וא"כ מוכח קצת להפסיק כרב דבזמן
הזה שרי לכ"ע להספיד חוץ ל' לרגל. אף מי זה
האיש אשר ירום ראשו נגד מאור עיניו הנאונים
ז"ל אשר פסקו כשמואל. אך ג"ל דלפ"מ' דס'
בסע"י ה' שמה שאנו נוהגין בתשלום שנה להספיד
המח ולהזכיר נשמתו כ"א אינו בכלל זה כ"א ע"ס
במג"א וט"ז הטעם דאדרבה ע"ז פוסקים מהאבלות.
ולובשין לבנים ע"ס. ולפי' ג"ל בגיד אפי"פ שאין
האבילות נגמר עתה אפי"פ הואיל ונוהגין שבימי
ניסן אין עושין אחר'. ועושין הכל קודם ר"ח.
[הגיה]. וגם כאן י"ל דאי אפשר להמתין עד אחר
הרגל. מדא מכת המנהג שעושים בתשלום השנה.
ועוד דאחר הרגל אי' לעשות ההספד שהי' לאחר
י"ב חודש דמבואר בט"ז דאין מספידין לאחר י"ב
חודש אף שמקילין בזה מ"מ טוב לעשות קודם
השנה. וא"כ גם זה שאנו עושין ההספד מקודם
הוא ג"כ רק להפסיק האבילות בזה. אפי"פ שאינו
נפסק באותו יום אין חילוק לדעת. ולסוף נובל
ללך דברי הנ"ל דלרב לגמרי שרי. וג"ל ללמוד
ג"כ במי שאבילות שלו אינו נגמר כ"א אחר הרגל.
והיה יכול לעשות ההספד הזה אח"כ רק שלא יהי'
לו פגאי אח"כ או מניעה אחרת ודולל לעשות
ההספד קודם הרגל ועיקר עשייתו הוא על פי
המנהג שעושים להפסיק האבילות מותר לו לעשות
קודם הרגל חוץ ל' כנלענ"ד:

אי' ידירך הק' אהרן במ' גרשון.

מאשגל' ע"ס ודרוש לעובד וירוש למאנו. ואשר
כ' לי מענין גוי שמכר חוב לישראל. ילדקו דבריו
ויעי' בט"ז י"ד סימן קס"ח סע"ז ובנקה"כ. א"י
כותב בחפזון רב. ידירו הדש"ס בלונ"ה וכו'.
הק' ישכר בטהרי' י"ב נ"י מקא"יש.

סימן ד

תשובה מאה הגאון המפורסם וכו' מ"ה

אהרן אבר'ק קר"י זצ"ל.

(הגיע לידיו ע"י הרה"ג הנ"ל).

לרב אחר.

בדבר הרו"ה להספיד את המת חוץ שלשים
לרגל. אשר שנת האבל יושלם חוץ ניסן.
הנה איתא בש"ע א"ח (ס"י תקמ"ז סע"ף ג') וביו"ד
(ס"י שמ"ז) כל ל' יום לפני הרג אסור להספיד
על מת שמת לו מלפני ל' יום כ"א ע"ס:

והנה מקור דין זה הוא ממחגי' דמ"ק (דף ח')
ובגמ' שם פלוגתא רב ושמואל דלטעמי'
דרב האיסור משום מעשה שהי' בארס א' שכינס
מעו"ת לעלות לרגל כ"א ונמנע ולא עלה. באותו
שנה אמרו כ"א ע"ס. ולטעמי' דשמואל שם לפי
שאין המת משהכה מן הל"ב שלשים יום. ובגמ' מה
בינייהו דקעביד בחגס. והנה בש"ע פוסק כשמואל
והוא אליבא דירושלמי א"כ אף בחגס אסור. אבל
הרמב"ם הובא באשר"י פוסק כרב דהלכתא כוותי'
באיכורא. וא"כ בחגס שרי:

והנה באשר"י מביא בשם הר"י גיאות דאף לרב
בזמנינו שרי דאין עולין לרגל. והק'
הראש' עליו דאם כן הול"ל בגמ' נפ"מ בין רב
לשמואל בזה"ל דלרב שרי ע"ס:

ולפענ"ד י"ל אפשר דמחל מינייהו נקיט בגמ'
דכ"כ קשה להירושלמי שכתב דמת
שמת חוץ ל' שרי להספיד לשמואל. דליש בזה
שיעורר בלערו ע"ס. והובא בש"ע. וא"כ ג"כ ק'
דהל"ל בגמ' נפ"מ זו חוץ שלשים. דלטעמי' דרב
אסור ולטעמי' דשמואל שרי. אפי"פ מדא מינייהו
נקיט:

עוד נראה לי ד"ל דהגמ' רו"ה לאשכוחי נפ"מ
בינייהו אף בזמן שעלו לרגל. לכך נקיט
נ"מ דקעביד בחגס דאף בזמן העלי' לרגל שרי.
ובזה אמרתי ליישב ספיקות הפ"מ במשכנ"ה ס'
הנ"ל שמהפסק אי' ר"ה ויו"ט נקראים ג"כ רגל
לענין זה. ולהנ"ל י"ל דק' קו' הראש' הנ"ל. וי"ל
כתיובו' דהגמ' ר"ה לנקוט נפ"מ אף בזמן המקדש.
ולפי' עדיין יקשה דהל"ל נפ"מ בין רב לשמואל

סימן ה

תשובה כתי' מאת הגאון החסיד מו"ה אלעזר
הכהן וצ"ל אבד"ק סאבאטשוב חתן הגאון
מליסא ז"ל. אשר השיב להגאון החסיד מו"ה
פתחי' הארענבאס ז"ל ראב"דק ווארשא.

(הגיעו לידנו ע"י החריף ושנין כפר צבי הירש נ"י
בהר"ג מו"ה אהרן נפתלי שרייטא).

בעוה"י יום א' כ' טבת תרל"ג סאבאטשוב.

שלום וכ"ט לכבוד הרב החריף החסיד
מו"ה פתחי' נ"י דיינא ופריץ דק"ק וואלי.

(א) **קבלתי** מכתבו ויחמין לי מעלתו שאין
בכתי להשיב אם לא בדבר גדול
הנלכך למעשה. אך למלאות רצוני לזיתי להעתיק
לו מה שכתבתי בציאתי לביתי מווארשא. ויראה
אשר מה שמידש החכמה אדם באכל להניח תפלין
כלא ברכה כמו בחו"מ תמוה נכבד הוא נדפס
באורך בספרו חידושי מהר"ך חלומה ה' תפלין
יע"ש. המעתיק. ובנידון שאלנו מי ששמע שמועה
קרובה כלילה פטור מלהניח תפלין ביום שלאחריו
כמו במה כלילה ונקבד כלילה וזה ברור:

בי **ומ"ש** מעלתו בכתבו דטבח אומן יש לו
דין שומר. לפי דבריו יש לחרך קושיא
הרמב"ן דהא בשומר דעת המהרש"ל דחייב בהיזק
שאינו ניכר. ודעת הש"ך דשומר הוא כמו גזלן.
וקשה לכאורה לשיטתו דהא דב"מ (דף כ"ח ע"א)
בסוכה את הפועל לשומר את הפרה וכו' דפרש"י
שלא תפסול במלאכה ותינוק שלא יטמא ע"ש בפ"י
רמ"י ובד"ץ נדריס (דף ל"ז) והא פסיל פרה
בעליית טול ותינוק שלא יטמא הוי היזק שאינו
ניכר אם כן גם אי אמרינן דהקדש לא נתמעט
מפשיטת אחאי חייב. ולריך לומר דהא דסוכה
הש"ך דפטור השומר בהיזק שא"נ רק אם לא
שיטבד השומר א"ע בפירוש דלא עדיף השומר מגזלן
דהא תוס' כתובות (דף כ"ז) כתבו דחייב שומרין
דהחורה ירדה לסוף דעתן דמחייבי עלמן בשמירתן.
וכיון דחיוני דהחורה לא רמי על הגזלן חייב
אחריות בהיזק שא"נ גם בשומר אמרינן דלא המחייב
עלמו בך. אהל אם מחייב עלמו בפירוש שיקבל
אחריות על היזק שא"נ אין אחר השיטבד כלום.
ובפרה ותינוק כל השמירה היא שלא תפסול הפרה
בטול והתינוק בטומאה. וא"כ בטבח גם כן כיון
שקבל לשמוס יפה קיבל בפירוש שלא יקלקל
השמירה ואף דקלקול השמירה הוי היזק שא"נ
חייב. אך סבד עדיין לריך הכרע אם הטבח יש
לו דין שומרי.

(ג) **מה** שהקשה מעלתו בזמיר (דף כ"ט). הנה
נבילת עוף טהור אינה נוטמא לא בנוגע
ולא במשא. ואין זה כלל בגדר מכניה טומאה
במקדש. דהא אם אכל אדם נבילת עוף טהור לריך
לימוד שאינו נכנס למקדש כמבואר בר"מ נוסכת
טהרות:

ידידו הדו"ש באהבה ומזכרו בכל טוב:
אלעזר ברנ"ו כהן.

סימן ו

חי' כתי' מאת הרב הגאון הנודע מו"ה
אביגדור יהודא ליבוש הב"י וצ"ל
אבד"ק קריל.

(הגיעו לידנו ע"י הר"ג מו"ה רפאל ואב נ"י
ר"מ דפה ווארשא).

ב"ה השירי תרמ"ט.

(א) **ר"ך** (דף כ"ח) אמר רב יהודה בשופר של
עולה לא יתקע ואם תתקע ילא מיט
עולה בת מעילה הוא כיון דמעל בה נפק לחולין:
והנה לשון לא יתקע לכאורה קשה כיון דבשוגג
מיירי דאין מעילה אלא בשוגג ולא שייך
לשון לכחלה ובתוס' עמדו בזה. אך נראה דהשמיטתו
בזה דהנה הא דאמר ר' יהודה כיון דמעל בה
נפיק לחולין. וע"כ דבגוונא דאין מועל אחר מועל.
וכבר כתבו תוס' בצי"מ (דף ל"ט) דהא דאין מועל
אחר מועל הוא רק בנתכונן להוליא מרשות לרשות
דאף שהי' שוגג על הקדש אבל הוי סבור שהוא
של חבירו ונתכונן להוליאו מרשות אבל בלא נתכונן
להוליאו מרשות יש מועל אחר מועל. אי"כ נומילה
רב יהודה מיירי בכה"ג ובכה"ג אסור לכחלה
לא משום איסור הקדש רק משום איסור גניבה.
וזה השמיטתו דאם הוא בגוונא דלכחלה לא יתקע
דהיינו שנתכונן להוליא מרשות או אם תתקע ילא
דנפיק לחולין ע"י מעילה. משא"כ באין מתכונן
להוליא מרשות רק לתקוע לבד דאין גזל בקול.
וע"י במג"א ה' שופר דמותר אפי' לכחלה לתקוע
בשל חבירו בלא מתכונן לגזלו. אם כן בכה"ג
דע"כ לא ילא. ומה קהיתי במה שהקשו המפרשים
דלמה דיעבד לא ילא ולא אמרינן בזה יש דימוי להלך
איבעיא דיש דימוי אלל מזה:

וראייתי בישועות יעקב חירון נכון לחלק דעד
כאן לא אמרינן דיחוי רק באם יש
אופן לעשות המזה בעוד יש דימוי דהיינו כליל
של ע"ז של עובדים דאם יטול בעוד שלא ציטלו
יהי' האיסור של הע"ז רק אם בטלו הלך האיסור
אזי יש סבדא לומר דיחוי אלל מזה. תב"א
בשופר.

מקום לומר דמחמת המזה יח' נחשב הנאה ג"כ מותר לתקוע דמזה לאו ליהנות ניתנו:

וְלַעֲשֵׂת הכלבו דס"ל דיש הנאה בתקיעה ולהכי המודר עלמו אסור רק אחר מותר לתקוע לו. אי"כ פשיטא דלא מייבטיא שהוא בעלמו אסור לתקוע של מזה אלא אפי' תקיעה של חול ג"כ אסור. נמצא דיש חילוק בין שיטת החוס' והכלבו לענין תקיעה של חול. ובשעה"מ כתב דהכלבו ע"כ כדעת הר"ן דהנחת הגוף בברי מזה אסור. והחוס' כשיטת הרשב"א דגם הנחת הגוף בברי מזה מותר כמבואר ברשב"א ויבמות. והנה נודע הקושיא על הרשב"א מהא דמודר הנאה ממעיין דאינו טובל בימות החמה:

ומכבר כתבתי בחידושי דהרשב"א לא התיר הנחת הגוף בברי הנחת מזה רק מטעם דחלק הנחת הגוף בטל לגבי הנחת מזה וכבר דכתבו החוס' פסחים (מ"ו) גבי דף דאין שורפין תרומה טמאה ביו"ט דחלק הדיוט בטל לגבי חלק גבוה וכל זה שייך לענין דוקא דחלק הנחת הגוף אין לו יזיר בפני עמיה בלא חלק המזה רק תמיד חלק המזה עמה אי"כ אין חלות איסור על חלק הנחת הגוף כיון דלא משכחת שיהי רק עם הנחת המזה ואז בעילה לגבי המזה נמצא דאין חלות איסור עלי' כלל. משאי"כ אם משכחת להפריד הנחת הגוף לבדנה בלא הנחת המזה ואז בודאי אסור וחל איסור הנאה על זה אין כח להמזה להחירה אף באם מחובר להמזה כיון דבאם אינו מחובר חל עלי' איסור הנאה. תמיד חל עליה. והארכתי בזה להוכיח כן מדברי הרשב"א גופא:

וְלַהֲכִי נמודר הנאה מן המעיין גם הרשב"א מודה דאסור אפילו טבילה של מזה כיון דכלא טבילה של מזה בודאי לא מצי המזה להחירה ואיסור שבה להיכן חלק משאי"כ נדון דהרשב"א דתמיד פתח בברי מזה:

ומביא גם הכלבו יכול לסבור דהרשב"א. כיון דביארנו בעזה"י דהכלבו אסור בתקיעה של חול ג"כ ממילא לא מצי התקיעה של מזה להחירה. אך אם יפרוש רק תקיעה של מזה לא תקיעה סתם אז י"ל דמודר הכלבו דגם הוא מותר לתקוע תקיעה של מזה וכסברה הרשב"א דהנחת הגוף בטל להדי הנחת מזה כיון דלא חל עליה איסור בפ"ע. ואולי יש לתרץ בזה קושיא הש"ך ביו"ד (ס" רכ"א) דשם סתם המחבר דגם הוא עלמו מותר לתקוע. ובש"ע חו"מ ס' תקפ"ח מובא דעת הכלבו. ולהג"ל גם להכלבו יש יזיר דהוא עלמו יח' מותר לתקוע כג"ל:

בשופר של עולה בכל פעם טעשה המזה מחולק האיסור ואין יזיר לעשות המזה שלא יכולת האיסור לא שייך לומר דחיוי יעו"ש"ה. ואם אמנם כי הסברה נכונה. אך להג"ל הלא יש יזיר לעשות המזה ולא יכולת האיסור דהיינו אם לא יתכוון להוציא מרשות. אי"כ יקשה שוב הקושיא מדחיוי. ובדוחק י"ל דעכ"פ הע"ה של מעילה זו ילא לחולין. אך כבר מתרצים הקושיא של דחיוי באופן אחר: **והנה** רש"י מפרש שופר של עולה בחלשו מחיים. ועיין בדפוס תמרים שהקשה

מנח' דבמים וחוס' סם מדרש"י בדמי עולה: **ונראה** סברה רש"י דהנה יש להעיר בסוגיא זו דנימא עשה דתקיעת שופר דוחה ל"ת. אך הקדש הוי ל"ת ועשה. אך כיון דישנו בשאלה הלא עשה דוחה גם עשה ול"ת כמבואר בריש יבמות (דף ה'). ול"ל או דמיידי בעולה ליזיר שתלשו ממונו או בשל יחיד בגדבה דאמר הרי זו ונזכר לנבזה דלא מצי לישראל עוד דאם ל"ת נבזה י"ל דמסור ליד גיזבר כיון דהוי עוד באחריות שלו יוכל לשאלו כמבואר בחוס' פ' מרובה (דף ס"ו ודף ס"ז). וכ"ז לא שייך בדמי עולה דלא שייך בשל ליזיר ול"ש בגדבה הרי זו. והנה ברשב"א יבמות (דף ק"ג) גבי סנדל המוסגר הביא שיטת רש"י מפרשים דלהכי בסנדל של ע"ז לתחלה לא יחלוק משום איסור הנאה. והקשה הרשב"א דאם יהיה נחשב להנאה אף בדעיבר לא ילא בו כדמוכח מביא דהבא עיי"ש. ונראה לתרץ שיטת רש"י מפרשים דס"ל כמש"כ העורי אכן דלהכי לא ילא משום כל מה דאמר רחמנא ל"ת חללי'ם:

והנה בתשו' הרא"ש הובא ביו"ד הלכות נדרים בגבעת שלא לעשות ועבר על השבועה ל"ש חללי'ם דדבר דיש היתר נאסורו דהיינו ע"י שאלה ל"ש חללי'ם. מעתה יש לחלק שפיר דשם קאי על סנדל של ע"ז של עכו"ם דיש היתר ע"י ביטול לא שייך אי עביר לא מהני. משאי"כ הבא בשופר של עולה שפיר שייך אי עביר לא מהני. ממילא יש הוכחה דמיידי הבא בנוונא דלא מצי לישראל עליו דחללי'ם לא היה שייך לומר אי עביר לא מהני כג"ל:

ביתוס' ד"ה המודר בו' אם לא נחלק משום דגבי סוכה בלא מזה יש הנאה בישיבה אבל בשופר אי לאו מזה אין הנאה תקיעה. והנה לשיטת החוס' דבתקיעה אין הנאה אי"כ נמודר הנאה משופר לא מייבטיא דמותר תקיעה של מזה אפי' לתקוע בחול ג"כ מותר כיון דלא הוי כלל הנאה. והא דנקט הגמ' תקיעה של מזה. י"ל דלרבותא נקטי' דאפי' תקיעה של מזה דהי

סימן ט

שאלת ר"ח כהנא אב תער"ג י"ט קושב.
לכבוד ידידי הרב המאור"ג החר"ף ושנון מו"ה
אהרן נפתלי זאוואדאווער נ"י מו"צ דק"ק
ווארשא יע"א.

מכתבו הגיעני ושמחתי להקשיב משלומו. ועד
שאלתי אם יש להקיר שבות דאמירה
לעכו"ם. לכבוד הנרות של גאז או אלעקטעריש
לאשר כי בהם ההפסד גדול מאוד שאם לא יכבה
יהיו דולקין כל הלילה וכל יום המחמה והדלקת
נרות אלו נתפשט ברוב הבתים בכל העיירות
שנתקן שם גאז או אלעקטערישע צאלייכטונג ואם
כאסור רבים לא יאמרו בהפסד גדול כזה ויעשו
גם באיסור עכ"ל. ונח"מ דהגאז הוא כמו מחבות
דלא הוי כיבוי דאורייתא לא ידעתי כוונתו:

תשובה הנה גם אם נבקש להתיר בזה משום
הפסד גדול כזה. לכאורה לא שייך
היתר זה כאלו דהיי אפסר כליל שבת להדליק
בנרות חלב בלחמן שאין הפסד כלל ועד כאן לא
מלינו היתר ע"י הפסד מרובה אלא היבא שזדמן
אבל בניד לא ידליק נרות הגאז או האלעקטערישע
ולא יבא לידי הפסד וכה"ג כחצו החוס' בע"ז
(דף ט"ז סוף ע"א). וראיתי להב"י בלוח סימן
רמ"ד לענין קניות המכס שנסתפק שם בזה וז"ל
כחצו ומיהו אפשר דבשעת קניה שרי דהא לא
עבד איסורא ולכי מצי שבת כיון דכבר קניו הוא
שרי ע"י עכו"ם משום פסידא ע"ש וכבר קמה
עליו אבא מארי הגאון המובהק ז"ל בגליון הב"י
שם מדברי החוס' בע"ז הנ"ל:

והיה אפשר לומר דבניד כיון דידוע דנרות
אחרות נגד אלו הנרות של גאז או
אלעקטערישע הנה כיתרון האור מן החושך ובפרט
בבתים שרגילין בהם כל השבוע יהי אללס הדלקת
נרות אחרות כבני אדם יושבי חושך ויש בזה
מניעות הידור וכבוד שבת קודש ועש"ס שבת (כ"ג)
הרגיל בנרות יעו"ש ויש בזה מלוא רבה אין למנוה
אלא מקומה ושעתה ושוב יהיה מותר הכיבוי ע"י
עכו"ם משום הפסד מרובה:

אבר כבר נחלקו בכה"ג הר"ה והרמב"ן בשבת
עדק ר"א גבי אישחפ"ך חמימי דלאחר
מילה קודם המילה והרשב"ה הביא רא"י לאיסור
מפר"ק דבילה דבה"א דלא יאמרו ביו"ט אלא
ה"י לו דקר נעון ועפר מוכן מכבוד יום ואם שחט
יאסור בדקר ויכסה ולא אמרינן דישחוט לכתחלה
דהרי השחיטה כדן היא ושוב יהי מותר לחפור

(מהשון תרע"ו)

דמלות כיסוי דמה ל"י. איז כיון דידעין קודם
השחיטה שאם ישחוט יאסור לבוא לידי דמיות
איסור לא שרינן השחיטה. והר"ן בפרק ר"א שם
מירן דעת הרמב"ן דזו של דקר אינו רא"י שאין
שחיטה ביום טוב מלוא קבועה כמילה בשבת
ע"ש. וא"כ לפ"ז בניד לכ"ע אין להתיר ההדלקה
בנרות הללו כל שאנו ידעין בודאי שנתערך אח"כ
לבוא לידי דמיות איסור שאין הדלקה בנרות אלו
מלוא יומה מהשחיטה ביו"ט דיש לאסרה בכה"ג
ואף דכאן לא נאסר לבוא אח"כ אלא לידי דמיות
שבות קל. גם שם בבילה אין החפירה בדקר
ביו"ט רק שבות קל כמבואר שם (בדף ח' רע"א):

א"א דבעיקר ראיות הרשב"ה מהא דבילה יש
לי לדון דשם הרי אפשר שהיה לו אסר
מוכן לכסות מערב יו"ט ולאו אסרו השחיטה למי
שלא הכין לו עפר מערב יו"ט דאליכ לא יכין
מערב יו"ט כמו שאסרו מה"ט גילוח בחו"מ למי
שלא גילח בערב יום טוב כשהיה אפשר לו לגלח
וכשאסרו לו אם לא הכין מעיו"ט שלא יאמרו
יהי מזה תמיד להכין מעיו"ט משא"כ גבי מילה
שזדמן מקרה שהכין ונשפר וכן כנוונא דרי"ד שאי
א"ר בלחמן אחר ויבא לידי ביטול כבוד שבת
בכל שבתות השנה בזה שוב י"ל דאין למנוה אלא
מקומה ושעתה וכיון דגוף הדלקה בהיתר מדליק
ויש גם מלוא בהדלקה שפיר רשאי להדליק ושוב
נותר הכיבוי אחר זמן שנדמית איסור שבות
דאמירה לעכו"ם במקום הפסד רב כזה והדבר
לע"ג:

והנה הגאב"ד"ק לבד ז"ל בתשובה הנדפס בישיבת
יעקב א"ח סוף סי' של"ד העלה להתיר
ע"י אמירה לעכו"ם מע"ש כיבוי נרות כאלו משום
דאין בביבויים רק גרם כיבוי דשרי מה"ט ומותר
על ידי עכו"ם במקום הפסד עיי"ש"ב וכן חשבתי
מראש טרם ראיתי בדבריו ומה שמוכך שם תחלה
דאם נאמר דכל שמכין אף שנעשית המלצה ע"י
גורם הוי איסור תורה אסור גם על ידי עכו"ם
ואף דקיי"ל כ"ר שמעון דכיבוי הנר הוי משא"ל
ופטור מ"מ אין להקל בביבוי דביבוי החמירו
שלא לחלק בין כיבוי לביבוי לעשות פחמין כח"ש
החוס' וכל שאסור אמירה לעכו"ם בזה אסור גם
בזה ע"ש וכוונתו לחוס' שבת (דף מ"ז ע"ב) ד"ה
חפני ע"ש. לדעתי נראה דביבוי נרות הללו שפיר
יש לחלק והיינו כפי מ"ש הר"ן בשבת ר"פ שואל
דאף דאסור להיות רואין במראה של מחבות בשבת
משום מלאכות השרות נימין מ"מ במראה אחרת
שרי ואף דלענין קבוע בכותל לא מילקו היינו
דבמין אחד השוו מדותיהן אבל להתמיר במין אחר
אין אותו המיץ לכ"ע לא החמירו ובשמן נמי מילקו

בין

לפי שעל הרוב הם הפסד גדול יעו"ש וה"נ בזה כ"ל ועכ"פ הנח להם לישראל וכו' וכו' לא מיד. והנני ידיו הדו"ש בזה וחסד וחסד בזה וכו' בזה החריף מ' צבי הירש שיחי לאו"ש. יעקב שור אבד"ק קומב והגרי"ל.

סימן י

בעוה"י לאקאמטש.

כבוד ירדני הגביר הנכבד רם המעלה. הנותן בים התלמוד דרך. ונחית לעומק מצולה. מפלס נחוב יושר וסולל מסלה. נודע לשם ופתחה. מ' נחמן צבי גא"ד נ"י בק"ק רדאמסק יע"א.

מכתבו היקר קבלתי והנני לתשובתי בעה"י. מה שהקשה בזה. דעת (ע"ג:) דלפירש"י וכו"ה שטעם הרמב"ם ז"ל בפ"ז משנת הא דקמני חורש וחופר וחורן כולן מלאכה א"י. וכן נועץ וזורע ומדריך ומרכיב כו'. וכן קולר וכולר וגורר ומוסק ואורה. היינו אבות נינהו (ורק בזמנא פליגי דר"י ורמב"ם ז"ל. דלר"י זמנא תולדה. ולרמב"ם אב). (ולא כרמ"ך ז"ל וסייעתו שפירשו בזמן תולדה דזורע. וזמנא דקולר עכ"ל רפ"ז משנת) ושי"מ דכל הפעולות דומין זה לזה הוי כחורא אב. כמו דך דהוא בנושקן. וא"כ מי"ט חורין במו"ק (ג'). דזמירה ובזירה תולדות נינהו. והביא בית דבספר אגלי טל מהגה"ק מוסאבטשוב וזקל"ה בריס מלאכה הזורע הקשה כן ומירן מה שמירן וכ"ה דחה מירנו. ומירן מסביר דיל"י דכיון דעיקר קפידת החורה באיסור שביעית היא שהשבות האבן בדכתיב. ובשבות האבן ליכא עקירת שביעת הארץ. דמאליו האבן גדל בלי סיוע האדם. ע"כ נחתין דרגא דלא הוי רק תולדה. עכמו"ד כח"ה.

וְכֵן הביטוי דבריו. דהחורה אומרה בשביעית בחריש ובקציר חשבות. ואח"כ שפ"ה קציר לא תקלור. והנה בחרישה וכל דאבירה ליכא השבתת הארץ משביעית. ובשביעית בורה ואינו חורשה ולא זורעה. אז היא נחה ופעולת הלמיהה. אבל בקצירה. אף דאם קולר שחת ועשבים גורס בזה למינה מחדש טפי כמורע. אבל בקולר חבואה וכל זרע שאינו גדל בלי זריעה אינו גורס בזה שום למינה ולא אי"שביעת הארץ. רק שהחורה אסרה לקלור מן המזמור ואפי"ה שפ"ה. ואמרה וביה שבת הארץ לאכלה לכל בחורח קדושה שביעית הפקר לכל. וכן ממש בצבורת האבן שיכא חרישה ולשיעור ועידור וכדומה שבה אין הארץ שובתה. וכן בזמירה ש"י שזמור ובורח הענפים היבשים האבן

בין מישחא לנפטא ולא גורו הא אטו הא ע"ס. וכוה כחבו החוס' בגדה (דף ג' ע"א) דבגשים החלוקות משאר גשים כגון שוטה וכיוצא לא אמרינן בזה לא פלוג רבנן ע"ס וה"נ בגרות אלעקטעריע או גאז דהנהו חלוקות משאר כל הגרות לא שייך בהן לומר שלא חילקו חכמים בין ביבוי לכיבוי (ובפרט שלא היו בזמן הגזירה) וא"כ עכ"פ ע"י ע"ס ובפרט במקום הפסד גדול יש להחיר.

והנה הרמב"ם כתב בפט"ז מה' איסורי ביאה דהמשקה כוס עיקרין לאדם כדי לסרסו אסור ואין לוקין עליו ומשמע דס"ל דאין אסור גם במחבין רק מדרבנן ועיין גם כן להפלאה בנתיבות לשבת אהע"ז סי' ה' וכו"ה בש"ס שבת (דף ק"י סוף ע"ב) דבסירוס דכתיב לא חטשו אינו אסור מה"ט אלא במחבין לסרס בידים אבל בסירוס דמחילא דהוי רק גרמא שרי ולזה לשמות כוס של עיקרין לרפואה דהוי דבר שאינו מחבין מותר גם מדרבנן ע"ס אף דהוי פיסוק רישא והיינו משום כיון דבסירוס ע"י גרמא גם במחבין ליכא רק איסורא דרבנן מותר באינו מחבין גם בפסיק רישא וכ"כ להדיא בחי' המחירי לשבת (ק"י) שם וזה כדעת ההג"ד שהביא המג"א בסי' ש"ד סק"ה ודלא כהמג"א החולק עליו וכן כתב בחי' המחירי שבת (דף מ"א ע"ב) והאריך בזה ביותר (דף כ"ט ע"ב) ע"ס. אלא שבה' הרשב"א שבת (דף ע"ב ע"ב) גבי נר שאחורי הדלת מבוחר כהמג"א (והמג"א לא הרגיש כלל בזה) ובאמת ל"ע ואני מתמה דהא בש"ס שבת (דף קל"ג ע"א) מיייתי ברייתא דהניח השמר בנגע הרעם לעשות דעש"י הוא דאסור אבל עושה אהה בסב שעי"ג רגלו ובמזמור שעי"ג כתיפו דאם עברה אח"כ עברה דלא הוי רק גרמא וקאמר דאליטריך קרא דגרמא שרי וכשאינו מחבין מותר אפילו בפסיק רישא ע"ס הרי מבוחר דבגרמא דלא הוי רק איסור דרבנן מותר באינו מחבין גם בפסיק רישא ול"ע ע"ד החוס' והרא"ש בשבת (ק"י) הג"ל ע"ס ומחילא מוכח דבגרמא גם במחבין ליכא רק איסור דרבנן. ואולי דס"ל להחוס' והרשב"א דהמג"א דהא לא קאי אלא מה"ט דשרי אבל מדרבנן גם בגרמא אסור גם באינו מחבין בפסיק רישא ועפ"י יש ליישב גם קושיות המל"מ בפ"י מה' עומאת לרעה ה"א שמתמה על הרמב"ם שלא ביאר דגם בפסיק רישא שרי ע"י"ש. אבל פשטות הבחינות הג"ל לא מוכח כן.

ועכ"פ כ"ד ע"י אחירה לעו"ס ובפרט מע"ש נראה דשרי וקדברי הרב מלבוז ביטועת יעקב הג"ל ועומ"ש הטורי וזה באו"ח סי' רמ"ד דמה דהחירו הגאונים במעבד ומכס ע"י עו"ס

האילן גדל וזומח ביותר. וגם בצירה שהיא
קצירה בורשים ואין ביניהם כלום:

וגם מה יענה כ"ח לדברי רש"י ז"ל בשבת
(ס"ח.) בד"ה אית ביה אבות. שכתב וז"ל
אבות דשביעית זריעה וקצירה וזמירה ובצירה
דכתיבין. תולדות שאר עבודות שבשדה וכרם
כדאמרין במו"ק בפ"ק (דף ג.) עכ"ל. והרי שם
מפורש דתולדות הן זמירה ובצירה:

אכן כבר הקשה כן השו"א בשם מהר"ר
בבב"א. אשכנזי ז"ל בסי' ל"ח (וראיהו עמה
בה"י מהר"צ רייפנשארף ובהגהות פתחי שערים
בש"ס ווילנא שרמזו לתשו מהר"צ"א וליינו בס"י מ"א.
אכן בשם מהר"א שביד הוא בס"י ל"ח) דברי רש"י
הג"ל ע"ס דבריו (שדף ע"ג.) דזומר תולדה היא.
אחריו. וגם דברי הרמב"ם ז"ל שבפ"ו משבת ש"י
דכל הג"ל אבות. ע"ס דבריו שבפ"א משמיטה ויובל
והיא מש"ס דמו"ק (ג.) דזמירה ובצירה תולדות.
אחריו. והעולה מתוך תשובת מהר"צ"א ז"ל שהשיב
באריכות היא: דמדברי הרמב"ם ז"ל בפיה"מ
בפ"ג ומדבריו בחיבורו מובאר דהלכתא גויי ניהו.
א"י אבות שהם במשכן. (ב) מעין אבות כחפירה
לחרישה. ובצירה לקצירה. וזמירה לזריעה. וכיו"ב.
שהפעולות דומין דמיון גמור. (ג) תולדות שדומין
לאב. רק דמיון קלת. וכלשון הרמב"ם ז"ל בפ"א
משבת ה"ב. הזורע כ"ס חייב. הזומר כ"י הר"י
מע"י זורע. המסקה למחיס כ"י הר"י תולדות
זורע. וכן בפ"א משגגות כתב וכבר נתבאר בה"ש
האבות והתולדות והמלאכות שהן מע"י אבות
עכ"ל. וזה לשבת. ולענין שביעית הני דכתיבי הוי
אבות ודלא כתיבי הוי תולדות. ודקרי הש"ס במו"ק
(ג.) לזמירה ובצירה תולדות אע"ג דכתיבי היינו
מש"ס דאחו למעוטי תולדות. ובאמת אחר דכתיבי
אבות ניהו. עכ"ד בקצרה:

ואני אוסיף לבאר את דברי ז"ל דהש"ס נקט
לשון זה בדיוק. דהא קאמר שם אבות
אשר רחמנא תולדות לא אשר רחמנא דמכדי בוריעה
בכלל זמירה ובקצירה בצירה לזמ"י הלכתא כתיביהו
(כלומר אם איהא דאמרין תולדות לאבות בשביעית
כדאמרין בשבת. אם כן לשתק מבצירה וזמירה
וליהוי בכלל זריעה וקצירה אע"כ) למימרא דהה"י
תולדות דמחייב (כלומר אהני הוא דאע"ג דאי לא
כהניניהו ידעינן דתולדות ניהו ומחייב. מ"מ הני
דוקא. נאכל אחרתיהא לא מחייב דאין תולדות
בשביעית מה"מ. והני גמי דכתיבי הרי נעשו אבות והוא
פשוט ואין שם ק"י ממה דקרי להו הש"ס תולדות כ"ל:

וב"ש כ"ח עוד להקשות להתנא דבריהם במו"ק
שם למה לי קראי לתולדות בשביעית טפי
מלנבי שבת ג"כ לק"מ. דאיתריכי קראי לרבות.

כל הדומה לאלו שנכתבו דשייכי בין בשדה ובין
בכרם. ולאפוקי קשקוש דתחת זמין ועידור דתחת
גפנים. ועשיית עוגיות. ומילוי נקעים מים. ואילו
לא כתיבי כלל הוי מרבינן גם הני תולדות ניהו.
והשתא דכתיבי זמירה ובצירה הוי ממשעין הכל.
ע"כ לרי"ך למילף משדך לא כדמך לא לרבות כל
הדומה להם וק"ל. והנה להרמ"ך וסייעתו גם בשבת
כל דלא הוי במשכן ממש אפי' דומה לגמרי תולדה
היא (ובאמת שבירושלמי פרק כ"ג ה"ב איהא הני
רבי חייא חפר חרץ נעץ תולדות לחרישה עכ"ל
יעו"ש. ולא מלאכי בנושאי כלי הרמב"ם ז"ל לע"ע
מי שהעיר בזה. דמבואר בהדיא בירושלמי כשיטת
הרמ"ך וסייעתו. ולמה נשאו פלוגתא בין הבבלי
והירושלמי. ונימא דהא דקמינ בש"ס דילן (דף
ט"ג.) בחופר וחורש וחורץ כולן מלאכה אחת הן.
היינו דכולן אבות. ולא כפי' הרמ"ך דהיינו דאם
עשאן כולן בהע"א א"ח אלא א' דהכל אחד מש"ס
דחופר וחורץ תולדה דחרישה). וכן לרש"י זומר
גם בשבת תולדה היא. ומ"מ בשביעית לבאר
דכתבה קרא אז היא והש"ס מהפרש כ"ל:

ומה שהקשה עוד האגלי טל מגיל להרמב"ם
ז"ל לחייב בשביעית על מסיקה בזמין
וגדירה בהמרים. הא לא כתיבי רק ענבי נזיר
לא תבאר. ואילו לא כתיבא לא הוי ילפינן לה
מקצירה. וה"ס דלא נילף מסיקה וגדירה מבצירה.
הנה ידע כ"ה שאין הספר אגלי טל בירי. ולא
ארון על דברי הגה"ק ז"ל מבלי ראות. וגם כ"ח
לא הביא תירולו. ומ"ש כ"ח לרפאות על נקלה
לפי כדבריו הג"ל דהשתא דגלי קרא דלא קפיד
דוקא אעבודה דעוקרת שביעת הארץ. א"כ מה
לי בצירה דענבים מה לי מסיקה בזמין עכ"ד.
באמת אינו מעלה ארוכה לפי מש"ס לעיל והוא
ברור. דגם קצירת תבואה וזרעים אינה עוקרת
שביעת הארץ יותר מבצירה. וא"כ כי הביא דאילו
לא כתיבא בצירה לא הוי ילפינן לה מקצירה ואפי'
לבאר דהוי כתיבא זמירה והוי ידעינן דגם באילן
אשר רחמנא הזמירה. מ"מ לא הוי ילפינן אחתי
בצירה באילן מקצירה בתבואה. א"כ השתא גמי
מגיל למילף גדירה ומסיקה מבצירה. והקושיא חזקה:

אכן כבר הרגיש בזה הרדב"ז ז"ל בפירושו על
הרמב"ם ז"ל ואף הוא היה מחבטין לתרץ
זה במ"ש בריש הל' שמיטה ויובל הלכה ב'. שמי'ש
רבונו שם וא' הכרם וא' שאר האילנות. נלמד
מהכילתא. דכל שנעשה הכהו גם בל"ח עיי"ש.
וכיו"ב בזה מחבטין החיוב ז"ל במורה ש"כ שהביא
מהספרא דהכל היה בכלל העשה של ושבחת הארץ
שבת לר' כ"י עיי"ש. ובמחמת חיוב שם במורה
שבת ש"כ כתב. דאם נאמר דבצירה בענבים
דוקא

דרכו בסימניו בלי כתיבה דלמיכ ליתשוב כותש
 דסימניו שהיה במשכן. והשתא אחי תקשו ליתשוב
 כותש דכותש דהיינו שש שהיה במשכן. וכדאיתא
 בזבחים (י"ח:) דע"כ לכותשו שיחפול קודם טווייתו
 וכפירש"י שם. והא דלא דלא בלא זה גם לעני
 עכ"ד כ"ח וסיים שהיה קושיא חזרה ולע"ג:
ורענ"ד אינו רואה בזה קושיא. דפשוט לעניד
 דכתיבה זו של פשתן היינו החתלת
 מלאכה המנפץ שחשב התנא באבות מלאכות גבי
 למר המנפץ. והיה בפשתן וכח"כ ברמב"ם פ"ט
 מה' שבת ה"ב המנפץ את הלמר או הפשתן כו'
 עיי"ש. והחתלת הניפון של הפשתן מהגבולין
 היא הכתיבה במקלות או בגלגל כפירש"י בזבחים
 ובזה הוא מחפול ועי"ז יכולין אח"כ לנפול בהכלית.
 נמצא שאין הכתיבה מלאכה בפ"ע כלל בפשתן
 רק נכללת במלאכה המנפץ והיא חתלת הניפון.
 ובחטים נמי לא פריך הש"ס דליתשוב כתיבה משם
 דהיא בחטים ובכל הדומה. מלאכה טעמיה דקטני
 חנא הטוחן. רק דפריך ליתשוב כותש שכותשין
 החטים מעט להסיר הקליפה העליונה כדי שתהא
 סולתן נקיה ביותר. והיא מלאכה בפ"ע חוץ מטוחן
 וגם חוץ מבורר וזורה כמובן. דזהו ענין בפ"ע
 לאחר כל הדין שנסארו החטים נקיות עדיין
 הוא כותשן להסיר קליפתן ומיד בכתישתן קודם
 שבורר אח"כ הקליפה מחוץ ליחייב משום כותש
 שהיא מלאכה בפ"ע. ומשני שאין דרך רוב בני
 אדם העניים לעשות כן. אבל בפשתן אין הכתיבה
 שום מלאכה בפ"ע. רק החתלת הניפון כנ"ל ופשוט
 וברור. ובזה אשאר ידיו דיש ושלום תורתו כה"י.
 ומכרכו שלמוד תורה ויהדש בה מידושים נכונים
 בהרחבה:

הק' שארם יוסף החי פייגענבוים
 חופ"ק הנ"ל.

סימן יא

שא"ה להרבנים

תורתנו הקדושה לזה עלינו בפרשת יתרו כ'
 "לא תעשון אחי אלהי כסף ואלהי
 זהב לא תעשו לכם" ופי' רש"י לא תעשון דמות
 שמש המשמשים לפני במדבר. וביד חלק ב' ה'
 קמ"א כתב אסור לצייר זורות שבמדור שכינה
 כגון ד' פנים ביהי הדרי כדכתיב לא תעשון אחי
 השריות אללי. והחממת אדם כלל פ"ה ס"ג כתב
 דמות קבלו חז"ל אזהרה שאסורין לצייר זורות
 שבמדור עליון ומחסון. ור"ל לא תעשון דמות
 הזורות שהם אחי במדבר. ולכן אסור לצייר זורות
 ד' פנים שבמרכבה ולזרות שרפים ומה"ש ולזרות
 אדם

דוקא אסור קרא. לא מושכחיל מה דמרבין בחי"כ
 גם שאר חילנות כח"ש הרב המחבר עכ"ד עיי"ש.
 וכוונתו למ"ש החינוך במלוה שפ"ז:

אבן

הדבר לריך ביאור מהי ילפינן ילפותא
 הו"א באמת דמיון שהכל בכלל העשה
 דושבתה הארץ. א"כ גם אחר דכתב קרא ואת
 ענבי נזירך לא תבזר. לאו דוקא. אלא היה שלא
 ימסוק ולא יגדור. ולוקה על המסיקה והגדירה.
 ומי עדיפא מנעשה דבחריש ובקליר תשבות דמפורשת
 חרישה לאיסור עשה. ואפ"ה מומט לה רי"ח בחי"כ
 (ג.) מלא תעשה והכי קי"ל ומשום דלא כתיב בלא
 תעשה רק זריעה וקלירה וזמירה ובלירה. ממעטין כל
 זולתן. ומכרזי התנא חולדות אסמכתא בעלמא היא:

אב"י

נראה לומר בזה דכיון דבאמת מסיקה
 בזמים וגדירה בחמרים ואורה בתאנים הוי
 ממש דומה לגמרי לבזירה. בענבים מבלי שום
 חילוק כלל ולא כדמיון חרישה לזריעה וכדמיון
 חולדה לאב. ע"כ אמרינן שפיר דכיון דבכלל העשה
 של ושבחה היה הכל. דאלו לא כתיבי אח"כ פרטי
 בלא תעשה רק סתם שלא יעבור עבודת הארץ
 היה הכל בכלל. גם עתה שפרט הכתוב בשדה
 זריעה וקלירה. ובכרם זמירה ובזירה וע"כ למעט
 כל חוץ מהן שאין דומין ממש. מכל מקום מסיקה
 וגדירה דדמי ממש לבזירה לא מפקינן ואמרינן
 דנשארו בכלל העשה של ושבחה. וממילא חו ילפינן
 להו בבנין אב מבזירה גם ללקות. דהנה ידוע
 מחלוקת קמאי וז"ל אי עונשין מבנין אב או לא
 כדלא ענשינן מק"ו. ועי' תוס' ור"ן בנדרים (ד'
 ע"ב) ד"ה תיתי כמה מלינו דרעתם דאין עונשין
 מבנין אב. וכ"ה מבוארת דעת תוס' בב"מ (ס"א).
 ד"ה אמרו עיי"ש. ועי' במל"מ פ"ב מניירות ה"ז.
 ובשע"מ פ"א מהחומ"ל ה"ו ד"ה ולעין הקורא.
 ובגור"ר להפמ"ג כלל ד'. אכן כבר השריש לנו
 המ"מ ז"ל ברפ"ב מה"ל מאכלות אסורות. דכל שיש
 עשה מפורש (או לאו הבא מכלל עשה שהוא
 כעשה). חו ילפינן לעונש מן הדין (וה"ה מבנין
 אב) עיי"ש (והכלל הזה הוא קילורין לעינים בכמה
 מקומות בש"ס בבלי וירושלמי ואין כאן מקומו
 להאריך בזה). וא"כ ה"נ מכיון שיש עשה מפורש
 בושבתה. גם לבתר דמיעטה תורה כל חוץ מזריעה
 וקלירה וזמירה ובזירה. מ"מ מסיקה וגדירה דדמי
 ממש לבזירה לא ילאו מכלל העשה וממילא דחו ילפי
 ימבזירה בבנין אב גם ללקות. וזהו כונת הרד"א
 והחינוך ז"ל שהבואו זה מהמכילתא. וזה מהספרא.
 ושניהם לדבר א' נהכונו והכל עולה בקנה א' ודו"ק:
 (ב) ומ"ש כ"ח עוד להקשות בזה דשבת (ע"ד).
 דפריך וליחשוב נמי כותש ומשני דרכו
 של עני לאכול פחו בלי כתיבה. וכתבו חוס' דה"ה

אדם בולטות אפי' לגוי אפי' בשביל עמוס. אבל מותר לזייר לזרות בהמות וחיות ואילנות ואפילו לזרות אריות ונשר וטלה שהם בתוך י"ב מילות ואפי' כל הגוף שלם מותר לעשות וכ"ש להשקות. אבל לזרות י"ב מילות ביחד אסור. אמנם הב"ח בקונטרס אחרון אסר בלזרות אריות ושור. ובש"ך ס"כ כתב לזרות בהמות חיות ועופות ודגים ולזרות אילנות ודשאים וכיוצא בהם מותר לזייר אותם ואפילו הזורה בולטות. ובטור יור' סי' קמ"א כתב הב"י בשם המכילתא דאסור לעשות אפי' פרטוף בהמה ולפרסם ותגבים ודגים שנאמר, חבנית כל בהמה אשר בארץ. ומובא בשם הרב אליקים שזה להסיר לזרות אריות ונחשים שליירו בביהכ"נ בקלוגיא. ובהנ"ל כתב בשם א"ז על דברי ר' אליקים עוד טעם לאיסור משום דבעינן שלא יהיה דבר חוץ בינו ובין הקיר ושלא יהיה נראה כמשתחוה לאותן הזורות. וכתב כשהיה אבא מורי גער היו מזיירין בביהכ"נ: לזרות אילנות ועופות ודג לאיסור. ואף הפוסקים החולקים על המכילתא מודים הם בדבורה בולטות שאסורה לעשות. ואם אחרים עשו אף שנתר להניחו ולקיימו. אבל העושה איסורא עבד בשעת עשייה ושוכ אין לו תקנה אפי' שיסיר. ומשום זה לזה להסיר. שלא ר"ל שיה' זכר וקיום לדבר שנעשה באיסור לפי דעהו. וכן פ"י רש"י על השבוע, לא תעשו לכם" שלא תאמר הריני עושה כרובים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות כדרך שאני עושה בבתי עולמים לכך נאמר, לא תעשו לכם" ודעת הרמב"ן והר"ן דכל הזורות אסורין משום לא תעשו א"ן חילוק בין שוקעת או בולטות ואסור מן התורה לעשות. וברמ"א ס"ג כתב ויש שהיו מחמירים בכל הזורות אפי' ידיע דלא פלמי להו. ועיין בפ"ה בענין פרוכת שנשתמש כמה עצמים ועדנים ועליו לזרות מזוזות בלבעוים. וקם חד ורנ"ה להטיל מום מכה הזורות. ובאומ"ה הלכות חלה סי' ל' ס' כ"ג כתב הבגדים המזוזירים ואפי' שאינם בולטות אינו נכון להתפלל כנגדם. ואם יקרה להתפלל כנגד גג או כותל מזוזיר יעלים עיניו. וכתב הבאר היטב ומטעם זה אסור לזייר לזורים בכותל ביהכ"נ נגד פניו של אדם. ובהגהות א"ח כתב: ולכן אסור לזייר לזורים בספרים שמתפללין בהם שלא התבטל הכוונה. והט"ז כתב דאומן שמזיירים במחזורים בתפלת גשם לזרות המולות לא יפה הם עושים. אפס בנה"כ כתב להדבר פשוט דהוי רק להבין ולהורות. ועוד דאינו לזורה גמורה. ובתשובת מוהר"ם כ' אותם המזיירים לזרות במחזורים ותפלות ליכא למיחש משום איסור כחמ"ז. אבל אסור לעשות כן משום שמתפללין בזה בשעת התפלות ואין מכוונים לש"ש. ובה' ישרות

דכש חלק א' דרוש ב' מזהיר מחד שלא להיות גם בתוך הבית לזורה מזוזות בכותל או בלוח ומרעיש עולם על זה כי לדעתו אין לך ללם ודמות דלא שריא ביה רוח רעה. ולדין עם קדוש לה' עלינו איפא להיות מזהר בזה כי מום הוא בקדש וראוי לאדם הישראלי לחלל מזה:

והנה כמו מאליו מבבבן השאלה אשר מובא דעת סגני שאל את הרבנים מורי הד"ס ע"ד המנהג הנפרץ בתפלות ישראל להקל בזה כגד גדולי הפוסקים לזייר בבתי כנסיות ובבתי מדרשות לזרות בולטות כרובים אריות נמרים ונשרים פרושות מוטת כנפיהם וכל מיני חיות ועופות ביחוד על העמוד שלפני הש"ן או על לוח מזרחי התלוי על הקיר כמעט בכל בתי ישראל. והחכמה אדם כתב בפירוש להלכה פסוקה כי בביהכ"נ ראוי להחמיר שלא לזייר. שום לזרה שלא נראה כמשתחוה להם. ולא לי' שאסר את הזורות. כי"א לעשות מזורה של ז' קנים כמו שהוא במקדש אסור:

ויברך להיות כי המנהג הזה יש לו בעד והיות מקדמת דנא. הנה ג"כ פני לא יחורו אם אומר כי אנכי לא ידעתי ורבים כמוני. וידי אנוש כערכי לא השיגה לדעת את יעוף דבר. ואחרי כי תורה היא וללמוד אתי לריך סגני בשם רבים בקשתי שטוחה לפני מרן ורבנן להורות לנו המקום מאין ילא הסיתר:

אליהו פארפער שו"ב וש"ץ בפעאראדאסיא מו"ס ספר, בית הכנסת העתיק".

סימן יב

בעה"י ווארשא י"ז.

(א) **בענין** הא דאמרינן בש"ס סוכה (ל"ז). כל לנאותו אינו חוץ. ראיתי להגאון מקונאק שליט"א בספר חלקת יואב סי' ג' שהקשה מהא דשופר שזיפהו זהב במקום הנחת פה דפסול משום חליצה כמ"ש הטור בס"י תקפ"ז ואומאי לא נימא כל לנאותו אינו חוץ. עוד הק' מטבעת החוץ בטבילה אף דהוי לנאותה ועוד מכ"מ דאשכחן דחוץ אף לנאותו והאריך בזה ליישב הסתירות שיש בענין זה ע"ש. ועי' מ"ש הגה"ק מסאכאטשוב זל"ל שם בהקדמת הספר:

והנה מה דפשיטא ליה להגאון שליט"א דבכל דבר שנעשה לגוי ש"ך כל לנאותו לפענ"ד י"א וברור לדעתי דכל לנאותו ש"ך רק בדבר שמונה להנאותו כהא דש"ס סוכה הג"ל דאורי בלולב שמונה לאגדו משום ואנוהו בזה שפיר קאמר רבא כל לנאותו א"ח. ופליג עלי' דרבה שסובר כיון דלרבנן לולב א"ל אגד מומילא אין האגד מן הגלול:

המלוא והיו חליה כמו שפרש"י שם וסבירא ליה
 לרבא להיפך כיון דאפי' לרבנן ק"ל דמלוא לאגדו
 משום זה אלי ואנוהו כדאיתא שם (ל"ג.) לכן כיון
 שעשה האגוד כדי להנאותו בט"ל הוא לגביה
 וחשוב כגוף המלוא ולא היו חליה. והא' טעמא
 נמי בסוכה שמה ג"כ להנאותו כדאיתא מיר (ב' :)
 זה אלי ואנוהו אגדה לפניו במלוא אעשה לפניו
 סוכה נאה לולב נאה וכו' מש"ה בפירס עלי' סדין
 כדי לנאותו כשרה כדאיתא בש"ס סוכה (י'.)
 וכמ"ס המרדכי כיון דעבד לנאותו הו' גורף סוכה
 ובט"ל לגבי הסוכה ע"ש. ור"ל כנ"ל כיון דמלוא
 להנאותו חשיב כגוף הסוכה מש"ה איתו חולץ.
 אבל בשופר נראה לי דל"ש ביה ואנוהו. דדוקא
 היכא דהמלוא נעשית בגוף הדבר כמו בלוגב
 דעיקר המלוא היא ליקח הלולב בידו או כשהוא
 מחורר או כשמייפהו כיקרי ירושלים שהיו מוגדן
 את לולביהן בנימוניות של זהב כדאיתא שם (ל"ו :)
 וכן בסוכה אם יושב בסוכה נאה שפיר מקיים בזה
 מלוא ואנוהו. מש"כ בשופר דבלקחת השופר
 לידו לא מקיים המלוא ועיקר המלוא היא רק
 שמיעת הקול. ומה"ט שופר הגזול כשר לנאת בו
 כמ"ס הרמב"ם פ"א מהל' שופר משום שאין המלוא
 אלא בשמיעת הקול ואין בקול דין גזל ע"ש. ומקורו
 מן הירושלמי רפ"ג דסוכה מה דין לולב לשופר
 חמין בגופו הוא יולא ברם הכא בקולו הוא יולא
 ע"ש. מש"ה קי"ל דחייב לברך לשמוע קול שופר
 ולא לתקוע משום דעיקר המלוא היא רק השמיעה
 והתקיעה אינו רק הכשר מלוא עיין בטור סימן
 תקפ"ב וצ"י שם. ומה"ט גם כן אחד מוילא את
 הרבים יד"ח כיון דהמלוא היא רק השמיעה וכיון
 ששמעו א"ע"ם שלא ראו כלל את השופר יולא יד"ח.
 ולפי' ל"ש לומר שיהי' השופר נאה משום ואנוהו
 כיון דעיקר המלוא היא שמיעת הקול. וא"ל כלל
 לנאות את השופר. וא"כ מה לי בזה שמיעת את
 השופר בליפוי זהב וכדומה. הרי בזה נמיפה רק
 השופר ולא הקול. וא"א כלל ליפות הקול ע"י
 הליפוי כמובן ולכן ל"ש בשופר ואנוהו וא"ל ליפות
 גם את השופר ומש"ה בלפיה זהב במקום הנחת
 פה שפיר פכול משום חליה כמ"ס הטור הג"ל
 והה"מ בשם הרמב"ן וכ"כ ג"כ בספר אהל מועד
 הנדפס לאחד מן הראשונים ז"ל עי"ש. ול"ש כל
 לנאותו כיון שאין מלוא להנאותו כנ"ל.

אור"ח

ראיתי בש"ס שבת (קל"ג.) איתא שם
 להדיא גם שופר נאה ע"ש. אבל אין
 גירסא זו נראה עיקר דבש"ס מיר (ב' :) וכן
 במכילתא פ' בשלח לא מזכר כלל שופר נאה ע"ש.
 ובמ"ס סופרים פ"ג ה"ג וברש"י ב"ק (ט' :) ג"כ
 לא הביאו זה. נראה דהכי הוא העיקר ובפרט

ומעתה מיושב ג"כ מה שהקשה בחלקת יואב
 מהא דטבעת שחולץ בטבילה אף דהוי
 לנאותה. ולפמ"ס לק"מ דכל לנאותו ש"ך רק היכא
 דמלוא להנאותו כלולב וסוכה וכן ס"ת ותפלין שמהם
 להנאותן משום זה אלי ואנוהו שפיר יש לדון בזה
 מהא דכל לנאותו כבידון ש"ת נוב"י מה"ק סי'
 א' וש"ת גבעת פנחס סימן ר"ו ע"ש. מש"כ
 הכא שפיר חולץ אף לנאותו דהרי אין זה מלוא
 שתלך בטבעת. ושפיר חולץ. ומ"ס הרשב"א הובא
 בש"ע יו"ד סי' קל"ח סי"ז. בלבע שהנשים לובשות
 על פניהן דאינו חולץ אין זה משום לנאותו כמו
 שהבין החלקת יואב. רק הטעם משום דאינו
 מקפידות עליו וכמבואר בדברי הרשב"א ע"ש. וברור
 דאין לדון מהא דכל לנאותו בדבר שאין מלוא
 להנאותו ועפ"י יתיישב לנכון כל הסתירות שעמד
 עליהם הגאון מקונקל שליט"א שם. וזה ברור
 לפענ"ד והעירני ליה ג"כ בני היקר החתן המופלג
 ושגון כמר צבי הירש שיח"י.

ב) עור ראיתי שם בספר חלקת יואב בקונטרס קבא דקשיטתא קו' ליה שכתב להמורה על דעת הרמב"ם והמוליך השעיר המשתלח אם כשל כמו מותר לאכול והק' ע"ז מלבד דסברתו תמוה דהלא ידוע דמכשירין לא דמי ואף אם נאמר דהליכה הוי גוף המזוה אבל מ"מ האכילה הוי מכשירין. ומזן מכל זה הרי מפורש בש"ס יומא (פ"א.) דעינוי לא הותרה מכללה רק מלאכה במקדש בעבודה ולהרמב"ם הרי גם עינוי הותרה מכללה בשליחת השעיר ולע"ז עכ"ל:

ולפענ"ד בפשיטות לק"מ דאף דהאכילה הוי מכשירין מכל מקום הלא הלא הר"ז מכשירין שמי אפשר לעשותן מאתמול דק"ל דמי כח"ס המוס' פסחים (ס"ט.) דמימיו קרבינו דק"פ דוחה שבת משום דהוי מכשירין דלא אפשר מאתמול. וה"ה הכא שלא היה אפשר לתקן מאתמול שלא יכבד כמו שפיר דמי. ואע"ז דבגמרא להקריב יכלת בשבת לא דמי אף שלא היה אפשר מאתמול היינו טעמא כח"ס הירושלמי בפסחים. משום דמינו היה ראוי לחמוק מאתמול ע"ש. משא"כ הכא הרי ל"ס לומר שה"י יכול לאכול מאתמול כדי שלא יכבד כמו דהרי ודאי אכל מאתמול דמזוה לאכול דע"כ"פ ומ"מ. כשל כמו. ול"ס ג"כ לומר דאפשר להוליך השעיר ע"י אחר שלא כשל כמו. דק"ל שלריך להיות מוזמן כדאיתא בש"ס יומא (ס"ו.) עמי במוזמן ע"ש. וא"כ שפיר כ' הרמב"ם דמותר לאכול כדי שיוכל להוליך השעיר דהר"ז ממש מכשירין אשר בשום אופן אי אפשר היה לתקן מאתמול ובכ"ז ברור דדמי:

וראיתי בתשובה אחת להגאון המובהק מו"ה יעקב שור שליט"א האבד"ק קוטב שכתב להביא רא"י ברורה לזה דמכשירין שמי אפשר לעשותן מע"ש לכ"ע דוחה שבת ממעשה פ"א דר"ה. דתקן בעד החדש דאם אינו יכול להלך מוליכין אותו על החמור ולוקח בידו מקלות ומוזנות ומחלל את השבת ע"ש. וכבר נתקשה הלבוש בה"ל קצ"ח דהרי מכשירי פסח ומילה אין דוחין שבת ולמה דוחה שבת בעדות החדש גם במכשירין וכו' אמנם א"ש דעד החדש איא לילך מאתמול שהרי לא ראה אלא היום כליל שבת והוי מכשירין שא"א לעשותן הע"ז שבת דלכ"ע דוחין את השבת עכ"ל ודפח"ח. עכ"פ במוליך השעיר המשתלח שפיר כתב הר"מ דמותר לאכול כנ"ל:

ומה שהק' מש"ס יומא הנ"ל דעינוי לא הותרה מכללה ג"כ לק"מ לפענ"ד דהנה ידוע החילוק בין הותרה לדמי דהותרה היינו שהותר לגמרי וא"ל למיהדר אהיתרא ודמי היינו רק דנקטי הותרה ולא לגמרי רק בא"א בענין אחר

כמבואר בש"ס יומא (ו'). וא"כ אחי שפיר דברי הרמב"ם. דהגמ' שם ר"ל דעינוי לא הותרה מכללה הותרה דייקא. והרמב"ם כתב רק דמותר לאכול אם כשל כמו דזה רק דמי ולא הותרה. מושא"כ עבודה במקדש דהותרה לגמרי ולא בחורף דמי. כנראה ממעשה דפסחים (ס"ד.) בהא דכמה כהנים מחללים שבת בעבודה אחת ע"ש זה משיב שפיר. פירכא גמורה וכה"ג פריך הש"ס בנמ"ד מה לחלב שכן הותר מכללו וכו' אבל עינוי אף שנדמה אלא מוליך. השעיר הלא זה רק דמי ולא הותר גמור ולא משיב זה פירכא מדע דאליב בפשיטות קשה לדעת הרמב"ם דפק"נ דמי. הלא חלל חולה כח"ס הב"י בשמו בסי' שכ"ח. א"כ אף עינוי הותרה מכללה אלא פק"נ. אע"ז דהש"ס פריך רק ממה שהותרה וזה לא מלינו רק בעבודה ודוק:

אחרן נפתלי ברי' ד' זאוו"דאדאוו"ד
מריצ דפה.

סימן יג

כ"ה ווארשא.

מה שהשבתי לשובא אחד ג"י.

א) מה שהקשית לי ביומא (ו'). ברש"י ד"ה מביטו למה פירש שאין ישיבה בעזרה אלא למלכי צ"ד בלבד כ"ס שכיבה. דהרי כתבו המוס' סוטה (מ'). ד"ה והאמר מר בשם המדרש דאף כה"ג כמלך ומותר ליבש בעזרה. עכ"ד. ובאמת פלא לי על הרמב"ם שלא כתב רק מלכי צ"ד ולא כה"ג. והרי המדרש הביא רא"י ברורה ועלי הכן יושב על הכסא. אבל עיינתי במוס' שם וראיתי שהש"ס דילן אינו סובר כן. וכן הקשה המוס' שם דמאי מקשה הש"ס שם. וכן בר"פ בא לו כה"ג מפורש להיפוך וא"כ מאי הקשית על רש"י ז"ל. אמנם פירש"י יש ליישב אף להירושלמי בשם המדרש. דהנה לקמן (ע"ב) רש"י ד"ה ועד שאתה מפרישו ולא יהי כל אדם נכנסין אלו כו'. ולכא"ו קשה מ"ל דלמא באמת כן הוא וזהו ככלל בלשון מפרישין וז"ל כיון דמבואר בש"ס דאל יישן אדם בבית יחידי וראיתי פלוגתא בזה אם רשאי לישן בסוכה יחידי משום שומר מזוה לא ידע דבר רע ד"ל חמירא סכנתא. כמו בקטלגית. וא"כ מסתמא יהי לריך עוד אי להיות עם הכה"ג ואם אסור היה למחגי' לפרש כמו דמפרש דמפרשין מביטו. וא"כ א"ש כאן דפירש"י תבוא אשמו עמו שהרי ע"כ לשכה שרהדרין לא היה קדושה מודה' מותר להאחר שהיה עמו לישן שם. דדוחק דבאמת לא יסב ולא ישן האחר והיו מחליפים כל שעות אנשים אחרים דכל כי האי היה למחגי' לפרש:

מה

(ב) **מה** שהקשית בשם שם (ו') ארץ מוריה
היכי דליכא שריים לאכילה ועי' רש"י
דאם כן למח באין שם אלא הוא אומרים לו הוי
פיקח ושחוק הא כיון דאכילה מ"ע וביון דאינו
ראוי לאכילה יהי' מועדב כדר' זירא:

רענ"ד י"ל דכיון דליכא טומאה הגוף רק טומאת
בשר בלאו י"ל עדלית דאף דקדושים
פסולין ליכא עשה דאכילה מ"מ עשה דהקדשה
דוחה דאם יאכר לאכול הרי ליכא מלוא הקדשת
עומר. ועי' כה"ג בתוס' פסחים (נ"ט.) דאמרין
עדלית כה"ג היכי שכבר עשה העשה רק בלא
מועיל ועי' שווער הלית נהקיים לומרע השעה
עיי"ש. והעיקר י"ל כמש"כ החי' הרי"מ יבמות (כ').
דלא שייך לומר אין אשה מחנכת נביאה ראשונה
ואינו ראוי לביאה שנייה כיון דאם תאמר דאינו
ראוי שוב דוחה גם ביאה שנייה. וכ"כ לא קרוי
במלה חסור דאמרין ב"י עדלית אינו ראוי לשבועה
דאם תאמר דאינו יולא באמת ראוי. ועי' נשאר
הדבר כדכשתא ומ"מ אינו ראוי לא מיקרי. ובאמת
קדמו בסברא זו הטורי. אכן חגיגה לתוך קושית
התוס' דיוס ראשון שחל בשבת איך מהני החגיגה
אח"כ יומא כל דלא חוי בראשון לא חוי בשני.
ומתוך הטורי אכן דהטעם דאינו דוחה שבת מביא
דאין זמנו קבוע אבל אם לא יועיל אחר שבת ג"כ
מזל דלא חוי כו' ואם כן באמת גם בשבת יהי'
מוחר עי"ש ותבין. וא"כ הי' אי ניומא דלא חוי
לאכילה האכילה מעבב באמת יהי' ראוי לאכילה
וטעם עדלית כיון דאין בו כרת. ועי' אף שבאמת
אינו דוחה מלוא הקדשה נהקיים בלא אכילה.
ואכילה ליכא מלוא דאין בקדושים פסולין מלוא
באכילה. מ"מ אינו ראוי ל"ם וכג"ל ודו"ק היטב.

(ג) **מה** שהקשית שם (ו') א"ל ר"ש כה"ג ביוהכ"פ
יוכיח. דהרי קשה וליטעמך דהא בגשבר
הלץ כ"ע לא פליגי דלא מרלה. והטעם נראה
דבעינן ראוי ללץ. וא"כ ביוהכ"פ בשעת עבודת
היום הפנימית הרי אינו ראוי ללץ. ולכ"ע אינו
מרלה אפי"ן דטומאה הותרה בליכור. עכ"ד:

וה"ה לתוך ע"פ דברי רב חסדא דמפני מה אין
כה"ג נכנס לפני ולפנים בבגדי זהב משום
שאין קטיגור נעשה סניגור. ולפ"ז י"ל דבדיעבד
אם נכנס אינו פסול משום מרובה בגדים דרי'
דלא הוי סניגור אבל לא סיפסול ה' בגדי לבן.
וכה"ג דעה' ה"ב הלכות שחיטה דישאל ועכו"ם
ששחטו בשר דהעכו"ם אינו פוסל רק אינו מעביר
ובלק מועטיו הרי נשאר מועשה הישראל. הי' סלק
הבגדי זהב דלא הוי סניגור. ודמי למלוא הבאה
בעבירה היכי דאפשר לקיים המלוא בלא עבירה לא
הוי לירוק להעבירה עם המלוא. רק לבתחלה

חסור שלא לעורר מדת הדיון ר"ל עי' הקטיוגור
וא"כ שפיר לא הוי אינו ראוי ולכא"ו עדיין קשה
דמשמע ב"י ראוהו כ"ד ראב"י ל"ל טעמא דרב
חסדא מוקדמא טעם אחר בקרן של פרה דפסול
משום שני שופרות. והרי כאן אחר אב"י בגשבר
הלץ כ"ע לא פליגי. ונראה דהלוי אי דרשין
טעמא דקרא ועי' לר"ש לטעמ' דדרש טעמא
דקרא שפיר אין לומר טעמא דרב חסדא וממילא
בדיעבד כשר. וא"כ דאמר ר"ש כה"ג ביוהכ"פ
יוכיח. ולכ"ד זה הרי ברפ"ק דקידושין ס"ל לראב"י
להדיא הסברא דאין קטיגור נעשה סניגור וא"כ כג"ל:

(ד) **מה** שהקשית שם (ח') אמר רבא הילכך כו'.
דהרי רבא לטעמ' ב"ב"ה (י"ח) ס"ל
בטבילת כלים הטעם משום מתקן ולא משום שמה
יעבירו. ועי' כו' שכתב הטור' מנילה בטעמא
דרב יוסף דל"ל שמה יעבירו במנילה משום שהוא
רק דרבנן ולא בהל' כל כך. ואם כן להסביר
דטבילת כלים חדשים ביו"ט ג"כ חסור. ולהסביר
דק' דרבנן מלוא טבילת כלים. א"כ לר"ך טעמא
דמתקן לטבילת כלים חדשים דק' דרבנן. ולא שייך
שמה יעבירו וא"כ הי' בהואה ודאי ל"ל טעמא
דרכה שמה יעבירו ורק משום מתקן גבירא דלא
שייך נראה כמיקה בהואה וא"כ כיון דק' דרבנן
ל"ם יאסור כאן דהוי רק ספק. שמה שלישי או
שביעי דהרי י"ל דלא נעמא כלל בשלמא שמה
יעבירו שייך אבל מתקן לא שייך עכ"ד:

רענ"ד לק"מ דהרי דמאי אין מעשרין בשבת
אף דרוב ע"ה מעשרין ואיסור מתקן.
רק דרבנן ורק בבין השמשות החורו ולמה יהי'
אסור בשבת גופ'. אפי"ן כיון דמאי אסור לאכלו
בלי שאלת הע"ה הוי מתקן. הי' כיון דמ"מ לר"ך
להוות מספק שמה נעמא משום חומרא דיוהכ"פ
ופרה ע"כ הוי ודאי מתקן. אף אם באמת אינו
טמא. וביותר דהוי מתקן למלוא עי' מדרבי ח"פ
לולב הגזול ורש"ש פ' הבונה וא"ש:

(ה) **מה** שכתבת לי בזה דיומא (י"ב.) בזה דלא
ת"י אב"י דעבודת ומחנכתו. ולענ"ד פשוט
דאב"י לשיטתו דכפי הנראה הא דעבודתו מחנכתו
הוא כמו גיטו וידו באין כאחד. ועי' בתוס' פ'
ידועת הטומאה גבי אין תורה מוקדשת אלא
בשירי מנחה. דאמרין העזרה ומנחה באין כאחת.
וקראה דסברא דבאין כאחד הוא. מעין הסברא
דכל שאינו בזה אחר זה אפי"ן בב"א אינו דב"א
כל אי' מנרע אף חבירו כמו שה' המנרע הראשון.
הי' בחלות להועיל אמרין באין כאחת דהוי כאילו
הי' בוא"ז ודו"ק. ועי' אב"י לטעמ' דל"ל כל
שאינו בוא"ז בקידושין שם. ועי' ל"ל גיטו וידו
באין כאחת. והי' ל"ל עבודתו מחנכתו. אבל באמת
לא

לא נראה לעולם גם אביי ס"ל הסברה דבאין
 באחת. וראי' ממונחות (ע"ח) גופיה מחלק
 בין אי כלי שרת מקדש שלא מודעה דליש כל שאינו
 בוא"ז כו' עיי"ש. והסברה ע"פ הש"ס קידושין
 שאני מעשר דאית' בטענה ל"ש כל שאינו בוא"ז
 כו'. והמקור נחום ר"ש בבורות דבמדי דחל
 ממילא לא שייך כל שאינו כו'. וה"ל בלא לריך
 כוונה דהוי כמדי דממילא וכעין זה מחדש הבית
 אפרים נבי אעליה דבמס"כ החוס' דבמדי דחל
 ממילא לא שייך אעליה כ"כ אף דלריך מעשה
 רק אף בלא כוונה ג"כ לא שייך אעליה. וה"ל
 לענין כל שאינו בוא"ז. אבל מ"מ מבוחר דגם אביי
 ס"ל כל שאינו כו'. והא דליז בקידושין י"ל דבחר
 דשני ל' כאני מעשר דאית' בטענה קיבלה מיני'
 ומכאן זה מחלק במנחות כנ"ל. והנה ע"פ הסבר
 הענין נראה דאביי ור"פ פליגי בזה דאביי סבר
 דדוקא בכלים. עבודתו מחנכתו שניכר בעלמותו
 שמקודש היה כלי חול ועכשיו נעשה כלי שרת
 והוא היכר גשמי. משא"כ בכה"ג ביהמ"כ שכל
 השנה היה לובש ד' בגדים והיו גם כן ד' רק
 דקמא שחזר יום הזה שאין כשרה רק בכה"ג הוי
 היכר זה אינו היכר גשמי רק רוחני דהיינו מלד
 האיסור לכהן הדיוט לשמש ביום זה. והרי קי"ל
 היזק שא"ז ל"ש היזק ולא אמרינן דהאיסור מושוי
 לעיכר. אבל באמת סברה ר"פ הוא דדוקא בגזל
 חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו הש"ל דהוי היזק
 שאינו ניכר. אבל אם יחזיר בפסח גופיה שפיר
 הוי ניכר מלד הזמן. דהאידנא שהיוס פסח וחמץ
 חסור בו. וה"ל הוי ניכר. מלד הזמן שהיוס יוהכ"פ
 וכהן הדיוט חסור ויש לפלפל בזה.

סימן יד

ב"ה קיוב.
בשע"ת (חובת ה' ח"ח. סימן ק"ב אות ו').
 הודיע הרב וכו' רי"ז כ"י אה לברו.
 שאלא דבר תמוה מהד' בש"ך חו"מ סי' פ"ח ס"ק
 ל"ט. כאלו ח"ו לא עיין הש"ך במשנה דב"ק (ל"ה):
 שעסוק בה כל הסימן כו'. לחנם נלעצר. כי
 במח"כ לא הבין דברי הש"ך שם הפסוקים מלה.
 וזה הוא: שם במשנה י"ג בבות. ברישא להניק
 שור אחד ולהמזיק שני שוורים. אחד גדול ואחד
 קטן. או אחד הם ואחד מועד. במלעמא. הניזוקין
 שנים אחד גדול ואחד קטן. והמזיקין ג"כ שנים
 אחד גדול ואחד קטן. וסנייהם חמין. ובסיפא
 הניזוקין שנים אחד גדול ואחד קטן והמזיקין שנים
 אחד הם ואחד מועד. והרמב"ן הביאו הראש
 בצ"ח פרק השואל. הביא ראי' לדעת הראב"ד

שמולו ופקדון שתי טענות הן כחטים ושעורים.
 מהסוגיא דב"ק שם. דמדמה טענת הניזק והודאת
 המזיק לחטים ושעורים. ובכר הבבב"ח. דראית
 הרמב"ן היא מהרישא דלהמזיק אחד הם ואחד
 מועד. ולפיכך דמי את הראיה. דשאני החס.
 דהניזק אומר שהמועד הויק והנזק מהעליה והמזיק
 מודה לו מנוף החס. ושפיר מוקרי שתי טענות:
 משא"כ מלוה ופקדון. דאדרי ואדרי מועת הן. ותמה
 הש"ך עליו. דהא הרמב"ן כהב שם וז"ל: ויש לו ראי'
 משליה שמעמא דפ' המניח. דהנן היו הניזוקין שנים
 והמזיקין שנים. זה אומר גדול הויק את הגדול
 וקטן את הקטן וזה אומר לא כי כו'. הרי להדיא
 דראית הרמב"ן היא לא מהרישא דלחד הם ואחד
 מועד. דהסם המזיק אחד. והרמב"ן אומר בפירוש.
 דהנן היו הניזוקין שלים והמזיקין שנים כו'. איכ
 שפתי הרמב"ן ברור מללו דראיתו היא מהמלעמא.
 דהסם ע"כ בשני חמין איירי. דהא בסיפא קהני
 אחד הם ואחד מועד. אלמא דמלעמא בשני חמין
 איירי. והש"ס שם מדמה דך בבא מלעמא ג"כ
 לחטים ושעורים. וראי' חזקה היא. ואזלא לה
 דמית הבבב"ח. והדברים פשוטים וברורים:

יעקב צבי יאנאווסקי.

סימן טו

ב"ה אסטראנוצא יצ"ו.

בבב"ח (ל"ח). ר"ג אומר אינו לריך הרי
 הוא אומר לשרמו ולכרך בשמו מה
 משרה בעמידה אף מזכר בעמידה ומשרה גופיה
 מנלן דכתיב לעמוד לשרת. ובסו"ט שבות יעקב
 ח"ב סי' א' מיימי קו' הו"ל רענן דלמה הולך
 הש"ס למילף דעבודה בעמידה מקרא דפ' שופטים
 והא בההוא קרא גופיה דפ' עקב דמיימי לעיל
 בסמוך נמי כתיב לעמוד לפני ה' לשרמו ולכרך
 בשמו. ומי' הנאון בעל שבוי ז"ל וז"ל ועיקר
 הקו' של בעל ז"ר מטיקרא לקימ' דהאי לעמוד
 לפני ה' דפ' עקב קאי אלפניו דכתיב לשאת את
 ארון ברית ה' דהיינו בכתף ע"ז קאמר לעמוד
 לפני ה' דהיינו שיטאו את הארון שבפנים יהיה
 מלפנים ולא דרך אחוריו וה"ל דהרמב"ם פרק ג'
 מהל' כלי המקדש ודו"ק עכ"ל:
והנה בושני ממש לומר שנעלם מהגמון ז"ל ש"ס
 ערוך בזבחים (ט"ז). דליף שם דיושב
 כשר בבמה מקרא לעמוד לפני ה' לשרמו לפני
 ה' ולא לפני במה. והנה להדיא דרך לעמוד לפני
 ה' קאי אלמטה דהיינו אלשרמו ולא אלפניו. (ווגם
 ת"י הו"ל רענן שבו"א בשבוי' שם חמיה מד' הש"ס
 דהכא דהא אינו ממש מלפני ה' אלא במה ולא
 מן

חזן לפני ולפנים יעושה וזו תמיה גדולה מאוד על הנזיל וז"ע:

איברא משים דסוטה הנ"ל לכאורה יש ראיה ברורה לר' השבוי גם בלעזי ק"י הו"ר. דאם נימא דלעמוד לפני ה' קאי אלמטה אס כן הקשי טובא למה הולך הש"ס למילף החס דנשיאת כפיו הוא בעמידה מהיקשא דברכה לשירות והא בדריא כתיב בקרא לעמוד כ"ו ולבדך בשמו דפשיטא טובא דאם לעמוד קאי אלשרתו קאי נמי אולבדך בשמו דמהיכא תיתי לחלק ביניהם. ואין לומר דהיקשא זריך לברכה דגבולין דמוך קרא לא שמינין אלא ברכה דמקדש כדכתיב לפני ה'. ואע"ג דבקרא לא היהא אלא ברכה דמקדש לשירות מכל מוקדש הא ברכה דמקדש ל"ל היקשא דההיא כתיב בה עמידה ואס אינו ענין לברכה דמקדש הנהו ענין לברכה דגבולין. הא לימא דברכה דגבולין ממילא אחיא מהיקשא דלברכה דמקדש דהא בקרא דכה חברכו איתגוהו ברכה דמקדש וגבולין (וע"י) סוכה שס ושמו אח שמי בשם המיוחד יכול אף בגבולין כן) וא"כ הא איתקשי להדרי. וכה"ג כ' הר"ן רפ"ק דנדרים (ד' רע"ב) דהקשה שס נקיש נדרים למירות נמי לענין זמן דל' יום וז"י דלשון נדר כולל נדרי הקדש ונדרי איסור וכיון דנדרי הקדש לית להו קיומא כ"ו נדרי איסור נמי דכוותיהו דשפיר דמי לאקושי נדרים להדרי. והכ"ז כה חברכו כולל גבולין ומקדש ואיתקשי להדרי ולא אילטרין חו היקש אחר לגבולין וע"כ דגם ברכה דמקדש אחא הש"ס למילף מהיקשא דלשירות וקשה הא לעמוד קאי נמי על ולבדך בשמו דקדאי על לשרתו אלא ודאי דס"ל להש"ס דהכא דהך לעמוד לא קאי אלשרתו רק אלפניו וכד' השבוי. ואחמס הא מש"ס דזבחים הנ"ל מצואר להדיא להיפוך וז"ע היטב לייבז הסוגיות:

ב) שם (י"א.) וכן לענין הטובה כ"ו מי דמי כ"ו אחר אב"י אימא ולענין הטובה אינו כן א"ל רבא הא וכן לענין הטובה קמני כ"ו. והנה קושיות רבא דהכא לאב"י הקשה אב"י עלמו לרב יהודה בש"ס דפסחים (מ"ה:) יעושה והוא פלא קלא:

חנוך העניך פאנקאווסקי
בראמזר בורח"ם ש"ש"א.

סימן טז

בעוה"י.

א) עירובין (ק.) בתום ד"ה מתן ד' במתן אחת וכו' כתבו דהיא דרמיה סלאו והעשה בא ע"י פשיעה לא אמרינן אחי עשה

ודמי ל"ת וקשה לי ע"י. איכ מה מקשה הש"ס בפסחים (פ"ג:) אחתיתין חל ע"י וכו' ואמאי יתי עשה וידמי ל"ת הא גם החס דרמיה הא ע"י פשיעתו שהביא לידי נותר (ע"י רש"י ב"מ והנותר. שנהעללו באכילתו וניתותר) וכן בשבת (כ"ד:) דמתן החס אין מדליקין וכו' ומקשי הש"ס מנה"מ (ופירש"י דאליה אית לן למימר ליתי עשה וידמי ל"ת) וכו'. גם שס דרמיה הא ע"י פשיעתו שלא היה לומר בקודם ונמא. ובכה"ג הא לא אמרינן כלל עשה דוחה ל"ת. ומדוע לא משני הש"ס הכי במקומות האמורים. ובשלמא רבא דלא משני דהטעם דאין העשה דוחה הל"ת. משום שבאה דרמיה על ידי פשיעתו. דהוא ל"י שיטתו בזבחים (ל"ו:) דס"ל. א"ן עשה דוחה ל"ת במקדש. אפשר לית ליה כלל מירון זה דחוס' עירובין לחלק בין דחיה ששל ידי מקרה לפשיעה. דיכול לתרץ דגם שס בעירובין הטעם דלא דמי עשה דמתן ד' הלאו דכל מוסף משום דאין עשה דוחה ל"ת במקדש. אף רב אשי שחולק על רבא בזבחים ולית ליה מירון זה דאין עשה דוחה ל"ת במקדש ע"י וקשה לדריה בעירובין קושית החוס' ומוכרח הוא לתרץ כמירון החוס'. אס כן אמאי משני בפסחים ושבח הנ"ל דהטעם דלא דמי העשה דשריפת נותר וקדשים. הל"ת דיו"ט משום דיו"ט הוי ל"ת ועשה היפוך ליה דאילו לא הוי יו"ט רק ל"ת לאחר. לא דמי משום דהדרמיה הוי ע"י פשיעה. ולרבא ג"כ ק"ל לשיטתו מדוע לא משני בפסחים ושבח הנ"ל הטעם דלא דמי משום. דאין עשה דוחה ל"ת במקדש. וכן בשבת (קל"ג:) מוקשי הש"ס לרבא תינה נגעים עמאים נגעים טהורים מאי איכא למימר מדוע לא משני דלדריה ל"ק מבוז דס"ל אין עושה דוחה ל"ת במקדש. וז"ע:

ב) בחורין (ל"ח:) בתום ד"ה רבא אמר וכו' ובזבחים (ע"ט.) בתום ד"ה אומר רבנן בטעמא מוצא דעת הכ"י דאורליניוס דר"ע דיליף טע"כ מגיטולי. מדין לא הוי רק איסור עשה לכן אין לוקין על טע"כ ק"ל ע"י מדברי הגמ' ע"י (ע"י.) דמוקשי הש"ס החס לרב חייא ברבי דרב הונא דס"ל דלא אסרה תורה אלא קדירה ב"י. מוכאן ואלף לשחרי ומשני גזירה קדירה שאינה ב"י משום ב"י. והלא ידוע דברי הגמרא מנחות (ס"ח:) דמוקשי הש"ס לר"י ור"ל דס"ל שס דאפילו בזמן שביהמ"ק קיים האיר מותר מותר והא דכתיב עד הביאכם למנוח והמתן משחרב ביהמ"ק החקין ר' יוחנן ב"ז וכו' ואי סלקא דעתך למנוח משום מנוח ליקוס ולגזר ופירשו החוס' ב"מ והא כתיב וכו' דאע"ג דאיכא עשה לא גזרינן כיון דאיכא לאו ואס גאמר כדעת א"ר"י דאורליניוס טע"כ

סימן יז

קטעים מספרי ספר הפליאות והתמיהות
(המשך מקונטרס א' סימן יז).

(טו) (בראשית מט ו') **בקהלם** אל תחד כבודי.
חוקקלום תרגם:

באחכנשיהון למהך. פירוש בהקבלם ללכת אבל אלה
ללכת אין אנו יודעים ואין המלה, למהך מתארת
את הענין כלל וכנראה מיותרת היא ומלאה בתוס'
ריד הנדפס עה"ג בש"ס ויולנא גיטין (פ"ה):
שה"ל הנוסח בתיא כאן, למהך בחי' כלומר
לחזק ולהכניס את ה'. אז לא יתחד כבודי עמוס
ועיין שמות (ל"ב) ויבואו לחזק ותיא: וקמו
לחייבא וע"ש בתיא שהכוונה לעבוד ע"ז וז"ל:

(טז) (שמות ט"ו כ"א) **בת"י** על די אויר פרעה
רשיעא ודף בחר

עמא בני ישראל. המפרש פ"י אויר-הלך כמו וחזר
לעמיה וטעות נזקקה ממנו כי מה יענה למה
שלמעלה (ט"ו א') על די אויר פרעה רשיעא קדם
ה' האם ג"כ יפרש שפרעה, הההלך לפני ה'...
ובאמת שאין לזכך לנבב ראיות שאויר פירושו
הרשיע' בכ"מ:

(יז) (דברים ל"ב י"ד) **עם** חלב כליות חטה. המליה
היא קשה להבין וכבר

נתהבטו בה גדולי המבארים ובעו"ה אמרתי לפרשה.
דהנה לורת הכליות ידועה שהיא משני איברים
כפולים וחרין חולקם לשניסותחת החרין השומן הנקרא
לזבן כוליא והחטה יש ג"כ בה חרין החולקה לשני
חלקים ולכן מדמה הכתוב עם חלב כליות-חטה
ובזה יפורש ג"כ הש"ס כתובות (ק"א): עמידה
חטה שחבה כשתי כליות של שור הגדול עיי"ש.

וכ"ז פשוט:

(יח) **בפירוש** הראב"ע על אסתר (ב' ז') כי
בז"ל וידענו כי מרדכי היה
מגדולי ישראל כי הנה הוא שלישי לשרים העולים
עם זרובבל ע"כ. והנה אם לא נאמר שט"ס יש
בראב"ע ול"ל, חמישי' תחת שלישי' שכן מפורש
בש"ס מגילה (ט"ז): דמעיקרא חשיב ליה למרדכי
בחד ד' וכו' עיי"ש. לא אדע לפרשו ואפשר שפ"י
שלישי' הוא שר ומורגל בכ"ך המלה שלישי'
בהוראה זו:

(יט) (תענית כ"ג ע"א) **בדרך** שטשה חבקוק.
מפרש' שכתב:

דמפרש בתרגום של תפלת חבקוק על משמרת
אעמודה כמין בית האסורים עשה וישב ע"כ ולפלא

שלפנינו לא נמצא דבר מזה בתיא של חבקוק וז"ע:

(כ) (יחזקאל י"ג ע"א) **ר"ש** בן פזי כי הוה פחח
בדחי'. בע"י הגירסא
כד"ש

שטשי' לר"ע לא הוה רק איסור עשה איך מוסי'
הש"ס בתיא גזירה שאינה ב"י משום ב"י. אם
ב"י גופא לא הוה רק איסור עשה. הא ה"ן לא
גזירין אעשה. ור"ע גופא הא ה"ל כמ"ד לא
אסרה חורה אלא קדירה ב"י עיין פכחים (מו"ד):
ולר"י קשה שפיר וכן קשה לי על הגמ' מונחות
הג"ל עיין סוכה (כ"ג). מ"ט דר' נאיר אב"י אמר
שנא גמיות ר"ז אמר שנא הברח ע"י רש"י דהשש
בנא המות או הברח הבהמה ביו"ט ונמלא בטל
מומלות סוכה. פלא האיך גזירין גזירה במלות סוכה
הלא לא הויה רק עשה. ואף שיש לחלק בין השש
שנא לגזירה. מ"מ לשון הגמ' למ"ד גזירה וכו'
ולמ"ד גזירה וכו' קשה. ועיין עוד ברכות (כ"ג).

גזירה משום נכרי ראשון ועמוד ראשון ג"כ ק"ל
הא אם לא הבדיל אינו אסור בעשייה מלאכה
עיין (ע"ב) אמר ר"י אמר רב אין מחזירין על
האור וכו' ולא הוה רק קיום עשה ובטח קיל מעשה
ואיך גזירין משום נכרי ראשון וכו' ואולי משום
דלם יבדיל נכרי ובעמוד ראשון לא ילא י"ח
ויבדך ברכה לבטלה ויש לאו דלא תשא עיין (ל"ג) וז"ע:

(ג) **בה"ם** חזו"ח ס' קכ"ז. מביא ראיה דגם
במלוה שני בהנחת גרונו ללאה י"ח.

כמו באיסור לעבור. ולא בעינן גם הנחת מעים.
מדברי הירושלמי מובא בתוס' ר"ה (י"ג). דמקשה
חית' עשה דמלה וחדה לית דחדש וכו' ואס"ד
דאיסור חדש כבר עבר בהנחת גרונו וידי מלה
לא ילא עד שיכנס למעיו לא הוה ק"מ דבעידנא
דמיעקר ללאו לא מוקיים עשה ג"ל לדחות ראיותו.

עיין בפ"ת וזכחים (ל"ז) שכתב דהיבא שאי אפשר
לקיים העשה בעינן אחר לא בעינן בעידנא כלל.
והבא הא א"א לבוא לידי הנחת מעים בלתי הנחת
הגרונ. וכן עיין ברמב"ם (בה' מ"א פ"ח ה"ז).

האוכל גה"ג של נבילה חייב שמים משום גה"ג.
ומשום נבילה. ועי' שם בשע"מ דאש"ג דקיי"ל

אין גה"ג בנז"ט ולפי הסוגיא דפ' כ"ש (כ"ב).
מבואר דלמ"ד אין בגידין בנז"ט אין הגיד בכלל
נבילה ולמה חייב בו משום נבילה. מכל מקום
כיון דרחמנא אחשביה לנה"ג דלהו אוכל לעבור
עליו משום גה"ג חשיב נמי אוכל לעבור עליו משום
נבילה והדברים נודעים. נמצא שאין ראיה מדברי
הירושלמי דאף אם בעלמא נימא דבמלוה גם הנחת
מעים בעינן מ"מ החם שפיר מקשה הירושלמי נימא

עשה דמלה וידחי לית דחדש דכיון דאכילה של
מזון הוה באכילה אחת עם של איסור אמרינן

ג"י דחשיב אכילה לעינן איסור. בהנחת גרונו
לחוד דק"ל כר"י בחולין (ק"ג): חשיב נמי אכילה

לענין מזה והוה שפיר בעידנא וז"ע:

חיים משה כ"ר מרדכי ביאליץ (ק"יב).

כד"ס בן פוי דאמר ר"ס צ"פ כי הוה פתח אב א
פוי בדה"י. והנה כבר הארכתי במק"א שנוסחות
הע"י הן היותר עתיקות ונכונות ומהגורסא הזו
היא תימה גדולה על ההוס' צ"ב (קמ"ט). ד"ה
רב מרי) שר' שר"ס בן פוי נקרא ע"ש אמו פוי
ע"ש והר"ל שאביו היה שמו פוי? ואע"פ שזלזלו
פוי שם נקיבה ביבמות (ס"ה סע"ב) ע"ין בהרש"ס
צ"ב שם אין זה כלום שגם בימינו ישנם שמות
משותפים לזכר ונקיבה כמו השם שמחה וכדומה
ואכמ"ל:

(בא) (מגינה י"א ע"ב) **אין** דורשין בעריות בשלשה
מ"ט. אילימא משום
דכתיב איש איש אל כל שאר בשרו: איש איש
תרי: שאר בשר חד ואמר רחמנא לא תקרב. צ"ב
לכאורה הדבר מוקשה איך מופל ללמוד מהכתוב
הזה שאין דורשין בעריות לשלשה הא לשנים דהיינו
שלשה עם הרב ביחד מותר הלא מהכתוב הזה
ללמד שגם לשנים דהיינו שלשה עם הרב ביחד
צ"ב אסור? והנראה לפענ"ד. בברור שסירוס לשון
ומאחר קורס למוקדם יש כאן כי לכאורה תמוה
מאד מ"ש שנקיט הש"ס מיד אחרי המשנה. אמרת
ברישא ולא במרכבה ביחיד" הנשנה במשנה אחרי
הבבא. אין דורשין בשלשה" ומתקן לה ואחרי
המירוק בא הש"ס ומוקשה על הבבא אין דורשין
מ"ט אין דורשין בשלשה" שהיא התחלת המשנה
ולמה נטיר לה עד השתא? א"ו שסרוס דברים
יש כאן ולכתחלה מוקשה הש"ס מ"ט אין
דורשין בשלשה ועדיין לא ידענו שפירשו. לשלשה"
רק כפשוטו בשלשה ושפיר קפריך הש"ס השתא
אילימא משום דכתיב וכו'. וכמוכן ששפיר ללמד
מהכתוב הזה ששני תלמידים ועם הרב הרי שלשה
אסורין לדרוש בעריות ואח"כ פריך עוד הש"ס
קושא שניה (תוב תנין ולא במרכבה ביחיד"
לשון פרי"ח והיא ראיה ברורה לדברי עממ"כ
בסמוך). אמרת ברישא ולא במרכבה ביחיד" ואח"כ
מתקן רב אשי. אין דורשין בסתרי עריות לשלשה"
וכו' ושפיר מתורלים בזה שתי הקושיות והוא דבר
אמת אח"י רב ראיתי שהמדייק בפר"ח כאן. ימלא
כדברי בלי פקפוק וגמגום ושמתחי מאד ובספרי
על פרי"ח הארכתי:

(בב) (קדושין מ' ע"א) **תנן** הכס אין מקיפין בחלול
השם מאי אין מקיפין
אמר מר זוטרא שאין עושין כחטוני המק"ף (כ"ה)
הגירסא ברש"י ובע"י. וכתבו ע"ז החוס' בד"ה
אין מקיפין בחלול השם: פרי"ח משנה במסכת
אבות ושם היינו הא דתנן (פ"ד מ"ד) כל המחלל
שם שמי"ב בסתר נפרעין ממנו בגלוי אבל לשון
מקיפין קשה ושמא ברייתא היא אע"ג דאמר תנן

עכ"ל ועיין גם בהרש"א. בהר"ף ובעיין יעקב
מה שטרחו לתקן את הפרי"ח והנה אני עפר אנכי
תחת כפות רבותינו בעהמ"ס בכ"ז אומר שבמח"כ
הגדול הדבר פשוט שהר"ח קאי על מה שפירש
מר זוטרא הלשון אין מקיפין: שאין עושין. כחטוני
המק"ף וע"ז כ' הר"ח שפיר: משנה במס' אבות
שהלשון. חטוני המק"ף אשר הביא מר זוטרא לפרש
בו המלה. מקיפין" שבברייתא כאן משנה היא
באמת במס' אבות (פ"ג מ"ב). והחטוני מקיפין
ולכן שפיר מפרש מר זוטרא כאן המלה מקיפין
ע"פ הוראת המלה זו שבאשכנזי וכשתע"ן בדבר
תמצא טוהר אמת לאמתו ח"ל:

(בג) (מגילה ו') **ברש"י** ד"ה שפוכי. זה חלון שהוא
דבר חשוב בסוף חשוב בלשון
בריייתא. מ"ש. בלשון ברייתא" בודאי לפע"ד עולה
על כתובות (ע"ב). תנא. למחר היא מתה ואין
סופנה ע"י"ס"ה והיא בתוספתא כתובות (פ"ז
חוס' ד') והפירוש: אין מחשיב אותה ללוה ולגמל
עמה החסד האחרון ועיין בחוס' מו"ק (כ"ח ע"א)
ד"ה ספין) ולכן פלא לי שרש"י בכתובות שם פ"י
קוצרה כפי הערוך ספן ב' ממש היפך ממה
שפי' כאן ומש"כ הגר"פ שם שהחוס' במו"ק פ"י
בשם הערוך לשון חשיבות על ההוא שבכתובות
במח"כ לא דק שרק על ההוא שבלמדנו פירשו
כן וכ"ה בערוך שלפנינו:

(בד) (מו"ק י"א). **כוורא** תחלי וחלבל ליעזון גופא
ולא ליעזון פוריא. עיין
בערוך (ערך כוורא) שפי' שדברים הג'ל יפס' הם
לגוף אבל אין טוב לשכוב אחרי אכילתם על מטה
יען כי מרבית הם את הזרע. ולפע"ד ראיה גמורה
לפירוש זה שביומא (י"ח). חושב הש"ס שחלב
מביא לידי קרי ועומאה ועי"ש עוד גבי חמשה
דברים המביאים לידי עומאה חשיב ג"כ שחלילים
והם תחלי כמו שפירש"י כאן ועיין עוד בפיה"מ
להרמב"ם שם שפי' שגם דגים מביאים לידי קרי
ונראה שה"ל כן הגירסא בש"ס שם. ועיין במג"א
סו"ס תרי"ח וביד אפרים שם השיג על הרמב"ם
שלא ידע מאין המקור ונעלם ממנו ש"ס סוטה (י"א)
שהקב"ה מוזמין להם דגים קטנים ועי"ש בהרש"א
בשביל שמרבין הזרע. המורס מזה שהראיתי שהג'
דברים הג'ל הם מרבית זרע ולכן פירוש הערוך
הוא מזהיר בעיני:

(כה) (גיטין ב') **תום** ד"ה עירית. ומפרש ר"ח
מאי עירית שפאי עירית
כמו ובכל שפיים מרעיתם (ישע"י מ"ט ט') דדרך
שדות הטובות שאלל הנהר שסוף השדה שעל שפת
הנהר ממש עומד למרעה בהמות. בחדושי מהר"ם
שי"ף כתב ע"ז בזה"ל: להוס' שפאי בשין שמאלית
ע"כ

ע"כ וגוראות נפלאות עליו שהחוט' מביא ראה
מהכתוב ובכל המקראות וגמלא שפייס' בשין
ימינו וגראה שלשון ר"ח ששל שפת הנהר' הטענה
והגריחו לפרש כן אבל מה נעשה בהמקרא שמביא
ר"ח לראי' ? אבל באמת לפי פשוט וברור שר"ח
מפרש שפייס כמו התרגום יונתן קס' : ובכל
נגדיו ופירש' שם בנמוקיו נחלי מים ע"כ ובודאי
אין אפשרות לרעות על נחלי מים וכן פירש ר"ח
שהכוונה על השדות הסמוכות לשפת הנהרות ונחלי
המים שאע"פ שהן גרוטין בכ"ז ירעו שם עיין
ברדק וא"כ הכל ח"ש ונכון :

(כו) (ר"ח ט"ז) : **מכ"ל** בדמדה ושבת איבעי לה
למיזל. עיין במידושי
מוהר"ן מיות שהביא חבל מקסים המהרש"א (כן
הקשה הרש"א בסוכה כ"ז) : הטורף והגור' שהקשו
פתח ברגל וסיים בדמדה ושבת ? ובאמת לחס
נשחקר דיו קולמוסם לפי ההוספה שגמלאתי בפר"ח
כאן שגמלאה היתה נוסחתו כן בש"ס : והא ברגל
אמרת ? (פ"י איך מביא ר"ח ר' יצחק מהכתוב
שמדבר משבת ור"ח לענין החיוב ברגל ; או אפשר
שכן היא הקושיא למה ר' יצחק אינו מחייב ג"כ
בשבת ור"ח אשר כתוב ערוך הוא ואינו מחייב
רק ברגל. אבל זה אינו מקשה מכ"ל לר"י החיוב
ברגל. שזהו כל שכן משבת ור"ח התמידים בכל
שבוע וחמש כח"ש המהרש"א בסוכה הנ"ל. וזהו
יותר מסתבר) : כאן במקום שרבו סמוך לו" (פ"י)
או חייב להקביל פניו בכל שבת וחמש) : כאן
במקום שאין רבו סמוך לו" (אז חייב להקביל
פניו רק ברגל וכו' יצחק) : אומנם ראיתי שעל
ההוספה הוא חוקשה קושיא חזקה שבסוכה (כ"ז) :
מקשה מר' יצחק שבכאן על ר' אליעזר שהיה
משבת את העללים שהינם יולאים מבתיהם ברגל
ותירן שם הש"ס הא (דר' יצחק) דאזיל ואתי
ביומיה הא דאזיל ולא אתי ביומיה ואם כן הרי"ל
בפירוט שפ"כ ר' יצחק איירי ברבו קרוב לו שאם
יקבל פניו יהי' אפשר לו ג"כ בלוחו היום לחזור
לביטו והוא מומס להיפך מהחירון של הוספת הר"ח
שר' יצחק מיירי באין רבו שריו במקום קרוב לו
ולחומר הקושיא אפשר להעמיד ולתתן שר' יצחק
מיירי שאע"פ שאין רבו שריו במקום קרוב לו
הרבה בכ"ז אפשר לו גם אם יקביל פניו ברגל
לחזור בלוחו היום לביטו ומיירי שהתלמוד יושב
בעיר גדולה מאוד ומוקפת מומס או אפילו אין
מוקפת רק שהביתם סמוכים זליז שאין בין זליז
יותר משבעים אמה ושני שלישים שאז נחשבים כל
הביתים חיבור אפי' הוא מהלך כמה ימים ואח"כ
מחיל העיבור והחמס והעירוב ; ור' אליעזר
איירי באי אפשר לו לחזור בלוחו היום ובחדש

ובשבת אע"פ שאפשר לו לחזור בלוחו היום מ"מ
כיון שהדרך לרבו רחוקה קצת שוב אינו צריך
להקביל פניו כנ"ל לתתן ההוספה הזו ובספרי
מקורות אדות פר"ח הארכתי :

(כו) (יומא ט"ז) : **ברש"י** ד"ה בארטבין שם הא"ש
ואמרי לה על שם האומנות
במידושי הרב מ' יעבז ורש"ש הפליאו לתמוה על
פירוש הראשון שברש"י שאם כן לא יתישב מלת
אחד שלאחריו ובמח"כ לא ראו גירסת העין יעקב :
מעשה בלאחר בארטבין ולפי' שפיר ילדק לשני
הפירושים שבפירש"י לפי' הא' : מעשה בלאחר ושמו
היה ארטבין ולפי' הב' : מעשה בלאחר ואומן היה
והבקי בש"ס ימלא דוגמאות כהנה רבות :

(כח) (בכורות ח') : **א"ר** עבד לי ספינחא.
לפי הבאות הרב
שט"מק (ס"ק י"ז) נשמט מהש"ס כאן הסימנים
של השאלות של הסבי דבי אחונא עם ר"י
ואת ההשמטה הזו צריך להעמיד כאן קודם
המלים : א"ל עבד וכו' בזה הורה : סימן בת'
(לפי' יש לורך להגיה : בית' או : בת' דהיינו
מה שא"ל ריב"ח שיעשה ספינה דאית בה שיתין
"בת'") דלי (הסימן בזה כולל שני דברים : מלי
חזי ליה דאזיל היכא דמולי' מיניה וגם כולל
השובת ריב"ח ... עד דאיתרמי אינש "מולי' ליה)
מולי' (ראיחא לן מולי' דכדיבי דכדיבי (לכאורה
רציתי לומר שמחבר אל המלה הקודמת דהיינו :
"מולי' דכדיבי" אבל באמת אין דרך המסמנים
בש"ס לסמן רק מלה אחת הכוללת חוכן הענין
המדובר ולכן לפי' יש להגיה : "דכודייחא" שהיא
השובת ריב"ח בסילחא "דכודייחא" וע"י ההגהה
זו נרזית שלא נשמט מהסימנים הענין של מילחא
כי סריא וכו') אויר (כ"ז לן ביחא באוירא) ע"כ
ולפי' ודאי שהסימנים אלו שהעמדתם במקומם
הכונן נשמטו מהש"ס ועדיין עמה חסרים עוד
הסימנים מהשאלה : מליעמיה דעלמא וכו' והלאה
עד סוף הענין כולו ולריך לחפש בש"ס השיגים
למלא החסרון ובמאמר מיוחד הארכתי אדות
הסימנים הנשמטים מש"ס ופירושים :

(כט) (רי"ף מולין ס"י תשי"ז) **נקבה** הגרנגר כנפה
כלומר נקבים
קטנים כמו נקבי הנפה שאין בכ"א מהם כח"סר
מלצרפים לרובא ע"כ וק"ל מאי קאמר שאין
בכ"א מהם כח"סר הא אפילו הוה פחות
מכח"סר רק שיש בהם חסרון מעט לכח"סר
מלצרפים ולכן נראה לי שבדולי' יש כאלן טעות
בספר וכל"ל : ניקבה הגרנג : וכו' כלומר נקבים
וכו' שאין בכ"א מהם "חסרון" מלצרפים לרובא
וה"פ

וה' אחיך ודוקא וכו' אבל נקבים שם בהם
חסרון לכאיהר מלטרפס:
(השער יבוא איהם).

ישעי' וזאמניק הרב מדרילטש
וכעת בווארשא.

סימן יח

ביאור תוספתא (כלים פ"א).

עירות המוקפין חומה וכו' ומסבין בחוכה המה
(מוחר לנשאו בעיר ממוקס למקום).
עד (מקום). שיראו (עובי העיר לקברו סט). ילא
(המה חוק לעיר). אין מחזירין אותו (בעיר לקברו
סט). וכה"ל (דה"י ב' כ"ו). וישכב עו"י עם אבותיו
ויקברו אותו בשדה הקבורה אשר למלכים כי אמרו
מלורע הוא וימלך יותם בנו מחזיר:

הנה תוספתא זו בלתי מובן. ודוקא לפרש דשדה
הקבורה אשר למלכים נמלחה מחוץ לעיר
ירושלים. כי בהכתוב (מלכים ב' ע"ו) מפורש
ויקברו אותו עם אבותיו בעיר דוד (ע"י משנת
ד"ר יעקב פרק"י אות ס"ט) ול"ע:

וגם קשה להבין לשון הכ' כי אמרו מצורע הוא
דמשמע שלא היה מלורע רק שאמרו כן.
וגם תיבת "הוא" בלתי מובן והיה ל"ל "כי
מצורע היה":

ויראי דמסתפינא היה ל"ל לפרש הפסוק והתוספתא
הנ"ל ע"פ המבואר בהרגום שני למג"א שכשמת
נבוכדנצר לא המליכו את אויל מרודך בנו משום שלא
האמינו שמת נבוכדנצר. כמבואר שם שאמרו לו ככה
מוספי אביך נבוכדנצר ואחי עלגא וקטיל יתן. ואף
שאויל מרודך השיב להן. נבוכדנצר אבא מת וטריד מן
עלמא ועד כען לית אהון מהי מ"ן. עכ"ל
לא האמינו לו כדאיתא שם. מה עבד וכו' ואפי' ק
ימיה מקבריה וכו' ולאבישו ית אויל מרודך
ארגוואא עשה:

והנה בעו"י (מלכים סט) כתיב וינגע ה' את
המלך ויהי מלורע עד יום מותו וישב בבית
החפסית ויוחס בן המלך על הבית שפט את עם הארץ.
והנה הבית החפסית היה נוחץ לירושלים. כמבואר
בח"י ויחב בר מן ירושלים. ועפ"י המבואר בגמ'
(הוריות י'): נקרא מקום ישיבת עו"י "בית
החפסית" משום שנעשה חפסי מעבודת המלכות ולפי
דאיתא בירושלמי (ע"י בפירש"י ז"ל והרד"ק ז"ל)
שע"כ נקרא מקום ישיבתו בית החפסית משום
שעשה לו בית בבית הקברות כד"ל במחש' חפסי:
והנה לדעת נכון נקל ששעו"י בעצמו עבדות
המלכות וישב בדד (בדין המלורע) מחוץ
לירושלים במקום שם סבית הקברות נעשה מובל

ומרוחק מכל חבורת בני אדם עד שהיה הדבר קל
להפין אודותו — וישיבתו בבית החפסית — שמועות
בדיות ולבלי לדעת אמיתות:

וכן אפשר לשער גם בעו"י דכאשר נשמע אז
שעו"י "מת בבית החפסית ובנו יוחס
הסופט מחתמד למלוך על מקומו. נמלחו ג"כ
אנשים שלא האמינו במיתתו. וגם רחוק לשער
שנמלחו עוד אנשים מובין המשוויגים את יותם שידעו
האמת והתכוונו למרוד בה שאמרו עו"י עוד יחיו
בלרעתו וכו' בנו יוחס רוצה למלוך על פני אביו
עד שנמנעו ע"י והיו יראים להמליך עליהם את יוחס:
והנה כאשר עפ"י מלות תוס"ק היו מחזירים
למנות להם מלך על מקומו של עו"י
המת. כי שום תשים עליך מלך (דברים י"ז). הוא
מזה אחת משלש מלות שנגמלו ישראל בכניסתן
לארץ. כדאיתא (סנהדרין כ'): וכן איתא (ספרי
דברים סט). שום תשים וגו' מת מכה אתר
מחזיר:

וכן התירו החכמים שבאותו הדור. להחזיר את
עו"י מבית החפסית לקברו בירושלים
(מטרפולין של המדינה ומקום מושב של כל גדולי
העם) כדי שיראו ויאמינו כולם שמת. כדכתיב
(במדבר כ') ויראו כל העדה כי גוע אהרן וכחצ
רש"י ז"ל ביקש משה רחמים והראוהו מלאכי השרת
להם מוטל במטה ראו והאמינו:

ואם לא שגיתי בהשערתי זאת יתפרש וידוקא היטב
לשון הכ' לעיל (דה"י ב' כ"ו) כי אמרו מלורע
הוא (דהיה ל"ל כי מלורע היה) אך בהשערתי
הנ"ל הפי' נכון מאוד. כי אמרו שהיו אנשים שהיו
אומרים. מצורע הוא שעוד הוא מלורע כמו שהיה
(א"כ מצורע הוא מפני שהוא מלורע לכן יאמרו שהוא
מת. (כי גם הכתוב קראה לעו"י מת מפני לרעתו
דכתיב (ישעי' ו') בשנת מות המלך עו"י וכתב
רש"י ז"ל כשנלטרע וכן תרגומו דתנ"ג) אבל
באמת עודנו חי. לכן קברוהו בשדה הקבורה אשר
למלכים ר"ל בירושלים (הגאמר לפני זה) כדי שיראו
כולם שהוא מת וזה שמוסיים הכתוב אח"י וימלך
יוחס בכו מחזירי שעי' שראו שמת המליכו
את יוחס. והפירוש הזה הוא נכון לפע"ד:

ובזה מובן התוספתא הנ"ל דשפיר הביאו רא"י
להא ד"ל א"י מחזירין אותו
מהפסוק הנ"ל. דמשם יש ללמוד מפורש דמה
שהחזירו את עו"י מבית החפסית להעיר לקברו
שם היה רק הוראת שעה ולורך מלות שום תשים
עליך מלך (ומיושב היטב מ"ש התוספתא גם סיוס
הפסוק וימלך יוחס בנו מחזיר) אבל בלי זה לא
היו ראאים לעשות כן ודוק:

סימן יט

ב"ה רדאמסק.

(א) בשעת (חיד סימן פ"ה אות ו') חשב להשיג דברי קדשו של ב"ק אאומיר וצלהיה שהביא בפתיחה לספרו אנלי טל דברי רש"י כריתות (דף י"ט.) דר' אליעזר לית ליה מלאכת מחשבת אסרה חורה. כפשוטו: ומתמה עלה מר מו"ס זכאים (דף מ"ו.) דקאמר אליבא דרבי אליעזר מלאכת מחשבת אסרה חורה:

(ב) והנה מ"ס מש"ס זכאים נהמלון גם בחסותה ה"ס כריתות לאו חדא' היא. וזה לשון קדשו ז"ל בספרו שו"ת אבני נזר אר"ח סי' רכ"ב אות ח' נבחר ביאורו פרש"י ה"ל ולשיטת רש"י הא דסוף פרק ב"ס זכאים (דף מ"ו.) דאמר ר"א כו' ע"ש. לריד לומר דר"א דהתם לאו היינו ר"א בר פלוגתא דר' יהושע כו' רק ר' אליעזר תלמידו של ר' עקיבא כהא דזכאים (דף ק"י:) ר' אליעזר אומר המוסך מי החג חייב ובגמרא ר"א בשיטת רע"ק רבו אמרה. ונירסת רש"י בדפוס דיהרנפורט ר' אליעזר ביד עכ"ל. הרי דמה שחשב מר להשנה על דבריו הקדושים ז"ל שבהגלי טל. הוא ז"ל בעלמו מוסיב ומפרק לה בספרו שו"ת הגל. וד"ת עניי: במקום זה ועשירים במקום אחר. ולא קשה מיד:

(ג) אמנם ראיתי לאזה מחברים שחזקו בזכאים (דף ק"י:) הניבא ר' אליעזר וגרסי ר' אליעזר. והכריחם לזה מה שלא ראו בשום מקום שזבלעדי רבי אליעזר בן שמוע ה" לר' עקיבא עוד תלמיד אחר שמו ר' אליעזר. אך לפענ"ד הנה מההכרח לומר שהיה עוד ר' אליעזר אחר בדורו של ר' אליעזר בן הורקנוס הנודע. ויגיד עליו רעו כי הרבה פעמים נקרא ר"א בן הורקנוס בשם ר' אליעזר הגדול. וכע"ג עממא בעי למה נשתנה שמו להקרא בן. ועל כרחין לומר כעין מ"ס צוה"ק פרשת תלוב (דף קפ"ו.) אומר ר"ש מכלן ולהלכה מה שחן. אומר נהוראי סבא. בגין דנהוראי אחא אית גבן ע"כ. וה"ל ז"ל שהיה בזמנו מי שנקרא ר' אליעזר סתם וכדי להבחין ביניהם הסירו שמו של ר"א בן הורקנוס. ר"א הגדול נולכאורה י"ל להקשות עדיין דאך אפשר לומר שקראוהו הגדול כדי להבחין ביניהם. אדרבא הלא משיבותו וכבודו לקראו סתם להוכיח כי

פרסומו רב הוא. דמיון למה שאח"ל גדול מרבן שמו. חדש דעפ"י הרוב ר"א סתם הוא ר"א בן הורקנוס נמוך ביולא מן הכלל נשעין מ"ס רש"י זכאים (דף נ"ח:) ד"ס ורב שרביאל וכנ"ל. ועוד דכדי להבחין סגי לקראו בשם אביו למד ומה זה לקראו הגדול. ואשר על כן נרחה דבאמת בחייו קראוהו סתם אך לאחר פטירתו כנוה בשם הגדול כדי להורות דמה שבחייו קראוהו סתם היינו משום שגדול מרבן שמו היה אז ודו"ק וע"כ אפשר שחותו ר"א השני היה ג"כ תלמיד רע"ק (שהיה תלמידו של ר"א הגדול) ועיין קידושין (דף ט"ו.) תוד"ה ואידך ובבא במרא (דף נ"ה:) תוד"ה ר"א ושם (דף קנ"ו.) תוד"ה ר"א מה שהקשו שם ובהגל מיושב ודו"ק:

(ד) שוב מוכרתי שבספרו שו"ת הגל סי' ס"ג נשאל גם כן שאלה הגל ושם מירץ בביאור רוב בטוב טעם ודעת כמו שיראה המעיין שמה ואכמ"ל:

שבתי בארנשטיין
בהרב ט"ה מנחם מענדיל שליט"א.

סימן כ

ב"ה פאריצק.

קשה לי קשיא עלומה בדברי החו"ד סימן ז"א ביאורים סק"ט כמה שמחלק שם דהיכא דהבשר חשוב רוחא אז גם הליר אוסר אבל היכא דאין הבשר חשוב רוחא גם הליר אינו אוסר וכחז שם ז"ל ומש"ה הרמ"א דפסק דאף קודם ששהה שיעור מליחה הבשר חשוב רוחא ומפליט הבשר גופי' טעם פסק שפיר בסעיף ה' דליר בשר שנפל על הגבינה אוסר דהא הבשר חשוב רוחא וכו' וע"ש. וקשה לי הא בפירוש כתב הרמ"א בסעיף ה' ז"ל לכן אם נפלה ליר על גבינה או על הכלי אוסר אף במקום שאין הבשר חשוב רוחא מ"מ הליר חשוב דגם נאכל מחמת מלחו עפ"ל הרי בפירוש דגם היכא שאין הבשר חשוב רוחא מ"מ אוסר הליר ואיך כתב רבינו החו"ד דהרמ"א לשיטתו דפסק דגם הבשר חשוב רוחא ז"ע. בקשתי מהרבנים הגאונים לעיין בזה וליישב דברי רבינו בעל החו"ד:

הק' מרדכי ברי"ש צוקער
חופ"ק פאריצק.
מאת

שפתי ישנים.

סימן כא

מאת הרב הגאון החסיד המפורסם וכו'
בקשת מו"ח פתחי הארענבלאסם זצ"ל
מו"צ בווארשא.

ב"ה פה ווארשא.

אל כבוד ידידי הרב המאמץ החריף ובקי משנתו וד' ונקי
וכו' בש"ח מו"ח שלמה הכהן מאבאשע שליט"א.

(א) מה שכתב כבודו להבין דברי הגמרא
מנחות (מ"ב) וראיתם אותו וזכרתם
ראה מזוה זו וזכר בכלאים ואינו מוכן שהרי
לזית מותר בכלאים וכתבת משום דבעת לבישה
בדולא בעי כוונה למזות לזית ואז עשה בלא
כוונה הרי עובר על כלאים וממילא כשזכר שהיא
כלאים יקיים מזות לזית כהקונה סיכיון במזות
ודבר נכון היא:

אמנם יש לפקפק דממ"ז אי ס"ל מזות לריבה
כוונה אם כן בלא כלאים לריך לכוון
דאלי"כ לא מקיים מזות לזית ואי ס"ל מזות
לז"ל כוונה אם כן אף אי איכא כלאים ולא יכוון
גם כן לא עובר כלום ואפשר דכוונתך באם מלי"כ
מו"ח בלזית בלא כלאים אם לא יכוון לא עבר
רק בשב ואל"ה דלא יקיים מזות לזית משא"כ
בכלאים אם לא יכוון יהי עובר חרתי מזות
לזית ולאו דכלאים:

ואני אמרתי מכבר דמזינו בפסחים (כ') ובמזיר
(כ"ג) לעולם יעבור אדם בחורה ובמזות
שלא לשמה מותר שלא לשמה בא לשמה ומעשה
אני אומר דכ"ז בשאר מזות משא"כ במזות לזית
דש בו כלאים רק דעשה דלזית דוחה לל"ה
דכלאים אז לריך לעשות לשמה דוקא לקיים
המזות לזית כדינה משא"כ אם ישעה שלא לשמה
דהיתר רק מלך דבא בפעם אחרת לשמה אי"כ
לא הוה בעידנא ולא דחי ועשה איסור ולכן אמר
דזכר בכלאים וממילא ישעה לשמה ככ"ל ונעין
מזה כס' זכרון יחזק מנהגון מואמשטש פרשת
מזות ופ' בהעלותך:

אולם למש"כ החו"ס מנחות (דף מ') הכלאים
בלזית הותרה החורה לגמרי אפילו שלא
במקום מזות כגון בלילה או בבגד נשים דלא
מקיים מזות לזית כלל ומ"מ מותר לילך במלבוש
הנ"ל אי"כ נדחה דבריו דהא אפילו אם לא יקיים
כלל מזות לזית מ"מ לא עבר על כלאים כמו
בלילה וכדומה ויש ליישב:

(ב) עוד כתב כ"ח להקשות על הרמב"ם ז"ל
פי"ח הל' סנהדרין דבהך דוח שהרג

יהושע לעכן ודוד לגר העמלקי או הוראת שעה
היתה או דין המלכות הא' מבוחר בפ"ג מהלכות
מלכים דמלך אין רשות להרג אלא בסיוף כמבואר
בירושלמי סנהדרין וא"כ הא"ך וכל לומר דמלך
דין המלכות הא' שם היה סקילה ויפה הקשה אך
למה לו להביא ממרחק לחמה מהל' מלכים הא'
מבואר ברמב"ם הלכות סנהדרין פ"ד הלכה ב'
ואין רשות למלך להרג רק בסיוף עשה:

אך לענין דהא דדין מלך דרק בסיוף היינו
דבר שנוגע למלך עצמו כשמשני בן גרא
דמזוה למלך עצמו משא"כ הכא בפרק י"ח מה'
סנהדרין כוונתו למאי דאמרינן בסנהדרין (דף מ"ו)
וביבמות (דף ל') דכ"ד מתיב ונושין שלא מהי"ד
ועיין ברמב"ם פ"ד מהל' סנהדרין ה"ד ויכולין
לדין סקילה או חנק עשה ועיין ברמב"ם פ"ב
מה' סנהדרין הלכה ה' דמלכי בית דוד יושבין
ודנין את העם וכו' ולכן קרי ליה דין מלכות
מחמת שהמלך היה יושב ודן כנ"ל ועדיין ל"ע:

(ג) ואכתוב לכת' בעניני דיומא ר"ה (ל"ב)
ואר"י בשעת גזירות המלכות שנו
ופירש"י דאויבים היו אורבים כל שעת תפלת
שחרית וכו' ולכן חוקע רק במוסף והנה לריך
לידע למה האויבים לזו רק על תקיעת שופר
בשחרית וכו' ולא במוסף של התקיעות וכלע"ז
דבר חדש. כך דהנה ידוע מש"כ הגאון בחבואות
שור בחידושו על כ"ב דלכך שכתב מזות בהאי
עלמא ליכא כיון דאם עובר מ"ע ליכא עונש בזה
העולם ולכן גם שכתב מזות לא מקיים כשמוקיים
מו"ע ע"ס:

ורפ"ן נלע"ז למאי דאמרינן במנחות (מ"ג)
בצידין רותחא ענשינן אעשה ממוילא
לריך להיות דאם עושה מזות אז בעת רותחא
מקבל שטר. והנה אמרינן במסכת ע"ז (דף ד')
בשעה שהמלכים מניחין כהריהו דראשיהו ומשתחווין
לחמה הקב"ה כועס וכו' ולכן לא לל"ה אינש ברי"ה
בשעות הללו מוספין אשר יש בו תקיעות וקו'
עשה ולפ"ז עיקר אשר האויבים לא רלו
שיחקשו בשופר בשחרית מחמת שאז זמן רותחא
ואם יקיימו האי מזות הגדולה הזאת של שופר
אז יקבלו שטר בעוה"ז שיהי' לנש לישראל כל
טוב ויראו מזה כי בודאי ישראל ינצחו משא"כ
בתפלת המוספין שהיא לאחר זמן כעשו לא איכפת
להו' אם יחקשו דאז לא יהי' מקבלים על המזות
עשה כנ"ל וד' יכפר ובחידושי על המורה בפ'
פינחס הארכתי בזה לע"ז דברי ידידי הדו"ש
בחסדה עזה:

פתחי הארענבלאסם חונה פה ווארשא.

שערי תורה

קובץ רבני חדש

כולל שו"ת וחדושים ובאורים בהלכה ובאגדה

מאת גאוני וגדולי דורנו שליט"א

נוסח ע"י הגאון מרן יצחק הכהן פיינענבוים וצ"ל
ראב"דק ווארשא

וי"ל תחת בקורת ועד ת"ח

המשתדל: יעקב שלמה הכהן פיינענבוים
ע"י בניו: (המזכיר: ישראל איסר הכהן פיינענבוים)

המחיר לשנה:

- בארצנו 8 רובל.
- בחור: באשכנז 7 מארק.
- באוסטריא 8 קרענצן.
- באנגליא 8 שילינג.
- ובאמריקה 1 1/2 דולר.
- ולפי הערך לחצי ולרבע שנה.
- מחיר קונטרס אחד 30 ק"י.

מחיר מודעות:

- מעוניי התורה והיהדות
- בעד שורה קטנה באותיות פשוט
- 16 קאפי.
- המחיר יקובל גם במראות
- בידואר.
- מודעות לחקנות עונות
- מתקבלות חנם.

חוברת נ (חלק ו). ווארשא, אדר (התער"ב). № 6. (Mартъ, 1912).

И. Фейгенбаумъ, Варшава, Сolecь 113. (הדפסא)
J. Feigenbaum, Warschau, Solec 113. (המערכת) 256,96

תכן הענינים:

המשך ססי' דט) שו"ת ע"ד המקור במאמשוב. (אחד הרבנים) (ס) בענין הנ"ל. (הנ"ל מ' נסע
לדונער נ"י אב"דק קאריטניצא) (א) שו"ת ע"ד החון שו"ב בסקערניעוויץ. (הנ"ל יהודא ליבוש לויט
נ"י אב"דק שערבורן) פס"ד בענין הנ"ל. (הארמור"ס שליט"א סאוסטאוויץ, מנור וסאמשינאוויץ)
(טב) שו"ת בענינים שונים. (הנ"ל יוסף ראובן נ"י אב"דק דווינסק) הערות, דברי מנחם' להנ"ל.
(הנ"ל מ' מנחם קעניג' פערעוואוויץ נ"י אב"דק ראסיצא) (א) שו"ת ע"ד המצות הנעשות ע"י
מבונה. (הנ"ל מ' מנחם קעניג' וויינגארט נ"י מו"צ בראדס) בענין הנ"ל. (הנ"ל יואב יהושע נ"י
אב"דק קינצק) (א) שו"ת בדיון קריעה. (הנ"ל מ' אברהם הלוי עפשטיין נ"י אב"דק סאקאליו) (א) שו"ת
ברין בכור. (הנ"ל מ' מרדכי נידערבארט נ"י אב"דק אהודיטש) (א) שו"ת ע"ד הנביאות מו"ל.
(הנ"ל מ' אהרן הימן נ"י סלוגין) (א) שאלות וחירות הלמודיות.

אל המחזיקים

הננו מזכירים כי החוברת הזאת היא האחרונה להרבע השני (התער"ב) והננו מבקשים
מזה לשלוח כסף חתימתם וגם המגיע מהם בעד העבר עפ"י האדרעסא של המערכת.
ובעודה וכל נשלח להם החוברות תמידין כסדרן מדי חדש בחדשו לשמחת אוהבי
תורה ושחריה.

ויחד עם זה נודיע כי בכור הרבנים המאוהג הרב מ' חיים הכהן אייגענאלד נ"י מו"ץ דפה
(מילא 2 תלפיון 89-147), והרב מ' אהרן נפתלי זאוולאדאווער נ"י מו"ץ דפה (שליסקא 26).
המה העזורים ומסייעים לנו בעבודת עבודת הקודש.
וגם אפשר לחתום אצלם על השערי תורה או לקנות מהם כל חלקי השערי מהשנים
החולפות ולמסור להם מודעות.

המערכת.

נסר ברפוס ר' אברהם יצחק האלבער, ווארשא, נאוואלינע 29.

נמכר בדפוס ויצא לאור

ספר פתחי משפט על שו"ע ח"מ

מהגאון מוה' פתחי הארענבלאסם שליט"א

אחד מהרבנים ממלאים מקום הרב בווארשא.

יצא לאור סי' קול בוכים פירוש על מגילת איכה

הגקרא קינת סתרים סתרי הקדוש גלאנטי וצ"ל, ונרשם בהרבה הוספות. מגילת איכה עם פירשיו וגם קינות לח"ס בסופו עם פירוש קצר וגם כוונת הפישן, וגם פירשיו ומצודות על ההפסדה ח"ב, והקדמה נפלאה מאת המו"ל הח"צ המפורסם מהרש"ל שליט"א מק"ק מישינ.

נדפס בתבליט חיוני ובהוצאה יתרה.

להשיגו אצל חתן המו"ל הרב ר' אברהם זאב ג"י
להתכרים יותן חס' בחלוף ספרים.
Rabbiner Ab. Wolf Mund, Tyczyn
(Galicien).

ספר תורת היהודי

כולל חידושים ופירושים מהיהודי הקדוש וצ"ה"ה
ויו"ע מכת"ק.

מחירו עם המשלוח 65 קאפ.
להשיגו עפ"י הארעמא:

Дух. Равв. Я. Орнеръ, Населскъ,
Варш. губ.

יצא לאור ספר דברי גאונים על חו"מ

בושם נפלא בשרה ההלכה מהגאון מן חיים אר"י שליט"א
מקור סיגועט, הנדפס עתה פעם הני' בהרבה הוספת מהמחבר
שליט"א, והצמאים לרבר ר' יקנו הספר וקר המציאות וה
בתוספות מרובה וביתרון הבר, ודעת קדושים, כי ברכה בו.

מחירו 3 רוי"כ עם פארמא.

ועד יגז ישו"ח בדמי קדושה 1 רוי"כ.

להשיגו עפ"י הארעמא:

Buchhandlung F. Rozen, Warschau,
Nalewki 37. (Rusl.-Polen).

ספר חמדת שאול

מאת אא"י הגאון הסובב מ' שאול שפיירא וצ"ל אנר"ק
פאנווועק, ועליו מערכות שכיות החמדה" סמנו נמצא ח"י.

מחירו 1 רוי"כ

ספר פירוש מדרכי מאמרים נשגבים דרושים ובאורים
יקרים מהרב הגאון מו"ה מרדכי בערקאוויץ מ"ה ומו"ל
בפאנווועק, ועליו מערכות ערובות בהלכה ואגדה מסני.

מחירו 60 קאפ.

ספר הארת השמש חקרי הלכות והערות מסני.

מחירו 35 קאפ.

להשיגו עפ"י הארעמא:

Въ М-ко Рогово Ковенской губ.
Вилкомирскаго уѣзда,
Дух. Равв. М. Ш. Шапиро.

מודעה רבא לאורייתא

נמכר בדפוס ויצא לאור ספר

שאלות ותשובות אבני נזר

מ"ק רבנו הקדוש רשכבה"ג מרן אברהם וצוקלדה"ה
מסאכטשוב.

כולל השו"ת עד אחר הלכות עירובין, ומחוקי מאה
ושבעים דפין, מחירו שני רוי"כ לכל הפארמא.
ובקרב יודפס חלק השני מחלק או"ח מהלכות ר"ח עד
נמירא, וכן בסדר עד כל חלקי השו"ע.

עתה באתי בבקשה בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א מהרבנים
ומכר מי שנמצא אחר תשובה מאת אדמו"ר רבן

שכבה"ג וצוקלדה"ה אשר ישלח התשובה ההיא או
העתקה לירינו כי אולי לא נמצא התשובה ההיא אצלו,

ואם יקשה עליו ההעתיקה יאבה נא כלשונו להודיענו
מאיזה ענין התשובה ההיא, ואז נודיע אותו אם נתון

לו להעתיקה ושלוחה אלינו.

ומרוב בשחזני שכל אחד יתור למבוקשו למען הוציא
לאור את כל התשובות היקרות ולא יחסר כל

בו, אקצר ואשי' כי"ד החותם בחותמי ברכות
יצחק מנחם בארינשטיין

I. M. Borensztein, Sochaczew,
gub. Warszaw.

בווארשא יש להשיג את הספר אצל הרב מו"ה מרדכי
שמואל הלוי גוטלעווער ג"י רחוב גרויבאווי 1.

ספר מלבושי יו"ט כ"ח על הלבוש או"ח

מהגאון בעל תו"ט יו"ט, ובסופו קונטרס זכרון מרדכי
על הלכות מציצה מהגאון הגדול סרן יצחק הכהן
פייגענבוים וצ"ל ראב"ר דעה ווארשא.

מחירו 1 רוי"כ.

לפנות על הארעמא של מערכת השערי תורה.

יצא לאור ספר החנוכה לרבנו הרא"ה ז"ל

עם פירוש נפלא "מנחת יצחק" ספר חמי הגאון שליט"א
אשר רבים ראוהו ושמחו עליו במוצא' שלל רב, כי לא בא
בבושם הוה כפרם בית ישראל ועד כה היה בלא פירוש
(והגאון בעתה"ס "מנחת חינוך" ז"ל לא עשה פירוש עליו
רק בא לערוך ענינים בידוע) וגם היה מלא שבוסים רבים, וע"כ
היה כספר החתום ועתה אורו עיני ההוונים בו, ונעשה דבר
השוה לכל נפש, ומחוקי יותר מחמש מאות דפים, ונחלק
בשדרה חלקים וכבר יצאו כולם מביהר"ס.

מחיר כל חלק א' רוי"כ לכל הפארמא.

ואת שנים במחיר הוה לא ימלא כל הוצאות ההדפסה שיעלה
לסכום עצום, עכ"ז לשומרי משמרת הקדוש יופחת שלישי
מהמחיר הנ"ל.

ע"י ג"נ לא ישולח, ועל ספרים לא יחולף.

הארעמא של הסתבר:

Равв. И. Ароновскому, Ковно.

גרשון ליב גוטמאן.

הוצאתי לאור סי' שערי שמחה החדש

חיבור נפלא על שו"ת חלק יו"ד מכת"ק אא"י הגאון
הצדיק וכו' בקש"ת מו"ה יעקב שמחה רעהפיש וצ"ה"ה
אנדר"ק קעמפנא, מחוקי יותר מנ' מאות עמודים גדולים.

מחירו 1 רוי"כ 60 קאפ לכל הפארמא.

להשיגו אצלי או אצל בני מו"ה יעקב שמחה קאהן ג"י
בשוראדן סי' קאליש.

משה מיכל הכהן קאהן מו"ה דעה ווארשא לכל הסתבר.

Rabbiner M. M. Kohn, Warschau
Twarda 26.

Rabbiner Moses Sternberg, Krakau,
Josefgasse 14.

מורעות ב, השערי תורה הנפץ בארצנו ובחול' מביאות לעליהן תועלת מרובה.

א"ה המחברים והמולידים.

רשימת סבית-מסחר הספרים שלו המכונה 3000 ספרים שונים בכל המקצועות. אשלח לכל דורש חנם, ובקרב אלה אדפוס עוד הוספה לרשימתו הנ"ל דבן אבקש סגל מחבר ומוציא ספר חדש ויהי באיזה מקצוע שיהי, שישיש לו אכסמסאר אחד ויקצוב מחירו האחרון ואפרטנו בארכות ברשימתו, ואם יושב הספר בענין אישם יעידו כפף מוזמן או אחידותו במספרים אחרים, להוזהר מהרבות מראות כפי הפורטא הקצובה במספר. יבד אצטרך ישיש בהם פי שנים.

נס יש אתי ספר אחריו שם

ספר זכרון אדרסאות יד כל הרבנים ומוציא תוראים שלישיא, באורחם אורא אפרקא ואפערוקא ספר גדול בכמות ובאיכות. יצא לאור ומחירו 7 קראנצן ועם המיילוח 7.72 קראנצן, ויא נדפס במנו רק עקספדרים מועטים וכל הקודם וכו'. ולא נמצא למכירה בכל מדינת אסטרייך אונגרי ורוסעיינן. רק בבית-מסחר הספרים שלו.

Daniel Sterenfeld, Jud.
Buchhandlung Postfach
Nr. 5. Sereth Bukovina.

תורה גלויה!

באשר המציא סוף סופן ק"ד הניא בשם תשובות הרשב"א מ' תקפ"א שיש לעשות זכרון לעושי מצות זכו, לכן בשם כל אנשי עדתי ק"ק "מאוישאר" פדך קאונא, אני מניח תורה זכרנה לחשר הנדב מר'

5. ס. פאליאקאון נ"י

במאסקווא יד איש שליח די נדבתי הנגברה סך עשרים וחמשה רוב" (25 p.) צפנן ביהמ"ד אשר נשרף ל"ע, וכות המצות הגדולה הוא יעבור לו ולב"ב בכל אשר יפנה.

שקום יצחק לעוויטאן החופ"ק מאיישאר יע"א.

בזיוונסקאווז'ה

יכולים לחתום על השערי תורה" אצל סובננו (ש"עסק"ט) מחזיק השע"ת, החו"ב מ' אר"ד בר"ד גונסבערג נ"י, והחוב"ב מ' אבא בר"ד בוומאן נ"י.

בהמבורג

יכולים לחתום על השע"ת בבית-מסחר הספרים יע"ד הר"ר שלמה מארקוס נ"י (Schlister str. 79)

מודעה

בית-הדפוס חדש עברי

הנני להודיע בשער בת רבים כי שחתתי בעז"ה מה ווארשא בית-הדפוס שלי, וזכור הוא בכל סני הדור ויופי, אותיות חדשות יפות שונים למיניהם, הן אותיות רש"י הן מרובעות הן אותיות של חז"ן דארינ גדולות וקטנות, וכל מחבר ספר או אויפגאנגער אשר יפנה אלי באיזה הדפסה שתהיה, בשום אני כי יפיק רצון מבני ע"ד צד היותר טוב והיותר נעלה, והכל במחיר ממוצע ובמקח השווה. גם מרחוק וכל כ"ל מחבר לפנות אלי בסכתבתי וישלוח תבניתו לדפוס ילי הפאסט וישכון בטח במקום שישני ולא יצטרך לנסוע בעצמו למקום הדפוס ולהרבות בחוצאות הדרך, כי הגלת הספר תהיה זכה וזכורה, או נזכה לישלוח לו קאדעקסטען ברצוא ושוב, כרגשי לבב.

אברהם יצחק האלמער.

A. H. ГАЛЬТЕРЪ, Варшава,
Новозинские 29. — Тел. 257, 17.

ספרי מנחת יצחק יד כל הרבנים ומוציא תוראים שלישיא, באורחם אורא אפרקא ואפערוקא ספר גדול בכמות ובאיכות. יצא לאור ומחירו 7 קראנצן ועם המיילוח 7.72 קראנצן, ויא נדפס במנו רק עקספדרים מועטים וכל הקודם וכו'. ולא נמצא למכירה בכל מדינת אסטרייך אונגרי ורוסעיינן. רק בבית-מסחר הספרים שלו.

הנני להודיע בשער בת רבים כי שחתתי בעז"ה מה ווארשא בית-הדפוס שלי, וזכור הוא בכל סני הדור ויופי, אותיות חדשות יפות שונים למיניהם, הן אותיות רש"י הן מרובעות הן אותיות של חז"ן דארינ גדולות וקטנות, וכל מחבר ספר או אויפגאנגער אשר יפנה אלי באיזה הדפסה שתהיה, בשום אני כי יפיק רצון מבני ע"ד צד היותר טוב והיותר נעלה, והכל במחיר ממוצע ובמקח השווה. גם מרחוק וכל כ"ל מחבר לפנות אלי בסכתבתי וישלוח תבניתו לדפוס ילי הפאסט וישכון בטח במקום שישני ולא יצטרך לנסוע בעצמו למקום הדפוס ולהרבות בחוצאות הדרך, כי הגלת הספר תהיה זכה וזכורה, או נזכה לישלוח לו קאדעקסטען ברצוא ושוב, כרגשי לבב.

לזכות את הרבים.

הנני להודיע, שחתתי בית מסחר מחלק (פירוי) מו"ס חז"ה אצל הרח"ה המפורסם בנ"י אברהם שלישיא שניאורסאהן מקעשניעב מחותנו ושי"ב של אדמו"ר מליובאוויץ שלישיא אשר הוא כשר גם לפתח אף למחרתו פן המהדרין ויש הבשר על חז"ה היה מהרבה ארמונים וגאונים שלישיא והאדמו"ר רלביאוויץ שלישיא ורח"ה ר' חיים הל"ה פאלאוועיצק שלישיא מברוקס דייטא מליגים מאד מאד בהבשר חז"ה היה ומבקשים מאד לחזק את זה העסק כי הוא טובה העולם שיחיה וי"ס בעסאלאבי מסור ובטוח כבשרות ובשרם לחיים, ויזכר זה הוא ג"כ טוב מאד בעיני וזית כי הוא נעשה מטיב הכרמים מניח צדפת וכל הסארטין הנמצאים חזק, מתוק, רבן ואדום, הוא רק טבעים (נאמורא) בלי שום תערובות משארי מינים, ויזכר הן בחביות הן בכבוקים (פלאשין) משלשים (30) קאס, עד שלשה (3) חז"ה בעד בקבוק יזכר הן על חזק הן לאחרים והקונים בטח ישיבו רצון בעז"ה.

ברגשי לבב: שניאור זלמן שניאורסאהן מאיר פרידמאן

ווארשא, טווארדא 13.
Складъ Витъ 3. Шмоткинъ и М. Фридманъ
Варшава, Твердая 13.

בסלוצק

מקבל חותמים על השערי תורה" סובננו (ש"עסק"ט) מחזיק השע"ת הרב החוב"ב מ' שאול ביהא מאהולנער נ"י.

ספר אור וי"ש שיה

יעד האקטריה הרבני, אבסובוביץ (דוואניס), תוליון-פונגערק, גרעסן, חובר סאת הגאון סו"ה

אפרים זלמן סלוצק נ"י רב בחילנא, מחירו 1 רוב"ב

Rabbiner S. Slucki, Wilna.

הנני מברכים כבדתי מו"ס זכור הר"ה מ' שמחה כונם לערמאן נ"י מסד מקום אביו הה"צ מוה"ר וועקלדעה"ה בקרא שניאוויץ ילדות אחרת תי ע"כ החתן החריף מ' יחיאל מאיר נ"י מחה"ה מוה"ר שמחה מנחם באנר נ"י מלאדו, המערכת.

ל ענין מערכת השערי תורה" יכולים לפנות ע"ד הורמנה בווארשא רחוב גרובאון 1. אצל הרב מו"ה מרדכי שמואל הלוי גולדעווער נ"י הן הגאון המיסר זצ"ל.

סימן כב

— תשובות ר"ד —

נאח רבינו ישעיה הוקן מטראני ז"ל
בעל הוספות ר"ד וס' המכריע.

נעתק מתוך כת"י ישן נושן, הנמצא בבית
עקר הספרים שבבית הכנסת הגדולה בפתח
ווארשא. עם ציונים ותקונים מסוימים
בשני חצאי רכוע כזה []

ס א ת

צבי הירש זאוולאדאווער
בתרג"ג מ' אהרן נפתלי שליט"א.

— א —

צורבא מדרבנן ר' פלוני כהן חברינו
מן השמים יפתחו ע"י מעיינות חכמה
ותוכה עמוד וצלמך לשמור ולעשות:

את אשר כתבת אלינו עמדנו בהם ומה שכלבנו
אשיכך על קרית שמע שבערבים שמחירין
אוהה לקרותה מבעור יום וסומכין על דברי
הירושלמי ומהיריס. ואח"כ הוכחה להם שההלכה
שלנו אינה מוכחת כן. יפה דנת ויפה זכית וכל
דבריך כפתור ופרח כי סוגית ההלכה מוכחת שאין
קורין אותה אלא מילואת הכוכבים כאשר כתב
רבינו יצחק אלפסי בהלכותיו. ואפי' אוהה התנאים
שחלקו שם לא היו מחירים להקדים אלא דבר מעט
מכל מקום אין הלכה כמותם כי אם כהם מתני'
דקתני משעה שהנהגים נגמרים לאכול בתרומתן
והיא שעת זאת הכוכבים וסתם מחניתין הו"ל גמי
כרבנן דלא איפליגי רבנן אלא בסיפא בעד סוף
האשמושה הראשונה מכלל דזרישא מודו. ושאר
תנאי דשרי קלם מבעור יום יחידים ניגבו ואין
הלכה כמותם. וגם המורה כך הוא סובר מדרבנן
בתחלת פירושו לשיכך לא יח' ידי חובתו הקורא
קודם לכן איך למה קורין אותה בביה כדי לעמוד
בהפלה מחוץ דברי תורה והכי תניא בברכות
ירושלמי ולשיכך חובה עלינו לקרותה משתחשך
ובקריית שמע פרק ראשון שאדם קורא על נוסחו
יאל. הנה מוכחים דברי המורה שאין אדם יולא
ידי חובתו אם קראה מבעור יום וזיתן תקנה
שיקרא אדם קרית שמע של מטה ואלא. ובודאי
ללא אדם ידי חובתו יפה אחר שאדם יולא בפרק
ראשון של מטה ואפי' שקורא אוהה בלא ברכות
לפניה ולאחריה (ולסמוך על אותה של מטה שהיא
פרק אחד בלא ברכות לפניה ולאחריה) דעיקר

קרית שמע פרק ראשון היא וברכות אין מעבדות
את המזות. אבל אינו נראה לי לעשות כן שכן
שאר מזות אלא לאחר זאת הכוכבים מי הביאני
לקרותה מקודם לכן ולכרך עליה לפניה ולאחריה
ולסמוך על אותה של מטה שהיא פרק אחד בלא
ברכות שלא נתקנה אלא מפני המזיקין ולעמי'
הארץ ולזרבה מרבנן בני ליה בחד פסוקי דרמיו.
אלא הנכון הוא לאחר עד זאת הכוכבים ולקדוה
קרית שמע בברכותיה ולהתפלל. ועל מטהו יחזיר
מה שהוא רואה. והעושה כן יולא ידי כולם ונוקיים
מזות קרית שמע בעוונה וסומך גאולה לתפלה.
וגם הירושלמי כך הוא סובר דמדקאמר איך למה
קורין אותה בביה וכו' דמשמע איך שאין זמנה
אלא מילואת הכוכבים למה קורין אותה בביה
מבעור יום ומהדר כדי לעמוד בהפלה מחוץ דברי
תורה שהיו נוהגים להתפלל ערבים אחר תפלת
המנחה מיד דסבירא להו כר' יהודה דאמר מוזנין
פלג המנחה ולמעלה זמן תפלת ערבים הוא. ולא
היו רואים לעמוד בהפלה מחוץ דברי תורה נהגו
לקדוה קרית שמע מבעור יום ולא שהלכה כדברי
(רבי) [ר"י] אלא כך נהגו הם שלא כהלכה ולא
רצו חכמים למונעם מפני שראו שרובם נהגו לעשות
שהיה קשה להם לשהות עד זאת הכוכבים בבית
הכנסת כמו שנהגים העולם עד עכשיו. ודומה
דבר זה לפת עכ"ס שחכמים אסרו אוהה ובני
העולם נהגו לאוכלה ולא רצו חכמים למונעם מפני
שראו שלא היו יכולים לעמוד בה והניחו לעשות
כמנהגם כדאמרין התם בירושלמי פ"ה מהלכות
(עמעיס) [עכו"ס] היא שצומצמו עליה ולא רצו
לאסרה להם ומוכל מוקס אפי' שלא אסרו להם
את הפת. באיסורה עומדת וממנעים היו חכמים
לאוכלה הם. הכי נמי בקרית שמע המורה לזאת
ידי שמים אל יסמוך על מנהגם אלא יקרא אותה
בעוונה:

וראיני שרבינו חס ז"ל מתיר לקרותה מבעור
יום מכא ההלכה וכן כתב יש רחיות
לקדוה קרית שמע ולהתפלל משה יאל חסר רביע
דהיינו שעה ורביע קודם הלילה דמיקרי ערב לגבי
קרית שמע דתפלת ערבים דהלכה כר' יהודה
דאמר עד פלג המנחה דייקין הלכתא כותיה (אלא
קימא לן) מדרב גלי של שבת בערב שבת ואמוראי
ומתני' טובא מכלל דמההיא שעה ערבים היא
לקריה שמע ולהפלה ומומחיתין דריש ברכות דיהיב
שיעורא מילואת זאת הכוכבים (א"י) ר' אליעזר
היא. אי נמי כמאן דאמר עני וכהן חד שיעורא
היא. ולית הילכתא כותיה אלא קימא לן כר'
יהודה דהכא דקא' כר' מאיר דפירקא קמא דיהיב
שיעורא משעת טבילת כהנים ור' יהודה לא פליג
עליה

מו"ס בשם רב האז גאון ע"ה. אי גמז יש לומר דרב
סבירא ליה כרבי יהושע דאמר תפלות באמנע
היקטס הילכך אין להוכיח משם לקרית [במשן]:
ובגמזי דאמר רבינו חס דמתניהו דר' אליעזר
היא. אינו נראה לי כלל דאפי' דאמר'
בגמזא קשיא (דר') דר' אליעזר [ואדר' אליעזר]
דמשנע דמתני' דר' אליעזר היא ומוציא דתנן דברי
ר' אליעזר דארישא קאי. האי מוסרן כיפא ר'
אליעזר (אסיפא ואפי') ורישא לאו ר' אליעזר פי'
לא אלא רבנן היא. והאי דקמי' דברי ר' אליעזר
לא קאי אלא אסיפא. ואפי' דאמר איבעי תימא
רישא וסיפא ר' אליעזר תני לה ודרי תנאי אליבא
דר' אליעזר לאו למימרא דר' אליעזר תני רישא
ולא רבנן דהא בעל כרחין מודלא פליגי רבנן עליה
דר' אליעזר אלא בסיפא דמילתא דאיהו אמר עד
אשמורה הראשונה ואינה אמרי עד חלות וברישא
דמילתיה לא פליגי עילוח ש"מ רישא דברי הכל
היא ולא פליגי עליה רבנן. והאי דקאמר (תלמי)
נהלמוזרן רישא גמז ר' אליעזר היא הכי קאמר
דגס ר' אליעזר איירי ברישא ולא למימרא דר'
(דר') אליעזר היא ולא רבנן:

ובמאי דאמר מר גמז אי גמז מחגי' התיא כמאן
דאמר עני וכן חד שיצורא הוא. לא יסכן
דהא מסיקין אי ס"ד עני וכהן חד שיצורא הוא
ר' חנניה (חגיגה) היינו ר' יהושע אלא ש"מ שצורא
דעני לחוד ושיצורא דכהן לחוד. ומסיק גמז שיצורא
דעני מחוץ ושיצורא דכהן ש"מ הילכך איחוקומא
מחגי' כרבנן. וקיימא לן כהם בחמגי' ומחלוקת
בבירייתא הלכה כהם מחגי' כל שכן הנך דברייתא
יחידי' גינהו והלכה כרבי' (נע' שבלי הלקט סי'
מו"ס ובשלי' הגבורים ריש ברכות בלשון רי"ז)
שרמוז לרבנן רבינו כאלן:

— ב —

ומה שכתבתי אלו י' (החלוק) (החולק) עליך
חוסר להפלה עם טליה (מוטייגה)
ומלויילחן בהפלה ערבית ואתה השבוע דהאי
דאמרי' ודאיהם איהו פרט לכבות לילה הכי
מילי לבדך אבל להחבכות למה לא. והוא לא
השיב לך:

וי"ד לך כי חסור להחמיק בליות ואפילו בלא
ברכה משקיעת החמה דהכי אמרי' בשילהי
פרק הקומץ בהרא (לו:) אמר רבי אלעזר כל
המזיג הפילין אחר שקיעת החמה עובר בשעה
ור' יוחנן אמר עובר בלאו פי' דקתיב בהו ושומרת
את החקקה הזאת לנוועדה מומים יומים ולא
לילות ולא הבא מכלל ערה עשה ור' יוחנן אמר
עובר

עליה אלא משום דבין השמשות ידיה שלשה חלקי
מיל ועבילה קודם לכן דהיינו יתר משעה ורביע.
אבל אי לאו הכי לא הוה פליגי עליה (לבן) ואלא
הוה קאן (דקא) מהדר ליה לר' מהיר כו' וקיימא
לן כרב דללי משל שבת (בערב) בערב שבת וכן
מחול לחול וכל שכן היא וקיימא לן כר' יוחנן
דאמר קרית שמוע ואחר כך תפלה ומודברי שלשתן
נלמוד ואפי' דקאמר דעבר כמר עבר דמשמע
דיעבר לכחלה היא דקאמר עבר:

ואינם נראים לי דבריו כלל שנאמר כו' ר'
יהודה היה מותר לקרוא קרית שמוע
מ"א שעות פחות רביע. דהא מהלך ארס בינוני
עשר פרכאות שהן מ' מיל מניע לכל שעה ג'
מילין ושליש ולשעה ולרביע מניעים יותר מ' מילין
ואפי' דבין השמשות דר' יהודה הו' ג' חלקי מיל
כדמוכח בשילהי במה מוליקין הא איכא שעות
טובה לטבילת הכהנים ג' מילין ורביע (והכי) נוהגין
מהדר לר' מאיר והלא כהנים מבטור יום טובלים
ומה היא טבילת הכהנים לירד ולטבול אינה אלא
על דבר מועט מאד והכי אפשר שלא מלי לה
עבדי כשיצור ג' מילין ורביע. אלא ודאי הדברים
מחזורים כשמוע ומולבנים בשמלה דלא שרי רבי
יהודה מ"א שעות פחות רביע אלא להפלה הפלה
ערבית שהיא י"ח ברכות דמשעה שבעה שעות
הפלה המנחה חלה שעה הפלה ערבית. אבל
לקרוא קרית שמוע לא שרי דכל זמן שהשמש בצולם
לא מיקרא זמן שביבה. וכולהו תנאי דשרי מקמי
לאת הכובדים לא שרי אלא אחר שקיעת החמה
אבל קודם שקיעת החמה ליכא מאן דשרי דר'
מאיר דשרי מבעת הכהנים מוסר דסבירא ליה
כר' יוסי דאמר בין השמשות כהרף עין זה נכנס
וזה יוצא ועבילת הכהנים דהוא מקמי הכי הויה
אחר שקיעת החמה. ורב דללי משל שבת (שבת)
בערב שבת תפלה בלחוד בלא קרית שמוע דהא
בפירוש חזקין דר' יהודה דסבירא ליה כותיה לא
שרי אלא תפלה ולא קרית שמוע:

ובך דריתו כתוב לגאוי השיבוה דהא דאמרי'
רב ללי של שבת בערב שבת דוקא תפלה
ולא קרית שמוע. ואפי' דאמר ר' יוחנן אי וכו'
בן העולם הבא זה הסוגף גאולה לתפלה גאולה
של ערבית לתפלה של ערבית. אמר מאן דלא
סמך (לא סמך) לא יכא ידי תפלה ערבית. ורב
דעבר הכי יש לומר בשעת הדחק עשה כאשר
ירצתי שפי' רב פלגוי גאון דלא היה יין מלי
בעיר שהיה לרץ לילך והקדים והתפלל וקידש'
מבעוד יוסן ודוקא נקט שבת ומוצאי שבת מוסר
קידוש והבדלה [עין] חשבונות הגאונים חמדה גמז
סימן ק"ג ועין במודרי ורבינו יונה בברכות שם

יחטוף בלילה עובר בעשה כדאמר ר' אלעזר
בהפילין למאן דאמר לילה לאו זמן הפילין היא.
משום דזו הביא הרב חידא ז"ל בדרכי ארץ
סי' י"ח וז"ל ראיתי לרבינו ישעיה הראשון
בשבותיו כי וכו' וע' לבעלי מפרשי ה"ס ז"ל
בס' מנן גבורים ארץ סיון י"ח מה שהעירו.
ע"ד רבינו בזה:

— ג —

ומאי דקשיא ליה למר דאמרין בספרי [פ'
שלח] דמוטין של זיית לריבין שיהו שורין
ויליף הכלת חבלת גזירה שזה ממשכן מה להלן
שורין אף כהן שורין. וקשיא לך איך מה להלן
ששה אף כהן ששה. הא אמרי' בריש יבמות (ה'):
והאי גדילים לשיעורא היא דאחא גדיל ב' גדילים
ד' אמרה חורה עשה גדיל ופוחלכו מוחכו פי'
הני ד' מוטין וכשמכניסן בנקב הכקב ומשולשין
מכאן ומכאן י"ח שמונה. וכיון דמקרא ילפינן מ'
הכי מלינו למילף ג"ש שיהא ששה. [והו' זו בשם
רבינו הובא בגמ' הלכות זיית סי' י"ג ובדרכי
א"ח סי' י"א וע' מה שהשיב הר"מ למחמ' לזיל
בש"ס פאר הדור סי' מ"ו הובא בכ"מ ובמ"ע ה'
זיית פ"א ה"י ע"ש]:

— ד —

ומאי דקשיא ליה למר על מתי דאמרין
בפרק קמא דשבא [י"ז] אף מי שהחזיק
לו בדרך נותן כיוס לכרי' בו כיוס גזרו ולא
יוליכו הוא בעלמו פחות פחות מר' אמות שמה
יוליכו ד' אמות ובפרק (קמא) (בהרצל) דע"ז
[ע]. אמרי' אמר רבא אמר לי איסור גזירא כי
הוין בארמנותן שבהא יהודאי לא מנערי שבהא
דאי מנערי שבהא כמה כימי משתכחי בשוקא
ואינהו לא. ידעי דטבירא לן. כר' ילחק דאמר
מוליכו פחות פחות מארבע אמות. לא קשיא דודאי
חכמים גזרו שלא לעשות. אבל כמה בני הדס
עושין כר' ילחק כיון שבהיח' עושין ולא חיישינן
לגזירה דרבין ואין מפסידים ממונם או מליאחם
משום גזירה כיון דהשתא לא עבדי איכורא. אי
נמי גזירה דרבין לא הויה אלא ברשות הרבים
דאורייתא כנון עיר של רבים דמיא לדגלי מדבר
כדאמרין בעירובין [ו]. ע' בפרש"י שם [אבל ציר שאין
בה ששים רבוא' או שוקים קבועים שבה בזה
(עושים) [ששים] רבוא' הויה כרמלים ואין שוקיה
ורמזותיה רשות הרבים כיון דלא שכיח בה ששים
רבוא'. ולא דמיא לדגלי מדבר. וכיון דהיא כרמלים
מוחר להוליך שם פחות פחות מארבע אמות ולא
גזרי בה שמה יוליך ארבע אמות שאף אם יוליך

בס'

עובר בלאו דכתיב בהו ושמרת וכד' אבין
אמר ר' אלעאי דאמר כל מקום שנא' השמר פן
ואל אינו אלא לא תעשה ונראה לי דכי היכי
דלמאן דאמר לילה לאו זמן הפילין הוא המכין
לאמר שקיעת החמה ועובר בעשה הכי נמין בלילה
עובר בעשה דכתיב וראיהם אחוה דמשמע בעשה
ראה כיום ולא בלילה ולא הבה מכלל עשה עשה
ואשכחן דפליגי חנאי חסם בפרק הקומץ לענין
הפילין דאיכא מאן דאמר לילה (לילה) לאו זמן
הפילין ואיכא למאן דאמר לילה זמן הפילין ואמוראי
נמי פליגי בה איכא מאן דפסיק כמר ואיכא מאן
דפסיק כמר ולבסוף מסיק אמר ר' אלעזר ואם
לשומרין מותר אמר רבינא הוה יחידנא קמיה דרב
אשי וחסד וכוה קא מנח מפילי ואמרינא ליה
לשומרין בעי מר (ואין) אמר לי [אין] וחזאי לדעתיה
דלאו לשומרין הוה וקסבר הלכה ואין מורין
כן וקיימא לן כרב אשי וכוה בחרא. ולענין זיית
פליגי נמי חנאי בהלכה קמייחא דפרק המכלה [מג].
ד' שמועין סבר זיית נהגת כיום ואינה נהגת
בלילה והויה ליה מלות עשה שהזמן גרמא ונשים
פטורות ורבנן סברי נהגת כין כיום ובין בלילה
והויה ליה מלות עשה שלא הזמן גרמא ונשים
חייבות ואע"ג דהא מלתא הוי כלוגמא דרשב"ג ורבנן
(ומאן) ודינא הוה דיחיד ורבים הלכה כרבים ועוד
דבר יהודה נמי כרבנן סבירא ליה דרמי. מכלתא
לפרוזמא דגשו ביניה אפי' הכא הלכה כר' שמעון
מדאמרין לעיל למה אסרו חכמים להטיל חבלת
בסדין ואמר רב זירא גזירה משום כסות לילה
אלמא דלילה לאו זמן זיית היא ואשכחן דלבוש
כלאים שלא במקום מצוה והכי נמי אמרי' בפרק
במה מדליקין [וכ']. ע"ש הני' בגמ' בהלכה אין
מדיקין בעטורין אמר רב יהודה אמר רב כך היה
מנהגו של ר' אלעאי מציאין לו עריבה מלאה מים
חמים ורוחן בה פניו ידיו ורגליו ומתעטף ויושב
בסדין (המזויינין) [המזויינין] ודומה למלך ה' זכאות
והיו הלמידיו מחזין ממונו בגפי כסותן. אמר להו בני
לא כך שכיחי לכם סדין בלילה בית שומאי פוטרינן
ובית הלל מחייבין והלכה בבית הלל ואינהו
סבור גזירה משום כסות לילה. אלמא קים
להלמודא דאין זיית נהגת בלילה מדמחזין
למילתיהו הכי. ובברכות בפרק היה קורא [י"ד]:
בהלכתא הלו הן בין הפרקים אמרינן כי אחא
רב שמואל בר' יהודה אמרי' במערכא בקריאת
שמת דערבית דבר אל בני ישראל והזמרת
אליהם אני ה' אליהם ומו לא קסברי כיון
דלילה אינה מלות זיית אינו צריך להזכיר.
אלמא דמערכא דהיינו (בבב) [באין] סבר דלילה
לאו זמן זיית היא ובין שאינה זמן זיית אם

נראה דל' רב האי. ומ"ש וכמו כן לר' התלמיד להלניע עלמו שלא יתראה בפני רבותיו כעו פנים נראה דל' להלניע עלמו. בחילויא. וכוונתו כמ"ש בשינושא רבה נשאלת סוף הלכות תפילין אמר רבא אסור לתלמיד למוחקל תפילין קמיה רבי' ע"ש. והוא המקור לדברי הרמב"ם פ"ה מהלכות תלמוד תורה ה"ו במ"ש וכן לא יחלוץ התלמיד תפיליו בפני רבו וע"ש בכ"מ שכתב שרבינו י"מ זה מ"ש סנהדרין (דף ק"א) וירס יד במלך ע"ש ובספר יד המלך על הרמב"ם שם תמה עליו שאין ראוי ממורא מלך לאורא רבו. אבל באמת לא ה' זה רבינו מדנפשים ומקור דבריו משינושא רבה הנ"ל:

סי' ה. תשובה זו הביא גם הרבינו ירושם בהל' ס"ח בשם הרב האי.

אבל הרמב"ם הלכות ס"ח הביא מהנהג הסופרים בקבלה שלא לפחות מן מ"ה שיעין ועיין בהנהיג שם שכן היא גם במ"ס סופרים. והתבוננתי בכל הש"ס אשר בכל הדברים שיש להם מנין הגבילו מספר לכל אחד כפי ענינו על פי רמז שרמזו ואמרו הני כנגד מי אבל לא נמלא בשום מקום שירמזו על שנים כנגד שני לוחות אף לא על חמשה כנגד חמשה ספרי תורה כי תורה ה' תמימה ספר אחד ולא תקבלה רמז למספרים חלוקים. ובש"ס חתימה (דף ח' רע"א) אמרו דר"ג הוי מסדר חתימה ארבעים זימנין כנגד ארבעים יום שנייתה תורה בהם ועש"ס סוטה (מ"ב ע"ב). וכן רגיל בש"ס חתימה ארבעין זימנין ולא הוסיפו עוד שנים כנגד שני לוחות. ובמסנה במגילה (דף כ"ג סוף ע"ב) חנן הקורא בתורה לא יפחות משלש פסוקים ואמרו שם בגמ' (דף כ"ד) הני ג' פסוקים כנגד מי אמר רב אסי כנגד תורה ג. איס כתובים. ולא הספיקו יותר בשני פסוקים כנגד שני לוחות ועיין בש"ס מגילה (דף כ"א ע"ב) כמה דתני שם דבשני ובחמישי קורין תלפת גברי הני שלשה כנגד מי אמר רב אסי כנגד חז"כ. רבא אמר כנגד כהנים לויים וישראלים. ויש להעיר אשר לא הובא מחלוקת רבא גם בדף כ"ד הנ"ל שהם כנגד כלי'. ונראה דבאמת קריאת ג' פסוקים שנקראין לאדם אחד יתכן בו הרמז כנגד חז"כ ונלמנו דליכא מידו דלא רמזי באורייתא אבל קריאת תלפת גברי שהם בניא חלוקים יולדק בזה יותר הרמז נגד כהנים לויים וישראלים. והנה בש"ס ב"ק (דף פ"ב ע"א) אמרינן דתקנת משה וביט דינו היה שחקנו להיות קורין בב' ובה' חד גברא תלפת פסוקי אינ תלפת גברי תלפת פסוקי כנגד כהנים ולויים וישראלים ע"ש ועיין מובן דרבא פ"ל דראשית התקנה היתה תלפת גברי ונפסוק לכל

אחד

בה ד' אמות שלימים אינו אסור אלא מדרבנן ולא גור' גזירה לגזירה. כדאמר רבא בפרק קמא דשבת נ"א:] היא גופה גזירה ואין ניקוס וגזור גזירה לגזירה:

(המשך יבא א"ה)

סימן בג

— גאון יעקב —

הערות והארות על ספרי שו"ת הגאונים מאת הרב הגאון הנודע מ' יעקב שור נ"י האבד"ק קוטב.

— א —

שו"ת הגאונים (יום חרי"ר).

סי' א. ע"א כל דברי הגאון בתשובה זו כתבתי באר היטב באריכות במאמרי נר מערבי ונל חילוקי דינים שצין בני בכל לבני אינ סימן מ"א ע"ש ותראה למאונך:

סי' ב. ששאלתם מהו בעל מעשים. בעל מעשים הוא טוב טיין

בלדקה וכו' עיי"ש. עיין ש"ס ע"ז (דף י"ח ע"א) כלום מעשה בא לידך א"ל כים של דקה נחחלק לי עיי"ש דמוכח כן וזה הכוונה לדעתי במשנה סוף סוטה משחרב ביהמ"ק גדלדלו אנשי מעשה וגברו בעלי זרוע. והיינו כדאמרו בש"ס ברכות (כ"ח ע"ב) דמשחרב ביהמ"ק נגזר על בתי בעלי דקות ומע"ש שיחרבו ולזה אין לאל ידם להראות טוב עין בלדקה ומעשים טובים בלורכי לבור וגברו ידי פחותי ערך שטושין להם עושר שלא בלדק ובזרוע ידם הנה עושין להם שם בקהל לא בחסד ולא במעשים טובים שיעשו ללורכי לבור. ומ"ס הגאון ואפי' אנשי מעשה שמכניסין אורחים וכו' כוונתו לש"ס כתובות (דף ק"א רע"ב) דא"ל ר"א מלאתי להם תקנה ע"ש. ודעת הגאון שחייבין לנהוג בא"ש כזה כבוד ולעמוד בפניו וזה מבוואר כדעת הר"ן סוף פ"א דקידושין שכתב דנ"ל דכל שמוחזק לבעל מעשים חייבים לעמוד מפניו ודלא כהרמב"ן שם ע"ש ועיין בש"ס פסחים (כ"ג) שלחו לו להורם אלמולא תודם אחת וכו' ובירושלמי שם מאי תודם דהוי משלח פרנסתיהון דרבנן וזה כענין שאמרו מעיל מלאי לכים ת"ח ה' שכן היא בגמ' שם מוכח ג"כ כן:

סי' ג. כ"א סימן זה הביא הכ"י בא"ח סי' ל"ב בשם אורחת חיים מתשובת רב האי גאון ועיין ג"כ בספר שבולי הלקט השלם הלכות תפילין העמיק זה בשם תשובת רב הילאי

שכבאן ועיין כ"י ויד סי' רכ"א ועיין ח"ס בבא
הגולה שם ב"ר בשם הרב מהר"ש מוירטורה
ובאמת לפמ"ש ליתא לדבריו ועיין במשנה שבעות
(דף ל"ה) גבי שבעות העדות דאם השביע ע"י
שליח לא מהני עד שיטעמו הדברים מפי (המשביע)
החובע ובגמ' ילפינן מדכתיב אם לוא יגיד [מלא]
ואין דהיינו אם הוא לו לא יגיד אז וכאן עומד.
והיינו דהדיבור שלריך שיהי' נאמר בינו לבין
חבירו לא מהני כשהיה ע"י מסירות דיבורו לשליח
להגיד לחבירו. וכבר הארכנו במשניות בענין
שבעות בכחב:

והנה דין זה של הגאון כאן לענין שמונת
להנשבע לדבר ע"י שליח שלו. ואמנם
אם חבירו ישלח לו שלוחו אם מותר להנשבע
לדבר עם שליח חבירו או הוי כמדבר עם חבירו
נמש. הנה ראיתי בשו"ת מהרי"ק שורש ק"ב
שמחולק עם חכ"א דדעת החכם דהנשבע בפני
השליח לא חשיב כנשבע בפני המשלח דכל דבעינן
בפניו לא מהני בפני השליח שיהי' כפני המשלח
והמהרי"ק חולק עליו וכחב דודאי פשוט דכיון
דשלוחו של אדם כמותו חשבו נשבע בפני השליח
כנשבע בפני המשלח ע"ש אבל מהרי"ק הר"ן
בגדרים (דף ח' רע"ב) מוכח דדעת החכם ודלא
כמהרי"ק ע"ש. וגראה לי רא"י להר"ן מהא דש"ס
סנהדרין (דף י"ט סוף ע"א) בעובדא דינאי מלכא
דעבדו קטיל גברא דשלחו הכ"ד לינאי חא את נמי
להכא דבעינן שיהי' בפניו דיבא בעל השור ויעמוד
על שורו ואי מהני במה דבעינן בפניו כשהוא
בפני שלוחו למה זולתו במלכותא להלריך שיבא
ינאי עלמו ויעמוד שם הלא יכול לשלוח שליח שיהי'
נדון העבד בפני שלוחו איז דבמה דבעינן בפניו
לא מועיל בפני השליח. אחר זמן ראיתי להבי'
בחור"מ סי' שפ"ח שהעתיק משו"ת הרשב"א שכתב
לענין בפני בעל דין וזיל ועוד דהפילו במקום
שלריך בפניו אפטרופוס או שליח שלו כמוהו.
ואית' מעשה דעבדיה דינאי דקטיל נפשא ושלחו
לי' לינאי חא את נמי אמאי לא שויא שליח במקומו
וי"ל דאין הי' נפי' דהיה מהני חס ה' רולה לשלוח
שליחן אלא דמנשה שהיה כך היה אי נמי היבא
דאפשר לא משוי שליח מפני כבוד ב"ד עכ"ל
מבואר דעת הרשב"א כההרי"ק והר"ג מהא דינאי
מלכא ודמה לי' ואיה' וע' בש"מ כ"ק (דף ק"א)
שהעיר ג"כ ברא"י זו ע"ש] ומ"מ לענין שבעות
נראה ודאי דיכול לדבר עם שלוחו של חבירו דמי
בלשון ב"א כשבעות הכוונה לאכסור על עמו שלא
לדבר רק עם חבירו ממש ובפרט כפי מה שביארת
דכוונה נאכסור ע"ע ה"י מזל ההרחקות ממנו ולא
נהיון בזה רק עמו ממש כג"ל ואין להלריך פה:
מ"ש

אחרן ובע"כ שהיתה נגד כהנים לויס וישראלים
דא ב"מ משה לא היה שייך לתקן נגד נביאים
וכתובים ג"כ. אבל כשהוסיף עזרא אח"כ תלחא
פסוקי לכל א' שפיר אזיל ומוודה לרב אחי שהוספה
זו היא נגד מניכ וזהו בדף כ"ד הג"ל דמיידי
על מיקן קריאת ג"פ לדין שקורין לאחד לא
פליג רבא על רב אחי שהיא כנגד מניכ. ועכ"פ
מבואר דבין בתקנת משה לקרות רק פסוק אחד
ובין בהוספת עזרא לא נתקן מספר שני פסוקים
כנגד שתי לוחות ומה נראה דברי הרמב"ם נכונים
יותר ומספר מ"ח שכתב הרמב"ם מליטו כמספר
זה במשנה דמס' אבות מ"ח דברים שהתורה נקנית
בהם. וכן בדרייתא בסוטה (ל"ז רע"ב) מ"ח
בריות וכל כל מלוא ומלוא. אבל מספר מ"ב אין
לו שום רמז למספר השייך להתורה וכתיבה והבן:
סי' ה. **מ"ש** דהנשבע שלא לדבר עם חבירו
מותר לשלוח לו דברים ע"י כתב
או ע"י שליח. יש להעיר ממה דחניא במכילתא
ר"פ יתרו ויאמר אל משה אני מותקן יתרו ב'א
אליך. ר' יהושע אומר כתב לו באגרת ר"א המודעי
אומר שלח לו ביד שליח ע"ש הרי דפליגי דלמר
כששלח לו דברים ע"י כתב מיקרי כמדבר עמו
ולמר כששלח לו דברים ע"י שליח. וכל זה נגד
פסק הגאון:

ואמנם נראה דבאמת כשאנו דנין על הדברים
שנאמרו מראובן ע"י כתב או ע"י שליח
אם הם כדברים שנאמרו ונשמעו מראובן בזה גם
כשנאמרו בכחב או ע"י שליח נחשבו כנאמרו וכן
נשמעו מאת ראובן. אבל כשאנו דנין אם הם
כנאמרו ונשמעו מפי' ראובן אין הדברים שע"י
כתב או ע"י שליח נחשבו כאלו נשמעו ונאמרו
אז מפי ראובן כענין ההבדל שהבדיל התוספת
ר"ד בחי' קידושין בענין שליחות בין מלות שבגופו
למלות שעל גופו כמודע וביארתו זה בטוב טעם
בספרי שו"ת דברי יעקב. ומעתה י"ל דגבי שבעות
שלא לדבר עם חבירו שכוונת הנשבע היה על
ההרחקות בינו ובין שמעון כי לא נחשב אצלו
לדבר עמו בזה דוקא הכוונה שלא לדבר עמו פה
אל פה ויכול לדבר עמו ע"י כתב או ע"י שליח
ועש"ס מגילה ודף ט"ז סע"א) ויאמר ויאמר למה
לי אריא בהחלה ע"י שליח כיון דאמרה מדבית
שאל קא אחינא מיד ויאמר לאסתח המלכה ע"ש
וזה מבואר כמ"ש דהדיבור עם חבירו ע"י שליח
היא ענין ההרחקות כי לא נחשב הוא שידבר זה
עמו פא"פ. וזה גם מליטת הש"י במה"כ כהבדל
שבין נביאות משה רבינו לנביאות שאר הנביאים.
ועיין רמב"ם סוף פ"ו מה' גדרים שהביא דין זה
וכתב וכו' הורו הגאונים וכוונתו לתשובה זו

ס' ו. **מ"ש** חכם שמת כל בתי כנסיות ובתי מדרשות שבעירו בטילין. הלשון חשוב עש"ס ח"ק (דף כ"ב סע"ב) ונתון להג" דל"ל. נשיא' שמת כל בתי כנסיות ובתי מדרשות. כול' בטילין וכן ה"א לנכון בכל בו סימן מ' ובטבולי הל"ק סוף ס' קצ"ו. ולפנינו שם ליהא. בתי כנסיות ובתי מדרשות וא"ש מה דקתני אח"כ ובתי הכנסת נכנסין לביהכ"נ וקורין שבעה דרך בשבת לקריאה בחורה הן נכנסין לבית הכנסת. ועי' להרמב"ן בספר תורת האדם. ועי' בענין חשובות זו ברא"ש ובמרדכי פרק ערבי פסחים מ"ט בזה: ס' ה. **השובותיו** של הגאון על כל השאלות חסר כאן והשלים ההשובה

על השאלה בהנהגות מולאי שבת נמלא לקמן ס' מ"ט. אבל ההשובה על השאלה ולשחוט כל אחד חרנגול בערב יו"ט לא נמלאת בקובץ זה. ושאלות השואל בזה סמיכה וכוונת שאלתו היה שכל אחד שחט חרנגול לניחוש כפרה ועי' חולין (דף פ"ג ע"א) שהוא יום שהיו מרבין בו באכילת בשר טופס למזות אכילה. פערב יו"ט. ונמשך מזה לעבות בו ניחוש כפרה. ובשורת הרשב"א ח"א סימן ש"ה השתדל לבטל מנהג זה וכתב ח"ע"פ ששמו ששאל לרבינו ה"א גאון על זה ואמר שכן נהגו מימי מנעמי מנהג זה ע"ש ולפנינו פה ליהא שבות רב ה"א על זה וגם באור זרוע ח"ב רס"ו רנ"ו העתיק השובה שבכאן מבוטא הגאונים ואין שם ההשובה על ניחוש כל שחיטה חרנגול לכל אחד בטוה"ט ובדש"י שבת (דף פ"א ע"ב) מביא מהשובה של הגאונים מנהג אחר בזה. אבל בשו"ת הגאונים חמדה גנוזה סימן ל"ג שם נמלא כל ההשובה על כל השאלות שבכאן ושם לאמרה על שם רב גערוגא' גאון ועיין במרדכי יומא ובעור חו"ת כ"י תר"ה:

ס' מ. **דעת** הגאון רב למה מבוחר דל"ל דגם לאשה שנתחייבה שבעה משביעין אותה בביהכ"נ שבת והגאון רב ה"א חולק ודל"ל דאין מולאין אותה לביהכ"נ להשביעה בבור חלה משביעין אותה בלינעה בפני שלשה כשרים וכוונתו בזה ששם כשרים היינו מלך אוסר יחוד עש"ס קידושין (פ"א רע"א) ובדמ"א אהע"ז ס' כ"ב ס"ה. ומה יקרו דברי הגאון רב ה"א בזה שכל יתכן מקל זה חלה לרדות בו את הכוונה שכל הרואה לראות יבא ויראה. ובש"ע חו"מ ס' פ"ו לא נמלא מזה ואך העור בחי"ט סוף סימן ל"ו הביא בשם תשובה לגאון דמשביעין גם לאשה ח"ס ואולם בלינעה ולפי כבודה ועיין בב"י שם שכתב בסו"ת בשם תשובה לרב שריחא ורב ה"א בנו.

וזה עולה כדבריו כאן. ועש"ס שבעות (דף ל' ע"א) דגם לענין לילך לפני ב"ד לרין אמרינן לאשה לאו אורחה דכל כבודה בת מלך פנימה. וכתבו החוס' שם. דמוסרת טעמותיה ביד [מורשה] אחר. וקשה דשמה התחייבה שבעה ומוסרת דגם להשביעה אין משביעין אותה בב"ד ~~אלא~~ בלינעה בביתה. ותמהני על הש"ע בסימן ל"ו שם ס"ו שכתב סתם אשה איש שנתחייבה שבעה משביעין אותה וע"ש בסמ"ע וס"ך דמשמע דשם חוס' לא"ש בכל ענין. ומדוע לא פירשו דלענין להשביעה בביהכ"נ ובבור לא שם לא"ש דיוכלין להשביעה בלינעה בביתה בפני ג' אנשים ועי' שו"ת מו"ז מהדור"ק מחו"מ סימן י"ג שלא הרגיש מכל זה ועש"ת הגאונים דפוס מגטובה ס' רע"ד ועיין מזה גם בשו"ת רדב"ז ח"א ס' ת"א:

ס' ה. **מ"ש** בחומרת המעודה ולא המולו לו בן ולא הלמדו את בניו מורה בבית הכנסת וכו'. עי' רמ"א יו"ד ס' של"ד ס"ו הביא כן בשם שו"ת הרמב"ן וכוונתו לשו"ת המיוחסת סימן רמ"ד שכתב שכן נהגו בספרד. ואף דה"י עקירת דבר מזה למיגדר מילתא שרי. והנה מבוחר כן בהשובה הגאון פה. אבל הדבר תמוה בעיני דמזות מילה ה"א מזות הילד הנימול וא"ש לא מלהו אביו מייבין הב"ד למולו וא"כ מה ענין לקום להב"ד ולהילד עלמו שלא למולו ומה מיגדר מילתא שייך לענוש גם את מי שלא חטא וא"ש גם הפליגו להחמיר על המעודה לנהוג בו כעכו"ם לכל דבריו אבל הילך עכ"פ הוא בן אשה ישראלית ואיך נבטל ממנו מזות מילה החמורה. ודאיתו להב"י יו"ד שם בדרך הבית הביא בשם ס' אורחת חיים שהעתיק מהשובה הגאון דכאן והא"ה כתב על דבריו דחומרות יתירות נהגו הגאונים להחמיר על המסרב על דבריהם כי היו גאונים עולם והם היו כסנהדרין לכל ישראל אבל לאחר דורס לא נהגו להחמיר כן ע"ש. אבל לפי המבואר בשו"ת המיוחסת ה"ל הכי גם לאחר דורס נהגו כן חל"ל שהדבר תמוה וכו"ש. ועיין גם כן בשו"ת שואל ומשיב מהדור"א ג' ח"א סימן רמ"ח חמה על הרמ"א בשם הרמב"ן ברין זה לעכב מילה הבן במוחזקת וס"י"ס בלע"ג. וא"י מולאית בשו"ת פאר הדור להרמב"ם סימן קע"ז דנשאל על זה אם יכולין הב"ד להחמיר על המעודה שלא למולו לו בן ושלא לקבור מזה והשיב דא"ל לעכב ומייבין לחול את בנו ולקבור את מזה ע"ש ומבואר דלא כפסק הרמ"א ועיין שו"ת ב"י חו"ת סימן ל"ט וסימן מ' מזה:

ס' יא. **מ"ש** והפרת שמתא וכו'. עד ויכני שרי ליה וכו'. מועתק מהשאלות

בסי' כ"ט וכן בזה"ל. ולפינו בשם נדרים (דף ח')
 יש חסרון בזה. ועיין רמב"ם פ"ז מהל' הלמוד
 תורה ה"ב שהם נדרים השאלות ובה"ל ונעלם
 זה ממדן בכ"מ ס"ס. ומ"ס ויחי שרי ליה וכו'
 עד 'סוף עיין ב"י יו"ד סי' של"ד הביא בן נשם
 מלחמ' כתיב והנה הוא מבורך בחסות הגאון
 כאן ויש לחקן שם בכ"י ע"ס:
 סי' יב. ב"י דברי הגאון בסיומן זה קשים
 לשמוע דמ"ס דשם אביו של יואב
 בן נחמיה ידוע הוא כדכתיב [נדרה"י א' ד' יו"ד]
 ושריה הוליד את יואב וזה המושג דשם כתיב
 דשריה הוא אחיו של עתניאל בן קנז ואיך אפשר
 שיה"י הוא בעלה של אחות דוד ומספר מאות שנה
 עברו מן עתניאל עד דוד. וכן מ"ס דהנה ומרתא
 הם היו אחותם של רבי חייה תמהיה דהא מלשון
 הגמרא סנהדרין (דף ה') שהביא בעלמו מוכח שם
 דשמות אנשים הם אחיו של ר' חייה והנה חנה
 אביו דרבה ומפורסם בגמרא שם להדיא דה"י אחיו
 של ר' חייה ועיין ג"כ ברש"ם ב"ב (דף ג"ב ע"א)
 ש"כ דמרתא ה"י אחיו של ר' חייה והוא שם
 חכם ע"ס וע"ס פסחים (דף ק"ג רע"א) מרתא
 אמר משמ' דר"י ודברי הגאון בכה"ל לע"ג. ומ"ס
 מר"ם בן פוי יובן עפ"י כוונת דברי ההוס' ב"ב
 (דף קמ"ט ע"א) סוף ד"ה רב מרי במ"ס וכן
 ר"ש בן פוי ע"ס:

סי' יד. **התבונן** בדברי רבינו הרב האי גאון

במ"ס על מנהג העם שלא
 לשחוק מים בשעת התקופה דאע"פ שלא ידענו
 טעם לריבין חנו לחוש שלא על הכס נהפשו מנהג
 ב"ש"ל. ודבריו אלו טופחת על פני פושעי עמינו
 אשר הוקל אלם לבטל מנהגי ישראל וילענו למו.
 ועיין בטור חו"מ סוף סימן ס"ח שהביא גם
 בשם אביו הגאון רב שרירא ש"י בהשפעה דחייב
 כל אדם לבטלי לשנות המנהג "דאמרינן" מנא לן
 דמנהגא חילתא היא דכתיב לא תהיה גבול רעך
 אשר גבול ראשונים עכ"ל ומ"ס דאמרינן לא מלחמי
 זה אצל במדרש משלי פרשה כ"ב שם נאמר אל
 תשיג גבול עולם אשר עשו אבותיך ארשב"י מנהג
 שעשו אבותיך אל תשנה אותו שמה האמר אף
 אני מוסיף אחרת מ"ל אשר עשו אבותיך ע"כ
 וע"ס פסחים (דף ג' ע"ב) מבורך דמנוח לקיים
 מנהג הראשונים משום שמוע בני מוסר אביר.
 ועפ"י מיושב מה שהקשה בחוספות רי"ד בחי'
 סוף מסכת סוכה דל"ך נבדך על הלל דר"ח או
 שחר מנהג דלא שייך לומר וליונו דהיכן ליונו.
 ולפ"מ י"ל משום אל תהיה גבול עולם או משום
 שמוע בני מוסר אביר כעין דמהדק הש"ס בשבט
 (דף כ"ג ע"א) לענין ברכה על מצה דרבנן

סי' טו. **ב"ש** וכן "אנו" שזינן עד בית חידודו.
 כוונתו שלא כנירסא אחרת עד
 בית חורין ע"ס ב"י. הרמב"ם סוף פ"ז דיומא
 ובמסנה שבירושלמי שם. ובש"ס נאונים קדמונים
 סימן ק"י נדפס חסובה זו כלשונה בשם רבינו
 קלונימוס ועיין בערוך ערך הרדום דמפרש פי'
 אחר ובהיות ידוע כי דרך הערוך להעתיק מפי'
 דרב האי גאון מוכח קלת מזה שאין חסובה זו
 מהרב האי:

סי' יח. **ב"ש** הוי ידוע כי שכינה בתלמידים
 ואור שזינן ביניהם אותו האור
 נקרא שכינה. נראה כוונת הגאון דבמסנה במ"ס
 אבות שכן דתלמידים שיושבין ועוסקין בחורה
 שכינה שרי' ביניהם. ואמר בזה הגאון שהכוונה
 על

סימן כד

ב"ה ראדום.

שאלה נחוצה.

לאשר הרבה חששו מחולל לתקנת בנות ישראל הענוות. ואמרו כי המתיר עגונה בעונה אחת מחרבות ירושלים. אף כי עתה במלחמה הנוראה אשר בעושר רבים חללים הפילה ועלומים כל הרוגים. וגם במקומות הרחוקות משוב צבא. וא"א לדעת מאומה רק מעדות ערכאות שבותבים שרי הנבא פקידו המלחמה ממקומם לבית הפקודה בעיר מגורי הנהרג. להודיע לקרוביו כי פצ"פ בכניו ושם עירו אשר עבד בנבא בראש פלוגות מת במלחמה במקום פלוגי. באופן דאין לחוש כלל שמה אחר הוא שמת. אך מה שיש לספק היה רק אם די עדות הערכאות עפ"י דת מוה"ק. וגם משום שרוב פעמים לא נכתב במכתבם שנקבר רק שמת. והנהיגו בזה בבקשתי לגדולי הרבנים גאוני זמנינו שליט"א כי יאבדו נא בעובם להגיד חור"ד בשערי תורה. לדעת מה יעשה ישראל לזכות את הרבנים ולדקתם יעמוד לעד:

ורחנה בעדות אשה ע"י ערכאות. כבר העלו האחרונים בתשובותיהם להחמיר. ע"י חת"ס סי' מג. מ"ד. ל"ו. ובחשו' מהרש"ם להגאון מברזאן ז"ל ח"א ס"ו. ק"א. ובח"ב סי' ל"ב. ל"ו. ובח"ב סי' מ"ט. ובחשו' אמרי יוסף להגאון ר' מאיר אריק שליט"א סי' ק"א. אך מה שיש להסתפק אם לא אמר קברתו. דלשיטת הרמב"ם לא תנשא לכתחילה. ולשיטת הרא"ש והטור גם אם נשאת חלל. וכ"כ הרי"ף בחשו' נשיטת הרי"ף והרשב"א. והר"ן והריב"ש כתבו שח"ו להקל נגדם באיסור דאורייתא. ועי' חמ"ה ס"ק ק"ב. אך בחשו' מהרש"ם שם ח"ג סי' מ"ט הביא דברי מהריב"ל שהביא המל"מ פ"ג מה"ג דבעד מפי עד תלין דהראשון אמר וקברתו. והמהר"ט ח"א סי' קל"ט מולק על מהריב"ל. וכן בחשו' עבוה"ג סי' ס"ז ועוד הרבה גדולי אחרונים ז"ל. וסוים שם דלאשר אפי' רוב הלוחמים נותנים חופש זה לזה לקבור המתים. ואז מחפשים ועושים רשימה מהחיים והמתים. ואז שוב לא היו כלל בגדר מת. במלחמה דאומר בדדמי. ונהי דאפ"ל דה"י באופן שברחו מהמלחמה ונשארו ההרגים ע"פ השדה ולא באו לירי קבורה. אפ"ל דה"י ס"ס. דבזה יש לזרז סברה מהריב"ל הנ"ל. וגם הא עפ"י רוב אינו בן ואין לחוש למיעוט לענין חשש

על אור תורה השוכן ביניהם שהקב"ה מאיר עיניהם לכוון הלכה לאמיחה וכח"ש בשלטי הגבורים על המדרכי פ"ק דשבת בשם מהר"ם במה דכתיב כי אתה מאיר נרי וד' יגיה חשבי זה על חלמוד תורה כשהחכם עוסק בתורה לשמה הקב"ה מגיה חשבו שאינו בא לירי עון ואינו מורה בתורה שלא כהלכה ולכך אמר הכתוב והגית בו לשון נוגה כשהקב"ה רואה שלבו של אדם הוא לשם שמים אף שאין בלבו לדעת עומקה של הלכה הקב"ה מגיה דבריו שלא יאח מפיו הנוראה שלא כהלכה עכ"ל וזה דבר בדוק ומנוסה בחכמי ישראל האמיתיים. וזה כוונת התפלה של ר"ח בש"ס (ברכות דף י"ז) יהי ר"מ שחמידנו בקרן אורה ואל תעמידנו בקרן חשיכה ועיין במורה נבוכים ח"א סוף פרק כ"ה שכתב ג"כ ביאור ענין שכינה שהכוונה אורו הנצבא במקום ע"ש והס דבררי הגאון פה ועמ"ש בשו"ת טודע ביהודה מהדו"ת חלוצים סימן ק"ז יעוש"ב והבן:

סי' כא. מ"ש בגשבע שלא לכתום אלל אחיו ומת דיכול לכתום אללו לקוברו דכשמה אין זה נכנס אללו. ל"ע למה. וז"ל דס"ל כשמת לאו אחיו מיקרי. ולכאורה במשנה מכות (דף ה' ע"ב) דתנן לגשות לאחיו והרי אחיו קיים משמע דאחר שמת לאו אחיו מיקרי ועיין גם כן בש"ס סנהדרין (דף י' ע"א) דאמרו ונקלה אחיך לעיניך כי מיתא אנבי דחי מיתא ופרש"י בשטת שלוקה י"ה' אחיך ש"כ את החי ולא את המת ועשו"ת חתם סופר חלק חור"מ סימן ל"ג במה שחמה על הפני יהושע ולא הרגיש מש"ס זו ושוב מלאחי בחידושי הרימב"א מכות שם שכתב דודאי שפיר מיקרי לאחיו גם אחר מיתא כדכתיב שאלו את אחיכם וכן להקים לאחיו שם בישראל אבל עיקר הדיוט במשנה שם היא מכאשר זמם והביא ג"כ מש"ס סנהדרין הנ"ל דחי דהתם מדכתיב לעיניך משמע שיהי' קיים לעינינו ולא מלשון אחיך. דרש יעוש"ב. ולפ"י ל"ל דס"ל להגאון כאן דהגשבע שלא לכתום אלל אחיו היה כוונתו שלא לכתום לבית אחיו ובה כשמת אחיו מותר לכתום כדתנן בגדרים (דף מ"ז) באומר קונס לביחך שאני נכנס דאם מת פלוגי מותר לכתום שם. ועוד י"ל דבכל הני נקרא אחיו גם לאחר מותו דהכוונה אהיו שהיה כבר בעודו בחיים כדאמרינן בש"ס (גיטין מ"ג) עבדי שה"י כבר משא"כ כאן שבעוד אחיו בחיים גשבע שלא לכתום אלל אחיו ובה שפיר אמרינן דהשתא כשמת שוב לאו אחיו הוא שיהי' נקרא נכנס אללו והבן: (המשך יבא א"ה).

יעקב שור אבר"ק קוטב.

חשש בדדמי שהוא רק מדרבנן עכ"ל שם בחשובה:
והנה מש"כ דחשש בדדמי הוא רק חשש דרבנן.
 ולא לו זה מדרבני הדין סי' י"ז סקמ"ג.
 אבל הדין כתב שם זה רק לשיטת הרמב"ם.
 דס"ל בדיעבד אם נשאת לא הלא. וע"י דב"י
 שם הביא דברי המרדכי גבי ע"ה במלחמה מהו
 חיקו. פרי"ה וראב"ן לחומרא. דספיקא דאורייתא
 הוא. מיהו נראה לרא"י דאם נשאת לא הלא
 מדרבנני להו תלמוד למשאלים. ועוד רא"י מירושלמי
 עכ"ל. וב"כ בחשו' הר"ן סי' ג' גבי איביעיא דרב
 הרי הוא כמלחמה דהוי ספיקא דאורייתא
 לחומרא ע"ש:

ולכאורה ר"תי לומר אם ע"ה נאמן בעדות
 אשה מה"ט שפיר אפ"ל דחשש
 בדדמי הוא רק חשש דרבנן כמו בכל ההורה
 דלא מיישין דהעד אומר בדדמי. אבל אם נימא
 דע"ה בעדות אשה נאמן רק מדרבנן. ומה"ט
 אין ע"ה נאמן כלל. וא"כ כל שאמרו חכ"ל שיש
 חשש בדדמי ולא האמינו אותו טוב הדר הדין לר"ת
 ואינו נאמן כלל. וכבר נודע מחלוקת הראשונים
 י"ל בזה. אם ע"ה בעדות אשה נאמן מה"ט או
 מדרבנן. טוב ראיתי בפי"ה אה"ע סי' י"ז ס"ק י'.
 הביא בשם חשו' ברית אברהם סי' כ"א שהעיר
 בסברא זו. ואין הספר חמי' לעיין בו:

ואפ"ר דזה הוא בלחמה האיביעיא בש"ס דיבמות
 דקט"ו. אם טעמא דע"ה משום דהוי
 מודעליג וא"כ הא נאמן מה"ט. וגבי דאמרו חכ"ל
 דיש חשש בדדמי עכ"פ בדיעבד אם נשאת לא
 הלא. או דילמא דהטעם היא משום דאשה דיין
 ומנסבא. וכל הנאמנות של הע"ה הוא רק מדרבנן
 כמש"כ הוס' יבמות רפ"י. וא"כ בשאמרו חכ"ל
 דיש חשש בדדמי גם אם נשאת הלא. ומה"ט
 הרמב"ם לשיטתו דע"ה נאמן מה"ט כמש"כ בבבא
 ה"ג. משה"ס ס"ל אם נשאת לא הלא. והרי"ף
 והרא"ש ס"ל דנאמן רק מדרבנן. משה"ס ס"ל
 דגם בדיעבד אם נשאת הלא ובחמור. וא"ש בזה
 שיטת הרי"ף ביבמות שם דגם בשני עדים איכא
 חשש בדדמי. וכ"ה שיטת הרמב"ם פ"ו מנחלות
 ע"ש ובלח"מ. וקשה דא"כ אחי חס"ל בש"ס
 דיבמות שם רק בע"ה ולא בשני עדים. ולהאמור
 א"ש. דבשני עדים מודי כ"ע דאם נשאת לא הלא.
 כיון דהוא רק חשש דרבנן. משה"ס מבי"ל רק
 בע"ה דנפ"מ לענין דיעבד אם נשאת הלא
 ובחמור. טוב גתייבתי דו"א. דהא מובאר בש"ס
 שם דמאה נשים בע"ה דמין. ואעפ"כ במשאלים
 אם נשאת לא הלא ע"ש. ובע"כ י"ל כמש"כ
 הרשב"ן בזהר הרקיע שלו. בשיטת הרמב"ם דכל
 מידי דרבנן הם בכלל לא הסור. ואעפ"כ אמרין

ספיקא דרבנן לקולא. משום דהכי אחי מעיקרא
 ולא העמידו דבריהם כלל במקום ספק ע"ש.
 וה"כ אפ"ל לענין חשש בדדמי. דהיינו דכל הנאמנות
 של הע"ה הוא רק מדרבנן. מ"מ מעיקרא לא
 חששו כלל החשש בדדמי רק לענין לבחילה ולא
 לענין דיעבד ואם נשאת לא הלא:

וע' בזה"מ פ"ב מחזיק שכתב בשיטת הרמב"ם
 י"ל דבבדיקה חזן לא אמרין ספיקא דרבנן
 לקולא. כיון דעיקרה נתקנה רק על הספק ע"ש.
 ואפ"ל בכוונת דבריו עפ"ד הרשב"ן ה"ל.
 דהטעם רק בכל ספיקא דרבנן לקולא משום דהכי
 אחי מעיקרא. וא"כ בבדיקה חזן דעיקרא
 נתקנה רק על הספק ולא אחי בזה מעיקרא טוב
 חשיב ספיקא דאורייתא משום לא הסור. ולא
 אמרין בזה ספיקא דרבנן לקולא. והרא"ש
 בהשנות שם ס"ל כשיטת הרמב"ן דגזירת חכ"ל
 אינם כלל באיסור לא חסור מה"ט. משה"ס ס"ל
 גם בבדיקה חזן דאמרין ספיקא דרבנן לקולא.
 וע' בי"ה ד"ד דרב אשי ס"ל דבשיל"מ לא אמרין
 ספיקא דרבנן לקולא. ולדברי הרשב"ן ה"ל אינו
 מובן הסברא. דהא ספיקא דידהו לא אהוו
 מעיקרא כלל. ואפ"ל דבאמת פליגי בסברא זו
 בש"ס שם ע"ש. וע' ג"ס אה"ע סי' קמ"א סקמ"ו
 ואכמ"ל בזה:

ויותר נלעג"ד למש"כ הרי"ט סי' שצ"ו.
 דעיקר הלכה דע"ה במלחמה א"ל לומר
 וקברתיו. וכן הסכימו כל האחרונים. רק שראוי
 לחוש לדברי הרי"ף והרמב"ם ע"ש. וב"כ מחשו'
 הר"ן סי' ג' ה"ל שם. ומשה"ס כתבו דהוא רק
 חשש דרבנן. וע' בהשו' עבוד"ס סי' ס"ז שכתב
 ע"ד מהריב"ל ה"ל בשם חשו' מהר"א ששון.
 דאם סברת הרי"ף והרמב"ם היתה מוסכמת מכל
 הפוסקים. לא הייתי סו"ך על סברא זאת להקל.
 אבל כיון שכל גדולי הראשונים והאחרונים כתבו
 דדווקא בלחמה מיישין לבדדמי. אבל בע"ה בני
 אפילו לא אמר וקברתיו. כדאי הוא הסברא
 הזאת לסמוך עלי' ע"ש. אך הביא חשו' אחרת
 מההר"א ששון שלא סמך על סברת מהריב"ל לחוד
 רק בזירוף עוד טעמים אחרים להחיד וכן בחשו'
 מהרי"ט ח"א סי' מ"ה סקפק הרבה בדברי
 מהריב"ל ע"ש ובכ"ה בספרו. ומירוש' על הגאון
 בהשו' מהרש"ם שלא הביאו. טוב ראיתי בהשו'
 מהרש"ם ח"ג סי' ש"ג הביא דיש הרבה מהאחרונים
 דקאי בשיטת מהריב"ל. וכן בכנה"ג סי' י"ז הביא
 הרבה דיעות מהאחרונים ו"ל בזה. וב"כ מהחל"מ
 פ"ג מה"ט ה"ל ע"ש:

אך זה מלאהי דבר חדש בהשו' מהרי"ט ח"ב
 ס"ב כתב בזה"ל. ונ"מ אני רואה שיש
 לזדר

במשו' מהרי"ק שהביא בהשו' הרי"מ ז"ל במה שנחלק עם הגאון מלובלין ז"ל. אבל גם הוא ז"ל כושר דלא מהני ערכאות בלא מוסלים:

ומש"כ הכני"ח דמהני מוקד' מומון. ליחא כלל. דמבואר בהוס' סופ"ק דב"מ להיפך ע"ס. דעגונה חמור מומון כמו משאל"ס. וכ"מ מחוס' יבמות דקט"ו שכתבו דהש"ס מדמה עגונה דלא הוחזק מומון דהוחזק. הרי דלריד דעגונה שני מדרגות יותר. אבל לא בשו"ס. ובפרט דהגאון עט"ח ס"ח כתב דעשיו לא מקרי ערכאות. כיון שהמומנה כותב עפ"י איזה איש שהי' ואף שאינו ממונה ע"ז כלל. ואף דהב"י בחומ"ס ס"י ק"ד הביא בשם חזה החנפיה. דאף השליח של הסופט מקרי ערכאות. אבל ע' ברמ"א שם דאין זה מדינא רק מחמת מנהג ואין זה שייך בעגונה. וע' בקל"ה"ח שם ס"י ק"ד. אך בעדות איש לבא ישראל שמייד על חבירו שנהרג במלחמה. יס לומר דא"ל לומר קברתיו לכ"ע דהא מוס' ביבמות שם כתבו דהנעם היא שאומר בדרמי. הוא מחמת שירא לעמוד שם אבל איש חיל שמוכרח לעמוד שם ואם לאו מקפחין את שוקיו. וא"כ אלל איש לבא דינו כמות על מטהו:

גם ידע כ"ח שבענין קברתיו שכתבו כל הקדמונים דהוה ממוקם למקום ולא דפרק ולא לפלג דינו בקברתיו. לא זכיתי להבין מטיב' נדע בזה שמוח. דילמא הוא מחתלף כמו בש"ס סוף גדה דחוששין לעילוף. והרי בש"ס סוף יומא מבואר בגמלה מופלג מפקחין בשבת עד שבדוקים בחטוננו. מקרא דנשמת רוח חיים באפיו. הרי דאין לנו בדיקה אחרת. ולריך אני לעשות לי רב בזה: יידו דו"ס יואב יהושע חזק"ק קינצק. ובעיקר שאלות בעגונא אין לדון על כלל רק על כל עגונא לריכס לדון בפ"ע לדרך אומדנות והוכחות. הני"ט:

וזאת אשר השבתי ליריג"פ הגאון שליט"א ע"ד דבריו הני"ט.

מש"כ כ"ג דפשטות הש"ס דניטין דכ"ח משמע דגם בערכאות בעי מוסליה דווקא. הנה מלך הסב"א נראה דמוסליה לא שייך כלל מעלת ערכאות. לומר חזקה דלא משקרי כיון דאינו מכוון להעיד כלל. וכ"כ החת"ס ס"י מ"ג שם. וכוונת הש"ס בניטין שם פשוט. דהא קי"ל "דכל" מוסליה נאמין בעדות אשה אפילו בלא מעלת ערכאות. וא"כ כש"כ בערכאות ומוסליה דנאמן. וא"כ אדרבה משמע מופשטות הש"ס דערכאות אי"ל כלל שיהיו מוסלפ"ח:

וגם כבר כתב הגאון מברעזאן ז"ל בתשובותיו ח"א

לדבר בזה להקל כו'. רבי אמרין דהיכא דראה הטביעה אומר בדרמי. היכא דלא איכפת ל' כלום. דמלחא דלא רמיא עלי' דאיניש לאו אדעמי'. אבל הכא מלחא דרמיא עלי' הוא לחזור אחריו. נטרח הרבה לפקדו ולהכירו. ומוסתמא לא הי' פורש משם אם לא שאלו בוודאי והכירו יפה כו' ומשוב כמו וקברתיו כו'. וליכא למיחוש דאמר בדרמי. שלחש אחר המומן הי'. ומעיקרא מידק דייק. ולפי שזו סב"א היא ואין לי ראי' עלי'. איני כומך בה למעשה עד שיסכימו עלי' בעלי הוראה עכ"ל מהרי"ט וא"כ בג"ד בערכאות הפקידים בלבד המלחמה. דרמיא עליהו ביותר למירק יפה. ולהודיע דברים ברורים. וודאי אמרין דייקי' שפיר. ולא חיישין כלל דאמרי בדרמי לסברת מהרי"ט הנ"ל. ויש להוסיף סב"א עוד בזה. דידוע שכל שנהרג אי"ח בלבד המלחמה. מחויבת הממשלה לשלם להאלמנה והיתומים לחם חוקם כל ימי חי'. והדבר מוגע הרבה להממשלה. וא"כ הפקידים הממונים ע"ז מוכרחים לחקור ולדרוש היטב במיתת לבאי המלחמה ולא שייך בזה לומר דלא דייקי' שפיר. שוב ראיחי בתשו' מהרש"ם ח"ג שם כתב ג"כ סב"א זו. ויש עוד להוסיף בזה. דהא הדרך הוא דאחר המלחמה שולחים לפקח על ההרוגים והנפגעים אשר עוד רוח חיים בקרבם. ליקח אותם לביה"ח לרפאותם. ואז אין שם גירא ורומחא כלל. וא"כ כל שבוהבים בערכאות שנהרג הא הוי כאומר קברתיו. ויגבו דאפ"ל שמו ברחו משדי הקטל והניחו אותו מונח ע"פ השדה. הא זה לא שכיח. ועפ"י הרוב כותבים ע"ז שמופקחין אחר המלחמה וכ"ל. ועכ"פ בג"ד איכא ס"ס. שמו הלכה דע"א במלחמה אי"ל לומר קברתיו. ושמו בג"ד חשיב כאומר קברתיו. ושמו הלכה כהריב"ל דעד מפי עד אי"ל לומר קברתיו. וגם הוי ס"ס המהפך. וע' כנה"ג ס"י י"ז בטור או"ח קע"א. ומזי לאילטרופי כל הני סברות כמנ"כ בתשו' עכו"ל ובתשו' מהרש"ם ס"י מ"ט וס"י ש"ג הנ"ל בח"ג שם. כנלע"ד:

ובאשר הצעתיו דברי לפני הגאון מ' יואב יהושע שליט"א אבר"ק קינצק השיב לי בזה"ל:

ובדבר ערכאות בעגונה שכותב כ"ח לדבר פשוט דמהני אף באין מוסליה אין זה דבר פשוט. וכמעט רוב פסקו להיפוך. כי פשטות הש"ס דניטין דכ"ח ובש"ע ס"ד מייירי הכל במוסליה דאז מועיל ערכאות דבד"ר דלא שייכי בגווייהו. וכמש"כ הב"פ אה"ע ס"י לא דפשטות הש"ס כן. ואף דהחת"ס ס"י מ"ג ובני"ח והב"פ סו"ב לא הני"ג ג"כ מסיים דכומים על ערכאות. אף לא במוסליה. וכ"כ

ח"א ס"ו. לישב עמיד הראש פ"ק דגיטין כ"א.
וכ"כ החת"ס שם והב"ב ס"י ל"א. דמנשה כהנא
לא עבדי אבל דיבורא מקרי ואמר ע"ש. וא"כ
אין רא"י מהש"ס דגיטין דכ"ח. דא"י דיבור
בעלמא. משא"כ ב"ר דא"א כהנא:

וע' נחת"ס סמ"ג שם הביא רא"י מההש"ו הר"ן
כ"ג. דכתב של ערכאות מהני גם בלא
מסל"ת. ומה שדהה בהש"ו מההש"ס ח"א ס"ו.
דבהש"ו הר"ן שם לא זכר כלל שהשליח הביא
כתב מהגזבר. וגם מ"ירי שהשליח בל ופתח פ"ו
מעלמו וה"ו מסל"ת ע"ש. במוכ"ג לא יכולתי להלוס
דבריו כלל. דהוכחה החת"ס גזונה. דע"כ מ"ירי
בה"י ע"ש. וגם הענין מוכיח שכן ה"י המעשה.
ומש"כ דהשליח פתח פ"ו מעלמו וה"ו מסל"ת.
תמנה מאד דהא במוכ"ג שלחו אותו שיביא תשובה
ואז יקבל שכרו. וא"ך אפ"ל דזה ה"ו מסל"ת. וגם
א"כ וודאי ה"י הר"ן מתירה כמבואר שם להדיא
ע"ש:

וא"כ הנה דעת הר"ן דמהני כתב ערכאות בלא
מסל"ת. וגם דעת מהר"ק כן כמש"כ
האחרונים. ומ"י ב"א אחריהם. בפרט שרוב מגדולי
האחרונים ז"ל ס"ל כן וכמש"כ:

אך הבא"פ והע"מ שם פקפקו בדינא דערכאות.
כיון דהערכי אינו הולך מעלמו לראות
החיים והמתים רק שולח שלוחו מוח' דהו. והערכי
כותב רק על פ"ו. והשליח הזה אין עליו דין
ערכאות לומר חוקא דלא משקר. וע' בב"ס סוסי'
ס"ח בחי'ו. דדווקא סופרי הערכי הממונים ג"כ
מהולך והש"ס. אבל לא סופר הממונה מהערכי
לכדו דאין עליו דין ערכאות כלל ע"ש. אכן נראה
דכוונת הב"ה דווקא א"ס הערכי אין לו רשות ע"ז
מהולך והש"ס למנות סופר. והוא רק שלוחו
פריוולגט. ואין עליו דין ערכאות. אבל א"ס
הערכי יש לו רשות ע"ז מהולך והש"ס למנות
סופר ושליח. הא הוא ג"כ כמו הערכי עלמו
דא"י ממונה מהולך בעלמו דווקא. רק מהש"ס
הגבוהים ש"ס להם כח ע"ז מהולך. וכמש"כ
הב"י חו"מ ס"י ק"ד בשם ספר חוה המנופה ע"ש:

ומש"כ כ"ג שליט"א דברמ"א שם מובאר דהר"ן
כן הוא מלך המנהג. וא"כ לא שייך
זה בענוה דלתתא. הנה ברמ"א שם לא נמלא
זה לענין שלוחו של הערכי רק לענין הערכי
עלמו וע"כ כוונת הרמ"א מוש"ס דלא וזה עוד.
הערכי עבדו כמש"כ הקלוג"ח שם. אכן יותר
נראה בכוונת הרמ"א עפ"י מש"כ הרמ"א חו"מ
ס"י ס"ח ס"א דכל שנעשה לפני השופט חשיב
ערכאות. אבל א"ס כתב הסופר הממונה מפי
השוה"מ של פני השופט אינו כלום. רק במקום

ש"ס דינא דנולכיהא לנכסיר שטר כזה ע"ש. וז"ל
ג"כ כוונת הרמ"א ס"י ק"ד הג"ל. וע' בטור חו"מ
סוף ס"י ס"ח בשם הרמב"ן. ובתשובות הרי"ב
ס"י ר"ג. וכפי הגר"א דנעלם זה מהקלוג"ח הג"ל
שם במוכ"ג:

אכן יש לפקפק בזה עוד לכאורה. א"ס הערכי
כותב רק מפי שלוחו שמגיד לו בע"פ הא
דיבורא מקרי ועבדי. וא"כ הא לא מהני מה
שהערכי כותב אח"כ על פ"ו. א"ך נראה דז"א.
דוודאי השליח אינו מגיד בע"פ רשמו החולים
והחיים והמתים בנולחמה. רק כותב הכל בספר
זכרון לפניו בשדה המלחמה. ומומנו כותב הערכי
בספר זכרון גם לפניו. וכאשר שמעתי יש קאמיס"ט
מיוחדת ע"ז להבדל בין החיים והמתים במקום
המלחמה. ומשיב"י ג"כ כמו הערכי עלמו. וא"ס
ישקרו מומיבין ראשן להמלך. וא"כ גם הע"מ
והבא"פ מודים בזה דחשיב כמו הערכי עלמו:

וגם כפי דברי ר"ג שליט"א עכ"פ אחר המלחמה
כאשר חשקוט הארץ בעוה"י. וודאי יש
ללך האומדנא הגדולה דאילו ה"י קיים ה"י בל.
כמש"כ רש"י בתובות דכ"ב. בפרט בזה"ז דיש
טע"ג ברוב המקומות וחשיב אומדנא דמוכח טובא.
כמש"כ האחרונים וודאי דיש להמוך בזה על עדות
הערכאות גם בלא מסל"ת וכאמור:

אכן לאחר חלילה לי להורות בדבר חמור כזה
בפרט דבר הגונע לכלל ישראל. הכני פונה
בבקשה לגדולי התורה שליט"א. כי יאבו בעובס
לברר הלכה זו לדעת מה יעשה ישראל. ויהי
נועם ה' עלינו אכ"י:

מנחם מענדל וויינגארט החפ"ק הג"ר.
ומה שהקשה כ"ג שליט"א דניחוש לעילוף כמו
בגדה דס"ט. לא ידעתי דשם מובאר רק
גזירה משום עילוף. אבל לא דניחוש לעילוף
שאינו ניכר. וגם מש"ס דיומא א"י שום משמעות.
וע' מה"ס סוף חו"מ מו"כ בזה:

הידושים וביאורים

סימן כה

ב"ה"י פולטוסק יצ"א פ"ק ווארשא.

א) במשנה דמכות על פי שנים עדים א"ס
שלשה עדים יומת המת א"ס
מתקיימות העדות בשנים למה פרט הכתוב בשלשה.
ובתב רש"י ז"ל בטהרין (ר"ט ע"א) דמושגות
שנאמר ע"פ שנים עדים כל שכן שלשה למה נאמר
או שלשה עדים:

ראיתי פירוש חדש בספר פרדס הגדול לרש"י
ז"ל

אחת. רש"י) וכן עדות אחת להזמה (דאין ניומים עד שיומו. כולן. רש"י) הרי דגם בשנים או שלש עדות אמרינן דאין נעשו וזממים עד שיומו כולן דאע"ג דלענין קא"פ ה"ל שלש עדות וקרובים כשרים בהם מ"מ לענין הזמה לריבוי שיומו כולן וא"כ קשה לכאורה איך סבירא ליה לר"ע דלא בעינן קרא דמסבירא ידעינן דשלשה או מזה א"ן נעשים וזממים עד שיומו כולם הרי לר"ך קרא באופן זה דהשלשה הן עדות בשתי עדות כגון שני חוקה (דערד א' מעיד על כל שלשה שנים) וקרובים כשרים בהם. ומ"מ לענין הזמה לר"ך להוסיף כולן. וע"כ אין זה פשוט מסבירא דכיון דלענין קרובים ה"ל שתי עדות. ומכיל לר"ע זה דהקרא לא אחת להא דר"ש. ואמנם לק"מ שהרי בנזירא שם קאמר דמהנינן דלא כר"ע. דלר"ע לא מהני כלל עדות מזו מטעם דבר ולא חלי דבר. וכן גבי דיני נפשות כדאיתא בסנהדרין (פ"ו ע"א) גבי ערי גניבה וערי מכירה בנפש וגבי בן סורר ומורה בשנים אומרים בפנינו נגב ושנים אומרים בפנינו אכל לא מהני לר"ע מטעם דבר ולא חלי דבר ע"ש. ולפ"ז שפיר יש לומר לר"ש דאע"ג דמסבירא ידעינן דאין נעשו וזממים עד שיומו כולן בעדות אחת מ"מ בשלשה מעידין שני חוקה או גניבה ומכירה בנפש או נגב ואכל בנן סורר ומורה (והיינו דאחד אומר נגב ואכל ואחד אומר נגב ואחד אומר אכל) דלענין קרובים ה"ל שתי עדות והוא דגם לענין וזממים ה"ל שתי עדות קמ"ל קרא או שלשה דמוקיש לשנים דלא משכחת לה רק בעדות אחת ולר"ך להוסיף כולן כן שלשה. אבל לר"ע דעדות כזה לא מהני כלל מטעם דבר ולא חלי דבר ולא משכחת לה רק עדות אחת שלש. שפיר קאמר דמסבירא ידעינן דאין נעשים וזממים עד שיומו כולן דהא כולם כאחד נעשו עדות. ור"ע לשיטתו:

ג) שם א"ר יוסי ב"ר אבא בדיני נפשות אכל ב"מ מחקקים העדות בשאר והקשו בתוס' הרי גם ב"מ כתיב על פי שנים עדות או ע"פ שלשה עדות יקום דבר. וכתב הפני' לחנך לפי מה שכתב הרמב"ן ז"ל בפרשת שופטים שרבינו סעדיה גאון ז"ל אמר על דרך הפשט שמה שנאמר ע"פ שנים עדות או שלשה עדות היינו שלשה מקבלין עדות השנים. והרמב"ן ז"ל השיג עליו דאין בכתוב קבלת עדות רק עדות. ועוד כי עדות ב"מ לא מקובלת רק בסנהדרין של כ"ג ולפ"ז בדיני ממונות שפיר ז"ל בפירוש רס"ג ז"ל דשלשה מקבלין עדות השנים ואין כאן ליזוה על קא"פ עשה:

ד) ר"ע להוסיף דמסבירא סבירא ליה לרבי אהר ד"מ ואחר ד"ג אם נמלא קא"פ עדות

ז"ל בתשובה הנדפסת בריש הספר ומשובה זו נדפסת ג"כ בתשובה הגאונים ז"ל הנקראת חמדה גנוזה (בס'מן ל"ט) ומיוחס שם לרב לנח ז"ל. וזה לשונו הטוב. מה שנים נמלא אחד מהם קרוב או פסול א"ר יוסי ב"ר אבא בדיני נפשות וכו'. ואפ"ה הלכה כרבי חזק דקא פסיק רב נחמן כוותיה ור"נ בחרא הוה והלכתא כבחרא. ועוד דקא מסייע ליה קרא ע"פ שנים עדות או ע"פ שלשה עדות יקום דבר ה"ל לקרא למכתב ע"פ שלשה עדות או שנים עדות יקום דבר דהכין אורחא. למה אמר הכתוב ע"פ שנים או שלשה עדות חד מן טעמי להקיש שלשה לשנים מה שנים נמלא אחד מהם קא"פ עדותן בטלה אף שלשה. ולא מפליג בין ד"מ לר"נ כרבי. ור"י יוסי מוקי לה ב"מ אכל ב"מ אמר מחקקים עדותן בשאר. הלכך מן הל"ן טעמי הלכתא כרבי עכ"ל. ומשובה זו הובא ג"כ בשדי חמד (מערכת ז"ן אות י"א) ומערכת למ"ד אות ב') הרי חידש לנו דהקרא ה"י לר"ך למוכתב ע"פ שלשה עדות או שנים עדות דהכין אורחא דקרא כלומר למכתב לא זו אף זו. וכמ"ש בפירוש החזקיה והמלוה בפרשת ויקרא ע"כ ובאילת השחר קל"ט. ובוה מתורן מה שהקשו הרי לר"ך למכתב או שלשה לומר דיש גם על השלישי דין עד לקיים בו יד העדים מה' בו בראשונה דהקושיא רק למכתב ע"פ שלשה או ע"פ שנים. ועיין בחדושי הרי"ם ז"ל (חומ' סוף ח"ב) בחידושים על משנה זו. ויש לפלפל בזה הרבה:

ב) ר"ש אומר מה שנים אין נהרגין עד שיהיו שנים וזממים אף שלשה. ר"ע אומר לא בא השלישי להקל אלא להחמיר עליו ולעשות דינו כיוצא באלו. וכתב רש"י ז"ל לא הולך ללמדנו זאת דממילא ידעינן ששנים מוסיפין את השלשה שהרי השנים כשרים לכל עדות וממילא ידעינן שאין וזממים עד שיומו כולם שהרי כולם כאחד נעשו עדות וקרא כתיב והנה עד שקר העד ולא בא אלא להחמיר עליו וכו'. ואינו מובן במה פליגי ר"ש ור"ע. דהרי שפיר קאמר ר"ע דממילא ידעינן שאין וזממים עד שיומו כולם דהא כולם כאחד נעשו עדות:

והראיה דהנה במשנה ב"ב (כ"ז ע"א) איתא ה"ו שנים מעידין אותו שאכלה שלש שנים וגמלאו וזממים משלמין לו את הכל. שנים בראשונה שנים בשניה שנים בשלישית משלמין ביניהם. שלשה אחים ואחד מלערך עמהם (דהיינו אם לשנה אחת לשנה ואחד עם האח שאותו אחד מעיד עם כולן. רש"י) הרי אלו שלש עדות (ולהכי כשר עדותן דאשתא דקא מסבירא הא לא קמסבירא הא ואין כאן שני עדות קרובים בעדות

עדות בטלה דהרי רבי ס"ל בריש סנהדרין דדיני
 ממונות בחמשה אי"כ אין לומר הפירוש ע"פ שנים
 או ע"פ שלשה דשלשה מקבלין עדות השנים דהא
 לרבי חמשה בעי וע"כ דאחי להקים שלשה לשנים
 אם נמלא קא"פ ורבי לשיטתיה:
ובזה ניחא הא דקאמר בגמרא אי"כ יהודה
 אמר שמואל הלכה כר' יוסי משום
 דשמואל ס"ל בריש סנהדרין שם שנים שדנו דיניהם
 דין וכתבו האחרונים ז"ל דמימי לקבלת עדות
 בעינן שלשה (עיין בחומים סימן ג' ובטורי אבן
 ר"ה ובכנה"ג ח"מ כ"ח בהגהות הכ"י אות
 קכ"ג ובקלות סימן ע"ט סק"ז) וא"כ שפיר
 י"ש לומר הפירוש דשלשה מקבלין עדות השנים
 ואין כאן קרא לקא"פ דיני ממונות. ושמואל לשיטתיה:
אך קשה והרי רב נחמן פסק הלכה כרבי
 ובסנהדרין שם ס"ל לרב נחמן כשמואל
 דשנים שדנו דיניהם דין ואפשר דר"ג סבירא ליה
 דא"ע דאי אפשר למילף מקרא דע"פ שנים או
 שלשה דהא י"ל דאיידי בקבלת עדות מ"מ אחי
 מוכח מקרא דמשפט אחד יהי' לכם דילפינן ד"מ
 מד"ג כמו שהקשו המוס' ועיין בפנ"י שם:
והנה כהא דקאמר רב יהודה אמר שמואל הלכה
 כר' יוסי כהכו המוס' בסנהדרין (ד"ט ע"א)
 ד"ס בזמן שמואל רב יהודה פסק לנמרי כר' יוסי
 אי"כ לא פסק כוותיה אלא במאי דקאמר אבל
 בד"מ יתקיים העדות בשאר אבל בכוונת העדות
 סבר כרבי עשה. קשה לי הרי בסנהדרין (כ"ג
 ע"א) דא"ר יהודה אמר רב אין העדים מותמין
 על השטר אלא"כ יודעין מי מוהם עוהם. ובה
 רש"י ז"ל שמו יחתמו עמהם ע"א פסול ויבעל
 עדות כולם ונמלאו אלו בוסים הרי דרב יהודה
 ס"ל כרבי דאף בד"מ אמרינן דאם נמלא קא"פ
 עדותן בטלה. ובנו"כ מוה"ק (אה"ע. סימן מ"ו)
 כתב שרב ס"ל כר' יוסי ע"פ ומהכא מוכח דרב
 כרבי ס"ל ולי"ע בזה:
ד) בתום הירלו דמשה ר' יוסי סבירא ליה
 בד"מ חתקיים העדות בשאר משום
 דגם בשנים אם נמלא אחד מהם קא"פ אין עדותן
 בטלה לנמרי דהשני מחייב לו שבועה ע"ש. ואינו
 מוכן דאחי פליגי רבי ור"י והרי שפיר קאמר ר"י
 דאין העדות בטל לנמרי דהא האחד מחייב שבועה:
ונראה לפע"ד דהנה ידוע פלוגתא הראשונים
 ז"ל ברין ורא"ש ז"ל בפרק שבועת
 הדיינים אם תובעו בספק על פי עד אם מחייב
 שבועה. והנה המוס' בקידושין (מ"ג ע"ב) כתבו
 דעד הנרץ שבועה או מינו לאו עד הוא דכתיב
 ע"פ שנים יקום דבר משמע רק עדותן ולא
 כיוצא מינו או שבועה ע"ש ובפוסקים. ופשוט

דה"ה דבא למעט בלא הירק הברי של החובע
 דבעינן דרך על פי עדותן יקום דבר ולפ"י
 שפיר י"ש לומר דרבי ור' יוסי פליגי בפלוגתא
 הפוסקים הנ"ל דרבי ס"ל דבעינן בספק ע"פ
 העד אינו מחייב שבועה ודרייבין לטענות ברי של
 החובע ושפיר קאמר מה שנים אם נמלא אחד
 מהם קא"פ עדותן בטלה ואף דנשאר ע"ה דומחייב
 שבועה מ"מ הרי חייב השבועה בא עם לירק
 הברי של החובע והא דעל פי שנים יקום דבר
 נכתב לנמרי דלא על פי העד לחוד קם הדבר
 וה"ה בשלשה עדותן בטלה. ור' יוסי יהי' ס"ל
 כשיטת הפוסקים דגם בטענו בספק ע"פ העד
 מחייב שבועה אם כן בשנים אם נמלא
 אחד מהם קא"פ אין עדותן בטלה לנמרי דהא
 העד השני מחייב שבועה ועל פיו לחוד קם הדבר
 ונכון. ולפ"י י"ש להרן מה שהקשו שם הראשונים
 ז"ל לשיטת הפוסקים ז"ל דבעינן בספק על פי
 העד אין מחייב שבועה מירושלמי שם רבי בא
 בשם רב יהודה בשם שמואל כ"מ שבנים מחייבים
 אותו ממון ע"ה מחייבו שבועה ופרך הרי שנים
 מחייבים אותו קרקע ומשני שנייא הוא שאין
 נשבעים בקרקעות ואין החסרון מזה העד ופרך
 והרי שנים מחייבים אותו קגם ומשני שנייא הוא שאין
 נשבעים בקגם ופרך והרי שנים מחייבים אותו
 פרוטה ומשני מהניחין בנשבע מפיו מה דמר ר'
 שמואל בנשבע מפ' אחרים ע"כ ואם אחיח דבעינן
 בספק אין ע"ה מחייב שבועה. אי"כ הירושלמי דמוקשי
 כל הני ולא מוקשי והרי שנים מחייבין ממון בטענו בספק
 ואין ע"ה מחייב שבועה. ולפ"י ניחא דהרי הירושלמי
 קאי לרב יהודה אמר שמואל ורב יהודה אמר
 שמואל קאמר כאן דהלכה כר' יוסי דדיני ממונות
 חתקיים העדות בשאר. וע"כ מוס' דכ"ל דגם
 בשנים נשאר ע"ה המחייב שבועה בלא טענת
 ברי של החובע. אבל לדין דקיי"ל כרבי שפיר
 פסקו דבעינן בספק ע"פ עד אין מחייב שבועה.
 והירושלמי דלא פריך על רב יהודה אמר שמואל
 דקאמרי כ"מ שנים מחייבים אותו ממון ע"ה
 מחייבו שבועה והרי בטענו בספק ב' מחייבים
 ממון ואין ע"ה מחייבו שבועה מוס' דהם דכ"ל
 הלכה כר' יוסי ע"כ גם בטענו בספק מחייב
 שבועה. ורב יהודה אמר שמואל לשיטתיהו:
והא דהביאו רביה מוא דאמר שם שמואל בטענת
 מלוה והודאת ע"ה אפילו לא טענו אלא
 בפרוטה חייב דמוכח דגם בע"ה צעין טענת מלוה.
 כבר דחה שם הרא"ש ז"ל דגם טענת מוא של המלוה
 נקטת טענה דהא מ"מ הוא מוכע עשה:

חיים משורם קריפמאן הכהן
 אבריק פולטוסק יע"ה.
 השם

קונטרס

העולם ד' ב' ר"ה

כולל מאתים וששה קויטיות (במנין ד'ב'ר')

אשר נתקשיתי בהם והנני מציעם ב"שערי תורה" לעורר
 "ב הלוסרם והמעיונים.

(א) קשה לי מאד ע"ד ה"י מנאש שהביא
הרשב"א בשבועות (ק"ך טו) דהא
דק"י"ל דלין עורה מתקדשת כ"א בשו"י מנחה.
הבונה חבילת הכבשים השו"י מנחה הוא דמתקדשת.
והיינו דלינה מתקדשת עד שיאכלום שם הכהנים
כדינה. ועי"ש שהביא עוד מדבריו דמה שאמרו
למאנא ב' תורות שאמרו בלחמן כלומר באכילת
החמץ תורה אז מתקדשת ויחיו חוספוט עי"ש.
ומאד חמ' לי מנא' עולם שם דפר"ך הש"ס
גבי מתחמול ונקדש' מתחמול שתי הלחם
בשמיטת הכבשים הוא דקדשו. וח"ל דהא בעינן
אכילה דווקא ואכילה אי אפשר מתחמול. דהא לא
מתחבילו כ"א ביו"ט. ואפי' אי נימא תנור מקדש
(כק"י המוס') שם אכל עכ"פ אכילה בודאי ת"א
מתחמול. והרי אינה מתקדשת כ"א באכילה.
האכילה ביו"ט. והכנין ע"כ ביו"ט. ולא הוי
הקידוש בשעת צנין וע"פ :

(ב) **ק"כ** מולד דברי הריטב"א סס. שכי' דל"ש
תנור מקדש בעי'וט. דאי' מקדש. הרי
א'יפסל בליה ותנור אינו מקדש. אלא בראוי להם.
ובזה מיישב קו' החוס' שם דנימא דתנור מקדש
ול"ב שחיתת הכבשים דווקא. יעוש"ב. וק"ל דאי'
ממז' הג'ל מה פריך הש"ס במנחות (דף לה:) אמרת
אפי'תון בפנים אלתא תנור מקדש וא"ד השבת
א'יפסל בליה. דהרבה רימא דכה"ג. דתל בשבת
א'ינו מקדש דאלי' א'יפסל בליה וממילא אינו
מקדש ודווקא לומר דסוגי' דשבו'ות. פליג אסוגי'
דמנחות הג'ל וחת"ב בזה דברי הרמב"ם פ"ז
מנחות' הו"נו דפסק כדחוייהו דתנור מקדש וא"ל השבת
דאינו כסוגי' דשבו'ות הג'ל. וגם חת"ב כהא
דחבית' כה"ג דפסק דרומה שבת מה"ט ומאוס
דשם גויה"ל דבעי' כלי כחוס' מנחות (דף נא:)
ד"ס אפי' וכו'. אבל זה דווקא ודברי הריטב"א (דף ע"ג.)
(א) **ק"כ** כהא דפריך ביבמות (דף לז:) זר שני'וש
בשבת במזלי' אי' כשחיתה שחיתה בור כשרה.
למה לא מוקי לה במליקה דפסולה בור כמבואר

במשנה רובאים (דף סח.) וכ"פ הרמב"ם בפ"א
מה' פסולי המוקדשין (הלכה א'). והוי דומיא דזר
שחל מליקה. ואי משום דמליקה לא מושכחת לה
בז' בשוק דהיינו קרבן יחיד שאינו דומה את
השבת. ואין הזר חייב עלי' מיתה. כיון דאינו
זומן הראוי לעבודה זו כמ"ס הרמב"ם בפ"ט מה'
בז'את מוקדש הלכה ב' דאינו חייב. כ"א בניסוך
המים בנה וניסוך. ה"ן בשאר השנה וכ"פ רש"י
בז'את (דף כד.) בד"ה ועבודה. מ"מ עכ"פ איסור
ללא ח"י גם בבכ"ז. והוי זר שחל מליקה ה"א ר"ל
ללא וקח"ש ועיין מה' יבמות שם ד"ה אמר דגם
איסור לאווי קח"ש. ובז'את י"ל דרק ניסוך
המים בשאר השנה אי"ח דאין הזמן ראוי לעבודה
זו בעלם. משא"כ מליקה עוף בשבת רק משום
שבת אינו זמנו ועיין בתוס' חולין (דף מ.) בד"ה
חייב דמלך שבת לא מושב חסרון זמן לענין
סמכותי חזק. ובתוס' יומא (דף כד.) ובמהרי"ט
קדושין (לר.) ומורי אבן חגיגה (דף ט.) ולע"ג:
ק"ל דברי ההוס' נזיר (דף כא:) בד"ה ואימא
שכתבו בז'ל דאין סברא דליתא מוטעו
לדבר שאינו רק הלכה לתשה מוטעו עכ"ל. והיינו
ההלל'ם נזיר קרא עול פה יחשב. וזה ברש"י דה
דף עב:) בד"ה אינו שומע לך ועיי"ש (ועיין
תוס' זבחים (דף ה:) בד"ה הנהה שכתבו להיפוך
עיי"ש) וק"ל מזה ש"ס. וז' דמלכד מה שסעקוטי
בספרי מזה שער'ס (שער עג. עד.) מזה"ש מוקומן קשה
י. מזה מדרבי הש"ס מנחות (דף לט.) ש"מ קשר
נגילין דאורייתא דאי דרבנן. אחא"י לר"ך. קרא
מישרי סדין בלית פשיעא התוכף חכיפה אחת
זינו חיבור עיי"ש ופירש"י הלל'ם. ולהגיל אחת
קשה דאי נמי דאורייתא הלל'ם למה לר"ך קרא
מישרי ובי אחא קרא לדבר שאינו רק הלכה
וע"ג:

ה) ק"ץ מחר דברי הכתוב דחולין (דף קמ.) ד"ה
למשוטי דלא מיפסל מטעם משקה
ישראל אלא במודי דלא ה"י לו שעה"כ. וכש"ס
מנחות (דף ו.) ודלא כהו"ס מנחות ס"ס דלמסקנא
לחלק עיי"ש"כ. דברי מפורש בברייתא דפסחים
(דף מוח.) דגם אין הטבל חין מביאין נכסיו.
וטבל ה"י לו שעה"כ קודם מיתומו. וזהו בתי
מהר"ט בתי לקדושין (דף לט.) דטבל חתן איכסור
שה"י לו מהי"ט שעת הכושר. ועיי"ש.

(ו) ק"ל ע"ד הסוף" ע"ז (דף ו.) בד"ה אלף
דמקרא דמכל הני ים למעט מריפה
גם למיד מריפה ח"י, דמי פירוש בריא וזרין
ומריפה אצ"ג שהיא ח"י מ"מ הוא חולה כל ימי'
ועיי' (ובשע"י לה. ט.) נצח מחליו ובהוס' חולין
(דף קמ.) ד"ה מריפות. דל"ס מה דל"י דמ"ז
מריפה

טריפה

ק"י ותמוה לי מאד דברי הר"ן נדרים (דף
א) דהאיבעיא אי יש יד לקדושין היינו
אי ילפי' לה במה מצינו מנדרים. דהא מבואר
בקדושין (דף ד.) דקדושין מנדרים לא ילפינן
דממונא מאיסורא הוא. ומבואר בחומ' כחובות
(דף נו.) בד"ה ממונא דאפי' לענין חלות הקדושין
לא ילפי' לה מנדרים ומשום דאיסורא דאית' בה
ממונא לא ילפי' מאיסורא נרידא יעוש"ב. ולדברי
הר"ן בנדרים. (דף יא.) דנדרים עלמס חשיבו
איסורא דאית' בה ממונא משום איסור האפלי
שבה ח"ש דברי הר"ן (דף ו.) הג"ל. אבל בכ"ז
קשה דהיכי יפרנס נח' קדושין הג"ל דקדושין
מנדרים לא ילפי' והא לשיטתו גס נדרים הוי איסורא
דאית' בה ממונא וכמו כן קדושין הוי איסורא דאית'
בה ממונא ואמאי לא ילפי' זה מזה ולע"ג :

ק"י מאד במה דמדמה הש"ס בכל דוכחי
הקדש לקנין. לענין דאין ארס מקנה
ומקדיש דבר שלבליע כמבואר ב"ב (דף עט.)
ובכחובות (דף נט) ובקדושין (דף סב.) והא שאני
הקדש מקנין לפח"ש המרדכי דאין בהקדש דין
אסמכתא ויותר מבואר בשו"ת הרשב"א שהבא
החומים (סי' ס"ו.) בק"ב וטעמא דמולחא דמשום
דקו"ל חמירה לנבוא כמסירה להדיוט הוי כאלו
הקנהו באופן המועיל ומשום שיש חופן המועיל
לא שייך הוויד דין אסמכתא גס כשלא הקנהו
בפי' בחופן המועיל ע"ש משהה הא נמי לענין
אחי"מ דבר שלבליע יש חופן המועיל כמו בלשון
חוב לשי' הכנה"ג שהביא החומים (סי' ס) או
במקנה שניהם (דבר שלבליע ע"ס דבר שלבליע)
יחד כמבואר בכנה"ג (סי' רג) ושו"ת פני יהושע
(סי' לב) ושע"מ פכ"ב מה"ל מוכירה ומעלה יהי'
מועיל המיד מוטעם חמירה לנבוא וכו' ובנו דל"ש
לעולם אסמכתא מה"ט כג"ל. ובאמת ש"ל דמה"ט
חל קדושה הנוף אדבר שלבליע כמבואר בחומ'
קדושין ובחובות שם ובב"י יו"ד (סי' רל"ד) ובכ"ז
פ"ב מו"ק נערה ובשו"ת הריב"ש (סי' שנט) אבל
מהיכי חתי לחלק בין קדושה הנוף לדמים דה"ג
בקדושה דמים נראה הכי ולע"ג :

ק"י ע"ד החומ' נזיר (דף ס"א) בד"ה דהפי'
אי מופלח הסמוך לא"כ דרבנן היינו
ישראל דאחי לכלל כל יחל משה"כ עכ"ל. ומשום
דבישראל דאחי לכלל כל יחל לכשיגדיל יש לדון
יותר כל דליחא השתא בכל יחל ליחא בהשתא
מבעכ"ס יו"ש דמלכד דהבכר' תמוה ולא דבא
נהפך היא דיותר ראוי למעט עכ"ל דלא אחי
לעולם לכלל כל יחל. מלכד זאת מפי"ש בש"ס
המורה להיפוך ע"ש (בדף ג:) הג"ל קצין עכ"ד
המורה דהא אחי לכלל עונשין מכ"ס דלא אחי
לכלל

עריפה אינה חי' מוקדא דאח' החי' דחי' אבל
שאינה חי' לא תיכול במולין (דף מב.) דלמא
הפי' חי' מוה שהיא בריאה וזריזה אכול שאינה
חי' שאינה בריאה וזריזה לא תיכול. ולע"ג
ושאלתי זה רבות בשנים להרב הגאון הבקי העלום
מוה"י יוסף שליט"א מרדוניסק ולא מלא מענה ע"ז :

ק"י מאד דברי הרמב"ם פ"ו מה ערכין
וחרמים (הלכה ל) דאף דאין ארס
מקנה דבר שלבליע. מ"מ חל מטעם נדר. וחוב
עליו לקיים דברו. ורא"י מיעקב אבינו וכל אשר
חמן לי וגו' יעו"ש"ב והודה לו הרמב"ד ועיין
שו"ת הריב"ש (סי' שכ"ח) וק"ל דהיכי יפרנסו
גמ' ערובה בנדרים (דף פה.) גבי קונס שאני
עושה לפיך דא"ל להפיר מטעם דאחי"מ דבר
שלבליע כדא"י שם. ולמה א"ל הרי עכ"פ חל מטעם
נדר ולע"ג :

ק"י מאד דברי החומ' מכות (דף ד.) בד"ה
לוקין דמה דקאמר ר"מ במהני' לוקין
ומשלמין שלא השם המביאו לידי מלקות מביאו
לידי השלומין. היינו דממונא ל"ב חזרה. דאי
לא כן לא הי' לוקה כמו לאו שניתן לחזרה
מיחה ב"ד שאין לוקין מה"ט. אלא שלא השם
המביאו לידי מלקות מביאו לידי השלומין ע"כ
לוקה ועי"ש"ב. וקשה לי מאד דהרי ר"מ באמה
ס"ל דלאו שניתן לחזרה מיחה לוקה כדמוקי. לה
רב אחי בסנהדרין (דף ט.) פלוגתא דר"מ ורבנן
ולר"מ לוקין. הרי דגס היכי דבעי חזרה לוקין
וכ"כ חי' ממונא בעי חזרה ולע"ג :

ק"י על שיטה הרמב"ן בנדרים על הרי"ף
במשנה בנדרים רשעים ח"ל ושמועין
מיהא דלא איבעיא לי' לכשר למיגדר או לישבע
אפי' לפדיון שב"ס א"כ חיתא' להאי מירי ביד'י
ליתן לי' מיד ואי לא לשחוק. עד דהוי ביד'י
ויסיב לי' עכ"ל. הרי דרעו דכמו דאמר' דכל
הנדר כאלו בנה וכו' ה"ג בשבועה. וכ"ה ברימב"א
שבועה (דף ד.) דבשבועה חמיר' ג"כ דין דבר
שלי"מ. וע"כ הוא מה"ט דכל הנדר וכו' כמבואר
בנדרים (דף נט.) ומלאתי ג"כ בשאלות פ' וילא
שאלתא כ"ג דמאן דנדר או משהבט למיסר
אנפ"י מו"ח הוא עכ"ל. וב"ז דלא כמהרש"א
יבמות (דף קח.) בח"א ומרדכי פ' שבועות שח"ס
דשבועה ל"א כל הנשבע כאלו בנה נמה. ולדברי
הרמב"ן אפי' לפדיון שב"ס חסור. וק"ל מאד מהא
דגיטין (דף נח.) העבודה שאיני זו מכאן עד
שאפרט וכו'. ולדברי המהרש"א בח"א שבה (דף
קכו.) כל לשון העבודה שש"ס שבועה היא. הרי
דיותר לישבע לפדיון שב"ס ולע"ג :

יבמוס (דף ד.) דהיקס עדיף מסמוכים. וכ"ס
דיקסס לרבנן דר"י ולע"ג:

(תפסך יבא אי"ה).

יצחק בצ"א מארניגשטרן
סח"ס 'מאה שערים'.

סימן כז

ב"ה פה ווארשא.

בסנהדרין (פרק בן סורר ומורה במשנה ה)
איחא מחרין בו בפני ג' ומלקין
אוחו חזר וקלקל נידון בעשרים וג' ואינו נסקל
עד שיהיו שם ג' הראשונים שג' בניו זה זה הוא
שלוקה בפניהם:

והנה בירושלמי סמוך לזה המשנה איחא ח"ר
יוחנן מות אחד מן הראשונים אינו נסקל.
ולא מחני הוא אינו נסקל עד שיהיו שם ג'
הראשונים. ח"ר הושיעיה שלא תאמר יעשה דין
שני ראשון לפוס בן לריך מחניה:

והנה לריכים להבין כונת בירושלמי דאחאי לא
ימא שפיר דמן הדין השני יעשה דין
ראשון:

ולפענ"ד דהנה בסנהדרין (סג.) בחור"ה משום
הקשו דילקח כ"מ על לאו שניתן
לאזהרת מיתת ב"ד היכי דלא נוכל לבוא לידי התראה
מיתה. וכמו דלקי בבן כו"מ על לאו דל"ת דס'
דכתיב ויסרו אותו:

וראיתי בספר אור שמח על הרמב"ם הלכות
מומרים פרק ז' הלכה א' מהגאון
ר' מאיר שטחה שליט"א אבד"ק דענינבורג. שה'
קו' התוס'. דבכל לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד
אין המלקות סיבה להביא לידי חיוב מיתה. מש"ה
שפיר אין לוקה על זה הללו מושא"כ בבס"מ
המלקות הוא הסיבה להביא לידי חיוב מיתה
דבסיבת שנקלה ב"ד ולא סרה משולמו נהרג
מש"ה שפיר לוקה על זה הללו ודפס"ח:

ולפי"ן מוכנים דברי בירושלמי שפיר דמן הדין
השני שפיר אין נעשה דין ראשון משום
דהכא בדין שני שפיר אין לוקה וכמו קו' התוס'
דהוי לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד. והכא ל"ס
ח"י הגיל משום דהמלקות השני אין הסיבה להביא
לידי חיוב מיתה. משום דלעולם בפעם השני הוה
מיתה רק דהכא דתהרמו דמה אחד מן הראשונים
ע"ז אתה רוצה לומר דילקח בפעם שני וא"כ כיון
דהוה במקרה. שוב יס לומר דהוי לאו שניתן
לאזהרת מיתת ב"ד וכמו בן ז"ב ופסו:

ש"מ ברה"ג מ' מאיר יחיא"ל הכהן נ"י

אבר"ק אהאמי.

לכלל עונשין וכו' ופירש"י דישאל דאחי לכלל
עונשין לכשיגדיל קרינן ב"י גם השתא כל דאחא
בלא יחלפנו וגו' משא"כ עכ"ס והוא נגד דברי
התוס' הגיל מן הקלה אל הקלה ולע"ג:

(יג) **ק"ר** כהא דק"ל דאכל נפש הותר ביו"ט
מקרא דאך אשר יאכל לכל נפש ומחילא
דהיה הנאת אוכל נפש דאכל הנאה משמע כחבואר
ביראים (ס' ק"ג) ואפי' הנאת מלוה עיי"כ.
וא"כ ל"ל כוית כחבואר בבינה (דף כה) ופסחים
(דף מד) ח"ר יכול לאכול כוית. דאפי' בפחות
מכוית נמי דלא גרע מהנאה. וכן חבואר בירושלמי
רפ"ז תרומות דמודה ר"ל באיסורי הנאה דאפי'
ח"ס אסור מה"מ והיינו משום דעכ"פ הנאה היא.
וכן חבואר ברמב"ם פ"א מה' חור"מ (הלכה ג)
דח"ס אסור בחמץ מלא יאכל עיי"כ וא"כ ל"ל
כוית אפי' פחות מכוית נמי ולע"ג:

(יח) **ק"ל** ע"ד הכ"מ בפ"ב מה' ע"ז דללו שאין
בו מעשה א"ל התראה ועיי"כ דמלבד
סמור דברי עלמו דכ"ז מה' סנהדרין (הלכה
ד') על ח"ס הרמב"ם ז"ל דמקלל נשיא ועלמו
וחבירו אינו לוקה עד שיחברו בו וכו' כ' הכ"מ
דס"א כיון דחידוש הוא דללו שאב"מ היא התראה
נמי לא ליבצי קמ"ל. יעיי"ש הרי דלפי האמת
גם לאו שאב"מ בעי התראה. ולבד זה היאך
יפרנס גמ' ערוכה במכות (דף טו.) דפליגי בנותר
דאין לוקין אי משום דאין בו מעשה או משום
התראה ס'. ולהגיל הא לאו שאב"מ לא בעי כלל
התראה. וכן בפ"ב מה' עדות (הלכה ד') עיי"ש
הרמב"ם ואין לעדים זוממים שנגה לפי שאין בה
מעשה לפיכך א"ל התראה עכ"ל כ' הכ"מ דמה
שיטא דהתראה לאין בה מעשה ולדברי עלמו
בפ"ב מע"ז הגיל הרי הא בזה הלוי דכל שאב"מ
א"ל התראה ולע"ג:

(טו) **ק"ר** מאיר דברי ס' העמים בשם פסקא
לגאון שהביא הרא"ש בה' תפילין (ס')
ט"ז) והובא ביה"ס יוסף אורח (ס') לח) דאחא
פטור מתפילין. דא"כ למה לרבנן דר"י סומא חייב
בכל המלות דהא הוקשה כה"מ כולה לתפילין וכמו
לענין מ"ע שהז"ג ילפי' כה"מ מתפילין כחבואר
בקידושין (דף לה.) וגם ר' יהודה דפוטרו מכל
המלות מקראי ל"ל קראי ת"ל מהיקשא הגיל. ואין
לומר דמתפילין לא ידענו רק מ"ע שהז"ג. דהא
ר"י בעלמו ס"ל דתפילין הוי מ"ע שאין הז"ג
כדא"י החס ולפירש"י סוכה (דף לא.) דר"י ל"ל
היקשא כמו דל"ל סמוכים עיי"ש ובמל"מ פ"ב מה' ק"פ
הלכה י"ג ובג"ז כלל ו' וחבואר דר"י ל"ל הקישא
בכ"מ. לש"י רש"י אחי שפיר חבל אחי חקשה לש'
התוס' שם דמודה בהיקשא וכן חבואר בחס'.

שערי תורה

חלק ט קונטרס ד

קונטרס זה מורס ומוקדש לזכר נשמת

כבוד הרב המאוהב הישיש. הריף ובקי המפורסם.
מיה צבי הירש ב"ר אלכסנדר הלוי בלייזווייס ז"ל.

הרב המנוח נ"ע ה"י אהר מנדלי התורה יבשלי תריסין דמה ווארשא. ויהר עם מרחמי דתריסין
ויראת ה' החופפה עליו. היה איש שררה ובריות נהלים היסנו ונתנו לו השבח. — ובשקדנותו בתורה
כל ימיו. ה"ל א"ל הריש"א עם הנהגותיו. כבוד וזהב" אשר הפליאו עניי הלומדים. ועוד לו בכתובים
כמה ספרים ושירים יקרי ערך ובתוכם הנהגות וביאורים על ספר הרוקח. וזכה לנשלי נאמנה ור"ר ב"ר
ובתוכם בט וריב הפאזני מ"ת. אברהם יצחק י"י ראב"ד ברוסק. (נפטר הרב המאוהב
מיה מרדכי ליב אבראמזאהן נ"י מ"צ דקה ווארשא.)

נפטר נש"ק בן עיה שטס כיום ב"פ תסו ותע"ו

תנצב"ה.

שאלות ותשובות.

סימן כה.

(*) תשובה בחי מאת כבוד אה"י הרב הנאון שר התורה
מן יצחק הכהן פיינענבוים וצלה"ה הראב"ד דסח.

אחד"ש. דסח ב"ק ש"ש"א.

הנה הגיע לדי תשובתו הנחמדה. מפו ומפנינים
יקרה. ואמרתיו אשרי הדור שהגדולים נשמתים
לקטנים. לשמוע דעתם הגמוכה. וישן כי ראונו
של אדם זהו כבודו. ע"כ אכתוב מה שלעגיד בזה.
ולכבוד גאונו משפט הבחירה. ואבוא על סדר
הקונטרס דמור:

בתחילה הביא בקש"ת דברי הרמב"ם ז"ל בפי
המשניות דכריהות דהא דהיבא דאיבא

מחלוקת מושמין אפילו מלך בן מלך היינו היבא דאיבא
מחלוקת בין בני דוד ומצאנו דהיינו דווקא כשיש
מחלוקת בין בני המלך. אבל מחלוקת מנחון
אינה מסלק הירושא ואינו עשון משיחה וע"ז הקדש
כבוד גאונו מהא דמשחו את יואש מפני שהל"י
ומ"י משום דמ"מ הרי היתה מולכה עבדה"ק:

וב"פ שזה כוונת הרמב"ם שכתב פ"א מהלכות
מלכים אין מושמין מלך בן מלך אלא"ה היתה
מחלוקת או מלחמה וכו' מחלוקת היינו שעדיין
לא המליכוהו לאחר ולריכס להלחם עמו ולהעבירו
ממלכוהו כמו גבי שהל"י אזי אפילו אוהו אחר
אינו מבני המלך לריכס למשוח את בן המלך:

אבר קשה דה"י לו להרמב"ם ז"ל לבאר שם
בהלכותיו דמחלוקת מיירי דווקא בשנים מחלוקת

בין בני המלך ואפשר לומר דמחלוקת נשמע דבר
זה דמחלוקת לא נקרא אלא היבא שכולס רולים
לקיים דין מורה אבל היבא שקלהם רולים לעבור
דין מורה שרולים להפקיע דין הירושא מן המלך
מה שהמורה זכה לו אוהו זה לא נקרא מחלוקת
כלל דבטלה דעתה לגד דעת המורה. וכן אחרו ז"ל
כנהדרין ד' כ"ז קשר רשעים אינו מן המנין.
אבל מלחמה נקראת אפילו היבא דלוחם שאנו
נלחמים כנגדם עבדו על דמ והמליכו מלך שלא
כדן. אך לפ"ז אימח מחלוקת מנחון אינו מגרע
ירושא אלא היבא שכולס מודים שבנו הגון למלכות
אך מהמח שגאה או נגיעה אחרת אינם רולים
להמליכו אבל היבא שקלהם מומרים שאינו הגון
למלכות איב אינם רולים לעבור על דמ דהא
היבא שאינו הגון אינו יורש כלל. אפילו במחלוקת
מנחון עשין משיחה. כ"ז כהבחי לדעתו הרמב"ם:

אבר לעגיד נראה כיון דהרמב"ם לא ביאור זה
בהלכותיו דדעתו ז"ל דאפילו במחלוקת הבא
מחון עשין משיחה והא דכתב בפירושו שהמחלוקת
בין בני דוד היינו לאפוקי היבא שקלהם רולים
להמליך מי שאינו מורש בית דוד כיון שדוד זכה
בבית מלכות מחלוקת אין בהם ממש. אבל
היבא שרולים להמליך מורש בית דוד ורולים לטול
המלוכה מן מלך זה שמח בודאי מהני המחלוקת
להעשיו משיחה ודבר זה לא היה הרמב"ם לריך
לבאר

(*) תשובה זו ככתבה וכלאונה מאתי כחתי"ק של מר אבי הנאון ז"ל והיא מה שהשיב לביא דחומ"ר הנאון מוהר"א ז"ל
מאכעטשט בקנין זכות וירושא רבנות (וע' באבני גזר חיד"ד). אך כיום התשובה נה מאתי וחנל על דאבדני. חסיד' ו

דברי רש"י והרמב"ם שפירשו דכונים פיינו כן גדול הי' ג"ל דאפילו לכהנים הדיוטים נמי פסוד דאפשר דאפילו כהן הדיוט בעי משיחה רק כיון דנמשח אהרן ובניו מהני משיחהם לכנים שגולדו להם אחר משיחהם עין ברש"י פ' פנחס איב אפילו כהן הדיוט לא הוי זר מעיקרא כנ"ל:

ועוד הקשה כבוד גאווה על דברי הרמב"ם הנ"ל דאי נימא דהמשיחה כדי לסלק המחלוקת.

אבל באמת יורש הוא מה הא דמפיק מקרא דהוא ובניו בקרב ישראל בזמן ששלום בישראל. ור"ל דבאמת גם הרמב"ם מודה לרש"י היכא דליכא מחלוקת לא הוי יורש כלל והא דכתב דהמשיחה הוא כדי לסלק המחלוקת ולא פירש כפשוטו משום דגא' הוי יורש ולכך לריך משיחה משום שהי' קשה לו למה לא כתב הנמחא רבואה טפי דאין מחייבין למנותו כלל למלך משום שפקע כח הירושה ע"י המחלוקת. לכך כתב דמשיחה מהני לסלק המחלוקת וכיון דיש ענה לסלק המחלוקת ע"י משיחה ממילא יורש הוא ומחייבין למנותו ולתקנות אותו כמו שכתב הרמב"ם שם פ"א מהלכות מלכים שאם אינו ממלא מקום אביו בהכמה מעמידין אותו ומלמדין אותו משמע מלכותו שאם אינו בר הבנה כלל ללימוד אינו יורש המלוכה דמיקרי אינו הגון למלכות. אך אם הוא בר הבנה ויש ענה ללמד אותו אז יורש המלוכה ומחייבין ללמד אותו איב גבי מחלוקת דהיי' דהמחלוקת מבטלת הירושה ואפשר משום דמיקרי אינו הגון למלכות דעל ידו יח"י מחלוקת בישראל מ"מ כיון שיש ענה לנשות אותו וגבטל המחלוקת ממילא יורש המלוכה ומחייבין לנשות אותו וגבטל המחלוקת וממילא מיושב גם קושיא הראשונה דאנו מפני המחלוקת נמשול דו"א דאם לא הי' מושחין אותו לא הי' יורש כלל ולפי' במלכי ישראל אזי ברבנות דליכא משיחה איב היכא דאיכא מחלוקת בטנה הירושה:

ובמה שהביא כבוד גאווה ראי' דמחייבין להשלים עמו ולמנותו דאליב מה זה שאמרו שאם בנו הגון למלכות הוא קודם ממניפ' וכו' יש לדחות דמייירי שיש בן מלך ואחר וכל ישראל מוסיף לשהיה ואינם יודעים מי להמליך אזי בני קודם מ"מ ג"ל דיל' ג"כ כנ"ל דהרוב שמחוקים אותו ליוורש מחייבים למנותו ונהי' דלענין ירושה לא בטלה דעת המועטים משום דגלי קרא בקרב ישראל אבל לענין מינוי מחייבים לבטל דעתם נגד הרוב ובזה מושיל מינוי בלא משיחה איב ע"י מינוי מבטל המחלוקת וממילא הירושה קיימת ומחייבים למנותו כדי שימכיל המחלוקת:

ובמה שמירן עוד כבוד גאווה על הקושיא הנ"ל דאם

באר בהלכותיו דכבר ביאר שם מקודם דאי אפשר להעביר המלוכה מורש בית דוד. ועפ"י נדחה גם כראי' שהביא כבוד גאווה לקמן דאף דהיכא דיש מחלוקת מחייבין להמליך לבנו מהא דרמב"ם טלה למלחמה על ישראל על שלא רצו להמליכו דאלי' התם משום שהגליכו את ירבעם שאינו מורש בית דוד וע"ז לא מהני כלל המחלוקת כנ"ל:

ועוד נקש"ת מדברי הרמב"ם הנ"ל דהרמב"ם חולק על רש"י וסובר דאפילו כשים מחלוקת המלכות ירושה. אך המשיחה הוא כדי לסלק המחלוקת ופ"י הקשה כבוד גאווה אטו מפני המחלוקת נמשול בשמן המשיחה. ונלענ"ד דאפשר לומר כיון דמאות מלוכה היא שיראלו מפניו כדאמרינן בקידושין שום ששים עליך מלך שמהא אימתו עליך איב זה נקרא לדרך מלוכה וכיון דהוא ממלכי בית דוד מושחין אותו כדי שיראלו מפניו כמו שכתב הרמב"ם בפירוש המשניות ואם נאמר דהמחלוקת הינה שאומרים שאינו הגון למלכות בלא"ה יחא דהא מוזין דעיקר המשיחה הוא שיבא בפרסום שידעו הכל שנמשח כמו שהביא כבוד גאווה בשם האלשיך דלכך נמשחו לדוד בשעת מלוכה אף שנמשך ע"י שמואל הנביא משום שאז היה בהחבא ועתה היא בפרהסיא לעין כל וכיון דבעלי המחלוקת אומרים שאינו הגון למלכות איב לא ירש כלל המלוכה מאביו ולא מהני לו משיחות אביו איב נהו שמינוהו למלך מ"מ לא נמשח ולכן מושחין אותו מחדש כדי שידעו הכל שנמשח אפילו הבעלי המחלוקת ובפרט אם נאמר כדברי כבוד גאווה דממלכי בית דוד לא מהני מינוי בלא משיחה איב יאמרו הבעלי המחלוקת שאינו מלך כלל וכבוד גאווה כתב על קושיא הנ"ל דאין לומר משום דקיי"ל המושח למלכים וכהנים פטור איב ה"ה כבן מלך דמהני לי' משיחה אביו דו"א ושיבוש הוא דהא זר מעיקרא הוא:

וי"י נראה דאינו שיבוש כ"כ כיון דאי לא היה מהני לי' משיחת אביו ה"ה מושחין אותו איב לא הוי זר מעיקרא. וכן ראינו בספר שער יוסף מהגאון חזקוני שמירן בן בשם הספר חלוה לעינים (ונ"ס הביא שם הקושיא שהקשה כבוד גאווה לקמן דהא הרמב"ם פסק דהסך למלכים וכהנים מייב ומירן בשם ספר ישרעל יעקב דסיכה מיקרי בשאר גופו שאינו ראוי למשיחה והשער יוסף הקשה עליו דהא מינוי סיכה גם בראשו. ולי נראה דאפילו בראשו כשאינו מכוון למשיחה ולגדולה רק להנשא הגוף זה נקרא סיכה. ובאמת נראה כן מלישנא דברייתא דמינוי שחם למלכים פטור ולא פירש בהדיא דמייירי במלך שכתב נמשך ע"כ דאפילו במלך בן מלך ג"כ פטור. ובאמת לולי

הרמב"ם והר"ם דסב"ר דמקום שיש בן אף שה' ראוי ליורשו מ"מ אין שאל קרובים יורשים א"כ אחי ירש רבי הנשיאות שבה מנקיבות הא היה רב הווא בבבל שבה מן הזכרים ובה במקום בן אינה כלום ואין למדך דגלי קרא דמחוקק מבין רגליו דהא גם בממון הדין בן :

וְאִי־יָדִיד נראה דלא קשה כלל דהא אחא נכמכות ד' ס"ב דרבי אחי משפטיה בן אפיטל שה' בנו של דוד א"כ י"ל דשפטיה או בנו או בן בנו לא הניח אחריו אלא בת וממנה אחי רבי א"כ לענין ירושת ממון בני בת הבן ובנו בן הבן שוים דהא בת הבן יורשת במקום בנים אלא דבמלוכה ובנשיאות גלי קרא דשפט מיהודה דבני בן הבן קודמין לבני בת הבן משום שהם נקראים יהודה דמתיחס אחריו ובני בת הבן אינם נקראים יהודה אף שהם יורשים כמו בני בן הבן א"כ בזה נמי גלי קרא דמחוקק מבין רגליו דאם לא נמלא מבני בן הבן מי שראוי לנשיאות אזי שייך הנשיאות לבני בת הבן דהא לענין ממון גם הם יורשים כמוהם. אבל מי שיש לו קדימה בירושה גם לענין ממון אפילו אינו ראוי לירש לא יוכל לירש מי שאינו קרוב כמוהו בין לענין ממון בין לענין הנשיאות :

ומה שלמד כבוד גאווה מדברי המדרש על הפסוק ובנים לא היה להם שיש ירושה מהמים רואה אני שכבוד גאווה סובר דהירושה היה מאהרן ולכך כתב בקצת ג"כ למעלה על הא דיליף בת"כ מהאי קרא דכל הקודם בנחלה קודם בכבוד דמ"ל לת"כ דבני בנים אינם יורשים בע"ע ואעפ"כ אם היו להם בנים והיו בני בנים לאהרן היו יורשים גדולתו היה שאל קרובים. אבל לי נראה ברור דהירושה היה מנזר ואביו דמנואר במדרש שם שה' סגני כהונה וכשמתו ולא הי' להם בנים נעשו אלעזר ואיתמר סגני כהונה. וביאר שם במדרש מה ענין סגן הכהן חד אחר לענין אם נטמא אהרן וחד אחר במותו מה אהרן וכו' וכת"כ לא יליף כלל מהאי קרא ירושת קרובים דבלא"ה פשיטא ל' ששאר קרובים יורשים בגדולה אלא כוונת ההו"ב דבהנהגה מיימוני העתיק דברי הת"כ בזה הלשון ובנים לא הי' להם שאם הי' להם בנים הי' קודמים אעפ"י שלא הי' שקולים כאלעזר ואיתמר שכל קודמים בנחלה קודמים בכבוד היינו דה"א דהא דבן קודם אף שיש גדול ממנו היינו דוקא אם אותו שהוא גדול ממנו אינו קרוב כלל. אבל אם הוא ג"כ קרוב אלא שאינו קרוב כ"כ כמוהו כמו גבי אלעזר ואיתמר שה' אחים לנזר ואביו הי' שהם קודמים קמ"ל שכל הקודם בנחלה היינו דהבן קודם לנחלה

דאחאי משמו אם יואש מפני עתלי הא היו מטלוקה הבא מחון. ומירן משום שיואש היה קטן וסוי דומיא דמושא לגוי דפטור משום דאינו כסך כ"ל דמדברי הרמב"ם פ"א מהלכות מלכים משמע שיואש היה גדול שכתב שם הניח בן קטן משמירין לו המלוכה עד שיגדיל כמו שפשה יהודיע ליואש ואין לומר דשיגדיל היינו שיגיע לעונה הפטויות דהא לא בוי אלא מדרבנן וע"כ לריך לומר דיואש כשחלף היה בשנה השמינית ללידתו ומקלט שנה השמינית ככולו דהרי בסנהדרין ד' ס"ט גבי בן חמש אחריו ויום אחד ובני בן שמונה לא אחריו ויום אחד והיינו דמקלט שנה השמינית ככולו ובפס"ט אי אמרינן דהמשיחה היתה להראות לישראל דהף שאינו יורש מ"מ הוא מלך ממנו משיחה ולהחליכו מחדש מן הסברא נראה שלריך שיהא גדול דאם הוא קטן איך יכול לזכות בישראל להיות לו לעבדים לדעת ה"ש מי שאומר בחו"מ כ"י רמ"ב סעי' י"ט דקטן אין לו זכיה אפילו בדעת אחרת מקנה אותו בדבר שאינו תחת ידו ואפילו להחולקים שם נמי נראה דאין הקטן יכול למלך דהא אמרינן בהוריות דף י"ד שחלכות נקרא עבדות וקטן אינו יכול להקנות עצמו לישראל להיות עבד להם. ועוד אני מסתפק דאפשר דהא דמושא לגוי דפטור היינו דפטור מהכרת וחטאת דאשר יתן ממנו על זר. אבל מייב עכ"פ משום תשילה הנם דזה נהנה וזה מחייב לא אמרינן מ"מ מעל מדאגבה מ"מ לסוך עיין בתוס' קידושין ד' ח"ג ד"ה שלא וגם התוס' שם הביא דר"י ה"י מסופק בדבר ואם הוא בעלמו עבד הסיכה אפשר דהכל מודים שמעל א"כ היה כסך לקטן א"כ אחתי קשה אטו מפני החלוקה נמטול והא דבאמת נקט הנמחר רק איסור מעילה ולא אחר דאיכא חיוב כרת דאשר יתן היה כ"ל דבר חדש דבאמת במושא למלכי ישראל ליכא חיוב כרת דהם נמי לא מיקרי זרים ולכן הניח סתם המושח למלכים פטור ולא ביאר דדוק במלכי בית דוד וקרא דקום משחכו כי זה הוא דמיעט מלכי בית ישראל ממשיחה היינו דבהם איכא איסור מעילה וסעם הדבר כ"ל דור לא מיקרי אלא מי שלא חלה עליו קדושה ע"י שמן המשחה כגון המושח לאחר מירשאל דהוי כמקדים בעלי מומין למזבח אבל המושח למלך אפילו ממלכי ישראל חלה באמת עליו כלא קדושה רק דמ"מ מעל משום דיכול להיות מלך כלא קדושה משיחה אבל במלכי בית דוד מלך הוא להיות המלך קדוש ע"י שמן המשחה וסוד. כ"ל עכ"פ אחר אלא שאין ראוני להאריך בכאן :

ועתה

יורשיהם מה שממה כבוד גאווה על דברי

בנחלה הוא קודם בכבוד אעפ"י שאינו שקול כמוהו ולדברי כבוד גאווה לא הבנתי מה קדימה היה לנו של אביהו נגד אלעזר ואיתמר בשלמא בניו של נדב יל משום שהיה בכור ובניו יורשים בכורתו. אבל בניו של אביהו מאי איכא למימר אעפ"י כגיל :
ומה שכתב כבוד גאווה דכמלוכה דמלינו ירושה בנו מחיים דאף שהוא קרוב אלל עלמו יומר חבנו מית אינו מעבד על בנו מלירש אף הרמזים והרש' מודים דבנו שאינו ראוי לירש אינו מעבד על שאר קרובים מלירש קשה לי דהרי אף בממון סברי דנותן לבניו של גולן וכתבו התוס' שם בבב' דנחשב כאלו מה הוא הרי דאינו מעבד על בנו מלירש ועל שאר קרובים מעבד וטעם הדבר אי משום דדעתו של אדם קרובה אלל בנו איכ' לפי' דוקא לבניו יכול ליתן. אבל לא לבני בניו כמו שכתב הסמ"ע בח"מ סי' ר"י אבל עיקר החילוק נראה דאיתת אמרינן נדביו כאלו מה הוא היינו לענין שירשיו ירשו ממנו אף דבבנו של גולן אמרינן דמכת אביו דאבא קאתי היינו דלא אמרינן דהוא ירש לגזילה והורישא לבנו רק דאמרינן דזכות הירושה שיש לו לירש מאביו הורישא לבנו איכ' בנו יורש הגזילה מאבי אביו. אבל מית הוא יורש מכת אביו איכ' לא נעקרה הירושה ממנו אבל לענין שירש אחי אביו דאי אמרינן דהוי כאלו הוא מת אזי אחי אביו לא ירש ממנו רק מאביו איכ' העקר הירושה ממנו לא אמרינן דהוי כאלו מת הוא ומבטל ירושה אחי אביו אף שהוא אינו ראוי לירש ולפמ"ש אף דאמרינן מכת אביו דאבא קאתי מית יורש מכת אביו אפשר דאף בן הבן נקרא ירחא ירחאי :
ומה שנסתפק כבוד גאווה במעלה החמישים אי אמרינן מכת אביו דאיתת קאתא תמה אני אמאי לא הזכיר דברי התוס' בבב' ד' ק"א ד"ה מטה ששם נחלקו בזה הר"י והרשב"א ומה שנסתפק כבוד גאווה אם נדון ירושה הבטל כבן וכת או כשאר קרובים כיון שאין בטל יורש בראוי תמיה לי אמאי לא הזכיר דברי התוס' בבב' ד' ק"ג ד"ה מטה :
וישוב הבוא כבוד גאווה דברי התוס' בבב' ד' ק"ד שכתבו דהא דאין הבטל יורש בראוי היינו משום דאחר מיתתה אינו שאירה ככ' איכ' לפי' בחיי בעל עדיף מבן וכיון דבת יורשת הנשיאות כדי להורישא לבנה אף שהיא בעצמה אינה ראויה לנשיאות איכ' ה"ה דהבת יורשת הרבנות כדי להורישא לבטלה בחייה בלעג"ד דלפירוש הרשב"ם שם יש לחלק בין בן לבטל ובאמת התוס' שם כתבו דפירש הרשב"א אינו מיושב דהאי בקבר לא דמי להאי בקבר. אבל באמת הרשב"ם שם ד"ה יורש את אמו מיישג דבריו דמי משום שטעם אחד יש לשניהם.

(ע"ב פצאתי בכת"מ)

סימן כמ.

ב"ח ווארשא.

כבוד יריג' הרב המאוה"ג החסיד המפורסם
 בש"ת מוה' ישראל גיסן קאפערשטאד נ"י
 אבר'ק מאקאווי :

(א) **מה** שחקר בח"ר בני שאכל ושבע ונרד בהמ"ז. ותיקף אח"כ אלל עוד הפעם במסיבה כזו ואין אללו אכילה נסה. רק שבע עוד מאכילה ראשונה שכבר בירך עליה אס בהמ"ז של אכילה שני' היא מדאורייתא או דרבנן. וג"מ להוליד אחרים ית' עכ"ל :

(ב) **הנה** עיקר הערתו נחמדה. י"ד כבר יסבו על מדוכה זו הפוסקים ז"ל כמו שאנא

עקרינן לקרא מכל וכל דכא אובל פחות מכשיעור לא ולא כלום יע"ש. אולם באמת אינה קושיא. כמו שמירץ בארץ יהודה יעלה (חלוצים סי' קמ"ח) דשפיר שנקינן לקרא במשמעותי'. שאם אין לו רק פחות מכזית מזה מוטל עליו לאכלו עכ"פ. וכ"ה הגאון חיד"א ז"ל בסי' דבריו יוסף בלוצי (סי' ספ"ב) יע"ש. ואני אוסיף על דבריו שכיב נס בשלח אר"י (ח"א סי' ק') ואפי' בס' מקרי לב (חלוצים סי' ר"ן) שהביא ראי' לדברי הרא"ש ז"ל מהא' דכ' רבינו הרמב"ם ז"ל בה' מלכים (פי"ט הי"י) וז"ל וכן חייב על אכר מן החי ועל בשר מן החי בכ"ש כ"י יע"ש. וא"כ הדרא קושייתי לדוכחא:

(ה) **בבאורה** יש לתרץ דברי כח"ר דנוכל להביא ראי' ממה דאמרינן בברכות (דף מ"ט:) וז"ל ר' מאיר סבר ואכלת וז' אכילה ושבעת וז' שחיה ואכילה בכזית כ"י עכ"ל. נראה מזה דסחם אכילה בכזית גם לענין בהמ"ז. וא"כ ושבעת מורה על שחי'. אולם באמת כ"י שם התוס' בד"ה ר"מ כבר ואומר הר"י דהני קראי אסמכתא בעלמא כינהו דמדאורייתא נענין שביעה גמורה כדאמר בברכות (דף כ"י:) וכי לא אשא פנים לישראל כ"י יע"ש. וכן קיי"ל דכזית הוי רק דרבנן. אולם לפ"ז גם בלא סברה כח"ר ג"כ קשה על שיטת הרא"ש דמנין לנו דלריך יותר מכזית לבסמ"ז:

(ו) **אמנם** באמת אינו קושיא. דנהי דאכילה אף כל דהיא משמע. מ"מ כיון דכתבה התורה ושבעת נדע דלריך יותר מכזית דאם ארס רעב אינו שבע בכזית. והחוש יעיד לנו דכוונת התורה על יותר מכזית. ולפ"ז טוב יש לתרץ סברה כח"ר כ"י דהתורה כתבה ושבעת להוציא מכלל כל אכילה שבתורה אשר היא סחם בכזית וא"ו לפי סברה הרא"ש דאכילה בכ"ש. כתבה התורה ושבעת דלריך לאטול הרבה כדי שביעה דכאן ציוותה התורה לדרך בה"ז על רוב הטובה והיא השביעה דהיא יותר מאכילת. ורק שכתב"ה ל"י לריך להוציא שיטת הרא"ש:

(ז) **ומה** שבי' כח"ר וז"ל אשכח ה"ן כוונת התורה על מילוי הכרס והשביעה ביותר בהרי שם בנמרא משה תיקן להם לישראל ברכת ה"ן בשעת שירד המן לישראל והרי שם ה"י לחם אבירים כדורשם ז"ל ביומא (דף ע"ה:) אלא הענין הוא כמבואר בס' הזוהר הק' (כפ' תרומה דף ק"ג:) על הקרא ואכלת ושבעת וברכת את ה' כ"י. כי עד לא אכיל בר גש לשבעא ויתמלא כריס' לא יברך ל"י לקב"ה כ"י. אלא אפילו לא יוכל ב"י אלא כזית ורעותי איהו עליו וישוי ל"י להווא

שאמר בעוסי' להלן. רק מה שבי' מעכ"ת שבי' להוציא אחרים י"ח. לפענ"ד ז"א לפי הסברה כמבואר בשי"ע אר"ח (סי' קנ"ז סי' ו"ל) ואם אין יודעים כולם לדרך מי שאכל כזית יכול להוציא אף אותם שאכלו כדי שביעה יע"ש. והאחרונים העלו שם דלירידן שבי' מדרך לעלמו בלגש בהמ"ז אין י"ח כלל. ויכול לדרך אף מי שאכל כזית למי שאכל כדי שביעה יע"ש במנ"ח וס"ז דשי"ע פוסק כשיטת התוס' והרא"ש דלא כסמ"ג יע"ש. אי"כ לפי ההלכה ליכא י"ח לענין להוציא אחרים כיון דבג"ד מיירי דבסעודה שני' אכל כזית כפי שבי' מר בשאלה. ויותר ה"י כח"ר יכול לומר י"ח אם מסופק אם כבר בדרך בסעודה השני'. דאם החיוב מה"ס לריך לחזור ולברך ואם היא מדרבנן א"ל לחזור ולברך כח"ש באר"ח (סי' קפ"ד סי' ד). אולם גם בזה יש לשדוח דגא' כאשר אבאר בעוסי' (באות ט"י):

(ג) **ומה** שבי' כח"ר וז"ל כי באמת מה שאמרה התורה ושבעת הוא להוציא מכלל כל אכילה שבתורה אשר היא סחם בכזית וכאן ציוותה התורה לדרך על רוב הטובה והיא השביעה כחמ"ס ז"ל בברכות (דף מ"ח:) כשהוא שבע מדרך כשהוא רעב לא כשי"כ. וכי רש"י בד"ה כשהוא רעב וז"ל והוא בא להפיק את רעבו ע"י כרייתו של הקב"ה לא כל שכן שזה לריך לברך להקב"ה יותר עכ"ל. והיינו שהיא טובה ביותר עכ"ל דמר. ולפענ"ד יש להעיר בו עפ"י דברי הר"א מורחי בפירושו על הסמ"ג (לאוין ע"ז) ה' בדיקת חמץ וז"ל ואכילה כל דהיא משמע. ואע"פ דאינו חייב כרת או קרבן אלא בכזית. שאני התם דאחא הלכתא ואפקתי' ממשמעותי' אבל לאיסורא כדקאי קאי עכ"ל. וכי שם בפירוש מועדי ה' דכן כ' ג"כ הרש"ל. וכן נראה דרקוק מלשון השו"ת הריב"ש (סי' קס"ג) וע"י מ"ש הריב"ש (סי' רנ"ד) יע"ש. וא"כ כיון דאכילה כל שהיא משמע מנלן מושבעת דשיעורו יותר מכזית ד"ל דשיעור שביעה בכזית וכמו בכל האיסורין דכ"י הוי שיעור לכרת ומיתה ומלקות. וכן לענין מנ"ח עשה של מנה ואכילה טובה דשיעורין בכזית. ואם בבהמ"ז לא ה"י כחוב ושבעת רק ואכל' סיימי סבור דאכילה כל שהיא חייב לברך אף בפחות מכזית. לכן כתבה התורה ושבעת דלא סגי בכל שהיא רק דומה לאיסורין או למ"ע. וא"כ מניל דנענין יותר מזה מזה מזה השביעה שיה' מה"ס:

(ד) **ואת** דהמלי"ת כ"י חמץ (פ"א ה') הקשה על הר"א מורחי דהמינה במזאת ל"ח אבל בע"פ ה' אכילה משמע כל שהיא אי"כ הלכתא

יע"ש. והוא כמו שאמרתי למר פא"ס סברא זו מדעתא דנפלאי בעוה"ש:

(י) **יַעֲרִי כְחֵד** בשו"ת קול אליהו חא"ח ר"י באוכל סעודה שלישית כדי שובעו. ובליל מו"ס"ק אוכל סעודה רביעית על השובע שיעור כו"ת אי מקרי שביעה מה"ס וחודר לברך אם נסתפק אם בירך. והביא דברי מרן ב"י ה' יו"ט (ס"י תרי"ב) ש"י מש"ס המו"ס דמ"י גוויי אכילה גסה איכא. וכפ"י מה שאמרנו בנתיב ב"י הפועלים שבנ"ך ולא אכילה גסה. היינו אכילה גסה ממש שאין לו חלוקה לאכול כלל. אבל אם יש לו קצת חלוקה אכילה מקרי. וכפ"י חייב מה"ס לברך. ואם נסתפק חוזר ולרשת רש"י ורבינו הסוד מ"ל דכח"כ מקרי אכילה גסה נראה דהכא פסור מה"ס יע"ש. וזה ממש בשאלת משכ"ס. כפ"י ש"י בשאלתו דאכילה ראשונה לא ה"י אכילה גסה וה"י לו רק שבע עוד מאכילה ראשונה וכ' להדיא דבאופן זה אם נסתפק אם בירך בסעודה שני חוזר ומברך.

(יא) **אוֹרֵם** לפענ"ד יש לדקדק בזה להלכה שמה שכתבתי (באור ט"ו) ב' ד' ב"י מנוחה דבאופן זה שבע מאכילה אחרת שכבר נפטר בה בברכת המזון ואוכל כו"ת חא"ח אף שמשיעו לו סעודה הקדימה שיה' שבע מבית הזה אם נסתפק בסעודה שני. שאין לברך כל"ס ב"י שבי"י דור אור"ח כללי ברבות (פ"ד אור"ח) דכח"כ ה"י גמר בסעודה אפילו דעמו לאכול חא"ח כיון דכח"כ בא אחר האכילה מורה על גמר סעודתו דאיך לברך ולאכול כאחד ה"י כבישוי הדם לא ה"י הפסק בין שמיטה לשמיטה דשמיט ומכסה כאחר:

(יב) **וְלֹא** נעלם ממני מה שהביא בשו"ת חתם סופר (חא"ח ס"י מ"ט) וז"ל ד"ש ללמוד מדברי חו"ס יסנים דרש"ד דיוחא חת"ס דאי היו שבעים מאכילה כפול היו מוסיפים גם כן ש"מ דכל אכילה שארש שבע מאותו האכילה ע"י שמתברך במועדי י"ח כמו בכז"ת והוא דין חדש והסברא נוחתה כן שזה בכלל לשון אכילה דקרא כו"י וזו"ל י"ל במשחולל האגדה פ"ג דברכות (דף כ"ז) שאמרו מלאכי השם לפני הקב"ה כחכם לא ישא פנים ואח"כ נושא פנים לישאל. וקב"ה השיב להם כתבתי בתורה ואכלת ושבעת וזהו מדקדקים על עומם עד כו"ת. ועוד מאי מעליותא לברך ברכה לבטלה שאינה לריבה ושובר בלא חסא עמ"נ"א (ס"י רע"ז סק"ז). ועוד ח"ש בברי דקדוק שצ"ז נושא פנים טפי משארי הכנה דקדוקים. ולפי הנ"ל י"ל בהיפוך מהסומן. והוא דכשעת ברכתא של ישראל ה"י ברכה מלא' בכל מחלל

להיות מוכלל עקרא דמיכלי שבעא אקרי. דכתיב פותח את ידך ומשביע לכל מי רצון. לכל מי. אכילה לא כתיב אלא רצון. והוא רצוה דש"י ע"י כו"י עכ"ל היוהר יע"ש ח"כ מבואר כי השביעה אינה האכילה המרובה. רק כמו שרצון שלו לאכול אף שהוא מעט ודי לו ברעותי. ומה אף בהמן ה"י השביעה ביותר כנ"ל. ומיקן להם משה ברכתא הון עכ"ל דמור:

(ח) **הַנֶּה** הערתו מדברי היוהר הק' היא נחמדה. חולם כבר קדמו בהערה זו בשו"ת עמק הלכה (חא"ח ס"י ע"ג) וז"ל ד"ל דכוונת הש"ס דהס מדקדקין על עומם עד כו"ת היינו בקביעת סעודה עם שאר דברים. וזה שאמר ר"מ ואכלת בכז"ת ושבעת זו שפיה. ר"ל שיה' שבע משפיה אז אכילה בכז"ת. והנה אפשר לומר עפ"י אפילו מן המורה חייב בכז"ת. אבל זה רחוק על כל פנים קביעת סעודה מיהו בעי. וכן משמע להדיא ביוהר הק' (פ' תרומה) וז"ל פתח ר' חייא וזמור ואכלת ושבעת וברכת. וכי עד לא אכל כו"י אפילו לא אכיל בר נש אלא כו"ת ורעותי חו"י ע"י ושוי ע"י. לההוא עקרא דמיכלי שבעא אקרי וכו' עכ"ל יע"ש. הרי דר"יך כמה פעמים ורעותי חו"י ע"י. אבל בלא"ה אינו מברך כי אם היין ג'. לכן י"ל שד"ך ליוהר שלא לאכול כו"ת כ"א בקביעת סעודה עכ"ל יע"ש. ח"כ מבואר חקירתו דמר בדברי הרב עמק הלכה באם הוא שבע מכז"ת אם הוא מה"ס. וגם הערתו דמר מדברי היוהר הק'.

(ט) **אוֹרֵם** נלפע"ד מה דפסע לי להרב עמק הלכה דאינו מן ההורה ובאמת הוא מבואר בשו"ת הרדב"ז (ח"ה ס"י ב' אלפים רכ"ד בדפוס ווארשא) שהיא מה"ס. שנשאל על מי שאכל כו"ת דגן הוא כדי שבעו כגון שה"י זקן או חולה או אכל תחילה אם מו"ל אחרים אע"פ שכולם יודעים לברך. והשיב לא ידעתי מה מקום לשאלה זו. וכי הדבר תלוי אם אכל הרבה או מעט. ה"ן הדבר תלוי אלא משום דכתיב ואכלת ושבעת וברכה הלכך אפילו לכה"ג ש"י שמי. שאכל כו"ת דגן אינו מו"ל אלא חותם שאכלו שיעור דרבנן. ה"ן מילי שאין זה ה"י כדי שבעו. אבל אם הוא כדי שבעו לא אמרה ח"ס מעולם. עכ"ל יע"ש. ח"כ מבואר ברדב"ז חקירתו דמר והעלה שהיא מה"ס. חולם ב"י בית מנוחה (דף פ"ב ע"ב חות י"ב) דיני מי שבעה ולא בירך. השיב על הרד"ז וכי דהניחא לזקן וחולה. אבל למי שאכל כבר אין זה כדי שובעו. ומה שבעה הוא מחמת שכבר ה"י שבע מאכילה אחרת ונכבר נפטר בברכה"ן והרבה משהכר ע"י דלא קרינן ושבעת עכ"ל

ואכל שלהם. והיו אוכלים ושוכנים בפחות מכזית.
 ששאל איך יתאכל כלל המלוא דכתיב בזה אכילה
 ופטר למד דמי' כמי' כזית דוקא. מי' לענין
 ויטור כחמיו קרוב לודאי דאי שבע לי' בפחות
 זכאי כמי'. דהמורה חלי לי' כשניעה ואפי' ישראל
 קדושים הם החמירו על עולמם משום חומר לאו
 דלא משא שהוא מיראת השם כמבואר בתמורה
 דף ד. פ"ב דקדוקי פ"ט לאכול עד כזית אפילו
 זכאי קשה להם שחרי כבר שבעו בפחות כז' איכ
 גזוהר בזה עמי ראוי שיא לו ה' פנים היפך
 אן לא יקנה כי מדה טובה מרובה עכ"ל ודבריו
 דברי פחית. יפ"ט:

י' ובעיני זה מלאכי בם' פנים יפות בפי' במקומו
 (פי' כיו' פסוק ה') ואכלתם לחמכם
 לשונם ח"ל פירש"י אוכל קימעת והוא מהבדך
 במצו ונחתי שלו'. פירש"י שחא תאמרו הרי
 מאכל והרי משתה אם אין שלו' אין כלום וכו'.
 יש לפרש פ"ט ח"ל בכרכות (דף כ'): אמרו
 מלאכי השרת לפני הקב"ה רבש"ע כתיב בתורתך
 אשר לא ישא פנים ולא יקח שחד. והלא אחת
 נושא פנים לישראל. דכתיב ישא ה' פניו אליך.
 אמר להם וכי לא משא פנים לישראל שכתבתי
 להם בתורה ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך.
 והם מדקדקים על עולמם עד כזית ועד כבילה.
 וכיון דכתיב בתורה ישא ה' פניו אליך וישם לך
 שלום. הרי שהשלום בא בגשיחת פנים. וכיון
 דהגשיחת פנים בא משום שמדקדקים לבדך ברכת
 המזון אפילו בלא שביעה. וכיון דכתיב ואכלתם
 לחמכם לשונם שאלו קימעת ישבע ממנו איכ
 חיוב הכרכה היא מדאורייתא אפילו באכילה קימעת
 כיון שישבעו ממנו. איכ אין מקום לגשיחת פנים.
 ופן חיו לא יקויים וישם לך שלום. והו
 שפירש"י הרי מאכל והרי משתה והיא דפליגי
 הנאים בושעת זו שח' וכיון שיש מאכל ומשתה
 הרי חיוב הכרכה היא מדאורייתא להכי אמר
 שאפ"כ ונחתי שלום בארץ כו' עכ"ל הוהביע"ש:
 (המשך יבא א"ה).

ש"מ אברהם רזעבטע
 פחית, בכורי שלמה.

סימן ל.

בית ברורי.

שוכים להתרף המופלא מיה' יהושע מרדכי
 צוקרקארן גי' ב"ק פלונסק (פיר ווארשא).

מה שכתב קושא בשבת ק"ו דליף מקלקל
 בתורה דחייב מדאנטריך למישרי מילה
 נשנת מ"ש אחאי לא יליף בפשיטות מדאסרה

מורה מילה שלא בזמנה צ"רס דילפינ מהוא לכרו
 יעשה לכם ולא מילה שלביו עיין בשבת כ"ד
 ובפסחים ואחאי אסור הא הוי מקלקל וע"כ
 דמקלקל בתורה חייב:

וכתב לאחר דבהמת י"ל נהי דמוכח דמקלקל
 בתורה אסור אבל חז"ל למידן דאיכא
 חיוב מיהא דילמא הוי רק איסור דא' לבד רק
 י"ל דבש"ס הוכיח שפיר דאיכא חיוב מיהא דאליכ
 ממילא נדע דמותר משום דעולות וא"ל דהוי
 עולות דז"א לשמ"ס הרשב"א ביבמות בשם מורי
 דכל דליכא מיהא ליכא העשה דהשנוא ואחאי
 למ"ל קרא דדוחה שבת וע"כ דמקלקל חייב מיהא
 ומיושב הקושא הנ"ל דליכא להוכיח ממילה שלביו
 ד"ל דליכא חיוב מיהא ומ"מ לא דמי דבמילה
 שלביו י"ל לכך לא דמי משום דאפשר להמחין
 למחר וכמ"ס החוט' יבמות ד"ה לענין שריפת
 קדשים דלא דמי משום דאפשר לשורפן למחר
 ע"ש עכ"ל:

ויפה כי וכבר קדמו בעיקר דבריו בקונן על
 הרי"ס פ"א מה' שבת ה"ז שהביא דברי
 רש"י ב"ק ל"ה דנראה מדבריו דבאמת סובר כן
 דמקלקל אפי' לדין איכא איסור דא' והביא כן
 גם בשם ספר לחם שמים על משניות וכי' ג"כ הא
 דהוכיח הש"ס דמקלקל בתורה חייב מדאנטריך
 למישרי מילה הוא משום דלא ליכא חיוב מיהא
 ממילא נדע דעולות וכו' ע"פ הרשב"א. אך
 כי דמדברי הרמב"ם נראה דאיתו סובר כהרשב"א ושוב
 מוכח דמקלקל ליכא איסור לאו ג"כ דאליכ היכי
 מוכח ממילה דמקלקל בתורה חייב הא י"ל דהוי
 רק איסור והוי עולות ואיתו נדחה מבני עשה
 ע"ש בדבריו:

אמנם אין מוכרחים ד"ל דמשום עולות הוי
 נדחה מפני מ"ס דמילה מוכח דנכדחו
 עליו י"ג בריהו' וכו' דמילה דיהא לרעה אפי'
 דהוי עולות ומטעם דנכדחו עליו י"ג יבמ"ס
 החוט' שבת קל"ג ע"כ ד"ה הוי עשה ע"כ ונחמיו
 ליראים כתבתי בדברי רש"י ב"ק הנ"ל ואפי'
ובבבבבבבב הנ"ל י"ל עוד דהנה בבבבבבבב

חז"ל כ"י ש"כ הקשה המ"ך
 יליף דמקלקל בתורה חייב מדאנטריך נשנו
 מילה בשבת דילמא אינטריך למילה בלרעה דמותר
 לקון בהרת בנו לקיים מצות מילה ובקון בהרת
 בנו בודאי מחקן הוא וכו'א שחא חירש ד"ו
 בשבת לא ימול אותו כיון דיש כאן חילול ש"כ
 דהרי מחקן הוא ואשחשין קרא דמילה ד"ש
 ומידן דאיכא תיקשי נישבד ע"י אחר כדפריך
 הש"ס בשבת קל"ג וע"י אחר הוי פיר דלא ניהא

לִי לַעֲנִין אִיסוּר שַׁבַּת מוֹתֵר בְּפִיר דְּלִיג לִי
דְּדוּקָא לַעֲנִין לֹא דְגַלְיָא בְּהַרְגָּה דְּהוּי שֶׁאֵר אִיסוּרִים
לִי פִיר דְּלִיג לִי עִים כְּדַבְּרֵיו וּבְגַלְיוֹן הָס' כְּתַבְתִּי
דְּאֵבְתִי אִינוּ מִיוֹשֵׁב דִּילִי דְּמִיירִי בְּדִלְכָא אַחֵר
כְּמוֹ דְּמַתְרֵן הַשִּׁים שֶׁם לַעֲנִין קִלְיָא בְּהַרְגָּה
וּכְתַבְתִּי לְפִימָה שֶׁהָקֵס עַל הַכִּי' סִי יֵאָר בְּאֻרִּים
דְּהִיכִי דְּאֶשְׁרֵר לְקִיִּים שְׁהִיֵּס בְּשׁוּם פֶּעַם לֹא דְּחִי
עָשָׂה לִלִית אִיכּ מִאי מִשְׁנֵי הַשִּׁים דְּלִיכָא אַחֵר
אֵבְתִי הָא אֶפְלָקִיִּים בְּשׁוּם פֶּעַם. וְעִיִּין בְּשִׁאֲנִיָּא הִי
חֲמֵן וּמֵלֶה וּבְתַשׁוּ' בֵּית אֶפְרַיִם אֻרִּים שֶׁהִאֲרִיכוּ בִּזְה:
וְיִי"ץ דְּהִנֵּה הַהִבֵּשׁ סִי כִּם הָקֵסָה לְשִׁטָּה הַשֶּׁךְ
חִימָס סִי שְׁפִיכְ שֶׁ דְּאִסוּר לֹאכּ לִכְבֵּד אַחֵר לְמוֹל
דְּהַמְלוֹה מוֹטֵלָה עַל הָאֵב אִיכּ מִאי פִּרְיָךְ וְאִי
אִיכָא אַחֵר לִיעֲבֹד אַחֵר הָא הַמְלוֹה מוֹטֵלָה עַל
הָאֵב וְהִירְגוּ הָאֲחֵרִינוּס דְּבִאֲמַת הָא דְּמִילֵה דוֹחָה
זְרַעַת אֶף דְּהוּי עוֹלִיָּה הוּא. מִשׁוּם דְּנִכְרַת עֲלִי
יֵג בְּרִיתוֹת. וְזֶה דְּדוּקָא בְּנוֹף הַמְלוֹה דְּמִילֵה אֵבֵל
לַעֲנִין מֵלֶה הָאֵב זֶה אִי לְדַחֲוֹת עוֹלִיָּה. אֲמַנְס
לְשִׁטָּה הַרְמָבִים פִּי מִשְׁלֵ' דְּסִיל זְרַעַת לִיָּה רַק
לִיָּה לְחֹד עִיִּין מוֹלִיָּה שֶׁם שְׁפִיר קֶסֶה קוֹשִׁי' הַחֲבִיִּם
וְעִיכּ פְּשִׁיטוֹת הַחֲבִיִּם דְּמֵה שֶׁאֲחֵר עוֹשֶׂה בְּשִׁלְחוֹת
הָאֵב הוּי כְּאִילוֹ הָאֵב עָשָׂה הַמְלוֹה בְּעַלְמוֹ וְעִיִּין
בְּדַבְּרֵיו שֶׁם:

וְלִכְבֹּא' אֵבְתִי יֵס לַעֲנִין כִּיִּין דְּיִמָּחַ דְּהִאֵב
אִסוּר לְמוֹל בְּעַלְמוֹ אִיכּ הוּא לִי. עֲבִיד
וְלִי מִשׁוּי שְׁלִיָּה אֶךְ בִּאֲמַת אִי לֹא הִי אַחֵר הִי
הָאֵב בְּעַלְמוֹ רִשְׁאִי לְמוֹל וְאִיכּ מִיִּקְרִי מִאי עֲבִיד
וְיִכּוֹל לַעֲשׂוֹת שְׁלִיָּה וְכִיכּ בִּם' מִנֵּן אֲבוֹת עִים
בְּרַף ס' וְאִיכּ מִיוֹשֵׁב דְּבִירִי בְּכִי' הַגִּיל. דְּכִיזִי אִי
מוֹתֵר עִכְס' בְּדִלְכָא אַחֵר מִשְׁאִיכּ אִסּ נִימָח דְּאֶף
דְּלִיכָא אַחֵר אִסוּר אִיכּ לְעוֹלָם אִיָּא לֹאכּ לְמוֹל
בְּעַלְמוֹ וּמִיִּקְרִי לִי עֲבִיד וְלִי מִשׁוּי שְׁלִיָּה וּמִמִּילָא
יֵה' מוֹתֵר לְמוֹל בְּעַלְמוֹ מִשׁוּם הַמְלוֹה הַמוֹטֵלָה עַל
הָאֵב כְּכִיל וְאִיכּ נִימָח דְּזֶה דְּדוּקָא לַעֲנִין בְּהַרְגָּה
דְּהוּי לֹא גִירִידָא אֵבֵל לַעֲנִין שַׁבַּת דְּהוּי לִיָּה שִׁים
בּו מִיָּה שְׁפִיר מִיִּקְרִי לִיעֲבֹד אַחֵר וְגַם בְּדִלְכָא
אַחֵר אִסוּר מִשׁוּם דְּאֶפְלָקִי בְּשׁוּם פֶּעַם כְּכִיל.
וְאִי מִשׁוּם הַמְלוֹה הַמוֹטֵלָה עַל הָאֵב זֶה אִין נִכַּח
לְדַחֲוֹת הִלִּית דְּשַׁבַּת כְּכִיל:

וּבְמַעֲתָה מִיוֹשֵׁב הַקּוֹשִׁיָּה הַגִּיל דְּמִמִּילֵה שְׁלִבִּין
אִין רִאִי' דְּשְׁפִיר יֵל דְּהוּא לִכְדוֹ אֲחִי
לְמַעַס סִיכִי דִּישׁ לוֹ בְּהַרְגָּה דְּהוּי מִתְקַן בִּזְה אִסוּר
לְמוֹלוֹ וּכְכִיל וְסִבֵּן בְּכִיזִי:

עוֹר יֵל לְפַמִּישׁ בִּם' יִרְאִים סִי קִירָג דְּכֵל עִיִּינִי
מֵלֶה מוֹתֵרִים בְּיוֹשִׁ' דְּהוּי בְּכִלֵּל אֹכֵל נֶפֶשׁ
דְּנִשְׁמָה אִיִּקְרִי נֶפֶשׁ רַק מוֹתֵר וְאֲבוֹרִים וּפְדִרִים
וּמִילֵה שְׁלִבִּין אִיכָא בִּזְוִי' כְּתוּבִים דְּמַעֲשִׂיָּהֶו
עִים וְהִנֵּחַ בְּלִיָּה מְכִיל לְרַבָּא לְמַעוֹשִׁי מִילֵה

שְׁלִבִּין דְּלִימָח מֵלֶה אַחֲרָה וּמִילֵה יִדְחָה יוֹשִׁ' דְּהוּי
לוֹרֵךְ הַנִּשְׁמָה וְרִאִיָּה בְּחִידוֹשׁ חִים עַל שַׁבַּת פְּכִיד
שֶׁ' לְמַתָּן מִשׁוּם דְּנִכִּי פֶסַח מַלְרִים כְּחִיב קִרָּא
וְהַסֵּס לֹא הוּי לְהַסֵּס שׁוּם מֵלֶה כִּיָּא שְׁרִיפֵת מוֹתֵר
וּמִילֵה שְׁלִבִּין וְעִיכּ דְּלִכְדוֹ קִאִי רַק עַל מִילֵה
שְׁלִבִּין וְאִין דְּבִירִי מוֹכַרְחִין וְזֶה יַעֲשֶׂה לְפַמִּישׁ
הַחֹס' יוֹשִׁ' פִּי דְּפַסְחִים מִיָּה שֶׁבִּנְיָא דְּבִירִי הָרִין
סוֹף פֶּסַחִים וּפִירָשׁ בְּדַבְּרֵיו שֶׁלֹּא נִלְטוּ יִשְׂרָאֵל
בְּמַלְרִים עַל שְׁבִיתוֹת יוֹשִׁ' כִּלֵּל וְהוּי מוֹתֵרִין אִז
בְּמַלְכָּה וְכִיכּ בְּתַשׁוּ' יֵד אֲלִיהוּ סִי כִיָּא בְּשֶׁם
הַמְהַרְיָט עִים וְעִיכּ לִיל הָא דְּהוֹסִירָה מוֹרֶה בִּם'
בֹּא עַל אִיסוּר מַלְכָּה לֹא קִאִי עַל פֶּסַח מַלְרִים רַק
לְדוֹרוֹת. וְעִיִּין בִּם' מוֹרֶת חֹסֵד לְהַנְאֹן מְלֻבְּלִין
סִי כִיָּה וְעֵלֶה בְּרִיעוּי דְּאֶשְׁרֵר לְפֶרֶשׁ דְּבִירִי הַמְכִילָחָה
הַסְמּוֹס בִּם' בֹּא דְּאֲמַר. מַה פִּיל עַד בּוֹקֵר מְגִיד
שְׁאִינוּ נִשְׁרָף עַד אֹרֶךְ ט"ז ר' יִשְׁמַעֲלֵל אֹמֵר אִיָּל
הִרִי הוּא אֹמֵר כֵּל מַלְכָּה לֹא יַעֲשֶׂה בְּהַסֵּס שְׁרִיפֵה
מַעֲיִן מַלְכָּה הִיא וְזֶה הִיל עַד בּוֹקֵר אֵלֵךְ אִס
חֵל טִיז לְהִיּוֹת בְּשַׁבַּת מְגִיד שְׁאִינוּ נִשְׁרָף אֵלֵךְ עַד
אֹרֶךְ יֵד וְכִבֵּר לוֹמְרוּ בִּזְוִי' כֵּל מַמְזַרְשִׁים דְּרִאֵס עַל
יוֹשִׁ' אִיָּל כִּים עַל שַׁבַּת וּכְתַבְתִּי בִּזְוִי' בְּחִקָּא וְכַעַת
יֵל כֵּךְ דְּבִאֲמַת לִכְאֹ' לְרִיךְ עַל יוֹשִׁ' אֶף דְּשְׁרִיפֵה
הִיא מַלְכָּה לֹא נִימָח דְּעָשָׂה דְּשְׁרִיפֵת מוֹתֵר דְּחִי
לִלִית דְּיוֹשִׁ' וְאִי דְּיוֹשִׁ' עוֹלִיָּה יֵל לְשִׁטָּה הִיִּיבִילָא
דְּהִלָּו עִיִּים נִדְחָה וְאִינוּ לִקוּה אִיכּ לְרִיךְ קִרָּא דְּעַד
בּוֹקֵר שֶׁלֹּא יִדְחָה הַעֲשֶׂה אֵת הִלָּו כִּלֵּל וְיִלְקָה עֲצֵבֵר
וְשִׁרָף אֶךְ יֵל לְפַמִּישׁ דְּפֶסַח מַלְרִים לֹא הִי נִוָּה
אִיסוּר יוֹשִׁ' בְּמַלְכָּה כִּלֵּל וְכִכִּיל אִיכּ הוּי הַעֲשֶׂה
דְּשְׁרִיפֵת קֶדְשִׁים עָשָׂה דְּלַפְנֵי הַדִּיבּוּר וְהִלִּית דְּיוֹשִׁ'
הוּא לְאַחֲסִיד וְכִבֵּר נִוָּדֵה דְּבִירִי הִירוֹשְׁלָמִי בְּתוֹם
קִידוּשִׁין דְּעָשָׂה דְּלַפְסִיד אִיָּד לִיָּה דְּלֵאחֲרֵר הַדִּיבּוּר
וְלִכְךָ שְׁפִיר אַחֵר רִי דְּלִיג קִרָּא עַל יוֹשִׁ' בְּדִלְיָז
אִין הַעֲשֶׂה דוֹחָה וְכִכִּיל וְלִכְךָ קִאֲחֵר דְּלִרִיךְ קִרָּא
עַל שַׁבַּת דְּשַׁבַּת הוּי גִּיכּ לִיָּה דְּלַפְנֵי הַדִּיבּוּר
דְּשַׁבַּת בְּמַרְה נִלְטוּ שְׁפִיר הוּיָּא דְּעָשָׂה דְּשְׁרִיפֵת
נוֹתֵר יִדְחָה לִיָּה דְּשַׁבַּת וְאֶף דְּשַׁבַּת אִסוּר סְקִילָה
וְגַם עוֹלִיָּה מִיָּה לְפַמִּישׁ הַבְּרִית אֲבוֹרִים חֲתֻבִּין
סִי קִכִּיזִי דְּלַרְעַת הִיִּיבִילָה הַגִּיל אִס עֲבֵר בְּשׁוּגֵג
בְּעוֹלִיָּה שִׁיבֵי כְּרַת וְעָשָׂה הַעֲשֶׂה דִּילִל דְּאִינוּ חִיִּיב
חֲטָאֵת דְּכִיזִי דְּכַרָּה לֹא נִדְחָה מִיָּה כִּיִּין דְּהִלָּו
נִדְחָה אִיָּה חֲטָאֵת בְּחֲטָאֵת בְּעִיִּין לֹא וְכַרָּה עִים
וּבְחִקָּא הִאֲרַכְתִּי בִּזְוִי' וְאִיָּה אִיכּ שְׁפִיר כִּיָּה לַעֲנִין
שַׁבַּת אִס עֲבֵר וְשִׁרָף אִס חִיִּיב חֲטָאֵת כְּכִיל וְשְׁפִיר
לְרִיךְ קִרָּא עַל שַׁבַּת וּמִיוֹשֵׁב דְּבִירִי הַמְכִילָחָה וְסִבֵּן
הַיֵּעֵב: וְנִחְזוֹר לְהַגִּיל דְּקֶסֶה קוֹשִׁיָּה הִס' יִרְאִים
דְּלִימָח אֲחִי לִשְׂאֵר מֵלֶה אֶךְ בְּפַשְׁטוֹ יֵל כִּיִּין דְּחִיכִי
הוּא לִכְדוֹ מַמְזַס כֵּל דְּבִיר מֵלֶה אֲפִי' מִילֵה כִּיִּין
דְּקַחְתִּיב לִכְדוֹ וְאִיכּ מִיוֹשֵׁב הַקּוֹשִׁיָּה הַגִּיל דְּלִיָּה
לְהוֹכִיחַ

הוא עוד נזהר דגם במקום אפשר לקיים דוחה
 חפוס דהוחרה וזה לא הוי כן בכה"מ רק עכ"פ
 דדוחה ילפינן והבן. וי"ל עוד ברווחא לפימ
 שהקשו החוס' על רש"י דסובר בכלאים בענין
 שבע טווי ונזו כאלו אי"כ כלאים בלי"ת דשרי
 רחמנא למיל וכתבו המפרשים לתוך דמאי דחשוב
 חבור לענין בלי"ת חשוב ג"כ חבור לענין כלאים.
 ועיין בשיעור ס' בלי"ת ולכא"ל לרי"ד להבין לפי
 דאי"כ האריך ילפינן מכלאים בלי"ת דעדל"ת הא
 שאני כלאים בלי"ת דהללו בא מכה העשה דאם
 לא מכה המלוה ליה כלאים כלל וז"ל דמ"מ כיון
 דאמרין דמק"י המלוה ועי"ז אי"כ לאו דכלאים
 א"ס לא נימא דעדל"ת. לא הוי שרי לקיים המלוה
 דעי"ז יעבור על ה"ל"ה ומוכה דבכ"מ עדל"ת.
 ולכן שרי ללבוש כלאים בלי"ת וממילא כיון דמאי
 שוב הוי שפיר בכלאים בלי"ת הוחרה כיון דהללו
 בא מכה העשה ולולא העשה לא ה"י לאו כלל
 לכך בזה הוחרה משאי"כ בכה"מ והבן בזה.
 ידירו אברהם סענדרה הגוי שטיינבערג.
 אברהם בראדי והגדיל.

סימן לא

ב"ה נאשעלסק יע"א

בכבוד העורך נ"י.

יקרתו הגיעני — ואשר הודיעני כי בחפץ נבנו
 לחזק מוסדות השערים. המלוינים בהלכה.
 בהחדשות הדפוס קובלי ש"מ. להפוך עין אורס
 ש"מ חלל — ולעת כזאת אשר הורד כבוד המורה
 הש"י ירחם על עמו ועל תורתו. הוא מפעל גדול.
 ויסוד פנה יקרת. לומדי תורה. ללמוד מלחמחה
 בנבונות המורה ולגלות מלפניו. אשר היא חיי
 רוחנו ונשמחנו. אי לזאת נכון הדבר וד' יל"ת
 בידכם. — וכל אפונה כי כל דורשי המורה וויקי
 להכמה בלבו בוער בכל עזו ותעלומות יחזק
 בהמפעל הזה ולחמוך כידו. לכל יתמוטטו
 עמודי' והנני ג"כ ברל"ש מהמניס לדבר מזה
 זו לחזק ולחמוך כידו. — וכל המסייע בזה
 לרוחם קרן המורה יאיר קרניו ושמש הללחתו
 ויתברך בברכה המשולשת:

(א) **ומרי** עיני בשע"מ חלק ו' קובי יא' בתשו'
 הגרע"א

(ב) **הקדמי** לפימ דאמרי' בת' ברכות (דף כ' ע"א) שא"ת שא"ת וכו' רש"י ו"ל בריה שא"ת שא"ת וטוחא
 טוחא שכותב לכתן אפי"ב דללו שא"ת הוא מהתם לא גמרי' דהתם לאו כבוד הכריות הוא דדוחה לית ליה דידה רק
 דכשכתב לאו כעוהה לא על ח"ת נ"ב וא"כ לא גמרי' מינה לכ"ע וכו' וע"פ כפ"י ולפי"ז הכא כלאים בלי"ת לפי
 החוס' במנחות (דף מ' ע"א) ד"ה כיון דאפשר דכלאים בלי"ת לא הוי דמאי אלא הוחרה דהללו כלאים לא נאמר
 על בלי"ת וא"כ חייב ילפי' ל"כ דעדל"ת הא מהוחרה אין א"ט יכולים למילך לענין דיחוי ונ"ע.
 מלונסק.

לסדריה ממילה שלב"ז דיל דינה בג"ז מותר משום
 דמקלקל הוא ולבדו אחי לשאר דבר מלוה והבן.
עוד י"ל לפת"ם בשו"ע ארי"ה ס"י שלא דהאריך
 יליף ר"ש דמקלקל בחבורה חייב מדאלטריך
 למישרי מילה בשבת והא י"ש כ"מ לענין המילה
 דכסמילס שפיר מהקן ואמרין האי אומנא דלא
 מיין סכמא והיא דלא ימול משום המילה לכך
 אלטריך קרא דשרי ע"פ אמנם לפת"ם הרמב"ן
 דא"ס אין לו מ"ס לרחוץ אחר המילה דאמרין
 דאין למלוה אלא שעתן וכעת ראוי למול ואח"כ
 כשי"י חשם סכנה יחלל בשביל הסכנה ה"נ בזה
 לע"ע ראוי למול ואח"כ חסי המילה מותר משום
 חשם סכנה וא"כ כ"ז במילה בזמנה. אבל בשלכ"ז
 דהמלוה איננו דוחה יו"ט אי"כ שפיר י"ל דאסור
 משום המילה והבן וי"ש לעיין עוד בכ"ז וכתבתי
 בזה במקומות אחרים ואכ"מ:

במ"ש עוד בדברי החוס' וזכרים ד"ע ע"א
 שכתבו דנבילה חל על חלב דהוי איסור
 מוסיף דניסוף אסור לנבוס שהקשה הגאון דעק"א
 הא ל"מ בכה"מ בע"מ דלא חוי לנבוס וכו' מהא
 דאמרין בפסחים ח"ג בהא דכתיב כי כל אוכל
 חלב מן הכהמה א"ל אלא חלב ממין חלב בע"מ
 מנין ח"ל מן הכהמה וא"כ למיל קרא לרבות
 בע"מ הא מוכח מדאלטריך קרא דנבילה חל על
 חלב וע"כ בבע"מ כנ"ל זה לא נהירא דהא דמן
 סכמה אינו מיותר דא"טריך למעט חלב חיה
 ושף רק דכ"ס יליף מדכתיב מן הכהמה סחם
 משמע אפי" בע"מ. אבל אינו מיותר דוקא לזה
 ואזו דבריו ועיין בתשו' דעק"א ס"י ק"ע אריכות
 בזה ולפני"ד י"ל בפשוט לפ"מ דאמרין בקידושין
 ע"ז ע"כ דזונה חשוב מוסיף משום דסחם וזו
 שכל בישראל ע"פ אף. דעתה אין בו שום מוסיף
 ח"מ הואיל ושם זונה פוסל בישראל מיקרי מוסיף
 ע"פ ברש"י והיא בלחמ חידוש ועיין במקנה שם
 שעמד בזה עכ"פ מבוחר כן בש"ס ה"נ בזה
 הואיל ושם נבלה פוסל בבע"מ מיקרי מוסיף:

ומה שהקשה בחוס' מנחות ד"מ בת"ש דכלאים
 בלי"ת הוחרה דאי"כ האריך ילפינן מזה לכל
 המורס דעדל"ת (י) עיין בטה"ק שם שעמד בזה
 ובפשוט בכוונת החוס' דילפינן מכלאים בלי"ת
 דעכ"פ רטון חורה שבאם אחרמי עשה במקום ל"ת
 סתם היא עדיפא לדוחה בלי"ת רק בכלאים בלי"ת

הנרע"א. העיר החכם השואל אדברי המוס' חולין דק"מ בהא דממעטין מקרא דטהורות דכ' בנפורי מורע למעט נפורי עה"ג דה"ק דח"ל מדר"י מכשיר ממכפר. כיון דפסול לשה"מ דליה ראוי לשם דא"י ממעקי והעיר שם דהא גם כשה"מ מלי להביא מעה"ג כשהומם השעיר לאחר הגרלה וחיללו על בהמת עה"ג. וכמו דמשי הש"ס בתמורה ד"ו גבי בע"מ וביומא ס"ד לענין מחו"ז. והג"ל בפשיטות דהנה המפר' העירו דא"ך מהני כלל הקדש מבהמת עה"ג. דהא היא אסבה"ג ואינה נרשמת להקדיש כדאמרינן בבב"ק דמ"ה בשוה"ג הקדשו אינו מוקדש. וע"י בחת"ס מאות"ס ס' ק"פ ויש לפלפל הרבה בדבריו ואכ"מ. וראיתי בשו"ת חפארת לבי להגאון מגליצא בחיור"ד ס' י"ט ש"י להעיר דא"יירי כשהקדשו קודם גמר דין דלא נאסר בהגהה עדיין וחל ההקדש ונגמר דין לאחר הקדש וליה שלל שמים כיון דכשעת עזירה ליה הקדש עדיין ולגבי עה"ג דיון בחר שעת עזירה וכיון דהקדש חל לא נפקע. וספיר הסתפקו המוס' לענין הקרבה עיי"ש (ויש לעיין בזה מד' רש"י ביבמות מ"ט ובכורות ד' אי ס"ד דלא קדשו גם הנך דמעיקרא יפקע קדושתיהו):

ומעתה כ"ו יתכן בכל הקרבת קרבנות. אבל חילול שעה"מ אבהמת עה"ג דהחילול

הוא ההקדש לא משכחת כיון דביוכ"פ איא לגמור דין דעה"ג דמה"ס אין דיון חיובי מיהות כדא"י בירושלמי מקרא דלא הבערו אש. ויע"י בחינוך פ' ויקהל ובמג"א ס' שליט ובא"ר שם ור' האו"ת בס"ז ו' סק"ז תמוהים מד' הירושלמי. וכיון שכן ע"כ שנגמר הדין קודם יוכ"פ איכ' לא חל כלל הקדש ואיכ' ממני"ס ל"מ לחלל על בהמת עה"ג דבלא נגמר הדין עדיין ליה עלה דין עה"ג וכשנגמר הדין ל"מ כלל הקדש ולהיות השילוח אחר הגמ"ד והקדש דהוא החילול קודם גמ"ד ל"מ לה ביוכ"פ כ"ל ולכן שפיר הק' דילוף מכשיר ממכפר וא"ש כשה"מ:

(ב) ודרך אנב אמרתי ליישב הגיר' המובא ברש"י תמורה ו' בשנוי דהש"ס דא"ק לר' למיפסל שעה"מ כשהומם וחללו וכ' רש"י הגירסת הספרים כשה"י לו חולה ושחט ביוכ"פ וחמה רש"י ז"ל דאין זה ענין לנך דהבא לשנויא דחיללו לאחר הגרלה. ואמרתי בס"ד לקיים הג"י דהנה הקשיתי לפי"מ דאמרתי בבכורות (ד"ג) כחטאת בע"מ שנפדה דאם נשחטה הכע"מ לאחר שזרק דמה של תמימה אכורה משום חטאת שכפרו בעל"י. וראב"ד"ש סובר אפי' בשר בע"מ בקדירה וכו' איכ' לפי המחבר מהש"ס דיומא ס"ג דשעיר המשחלה יש לו דין חטאת גם לגבי פסול דה' חטאות המשות וכו' להדי' גם קריא

(ג) ובענין זה בארנו ד' סגמ' (יומא ס"ג) בשנוי דהש"ס שם דא"ק דלר' למיפסל מחו"ז כשה"מ אליבא דחנן ודאפי' דם בכוס הביא חבירו ומוציג דמיו' דאכתי קמה סקו' לדין דל"ל דחנן למה א"ק דלר' ומה סועלנו במה דניחא אליבא דחנן והג"ל דהנה באמת רבינא משני התם דא"ק למיפסל מחו"ז כשהומם וחללו וכ' המפר' דמשה"ס לא ניחא להו לכולהו אמוראי לחיוב כרבינא דחנן דהו' דלמ"ל קרא לר' למיפסל בע"מ דשמיטין מדפוסל מחו"ז דל"מ כ"א כשהומם הראשון וע"י בחוס' ישנים שם. והא דלא מוקי כשהמריק לאחר הגרלה וחיללו על מחו"ז. דכנטרק ל"מ פדיון דאפי' קדשים לכלבים וע"י בהגרע"א ובח"י הרש"ש שם. אולם נוכל להעיר לפי"מ דאמרינן ביומא שם במהני' בדם"ב דמה המשחלה ישפך הדם דאדמי' הדם משום דבעי להגריל מחדש. והוי' מחומר מעשה וע"י ברש"י ובח"ס (דל"ד) מי יימר דיהבי ל"י עיי"ש"ה וממ"י נראה להחדש דאם נשחט על שם והדם בכוס והוטרק השעה"מ יושיל חילול אף דגמור על הלאו הבח"כ"ש ואכלת ולא לכלב"ך מ"מ עדיף יותר לרמות עשה זו מלגבור על חילול יוכ"פ בשמיטת השעיר של שם דאם לא נחלל לא נפקע הגרלה מהבע"מ להכניס התמימה חתמי' וילטרק הגרלה מחדש ויהי' מחומר מעשה גרלה וידהה הדם וילטרק לחלל יוכ"פ בשמיטת

השעיר של סם. אבל אם נחלל הכעיה איך לי
הנרלה יחודש וליה מחוסר מעשה ולא נדחה של
סם איך משכחת שפיר לחלל ככה'ג ואליך
למיפסל מחוץ ככה'ג. (וישי' בס' חיס חיים
להפריח וכס' חמדת שלמה בקו' הדרכות ש
כטי' דמלות השילוח ידחה הללו הבמכ'ט דואכלה
ולא לכלבך. ודבריהם ישי' כיון דהשילוח אינו
מעבד לא ידחה וגם דלא עדיפא מזה שילוח
מהללו הבמכ'ט דואכלה אבל זה ברור דכשהדם
בכוס כדי דלא נחלל יוכי' ידחה הללו הבמכ'ט
דואכלה). אך יל דק' הש'ס יתכן אליבא דחנן
דליל דיחוי גם כדס וחמ' אפי' איך דהחילול לימ
לא נדחה של סם ולימ לחלל כשהטריף. ומעשה
כיון דכל פיקר הק' סוכב ואזיל אליבא דחנן.
שפיר משני הש'ס דחנן ליל הנרלה ולי' להיות
הנורל קובע ופי' דחי הנמ' נהי דליל דיחוי.
הנרלה אימ לי' וחמ' לימ החילול כשהטריף. ואין
סגורל קובע אבל לרידן דליל דחנן ואחרי' דיחוי
כדס יכלא'ס ליק פירכת הש'ס דאליך כשחללו
כשנטרק ואיש כס'ד:

ד' דבעמדי כזה יישבתי כס'ד קר המעיין
החכמה בדק'ז שהק' כזה דמשני
רצא כנון שה' לו חולה דלפמ'ס הרין בשס
הראכ'ד כשילי יומא דמשיה שוחטין לחולה ולא
נחמין משוס דנכילה עובר על כל כוית. וכי'
בשנת אבל כיוכ'פ למיד דאחשע'א וכי' רשי'
בשביעי' (כ'ד) דנחמנבל כיוכ'פ גיב אינו חל
איסור יוכי'פ איך אם ינבל הכהמה לא יעבור
החולה לאיסור יוכי'פ בכל כוחבת רק איסור
נכילה בכל כוית ואיש עדיף לנחור אף בליבא
ככרי ולא נרווח איסור נטילת נשמה. מימ נרווח
מאיסור חמור לאיסור לאו כלבד. ולא לשחוט
כיוכ'פ ואיך האיד משני רצא דשחט אמו כיוכ'פ
עי'ש'ס והניל בדרך פילפול דהנה נוכל להק'
דלפמ'ס'כ משיה לא מי' לאיקס כשהטריף לאחר
הנרלה וחיללו דלימ פדיון כטריפה דאפי' לכלבים
ואף דמשכחת לפדות כשה' חולה כיוכ'פ דמותר
להכילו כל אסורין מימ לא נחא להו לכולהו
אמוראי לאיקס קרא דיקא כשה' חולה בביתו.
ואיך ק' לרבא דהוכרח לאיקס קרא כשה' לו
חולה. למה לו לחדש איקומתא חדשה דדחיותו
לזוק וכו' שחטתו הא ככה'ג דאיכא חולה מי
לאיקס כשחללו כשנטרק. ולקו' זו העירני חכס
אחר. וישי' בשו'ס כ'י' חור'ד סי' מיה אף
הדינ דהא ריין דשוחטין לחולה ואין מאכלין לו
דבר איסור איך גם כשיש חולה כשנטרק השעיר
לימ לחללו כיון דיאסר לימן להחולה משוס דמי
לשחוט פנורו כשנרע הראכ'ד דלא יעבור על

כל כוית ומשיה גם כשיש חולה גיב דאירי
כשחט אמו אבל איך דכיוכ'פ עדיף יותר להאכילו
נכילות מחי' גם כטריפה שנשחטה מותר לימן לו
דלא יחול יוכי'פ לאיסור כטריפה הקודם וחמ'
נוכל לפדות העריפה ולשחוט עבור החולה ונעשה
הדבר נחמד כס'ד דשפיר משני רצא כשה' לו
חולה ושחט אמו דנחמ' לי' דלמיד דאחשע'א
וחל יוכי'פ הנכילה שוב לריך לשחוט לחולה איירי
קרא לשחט אמו כיוכ'פ. ולמיד דאחשע'א
ועדיף לימן לו נכילה לי' לאיקס כששחט אמו
רק כשחללו כשנטרק כהניל ואיש כס'ד ובחדוש'
פלפלתו כזה באר'יות ואחמ'ל. ואיש'ס בקונטרס'
הבאים ברוב רחמיו אטופף ידי באר'יות כזה.
והני כזה יידרו דושיה מלפס להרמח דגל החורה
ולומדי' ולרוחם קרן ישראל ביטות עולמים כב'א
הצעיר יהוקא'ל הדי החופק
ב'אאמור מאיר הגולה ש'י'ט'א:

סימן לב

בישי' ד' מה פעלצעווינגא

שקלים פיק אחר ר"י העיר כן בוכרי כו
כהן ששוקל אינו מוטא אחר ריב'
לא כי. אלא כל כהן שאינו שוקל מוטא. אלא
שהכהנים דורשים מקרא זה לעלות. וכל מנח
כהן כליל חה'. האזיל והעומר ושהי הלחם ולהי'ס
שלו האיד נאכלים:

וגרסי עלה בירושלמי: ר' טבי ור' יאשי' בשס
רב המנינא. כך משיבים חכמים לרבי
יהודה מטאת ימיד מזה ואין מטאת ליבור מזה.
מנחת ימיד קרבה כליל. ואין מנחת ליבור קרבה
כליל. וקשיא משיבין לארס דבר שאינו מודה בו.
שאין מטאת ליבור מזה ר"י אומר מטאת. הוא
מוחב להון זו לא נדבת ימיד הוא. ואינון מתיבין
לי' כיון שנחסרה לליבור כמה שהיא נדבת ליבור.
עכ'ל בירושלמי:

והגאון בעל חקלין דחמין זלי'. גדחק מאור
כפירוש. דלפי שטחיות הלשון הנה
מסדר בירושלמי הקשה לר' טבי ור' יאשי'. איך
אפשר שחכמים ישימו לר'י מטאת. והלא ר"י לא
סבר הכי. וקשיא זו נאברה בלי מירון. אלא שהר
ומסיק מה שהשיב ר"י לחכמים ואמר. זו לא נדבת
ימיד היא' והגאון הניל נדחק לתרן דמלמודא לא
חש לתרולי קוש' זו. מאחר שעכ'פ נשארס חסוכת
החכמים לר'י. מ זה שמודה כה ר"י דאיכא חילוק
בין ימיד לליבור:

ויורתר מזה יש להחפלא על מה שחזרו חכמים
והקשו לר'י. כיון שנחסרה לליבור כמה
שהיא נדבת ליבור' הלא ר"י בעלמו אחר כן? זו
לא

מה שאינו חייב. כזה סביר רבנן דחיישי' שמא דעתו שהוא הוא המקריש. ובמורה סקדש הוא מסור לזכור. והיינו משום שטעמו במורה נדבס נוח לו שיקריבו משלו כמו שפירשי' (בבב' ד' ק"ח) מחא"כ אם שוקל במורה מזה לא חיישי' לזה ואמרי' מסתמא מוסרו יפה:

ורפ"ז הכהנים שדורשים מקרא לעמון ואומרים העומר קרב משלנו. הרי מגלים דעתם שאינם מוסרים לזכור יפה. אי"כ אף דלרבנן חייבים הם בשקלים מדינא. ומורין להם שימסרו לזכור. ומלמדן אותן שיאמרו כן בפניהם מ"מ הלא רבנן מודים שדעתם אינו כן. אלא מושגים שהם המקדישים. והעומר הניקח משקליהם קרב משלהם. אי"כ מה מהני אמירתם. נתיאזז שמא מ"מ אין דעתם למסור לזכור יפה. וגם ק"ו איכא. השתא יחיד המהנדב שאין לנו שום גילוי דעת שאינו רוצה למסרו לזכור. ואדרבא הוא אומר בפירוש שמוסרו יפה אעפ"י חיישי' שמא אין פיו ולבו שוין. אע"ג דאינס אלא דבניס שכלב (כמו שחמה בלחם המלח) מכ"ש בכהנים שיש לנו גילוי דעתא דמוכח שאינם מוסרים יפה בודאי דיש לנו למיחש. שאין דעתם כמו שאומרים בפיהם ואי"כ יש לשאול למה ניהא לכו להחוס' כ"כ אליבא דחכמים דמלי סברי כרבנן דר' יוסי:

ורפ"ח גלע"ד דבישראלים וכן בכהנים אליבא דחכמים לא שייך כלל החשש דשמא לא ימסרו יפה כל שיקר. אע"ג דבאמת בעי' שימסרו יפה. מ"מ כיון שזכרין ומשכנן אותן על ז"ס. ואפי' בכהנים דתנן אין משכנן אותן אלא מפני דרכי שלום אבל מדינא יס' לנו הכח לכופס ממילא שזכרין אותם גם ע"ז שיאמרו שמוסרים לזכור יפה. ושוב לא איכפת לן במה שבדעתם אינו כן. דכן גילתה החורה גבי עולה דבעי' לראונו דכופין אותו עד שיאמר רוצה אני. אע"ג שהחורה אינה ראי' עדיין על מחשבתו. בני לו כזה ואמרי' דבעלה דעתו. או כמ"ש הרמב"ם גבי גט מעושה בישראל דאמרי' אם אומר בפיו מסתמא גם הלב מסכים עכ"פ רואין מזה דבר חדש. דהיכא דיש לנו כח לכופס על המעשה אלא שיש לנו לחוש שמא יס' כלבו איזה כוונה שמפסדה את המעשה ועל הלב אין שייך כפי' מ"מ סגי לן אם נכופנו שיאמר בפיו שטענה בכוונה המועלת ישוב אינו לריק יותר. ה"ז בכהנים השוקלים אליבא דחכמים אע"ג שמגלים דעתם שאינם רוצים למסור לזכור. מ"מ כיון דמדינא יס' לנו הכח לכופס על גוף המסירה. כופין אותם ממילא גם שיאמרו שמוסרים יפה. ושוב לא איכפת מה שגילו דעתם בסיפור:

אכן

לא נדבס יחיד י"א וכו' עלמו היא מחרן קושיהם שהקשו עליו מחילה. ואי"כ מה זה קושיא להמה. וגם כזה הגאון ז"ל לדומק ומחלק דלרי' לא מהני מה שמוסרו לזכור אלא לענין דיעבד שאינו חוטא בכך. אבל לכתחילה אין מחייבין אותו לשקול. מאחר שאינו מסור יפה. ומכמים השיבו לו שאינו כן אלא מכיון שמוסרו לזכור הוי נדבס לזכור לגמרי ומשי"ה אם אינו שוקל חוטא ואחרי נשיקות כפות רגליו של הגאון ז"ל לא זכיתי להבין איך הונח לי שבטעם זה דכיון שנמסרה לזכור הכריחו חכמים דאם אינו שוקל חוטא. והלא טעם זה לא מהני אלא שלא יקשה לן הא קרבן יחיד מעובר בשל זכור אבל לא שבשכיל זה יהי' חייב לשקול. ועיקר טעמם מבואר במהני דלקמן דרי' דיש כל העובר על הפקודים כל דעבר על פיקודיא לאשוקי כהנים. ומכמים דרשו כל דעבר בימא וגם כהנים בכלל. והעיד ר"י אף דלדירי בכהנים פטורים מדינא מ"מ כדיעבד אם שקלו מקבלין מהן ולא הוי נדבס יחיד כיון שמוסרו לזכור הוי נדבס לזכור לגמרי אבל אין בכך זה בטעם לחייבם לכתחילה ולומר להם חייבים אחס' לשקול ולמסור לזכור מאחר שהחורה פטרמן:

ואשר אני רואה בס"ד בפ' דברי הירושלמי לפי דעמי הפשוטם דהנה ביחיד המהנדב לזכור כמו בשומרי ספיחים בפ"ד דמכילתין וכן בפ' הבית והעלי' (ד' ק"ח) מלינו מחלוקת ר' יוסי ורבנן. דרבנן ס"ל אין מקבלין מהן דחיישי' שמא לא ימסרו יפה יפה. והחוס' ביומא (ד' ל"ה ע"ב) כתבו דרי' שהעיד משמי' דבן בוכרי כל כהן ששוקל אינו חוטא. וטעמא מפני שמוסרו לזכור כמבואר בפ' הקומץ רבה (ד' כ"א) מלי סבר כרבנן דהכא דחיישי' ביחיד המהנדב לזכור שמוא לא ימסרו יפה. ואעפ"י בכהנים לא חיישי'. משום דרואים דכל ישראל מביאים שקליהם אינהו נמי מסרו יפה. ועוד משום שכל ריוח הקרבנות הנאים מן השקלים שלהם הוא גמרי מוסרו יפה:

ולכאורה יש לשאול על החוס' שהעמידו דברים על בן בוכרי דוקא ולא על רבנן כן אמר דלרבנן בכהנים שוים מחס' לישראלים לענין חיוב שקלים אבל גם זה ודאי אין ספק. דגם בישראלים הקפידה שימסרו לזכור שקל מולין. והליבור יקדישו אותו. כדי שיהא קרבן קרב משל זכור. דאם יקדישו השוקל בעלמו. וימסרו לזכור במורה הקדש. יהי' הקרבן הניקח ממנו קרבן יחיד. אלא שבישראלים לא חיישי' שמא אינו מסור יפה. ואמרי' מסתמא מסרו לזכור ע"ד המועיל. ורק ביחיד המהנדב

אבן ביחוד המתנדב לליבור. שאין עליו חיוב שכולל לכופו ע"ז אלא שהביא נדבה. בזה חיישי רבנן שמה אין דעתו בנדבתו למסרה לליבור. ואין אין בידו לכופו שימסרנו לליבור כיון שאין עליו חיוב ע"ז. ולכן אע"פ שאומר בפיו שמוסרו יפה. חיישי שמה אין לכו כפיו. וזוהו אין שייך לומר בטלה מחשבתו. דזה שמוסר בפיו אינו ע"י כפי' אלא חרלונו. ומידוש זה שמדשה חורה. שפי' אמירה פיו בטלה מחשבתו. לא חלנו אלא בלומר ע"י כפי'. והיינו היבט שעיקר המעשה והמסירה הוא ע"י כפי' ואין לך בו אלא מידוש. וכן הוא הדבר בכהנים לכן בוכרי שאינם חייבים בשקלים אלא מביאים מדעם. שפיר בעירו החום דדומה ממש ליחיד המתנדב.

ויוצא לנו מכ"ז דמזל אחד יש לנו קושיא על כ"ב נחוש שמה לא ימסרנו יפה וסייע מזל דלדיד' הם פטורים ודמי ליחיד המתנדב לליבור. וע"ז יש חירון החום דיש אומדנא דמוסרים יפה. ושוב יש לנו קושיא בהפוך על החכמים נחוש לדידהו שמה לא ימסרנו יפה. וע"ז ל"ש חירון החום. מכת אומדנא כיון שיש לנו גילוי דעה שאינם מוסרים יפה וע"ז שוב יש לנו חירון. דמאחר שחייבים מדינא לא איכפת לן במחשבתם במסירה ובאמירה לחוד.

ובזה יאירו לן דברי הירושלמי. ושיעורו כך הוא. מתחילה הביא שהקשו חכמים לכן בוכרי שאומר כל כהן ששוקל אינו חוטא והלא כיון שאינו חייב והביא בנדבה הו"ל נדבה יחיד. ויש חילוק בין יחיד לליבור. לענין חטאת ולענין מנחה. וקושיא זו הוא כקו' החום ביומא הניל ומקשה ע"ז הירושלמי איך אפשר שחכמים הקשו כן לר"י הלא לר"י אין חילוק בין יחיד לליבור לענין חטאת ולא הו"ל להקשות אלא ממנחה וע"ז בא הירושלמי ומחבן דברי ר' טבי ור' יאשי. וקאמר. הוא מוסיב לזון פ"י לא החכמים הקשו קושיא זו על ר"י אלא בהפוך ר"י הוא שהקשו כן לחכמים. וקאמר לדבריהם. וזו לא נדבה יחיד הוא? בלשון ממי' הלא לדבריהם שאחם אומרים שכהנים דורשים מקרא לעלמן בודאי שנדבה יחיד הוא מזל גילוי דעתם. ופסחא נחא שר"י בקושייתו מזכיר החילוק בין יחיד לליבור גם לענין חטאת. מאחר שלחכמים הקשה כן ואינהו ס"ל דאין חטאת לליבור חמה. והשחא חסין הירושלמי שכל קושיא זו השיבו לחכמים כיון שמתסרה לליבור כמה שהיא נדבה יחיד ע"י כיון שבע"כ לריבין לישקול במסירה

לכד סני לן ולא איכפית לן במחשבתם ונילוי דעתם ובלאמר:

אברהם יצחק ראמשטיין אבדק פעלצאוויזנא.

סימן דג

ב"ה ווארשא.

מכת"י אא"ז הרב הגאון שר החורה מוה"ר מאיר קריסטנינפאלר זצוק"ל אבדק בראד"י בעהמחים י"ד המאיר.

פסחים מ"ד ע"כ נבמ' אחר ל"י רב אחא בריה דרב חויה לרב אשי מדרבנן נשמע לר"ע דאמרי רבנן בבבלייתא משרת לטעם כעיקר וכו' מכאן אמה דן לכל איסורין לר"ע נמי דאמר משרת להיתר מלטרף לאיסור נמי נחא מכאן אמה דן לכל איסורין ולמה אחר ר' יוחנן בכל איסורין אין היתר מלטרף לאיסור. והקשה הר"ש ז"ל בפירוש המשנה בפ"ב דטבול יום מ"ג. למאי נפקי מיני' נילף ממזר לכל איסורין דהיתר מלטרף לאיסור דאי לענין מלקות שיהא לוקה דהא אין מחזירין מן הדיון ואי לענין איסור שיהא איסור דאורייתא הא אי אף אין היתר מלטרף לאיסור בלא"ה איסור מדאורייתא דהא קי"ל חלי' שיעור איסור מן החורה ע"כ קושיא רבב ז"ל ונלע"ד ליישב דהנה מבואר במס' חולין דף ק"ג ס"פ גיר הכשה בעי מיני' ר"ש לקיש מר' יוחנן אבר מן החי חלקו מבחון מהו אחר ל"י פטור ומופרש רש"י ז"ל דהיינו שאכל חלי' זית וחזר ואכל חלי' זית ולשיטת התוספות מבואר שם אפילו אכל בפיו בבת אחת רק דחלקו מבחון הוא פטור ונקדים עוד דמבואר במסכת יומא ר"פ יו"כ"ב דהטעם דחלי' שיעור איסור מן החורה הוא משום דחזי' לאלטרופי והיינו אם יאכל חלי' זית היא חזי' לאלטרופי אם יאכל עוד חלי' זית בחוץ כדי אכילת פרס שיהא השיעור שלם והנה לפי זה גבי איסור אבר מן החי לבלאורה הא חלי' שיעור מותר מן החורה דהא לא חזי' לאלטרופי דהא לא שייך לומר שאם אכל חלי' זית אבר מן החי דחזי' לאלטרופי אם יאכל עוד חלי' זית בחוץ אכילת פרס דהוי כאוכל שיעור בבת אחת זה אינו דהא לא גרע מחלקו אבר מן החי דפטור דהא בעינן גבי אבר מן החי שיאכל דוקא בזית בבת אחת ככ"ל וא"כ לפ"ז לבלאורה לא קשה קושיא הר"ש הר"ל והיינו דפריך שפיר רב' חויה לרב' אשי נחא מכאן אמה דן לכל איסורין דהיתר מלטרף לאיסור ונ"מ לענין איסור אבר מן החי כגון שנכלס ומכסה סימך במזכר מן החי שחוט פחות מכזה

והשחא

לענין שנשבע שלא יאכל חי מהאיסורים שנמנהג
דאי נימא הימר מלטרף לאיסור ונבלע מחיבת
הימר בלי מהאיסורים שנמנהג פחותה מכזה
ונשבע שלא יאכל איסור זה יהי עכ"פ אסור
מן המורה אבל אי נימא דאין הימר מלטרף
לאיסור וא"כ לא הוי אלא חלי שיעור וחלי שיעור
מוחר מהית גבי כניל. ג) עפ"מ"ש העני אלמונים
בסי' קנ"ה דף ח' הובא בשו"ת מהרי"א הלוי
סי' ר"ב דבאיסור עשה לא אמרי' חס אסור
מהית ע"ש לפי' י"ל דנ"מ לענין איסור עשה
דהיינו אם נבלע מחיבת הימר באיסור עשה
פחותה מכזה דאי נימא הימר מלטרף לאיסור
יהי עכ"פ איסור מורה אבל אי נימא אין הימר
מלטרף לאיסור אי"כ לא הוי אלא חס וח"ש
מוחר גבי איסור עשה. ד) עפ"מ"ש הפרמ"ג
בפתיחה לבבית דלענין איסור הנאה לא אמרי'
חס אסור מהית ע"ש לפי' י"ל דנ"מ לענין
איסור הנאה דהיינו שנבלע מחיבת הימר או מחיבת
איסור שאינו אסור בהנאה באיסורי הנאה פחותה
מכזה דאי נימא הימר מלטרף לאיסור יהי אסור
בהנאה מן המורה ואי נימא אין הימר מלטרף
לאיסור אי"כ לא הוי אלא חס וחלי שיעור מוחר
בהנאה מהית. ה) עפ"מ"ש המהנה לוי בשבועות ד'
ר"ב דח"ש שלא כדפי' לכ"ע מוחר מהית משום
דלא שייך חוי לאטרופי דאפי' יאכל כמה זחיס
אינו חייב מלקות ע"ש לפי' דנ"מ אם נבלע
מחיבת הימר במחיבת איסור פחותה מכזה אי
נימא הימר מלטרף לאיסור אסור לבלע מהית
אפי' שלא כדפי' אבל אי נימא אין הימר מלטרף
לאיסור אי"כ לא הוי אלא חלי שיעור מוחר
לבלע מהית שלא כדפי' דחלי שיעור שלכדפי'
מוחר מהית כנילן אך באמת הנה מבוחר בפי'
העור והרועב דפליגי ר"ע ורבי דרבי סבר דאבר
בעינן דוקא שיהא בו בשר וגידין ועלמות ור"ש
סבר דלא בעינן בשר דאע"פ שאין בו בשר רק
גידין ועלמות ומסיק שם מאי בינייהו איכא רבונה
כו' יע"ש. נחלא מבוחר שם דר"ע סבר דמקרי
אבר מן החי אע"פ שאין בו בשר כגון רבונה
וא"כ שפיר יש ג"מ במה שנאמר מכאן אמה דן
לכל איסורין שיהא מלקף הימר לאיסור דהיינו
לענין אכמה שאין בו רק גידין ועלמות וסוף
פחותה מכזה ונבלע בו מחיבת הימר להשלים בו
כזה דאם נאמר דהימר מלטרף לאיסור או יש
איסור מהית לענין אכילה ואם אין הימר
מלטרף לאיסור או אפי' איסור אין בו באכילה
דאם כבר כתבנו דלענין אפי' לא אמרי' חלי
שיעור אסור מן המורה דאם לא חוי לאטרופי
כניל. וכו' מיוסב לשון הכ"ס דקאמר מדרבנן

נשבע

ובשם ה"ח הוא כך דאי נימא הימר מלטרף
לאיסור הוי שיעור שלם ואסור לאכול מן המורה
ואע"פ דאין לוקין על זה מחמת דאין מוסיפין
מן הדין מכל מקום הוא אסור לאכול עכ"פ מן
המורה אבל אי נימא דאין הימר מלטרף לאיסור
בשאר איסורין מן מוחר אי"כ כדפי' מוחר לאכול
מן המורה כיון דאין הימר מלטרף לאיסור אלא
חלי שיעור ובאמת הוא חלי שיעור מוחר מן
המורה כניל אך באמת זה אינו לכאורה דאם
קיל דאינו חייב באמה עד שיהא בו בשר וגידין
ועלמות בכזה וא"כ ליכא ג"מ כלל אי נימא
הימר מלטרף לאיסור באמה או לא דאם אף אם
אין הימר מלטרף לאיסור אכתי אסור לאכול
מהית אבר פחותה מכזה דיש עליו בשר
ובבשר מן החי הוי אסור חס מן המורה דאם
באיסור בשר מן החי הוא חוי לאטרופי דדוקא
באמה לא שייך דחוי לאטרופי דאם חלקו פטור
אבל בבשר מן החי לא שייך זה דדוקא באמה
סבירא לי' לר' יוחנן דחלקו פטור משום דחידוש
הוא ומסתמא מירי בסתם אכילה כזכור שם
בפי' רש"י ע"ש וא"כ לענין בשר מן החי דחייב
אף בחלקו כמו בכל איסורין ודאי דחלי שיעור
בשר מן החי הוא אסור מן המורה דאם חוי'
לאטרופי וא"כ שוב אין ג"מ במה שנאמר מכאן
אמה דן לכל האיסורין שיהא הימר מלטרף
לאיסור כקוסית הר"ש ז"ל. נאמר נכדו הח"מ
לענין יש עוד למתן קושי' הר"ש ז"ל כניל בפי'
אופנים ועפ"י סיגנון הנ"ל דאי נימא הימר
מלטרף לאיסור יהי עכ"פ איסור מורה ואי לא
נימא הימר מלטרף לאיסור יהי מוחר מהית.
ה) עפ"מ"ש הפרמ"ג סי' ס"ה דהנה ג"מ קיל
עין הוי והמורה אסור ואמרי' בפניה חלקו מבחון
פטור ופרש"י חלקו מבחון כזה אכמה ואכל
כא"פ משום דאין לך בו אלא חידוש. כ"ש ג"מ
דעין בעלמא הוא לומר בו אין לך. בו. אלא
חידוש לפי' יהי חס מוחר מהית בניה דלא
שייך חוי לאטרופי ע"ש. לפי' י"ל דנ"מ לענין
ג"מ דהיינו שנבלע מחיבת הימר בניה פחותה
מכזה דאי נימא הימר מלטרף לאיסור יהי עכ"פ
אסור מהית אבל אי נימא אין הימר מלטרף לאיסור
אי"כ לא הוי אלא חלי שיעור וחלי שיעור מוחר
מהית גבי כניל. ב) עפ"מ"ש מהרי"א ביומא
לחדש דאם נשבע שלא יאכל חס איסור חל
השבועה אף דגם על חס ה"ס מושבע מהר סיגי
היינו משום דחוי לאטרופי וכשכל חס גילה
דעמו שרוא לאכול עוד וכו' אחתלמא דאיסורא
אכל אם נשבע שלא יאכל גילה דעמו שאינו
רוא לאכול שוב חס מוחר ע"ש. לפי' י"ל דנ"מ

נשחט לרש. דלכאורה הוא שחט יתר דהוי ל' להקשות קושיא זו ועיל אליבא דר' יוחנן דקאמר כל האיסורין שבחורה אין הימר מטורף לאיסור אלא פ"ב כוונה הש"ס דוקא להקשות למאי דמסיק דר' יוחנן קאמר אליבא דר"ע דכלא זכ לא מלי להקשות על ר' יוחנן למה קאמר כל האיסורין שבחורה אין הימר מטורף לאיסור מון מנייר לימא מכאן אמה דן וכו' דהא מלי למרן דמאי ר"מ כיון דאין לוקין מחמת דאין מזהירין מן הדין ולענין איסור מן החורה בלא"ה אסור מן החורה משום דמלי שיעור אסור מן החורה ואף לפנין אח"כ אין ר"מ דהא בלא"ה אסור מחמת מלי שיעור בשר שעלו כגיל אבל לר"ע פריך שפיר כיון דר' יוחנן אמר דין שלו אליבא דר"ע פריך שפיר לימא מכאן אמה דן וכו' דהא איבא ר"מ לענין אח"כ כגון ארבעה שאין בו בשר כגיל ודוק: (השמיים).

אברהם יצחק ב"ר שלמה נ"י לאנדאבערג:

סימן ד

כעתי ווארשא.

ראיתי כשע"ה שנה ס' חוצרת ב' בקונטרס עולת החורש סימן ב' שהקשה ארס קשה בכרזל הגאון המובהק ר' יעקב שור נ"י אב"ד דק"ק קיטב על שיטת רבינו אליהו בספר שנירך לקשור הקשר תפילין בכל יום ודיקדק כן מלשון הגמרא מנחות (לה) אב"י ורבא דאמרי תרווייהו משעת הנחה ועד שעת קשירה. והחוס' מנחות (לו) ד"ס משעת הנחה וכו' כתבו שר"ת חולק עליו ואמר שאינו לר"ך לקשור בכל יום. והביא כמה ראיות לדבריו. וכתבו עוד שמשמכרי כדברי ר"ת בתפילין של ראש וכדברי רבינו אליהו בתפילין של יד. והביאו רא"י לזה מע"ז (לס). דאמרינן שם משעת באשה אחת שהיתה נישאת לחבר והיתה קושרת לו תפילין בזרועו. משעת דחמיד היתה נושה כן בתפילין של יד לפי שאין נוה לקשור ביד אחת היתה מסייעת לו אבל בתפילין של ראש לא היתה מסייעת לו כלל מפני שתפילין של ראש ודאי אין לר"ך לקשור בכל יום שהקשר שלש הל"מ דליכוי קשורין חמיד. וכן היא בהרא"ש בפלגת קטנות הלכות תפילין ס' י"ג שכחב כן בשם רבינו שמעון ז"ל. ושם כתב שם בשמו שם מוס' חזר בו ואמר בתפילין של יד נמי לא בעי קשורה בכל יום והא דקאמר דקושרת לו תפילין כדכ"ז שייט מדקת לפי שאין נוה להדקן בידו אחת פ"ס. והמעשה זו היא בתוספתא דמאי פ"ב וכדברי הט"ס והרא"ש כן היא ג"כ באור זרוע

ס' הקצ"ט וכ"ז הוא ממקור אחד ממחברים ז"ל והגאון הג"ל הקשה עליהם שמה שאמרו בגמרא ובתוספתא שהיתה קושרת לו קומעת על ידו תפילין (וכן היא הגירסא בתוספתא שם) אין הכוונה על זרועו כמו שהבינו הגדולים הג"ל אלא הכוונה לחיטות הוא. כשבילוי שהפי' על ידו היא כשבילו והביא כמה משניות וברייתות הנאמר בהם לשון על ידו שהפירש היא. כשבילו פ"ס שהאר"ך צוה וסיים והדברים ברורים לדעתו והאמת לא יא' פני איש אשר גם כנובה הרזים נכחו ואזרי לה הוכחה הה"ס וכן מש"כ המהר"ט הג"ל אלו דברי הגאון שיח' כמה כוחו גדול בתלמוד והקושיא חוקה כדאי מונק שאין עליה חשונה וראוי אליו. ואני העמדתי מחשבות קשה חזק ובניתי בספרים ומלאתי קושיא זו בספר הנדפס מחדש מחכס אחד בזמנינו שכחב כן בספרו מנחת יהודה במידושי מנחות (לו) בשם גדול אחד שהקשה כן שהפי' היא בגמ' ע"ז שם שקושרה על ידו' כלומר ברשות בעלה שהי' חבר עשהה קשר של תפילין ומסרה הקשר עם התפילין למי שבא לבעלה החבר. וכן כשהיתה אשת מוכסן וקושרה קשר מוכסן, על ידו' כלומר ברשות בעלה שהי' מוכסן ועשהה קשר מוכסן וגומות להטובר על הנשר אבל על ידו של חבר. ועל ידו של מוכסן מאן דבר שמי'. שם מייחא לה הש"ס רק לענין נאמנות האשה שהיתה מקודם אשת חבר ואח"כ נישאת לע"ה שלר"ה לקבל דברי חכמה לכתחלה ומקומו הוא מוכרע דלא כרבינו אליהו וסיים שם שהוא פ"א והפלא למי שרואה בגמרא דע"ז שם ע"ס:

ולחומר הנושא אמרתי בחפזי לקיים דברי מקופי קמאי ז"ל בדרך פשוט ובקולר מאד שאין מקום לקושיא זו כלל ושאני כמובן הפשוט שהגדולים הג"ל הבינו צמה שאמרה הגמרא והיתה קושרת לו תפילין על ידו וכן מה הנאמר שם והיתה קושרת לו קשרי מוכסן על ידו פירוש הוא, על זרועו' כמו שהבין הגאון שיח' בדבריהם ז"ל אינו כן אלא הפי' היא על ידו, ברשות בעלה ובשבילי' כמו כל הני משניות וברייתות הנאמר בהם לשון על ידו שפירוש הוא כשבילו וכאן בתפילין לא גרסי על ידו כלל לא בגמרא ולא בתוספתא רק הם גרסי, על זרועו' לא שכחבו כן לשון על זרועו' כעין פירוש על לשון על ידו רק באמת כן הי' לפניהם הגירסא, על זרועו' בתפילין. ואלל מוכסן הי' לפניהם הגי' על ידו' ושם הפי' כשבילו והעידו לי חמשה עדים נאמנים ע"ז שכן היתה לפניהם הגירסא (א) כפי' רבינו חננאל ע"ז שם גרים בתפילין על

בברכות (ד"ב) שפוטו אפי' בשוק אף בשואים
נדהה משום כבוד הכריות ע"כ משום דמי' מעשה
במחילתו מיקרי קום ועשה. זה מורף דבריו:
יאני חמה על רצ כמוהו. דמה ענין לאו שא"כ
מעשה דהתם איסורא איכא אלא בלאו
שא"כ מעשה גלי קרא דלא לקס. וכל שיש בו
קלת מעשה אף שהמעשה הי' בהיתר מי' כיון
שהי' מעשה במחילתו לוקין עליו אבל כאן דהיתר
גמור דהחורה נותנה רשות לחכמים להקל בשב
וא"כ וכיון דהוא היתר גמור לא מהני מעשה
במחילתו. וראי' לרדבנינו מביא (ד"ב) דרשאי
למיכל עינא בימי' משום דמסייע אין בו חמש
ואילו כפי' אלו הן הלוין אמרינן דניקוף חייב
משום דמסייע וכבר הרגיש בזה הט"ז לקמן סי'
שכ"ה אמנם היתרון פשוט דהתם הניקוף פלג
הראש או הזקן אף שלא סייע כלום מי' עבר
על לאו דלא תקיפו דאחד המקיף ואחד הניקוף
במשמש. ואין המסייע רק למייבו חלקות משום
הע"י אבל במלאכת שבת ויו"ט דכלא מעשה אין
שם איסור כלל דמלאכת מחשבת אסרה תורה
לזה אין הסייע מועיל כלל לענין איסור. ואף אם
נאמר לענין מעשה של מחילה שהי' בהיתר. נהי
דלענין חלקות כיון דעכ"פ איסורא עבד מהני
מעשה במחילה בהיתר מי' להביא איסור דכלא
מעשה היא היתר גמור לא מהני מעשה דלכתחילה
שהי' על ידו איסור:

שוב ראיתי להש"ך בנה"כ סי' קע"ז שם חילוק
זה לענין מסייע והוא ברור. וכן מוכח
מהא דהדריק פה בתנור בריש שבת (ד"ג) דבעי
למימר היתרו לו לרדותו עיי"ש ולא אמרינן דאין
כח ביד חכמים להתיר כיון שבא ע"י מעשה ומי'
בחדש' מהרי"ט סי' י"ט באחד שגדר שאם יבוא
בספינה יהי' נזיר שמשון ויעלו לו קרוביו שיהא
הוא סמוך לספינה והם יכנסוהו בע"כ ודן הרב
ז"ל אם זה מיקרי אונס והביא חשו' הריב"ש סי'
קצ"א בקבל שגזרו שלא ילחק שום לחוק לפני
מלך וכנס אחד סמוך לחצר המלך וכפאוהו שילחק
וכל הלוכו הי' עי"מ כן ולידר הרב ז"ל דזה לא
מיקרי אונס כיון שהוא גרם לעצמו והביא ראי'
מפ' השואל העלה לראש' ליקון ונפלה ומהא אין
זה אונס. כיון דמחילת עליהו הי' בפשיעה. וע"ז
דן הרב ז"ל ש"ל כיון דבשעת כניסה לא עבר
מירי ובשעת שלחק הי' אונס אין כאן עבירה
ובחדש' מהרי"ט שם הביא ראי' מאסתר דאמרינן
ספ"ק דמגילה כשם שאבדתי מבית אבא כו' אבדתי
ממך אף דבשעת כניסה לאחשורוש לא הי' שום
איסור כלל ובשעת ביאה אונס הי'תה אלתא דה
לא מיקרי אונס:

ולכאורס

על זרעו' ובמובסן גרים על ידו. (ב) בחוס'
מנחות שם הגירסא בתפילין. על זרעו'. ומה שכתב
שם על הגליון של ידו בעל הנה"ה זו לא
מלא ידיו ורגליו בבה"מ ושגגה היא בידו והנה"ה
זו לר"ך למחקו. (ג) וכן הראש' בהלכות קטנות
שם הגירסא ג"כ בתפילין. על זרעו' ובמובסן. על
ידו' וכן היא בהראש' שם ססביב הרי"ף הלכות
תפילין ג"כ הגי' כן. (ד) וכן הגי' בהראש' בפ"ק
דמולין (ס"י י"ב) ע"ש. (ה) וכן באור זרוע הגירסא
כן ע"ש בס' חקט"ט:

ובעתה הקולות והקוסיות על גדולי דבותינו
תקיפי קמאי ז"ל יחדלון והפליאות
נדולות לא יהי' עוד והסוגיות הגמ' דמי' שם
במה שהביאו ראי' לרבי יהודה שאמר שאשת
חבר הנישאת לע"ה שלריכה לקבל דברי חברת
ושכן הי' רבי שמעון בן אלעזר אומר מעשה
באשה אחת וכו' נכון מאד ומוכן היטב לכל מעיין
ישר בלי שום דוחק כלל ומו' לא מירי וק"ל וזה
לדעתו ברור ואמת בעיני:

אברהם באב מקאוורע (פ"ד וואהיו)

בלא"א המנוח החכם השלם מ' צבי הירש ז"ל:

סימן כה.

חידושים על שו"ע הל' ציצית סכת' הרב
הגאון האדיר מרן ישראל יהושע זצ"ל
האבר"ק קוטנא.

יעקב ונספר דרוס ע"י חסידיו ושיב הרב חנני' החו"ב
הספורס מ"ה צבי גרינבערג ג"י פנה ווארשא:

ב"ה.

א' סעיף א' יתעטף בליזית. הסו' ביבמות
בפרק הא"ר (ד"ג): כתבו הא דסדין
בליזית פטור משום כח ביד חכמים לעקור ד"ה
בשב וא"ה. אע"ג דאם לובש עלי' של ד' כנפות
כלא ליזית הר"ל קום ועשה אלא דמשום חיובא
דליזית בא' אחר העיטוף ואז הוא שוא"ס שאינו
מחויב לפשוט הטלית או להטיל בו ליזית ובחשוכא
שא' האריך לתמוה בדברי החוס'. כיון שבא ע"י
מעשה במחילתו מיקרי קום ועשה. וראיינו מנזיר
דמי' מנזיר שכתב בשירא חיבה ומגדל ובא' אחר
ופרש עליו המעוזבה דחייב חלקות דאע"ג דכל
לאו שאב"מ אין לוקין מי' כיון שבמחילתו
ע"י מעשה הי' אף שלא ילא' היא שב וא"ה. מזה
נראה כל דבר שבא ע"י מעשה מקרי מעשה
אע"פ שהכניסה הי' בהיתר גמור איכ' כפי' כאן
בסדין בליזית לא מיקרי שוא"ס כיון שבא ע"י
מעשה במחילתו וכן במלא' בלוי' דבידו קי"ל

מחיר הרשמה
בעד כל שנה 7 פניג
הנחה
דרכנים ומחברי ספרים
וחותמי השער חורגה
כתמי יד מנאוני קשישאי ויד
מחברים חנם

שערי תורה

קובץ רבני חדשי

נוסף ע"י הרב הנאון המפורסם
מר יצחק הכהן פיינענבוים וצ"ל
הראב"דק ווארשא

מחיר החתימה
שנה 12 מארק
חצי שנה 6
רבע שנה 3
מחיר החוברת 1.25 מארק
לסוכנים ח"ח
האכאט הגון

מכיל שו"ת וחדושים וביאורים בהלכה ואגדה מאת גאוני וגדולי דורנו נ"י
ובחבי יד מאת גאוני קשישאי וצ"ל
י"ל תחת בקורת ועד ת"ח
ע"י ישראל איסר בהנאון מוהר"י וצ"ל הכהן פיינענבוים.

Warschau, Februar 1918.

0

ווארשא, אדר, התרע"ח.

שער זכרון

ביום ב' לחדש אדר התרע"ח
נפטרה כחה ווארשא האשה הצנועה המפורסמת
בת פראדל ד"ה
נפטרה חתונה נכבדה נדבך וישן כשה' מ' גרשון ואב
קאצפאראוסקי ז"ל חתן ומזכיר הח"מ הכללי דפה עירנו
הנפטרה ע"ה נוע מחצתה מסעפתה נכבדה וסגולה
אביה הרב ווסף ושמח ע"ה היה איש נכבד רח"מ ופוקד
רבני ונודעה בעדקתה ובפעולתה הטובה אהבת תורה
ויש כבוד רב וזה פירוש יצב מבקש עזרתה ובתענוגות
בני אדם מאסה ולא יסבה עוני
ולזכרונה ועירו נשתתה הקדוש כבוד בעלה הרב
מ' גרשון ואב ג"ל איזה סכום להדפסת בחינת בהשע"ת
יומקו לר' רבני קורה מעלה נסתה סעלה סעלה
הנעצ"ה

סימן לו

בהנאון מר ישראל יהושע וצ"ל בקובץ
(סוף הסימן ד"ה חוברת ה)
ולכאורה נראה כן גם מדרבי הריב"ש כ"י
י"א ש"ע על האנוסים בדרך הגדרה
שיבולים לברוך וס' עושים מלות ה' בספר ובגלו
מוכרחין לעבוד ע"י י"ל דפסולין לעדות הם אלא
שידד הרב וצ"ל להכשירם דמזמ"ס לשם מזה
להל' בניהם ומ"ל כיון דהאנוס לא מפלג לעדות
איך אף שיבולין לברוך כיון דבספרה הם שומרים

מלות ה' ובגלו הם אנוסים למה יפסלו וצ"ל כיון
דהאנוס בא ע"י עולם לא מיקרי אנוס והרי זה
סותר למש"כ הריב"ש כ"י קט"א. אנוס הנלפע"ד
לאנוס וחולה או שאל אנוס נפשות דהוה או דמו'
אלל חולה חרי מילי כינוי. חרע דהא בנ' דברים
דיהרג ואל יעבור אס עבר ולא דהרג אין עונשין
אחור גם לא נפסל לעדות כדבאר ברקנ"ס כ"י
מ"י יסודי דהוה ובר"ש כ"י י"א אט"נ דליכא
קרא דומי דהס. אנוס כשאר עבירות דגלי קרא
ומי דהס אין אנו לריב"ס לטעם אנוס אלא מוסס
דדמו' וזה בעלמא דהפרש בין ג' עבירות שדינס
יהרג ואל יעבור לשאר עבירות דבנ' עבירות דליכא
קרא ומי דהס דהרג דגלי קרא דמחויב למסור
אס נפשו אלא שאלו לריב"ס לפוטרים מעונש מוסס
אנוס ואס הציא בעלמא האנוס עליו לא מיקרי אנוס
יפסול לעדות ולשבויה והיינו דהוא דריב"ש כ"י
י"א כנו שדיא ננוי וואס דהעלה לראש יקון
דלא מיקרי אנוס אלא כשאר עבירות דלאו מולד
אנוס. פטור אלא דאיסורין הוהו או גידמו אלל
פיקום נפס דהא אין אנו דגין רק על עיקר האיסור
ואס בעת חלוקה האיסור ה' סכנ"ס מוהר"א אף שהוא
מציא בעלמא האנוס עליו. חרע הא דהציא בחשו'
כ"י הא דחולה אלל פקיג הלי' בפלוגתא דטומאה
דמו' או דהוה דבנ' בטומאה קי"ל דמו' אלל
קרבן ליבור ובהריא אחרין דכילד לולין משמחין
חורן כשרן כ"י מחלה טומאין ומחלה טומאין אלא
אף שישמחו עולמן כמור מ"מ דמו' היא וסי' מסתכר
אס

סימן לו*

השובה בחי' מאת ארמור' הגאון הקדוש
מודה"מ וצ"ל מגור.
בגד' המאמר סי' שו"ת וחי' הר"ם.

בי"ח א' י"ז תמוז תר"ח דפ"ק.

לכבוד אהובי ירדני ה"ח הרב הגדול הר"ר ובקי
מ"ה אברהם דוד ג"ר אבד"ק שדה חרש.

מכתבו קבלתי ע"י השאלה בסודות על
הריאה במקום שיש תחת קרומי הריאה
שוקיקא' כוונתה המלאה דם. לתוך הסירכא היינו
שמוני' הסירכא יורד כל הדם לשורייקי' שחורי
קרומי הריאה ונחלכ' הסירכא. ובשמשפיל' הסירכא
מונח הריאה החד' הדם ויורד לתוך הסירכא
ולרוב פעמים כשמוני' הריאה קלת להתקרב
נעלם הדם ונחלכ' הסירכא ולפעמים גם השורייקי'
כומק' שחורי' קרומי הריאה נחלכ' לאחר שנתקרה
ילפעמים הדם מעט מוצי' אף קודם שנתקרב
ומחמת מיעוטו לא ניתן לעי' לראות' אש שפכו
להדרי' אש לא. ובשום' פעם לא יבדל' לאחר
שסורין' הסירכא ע"ל. וכנה' רומ' שבהרבה
מוקומות מכשירין' באמרי' שאין זה סירכא מלאה
דם המוכר' בעי' סי' לו סק"ג ושי"א סי' ל"ט
והרבה ג"כ מעריפין' בלי ש"ח ורומ' מרע"ש עליהם
שאף בלי דין ע"ז עריפה בג"ד דחוי' להרי' שיקרה
דאש' סירכא. זו הפשטה ליח' מואין' הגלים להדם
לשפוך מתוך הסירכא לתחת קרומי הריאה אש לא
שעדין' יקרה הריאה. ודרך' אותו נקב שמוקם
עמידת הסירכא שפני' להדרי' ע"ל העתקה לשון
לפי שקשה בשי' שבאופן' שרומ' כנה' וכו' מכשירין'
ולא חשד' ישראל' בלדבריו' גראה' לשון שיקרה
הריאה וכו' ואל' הדם גם אחרי' שסורין'
הסירכא כי למה לא מאחרי' שיש נקב שמוק'
לכאן ולכאן מי סתמו' בהסרת הסירכא. וחי'
שיחור' כזה. חלום ראיתי' שבאמת' המכשירין' שהביא
רומ' דבריהם' מנחיש' דעה העי' והוארי' שאין
זה סירכא מלאה דם רק שורייקי' של דם יש
בתוך הסירכא. וזה היה הנליות' בריאה' ובסודות
ולא משמעות' לשון' חלום' ששורייקי' בסירכא
עלמה' לא מתחת הקרומים רק על הקרום דברכא'
ע"ש.

א' המורה וז' נסתרה על ימי' הדם הנחון' בלחץ
מזה ויחל' מכל' וז"ל השני' שנים ועשר' לרומ' סי'
ג' הדם הנחון' המורס' מזה יקב' היום וזלנו' ניו' בהשק'
לנחלכ' ובש' כס"ח ונח' השנה' זו נגלה' לא נגלה' צבת' סוד'
הארי' הרי' אף נדמה' בקרה' שם חלק' וי"ד סי' ר'
כאשר עיני' הקדושים' תחיתו' מפני' ופני' היות' הקרום' המצומ'
כס' וסודות' בתוך השפיה' כמות' סלחו' לנח' ה"ח. וז"ל
שע"ת' הדם הנחון' מפני' וז"ל.

המערבית.

אש' אכל' אדם מאכלים' רבים וקשים' נשבת' עד
שהביא' עליו חולי' הכי' נאמר. סלח' נחלל' עליו אש'
השבת'. הא ודאי' ליחא'. אלא ודאי' אף דחולה'
דחוי' הוא ולא הותרה' מי' מה שמביא' עליו אש'
החולי' כיון' דלא' לא עבד' מיד' ובשעתא' דעבד'
היתירא' היא דע"פ' נדחית' אלל' החולה' אין' כח'
איסור' וע"כ' לא נחלקו' הרמב"ן' והרשב"א' הובא'
ברין' בפ"ב' דבילה' ביטוקא' דאישתפיך' ליה' חמימא'
אי' רשאי' למו' כיון' לאחר' המילה' יהי' פקוח' נפש'
אלת' מדרבנן' כיון' דחולה' דחוי' היא' איסור' לו'
לעבור' לכתחילה' כדחזין' לקמן' ה' שבת' דאיסור'
ליסע' כשיירא' ג' ימים' קודם' השבת' באש' ידע'
שיטריך' לחלל' אש' השבת' אבל' מדיח' אין' כח'
איסור' כדחזין' בעוממא' דמשמאין' אותו'. עוממא'
בליכור' ואיסור' בחולה' שוין' הן' כח"ש' בשם' הרשב"א'
ז"ל ולפי' לא יקשה' גמי' מזה' דהקשה' מהרי"ט'
מאסתר' דנאנסה' לבטלה' דהאש' ה"ן' אנו' דנין' על'
היתר' אלא' על' אונס' וחדע' דהא' מזה' קעברה' להליל'
נפשות' אלא' דאין' דנין' על' אונס' ודאי' לא' הוי'
ומשה"ט' כנידון' מהרי"ט' באחד' שגד' שאש' יכנס'
לתוך' הספינה' יהי' נזיר' כיון' דאין' כח' סכנה' נפשות'
ורק' אנו' דנין' מלד' האונס' הר"ז' נזיר' דאונס' ודאי'
לא' חיקרי'. כלל' דמילתא'. אונס' כה' ע"י' רגון'
לא' חקרי' אונס'. כל' שאינו' דנין' מלד' אונס'. לכן'
בהקד' ג' עבירות' שכולין' מלאווייתא' כשהביא'
האונס' עליו' אבל' בשאר' עבירות' דמוטעם' חולי'
ופי' דנידחה' אלל' שאר' איסורין' הותרה' כל' שבעה'
איסור' ה"י' מוכרח' לעשות' הדבר' היתר' גמור' הוא'.
אלא' מדרבנן' איסור' לכתחילה' לנרוס' שיעבור'. אבל'
מי' באש' הכי' הסכנה' כלו' מותר' ומוחזיק' להליל'
עלמ'. והיינו' הא' דריב"ש' סי' קע"א' דהאש' סכנה'
גמורה' ה"י'. וגראה' כיון' מדרבנן' איסור' מפסיל' גמי'
לעדות' דרבנן' אף' כשהביא' הסכנה' עליו' מרגליו'.
ושד' ראי' מוסדין' בליית' דמדאורייתא' נדחה' ליה'
דכלאים' ולדעת' רוב' הפוסקים' אינו' אלא' דחוי' וכו'.
הקום' בפ' א"ג' דלא' מיקרי' אפשר' בשל' לומר'.
ובדאי' דזה' אינו' אונס' כלל' ודאי' ונחלכ' גמי' מוכח'
כאש"כ' ע"ל' דכל' היכא' דהיתר' גמור' הוא' לא'
קפדין' אמונשה' דלכתחילה' לכן' בשם' כח' ביד'
הכמים' לעקור' בשם' ואל' מעשה' לא' קפדין'
אמונשה' דמועקרה'. וחין' זה' דומה' לשידע' ח"בה'
ומגדל' דהאש' איסורא' קעבדי' כשהיה' דאנו'
מלגורפין' המעשה' ללקוח'. גם בעיקר' דבר' הש"א'
בענין' מלקוח' יש' הרבה' לדבר' ולעיין' בזה' מי'
בעיקר' הדין' יפה' כיון' בעל' הש"א' שיש' לברך' קודם'
השיעוף.

(המשך יבא אחר').

ה' יצחק מאיר בהרב מהר"י ז"ל
גם בלא שפיר אין דעת כלל להחזיר נגד ושחטות
הת"ס ופ"מ. דחשבנן דס' לביכור דמהר"א
אחי רק כבדתי חתני מופ ש"ט ללדד לסקל אס'
י"ט להס' קבלה חתני חס' וירל"ס:
ה' יצחק מאיר הגי'.

בין

גיל דבאחא לרד להבין הארץ למד הש"ע
(בסעי' י"ז) לענין דף לרדך הגעלה מהא
דאגני דמחזא הא שם איחא דחירא למילש בהו
חמירא וחמירא הוא תרגום של שאור שפיר בלע
מחמת שחינוכו קשה אבל הרף עורכים עליו רק
חמץ ומחץ אין חמיונו קשה כדאיחא צביה ד' ו'
איכ מלגן דבלע ואפשר לומר דכוונת הש"ע הוא
מסום דמחץ חמץ יש בו מערובת שאור ולכך אף
שאינו בולע מהחמץ בולע עכ"פ מהשאר:

אך

גיל ד"א דשאור שנחמץ בעיסה ונעשה
גוף אחד נחמץ העיסה ע"י שאור גם
השאור נוצא נעשה רק חמץ כמובן:

ובין

הסברה גיל ליישב קושים הרמב"ן הובא
בר"ן בע"ז גבי חמירא דחמיו וחמירא דשערי
דחמאי שאור של חטים של תרומה שנחמץ בעיסה
של חטים נקרא חין במינו הא לא שוי לא בשמא
ולא בטעמא וכו' יחא דגמי דקודם התערובת
נקרא חין בשאר חמץ לאחר שנחמץ השאור
בהעיסה ונעשה גוף אחד ונחמץ החימוץ בכל
העיסה אי נקרא חין במינו כיון שהם חין חטים
ואין חילוק ביניהם אלא מחמת החימוץ ושפיר לרדך
חמץ לבטלו:

ובנה

אפשר ג"כ ליישב קושים המדש"ל צביה
ד' לית בתוס' שם ד"ה ולבטל שהקשו
בתוס' הא הו דבלימו ותירלו דהו מכשאינו והקשה
המדש"ל הא בגמרא שם איחא צביה דהו חין
במינו דלא צביל לר"י וכו' מיושב דידוע דמיס
שנחמץ בקמח ונעשה עיסה דלאחר שנעשה עיסה
אין כאן לא חיס ולא קמח אלא פנים חדשות בא
לפס מכתום חטים והקמח שנקראת עיסה ואז הו
שפיר חין במינו דלא צביל לר' יהודה אבל לענין
דשלימו דקיי"ל ביור' ד' ק"ב דכל היכא דלא
ניכר האיסור קודם שנחמץ בטל אף שלימו שפיר
סובר התוס' דה"ה היכא דהאיסור היה ניכר קודם
שנחמץ אלא דאז לא היה מצינו רק ש"י מערובת
נעשה חמיונו נמי בטל ובת"ר בן אסיק ד' אש
דגם לענין דבר שיש לו מחירין היכא שלאחר התערובת
נעשה חמיונו נמי לא צביל כיון שש"פ האיסור
היה ניכר קודם התערובת לכך גיל דהש"ע חז"ל
לשימושו שפסק ביור' ס' ל"ז סעי' ב' דסבין שחמץ
בו פירות חמוצים דעו כחמץ בו לטון דמפליט מהכלי
ומבליע בו ע"י דוחקא דסגינא ולכך סובר הא
דאמר שמואל שם בפסחים גבי בית שאור העטם
דחמיו קשה היינו 'בלא דוחקא בדפ' רש"י שם
שנחתם בו את השאור אבל היכא דאיכא דוחקא
בגון ע"י לישה ועריכת שפיר בלע הכלי ע"י חימוץ
גרידא ולכך אפילו לא נזכרו להסיר ולשפסף הכלי
קודם שנתחמץ העיסה הדבוק בה נמי אין כאן

האיסור כיון דליכא דוחקא ולכך לרדך לומר להדיא
הכלי קודם ואח"כ ישפסף דאם יעשה השפסף
קודם חזי הכלי יהא בולע דוחקא דשיפסף אך
אם מדיח קודם חזי בטל כח החימוץ ע"י ריבוי
מים ואינו יכול אח"כ השפסף להבליע כיון דליכא
כח החימוץ אך עדיין קשה ליטול דרבנן שב
גבי אגבא דמחזא דחמיו למילש בהו חמירא למה
נקט חמירא דוקא כיון דבלישה איכא דוחקא
שוב ראינו גבי' שהעתיק לשון הגמרא חמיו
דמחזא דרגילי למילש בהו כולא שחא ונעשה בהו
חמירא וכו' וזה כלשון עולה יפה דלחילש דאיכא
דוחקא לא נקט חמירא ולנושבי דליכא דוחקא
נקט חמירא כג"ל ולפ"ז אפשר דמדיחא אין ללוש
בכלי חרס דהא הש"ע שם בפספף כ"ב העתיק
לשון הטור גבי' כ"ח דאפילו לא נשתמש בהם
חמץ אלא בלוגן לא ישתמש בהם מזה אלא בלוגן
(כי מה שכתב בש"ע שלפנינו לא ישתמש בהם
מזה אפילו בלוגן הוא ט"ס כמו שכתב הפרי"ח
שם וכן ראינו בש"ע הגדפס שם ע"י נחלת צבי
שכתב שם אלא בלוגן) וכתב גבי' שם הטעם
דהטור חושש לדעת הר"ף שם שסובר דכ"ח בולע
מחמץ דאיכא חורפא אפילו בלוגן כמו שכתב הר"ן
שם דדמי לין נסך דאיכא חורפא והיינו אפילו
בלא דוחקא ואפילו אינו שאור רק חמץ גרידא
ולכך אין ללוש בהם כיון דאין מזהרים להדיא
הכלי ולשפסף קודם שנחמץ העיסה הדבוק בה
בולע הכ"ח מחמץ הדבוק בה ואיסור ללוש בה
אח"כ משום דכח החימוץ שכלי מחמץ העיסה
כג"ל הגם דהר"ן כתב שם דהא דכ"ח בולע מחמץ
אפילו בלוגן היינו היכא דחמילת חמיונו היה בחמץ
כמו גבי' י"ג עיי"ש וכאן היה תחילת חמיונו
במזות שלשין שלשה עימות קודם דהיה כפי המנהג
איכ אינו בולע אח"כ מחמץ הדבוק בה בלוגן אך
ז"א דהא עיקר הטעם דבעי שיהא תחילת חמיונו
בחמץ וב"י"י הוא משום שלא יהא שבע מלבנות
כמו שכתב הר"ן בע"ז וכיון דהר"ן סובר דהכ"ח
בולע מחמץ בלוגן משום דאיכא חורפא איכ מלישת
מזות לא בלע כלל איכ עדיין אינו שבע מלבנות
ושפיר בולע אח"כ מחמץ בלוגן וגיל דלשיטת הר"ן
גם גבי' י"ג לא מהני תחילת חמיונו ביד ישראל
אלא היכא דחמיונו היה בין אכל במים בלוגן
בפחות ממועיל לא מהני כיון דסובר דכ"ח אינו
בולע בלוגן אלא חמץ משום דאיכא חורפא איכ
לא בלע כלל מזמין איכ עדיין אינו שבע מלבנות
איכ כיון דאנן פוסקים בש"ע יור' ד' ק"ה
ספף ד' דמהני גם נחית מים ע"כ דלא סוברים
כהר"ן אלא דכ"ח חדש בולע מזוגן אפילו בלא
חורפא עיין ביור' ד' ב"י ל"ג בע"ז ולמה"כ שם

א"כ ומוילא גם מלישת מנה בולע א"כ אינו בולע
אח"כ מחמתן ולפי' עדיין מותר מן הדין ללוש
מאות בכ"ח אך אי אמרינן דבולע בכלי יכול
להתחמץ כמו שכתב ר"ח מוקדם י"ט מוקדם לומר
דאין ללוש מאות בכ"ח משום האי טעמא דכ"ח
חדש בולע ומזהל אפילו בלון ויחמץ דבולע בכלי
ואם ילוש אח"כ עוד מזה ויחמץ מכא היתרון
שכלי משא"כ בשאר כלים אינם בולעים כלל
ומזה בלון אפילו בחדשים ולכך מותר ללוש בהם
אך כ"ז לפי פירוש הב"י שהטור חושש לדעת
הרי"ף אבל באמת פירושו מנהוג דא"כ הטור
סותר דברי עלמו שכתב מחלה כל הכלים אפילו
כ"ח שנשתמש בהם חמץ בלון מותר להשתמש
בהם מזה אפילו בחמין ודומין לומר דבראשונה
מיידי בכלים ישנים של מזה ואח"כ מיידי בכ"ח
חדש דזה אינו בשמש אלא עיקר הפירוש כמו
שכתב הב"ח שם דהאי אפילו לא נשתמש אלא
בלון היינו בבית שאור דאז אסור להשתמש בחמין
בכ"ח אפילו ע"י הגעלה ואני אוסיף נוסף לפירושו
משום דהטור כתב מוקדם דבבית של חדש מושכר
הגם שבלע ע"י כבישה מעלי"ט מי"מ מהני הגעלה
משום שבלע ע"י לון ע"כ כתב כאן דבבית שאור
שבלע מחמת שחימומו קשה לא מהני בכ"ח הגעלה
אף שבלע ע"י לון כיון שבלע מחמת שחימומו
קשה דינו כבלע ע"י רוחא וכן חילק הרב בש"ע
שלו עיי"ש וכן יש לפרש דברי הש"ע א"כ אכן
לא חוששין כלל לדעת הרי"ף וסבירא לן דכ"ח
אינו בולע כלל מחמת בלון אפילו בכלי חדש
והא דביי"ט פסקין בש"ע יור"ד דכ"ח חדש בולע
בלון אפ"כ לחלק בין דבר לול דשייך כבישה
מעלי"ט ולכך בכ"ח חדש בולע מיד אבל בדבר
גוש אפילו לא דלא שייך בו כבישה מעלי"ט גם
כלי חדש ה"ש אינו בולע ובחמץ בלול אפשר
דבכלי חרב חדש אמרינן שפיר דבולע מיד דגם
בשאר אסורים יש מחמירים עיין ביו"ד סי' ז"ג
אך בשו"ע כאן מיידי בדבר גוש א"כ ומוילא
מן הדין מותר ללוש בכ"ח מאות והא דלא חוינן
דעשו כן אפשר משום דאיתא בש"ע א"ח שם
והאידנא נהגו עלמא דלא להשתמש בפסחא
במאני דפחרא עתיקי עיי"ש א"כ כיון דקשה
לאזהרני להדיא הכלי קודם שיחמץ העיסה
הדבוק בה שוב לא מהני הדחה אח"כ דנקראת
מאני דפחרא עתיקי ומיין דאינו מדינא דק מחמת
מונה ג"ל דאין לחוש לספיקו של הח"ס ומותר
ללוש בהכלים הנ"ל :

עוד יש לומר דלכאורה לא ידענא טעמא דהא
מילתא מדוע לא ישתמש אינש בפסחא במאני
דפחרא עתיקא אפילו בלון אך יש לומר משום

סימן כ"ט

שו"ת כח"י מאת הרב הגאון החסיד המפורסם
טו"ה זאב נחום זצ"ל האבד"ק ביאלא
בקה"ס "אגודת אוזב".

— א —

ב"ה עש"ק דבריום תר"ם פה ביאלא.

שלום וכ"ט לכבוד אהובי תלמידיו חביב לי כבני.
ינוק וחכים. מופלג ומשכיל. חריף ושנון. כשר
מריה צבי יחזקאל נ"י בקי ודלדורוי
[ובעת הגאון החסיד אבד"ק פלונסק שליט"א].

מכתבך בפלפול דר"ח הגיעני יחזק הש"י שכלך
לתורתו ועבודתו. כאשר בא מכתבך
הנחמי מיד וסכמתי מנדול ערדוטי. ואח"כ רל"ט
מכתבך ומזכרתי. והנני להשיבך במה"י הקו'
ראשונה בכחובות דף ל' : אחת שדברנו מזו הקו'
והוא קו' אחרונים. ואמרתיו אז מי' בשם בני
הרב הגאון מוה"ר"א שליט"א. מה שאמר בילדותו.
והיא דהא בקילב"ח מועיל חפ"ס ומבואר בש"ע
דמי שיש לו על חזירו שני טובות והלוה פורט
חוב אחד רשות ביד המלוה לחפוס המשות על
חוב השני א"כ אם התרומה ה"י שזה בשעה
הנבנה וזוה ובשעה אכילה ארבעה כשישלם לו
הזו בעל התרומה יתפוס הזו על שלשה זוו"ס
הנשארים ויזעזך לפדוע לו זו אחר ויחזור ויתפוס
כנ"ל. עד שיה' מוכרה לשלם לו כל הארבעה
זוו"ס וכמדומה לי ששמעתי שגם הגאון רע"א
ה"י זה :

ובמה שהקשית בגמ' ד"ק י"ב ע"כ היא קו' טעמה
ואפשר ליישב ולומר דטעמא של הסוכרים
שאינן מקדשין במחומר סוכרים דהא שאין מנגשין
במחומר לקרקע וכח"כ כר"ש ז"ל שא"פ בפי
למחב לה אותו המחומר לא מהני משום דבעינן
ונתן בידה. הטעם שאין קנין מועיל בנגד דבעינן
דוקא ונתן בידה לא שמקנה בקנין כמו שכתב
הר"ן בפ' הורק שקנין אגב לא מהני בנגד לכך
כשכותב

חוקת חיוב גש על כל שנה לא היו חוקת חיוב
דשמה אין זה השור שנגמ גש על כל השנים ביחד
ליכא חוקת חיוב דשמה הנגמ ברה. ובמקום דליכא
חוקת חיוב טענינן אפי' מילתא דלא שכיח נמלא
דשלא בפניו לא היינו גובין דשמה ברה אחד מהם.
רק בפניו אמרינן. ומלא עטן שבת הורה שלא
ברה. נמלא דאנו לריבין לרין עפי' הוראתו ממילא
מקרי מורה בקים ודוק:

אדוהי תלמודי בנה עיני. זכרתי ימים מקדם.
בשנת תרל"ח קודם חג השבועות למדה
עם בני הישיבה כוניה דחדש. וכאשר באת ללמוד
אלי. ביום ראשון שבאת ללמוד לפני בישיבה.
היינו שוכקים בגמ' קידושין דף ל"ע. אמר לי
לוי לשמואל ארייך. ספק לי ואני איכול. והקשית
אותי אז קושי' נאה דבאיה אופן מירי ושל מי היו
הפירות. אם של שמואל ארייך. אין נתן אותם ללוי
הא חסור בהנאה ואפי' ליתן לפני כלבו חסור
ואם של לוי היו. עכ"ל. לוי לשמואל הנאה שחזיק
לו לוי עבור שבושה לו הפליחות וזאת ג"כ חסור.
ושמואל ידע ודאי שהם ערלה ובשבת המוס' בפסחים
דף כ"ב ע"ב גבי אבמה"ח לב"ד דרייק דמוחר
בהנאה מדקמתי לא יושבי וכו'. דמה שמחזיק לו
טובה היו כמשמכר. ודוקק לומר דהכונה ספק לי
היינו סיה' ספק לי גם זאת אם חסה עשית שליחותי
והבאת לי הפירות וא"כ ליכא החוקק טובה. כעין
הי' המוס' שם שלא בפני עבדים עכ"ל קושייך
אז. ומיראתי לך אז רביון דמשמכר בל'סור הנאה
היו רק חסור דרבנן לא גזרו בערלה בחז"ל כיון
דהמורה המירה לספק וכיון דהמורה הקילה בו
כ"כ לא גזרו רבנן. ועשה בין השמים בדי' עם

בני הגליון מוהרי"א שליט"א וכו' הגמ' מסוכטטוב
זל"ל ריבדתי עמו אודות קושייך. ומיריך הוא
דחא קי"ל דאפשר ולא קמכוון שרי בהכח דמוכרי
ככות אפי' דאפשר למיעבד כללנושין ע' פסחים
כ"ז א"כ מאי הק' בגמ' אהא דל'סור להושיט
אבמה"ח לב"ד מוס' לפ"ע מיל' מוס' איס' ח'
והא נפ"מ בכה"ג שאין מכוון להחזקת טובה והוא
אפשר וליק. זל"ל דחא חסור ליתן לעבדים מ"ח
מוס' לאו דלית. אך היכא שמכוון לטובה עממו
שרי וליכא בכה"ג לית כמס' הרשב"א גיטין ל"א
גבי משמכר עבדו. וע"כ שפיר פריך גמ' דממרס'
זי לא קמכוון להחזקת טובה אי"כ ליכא לית ואי'
מכוון לה"ע אפי' טוב. אג"ל איס' וממרס' חסור
אך בלי טעמא דלפ"ע. וכ"ז החס' בב"ד דאיכא
לית אבל הכא במספקי להדדי דמירי לישראל חסור
שפיר מותר ללספק כשאינו מכוון להחזקת טובה
מחבירו דהוי אפשר ולא קמכוון והכא לא שייך
לית ואי'.

בפסוקים במחזק שתי חסד ליתן לה המחזק
לזה רק להקנות לה וקנין אין מועיל בגש כ"ל.
הגם ולהסבירים שקנין מועיל בגש ליל דבמקום
דשייך ונתן מועיל ג"כ קנין רק במקום דלא שייך
ונתן לא מועיל קנין אבל להדין אין ליל כן רק
דבמחזק לא מהני מוס' דאי אפשר אלא בקנין
וקנין אין מועיל בגש לכך סוברים דמקשינן. הוי'
ליניחה דבמקדושין ג"כ בעינן ונתן בדעת המחזקים
כפי' לי דעלי קידושך מעי' קרקע לא מהני
ובמחזק לא שייך ונתן אלא קנין וקנין לא מהני.
אבל להקיש דבמה דלא מנרש לא מקדש לא
מקשינן לכך באובלין. מקדשין אפי' לרי' הגלילי:

ומה שהקשית על דברי המוס' ב"ק דס"ז.
שכתבו דאף שקנה ביאוש פסול הקרבן
משום מלאכ'ע ולמה כשר הקרבן ע"י כפי' כנח'
ב"ב דמ"ח ע"א דכ' המוס' שם ואי' כיון דמסביר
ידשין אחאי אינטרך קרא גבי קרבן למיכתב
דקופין אונס וי"ל דאי' לאו קרא הוי' דאפי'
דגמר ומקני מ"מ כיון דאינו מחזקה אלא ע"י
כפיה פסול היא לגבי מובח דובח' רשעים היא
קמ"ל דהקרבן נראה עכ"ל. ולהדי' במוס' ב"ק
הג"ל נהי דהשחא שפיר הקנה מ"מ כיון שבא ע"י
כפי' לא ירי' מהני לגבי קרבן עכ"ל. לא ידעתי
הקו' ואפשר שכוונתך שגם שם יש עבירה כיון
דהמוס' כ' דה"א דהוי זבח רשעים. וזה אינו קו'
דהקרבן לא בא ע"י עבירה שלא רגה להביא
ואדרבא בא ע"י כפי' שאח"כ אמר הול' אנו.
ועיין בשו"ת דברי יעקב סי' ל"ח בזה:

וליישב שלא ירי' דברי הרשב"א סותרין ללעז'
דהרשב"א סובר דלא אמרינן הגונב
את חבירו בעדים אין לרד' להחזיר בעדים. רק
בטעון החזרתי אבל שלא בפניו לא טענינן עבורו
שהחזיר דה מילתא דלא שכיח שהגונב יחזיר מעלמו
כמו נאנסו דלא טענינן עבורו משום דלא שכיח
הא ועי' בסמ"ע סי' רס"א סק"כ לכך ח'
הרשב"א שפיר דלא מקרי מורה בקים כיון דיש
עדים שנגב ושלא בפניו היינו גובין ממונו. רק
שהי' בכירה לטעון החזרתי ומה שאינו טוען לא
מקרי מורה. אבל במכירין את בעל השור ואין
מכירין את השור סובר הרשב"א שאין גובין שלא
בפניו דשמה ברה אחד מהם. ואפי' אם נאמר
דה מילתא דלא שכיח שובתח מ"מ י"ל דמה דלא
טענינן שלא בפניו מילתא דלא שכיח היא היכי
שהי' חוקק חיוב כמו נאנסו דלא טענינן לשלא
בפניו אבל כאן דמכל שור שירגה לגבות אין עליו
חוקק חיוב דשמה אין זה השור שנגב. וכיון דשור
הס' אין משתלם אלא מוגפו לא הי' על הבעלים

פ"ש לאכרך חורגך הנביר המפורסם המופלג
החפיד מורה משה פישל ג"י הוסיף נכבד
והגלי הד"ש מלפני לשמוע מנחם כ"ט.
הק' זאב נחום בטהור"א ז"ל.

— ב —

כ"ה עשיק אטור תר"ם סה ביאלא.

ש"ס ופ"ס לכבוד חביוני העמירי. חביב די כבני.
ניקן וחבים טובא. מופלג ומשכיל. חריף ושנין.
כש"ת מורה צבי יחזקאל ג"י מיכלאזאהן
בקי וולאדווי.

קושייתך

על הרא"ש ז"ל משליח נעשה עד.
אנכי כנר פרשתי דברי הרא"ש ז"ל.
דבשליח נעשה עד שפיר הוי עד שהחזיר למלוה
שאפי' אם לא יהי' נאמן בחזרת עד יהי' השליח
פטור בטענתו מהלוה כיון שטוען נעשה שליחותו.
אבל בבקרא אם לא יהי' נאמן בחזרת עד שלחחר
מיחה חפשי והוא מודה שלאחר מיחה חפס יהי'
לדין הבקרא לשלם דלא יהי' לו להניח להבטיח
להפסד שלא כדון וכשיהי' נאמן בחזרת עד ויהי'
לדין הבטיח להחזיר כשלא ירצה לשבע יהי' הבקרא
פטור אי"כ נאמנות העדות לזורך עלמו ואין אדם
נאמן בחזרת עדות שיוציא לעלמו. משא"כ בשליח
נעשה עד לא הוי נאמנות העדות לזורך עלמו
דאפי' אם לא יהי' נאמן בחזרת עדות מ"מ יהי'
פטור כנ"ל וחלוקה איני מבין דמרוךך שלא יוכל
לטעון החזרת ליחומים מחמת שהבטיח אחר שחפס.
מה צדק הא' בין לדברי הבקרא שהחזיר ליחומים
ובין לדברי הבטיח שחפס מחיים הבקרא פטור.
כאלא דשפיר יש לו מנו שהחזיר ליחומים ויהי'
פטור. ועוד הא' יש לו מנו דמחיים חפס ויהי'
הבקרא פטור כיון שהבטיח חפס כדון. כ"ה אנכי
בקי הכריזה השלימה. פ"ס לאכרך חורגך וכו' כ"ה.
הגני הד"ש ועובתך מלפני לשמוע מנחם כ"ט.
הק' זאב נחום בטהור"א ז"ל.

סימן ב

כ"ה קנעק.

ראיתי

שני גדולים מתלמדים דין אחד דביני
מויקן דלחובן ששקף ביתו ע"י שטעון
חבירו והבית ה' מוכנה באתיות (השקורחליט)
כאופן שאין לראובן שום הוצק מהשקופה ה' חייב
השורף לשלם דמי הבית לבטיח כיון שלא הפסידו
כלל. שהנאון ז"ל מברעזאן חיד כ"ה ז'. מחייבו
והנאון מסערי בעל הדי' בביתם מהדית כ"ה רח"ה
פטר ויש נפ"מ למה דמי מויקן ע"י בדבריהם
מה שפלטו.

ואני חומר ללא דקו רבנן כהא מילתא כלל ולא
עמדו על מקור דין בזה ולדעתו הדבר
חלוי כהא דחייבה רחמנא מויק ממון חבירו מקרא
דמכה בהמה ישלמה איך הפירוש: אם הוא רק
מחמת הפסד הבעלים או אף אם אין הבעלים
מפסידים גזריכ הוא דמשלם שווי החפץ מה ששוה
לחבור:

ולפענ"ד כדור דגזריכ הוא דמויק חייב שווי
הדבר אף שלא הפסיד הבעלים כלל
דהרי מויק בוצק כלי מורש הגג וכו' אחר ושברה
אי בחר חבר מנא אזלינן חייב המסגר אף שלא
הפסיד להבעלים כלל דכלאיה ה' נשבר בנפילתו
לארץ ואף דהרמב"ן ז"ל במלחמות סוף כ"ד הרגל
סובר באמת דהמסגר תמיד פטור אבל מלבד מה
דלא קיי"ל בהמלחמות בזה אף גם המלחמות לא
קאחר רק מטעם שסובר דכלי כשהוא כליור אבר
השווי כמו כלי שהוא במקום הוול דהרי תמיד
אזלינן בחר מקומו ושעתו משא"כ בנדר דהבית
שוה לכל אדם:

וכן מוכן להדי' מש"ס ר"ש המפקיד דפריך א"ה
ג"ח ולדות נמי ישלם להשומר כיון דקניי
ל' להשומר למפרע ואף דהגבג לא הפסיד להשומר
כלל דהרי אם לא נגבג לא הוי להשומר כלל רק
הכל לבעלים ולא הפסיד להשומר כלל. וכיוקרא כחב
הה"מ דהדין כן שמשלם להשומר ולמה. וע"כ מטעם
שכתבתי. ואף דבש"ס ב"ק ע"ח דנגבג יכול לפטור
עלמו בכ"ש כיון דה' ברירה בידו להביא כבש
היינו כיון שאין השור שלו שהרי הקדים אותו וכן
הא דבשליח הגבורים סופיא דכ"ז דאם נתפשו
הבעלים עם הנגבג בדבר מועט אין הנגבג משלם
יותר עיי"ש היינו נ"כ כיון שאין החפץ של הנגבג
אבל כל שיש לפנינו הבעלים של החפץ חייב לשלם
להבעלים אף שלא הפסידו כלל:

ואף

דקיי"ל זה נהנה וזה לא חסר פטור וא"כ
נאמר כש"כ מויק דלא נהנה כלל. אבל
ז"ה דדוקא נהנה דחובו לא נכנס בחורה אלא
מלד הסנרא והסנרא שפיר נוחתה דכלא חסרו
יפטר אבל מויק דחובו כחוב בחורה נוכה בהמה
ישלמה בזה שוב אין חילוק בין הפסידו או לא
הפסידו וכש"כ כהה הש"ך ז"ל כס"י ס"ז ס"ק קכ"ז
דאף דפשיעה בשערות חייב אפי' פשיעה בבעלים
פטור מוטעם דשמירה בשערות לא כתוב בחורה
ולכך אזלינן בחד הסנרא אבל שמירה בבעלים
דכתוב בחורה בפירוש לא ישלם ע"כ אין חילוק
בין פשיעה לנגיבה עיי"ש. וה"כ בנדר:

ועוד רח"י מש"ס גיטין מ"ב ע"ב כמשוכב גט
שחרור דאם נאמר שהבעלים שם ארון
עליו חייב המוכל בהעבד לשלם להבעלים עיי"ש
בחו"ס

בחום' וכפני' דחייב בזמן אף שלא הפסיד להבעלים כלום דהרי העבד זכה בעלמו ובכל קנין ממון שבו הרי דמויק חייב אף בלא הפסיד להבעלים כלל נופלא על הקלוה' ס' חכ'ר ש' דחבלה זוכה הרב מהעבד ובגמ' הג'ל מבואר להיפוך והבין:

ומטעם

זה ג'ל דהיכא שנתן לו חבירו אחרונ' במתנה על מנת להחזיר ובא אחר והזיקו חייב המזיק לשלם להמקבל מתנה אף שלא הפסידו כלל דבלא'ה ה' מחוייב להחזירו לבעליו בשביל קיום התנאי אפ'ה כיון שעבדיו החפץ של המקבל חלף שמוכרה ליח'נו מחדש במתנה ולהקנותו בקנין חדש כמשי' הראש' כנודע אבל לעי' החפץ שלו עי' חייב המזיק לשלם להמקבל להחליט פ'ג מוז'י' שדעתו דלדירן דקיי'ל במתנה עי'נו להחזיר פטור באונס' גם המתנה לא נתבעה וכו'ה במתנה ה' וכו'ה ומתנה ס'ס י'ט עי'ש. וזה' אפשר להר'ן בזה קושי'ת הגאון ז"ל מליטא בס'דור שלו שהקשה דאך מועיל מתנה עי'נו להחזיר באחרונ' הלא אין בו דין ממון עי' בזה בספרי חייק. ולפ'משי' המוד' י'ס לו דין ממון לפי המבואר בש"ס גי'עין דאם נאמר עבד שמכרו רבו לקנס מוכר מיקרי עבד ש'ס בו ש'פ' והי' יכול למוכרו אם יבוא אחר ויזיקנו דהי' חייב לשלם לו והלא ל'ס ז'י יומר כל כך כי החס' והא' דמויק מתנות כהונה קודם שנח'נו לכהן פטור היינו משום דמתנת כהונה אינ' להבעלים רק להשכ'ט כמו שבארתי' בספרי חייק חלו'ת ס' י'ט:

ויורתי מזה מצינו פלוגתא דתנאי' בש"ס ב'ק' י'ט באכלה המדר דרואין כאלו הן עגבים או מנכין כחש גופנא והב'י בס' שג'ד פסק דלא מנכין כחש גופנא עי'ש. אך בזה לרי'ך לחלק דהרי בש"ס ב'מ' ל'ט סועי'ב אמרין ומנכי' ל'י אגר טירת' ודמו' ברזייתא ופירש'י שבר הכרזה ש'ס י'ן למוכר ואי' מבואר דמנכין מזה שהבעלים לריכין להפסיד שבר הכרזה. ולרי'ך לחלק בדבר העומד למוכר עכשו' הוי כאלו הסחורה שזה פחות משא'ב כחש גופנא וכה'ג מחלק הנתיבות ס'י ש'ד גבי גול'מ עי'ש דבעומד למוכר עכשו' הוי כאלו הדבר אינו שזה יומר. וכן מוכח ממימרא דרב חסדא גז'ל ולא נתי'אשו הבעלים ובא אחר ואכלה ר'ה מזה גובה ר'ה מזה גובה והיינו כל קדמים מטעם מוזיק אף דהגז'ן הראשון כבר נתי'יב לבעלים ועי'ב ב'ס' לו לשלם דבאין לו אף לאחר יאוש יכול לגבות מן השני מטעם שיעבורא דר' נתן במבואר בהגו' אשכ'י ר'ס הגז'ל בחרא ובמדרכי' ש'ס הרי אף שלא הפסיד להבעלים מידי דהרי כבר נתי'יב להם הגז'ן הראשון וי'ס לו לשלם ולא

הפסיד להם השני כלל ועי'ב כיון דהחפץ של הבעלים יכול לגבות מן השני בחור'ת גז'ל או מוזיק: **ובאמת** בגז'ון הג'ל בשקף בית שה' אסעקריערט בורא' הדבר פשוט יומר מוציע' בכותח דחייב השורף לשלם להבעלים כמו בשוכר פרה מחבירו והשאל'ה לאחר דס'ל לחכמים דהשאל' מושלם להשוכר' ואף דאין קיי'ל כר' יומי' דכידר הלה עושה סחורה בפרתו של חבירו פנ'ר כ' השבות ועקב ח'ג ס' קמ'ח דבש"ח שומר לש"ס גם ר' יומי' מורה דהש"ס מושלם להש"ח מטעם כיון דהש"ח נתן שכר הרי עשה סחורה בממונו והי' בתשלומי' פייערקאסעט הרי עשה סחורה בממונו ואף שנעלם מהשכור' בזה דברי התוס' ב'ק' יא' עי'ב ל'ה לא מיבעי' עי'ש אבל היינו רק כיון שאין נוף הדבר של השומר מושא'כ בג'ד הרי פייערקאסעט אינ' משלמין בשביל שהפסיד ביתו רק שמשלמין לו עבור מזה. ס'ה' אסעקריערט וזיל'ס כדרא' דהרי אפ'י א'ס מושלם אסעקריאל'יע כע'ר בית חבירו מצינו הפייערקאסעט להמשלם כמו שהוכחתי' במקרא ויכול אדם לשלם אסעקריאל'יע בעשרה מקומות ובשקד'ר ביתו. נועל עשרה פעמים ולזאת' בפ'יערקאסעט אין שאלה כלל כלל:

אך ה'י יומר דאף בכל מוזיק דבר שיש לו בעלים ושוה למכור לכל העולם אף שאין להבעלים שום הפסד חייב לשלם לבעלים מזה'כ דמזה' כהנה' י'סלגה. וזה'י' ג'ל דא'ס ישראל י'ס לו מושב'ן חל'ל עבדים ובא' ישראל אחד וגנב המשכ'ן מהעבדים או שהזיקו חייב לשלם להישראל דמי' המשכ'ן אף שאין להבעלים שום הפסד דבלא'ה ה'י העבדים מוזיק אותו בחובו אפ'ה לרי'ך לשלם דמי' המשכ'ן לבעלים כיון שהחפץ שלהם אך זהו רק לשיטת רש"י בעירובין ר'ס הד'ר דבעבדים לא כתיב והשיב דאל'כ הרי לרי'ך להחזיר להעבדים וגם יולא ממוש'כ דבמוזיק חפץ של מקבל מתנה עי'נו להחזיר חייב המזיק לשלם להמקבל מתנה במקום דלי'מ חור'ת דמים כגון באחרונ' וגם יולא לרי'ל בזה דנושנה סוף הגז'ל קמא א'ב שאמר נכסיו לבנו בחייו ובמותו א'ס יבוא אחר ויזיק אותו י'ה' מחוייב לשלם להזיקם כל דמי' החפץ להסוב'רין דאשה'כ מיקרי' לכ'ס רק שהוא אינו ברשותו וכמבואר בקלוה'ת ס'י ח'ה' ומוזיק לחבירו דבר שהוא שלו ואינו ברשותו חייב כמבואר בקלוה'ת ס'י ל'ד סק'ג עי'ש. עי'ב חייב לשלם להבעלים אף שאין להם הפסד כלל כיון שהחפץ שזה דמים לכל העולם:

ומחמת שזה דין חדש אבק'ס מחכמי' ומינו לעי'ן בדבר ולבד'ר בהשערי' מורה א'ס לא נמלא חיוה סתירה לזה:

יואב יהושע אברק'ק קינצק יע"א.

סימן מא

בית פולטסק סיד ווארשא יט"א

(א) במשנה במוט (ד"ז ע"ה) מי שגמר דינו
ובדח ובה לפני חותו כ"ד ח"ן
סותרין את דינו כל מקום שיעמדו שנים ויאמרו
משידין את בלש פלוני שגמר דינו כ"ד של פלוני
ופלוני ופלוני עדו הרי זה יהרג והרמב"ם ז"ל
כתב בהלכות סנהדרין (פ"ג ה"ו) וזה לשונו מי
שגמר דינו ובדח בל לבד חסר ח"ן סותרין את
דינו אלא כ"ז שיעמדו שנים ויאמרו משידין את
ח"ש פלוני שגמר דינו כ"ד פלוני ופלוני ופלוני
עדו הרי זה יהרג בד"ה כדלכא חסר ח"ן חייבו
מיתה עד שיבואו עדו הראשונים ושידו שגמר
דינו ויהרגו כד"ס והוא שיעדו עליו כ"ד של
כ"ז פשוט דל"ן הורגין אלא כ"ד של כ"ז עכ"ל
ותמוה מאד דמאי קמ"ל הרמב"ם ז"ל בזה הרי
פשוט דל"ן נפשות כ"ז ולמה כתב הרמב"ם
ז"ל כאן דוקא:

ונראה לפע"ד דהנה הרמב"ן ז"ל במוט פרשה
שופטים כתב בשם רבינו בעד"ה גמון
ז"ל על קרא על פי שנים עדים או שלשה ומה
הוא על דרך הפשט דלשה מקבלן עדות השנים
והרמב"ן ז"ל השיב על זה כי עדות נפשות לא
תקובל כי אם בסנהדרין של כ"ז והפני' כתב
בסוגיא דקא"פ דשכנו העדה והללו העדה עד
שופטת ועדה מלל דליף לה מזה דבעינן כ"ז
בגמור דין חייבי דתלוי ברוב עדות אבל בקבלה
עדות יס' לומר דמי' בשלשה אף בעדות דדני
נפשות ואפי' דמסתמא ודאי אורחא דמילתא שאין
עדים משידין כד"ס אלא קרוב לגמור דין והיינו
לפני כ"ד של כ"ז אחי מיהא חשקתן היכן שהעדים
חולין או שאין חולטין למדה"י וכו' ע"ה. ונחתם
בספר ח"ש (ה"א סימן ל"ד) ולפי' יש לומר
דהרמב"ם ז"ל סבירא ליה כדל"י היכן דעדים
משידין לחייב מיתה ובעינן עדת שופטת ועדה
מלל בעינן גם לקבלה עדות כ"ד של כ"ז
והנמוקי יוסף כתב בזה שלא מהא סנהדרין שומעת
מפי הסורגנון הטעם מפני כשישמעו הם מפי העדים
יתכן להם לחקור אותם יותר ע"ה. ומוסי' העדים
משידין בפני כל הכ"ד של כ"ז שכולם יהיו יכולים
לחקור אותם וזה בכל מקום אבל הכא דל"ן
סותרין את דינו כלל ואין כאן רק קבלה עדות
שואמרים שגמר דינו כ"ד של פלוני שפיר כ"ד
דקבלה עדות כו' דל"ן כ"ד מומנים וטשאין כדכ"ד
ואין כאן עדת שופטת ועדה מלל דסני כ"ד
של שלשה קמ"ל הרמב"ם ז"ל דגם הכא לחייבם

שיעורו כ"ד של כ"ז דלעולם דינו נפשות כ"ד
של כ"ז וא"ש:

ושבת ורמזו בספר נחמד ונעים חור שח
שכתב לאחר דברי הרמב"ם ז"ל על פי
דברי רמ"ז ז"ל הנ"ל אף הגמון הנחמד שליט"ה
כתב להפוך דהרמב"ם ז"ל סבירא ליה בכל מקום
כדכינו ס"ג ז"ל דקבלה עדות סני כ"ד של שלשה
אף כד"ס ורק בכינו דקבלה עדות הוי כחמלה
ד"ן וכמ"ס בריש פרק ראשון כ"ד משה סני בשלשה
אבל סכא דהעדים משידין דכ"ד נגמור דינו לקבלה
ומומנים מיתה הוא ואין להכ"ד לשון מומנים כהד"ן
עלמנו רק בקבלה העדות בזה גם קבלה העדות
בעינן כההא בפני כ"ד של כ"ז דקבלה עדות
זה הוי בגמור דין ע"ה. ולפע"ד דכל דלא השמעין
הרמב"ם ז"ל בשום מקום דקבלה עדות של דינו
נפשות דסני בשלשה כד"ס ז"ל דהוי חידוש דין.
דהא מומנה דקאמר חס מהקרינות העדות בשנים
למה שרש הכתוב בשלשה אלא להקיש וכו' מוכח
דלא כהפשט של רמ"ז ז"ל ח"ן לומר דהכא אשמעינן
הרמב"ם ז"ל דלא סני בשלשה ולפע"ד דהרמב"ם
ז"ל דמותא קמ"ל דגם הכא בעינן כ"ד של כ"ז
חשיב דל"ן סותרין דינו של כ"ד הראשון אבל בכל
מקום פשוטא ליה דבעינן כ"ז:

(ב) במשנה שם ר' ערשין ור' עקיבא אומרים
חילו היינו בסנהדרין לא נהרג
הדם מושלם רש"ז אומר אף הן מרבינן שופכי
דמים בישראל ונמורא שם היכי הו' עברי' ר'
יוחנן ור' אלעזר דאמרי חרוביהו דלוחם עריבה
הרג שלש הרג אומר רב חשי אה"ל שלם הו' (ש'אמרו
דקנהו לחסר מיתהו מכל שמונה עשרה
עריפות רש"י) דלמה במקום סיף נקב הו' (הו'
אינו מוכרח חס רב חשי מוסיף על דברי ר' יוחנן
ור"א או אף חולק והא' דלא קאמר רב חשי אומר
היינו כמי' הרא"ש ז"ל בקידושין (ל"ג ע"ב) כהא
דח"ה יגאל ח"ן ח"ה רשאי לעמוד בפני רבו אלא
בהרים וערבות וכו' ח"ה אלעזר כל ח"ה שאינו
עומד בפני רבו נקרא רשע וכתב הרא"ש ז"ל דרב
חשי סמך את מומרא דר' אלעזר בזה מומרא
דר' יגאל לאשמעינן דר' אלעזר פליג עליה. והא'
דלא קאמר ור' אלעזר אומר לפי שלא ה' בדורו
של ר' יגאל עכ"ל (והובא בהלכות עולם ביבין
שמונה כלל הקפ"ה) ולפי' גם הכא דרב חשי
דלא ה' בדורו של ר' יוחנן ור"א יש לומר דחולק
חשי' דלא קאמר רב חשי אומר ואמנם בין כך
ובין כך חס מוסיף או חולק אינו מוכן מאי מוסיף
ומאי חולק ואמאי ר' יוחנן ור' אלעזר לא קאמרי
ואה"ל שלם הו' דלמא במקום סיף נקב הו'.

וכל זה שמוח בעי' ומה

ובמה שנראה לפעיד דהנה החוב' בדיה' דלמא' במקום סיף' נקב הוה כתבו וזה לשונם. קשה לר"ה דלמדין' כפי' דמולין' ומוסיף לה מקרא' דלא חיישין' כהא' דלמולין' בחר רובא' ואומר ר"ה דודאי' ה' לא' שילין' להו' לא' חיישין'. אלא' ה'ה' שאל' להם' שהם' אמרו' דלא' ידעין' יבעל' העדות' וכו'. ומיהו' טעם' זה' אינו' מיושב' ומאליה' טעם' הוא' זה' דאם' לא' נשאל' להם' יהא' חייב'. ואם' נשאל' ואמרו' אין' אנו' יודעין' יחי' פטור' וכו'. לכן' נראה' דהא' דקאמר' לא' נהרג' אדם' מעולם' לאו' דוקא' אלא' רוב' פעמים' לא' ה' נהרג' שעל' ידי' שהוא' מרבה' בבדיקות' ה' אפשר' שלא' יכחוש' אחד' מהם' אח' חבירו' עכ"ל'. וקשה' לי' לשיטת' החוב' דעל' ידי' שהוא' מרבה' בבדיקות' ה' אפשר' שלא' יכחוש' אחד' את' חבירו' ח"כ' איך' קאמר' דלמא' במקום' סיף' נקב' הוה'. הא' בזה' ח"כ' שביא' לידי' הכחשה' ובשלמא' טריפה' הרג' או' שלם' הרג' היינו' אם' בדקוהו' אחר' ח"י' עריפות' שפיר' אפשר' לבוא' לידי' הכחשה'. משה"כ' הא' דבמקום' סיף' נקב' הוה' הרי' שניהם' אינם' יודעים'. וכמו' שכתב' המהרש"א' ז"ל' על' הא' שכתבו' החוב' דבמחלל' שבת' איכא' למימר' ראיסת' שמחלל' אינו' טריפה'. כתב' המהרש"א' ז"ל' דהחוב' אולי' לשיטת' הר"ה' ז"ל'. אבל' לפירוש' החוב' שהיו' שואלים' במחש'ין' זה' את' זה' אין' לומר' אם' המחלל' טריפה' כיון' דעדיון' קיים' וליכא' למיקם' עלה' דמילתא' אם' הוא' טריפה' או' לאו' עשה'. וא"כ' גם' הכא' אם' במקום' סיף' נקב' הוה' ליכא' למיקם' עלה' דמילתא' ולפי' יס' מקום' לומר' דבאמת' דבפלוגתא' ר"ה' וחוס' פליגי' ר' יוחנן' ור' אלעזר' ורב' אשי'. דר' יוחנן' ור"ה' סבירא' להו' כשיטת' החוב' דשולין' להם' כדי' שיכחשו' זה' את' זה'. וא"כ' שולין' רק' אם' טריפה' הרג' או' שלם' הרג'. אבל' אין' שולין' אם' במקום' סיף' נקב' הוה' דהרי' בזה' אי' אפשר' לבוא' לידי' הכחשה'. אבל' רב' אשי' פ"ל' כשיטת' ר"ה' ז"ל' דכל' דאם' שולין' ואמרו' אין' אנו' יודעין' בעל' העדות' שפיר' קאמר' רב' אשי' חת"ל' שלם' הרג' דלמא' במקום' סיף' נקב' הוה'. וע"כ' הם' יאמרו' שאין' אנו' יודעין' יבעל' העדות'. ובאמת' לא' יהרג' אדם' מעולם' וכשיטת' ר"ה' ז"ל' וא"ש'.

ואמנם כן' אם' עלה' בידיו' לתת' טעם' בפלוגתא' ר' יוחנן' ור"ה' ורב' אשי' דפליגי' בפלוגתא' ר"ה' וחוס'. הא' גופא' קשיא' טובא' במאי' פליגי' ר"ה' וחוס'. הרי' שפיר' הקשו' החוב' באיזה' טעם' ק"ה' זה' דאם' לא' נשאל' להם' יהא' חייב'. ואם' נשאל' ואמרו' אין' אנו' יודעין' יהא' פטור'.

אך דהנה' בספר' טוב' צ"עין' להגאון' ר' הירש' העלליך' ז"ל' על' מוסכת' גיטין' (ב"ח' ע"ב) כתב' לתוך' קובית' החוב' על' הר"ה' ז"ל' דודאי'

גוה"כ' הוא' לרוב' וליך' בחר' רובא' ואמרי' רבים' להטות' כח"כ'. אמנם' זה' דוקא' ב"ד' להם' המשפט' ולדון' בחר' רובא' אבל' העדים' לריבים' לראות' ולהעיד' דבר' ברור' ולא' שגלסוך' ללרף' לעדותם' הגוה"כ' דלמולין' בחר' רובא' (וכעין' שכתבו' החוב' בקידושין' (מ"ג' ע"ב) דלא' מהני' העדות' היכא' דלדין' ללרף' לעדותן' שבושה' או' מיוז' ע"כ) ומוסיף' אם' אין' הכ"ד' שולין' העדים' שפיר' יכולים' ללון' דאינו' טריפה' דלמולין' בחר' רובא'. דלהם' הרשות' ללון' אחרי' רובו'. אבל' אם' שואלים' לעדים' אם' טריפה' הרג' ואינם' יודעים' ורק' בלרף' הרוב' דאינם' טריפה' לא' מהני' בעדים'. ובוה' מחזק' מה' שהקשו' החוב' בחולין' (ב"ח' ע"א) אהא' דלמדין' ההם' דאי' אמרו' סהדי' פלוגא' דההיא' סימנא' קטיל' גברא' לא' קטלינן' אפומיה'. והקשו' החוב' הלא' משיאין' אשה' ע"פ' סימונים' למד' סימונים' דלמדין' הא'. ואם' לאחר' שנשאת' בזה' עדים' שזינקה' קטלינן' לה' דסמוכין' אסימונים' להחזיקה' בחזקת' א"ה' מן' השני'. ואפילו' נחבדר' ע"פ' עדים' שבעלה' הראשון' כבר' מת' בשעת' הזנות' ולא' אמרינן' שמת' בעלה' ה' חי' בשעת' קידושה' ואין' קידושה' קידושין' עשה'. ולפי' ניחא' דסימונים' הוי' כמו' רוב' ואומדנא'. וב"ד' יכולים' ללון' ולהחזיר' א"ה' אבל' גבי' עדים' לא' מהני'. ואי' אמרי' פלוגי' דההיא' סימנא' קטיל' גברא' לא' קטלינן' ליה' עשה' דפח"ח'. ויש' לתקן' בזה' ק"ה' המהרש"א' ז"ל' בחוב' ד"ה' כמכחול' עשה'.

אך לפעיד' דזה' חלוי' בפלוגתא' המפורשים' ז"ל' אי' רוב' מוטעם' בידור' או' ספק' הוא' ורק' דגוה"כ' הוא' דגלך' אחרי' רוב' ובח"ס' השטה' מקובלת' בסוגיא' דחקשו' כהן'. והגד"פ' כתב' (בסיומן' ס"ג) דפליגי' בזה' רב' ושמואל' אי' אוליין' בפקות' נפש' בחר' רובא' עשה'. והיא' דודאי' למד' דרוב' ספק' היא' ורק' גוה"כ' היא' אחרי' רבים' להטות' שפיר' יס' לומר' דרק' לב"ד' הוה' ללון' אחרי' רובא'. אבל' שרי' לריבים' לומר' דבר' ברור'. אבל' אם' נאמר' דרוב' הוה' בידור' גמור' שפיר' גם' העדים' יכולים' ללך' בחר' רובא' וכיון' דלמדין' ע"פ' רוב' דשלם' הרג' מהני' שפיר' עדותן' דהא' כן' למדין' ומוציאין' דבר' ברור'. וזה' ברור'.

והפ"י שפיר' יס' לומר' דר"ה' וחוס' פליגי' בפלוגתא' הפוסקים' אם' רוב' מוטעם' בידור' או' ספק' וגוה"כ' הוא'. דר"ה' ס"ל' דרוב' ספק' היא' ומוסיף' אם' שולין' לעדים' ואמרו' אין' יודעין' לא' מהני' עדותן' אפי' רוב' לאו' טריפה' היא' דעדים' גריבים' להגיד' דבר' ברור'. אך' החוב' ס"ל' דרוב' הוה' בידור' שפיר' הקשו' דאיזה' טעם' הוא' זה' דאם' לא' נשאל' להם' יהא' חייב' ואם' נשאל' להם' יהא' פטור' דכמו' דמוהי' הרוב' לב"ד' כן' יהא' מהני' לעדים' וא"ש'.

א יס להקשות על זה לפי מה שכתבתי דרכ
 חשי דקאמר דלמא במקום סיף נקב הוא
 ע"כ ס"ל כר"ח דאף דאם אין שולין מהני עדות
 מיא חס שולין ואחרו אין אנו יודעין בטל עדות
 וע"כ דהוא מטעם דרוב ספק הוא ולא מהני עדות
 בדיוק רוב וזהו בעי' (ל"א ט"ז) אימא רב אשי
 חילקי לעמודיא חיימו לקמיה הדיא כינא דהוא
 דמי ללפסח (שם דג) נקטיה להדי יומא (נגד
 השמש) הוא דהוא ביה לימחי (קשקשים דקיס)
 ושרייה. והקשה בגריב מה"מ (יו"ד כ"ח) לפתוש
 הרמב"ן ו"ל כפרתה שמיני דקשקשים הוא סימן
 שבהם רק אם נקלפים וכח"ש ושניון קשקשים הוא
 לבוש והם אינן נקלפים לא נקרא לבוש והובא ברמ"א
 ז"ל (סימן פ"ג) ח"כ הא דרב אשי נקטיה להדי
 יומא אחי קסה אחי לא ניסה הקשקשים אם
 הם נקלפים. וכו' הגאון ז"ל חירץ בשיבת ליון
 (סימן כ"ט) דרוב דגים הקשקשים נקלפים. ור"א
 ס"ל דאולין בחר רובא ולא לריכין לברורי. ומש"ה
 בריש חולין דפריך הכל שומטין לכתחילה ושחיטתן
 כשרה דליעבד. ומשני רב אשי הכל שומטין אפילו
 ישראל מומר וכו' ורבינא משני הכי קמני הכל
 שומטין הכל מומטין שומטין וכו'. ואם שחט בודקין
 אותו אם יודע לומר הלוט שחיטה מותר לאכול
 משחיטתו ואם לאו אכור לאכול משחיטתו. והיינו
 דרב אשי לא חוקי לה כרבינא. מושם דס"ל כיון
 דרוב מליין אלל שחיטה מומטין הן אולין בחר
 רובא ואין בודקין אותו אפילו ה"א לפנינו. דהוא ס"ל
 דאולין בחר רובא וא"ל לברורי. ורב אשי לשיטתיה:
והנה האחרונים כתבו דהא דריכי דאיכא לברורי
 מברין ולא אולין בחר רובא ה"א רק
 אם רוב ספק הוא ורק גוה"כ ה"א דאולין בחר
 רובא שפיר היכי דאיכא לברורי מברין. אבל אם
 רוב ה"א ודאי וברור לא לריכין לברר. וא"כ רב
 אשי דלא בעי לברורי ע"כ ס"ל דרוב ה"א ודאי
 וע"כ לא ס"ל ככרת ר"ח ז"ל דאם עדים אין
 יודעין אם טריפה הרג לא מהני עדותם. ח"כ איך
 קאמר רב אשי דלמא במקום סיף נקב הוא. דמאי
 ככך הא אולין בחר רובא וכמו שהקשו החו"ב.
 וקשה לרב אשי לשיטתיה:

וא"ל לפת"ש הב"ח ז"ל (בסימן פ"ג) הובא בשיבת
 ליון שם דבאמת רב אשי גמיי לא שריא
 האי כינא דמי ביה לימחי אלל לאחר שקלפיהו
 ביד או בכלי ע"ש ח"כ חזב יש לומר דרב אשי
 ס"ל דרוב לא הוא ברור. או דנאמר דלא כשיטה
 הרמב"ן ז"ל וקשקשים הוא סימן אף דאין נקלפים
 וכמו שהשיג עליו הגו"כ שם וא"ל:

או יש לומר דהנה"ה חסום כתבו דאין לומר דר'
 עקיבא דאמר אלו היינו בטהדרין לא נהרג

ח"ס מועיל לעצמה דחייש למיעוטא. דהא היכי
 דלא אפשר לא חיישין למיעוטא ע"ש. ואמנם יש
 לקיים ולומר דר"ע לטעמיה דחייש למיעוטא על
 פ"ה מה שכתבו האחרונים ז"ל דגם הא"י חיישין
 למיעוטא תלוי בהא"י רוב ה"א ודאי וברור או
 ספק ורק גוה"כ. דאי רוב רק גוה"כ אבל ה"א
 ספק מש"ה היכי דאפשר חיישין למיעוטא מה"מ
 או מדרבנן. אבל אי רוב הוא ודאי וברור לא
 חיישין למיעוטא כלל. וא"כ ר"ע דחייש למיעוטא
 ע"כ ס"ל דרוב ה"א ספק. ולדידה נכון סברת
 ר"ח ז"ל אם שולין לעדים אי טריפה הוא ולא
 ידעו בטל העדות. ואפ"ר קאמר אלו היינו בטהדרין
 לא נהרג אדם מועיל. ור"ע לשיטתיה:

ור"פ"ן הא דקאמר רב אשי שחט במקום סיף
 נקב הוא היינו לר"ע ור"ש דחייש למיעוטא
 וה"א רוב רק ספק וסבירא ליה לרב אשי דבאמת
 משה"ה סנהדרין פליגי עליה דר"ע ור"ש משום
 דלא חיישי למיעוטא ורוב הוא ודאי וברור. ומש"ה
 באמת לא בדיק רב אשי אם הלימחי נקלפים דא"ל
 בחר רובא ולא לריך. בדיוק כיון דרוב הוא ודאי.
 ומה"ש נמי יי"ד מאקימחא דרבינא בריש חולין
 א"ס שחט בודקין אותו וכו'. דרב אשי לשיטתיה:

ג במשנה שם סנהדרין ההורגת אחד בשבוע
 נקראת חובלנית ר"י אליעזר בן
 עזריה אומר אחד לשבועים שנה. אינו מוכן מהי
 טעמה דה"ק דסבירא ליה אחד בשבוע ומ"ט דראב"ע
 דס"ל אחד לשבועים שנה. ובמאי פליגי. ע"ד קשה
 איך שייך לומר בזה מוספר שנים קבועים כיון
 דעירות שישנים שם סנהדרין אינם שוים. דע"ר
 קטנה שיש שם ק"ך אנשים מעמידין להם סנהדרין
 כמבואר במשנה דריש סנהדרין. ובודאי אין שם
 רוחמין ובעלי עבירות כמו בבית ובלאכסנהדרין
 של מלרים. ובאחרים ז"ל בעירובין (כ"א ע"ב)
 לכה דודי נלא השדה. אמרם כנ"י לפני הקב"ה
 אל תדינני כיושבי כרכים שיש בהם גזל ועריות
 וש"ש ושבועת שקר. וכח"כ רש"י ז"ל כרכים מקום
 שווקים הן וישבו גדול ורגל רובלן וכומרין מלוים
 שם לפיכך גזל ועריות נהרג בהן. ובעין דפריך
 כמות (ד"ט ע"ב) גבי ערי מקלט בעבר הירדן
 הלה בלחץ ישראל הלה. וכן אין שוים הסנהדרין של
 עירות לסנהדרין שבכל פלך ופלך ושל פתח הר
 הכית ופתח העורה. ולהבין קלח דבריהם ז"ל ינעמי
 ולא מלאה. בעו"ה. פתח אף כחורו של מחט.
 ה"א אחי אנכי מנקש. ומוריי ורבותי יחד. לפחות
 לי שערי אורה. בקונטרסים שערי חורם:

חיים משו"ם קויפמאן הכהן אטמערבאן
 אברק ה"ה.

סימן מב

ב"ה ראובן.

לכבוד הרבנים הג' חבטן השערי תורה נ"י.

הגני מליע בהשערי תורה מה שהגני נכון מאד
בד"ה השכיח בקנין מעות כולו או במקלות
והגני בבקשתי כי יאבדו נא בעובב לברר הדין זה
היטב בשערי תורה:

הגה ז"ל הרמב"ם רפ"ז מוכירה. מי שנתן הדמים
ולא משך הפירות כד' ואפילו נתן הערבון
כל החומר בו. מוקבל מ"ו שפרע כ"ו. ואח"כ מחזיר
הדמים עכ"ל. וכן ראיתי רבנים שסוּרו בן בפשיטות:
ולענ"ד הד"ה מאד לאמור כן. דהא שיטה
הרמב"ם פ"א מוכירה. והובא בש"ע

ס"ו ר"ז דבדבר שהוא חמ"י לא שייך אסמכתא.
וא"ל הנוכח להחזיר הערבון שחמ"י. וא"כ בנתן
ערבון בקנין מעות אמאי מחויב להחזיר הדמים.
דהא ע"ז נתן לו מוקלת דמים לערבון. והוא לבטחות
שלא יחזור בו מהמקח. ומכש"כ בשילס לו כל המעות
דהוי אכן סהדי דנתן לו המעות באופן זה דאם
יחזור בו שלא יחזיר לו המעות. והוי כאילו התנו
כן בהדיא. וא"ל להכחיש דבר הידוע בכל שכן היא
כל המסחרים ומונה הסוחרים. וא"כ אמאי יהי
מחויב המוכר להחזיר המעות כשחוזר בו הלוקח.
ואיך אפ"ל שיגרע כח המוכר ע"ז שקבל כל המעות
מאילו קבל רק מקלות:

וממשי"כ הרמב"ם ז"ל דמוקבל מש"פ ואח"כ
מחזיר הדמים אין רא"י כלל. דהא
קבלת מש"פ כשחוזר בו הלוקח הא תליא ברעון
המוכר. כמש"כ הס"מ שם ה"ג. וע"ז סובבים דברי
הרמב"ם הג"ל היא שם. דאם הלוקח חוזר בו
מחויב לקבל מש"פ כשיראה המוכר. ואז מחזיר לו
אם הדמים. אבל וודאי דהכרירה ביד המוכר לומר
לו מה לי ולמש"פ שלך. ולא אחזיר לך המעות
עד שתקיים המקח כפי התנאי:

וגם נראה דלא גרע מקנין סטומתא. דהוי קנין
גם כשאינו קנין ע"י דין רק מחמת מנהג
הסוחרים. כמבואר בסיומן ד"א. וה"נ בזה דמנהג
הסוחרים כן הוא שלא יחזיר המעות כשחוזר בו
הלוקח. וא"כ קנה המעות שהתח ירו עכ"פ מטעם
קנין סטומתא וכאמור:

ובחזו"ר בו מחמת אונס שפיר אפ"ל דתליא
אם קונה בהמעות אבל בחוזר בו שלא
מחמת אונס הא ע"ז קבל ממנו המעות לבטחות
שלא יחזור בו מהמקח ואכן סהדי שכן היא:

וראיתי בפ"ט מ"מ ס"ו ר"ז בשם השו"מ מ"ח.
דיש חילוק בלשון א"ס אמר ערבוני וקנין

או ערבוני מחול לך. ובספס הוי ערבוני מחול
לך ע"ש. אבל א"ל להכחיש דב"ה הידוע. דגם
באמר ערבוני וקנין הוי אכן סהדי וכאילו התנה
בהדיא שא"ס יחזור בו לא יחזיר לו הערבון. ואולי
אפ"ל דתחילוק הוא בזה. כשאומר ערבוני מחול
לך. כשחוזר בו הולט ונמחל כל הערבון. אבל
כשאומר ערבוני וקנין. הכרירה ביד המוכר למכור
הסחורה על חשבון הלוקח. ולהחזיר להלוקח היחזון.
דכן הוא דרך הסוחרים. והוי כאילו התנו כן.
או אפ"ל דנפ"מ לענין קידושין. דנהי דא"ל להחזיר
לו מעותיו. מ"מ לא חשיב שלו. אבל זה דוחק
מאד. ויותר נראה כחילוק הראשון שכתבתי:

וידינ"פ הג' אבר"ק קינלך שליט"א השיב לי בזה"ל.
דבדב נתינת המקלה דמים דרכי שלא
לפסוק כהמ"מ שהביא הפ"ח חו"מ סכ"ז סק"ג. רק
בנתינת מוקלת דמים בסתם קנה כנגד כולו. אם לקנין
גמור בקרקע אם למש"פ במטלטלין. ומכש"כ כשאמר
שהשאר נותן לו ביום פלוני. אבל כשאמר בלשון
אחרוף. או ערבון או אדרהסן. בזה תמיד נגד
מעותיו. עמ"ש ס"ו ר"ז סק"ג. ובס"י ק"ל סק"ג.
וז"ל דיש חילוק בלשון. בין אם אמר ערבוני מחול
לך. דאז אינו קנין מעות כלל רק הערבון הולט
לגמרי. בין אם אמר החוק הערבון לעלמך. דאז הוא
קנין מעות אלא שלא קנה רק כנגד מעותיו. עכ"ל
הגאון שליט"א:

ועד"ד אני נכון מאד. דגם בנתן לו בחזרה
קנין. מ"מ הא אכן סהדי דהיא בחזרה

ערבון ג"כ. ואדעפא דהכי מסר לו המעות לבטחות
שלא יחזור בו מהמקח. ועכ"פ נקנה לו המעות
מטעם סטומתא אחר דמנהג הסוחרים כן היא.
וגם במוכר לו דשכליע או דבר שאינו ברשותו.
נהי דלא קנה המקח. אבל המעות שנתן לו לבטחות
ע"ז שלא יחזור בו. והוי כאילו התנו כן בהדיא.
ומה"מ יהי מחויב להחזיר לו כשחוזר בו אח"כ:

ומצאתי בשו"ת רע"א ז"ל ס"י ל"ז שכתב דמנהג
הסוחרים היא בין ישראל בין עכו"ם.

גם בנותן מוקלת דמים שוב אין המוכר יכול לחזור
בו. רק הלוקח הכרירה בידו לחזור בו מהמקח
ולמחול המעות שנתן על המקח ע"ש. וכ"כ הגאון
מברעזאן ז"ל בחשו"מ מהרש"ם ח"ב ס"י קט"ז. וכ"מ
בספר מנחת פתים בחו"מ ס"י ק"ל. וחדוש שלא
העירו כלום מדברי הגאון רעק"א ז"ל הג"ל:

שוב ראיתי בחשו"מ רעק"א ס"י קל"ד ד"ה והנה
כתב בזה"ל. אם יחזרר בבירור גמור דהמנהג

בין הסוחרים לקנות ע"י האגדגשלד והוא בכלל
סטומתא ע"ש. ומה נראה דלא ברירא ל"י להגאון

ז"ל אם המנהג כן בין הסוחרים שיחשב קנין סטומתא.
וע' בספר מושפ"ס להגאון מברעזאן ז"ל ס"י כ"א

חית לי יחס ובעיני ליל דגה דפריז בעריות
 מי' רוב בשלוח אחר הכעל אמרין גם כהו כדאמרין
 לענין זונה בשם סוטה דף כ"ז ע"א ועש"ס חולין
 דף י"ג ע"א: שוב ראיתי בשו"ת מהר"ם קנין
 סימן ק"ו שהובא באמת מהא דגוי יורש אביו דגם
 בנכריות אמרין רוב בשלוח הלך אחר הכעל עיין
 ג"כ בשו"ת בשמים ראש סימן ה' שריב בפשיטות
 ונעלם כל זה מהנאון בשו"ת שו"ת הגל ועיין במהנה
 אפרים ה' שבוטות סימן י"ג ובהשגחה להר"ג ר'
 בערל ראב"ד קניאעניש הארכתי בידון המח"א
 דשם ואכמ"ל:

סי' ב"ד. תשובה זו מחוברת עם השו"ב
 הקדומה שהשולל שאל מרוב
 הא' ז"ל אם תשובה זו של רב גערונאי מוסכמת
 להלכה והוא השיב לו לחלוק דגם משומד יורש אביו
 ישראל ועמ"ס בשו"ת מהרי"ט בשניות מחלוקת סימן
 ו' וכדבריו מבואר בתשובה הנאון כאן:
סי' כ"ז. עמ"ש דרגילין רז"ל לומר טעם המקרא
 שלא בלשון הכתוב. ועיין חו"ב
 ר"ס עירובין ד"ה דכתיב ושם בעירובין דף ס"ה
 ע"א ד"ה דכתיב:

סי' פ"ה. תשובה זו הובא בשמו במחברת
 חיים והובא בנ"י אור"ח
 סי' הר"ה. וז"ל דמ"ס הנאון ואפשר שיטעה
 סעודה בלילה. ויולא בה י"ח לרווחא דמילתא
 כ"כ שהרי על כל בטול מלוה דרבנן חלה השבועה
 לבטלה לנמרי. כמ"ס כן מחלה שאין במשפחה פורים
 כמלוה המושבע עלי' מהר סיני. וכוונתו דאפילו
 אם נאמר דר"ק כדאורייתא דמי מ"מ לא עריך
 מחזי שיעור דאף למי' דאסור מה"מ לא חשוב
 מושבע מה"מ כמ"ס הרמב"ם הלכ' נדרים ותוס'
 שבוטות כ"כ. ורק לרווחא דמילתא כתב ואפשר
 שיעשה סעודה בלילה ויולא י"ח ואף דמבואר
 בש"ס מנילה דף ז' ע"ב דסעודה פורים שטעמה
 בלילה לא ילא מ"מ קלח מלוה ילא גם בטעמה
 בלילה ואם לא היה אפשר לעשותה ביום) כמ"ס
 הר"ן סוף פסחים גבי כל שלא אמר ג' נדרים
 אלו בפסח לא ילא י"ח ע"ס. שוב ראיתי בספר
 האשכול הלכות פורים סימן ח' שהביא ג"כ תשובה
 זו דהנאון וכחכ' עליו וז"ל והא' ואפשר שיטעה
 ושבח הנאון לא ידענה דרבא כהדיא אמר דמינו
 יולא בה עכ"ל ועיין ג"כ פרי"ם סי' תרנ"ה ולדעתו
 נכון דכוונת הנאון כמ"ס. ומ"ס בהנהות נחל אשכול
 שם לא ראה מ"ס הטורי. אכן כמ"ס מנילה דף ז'
 שם יעוש"כ:

סי' פ"ז. מ"ש ואם אשתו היא יגרשנה. מבואר
 דס"ל להנאון דהשבעת לגרש אשתו
 השבועה חלה ועומדת דכ"ז ח"ב סו"ב חס"ד
 שכתב

נחת בזה"ל. ובמדינתנו ג"ל שרוב הסוחרים מקיימים
 המקח לתת טעמורה נגד המעות שנתן. וכן אם
 טילס לו כל המעות אין פולה פה לשנות. וא"כ
 מהני מטעם טעמורה. וכן הסכים עמי הראב"ד
 לבוב בחשו' כמ"י. בפרט אם כתב שט"מ כו'.
 בוודאי מהני מטעם מנהג. ואם עשה חק"כ עם
 הדראק קנה הכל מכה המנהג ע"ס. ובהנהגות משמ"ס
 שם העיר בזה מחשו' מופ"ר. אבל אפ"ל דמודה
 דקנה מטעם טעמורה אם המנהג כן. אבל עכ"פ
 לענין המעות שנתן וודאי דקונה מטעם טעמורה.
 אחר דמנהג הסוחרים כן וכמ"ס:

וזה רבות בשנים הייתי בעיר לוקאוואה בצ"ר
 של הרב ז"ל שם. והגיד לי כי הוכרז בהעיר
 שידעו הכל דהמקח נקנה בהמעות. ומהראוי ח"פה
 שיתקנו תקנה קבוע בכל המדינה ולא יחלק העם
 לשני סודות להשתמש בה כל אחד כרצונו:

מנחם מענדל וויינגארט החופ"ק הני"ל.

סימן מג

הערות על סי' שו"ב הנאונים דפוס ד"ק.
 (הספד מחוברת ג' סי' ב"ג).

סי' ב"ג. מ"ש בשם רב לדוק גאון דהא דאמרו
 נכרי יורש את אביו הכוונה אביו
 גוי (כנ"ל). ונ"מ לענין אם יש לגוי מלוה או פקדון
 ביד ישראל. ומת הגוי וכן בהחזיק ישראל בכסיו
 אחרי מותו דחייב לאהדורי לבנו וא"ת כהון משום
 גזל עיי"ש ועיין מרדכי פ"ג דקידושין רמז ה"א
 שכתב וז"ל כתב מר רב דקד דאם הקיף או הלוח גוי
 לישראל ומת אם אינו מחזיר ליורשיו קאי בעין עכ"ל
 ט"ס היא וז"ל אם הפקיד או הלוח וכו' קאי בעין
 גזל והס דברי מר רב לדוק (או רב כהן לדק)
 גאון דכאן. ונדפס כל תשובה זו דרב גערונאי גם
 בשו"ת מחדש גנוזה סימן כ"כ. ומה שיש לי להעיר
 בזה דכיון דהישראל מוחרק בהמחון למה יתחייב
 להחזיר לבן הגוי הא' גם בישראל יל דילמא לאו
 אביו הוא אלא דאוליין בתר רובא דרוב בשלוח
 הלך אחר הכעל כדאמרין בש"ס חולין דף י"א
 ע"ב משא"כ בנכריות לא שייך זה דפרי"ם בעריות
 ע"ס סנהדרין דף פ"ב ע"א אבל משום אישות
 אין להם ופירש"י שסמס גויה מופקדת ואינו מיוחדת
 לבטלה וכ"כ ברש"י יבמות דף מ"ב ע"א דה' ויפטור
 ועיין שו"ת שאל ומשיב מוה"ר ח"ג סוף סי' י"ט
 דפשיטא לי' כן דבעובדים לא שייך לומר רוב בשלוח
 הלך אחר הכעל. ולפ"ז כאן במחון שהחזיק הישראל
 למה יסי' חייב לאהדורי לבנו של הגוי. ואמנם
 באמת מבואר בש"ס יבמות דף ס"ב ע"א דגם נכרי

נדר או נשבע בלשון תורה הולכין אחר לשון חוריה ומחילא דבכה"ג נאסור בשניהם ע"ש. וזה כוונת הר"ן דבלשון בני אדם ה"י שם לע"ז מיוחד על חירוש ושם לע"ז מיוחד על יין ולזה בשמור מן המירוס דהיינו בהזכרות שם לע"ז המיוחד שם ע"ז חירוש מותר. ב"ן אף דבלשון תורה היין והמירוס שהם סוג אחד קורא גם ליין חירוש אבל אם שם יאמר הריני נודר מן המירוס נדחינו בלשון הקודש ולא בהזכרות שם לע"ז של חירוש בזה אסור ב"ן והיינו שכתב הר"ן דאין דמשתעין בלשון לע"ז (פי' ויש שם מיוחד בלשון לע"ז ויש מיוחד לחירוש) אם הוא נדר מן המירוס בלשון הקודש אסור ב"ן. וזה ג"כ כוונת הגאון כאן דשם ה"י שם לע"ז מיוחד על יין ענבים וכן לע"ז אחר מיוחד על יין למוקדים בקריאת שם ולא כשנדר בהזכרות שם יין בלשון לע"ז כפי הדעות שם שזה השם נחמד על יין של ענבים לבד אינו אסור ב"ן למוקדים אבל אם שם חמר בלשון הקודש שלא לשמות יין בלשון הקודש הרי גם יין למוקדים נגדר תחת שם יין שפיר נאסור גם ב"ן למוקדים כנלפע"ד נכון:

וראותי בספר ברכי יוסף יורד סי' רי"ז אות ד' הביא בשם שו"ת נכנס הגדולה להגדרין מן היין מותר. ב"ן למוקדים ע"ש ואין חשבת הכנה"ג חמ"י ורמ"י בספר קהלת וע"ז ח"ג אות ל"ה דשם הביא זה בשם שו"ת מהר"ש הלוי בנשבע שלא לשמות יין דמותר ב"ן למוקדים הקרא סורק"ט דאע"ג דגם יין למוקדים בקרא יין לענין ברכה וקידוש היום מינו נדרים אולגין בזה לשון בני אדם ובלשון בני אדם לא מיקרי יין ע"ש ובאמת דבר זה לא יתכן אלא באכילת נגדרו. השם של לע"ז שקורין בו ליין של ענבים דבזה מותר ב"ן למוקדים שיש לו שם גע"ז מיוחד לעלמו אבל אם נדר שם בזכרון שם יין בלשון הקודש באמת אסור גם ב"ן של שם דהיינו יין למוקדים כיון דבלה"ק נגדר הכל תחת שם יין וכונ"ש ותמהתי על התוס' הג"ל שלא בארו דבריהם וכאשר כן מפורש גם בתשובת רב. ה"י גאון כאן והבין ועיין מ"ש במחנה אפרים ה' נדרים סוף סי' ד' יעו"ב:

סי' ע"א **ב"י** ובהד"ה הג' הנדר הנאה מנבי עירובי וכו' עיין מ"ש בזה וע"ד הגאון דכאן בחיבורי משנת ר"י בהערותיו על תוספתות בפ"ב נדרים עי"ש:

סי' ט' **לכאורה** אין כאן שאלה דקרי מפורש במשנה בסוטה ר"פ אלו נאמרו דשבוט השקדון ככל לשון נאמרה אבל יובן כפי מ"ש הרמב"ם בפ"א מה' שבוטות

שכתב דמה דמלא פסוק בתשובת הגאונים דהנשבע לנדר אסור אינה שבוטת מיירי בשמינו פורע לה כתובתה לכל אם פורע לה כתובתה לא אמרה אדם מעולם ע"ש ומכאן מוכח דדבריו ועיין לקמן סי' מ"ד ומ"ט שם. ומ"ש פה שאין נדרות הללו מי שיכול להחיר נדרים וכש"כ שבוטות וכ"כ לקמן סי' מ"ג דמר רב יהודה ז"ל סליק מומיכתא אידוקיקי לשבוטות ולא הוי מודיק. ויובנו דברים אלו כפי מ"ש בשו"ת חמדה גמולה כ"ו ו' דרך אחר רב יהודה גאון ז"ל דאין ב"ן כח ואין חנו יודעין לפסוח פסח לשבוטת להחירא וכש"כ שאין שו"ת משנה נדרים ואין אנו יודעין לעמוד על הלכות שבוטת וכ"כ שם עוד בשם בסיומן ע"ה וכ"כ רב ה"י בתשובה לקמן סי' מ"ד דמון כמה דורות סליקא להו ההרה לשבוטת. והסיבה לזה ה"י לגדור נדר בפני המון שהיו פריזים או נגדרים ושבוטות ונוסף כי אז התקוממו עין ושאלו שר"י הקראים אשר שפכו ב"ן ע"י חכמי הרבנים המחמירין נדרים ושבוטות אשר הית' נדרים פורחין באור כדמנן בספ"ק דמנינה ולזה מנעו עלמא מהלימוד ומהחיר נדרים ושבוטות שלא ליתן פ"ס ללוקים לדרות ב"ן ועיין במחמ"ן ה' נדרים:

סי' ע"ח **עמ"ש** הגאון בנשבע שלא לשמות יין וידוע שם דמי שאמריין היא של ענבים ושכר היא של למוקדים א"ט מותר לו לשמות השכר אם לאו והשיב דנגדרים הלך אחר מה שידוע בדברי יושבי המקום לפיכך אם ידוע בדבור המקום דהאומר יין סתם היא של ענבים אין זה אסור אלא בשל ענבים אבל אם אחר בלשון הקודש הרי זה כולל הכל. וסיום זה אבל אם אומר בלשון הקודש אין לו מובן כלל. וראיתי להר"ן נדרים דף ק"ב ט"ב ד"ס מוספחא דהגדר מן המירוס אסור בכל מיני מחיקה ומותר ב"ן וקאמר בירושלמי כמ"ד דהולכין נגדרים אחר לשון בני אדם ואין דרכן שם לקרות חירוש ליין אבל בלשון תורה גם יין נקרא חירוש וכתב הר"ן הלכך אין דמשתעין בלשון לע"ז אם נדר מן המירוס בלשון הקודש אסור ב"ן יעו"ב והנראה בכוונתו לפי מה שלמדתי מדרבי הב"י יורד סימן רי"ז בדבד"ב בשם רבינו ירוחם דמה דאמריין נגדרים הלך אחר לשון בני אדם היינו שמודרים בלשון לע"ז ובלשון זה יש שם מיוחד לזה ושם מיוחד לזה אף ששניהם בסוג אחד והוא נדר או נשבע בלשון לע"ז שאכיר אחר משהי שמוח הללו אשר תחת סוג הל' בזה אמריין דמך דבלשון תורה נגדר כל הסוג תחת שם אחד מינו כיון דבלשון בני אדם יש לכל אחת שם מיוחד לא נאסור רק בזה ולא בהשני אשר תחת סוג זה. אבל אם גם שם

שבוטות מחלוקות בין רבואי והגאונים אם שבוטות
 הדיינים אין חשבונין אלא בלשון הקודש וע"ש
 סגן המנהג ולזה נשאל אם יש קולא בהשבוטה
 שנקבע בלשון ערבי ועיין שו"ת רדב"ז ח"ג סימן
 תי"ט שנעלם מווינו חשובה הגאון דכ"א ע"ש
 ט"י ט"ב. עכ"ל הגאון דנקבע שלא לאכול
 פה אם אחר שלא הי' כוונתו
 אלא על פה האפוי כהנור לבד או שאמר שאין
 ספוג וכענין וכיוצא הי' בדעתו באותה טעם
 והיינו סבור שאין בכלל שבוטות וכך הי' כוונתו
 שאינו נאסור אלא באפוי כהנור לבד אי' שאלה
 דהא הכין הוי דעה' דהיא לשון בני אדם. וביאור
 כוונתו בזה דגם היכא דידע דפה סתם כולל גם
 ספוגין וכענין אלא שהוא הי' כוונתו בלבו אז שלא
 לאסור ע"פ אלא פה האפוי כהנור ספק לשון
 בניה שעל פה האפוי כהנור היא שאומרים פה
 סתם. וכס"כ באמר דמה שלא הוליד בפיו לפרש
 שאינו אסור ע"פ פה ספוגין וכענין לפי שלא
 הי' בדעתו כלל שגם חלו בכלל פה שולטרך
 להולידם במופוט. שחשב שאלו מוילא אינם בכלל
 שבוטות בכה"פ אי' שאלה ומוחר כהני. ועיין
 בט"ז ובד"ד יו"ד רס"י ר"י שכתבו לחלק כמה
 דמבואר גם דנקבע שלא לאכול פה ובלבו הי'
 רק על פה חשיין לחינו אסור רק פה חשיין שזה דוקא
 אם כשיגג הוליד פה סתם והוא באמת לא נחבון
 רק על פה חשיין אבל אם אחר כוונתו פה סתם
 אלא שכלבו הי' רק על פה חשיין בזה אסור גם
 בפה טעורין דדברים שכלב אינן דברים ואסור בכל
 פה ע"ש ובשו"ת חות יאיר סימן ט"ו השיג
 עליהם וכתב דכיון דכן רגילות בניה דקרי אינשי
 לפה חשיין גם פה סתם ולזה אפילו אם כוונתו
 הוליד פה סתם אלא שאמר שכלבו הי' רק על
 פה חשיין דהכי קרינן ל' גם פה סתם אי' כיון
 דלא נפיק פה חשיין מלשון פה סתם הי'ל כאלו
 ביארין בפה להדי' ומוחר בשאר פה יעוש"כ
 ובדברי הגאון כאן מובאר כהמות יאיר וכח"ס.
 ודעה הגאון כאן מובאר לחלק בין זה ובין נדר
 בהרס ואמר לא נדרתה אלא בהרמו של ים
 דאחריו דבעס הארץ הבא לשאול עונשין אחרו
 ומהחזירין עליו וע"ן דהסס הרי אחר שנחבון למה
 שאינו לפני בני אדם בשיחה ואח' אלא דלמירמה
 עביר משא"כ כאן דקורין בניה גם לפה חשיין
 לבד פה סתם. ובמוחנה אפרים הי' נדרים כי' כ'
 כתב דבנדר בהרס חזירי ובלשון בניה היו קורין
 גם להרמו של ים חרס סתם ודלא כהרבינו ירוחם
 שכתב דהטעם דלר"ך שאלה בעיה לפי שאין דרך
 בניה לקרות חרס סתם להרמו של ים ע"ש ובכאן
 מפורט באותו דברי הרבינו ירוחם. וזה שהקשה

במח"ה אם דח"כ צח"ח אחרי אי' שאלה כיון
 שאין דרך בניה לקרות כן אי' הו"ל דברים
 שכלב דאינן דברים. ולפענ"ד דדוקא היכא שבאמת
 נחבון לאסור על עמנו אלא שאומר שנחבון לדבר
 שאינו כמשמעות הלשון כפי דרכן של בניה בשיחה
 זו בכה"פ כיון דעכ"ס נחפוס דבריו לאסור לא
 מהני להעתיק האיסור רק על דבר שאינו
 כמשמעות הלשון דדברים שכלב אינן דברים אבל
 היכא שאמר שלא הי' כוונתו לאסור כלל אלא על
 ג' הללו ערמה להטעות להטעות אי' הן ההחלח
 תפיסות לשון לאסור כלל ולזה צח"ח אי' שאלה
 כלל דה"ח נאמן ולא יכא לידו קלות ראש ע"י
 זה בעיני נדר כשיעשה זה על ג' הטעם כדי
 לרמות אימה על בני' וכיוצא מושא"כ בע"ה
 בדאמרינן כה"ג בנדרים דף ס"ז ע"ב דשרי
 לארבע מדרבנן לומר עבדא דמורא אנא לא יחיבנא
 כרגא שכוונתו לשמים אף דלשון בניה בשיחה זו
 חינו על כוונה זו וע"ש בפ"י הרא"ש וק"ב בשו"ת
 הרשב"א כי' פ"ד ודלא כפ"י הר"ן שם וכס"כ
 בנדר ושבוטות דאין חלות איסור אלא בנדר בלבו
 לאיסור אלא דבעס הארץ החזירו בחידי דעמונה
 ועיין ג"כ בש"ס שבת דף קל"ט ע"ב דלא הוחר
 ערמה רק לח"מ וא"ש לנפון ודוק:
 ט"י ט"ד. עכ"ל הגאון דמן הדין אי' לנרש
 אשתו ולהיות הכתובה עליו
 בהלואה וחוב לשלם אח"כ כשאין לו עתה לשלם
 ונקבע לנרשה הוי שבוטות שוא. ועשו"ת השב"ל
 ח"ג סי' רכ"ג שכתב דהגאון כתב שאין אדם
 רשאי לנרש אשתו אם אין לו לפדות כתובתה
 ע"ש ובדברים הללו כתב בשו"ת הרשב"א סוף ח"א
 כי' אף קניד שכן שמו בשם הגאון והצ"ח
 באהע"ז כי' ק"ט כתב בבד"כ שאין אלו דברי
 סומא וההשבות כתובה בשם גדולים ואין שלהם
 וכיוצא בזה כתב הרשב"א בחשוקה אחרת ע"כ
 ובנראה דכוונה הרשב"א והשב"ל הי' לדברי הגאון
 רב האי בחשוקה דהבא. והגני דו"ה לבאר הכונה
 זו הלאיכה ביאור דהב' והנה ראשית הדברים בנקבע
 שלא להנחם אשתו ואין לו לשלם כתובה ולנרשה
 דכ"ס הגאון דאם בגג בנקבעתו לר"ך שאלה
 חס. ואף דמוכנה דורות אין מותרין שבוטה
 בניד דהוי לרבר מלוא ולא מלי לקיים שבוטתו
 ודאי' לו לנרשה לא מנעין רבנן התרה עכ"ל.
 מוכח מזה דא"ש לו לשלם לה כתובתה או
 מחויב לנרשה ואין התרה לשבוטתו. וזה שולח
 בדברי הג' רב שר שלום בכתובה לעיל כי' ל' שכתב
 בנקבעתו כן שאין בדורות הללו מו' שובל להחזיר
 נדרים וכס"כ שבוטות ומחויב לנרשה ואין בו מוסס
 שלוב אשתו ולפי' הה"ד [וכס"כ] בנקבע לנרש
 רב

אשמו ג'כ מחויב לגרשה ואין לו התרה וראיתי
ג'כ בשו"ת הרשב"א ח"א סי' תתקנ"ד העתיק לשון
רב האי גאון בחשבוה נגשבע לגרש אשמו ואח"כ
מתחמת והשיב וז"ל כך ראינו שבדורות אחרונים
אין כח בזה לעולם להחזיר שבוטה ולהפך כלל
לא בצי" ולא בחז"ל. ושאמרם שכתב בהלכות
וגזירות קלוכות הנשבע לגרש אשמו לוקה על
שבוטחו ויקיים את אשמו לא סבירא לן הכי ודברים
בטלים הן ואין לחוש אלא חייב לקיים שבוטחו
ולגרש את אשמו ולא יחלל שם שמות כפרהסיה
אלא גרשה לאלתר ויטן כחובה ואין בדבר זה
לשים שלום בין איש לאשמו וכו' עכ"ל רב האי
גאון ז"ל מהתקנות מהר"ם בר' ברוך וע"ש ח"א.
והדבר קשה דבשו"ת הרשב"א עלמו שם בסימן
השליד כתב וז"ל כתב הרבנו האי גאון ז"ל
בחשבוה שא"י נשבע שיוציאה לאשמו אינו שבוטה
כאלו נשבע שלא יפרע את בעל חובו שאין בדבריו
כלום עפ"ל נראה כמסכים כאן הגאון רב האי
עלמו לדברי הלבבות קלוכות הגיל דאין השבוטה
חלה ויקיים את אשמו. אי"כרה שהסכים שבי"ס
כאילו נשבע שלא יפרע את בעל חובו אינו מוכן
דמה ענין זה לזה. אשר על כן נראה דהתם
מיירי כשאין לו לפרוע לה את כחובה דבכה"ג
אין השבוטה חלה כח"ס הגאון בחשבוה דהכא.
אבל בסי' ל"ז וכן החשבוה שהביא הרשב"א בשמו
בסי' תתקנ"ד שם מיירי כשיש לו לשלם לה כחובה
כמו שסיים בלשוננו יגרשה לאלתר ויטן כחובה.
בזה השבוטה חלה ואין בו כח להחזיר ימחויב
לגרשה וי"כ בשו"ת רדב"ז ח"ב סי' תשל"ד דמה
שנחלל בחשבוה הגאונים דהנשבע לגרש אשמו
אינו שבוטה מיירי בשחינו פורע לה כחובה אבל
אם פורע לה כחובה לא אמרם אדם מעולם
עש"כ ואלא דלפי"ז לא הולך הרב האי גאון לדחות
בחוץ דברי הלבבות קלוכות ולכתוב שבדברים בטלים
הן ואין לחוש להם. דהרי שפיר יש לפרש דבנות
ההלכות היא בכה"ג שאין לו לפרוע לה כחובה
וכח"ס הרדב"ז וכאשר באמת כן מבוחר דעת
הגאון רב האי עלמו בחשבוה דהכא וע"י. ומיושב
מעתה קוסות הש"ך ביו"ד ד"ס סי' רל"ה שהניחו
בדקו"ש ע"ס. ולפמ"ש ח"א. אלא דקשה לי על
הגאון שכתב להחזיר לו השבוטה בכה"ג דאי"א לו
לקיים שבוטחו לגרשה ע"י שאין בידו לפרוע לה
כחובה וא"כ למה לא כתב להחזיר לו גם באפשר
לו לפרע כחובה אם היא בזיוג רחוק דאסור
לגרשה בלא מלאכה דבר ערוה ואפי' אם נאחר
שה רק איסור דרבנן וס"ל להגאון דשבוטה חלה
בעניניה איסור דרבנן אבל עכ"פ לענין היחזר
שבוטה טפי יש לחשוב אי"א לקיים שבוטחו כדי

שלא יעבור על איסור דרבנן. ומה גרסה כדעת
שו"ת מהר"ם לובלין דכתב דגם בזיוג ראשון אין
בו איסור כי אם עולה עובד שלא לגרשה ואלא
כהגט פשוט בסי' קי"ט סק"ד שהיה עולה ע"ס.
והנה במ"ס כח"ס הרשב"א והחשב"ל שכתבו
בשם הגאונים דאין אדם רשאי לגרש
אשמו כשאין לו לפרוע לה כחובה ראיתי בסי'
פרי חדש אהע"ז סי' קי"ט שהביא שם"ל בחשבוה
הגאונים ומעטבה קפ"ח ולפי המבואר מעתה
שכ"כ הרב רב האי גאון בחשבוה הגאונים הללו נשכיל
מעשה דליתא למ"ס הב"י הגיל דחשבוה מוסיפה
היא על שם הגאונים ולאו דמחזיקין כי לא יחזיק
שו"ף הן החשבוה דהתם והן החשבוה דהכא.
וכבר השי' עליו הפר"ח שם בראיות וקדמו גם
בחש"ל הגיל בבל ראיותיו וכי"ס גם בירושלמי
פ"א דכחובות ה"ג בעובדא דר"י בגלגלי ע"ס.
שוב ראיתי בירושלמי כחובות ד"פ המדיר בזה
דמתן שם המדיר אשמו מליהנות לו דיוציא
ויטן כחובה וכן מתן במדירה מה"מ ופר"ח ויש
אדם נודר שלא לפרוע את חובו ומש"ל כיון שמגרשה
ומתן לה כחובה שפיר"ל חל הגדר ע"ס והן הן
כדברי הרב רב האי הגיל דאין השבוטה חלה בנשבע
שלא להנותה כל שאין פורע לה כחובה דהוי
כנודר שלא לפרוע חובו אבל במגרשה ומתן לה
הכחובה השבוטה חלה. ועפ"י נבאר לנכון הא
דמתן במשנה בפרק אף ע"פ המדיר את אשמו
מה"מ ב"ס. ואמרים שהי שכתוב ובה"א שכת
חלח ע"כ וקשה מדוע לא מתן במשנה מה דהין
במדירה על יוחר משכחות שמ"ס לבי"ס או יוחר
משנה חלח לבי"ס ובמשנה ר"ס המדיר חן המדיר
את אשמו מליהנות לו עד שלשים יום יעמוד לה
פרנס יוחר מבא"ן יוציא ויטן כחובה וס"ס זה
יוחר מבא"ן וכו' ה"ל למיתני גם בפרק אעפ"י
הגיל ורש"י כתב בכחובות שם דף ס"א ע"ב
ב"ס. ואמרים שהי שכתוב וז"ל יוחר יוציא ויטן
כחובה וקשה דה"ל למיתני כן במשנה. אבל
לפמ"ש הגאון כאן ח"ס דבאמת מבוחר במשנה
סוף גיטין דבי"ס ס"ל דלא יגרש אדם את אשמו
אלא אי"כ מלאכה ערוה דבר ולפי"ז לבי"ס כיון
דמ"ס לגרשה בע"כ אי אפשר לו לגרשה ח"כ
במדירה על יוחר מ"כ שכתוב הרי ממילא לא חל
הגדר כלל כנודר שלא לפרוע את חובו. משא"כ
במשנה בפרק המדיר דשם חני" לה שם משנה
אלי"ה דידן דק"י"ל דיוכל לגרשה בע"כ במסלך
לה כחובה אף בלא ערוה דבר אי"כ ש"כ חל
הגדר ושפיר חני" שם יוחר מבא"ן יוציא ויטן כחובה
וא"ס לנכון: (המשך יבא אחר).

שֵׁנִי יְהוֹקָאֵל

הַמֶּשֶׁךְ הַחֲסִידִים לְשֵׁנִי הַיְיָ הַיְיָ הַיְיָ ב' ס' ע'

פְּרָשִׁיּוֹת הַחֲדָשִׁים

ב'ה

וְהַחֲתָן ה' פָּסוּק כֵּה וְיִשְׁמַע ד' אֵת קוֹל דְּבָרֵיכֶם
בְּדַבְרֵכֶם אֵלֵי וְיֵאמֶר ד' אֵלֵי שְׁמַעְתִּי אֵת קוֹל דְּבָרֵי
הַסֵּם הַזֶּה אֲשֶׁר דָּבְרוּ אֵלַי הֵטִיבוּ כָל אֲשֶׁר דָּבְרוּ
יֵשׁ לְדַקְדָּק בְּדַבְרֵיכֶם אֵלֵי מִיּוֹמָהּ וְגַם אֲשֶׁר דָּבְרוּ
אֵלַי כִּדְלָה כְּמִיּוֹמָהּ. וְאֶפְסָל לְדַרְשָׁת הַבֵּינוּ בְּרוּךְ
שֶׁנִּסְחָפַק בְּעִיבוֹד לִשְׁמָה אֵם לִרְיָךְ לְהוֹלִי' בְּשִׁפְתָיו
שֶׁהוּא מַעֲבִיד לִשְׁמָה אֵם חֲפִלִּין אוֹ סִגִּי בַּמַּחֲשָׁבָה
עֲבוֹר דֹּאשְׁכָּתָן דּוֹכָתָה דְּקָרִי לַמַּחֲשָׁבָה דִּיבּוֹר כְּמוֹ
עַל דָּבָר פֶּשַׁע דְּאֲחֵרִינִי. סִפְּיָה דְּבִי' דְּחִי' עַל
הַמַּחֲשָׁבָה כְּמַעֲשֶׂה. הַנֶּכֶל בְּהַרְאֵשׁ רִישׁ הַלְבוֹט סִי'ת
וּבְטָ' יוֹד ס' רַעֲיָא סִקִּין כְּהֵן אֲטִין דְּרַשִׁין
וְחוּס' סֵם כְּהֵן דְּבִי' דִּיבּוֹר דַּעַת רִבִּינוּ בְּרוּךְ הוּא
דִּלָּא בְּעִי דְּבוֹר רַק בַּמַּחֲשָׁבָה סִגִּי וּבְחוּס' רַעֲיָק
סֵם אִתּוֹ לִי הִבִּיא רִאִי לִי דֹאס אִתָּהּ דְּבִי' דִּיבּוֹר
חֲמָאִי סִגִּי הַמַּחֲשָׁבָה מְלִישָׁתָה דְּקָרָה דְּכִתִּיב עַל כָּל
דָּבָר פֶּשַׁע וְנִקְטָה הַחוּסָה אֵלֵךְ טִיב. דְּבִאֲחֵת סִגִּי
בַּמַּחֲשָׁבָה בִּלָּא דִּיבּוֹר טִיב הִי אֵנוּ רוֹאִין. דְּקָרָה
הַחוּסָה לַמַּחֲשָׁבָה דִּיבּוֹר וְלִיבֵנוּ בְּחוּסָה לִשְׁוֹן אֲמִירָה
עַל מַחֲשָׁבָה כִּי הֵאֱמַר בְּלִבְךָ בִּי עֵקֶב וּבְפִעֲלֵי אֵלֵךְ
הַקָּבָה הַשּׁוֹמֵט מַחֲשָׁבוֹת בְּנִי. אֲדָם שִׁיךְ לִשְׁוֹן שְׁמִיעָה
עַל מַחֲשָׁבָה לִבֵּן פִּירָשָׁה הַחוּסָה בְּדַבְרֵיכֶם אֵלֵי אֲשֶׁר
דָּבְרוּ אֵלַי לְהוֹרֹת דִּלָּא הִי מַחֲשָׁבָה גִּדְּיָה רַק
דִּיבּוֹר. וְיֵשׁ לְהִבִּיא רִאִי מִכָּאן דְּהִלְכָתָהּ כְּרִבִּינָה
וְהִדְהוֹר כְּדִיבּוֹר דְּמוֹ וְהוּא כְּמוֹלִיא בְּשִׁפְתָיו לַעֲנִין קִי'ס
כְּמוֹבֹאֵר בְּדַרְכּוֹ כִּי טִיב וְאִיפְסָקָהּ לְהִלְכָה בְּשׁוֹרֵעַ
אוֹרִי' סִי' סִי' דֹּאס מַחֲמַת חוּלִי אוֹ חוּסָה אֲחֵר
קָרָה קִי'ס בְּלִבּוֹ יֵלֵךְ וּבְהִגִּי'ה דֹּאף לְכַתְּמִילָה יַעֲשֶׂה
בֵּן אֵם הוּא בְּנוֹקֵם שְׁאִינוּ נִקְיָי לְגַמְרִי כִי' טִיב
וְהִרָאִי מְדַפְרִישָׁה הַחוּסָה בְּדַבְרֵיכֶם אֵלֵי אֲשֶׁר דָּבְרוּ
אֵלַי לְדַעַת דִּלָּא הִי הַדִּיבּוֹר בַּמַּחֲשָׁבָה אֵלֵךְ בְּהוֹלָתָה
שִׁפְתוֹקֵיהֶם הִי הִכִּי דְּלִיבֵנוּ מְפֹרָשׁ בְּהִדְיָה דְּהִי
בְּדִיבּוֹר פֶּה אֲפֶשֶׁר לְפָרֵשׁ הַדִּיבּוֹר גַּם עַל מַחֲשָׁבָה
הַלֵּב וּלְפִי' יֵשׁ לִיחַן עֵשֶׂם מִה שֶׁכִּפְלֵה הַחוּסָה הַדִּיבּוֹר
בְּשִׁמְעִיעָה וּבְהִאֲמִירָה לְהוֹרֹת דִּלָּא הִי. בַּמַּחֲשָׁבָה
גִּדְּיָה כְּדִי שִׁיבִי נֶעֱיָן שְׁנֵי כְּמוֹבֵים הַבֹּאִים כֹּאֲחֵד
וְאֵין מְלַמְדִּין וְשִׁנָּה. עֲלֵינוּ הַכְּמוֹב לִפְנֵי וְלִבֵּנוּ אֲפִילוּ
גַּבִּי קִי'ס דְּכִתִּיב וּדְבַרְתָּ בֵּם סִגִּי בַּמַּחֲשָׁבָה וּלְפִי
דְּבָרֵינוּ דְּכִפְלֵה הַחוּסָה הַדִּיבּוֹר לְהוֹדִיעַ דִּלָּא הִי רַק
בַּמַּחֲשָׁבָה אֵלֵךְ בְּהוֹלָתָה שִׁפְתִּים וְלִלְמַד וְזֶה מִכְּפֵל

הַלֵּשָׁן אֲפֶשֶׁר לִיִּשֵׁב מִה שֶׁהִקְשָׁה בְּשִׁלְטָה אֲרִי' רִישׁ
סִימָן ו' עַל הַרִי"ף וְהַרְמָזִים שֶׁפָּסְקוּ גַבִּי קִי'ס דִּיּוֹלָה
בְּהִרְהוֹר הִי דְּהִרְהוֹר כְּדִיבּוֹר דְּמוֹ וְלַעֲנִין שֶׁכֵּה פָּסְקוּ
דְּהִרְהוֹר מוֹחֵר בְּעִסְקִיו וְדוּקָה לְדָבָר בֵּין אֲשֶׁר
טִיב וּבְסִימָן כִּי' דָּסֵם וְלִמַּד מִדְּכִתִּיב הַלֵּשָׁן בְּכִפְלֵה
וְדָבָר דָּבָר דְּהִי' רִי לְכַתּוֹב מַחֲלֹה חֲפִלִּין וְלִדְבָר
כְּדִי לְהוֹרֹת דְּדוּקָה דִּיבּוֹר אֲשֶׁר וְלֵךְ מַחֲשָׁבָה אֵלֵךְ
הִיבֵא דְּכִתִּיב לִשְׁוֹן דִּיבּוֹר וְלֵךְ בְּכִפְלֵה אֲפֶשֶׁר לְפָרֵשׁ
גַּבִּי עַל מַחֲשָׁבָה כִּלֵּל וּלְכֹאֲרָה יֵשׁ לְהִבִּיא הַחוּסָה
שֶׁלֹּא כְּדִבְרֵינוּ מַשְׁנֵה פֶּרֶק שׂוֹאֵל דָּף קִי' טִיב
מַחֲלֹה חֲפִלִּין וְדָבָר דְּבָר דִּיבּוֹר אֲשֶׁר הִרְהוֹר מוֹחֵר
וּפְרִידָה וְהֵאֱמַר ר' יוֹחָנָן כָּל מְקוֹם מוֹחֵר לְהִרְהוֹר
חוּץ מִבֵּית הַמִּרְחָן וּבֵית הַבֵּשֶׁל כִּי' הֵכָּה נִמְיָ כְּמִיב
וְלֵךְ יֵרָאֵה בְּךָ עֲרוֹת דָּבָר וּבְרַשִׁי' אֲלֵמָה לֹא אֲכַר
לִי אֵלֵךְ בְּשִׁפְתֵי דִיבּוֹר. וְלִפִּי מִה שֶׁכָּתְבוּ הִי' יֵשׁ
לְחֵלֶק דָּסֵם נֵאֱמַר הַלֵּשָׁן דְּבוֹר בְּכִפְלֵה וְאֶפְסָל דְּכִיּוֹן
לְלִשְׁוֹן דָּבָר מִיּוֹמָהּ לְגַמְרִי דְּהִי' רִי לְכַתּוֹב וְלֵךְ יֵרָאֵה
בְּךָ עֲרוֹת לְהִי' אֲחֵרִינִי דְּדוּקָה דִּיבּוֹר אֵלֵךְ בְּשִׁפְתֵי
דְּכִתִּיב כְּשִׁכְמוֹב לִשְׁוֹן דִּיבּוֹר וְלֵךְ בְּכִפְלֵה אֲפֶשֶׁר דְּקָרִי
רַק עַל מַחֲשָׁבָה גִּדְּיָה כִּלֵּל וְדוּקָה

שֶׁכֵּה ח' פָּסוּק ח' אֲרִיץ חֲשׂוֹתָהּ וְשִׁעוּרָה וְגַם וְהִלָּה
וְרִימוֹן וְגו'. וְיֵשׁ לְדַקְדָּק הֵאֱמַר אֲרִיץ חֲשׂוֹתָהּ וְשִׁעוּרָה
בְּלִשְׁוֹן יִחִיד דְּהִלֵּל אֲרִיץ חֲשִׁים וְשִׁעוּרִים וּפְרִישִׁים
וְהִלָּהִים וְרִימוֹנִים בְּלִשְׁוֹן רִבִּים. וְאֲפֶשֶׁר לְמַד דְּהוּסָה
הַדְּקָדוֹק לְמַד ר' חֲנַן בְּדַרְכּוֹת מִיָּא וְעוֹד דְּכָל
הַפָּסוּק הַזֶּה לְשִׁעוּרִין נֵאֱמַר טִיב דֹּאס רַק לְסַפֵּר
בְּשִׁפְתָהּ שֶׁל אִי' הוּא בֵּא הוּא לִי לְחִימָה בְּלִשְׁוֹן
רִבִּים חֲשִׁים וְכֵן כּוֹלֵם וְעֲבוֹר דִּים שִׁעוּרִים שֶׁהֵם
בְּפִירֹת יִחִידִים כְּמוֹ שְׁעוּרָה שְׁעֵלָה כְּשִׁעוּרָה יִחִידִית
מִטְמָא בְּמַעַת וּבְמִשְׁאֵל וְהִלָּה כְּגִדְּוֹרֹת יִחִידִית
לְהוֹלָתָה שֶׁכֵּה וְכֵן רִימוֹן לְהִי' כְּמוֹבֵים בְּפָסוּק בְּלִשְׁוֹן
יִחִיד וְעוֹד אֶפְסָל לְהִי' כְּמוֹבֵים בְּלִשְׁוֹן יִחִיד לְהוֹרֹת
דְּעַל בְּרִי' מוֹדְרִינִי לְאֲחֵרִי' אֲטִי' שֶׁאֵין בִּי כִי'ס
כְּמוֹבֹאֵר בְּטוֹר אוֹרִי' סִי' רִי וְחִל וְזִכְרוֹנִי לְשִׁמְעָה
שְׁעַל דָּבָר שֶׁהוּא לְכִרְיָתוֹ. כְּמוֹ גִּדְּיָה שֶׁל פִּנְסָה
שֶׁל רִימוֹן שֶׁמְדַבְּרִין אֲחֵרִי' אֲטִי' שֶׁאֵין בִּי כִי'ס
וְחוּבָה בְּשׁוֹרֵעַ סֵם שֶׁלֵּךְ גִּבּוֹן לִיזְהַר שֶׁלֹּא לְאֲכֹל
בְּרִי' פְּחוֹת מַחֲלֹת טִיב וְעֲבוֹר דְּכִפְרִי יִחִידִית מְחֹרֵב
לְבָרֵךְ בְּרַכָּה אֲחֵרִי' אֵם הִי הוּא שְׁלִימָה לְהִי' כְּמִיב
לִשְׁוֹן יִחִיד וְלִיכָל יִחִיד דִּלָּא רְחוּץ בְּחוּרִי' יֵחָ:

סֵם כְּפִסּוֹה יֵשׁ וְהִי אֵם שְׁכֹחַת אֵת הִי

אלהיו והלכה אחרי אלהים אחרים ועבדתם והשתחיתם להם. סוף הפסוק אינו מענין התחלתו כי התחיל לדבר משכחה וגמר ועבדתם והשתחיתם להם בפועל מעשה. אפ"ל שמרונו בזה מה דאיתא בשבת פרק האורג דף ק"ה ע"ב וכה"ל גוונא מי שרי וההניא ר"ש בן אלעזר אומר משום חילפא בר אגרא שאמר משום ר' יוחנן בן גורי המקרט בגדיו בחמתו והמשכר כליו בחמתו והמפור תצותו בחמתו יהא בעיניך כעבוד עבודת כוכבים שכן אומנחו של יל"ד היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו עבוד עבודת כוכבים והולך ופועל א"ר אבין מאי קראה לא יהיה כך אל זר ולא תשתחיה לאל נכר איהו אל זר שיש בנופו של אדם הוי אומר זה ילד הכע ע"ש וזוה יתיישב כפל הלשון שכוח תשכח שבעירה גוררת עבירה חמורה מן הקודם עד שתבוא לידי ועבדתם והשתחיתם להם שחלך מרחי אל דמי עד ששעבוד ע"ז בפועל כחומר הנמרח הג"ל ואע"פ שגמרא איתא שם מאי קראה והביא מפסוק בתהלים פ"א ליבא מידי דכחובי בכחובי דלא רמיזא באורייתא כדאיתא בתענית ט' ע"א וברש"י י"ג פסוק א' אם התחלת לשכוח סופך ששכחת כולה כתיב במגילה אם תעזבני יום יומים אעזבך:

שם סוף פרשה י"א ארץ אשר ד' אלקיך דורש אותה. וברש"י והלא כל הארצות הוא דורש כו' ואפשר לפרש ג"כ ע"פ הגמרא בתענית דף י' ע"א ארץ ישראל משקה אותה הקב"ה בעלמו וכל העולם כולו ע"י שליח שנאמר הנותן מטר על פני ארץ ושולח מים על פני חולות. וזה אשר ד' אלקים דורש אותה שהוא בעלמו דורש אותה ולא ע"י שליח וזוה יתיישב הלשון אלקיך דהול"ל ד' אלקים דורש אותה ע"י באוה"ט שמדקדק בזה וזה ידוע ד' ישראל הם חלקו של הקב"ה ולא חסרם לשנים כדכתיב בפי האויזו כי חלק ד' עמו יעקב חבל נחלתו ובתרגום יב"ע מפרש בן ע"ש ובלשון אלקיך ג"כ מרומז שהוא ע"י הקב"ה בעלמו ולא ע"י שליח וליבא מידי דלא רמיזא באורייתא:

שם פסוק ד' ואשר עשה לחיל מזרים לסובין ולרכבו אשר הניף את מי ים סוף על פניהם בדרפס אחרים ויאבדם ד' עד היום הזה. יש לדקדק בלשון על פניהם דהול"ל אשר הניף את מי ים סוף עליהם ואפ"ל דבלשון על פניהם בא ללמדנו דבר הלכה והוא דאיתא ביבמות ק"כ ע"א במשנה אין מעירין אלא על פרלוק פניסועס החוטם אף ע"פ שיש סימניו בנופו ובגליו. ובגמרא אמר אביי ואיתמא רב כהנא מאי קראה הכרת פניהם עונה כס וברש"י העידה כס אלמא אין עדות בשאר האף אלא כהיכר פנים. ואיפסק להלכה בשו"ע אבן

העור כהיון י"ז סעיף כ"ד ואם הוא חבול בפניו לכולי עלמא אין מעירין עליו ע"ן בסעיף כ"ז בחלקת מחוקק ס"ק נ' ובבית שמואל ס"ק פ"א ולשון המחבר וכן א"ס ה"י בו מזה אין מעירין עליו לפי שהמים מקלקלים המזה ומופת ומשתנה ע"ש ובהשירה קפאו כאבנים והמים זורקים את המזלים על האבן בכח ונלמדים כס בכל מיני קושי. וזהו אשר הניף את מי ים סוף על פניהם שהמים שהוקשו ונעשו כאבנים הניף על פניהם ונעשה להם חבלות על פניהם ומיז מרוז מזה כדאיתא שם ע"ב ועבור זה נעשו כאבנים עד היום הזה כמו דבר האבן שאינו ידוע אם נמלא או לא כמו כן לא ה' אפשר להכיר אותם מחמת החבלות שנעשו בפניהם ומסתמא זה נעשה להגרועים שבהם זה שכתוב בדרפס אחרים להרע להם אלא להכשירם חשוקת להם אחרים להרע להם אלא להכשירם ולהבינונים ע"ן רש"י בהשירה פסוק ה' ומה שנמלא במדרש שהיו מכירין אותן ואומרים לכלבם אבול מן היד ששעבד בי זה ה' להכשירם ולהבינונים שבהם אבול הרעים לא היו מכירין על שפת הים מחמת החבלות שנעשו בפניהם כג"ל ורמזו בתורה כתיבה על פניהם דעיקר ההיכר הוא בפרלוק הפנים וליבא מידי דלא רמיזא באורייתא:

ראה י"ד פסוק ג' לא תאכל כל תועבה. כ"ל לדקדק דמקודם כתיב בלשון רבים לא תמגורו ולא חשימו קרחה וכו' ואח"כ כתיב זאת הבהמה אשר תאכלו ג"כ בלשון רבים ובלא כתיבה המורה בלשון יחיד לא תאכל ולא בליד לא תאכלו. ואפ"ל דבא לרמז בזה על הדרש שמוצא ברש"י כל שחטבתי לך כגון זרע חזון כבוד כדי לשחטו במדינה הרי דבר שחטבתי לך כל מוס לא יהי בו זבא ולמד כאן שלא ישחט ויאכל על אותו המוס כו' ואיתא בצבורות ליד ע"ב לידיו קנשו רבנן לברו לא קנשו רבנן ואיפסק בשו"ע יו"ד ס' סעיף ה' דאם עשה מוס בידים או בגרמחו אין שוחטין אותו על ידו עד שיפול בו מוס אחר מעלמו ואם מה אין קונסין בו אחריו. אלא שוחטין אותו על ידו ובש"ך ס"ק ו' ופ' זה נראה דאם שחטוהו בריעבד הבשר מותר לאחרים. וזוהו שרמזה המורה בלשונה הובא לא תאכל כל תועבה שרק אהה הולדס והגורס מוס לא תאכל אפילו שחטוהו בריעבד אבול אדם אחר מותר לאכול כדעת הש"ך הג"ל ואע"ג דעיקר קרא לפסולי המוקדשין איתא ומבואר בהר"ם פ"ח מוספס"מ דקדשים שהועיל בהם מוס האוכל מהם כזית לוקח מלאו זה ע"ש הרי דאסור אף לאחרים ככ"ז כתיבה המורה בלשון יחיד לרמזו דלורס חזון כבוד מותר לאחרים לאכול אם שחטוהו דזה אינו

אלה חסמאחא בעלמא כמבואר בתום כבודות ליד
דיה ומי קנים ר"א לעולם כו' ועיין במהריט
אלגאזי דף ע"א ע"ג טעם לחלק בין כבוד לקדשים
לענין איסור חבילה כל שהו"ע המום בידים ולא
נפל מאליו. והכל רמז בחורה הקדושה :

שם פסוק כי' ואברהם לפני ד' אלקיך במקום
אשר יבחר לשכן שמו שם מועד דנגן וגו' למען
הלמד ליראה את ד' אלקיך כל הימים. לשון כל
הימים יל' לפרש עבור שזה ידוע לכל אדם שחורה
וחפלה היא עבודת השי"ת אבל שמהיה האבילה
ג"כ עבודת השי"ת זה אינו ידוע לכל אדם וכשיאכל
המעשרות בירושלים בקדושה ידע שגם בצרכיו
הנשמיים יכול לעבוד את בוראו ויעבוד את בוראו
תמיד כמבואר בשו"ע א"ח סימן רל"א והוא כל
הימים שחלמד משם לעבוד השי"ת אפילו בדברים
של רשות והוכל ליראה את ה' אלקיך תמיד אבל
אם לא חלמד זה ותעבוד השי"ת רק במלות ולא
בדברים של רשות לא הוכל לעבוד הבו"ת תמיד
כמוכח. ועיין תוס' ב"ב כ"א ע"א ד"ה כי מליון
חלא תורה. ובתוס' יבמות ז"ג ע"א :

פר' י"ג פסוק ה' את כל הדבר אשר אנכי מצוה
אתכם אותו תשמרו לעשות לא תוסף עליו ולא
תגרע ממנו. יל' לדרקק בחיבת אותו שגראית
במיוחדת ואפ"ל ע"פ הגמרא בסוטה ח' ע"א ת"ר
אין משקין שתי סעודות באחת כדי שלא יהא לבד
נ"ס בחברתה ר"י אומר לא מן השם הוא זה אלא
אמר קרא אותה לבדה ות"ק הכתיב אותה ת"ק
ר"ש היא דדריש טעם דקרא ומה טעם קאמר
מה טעם אותה לבדה כדי שלא יהא לבד גם
בחברתה מ"א ביניהם איכא ביניהם רוחות ורוחות
זו משקין והא' אין. עושין מלות חבילות
דחניא אין משקין שתי סעודות באחת ואין מוסידין
שתי מלורעין באחת ואין רולעין שני עבדים באחת
ואין עורפין שתי עגלות באחת לפי שאין עושין
מלות חבילות חבילות אחד אב"י ואיתמא רב כהנא
לא קשיא כאן בכהן אחד כאן בשני כהנים ובתוס'
ד"ה והא' אין עושין מלות חבילות. תימא מ"א
פריך והלא אין עושין מלות חבילות ליכא אלא
איסור מדרבנן מ"א דמחזו עלי' כמ"א ואינהו
פליגי בקרא. ואפשר להביא סמך מן החורה דאין
עושין מלות חבילות מ"א הפסוק מדרבנן אותו
תשמרו לעשות משמע שדוק אותו לבדו השמרו
לעשות ולא תעשה הרבה מלות ביחד וי"א ש"כ בזה
ק"א קושיא תוס' הג"ל וליכא נידוי דלא רמזו
באורייתא. ולשיטת תוס' דאיסור חבילות תליא
בהעמדה והבאה למטה בזה אחת אולי אפשר
לומר דמה שכתבו תוס' דאיסור חבילות אינו
אלא מדרבנן הוא רק בהבאה למטה בזה אחת

אבל בעשיית המלות לעשות ב' מלות ביחד ממש
הוא מדאורייתא מהקדא הג"ל ובשו"ע א"ח סוף
סימן קמ"ו במחילת השקל כתב דבעשיית המלות
בב"א לית לן בה. לשיטת תוס' והוא תמוז אל"י
ואינו כוננו לעשות בזה אחת ע"י שני בני אדם
כמו שהובא במנ"א למולם בזה אחת בשני מוהלים
שרי ע"ש :

בפסוק י"ג פסוק י' מן ירדוף גוואל הדם אחרי
הרוצח כי יחס לבדו והשינו וגו'. הנה התיבות כי
יחס לבדו והשינו נראים כמיוחדים דמה ל"ת מליצה
טעם ירדוף גוואל הדם וי"ל דיש להסמך על זה
הסבבה דכל דאליס גבר המבוארת בראש בריש
פ"ק דב"מ שמי שהדין עמו מוסר נפשו להעמיד
את שלו בידו יומר. ומה שהאחר מוסר נפשו לגוואל
ע"ש דאפילו אם הגבר ידו בזה ולא בראיות ג"כ
ר"י שהיא שלו ואיפסק להלכה בחימו. סי' קל"ט
ע"ש והוא כי יחס לבדו והשינו. שטעם שרופט בחימוס
הלב ומוסר נפשו להשינו ושינו כסדרת הראש הג"ל :
שם פסוק י"ג ועשיהם לו כאשר זמם לעשות
לאחיו. וברש"י כאשר זמם ולא כאשר עשה. ומכאן
אמרו הרנו אין כהרגין. ובמכות דף ה' ע"ב
במשנה אמרו להם חכמים והלא כבר נאמר ועשיהם
לו כאשר זמם לעשות לאחיו והרי אחיו קיים
וברש"י לעשות לאחיו. משמע שהרי אחיו עדיין
קיים. ומה שלא פירש"י בהגמרא עיין במדמה לבי
ע"ה שטעם בזה ואפ"ל דיהי' חילוק לריגא אם
הטעם הרנו אין כהרגין הוא מכאשר זמם ולא
כאשר עשה או מלעשות לאחיו דמשמע שאחיו
עדיין קיים לענין אם במלקות אמרינן כאשר
עשה דהיינו אם העידו על אחד שהוא חייב
מלקות ולקו אותו ואח"כ הוזנו העדים אם לוקין
אם לאו דאם הטעם מכאשר זמם ולא כאשר עשה
זה הטעם שייך ג"כ במלקות דהרי כבר לקו אותו
דבשלמא במזמן לא שייך כאשר עשה כיון דאפשר
בחורה כסדרת הריב"א ב"ק דף ד' ע"ב ד"ה ועדים
מזמנין אבל מלקות דליחא בחורה שייך ב' ולא
כאשר עשה אבל אי ילפינן מלעשות לאחיו משמע
שעדיין אחיו קיים וזה הטעם לא שייך רק גבי
חובה אפשר דבמלקות אמרינן כאשר עשה ולדעת
הב"מ פ"כ מהלכות עדות הוא ממלקות הרמב"ם
והראב"ד לדעת הר"ם אמרינן במלקות כאשר
עשה ואם לקה זה שהעידו עליו לוקין כמבואר
שם ברמב"ם והראב"ד חולק ע"ש ועיין בתוס'
רעק"א על הגליון בשם הר"עב"א דאחיו שייך
לאחר חובה ע"ש (וי"ל להאריך בזה ואכ"מ).
ובחידושי האר"ז לבאר כונן הראב"ד דכתב על
הר"ם דשבוש הוא זה ודחקו נושא' כל"י בכונתו
ע"ש ואכ"מ להאריך :

כל איש ישראל הלשון יחיד שבאורייתא יהי איש בפני
עלמנו לעבוד עבודתו המוטל עליו להקנו ולכח
מידיו דלא רמזות באורייתא:

כפ' וילך בפסוק ג' ר' חלקיה הוא עובר לפניך.
ובפסוק ו' כי ה' חלקך הוא ההולך עמך ובפסוק
ח' וד' הוא ההולך לפניך וגו' ולא על חכם נשמה
הלשון ג' פעמים ואפ"ל דמזמור על הג' מקדשים
דבהמקדש ראשון שהי' ביד רמה שכנה שלמה המלך
כתיב הוא עובר לפניך שראו שם התגלות השכינה
אבל במקדש שני שנבנית ברשות כורש וכל ימי
מלכי פרס נשחצו להם ושכינה לא שרתה בו שזה
הוא מהמחשה דברים שחסרו בבית שני כדאיתא
בסוף פ"ק דיומא וגם רוח הקודש ואירים ותחית
הי' חסר שם לכן כתיב הוא ההולך עמך שלא
ראו שם שום התגלות ובמקדש שלשי' שהבנה
במהרה בימינו שהי' התגלות השכינה ותהי' כל
ההנהגה למעלה מהעצב דממשמע מפסוקי ישיה
ס' ועוד מקומות כתיב ההולך לפניך הוא יהיה
עמך. שהנהגה שלמעלה מהעצב שהיא נקראת
ההולך לפניך ההי' רגיל אללך בהנהגה של העצב
שהיא נקראת ההולך עמך ורמזו בבאן הג' מקדשים.
וידוע דאם הי' משה בא לאי' ובונה המקדש לא
הי' נחשב כלל לכן רמז לו זאת:

שם פסוק ח' לא תירא ולא תחת. אפשר לרמז
בזה מה דאיתא בבוריות י"ב ע"א הלא מאן דבעי
למיפק לאורחא ובעי למידע אי חזיר ואלי' לביתא
אי לא ניקום בביתא דהברע אי מוזי' בבואה דבבואה
לידע דסדר ואחא לביתא ולאן מילתא דילמא חלשי'
דעמי' ומיתרע מולי' וכן הוא בכריתות ה' וברשי'
שם ולאן מילתא הוא. דלא ליעזיב איניש הכי
דילמא הוי סימנא בישא ומלער נפשי' ומיתרע
מוזלי'. הרי שהפחד של האדם גורם לו שיתרע מולי'
וזהו לא תירא ולא תחת אם לא תפחד לא תחרע
מולך ולא תשבר וליכא מירי ולא רמזא באורייתא.
ובבב' ארית ס' תקפ"ג דלא קאי אלא למאן דבעי
למיפק לאורחא מפני שהשטן מקטרג בשעת הסכנה
כגון בדרך ובדבר קטן חלש דעמי' ואחרע מולי'
ולפיכך כתב רבינו הני ולא כתב ההוא דבעי למיפק
לאורחא ע"ש ובהיותו בזה עלה בדעתו לפרש שם
אמר אב"י השתא דאמרר סימנא מילתא הוא יהא
רגיל איניש למיכל דרים שהא' כו' שהכונה שכו
שע"י סימן דע' בא לאדם חולשה דעת ומיניק' לו
כמו כן ע"י סימן עוב בא לאדם שמחה והיא
מסייעתו שיתקיים ומיושב בזה הפירוש קושים
הדרישה שם שהקשה מאי ענין סימנא דאב"י
לסימנא דרבה דרשם כיון שרואה שגור דולק יפה
והתרגלו משהין שפיר יכול לידע שהסימנים הסכים
עמו להיות לו לסימן עוב אבל בהאי דאבל כדאי

כפ' חא' בי תהינה לאיש שהי' נשים האחת
האברהם והאחת שוואה וגו' יש להעיר בפסוק זה
דאי' די לומר אחת אברהם ואחת שוואה ומה הוא
הכוונה בהי' הידוע. ואפ"ל דבא לרמז בזה חקנת
רגמיה שהחריש על הנשוא על אשתו כמבואר באבן
העזר סוף סימן א' ועיין בבב' ס"ק ב"א דמוסס
קטטה תקן ולא מוסס דררא דאיסורא. וזה הוא
שמרמו בהי' הידוע שהדרך הוא כשיש לאדם שמי
נשים האחת אברהם לו והאחת שוואה לו לפי ערך
חברתה ולא שכי' שישווי שניהן באהבה וע"פ רוב
הקטטות שביניהן הוא נוחות זה שמקנאת השוואה
לאברהם ושואה אחת ומאילא שואה ג"כ האברהם
להשוואה כי כמים הפנים וגו' ומהאי טעמא נקראת
לרעה לפי שהן לרוע זו לזו כדכתיב בפ' אחרי י"ח
בסוף י"ח ואשה אל אחיה לא תקח לזרור ובכל
תקום שהי' נשים לאיש אחד נקראות לרוע זו לזו
כמו וכעסותה לרעה כשמואל אי' קפיעול אי' כי ע"פ
רוב שואות זו לזו. מטעמא דכתיבא. ופסולה
להעידה מטעם שזאתה שמכונה לקלקלה ואינה
נאמנת להעידה שמה בעלה ואפילו יבמותה שיראה
שמה סופה להיות לרעה פסולה להעיד לה שמה
בעלה כמבואר במשנה דיבמות ק"ז ועוד ועיין
בדרכי משה ס"ק ע"ז שהוא תקנה מפני הפריצים
והמטולין בנשותיהן שלא כדאורי' ע"ש ובשו"ע שם
ס"ק ע"ז ובביאור הגר"א שהוא מחמת קטטה
ועינון. ולפי מה שבבב' החשש של קטטה בשתי
נשים הוא נרמז בחורה בזה שכתוב בהי' הידוע
דכן הוא רגיל להיות ככל. והכל רמזא באורייתא:
כפ' מנא כ"ח פסוק מ"ט וישא ד' עליך גוי מרחוק
וגו' יש לדקדק דלמה כתיב לשון נשיאות ולא יביא
עיין כאלשיך ואפ"ל דבלשון ישא מרמז המעשה
דאלכסנדרוס מוקדן דאיתא בסוכה ג"א ע"כ דליא
זיקא ואלי' פנינא בחמשה יומי ע"ש:

כפ' נגזר אחם נגזר היום כלכם לפני ד'
אלוקיכם ראשיכם שכניכם וקניניכם ושוועריכם
כל איש ישראל. יש לדייק דמשקרא כולל הכל
בכלל והדר פרט כולם גם מהו הלשון כל איש
ישראל הוליל כל איניש ישראל אפשר לרמז בזה
איניש ששעיקר להכניס עלמנו להכלל ולהיות בהתחברות
בכ"ז לר"ך כל אחד להיות איש מיוחד בפני עלמנו
לעבוד עבודתו כדאיתא בספרים שכל אדם נברא
להקן דבר מיוחד שאין מי שיתקנו אלא הוא. וגם
בשם התיקוני הרי"ם זל"ל שמעתי שאמר שלריך
להיות מיוחד בפני עלמנו. וכמדומה שהיתה כוננו
שהיה בדיוק חברים ויעבוד עבודתו המיוחדת לו
וידע ברעיונו שהוא איש בפני עלמנו לעבוד העבודה
המוטלת עליו להקנו ככל ועבוד זה כלל ופריט
להיות שלריך להיות ביחד בפני עלמנו וזהו שחייבים

והתחבבה וחיך וחי' סימנא מילת' שייך ב' ע"ס
מה שחירוק ועטר זה אוכלין ושומין ושמתין ברי'ס
דגס זה הוי סימנא עבא עיין בטור ס' תקפ"א:
בפומון בסוצאי מנוחה וכו' פירשנו עדין לחון
חגס באים אליך עפ"י דברי המוס' בחגיגה נ' ע"ב
ד"ה מ' כעמך ישראל גוי אחד בארץ. אמרינן
במדרש שלשה מעידין זה על זה ישראל ושבת והקב"ה
ישראל ושבת על הקב"ה שהוא אחד ע"ס וזהו עדין
ישראל שגם מעידים עליך שאתה אחד באים אליך
שהמונח חגס. ובבית לוי פירש עדין כמו עדין
כל כשר יבואו וכפל מלה אליך למען החרוז. ולדברינו
חינו כפול ובהפירוש בל"א פירש מלשון ערה ולפ"ז
ה' לריך לכתוב עדהך. ובמדרשה שהוא פירוש
נכון בס"ד:

ביתר ליום ראשון של ראש השנה נאמר נקמה סתרו
ישר אפ"ל עפ"י מה דאיתא בספרים שבהקללות
שבהורה גנוזים כל הטובות וכל הברכות. וקא' זה על
הקללות שגרהה כנאמר נקמה לנקום ח"ו בישראל
ובאמת בהסתר גנוזים בהם ישועות ונחמות וזהו סתרו
ישר שנסתר בהם הישר של הקב"ה:
בתפלה חק עיין סאריך רגזים ומקצר מרגזים
במטה לוי פירש קשה לכתוב ודך לרגזות. ול"ז
לפרש ע"פ דברי רש"י בפי' ימרו כ' פסוק ר' נולד
חסד. שארש עושה לשלם שגר עד לאלפים דור
נמלח מדה טובה יתירה על מדה פורעניות אחת
על ה' מלכות שו' לארבעה דורות וזו לאלפים עכ"ל
וזהו מאריך רגזים שבמדה טובה שהוא נקרא רגזים
מאריך האחד עד לאלפים דור ובמדה פורעניות
שהוא נקרא מרגזים מקצר ופוקד העון רק עד ד'
דורות ומו' לא וכן אפשר לפרש בתפלה האומה.
הקצר. וזעם ומאריך אף שהקצר בועס הפירוש שמה
פורעניות הוא רק עד ד' דורות:

נחם ר"ה כ"ז ע"כ חד סבר שופר כל ד"ה בנשוק
וחד סבר בפסוק דמ"ס כל דביף אינש דעת' עפ"י
נוטלי וזמ"ס ברי'ס כמה דפשיט אינש דעת' ע"י
מעלי ונ"ל להסביר פלוגתאם ע"פ מה דאיתא בספרים
ד"ס שני דרכים שבדורות הש"י הדרך האחד הוא
ע"י הכנעה והתבטלות שיח' בעיני עמלו כאשכ
ובאין ועי"ז יתקרב לעבודתו ית"ס והדרך השני
הוא ע"י התנשאות שידע בעמלו שהוא עבד הקב"ה
וככל מעשיו שהוא עושה נעשה פעולות גדולות
בעולמות העליונים ועי"ז יתבייש מלחטאו והוא כעין
ויגבה לבו בדרכי ד' עיין בדבריהם שהאריכו בזה
ובר"ה שהוא יום הדין ולריך לקבל עליו עול מלכות
שמים איכא מ"ד כמה דביף אינש דעת' עפ"י
מעלי שיקבל עליו עוונות על ידי הכנעה ואיכא
מ"ד כמה דפשיט אינש דעת' עפ"י מעלי שיקבל
עליו עוונות על ידי התנשאות כדל':

נמוסך דר"ה אשרי ח"ס שלא ישכחך וכן חרס
יחאמך כך כו' כי זכר כל המעשים לפניך בא
וכו' הנה מה ששייך כי זכר כל המעשים לפניך
בא אין לו ענין כלל למה שהזכיר מחילה לעיל
מזה ואפ"ל דהכוונה דאפילו המעשים של הלדקים
נשפטים אם הם בלי פניות וזהו מ"ו לא נפקר
כהיום הזה שאפילו הלדקים שאין עושים מעשים
רעים נפקדים המעשים שלהם וזהו ששייך אשרי ח"ס
שלא ישכחך וכן חרס יהאמך כך שצבור זה שגם
המעשים יידווגין לריך הארס להחאמך לעשות המעשים
בלי פניות כלל וזהו כי זכר כל המעשים לפניך
בא וזה ההדורש מעשה כולם שגם המעשים
דורש אם נעשו בשלימות הראוי בלי פניות
ולריכס גם הלדקים לשפס במעשיהם הטובים
אם הם בלי פניות ודו"ק וח"ס:

שם וגם אה נח בלהבה זכרת וגו' בהביחך את
מ"י המבול לשחת כל בשר מפני רוע מעלליהם על
כן זכרנו בא לפניך ד' אלקינו להרבות זרענו כעפרות
הבול וגו' והנה ל' על כן ח"ו מ"ז ואפ"ל ע"פ המדר'
בסוף בראשית ומגין שהקב"ה עושה עם הראשונים
בזכות האחרונים וגם מלא חן בעיני ד' באחו זכות
בזכות חולדותיו. הרי שגם ניזול בזכות חולדותיו
ובהחלת אמה זכר כתיב לופה ומניע עד סוף כל
הדורות כי הביא חוק זכרון להפקד כל רוח ופוש
ופירשנו מכבר שבי"ס הדין כשרואה הקב"ה שאין
לארס זכיה שיגלל בשבילם מביט בדורות העתידים
ללאת ממונו ומנילו בזכותם וזכה מובן השייכות
לבאן מה שאמר וגם את נח בלהבה זכרת שגם
הוא ניזול בזכות הדורות העתידים ללאת ממונו
וזהו על כן זכרנו בא לפניך שצבור זה הכחוש
למעלה שהקב"ה לופה ומביט עד סוף כל הדורות
לזכות הארס בא זכרנו לפניך כי ירבה זרענו כעפרות
הבול ויהיו בהם לדקים וכמו כן חנו מבקשים שגם
אומנו יזכור היום השי"ת לעונה בזכות הדורות
העתידים ללאת שיהיו בהם גם לדקים וח"ס ודו"ק:
ביתר של יוה"ס באמרו לאלקים והעמידם בלי פרץ
פירשנו ע"פ הגמרא במס' ב"ב דף כ"ה מחלוקת
רבי אליעזר ורבי' אם רוח לטויה מוסבבת והעייטן
בהם כד' דעולס לקובה הוא דומה וזה בלי פרץ שאין
בה רוח שחיה' נפילת דהיינו שלא תהי' מוסבבת
ובהפירוש במחזור שלי שהיא דפוס ברארי מפרש
שאין יכולים לשבר וכן פירש הלע"ז ופירושנו
מחזור יומר:

בעל העל. בכפת שומר בהפירוש שנתנו שומר
וכפינו את עין הנקבל לעוור עינו שלא יראה חובנו.
ולפ"ז הוא מלשון כפי' כמו ברי' כ"ח ע"א שכתאבו
פריס"ס ועוד ול"ז שהוא לשון שוכך וכיבו' כמו
במשלי כ"א פסוק י"ד ממן בטהר יכפה אף ובגמרא

דשבת שכתב עליהם את החר כגיגית שהוא לשון כסוי והוא שומר דברים וכסאי נזכר שהוא מכוסה חצין הדין ואינו מרגיש שכל לשומרו בזה בעין ההוא עובדא דרש פרק שני דייני גזירות אחימר הוא יחיד וקא דאין דינא פרח גרפא ארישי' אחא ההוא גברא שקלי' איל מאי עבידחך איל דינא אית לי איל פסילנא לך לדינא. מר עוקבא הוא שדי רוקא קמי' אחא ההוא גברא כסיי' איל מאי עבידחך איל דינא אית לי איל פסילנא לך לדינא ועוד כמה עובדא שם והם היו מרגישים שהכונה לשומדם ולאו כל דין מרגיש בזה וזה שאנו מחזירים שנתנו שומר בזה שהוא מכוסה מהדין ולא הי' יכול לזהר שלא לקבלו והאיסור רק על הבע"ד והדין אפילו אם מרגיש אינו אלא חומרא בעלמא למנוע עלמא מלדון כמבואר בתוס' שם ואפילו בשומר ממון מבואר בחו"מ סי' ט' סעיף ב' אם קרם החובע ושלח מנחה לדין קודם שיזמין לנחבע לדין אין הנחבע יכול לפוסלו אלא אם כן הדין רוצה לחשוך עלמא מאותו דין מומת חסידות:

באמור נפרש יוהנן ועיניהם את נפשותיהם והקרבנם אבם לדי' נראה לי לפרש הסמיכות ע"פ הנמרא בברכות בסוף פ"ב רב ששם כי הוא יחיד בהענייתא בחר דמללי אמר הכי רבון העולמים גלוי לפניך בזמן שביט המקדש קיים אדם חיטא ומקריב קרבן ואין מקריבין ממנו אלא חלבו ודמו ומחכר לו ועכשיו ישבתי בהעניית ונחמט חלבי ודמי יהי רצון מלפניך שיהא חלבי ודמי שנתמעט כאילו הקרבתי לפניך על גבי המזבח ותרגונו. וזה ועיניהם את נפשותיהם מה שפענו את עלמיהם בעיניו העשירי יהי נחשב אלא הקב"ה כאילו אחס מקריבים אשה לדי' ולרמוז זה לא הסמיך והקרבנם לאיסור מלאכה כמו שהסמיך השאר וליכא מירי דלא רמיזא באורייתא דטולה בה:

בקהל פסוק ג' מה יחרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש. לריך להבין. כפל הלשון בכל עמלו שיעמול וגם יש להתבונן המחקר קישור הכתובים דור הולך ודור בא וגו' וזרח השמש ובא השמש וגו' הולך אל דרום וגו' ועל סביבותיו שב הרוח וכל שאמר קהלה שזה שאדם אינו מתקן בזה העולם מה שצריך לתקן ועבור זה מוזכר להתגלגל ולבוא עוד הפעם לזה העולם הוא הכל הבליס שהאדם צריך לראות לתקן הכל שלא יצטרך להתגלגל עוד הפעם וזהו מה יחרון לאדם בכל עמלו חיזה יחרון יש לו אם צריך להתגלגל ולעמול עוד הפעם תחת השמש כי אולי יקלקל עוד ומוזן כפל הלשון ולפי' מוזן דרשא חז"ל על דור הולך ודור בא שדור שהולך הוא דור שבה דקשה מאין להם דרש זה שמה דור אחד הוא שבה דור ששה שזה שזה

מזר ולדברינו דפסוק הקודם קאי על ענין גלגול שצריך לראות שלא יצטרך להתגלגל עוד הפעם יחא זה שהסמיך וזרח השמש וגו' שכן שהשמש הוא זורחם ושוקעת ועולה ועל סביבותיו שב הרוח כמו כן הוא האדם שאינו מתקן הכל וצריך להתגלגל עוד הפעם כדל':

כפ' האינו ל"ב פסוק ח"ו כי לא דבר רק הוא מכס כי הוא חייבם. מיבא מכס אין לו ביאור ורז"ל אחרו כי לא דבר רק הוא ואם רק הוא מכס ואפ"ל עפ"י מה דאיתא בנחא דבי אלי' וזוטא פרק י"ד פסע אחס הייתי מהלך ממקום ומלאני אדם אחד שלא הי' בו לא מקרא ולא משנה והי' מתגלגל ומלעיג בדברים ובא כנגדי ואמרתי לו בני מה אחס משיב לאב"ך שבשמים ליום הדין ואמר לי רבי יש לי דברים שאני מושיבו בינה ודעת לא נתנו לי מן השמים שאקרא ואשנה ואמרתי לו בני מה מלאכתך ואמר לי ליד אני ואמרתי לו בני מי למדך ואמר לך שהביא פשתן ותארגנו מזרזות ותשליכהו לים ותעלה הדגים מן הים ואמר לי רבי בזה נתנו לי בינה ודעת מן השמים ואמרתי לו ומה להביא פשתן ולארגו מזרזות ולהשליך לים ולהעלות דגים מן הים נתנו לך בינה ודעת מן השמים ולדברי תורה שכתוב בה כי קרוב אליך הדבר מזה בפיך ובלבבך לעשותו לא נתנו לך בינה ודעת מן השמים מיד הי' מרים קולו וזכורה ומהלכה כי עב"ל יהוה שאמר להם משה שימו לבבכם לכל הדברים אשר אנכי מעיד בכם היום ואולי חשיבו שחבר לכם בינה ודעת לשם לבבכם לדברי תורה ועבור זה אחס ריקנין מונגה לזה אמר מ"כ"ס שיש לבס ראי' ברורה מעלמיהם מזה שיש לבס בינה ודעת לעיני העולם עבור שאחס מרגישים שחיוככם חלוי בזה וקמו. כן לריכוס אחס לדעת שבהתורה חלוי החיות שלכם ותשחלדו בה:

כפ' האינו פסוק י"א בנשר יעיר קנו על גזוליו ירחף יפרוש כנפיו ויקהו וישהו על אברתו. אפ"ל דבפסוק זה מרומז כל הנושעים והוא כנשר יעיר קנו קאי על ר"ה ויוהכ"פ שמועזר ישראל לעשות השוכה דתקיעת שופר רמוז יש בו. ועוד ישיגים משניתכם כמבואר ברמז"ס ויוהכ"פ הוא זמן הגדול לתשובה כדכתיב לפני ד' תטהרו על גזוליו וירחק קאי על כוכות שמוחפף על בניו כדאיתא בכוכות שוכה היא בחינת איחא עלאה שזוכה על בנין. יפרש כנפיו אפ"ל דקאי על פסח שפסח על הפסח ולא נתן המזמית לבא אל בתיהם לנגוף ופרש כנפיו עליהם להיליס ויקהו וישהו על אברתו קאי על שבושות זמן מזה תורתינו כדכתיב כפ' יחרו אחס ראיהם אשר עשיתי למזרים ואשא אחסם על כנפי נשרים ואביא אחסם אלי ובחרגוס

קצצות יחבון לפולחני. הרי דבחרים הגין עליהם כנפשו ובחית דקרב אותם אליו שייך הלשון יקחמו ישאלו על חבנתו כמובן. ולפי אשר לפרש ד' נדר ינחנו וכו' שנהדרו בחית על השיחוף והוא ע"פ דעת רמ"א בל"א כי קצו דכן נח אינו חוזר על השיחוף ע"ש:

ס' בספוק ח"ד ויבוא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת בלחני העם הוא והושע בן נון. בספר אור פני משה להקדוש ר"מ סופר סתים מפשטוארסק ז"ע כ' זה לשונו לכאורה כך הוליל ויבוא משה והושע וידברו כו' ולא לאחר ויבוא משה וידבר כו' ולפ"י הוא והושע בן נון ולא ראיתי לשום מפורש לדקדק זה ע"ש ואפ"ל ע"פ הגמרא בריה כ"ז ע"א ומרי קלי מי משתמעי והנחית זכור ושומר בדיבור אחד אמרו מנה שתיך הפה יכולה לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע כו' ולהחסיקא אפילו מחרי גברי לא משתמעי ע"ש ועבור זה לא אמרו השירה משה והושע ביחד רק בזה אחר זה ולא שייך לומר בזה כיון דחביבה יהי דמתייהו ושמשו שהרי אמר להם דור עקש ופחלחול עם נבל ולא חכם ועוד ולפי' רמז"א בל"א קרא דמרי קלי אפילו מחרי גברי לא משתמעי וליכא מירי. דלא רמז"א בה:

ס' בספוק ח"ה ויבא משה לדבר את כל הדברים האלה אל כל ישראל. יליד דכל הפסוק הזה נראה כמיותר וגם חבנת כל חרי זמני למה לי ואפ"ל ע"פ מה שזכר בשם הגאון ר"א מוה"ל שזכר שיהיו האזני ים הרי"ג חיבות נגד הרי"ג מלוח אי"כ בדברי השירה הזאת נרמזת כל התורה ומלכו לרמזין ו"ל שזכר האזני נרמזים כל האנשים שהיו וביהיו עד עולם ומעשיהם וכידוע מה שהגיד לאחר שה' שמו חבנר. וזהו את כל הדברים האלה שכל התורה נכללת בה וגם כל ישראל נרמזין בה וזהו אל כל ישראל וליכא מירי דלא רמז"א בל"א וזהו ועוד אפשר לומר שהשירה לא אמר משה לישראל כסדר שלמד עמהם כל התורה דליתא בשירובין נ"ך ע"כ ח"כ כינר סדר משנה משה למד מפי הגבורה נכנס אהרן ושנה לו משה פירקו ואח"כ בני אהרן ואח"כ הוקנים ואח"כ נכנסו כל העם ושנה להן משה פירקו ע"ש ונא הפסוק להודיעך שדברי השירה דיבר אל כל ישראל ביחד וכשכלה השירה חזר לסדרו לסדר משנה שהיה לו ואינו מיושב בזה הדין. כל למה לי:

כפ' בריה בספוק ח' ופ"י אמר תומיך ואור"יך לה"ש חסידך. י"ל לדקדק דבכל מקום נקראים אורים ותומים ובפ' מלוא כ"ח בספוק ל' כתיב ונתת אל חושן המשפט את האורים ואת התומים ולמה שינה כאן הסדר לכאוב תומיך ואור"יך דהוליל אור"יך ותומיך ואפשר ליישב דהטעם דנקראים אורים ותומים

שמאירין את דבריהן ומשלמין את דבריהן כדליתא ביחא בסוף פ"ז דלע"פ שגזירה נביא חוזרת גזירה א"ר אינה חוזרת. ולע"פ האדם נראה מקודם שמאירין את דבריהן ואח"כ רואין שמשלמין את דבריהן אבל האמת הוא שמקודם נשלם דבריהם בשמים שכן יס"י ואחר זה מאירין את דבריהן ואחר הנכרה כפי האמת והתורה קראה א"ר כפ' ראו בוי"ד:

ל"ג בסוף כ"ח וישבון ישראל כעת נדר עין יעקב אל ארץ דגן ומירוש. מזה שהזכיר הכתוב דגן ומירוש י"ל להסמך על זה מה דליתא בפרק כינר מברכין מ"א ע"כ דל"ר חייא פת פוטרה כל מיני מאכל ויין פוטר כל מיני משקים ואיפסק להלכה בשו"ע א"ר כ"י קע"ד סעוף ב' דיין פוטר כל מיני משקין אפילו מוצרבה ראשונה. ודגן אינו רק מחמשה המינין כמבואר בוי"ד ס"י ר"ז סעוף י"ח דהמודר מהדגן אינו אכור אלא בחמשת המינין והוא כחמשים במשנה דנדרים ג"ה ע"א ע"ש וגם פת אינו אלא מחמשה המינין במקום שנהגין לעשות פת מכל דבר כמבואר שם בסעוף י"ט וכדי לרמוז לן זאת הזכיר הכתוב דגן ומירוש ולא כתב סהם אל ארץ טובה כדכתיב בשמות ג' פסוק ק' או אל ארץ זבת חלב ודבש להודיענו אגב אורחא דכל מיני אכילות נכללין בדגן ומזמילא פת פוטרין וכל מיני משקאות נכללין בתירוש ומזמילא יין פוטרין והכל רמזי בתורה הקדושה:

ל"ד בסוף ג' ואת הנגב ואת הכנרת בקעת יריחו עיר התמרים עד נוער. ויש להבין למה פרט הכתוב שהיא עיר התמרים וג"ל דדבר הלכה רמז לנו הכתוב בזה דליתא בפסחים ר"ג ע"א כיון לעומקים דקליש נפקא מו"ה לביטורים ולי"א נמי למקח וממכר ע"ש וזה שבחנה התורה שהיא עיר התמרים להורות לנו דגידול התמרים הם בקטנה ששם הוא מקום הדקלים יבקעה ועמק חד הוא וליכא מירי דלא רמז"א בל"א וזהו שהזכיר ע"י בזה:

ובדרך אגב הערנו בש"ס נקונטרס העבר ח"ט ק"ב כיון ע"ז מזה שנקשה כ"ח מוח' שירובין דף ק' ע"א דהיכא דבא ע"י פשיעה לא אוריין אתי עשה ודמי ל"א. דל"ר מה מוקשה הש"ס בפסחים פ"ג ע"כ אומתיתין חל ט"ז וכו' ואח"י יח"י עשה וידחה ל"ת ה"ה נס התם הדמי' הוא ע"י פשיעתו שהביא לירי נותר וכן בשנה כ"ד ע"כ דתמן התם אין מוליקין בשמן שרפה ביו"ט ובגמורה מ"ט לפי שאין שורפין קדשים ביו"ט ומקשי הש"ס

מנהיג ופירש' דאין לן למימר לימי עשה דבאש
חשדו וידחה את לא חפשה כן מלאכה. והא גם
שם הדח' הוא ע"י פשיעתו שלא ה' נזהר בקודש
ונעמח ולחה לא חשני הגמרא הכי במקומות האחרים
ולדמשי לא קשה כלל דכונה החוס' הוא היכא
דחייית העשה ללא בא ע"י פשיעה כגון גבי
העברנו מחן ארבע בחתן אחס שט"י פשיעה שערב
באסה הדח' וכן בזבחים ל"ז ע"ב יקדש להיות
כחוס כו' ופריך ויחיי עשה ולידחו את לא חפשה
ומקשין מחוס' עירובין הגיל החס ג"כ ע"י פשיעתו
באסה הדח' שנגע כשר קודש בפסול וכלעו זה
חזה ולא ידחה העשה לל"ח וכן מה שהקשה הרא"ה
בחינוך כפי יתרו מלוה ל' אחאי נדרים חלים על
דבר מלוה דיבוא עשה דמלוה וידחה ל"ח דנדר
ע"כ ג"כ הדח' הוא ע"י פשיעתו בא שגדר שלא
יכל מלוה וכדומה אבל בשריפת נותר וקדשים המזבח
פשה הוא ע"י פשיעתו והדח' לא בא ע"י פשיעהו
בכה"ז דמי עשה לל"ח שפיר דרוקא היכא דפשיעתו
נדרים הדח' קנסינן ל"י דלא לידחו אבל לא היכא
דהמלוה בא ע"י פשיעתו ואירע באופן שידחה לל"ח
אין סברא לקונסו שלא ידחה העשה לל"ח והחילוק
הזה מובן היטב לכל בר הבנה וכוה החילוק יתיישבו
עוד הרבה קושיות שיש להקשות על החוס' דעירובין
הגיל דו"ק ותשבה שהחילוק שחלקנו הוא ברור
בלי פקפוק כלל. ואשר הרבה כ"ה להקשות על
רב אשי שחולק על רבא בזבחים שם וליה ל"י
הסירוק דאין עשה דוחה לל"ח שבמקדש וקשה
לדידי' קושיית החוס' בעירובין שם ומוכרת הוא
לחרן כחירוק' החוס' שם דע"י פשיעה בא אש כן
אחאי חשני בפסחים ושבת. הגיל חשוב דיו"ט הוי
עשה ול"ח חפוק ל"י דאפילו לא הוי יו"ט רק
ל"ח לחוד לא דמי מושם הדח' הוא ע"י פשיעה
אין הכרח לומר דרב אשי פליג ארבא דאפ"ל
דאחר בלאו האי טעמא נמי לא קשה דכתיב יקדש
ועשה הוא ואין עשה דוחה ל"ח ועשה ומה שהקשה
לרבא דאין ל"י בזבחים שם דאין עשה דוחה ל"ח
שבמקדש מדוע לא חשני בפסחים ושבת הגיל דמטעם
הזה לא דמי עשה לל"ח לדמשי אין זה ל"ח שבמקדש
דרוקא ל"ח שיש באכילה קדשים כגון ל"ח דשביעית
העם או איסור אכילה פסולין ואיסור כל תוסף
בזריקה וכדומה נקרא ל"ח שבמקדש ועבור דחמירא
לא דמי. לה העשה אבל ל"ח דמלאכה יו"ט לא
נקרא ל"ח שבמקדש והוא פשוט וכן מה שמקשה
משבת קליב ע"ב דמקשי הש"ס לרבא חינוח נגעים

שם בסיומן כ' בחקשה הרב ג"י בדברי החוה
דעת סיומן ל"א ביאורים סק"ט וז"ל כ"ה קשה
ל' קושא עלומה כמה שחולק שם דהיכא דהבשר
חשוב רוחח או גם הליך אוסר אבל היכא דאין
הבשר חשוב רוחח גם הליך אינו אוסר וכאב שם
וז"ל ומס"ה הרמ"א דפסק דאף קודם ששהה שיפור
מליחה הבשר חשוב רוחח ומפליט הבשר גופי'
טעם פסק שפיר בסעיף ה' דליך בשר שנפל על
הגבינה אוסר דהא הבשר חשוב רוחח וכו' וע"ש
וקשה ל' הא בפירוש כהב הרמ"א בסעיף ה' וז"ל
לכן אס נפלה ליר על גבינה או על כלי אוסר
אפילו במקום שאין הבשר אוסר דלא נחשב רוחח
מכל מקום הליך חשוב אינו נאכל מחמת מלחו
עכ"ל הרי בפירוש דגם היכא שאין הבשר חשוב
רוחח מ"מ הליך אוסר ואיך כתב רבינו החו"ד
דהרמ"א לשיטתו דפסק דגם הבשר חשוב רוחח
וביקש מהרבנים לעיין בזה וליישב דבריו לדמשי
כונה דבריו כשהבשר הוא רוחח פעם אחת מחמת
המליחה ומפליט טעם שמנונית. גם הליך מקבל
טעם שמנונית ונאסר אפילו כשאין הבשר רוחח
דהיינו שהוא לאחר שיפור מליחה דהרי הליך היו"ט
אח"כ ה' בתוך הבשר מקודם וקבל טעם שמנונית
כשה' הבשר רוחח לכן אוסר הליך אפילו בזמן
שאין הבשר אוסר. דלא נחשב רוחח מ"מ הליך אוסר
דנכלע ביומר ויש לדייק בלשוננו שכונחו כן הוא
שהרי כתב וג"ל דליך בשר הנוסף מחמת המליחה
כל זמן שאין הבשר נחשב כרוחח אינו יכול לאסור
הגבינה כו' דקדק וכאב כל זמן ולא כתב בשעה
שאין הבשר נחשב כרוחח אינו יכול לאסור הגבינה
להורות דרוקא כל זמן שאין הבשר נחשב עוד כרוחח
או אינו יכול הליך לאסור הגבינה אבל לאחר
המליחה שהבשר ה' כרוחח בשעת המליחה וקבל
הליך טעם מהבשר באותו זמן או אפילו אחר
שיפור מליחה דלא נחשב הבשר כרוחח הליך הוא
אוסר כג"ל ולא נעלם מלילה מהחיד דברי הרמ"א
במקומו וזה ברור:

והא דא"א

הנך הענין דוד גרינגאס
אבריק ר'ענשנא.

שערי תורה

קובץ רבני חדש

נוסח ע"י הרב הגאון ומפורסם

מרן יצחק הכהן פייגענבוים זצ"ל

הראב"ק ווארשא.

מחיר מודעות

בעד כל שורה 1.50 מארק

הנחה

לרבנים ומתכרי ספרים
והחמי ה"שערי תורה"מודעות לחקירות ענוות
מחקירות חנם.

מחיר התחומה

לשנה 24 מארק

לחצי שנה 12

לרבע שנה 6

מחיר התחומה 8 מארק

לשנים חרו

ד"ר ב"ר א"ר ה"ר

התקן שו"ת בעמית דת וחוראה, באורי דברי חז"ל וחיזתם, והוספה בשם עזרת החודש קובץ מאמרים שונים, הנוגעים כבוד לתורה ולדומדי'. בקורת ספרים, תולדות גדולי ישראל, וכד הנעשה והנשע מעמית המורה במדינה ובחז"ל.

בע"ל ישראל איסר בנגאון מוהרי הכהן פייגענבוים זצ"ל.

Warszawa we październiku-1919 g.

ווארשא תשנ"א חמ"ט.

מזכרת תורה

הנה כאשר מהראוי לפרסם שם עושי מצוה כמבואר בשו"ת הרשב"א, לכן הנני מציע פה לכבוד ולתפארת את כבוד הנביר הנדיב המפורסם מהר"ר אברהם ליפא הכהן דען נ"י מראדום אשר נתעורר ורחש לבו ליתן כבוד לתורה, להנדידה ולהאדירה, ונרב איזה סכום להו"ל את השערי תורה מדי חדש בחדשו, ויבא שכמ"ה.

המז"ל.

סימן א

ב"ה ראשון

לכבוד גאוני וחכמי השערי תורה שלישי

לאשר ראיתי מנהג רבנים אשר היו לפני כאשר כשכרו המקואות דפה, ומפני חוק נדיעם במים ח"ל לנקותם, וגשאר. בק מים רבים הגפסלים בשאיבה מחילה, שפכו חלב לתוך המים המרובים מהקל, ושאיבו בלוחים מהמערובות הם, והביטו לראות אם ים הם מראה חלב, ובחולל ראו כן גם

מהרבנים אשר היו לפניו, וגם אנכי אחריהם הכשרתי המקואות דפה באופן זה, וכן ראיתי כמוב בספר נפש ח"י יו"ד סוסי" ס"ז ע"ס:

ובעת

הנני מוד' לדוק הכהן זצ"ל מלובלין, ביו"ד ס"י כ"ח, האריך בזה בחריפות ובקואות גדול לברר הלכה, ופוסל ההכשר בענין זה, רבני דוקא שיהי' החלב מרובה מהמים עכ"ס, כמו בזמנים דע"ס ע"ב ברלי ש"ס בו יין לבן או חלב דהולדין אחר הדוב, ולא דמי לנ' לוגין מים שגפלו לחוכן קרעוב יין ומראיין כמראה יין שגפלו למקום חסירה מארבעים סאה דלא פסלוה, כמבואר ברמב"ם פ"ז ממקואות וביו"ד ס"י ר"א, דהתם חמרא מונוג מקרי כמבואר במכות ד"ג, משא"כ בחערובות מים וחלב כל שהמים מרובים מהחלב, מי חלב איקרי ולא חלב, והביא התוס' מנחות דכ"ב וחולין דפ"ז, בהא דילקח ר"י מקרא דולקח דם הפר ודם השעיר דמביא לא בטיל, מדקרי ל"י דם השעיר אף דדם הפר מרובה משל שעיר, והקשו דחמא הטעם משום דזיכר דם השעיר, כמו דם שנתערב ביין דרואין אותו כאילו ה"א מים, וכן בנתערב בדם חולין כמבואר בש"ס שם, ותרנו דכל שרייה מראית הדם לא חשיב עוד דם הפר, כמו ברלי בזמנים דע"ס הג"ל דס"ל לר"י דכל שרייה מראה החלב לא חשיב חלב ומהור ברלי

וא"כ

וא"כ ה"נ במקוה כל שריהא מראה החלב לא חשיבה
עוד חלב. ועכ"פ הא בעי רוב חלב כמו בדלי סס.
וכנ"י דהכ"ז ב"ר ס' ר"א סק"ג כתב דחלב דינה
כין וזני פוסל את המקוה. גנ' לוגין כל שיש בו
מראה חלב. כוונתו רק דזני פוסל המים הכשרים
שבמקוה. משא"כ בג"ד דבא להכשיר מים הפסולים
הקודמים להכשיר שנשאר במקוה. בעי דוקא שלא
נשתנה מראית החלב. ועכ"פ בעי רוב חלב נגד
המים הפסולים עכ"ד הרב ז"ל להלכה:

והנה המקוואות דפה כעת. אנכי תקנתי עמודיהם
בעוה"י. מקוה ע"נ מקוה. והעליונות נטהרים
מן התחתונות בהסקה כשפותרת הנוד. רק דהמקוה
של הקהל. המים באים לא מעלמם ממים הנובעים
מתחתיה. ונא"ם עד למעלה במקוה העליונה. ומקום
חמיר המקוה העליונה ע"י פלימפק ביד"א. ולעתים
רחוקות כשרולים לנקות גם המקוה התחתונה. לריכה
הכשר מחדש ע"י תערובות חלב כנ"ל. אכן המקוה
של יחידים אשר בהעיר. המים העליונים באים לה
ויולאים ממנה ביד"א. ע"י ברוח העשוי לכך. או
ביד"א ממש. רק שנטהרים מן המקוה התחתונה
בהסקה ע"י נקב כשפותרת הנוד כדת של תורה:
והנה המקוה של הקהל נלע"ד דאפילו אם נימא
כמש"כ התפא"ל הנ"ל. וההכשר לא עלתה
לה בתחילה. מ"מ כשמקיים המקוה העליונה איזה
פעמים. הרי הוא מקוה כשירה. ואפילו ה' בה
מתחילה מ' סאה מים שאובים ולא נכשרה כלל. מ"מ
כל שבאו אל"י אח"כ המים כשרים הנובעים מתחתיה
ונקו המים העליונים איזה פעמים. באופן אשר לפי
חשבון לא נשאר ממים הראשונים ג' לוגין הרי הוא
מקוה כשרה. כמבואר בפ"ג דמקואות מ"ג. בבור
סה"א מלא מים שאובין דמחשבין לפי חשבון. וכ"פ
בש"ע ס' ר"א ס"ב. ובודאי אין נפ"מ אם המים
הכשרים באים אל"י אח"כ מתחתית המקוה או מלמעלה:

וגרי דמבואר בש"ך שם ס"ק ג"ז בשם האגודה.
דיס לחלק בין היבא שהמים יולאים ממנה
מעלמם. בין היבא שדלו והולאו ממנה ע"ש. הנה
בזאת דברי האגודה תמוהים לכאורה. דמה חילוק
יש בזה. כמש"כ בספר נפ"ח שם בשם ספר מקור
נפתוח. ועכ"פ נראה דהאגודה קאי רק על הדיון
דמקואות פ"ג מ"ב. והוא בש"ע שם ס"ב. במקוה
שנפסלה ע"י ג' לוגין מים שאובין. דהיתרה היא ע"י
ש"לאו ממנה מלואה ועוד. דקל הוא שהקילו חכמים
במקוה זו. דאחריון דהפסולים הם ש"לאו לגמרי. ולא
הקילו רק ב"לאו מעלמן. ולא בדלו והולאו ממנה
המים הפסולים בידים. משא"כ בדינא דמ"ג במקואות
ובש"ע ס"ב הנ"ל. בבור מלא שאובין. דהיתרה היא
חשם דמחשבין לפי חשבון. וכמו כל האיבורים דאין
הפסומע דממע רק לפי חשבון. ואין נפ"מ כלל

אם ילאו המים מעלמן או שדלו והולאו ממנה בידים.
מ"מ הא לא נשאר בה מים שאובין רק לפי חשבון.
וא"כ הרי הוא מקוה כשירה. וראיתי בספר נפ"ח
שם השיא דברי האגודה לכוונה אחרת. דמשום חשני
קאמי עלה. כמש"כ הר"ן סוף חולין בס"י דט"ז ב'
הרמב"ן. והחילוק הוא בין שבאים המים ויולאים
מהמקוה ע"י שטף מו גשמים בלי הפסק. דאז המים
החדשים לא נפסלו ולא נ"מ. דכל דרך הלכס לא
נ"מ. כמש"כ חוס' חולין ד"ק ד"ה כשקדם וסלקו.
משא"כ כשואבים המקוה בידים פעם אחר פעם.
ובכל עת נובע מים חדשים תחת אלו שדולין מהמקוה.
וכל דלי ודלי מהמים החדשים נ"מ ונאסרו עכ"ד שם:
אכן במש"כ דבריו לא נהירין כלל בזה. דמה עסקא
דמי גשמים באים ויולאים בלא הפסק בנמים.
ומים הנובעים מתחתית המקוה הם בהפסקה. וגם
הא בזאת קי"י. דלח בלא לא נ"מ. בפרט כשהיא
שלא בדרך. עול כמבואר ב"ר ס' ז"ב:

ויותר נלע"ד בכוונת האגודה עפ"י מש"כ בש"ח
פ"י ו"ד ס"א. דבא דאין מבטלין איסור
לכחלה. דלאו דוקא כשמרבה היתר כדי לבטל
האיסור. רק אפילו כשמסיר קלת מהאיסור כדי
שיבטל ברוב היתר. או שמרבה היתר ושופך אותם
לחין ג"כ הוא בכלל אין מבטלין איסור לכחלה ע"ש.
וא"כ מובן שפיר החילוק שכתב האגודה. דנהי
דהקינן חב"ל בג' לוגין מים שאובין ב"לאו ממנה
מלואה ועוד דהיינו כשיעור המים הפסולים שהיו בה
מתחלה ועוד. משע יותר. ותלין שלא נשאר בה ג'
לוגין הפסולים. היא רק ב"לאו מעלמן. אבל כל שדלו
אוהם בידים כדי למעט האיסור. הרי הוא בכלל אין
מבטלין איסור לכחלה לפ"ד הפ"י הנ"ל. ואסורה
אפילו בדריעבר, והיא דבר הנחן להאמר בעוה"י:

וא"כ בג"ד שנקו המקוה בהמשך הזמן כדי לנקות
המקוה ולא ה' כוונתו כלל כדי למעט האיסור
ולהכשיר המקוה ע"י. הא אין זה בכלל אין מבטלין
איסור לכחלה. כמבואר בטורח ס' חנ"ג. וע'
במנ"י כלל ס' סק"א. וא"כ הדר דינא להחשנה
דמקואות. דבג' לוגין סגי בש"לאו ממנה מלואה ועוד.
ובכילה שאוב מחשבין לפי חשבון. והמקוה כשירה גם
בלא הכשר דמשקרא כלל כנלע"ד. אך לא בבית
שאנו מדמין נעשה מעשה לסמוך על סברא זו. להחיר
מדעתי הטלשה בלא הסכמת גדולי הדור שיחיו. אכן
במקוה של הקהל יש עוד קולא דמעין היא. ואינה
נפסלת כלל בשאיבה לפי ההלכה. ונהי דמחמירין
לכחלה כמש"כ הרמ"א בס"י ר"א ס"ח. עכ"פ בג"ד
ודאי דיש לסמוך להמיר גם לכחלה שאל הכשר
חדש גם כפי דברי התפא"ל הנ"ל. וז"ב לענין
לדינא. אך המקואות של היחידים דפה אשר המים
של המקוה העליונה באים אל"י ויולאים ממנה ביד"א

ומש. והמים במקוה התחתונה קאים וקיימים כאשר
היו בתחלה. וא"כ הא ליכא למחלי בהיתרים הנ"ל.
ולריכוס אנו לדון אך על ההבשר דמשיקרא מתערובת
המים והחלב. השר ההבשר בזה אינו טולה כדת
טפיד הרצ תפא"ל ז"ל. אכן לענין י"ש להעיר
בדבריו דהנה אשר כתב הרב הגאון ז"ל בס' תפא"ל
הנ"ל לחלק. דהט"ז ביו"ד סי' ר"א סקל"ג כתב רק
דבענין זה אינו פוסל המקוה בג' לוגין. ומש"כ בזה
להכשיר מים הראשונים שכבר נפסלו בשאיבה. לענין
י"ש להעיר בדבריו. דהא מבואר במקואות בפ"א
דמ"פ לא מעלין ולא פוסלין. וא"כ הא אינו בא
להכשיר המים שנפסלו. רק שלא יפסלו המים הכשרים
הבאים אח"כ. ואפילו להראב"ד בהשגות סופ"ז
דמקואות. דמים שנפסלו בשינוי מראה בתערובת
יין. כשהוסף אח"כ מים וחזרו למראיתו. גם היין
מעלה את המקוה. והובא בס"ד. ס"ט ע"ש.
מ"ו. הא אפשר להרבות מים שיה' מ' טאה לבד
התערובות:

אכן נוף סברה הרב ז"ל ת' בעיני. דהא מבואר
במסכתא שהביא הראב"ד שם ובש"ע יו"ד
סעי' כ"ט. דמקוה שנפסלה בשינוי מראה שוב אינה
נפסלת בשאיבין שנפלו לתוכה. ושינוי מראה הא היא
בכ"ד ששינה מראית המים מכמות שהיו. כמבואר
בבב"ב שם. בנפל לתוכן יין או מוהל ושינוי מרא'
ובכ"ד בשם הראב"ד שם מבואר להדי' דאפילו לא
נשתנה המים למראה יין. מ"מ כיון דנשתנו ממראה
המים שהיו להם בתחלה נפסלו המים ושזב אין
נפסלין בשאיבה. וא"כ גם בכ"ד כל דנשתנה מראית
המים ע"י החלב שנתן לתוכן שוב אורזא ל"י הפסול
שאיבה שה' על המים. וכשהקוה עליהם אח"כ מים
כשרים וחזרה מראית המים. הא שז הכל להיות
מקוה כשירה. ומי הנכב הפוסלין את המקוה בג'
לוגין כמבואר בש"ע שם סכ"ה. הטעם רק משום
דנכבא לית בה מששא ואינה פוסלות את המקוה
בשינוי מראה. וממילא מש"ה פוסלה את המקוה בג'
לוגין. דזה תליא בזה. וכ"מ מלשון המשנה במשניות
פ"ז דמקואות. ר"א מי הנכב פוסלין בג' לוגין ואין
פוסלין בשינוי מראה. וכ"כ התפ"א. שם בפירוש
הארוך שלו הנזמ"ח הנקרא יבין ובוטו ע"ה. שז
ראיתי דהרב תפא"ל ז"ל בעלמו העיר בזה בתחילת
דבריו. והיא דרך האמת נעוה"י לענין:

וראי' ברורה לזה מסוגיא דמכות ד"ג. דפרק
מ"ש ממי הנכב. ומשני ההם חמרא מויגא
מקרי הכא מיא דנכבא מקרי. ואינו מובן מה ענין
הפסול מקוה לקריאת שם. וע' זכחים דע"ח אחר
רבין ברבא. ואמר רבין כנעמא. ואמר רבין
בחומוא וקריאת השם לא נזכר כלל. וביותר ח' מאד.
דהא כתבו תוס' בתולין דכ"ז דכל דליכא כ"ט לא

ונפ"מ בזה טובא לדינא. דכל משקה דאית בה
ממשא דמשנה מראית המים. כשרים
להכשיר בהם את המקוה. ואפילו בני חלב להסוכרים
דמי חלב אינה כחלב. כמבואר ביו"ד סי' פ"א וסי'
פ"ז. מ"מ מותר להכשיר בה את המקוה. כיון דאית
בה ממשא ופוסלת את המקוה בשינוי מראה. שז
אינה פוסלת בג' לוגין וכאמור. וע' בתולין דפ"ז
דללחא דרמא דהוא מים הפורשים מן הדם כמש"כ
רש"י ז"ל שם. ואם יש בו מראית דם מכפר. דינו
כדם לכ"ד. והוא ממש כמו מי חלב. והיא מים
הפורשים מן החלב. כמש"כ הראש"ש פ"ח דתולין
דק"ד ע"ש. בשגס נראה דלא דמי כלל לזי נכב.
דנקרא בלשון וספה המדוברת. געפארבט וואסער.
ויש לבאר בו משום מים שלא נשתנו. אבל מי חלב
שמו נקרא רק בלשון"ק בשם המושאל מי חלב. אבל
לא נקרא בשום לשון. מיללעך וואסער. ודינו ממש
כללחא דרמא דמיא לעני'. וכמדומה לי שראיתי מכבר
בא"ז

בחיזה ספר בכתפך בזה ולענין כחש"כ. אם יסכימו לזה גדולי הוראה ות"ח. שדור:

ועב"ז טרם אשמע תשובת הרבנים בכ"ז. ליתמי להכשיר שניה המקוה של יחידים דפה בחלב מרובים נגר המים. כחש"כ בספר תפא"ל הג"ל. ובי"ס כי טלה בידו עשוי"ט והנני מבקש מחבתי הדור לזכות אותי בתשובה מאהבה להלכה למעשה לדורות טולם. וראיתי בספר חלקת יואב תניינא ס"י שכתב להוכיח מתוס' דחולין דכ"ז. דטעם יין או מ"פ פוסלין במקוה גם כלא שינוי מראה ע"ש. וא"כ בהכשר מקוואות דירן גבי דאיכא רוב מים ודיעה מראית החלב. מ"מ הא איכא טעם חלב. וממילא אינה נפסלה בשאיבה. אכן דברי הרב הג' שליט"א ת' בזה מאד. דהא מבוחר בפ"י דמקוואות בנזן סאה ונטל סאה דכשר עד רובו. ובמ"פ מיירי כחש"כ חוס' יבמות בפ"א. ואפילו לשיטת הרמב"ם בפ"ו דמקוואות דרק בסאה אחת כשר. מ"מ הא איכא טעמא בשיטת מ' סאה. ותוס' בחולין שם דכ"ז כתבו דלא פוסלין ולא מעלין כמבוחר בפ"א דמקוואות. ועכ"פ ביר"ד יש לנרץ גם סבירא ז'. כיון דאיכא טעם חלב בתערובת הוי כמו מ"ס דלא פוסלין ולא מעלין. וממילא כשר להכשר מקוה כנ"ל:

מנחם מענדל' וויינגארט חו"פ"ק ראדום

וע' בריעב"א מכות ד"ג בשם הרמ"ה ז"ל. דחסר קרעוב גרסינן ברישא. וקיי"ל כת"פ דריב"ז. וג' לוגין פוסל את המקוה אף דנשתנו למראה יין. אכן דבריו ז"ל לא הובאו בשום פוסק וכולם פסקו בפשיטות להיפוך ע"ש:

הג"ל

סימן ב

חידושי מס' שבת מאת אמו"ר הרב הגאון הצדיק
הר"ר יצחק הכהן פייגענבוים זצ"ל ראב"ד פ"ק

(שבת א ע"א) **תוס'** ד"ה פסוק כו' חדע דמלאכה גרועה הו"א מדאשפירין תרי קרתי וכו'. והק' מהרש"א אח"י לא יליף מדאשפירין קרא כלל הא הוי במשכן כו' ע"ש ויש ליישב דהוי אחינא דקרא אשפירין להוצאה דכשה"כ דלא הוי במשכן כחש"כ תוס' לקמן. אבל מקרא שמשנין תרווי'. אף דלכתח"ל מ"מ קשיא ליתני הוצאה דכשה"כ דמקרא נפקא וממילא ידעינן דעני. ול"ל לתנא למיתני תרווייהו ולכן כתבו משום דמלאכה גרועה הו"א. והוכחה מקרא גופא דכתי תרווייהו לאשמשנין ודו"ק: (שם ע"ג) **בר"ך** החס כו' לא אשפירין לומר דלאו עיקר שבת. אלא משום דדומיה דמראות נגשים קמ"י עכ"ל. ויש ליישב דברי הש"ס דבאמת לתה צריך להיות דומיה דנגשים. הא לא מיתני אנכ נגשים ועכ"פ צריך לפרש משום דשכונות וידיעות דומיה

דנגשים קמ"י דהא נגשים לא תמי אלא אנכ דשכונות וידיעות. ומסתמא הם שוים דכולהו לחיובא כמו שהביאו המוספת בדבור הקדום דברי הש"ס דשכונות. וממילא שבת נמי דמתניא אנכ שכונות וידיעות הוי נמי לחיובא. וזהו באמת כונת דברי הש"ס דלאו עיקר שבת. רק דמתניא אנכ שארל וע"כ רק חיובא תני וא"ש:

(שם ג ע"א) **בר"ה** עקירת גופו כו'. ה"ה דמ"י מבטיח לענין הנחה כו'. ומתניאן איכא לאוקמי שהניחה על גבי קרקע כו'. משמע דלמי האמת דהנחת גופו כהנחת חפץ דמי חייב אף אם לא הניחה על גבי קרקע. וכן באמת פסק הרמב"ם ז"ל. אבל רש"י והר"ן וברטנורא מפרשים דמתניאן בהניחה ע"ג קרקע. וסברתם טובה הו"א דנתי דהנחת גופו כהנחת חפץ דמי אפילו לענין חפץ המונח על ידו. היינו אם הניח את גופו. אבל אם הגוף עומד במקום אחד רק במה שמקרב את ידו אליו תהוי כהנחת חפץ זה לא משמע. וכן כתב הרא"ש לענין עקירה. אם הפעינו חבירו על ידו והוא הושיטה לחוץ. והניח שם דפסור לפי שנקירת ידו לא הוי כעקירת חפץ. רק אם עקר את גופו נמי וכן צריך להיות הדין לענין הנחה. רק הדין של תוס' והרמב"ם הוא מוכח מהא דלרס עומד על האשקופה שהוא מקום פסור שא"ס נפל מבעה"כ ונתן לפני שהוא פסור משום דהוי הנחה במקום פסור. אלא א"ש שגופו עומד במקום א' הוי הנחת יד כהנחת חפץ. ורש"י והר"ן וברטנורא אפשר שהם מחלקים בין הנחה לענין פסור. ובין הנחה לענין חיוב ודוחק. וכדיבור שני של המוספת מוכח דלענין עקירה מודים להרא"ש. דהא כתב בסה"ד בשעורק גופו טס מה שבידו הרי זה עוקר ממקום הנחה משמע דדוקא כשעקר גופו נמי. אבל אם הושיטה ידו לבד לחוץ. והניח שם פסור. רק לפי זה אינו מכין אח"י דמי מוספת גירסת רש"י. וגרסי ידו כתר גופו גרירא. הא אפילו גופו וידו הם במקום אחד והוא לא עקר את גופו רק את ידו לבד הוא פסור. וצריך לומר כגירסת רש"י לפי שידו לא ניח. על גבי קרקע. וזה שכתב רש"י ידו כתר גופא גרירא ל"ג דיתורא הוא. היינו דאין צריך לפעם זה דהא אפילו גופו וידו הם במקום אחד והוא לא עקר את גופו רק את ידו לבד הוא נמי פסור משום דידו לא ניח על גבי קרקע ואין לומר דהפעם דידו כתר גופו גרירא מהני אפילו אם ידו ניח על גבי קרקע. דזהו באמת תלוי בפלוגתא דלכ"י ורבא דף ז"ב אי אנד יד שמה אנד אי לאו. ולרבא דס"ל לא שמי' אנד באמת חייב ולמה צריך הנמרה לאחיותי נפשי' בפלוגתא. אלא לדעת התוס' מהני עכ"פ הפעם דבתר גופא גריר לענין הנחה אפילו אם לא הניח ידו ע"ג קרקע דהא פסרי כגופו וידו הם במקום א' חייב אפילו לא הניח את ידו ולא גופו ע"ג קרקע ובא"פ פסור משום דבתר גופו גריר וזה הפעם מהני אפילו לרבא היכא דלא ניח. אבל לדעת רש"י אין צריך זה הפעם אפילו להנחה:

(שם ד ע"ט) **בגמרא** מדלא משני הכי תפסוע דרב ביבי הקשה מהר"ם לזכרון ז"ל. אח"י לא פסעו מנוף המירון דמשחשיבה אסור להחזיר ולא חיישין דאחי ליד חוב חשאת. ונראה ליישב בפשיטות דהתוספות בעירובין דף כ' ד"ה לא. הקשו מ"י קאמר הנמרה דאי שדי אחי ליד חוב חשאת הא יכול להניח על ידו אחרת ותהוי הנחה במקום פסור. ומירא דאיידי שהנבק קמן דא"י יכול להוציא ידו אחרת לשם עכ"ל. וא"כ לפי"ז דמנוף המירון ליכא לחיובא. דלאא איידי כשה"כ שהנבק גמלי' דא"י יכול להניח על ידו האסור.

היבא דלא עבד איסורא לא קנסוהו. רק דהניסא מ' קנסוהו איני אלא לפריי. אבל לפירוש הרשב"א לקמן לא ידק זה כמו שכתב לקמן ולכן כתבו זה כ"ל: (שם) תוס' ד"ה כאן. כו' וא"ת לכתחילה נמי מותר להוציא פירוש והו' ל' לאשמועין דמותר להוציא ומחילא ידעינן דלאו ככרמלית היא ומותר להחזיר ומתירא דקמ"ל דאפילו הוציא למסר מ"י מותר להחזיר ר' פ"ז דמותר להוציא מכרמלית לרה"י דרך חקוק פטור דהא השתא סבירין דידו למסר מ"י ככרמלית דמ"י ומותר להחזירה לרה"י דרך מעלה מ"י. רק באמת זה אינו דהא אפילו להפוסקים דסבירי הכי עכ"פ צריך להיות הנחה במקום פטור. וכאן לא הוי הנחה למעלה מ"י רק צ"ל דתוס' ס"ל כיון דכאן לא הוי כרמלית אלא משום קנסא כמו שכתבו בדבור הקדום לא אחזירו כולי האי:

תוס' ד"ה בשבגנ כו' ומיירי מבעוד יום כו' וזה לפירוש רשב"א אבל לפירוש ר"י מיירי משחשיבה רק באמת צריך להבין לפירושא לפי מאי דמסיק דקנסו שוגג אטו מזה ומבעוד יום נמי אסור. א"כ ליכא שום ד"מ. אי אחרינן ככרמלית דמ"י אי לא דהא השתא סבירי הנמא דלאו ככרמלית דמ"י ואפילו הכי אסור בשבגנ ומבעוד יום עיין בד"ה מי קנסוהו כו' ואפשר ליישב דוג' ג"מ לא מבעיא אס נפרש דברי תוס' דמיירי מבעוד יום. אבל משחשיבה מותר כמו שהביא הר"ן ז"ל בשם ודאי יש ג"מ דהתוס' ישינים על הקושיא שהבאנו למעלה דהיכי מדמי לדרב כ"ו הא כאן אינו והאי דלמו לידו חיוב השתא דלמא לא ידענו מיירי. מתירא כתי' דהכא יש מעלייתא דלאו אסור נמור הוא להחזיר כמו ברדיוות הפת ורק משום קנס הוא ע"כ וכל זה אי אחרינן דלאו ככרמלית דמ"י. אבל אי אחרינן דככרמלית דמ"י הוי אסור כמו רדיו' דרשב"א אפשר גרם לשל מ"י אסורו. וא"כ משחשיבה נמי אסור להחזירה דאינו ודאי דלמו לידו חיוב השתא. אמנם אפילו לפי המהרש"א ז"ל שפירש דברי תוס' דמשחשיבה נמי אסור כי היבא דלא להוי חובא ואטולא דמבעוד יום ויהא אסור ומשחשיבה מותר אפשר לומר ג"מ כהיפוך דאי אחרינן כבר מילת דמ"י ויהא מותר להחזיר משחשיבה דמהרש"א ז"ל הקשה דאמאי לא אחרינן נמי גבי רדיו' דהוי הובא ואטולא. דאם הדבוק מבעוד יום דלא עבד איסורא אסור לרדות. ומשחשיבה מותר ע"כ ואפשר להלך דרדיו' שבות היא לא מהוי חידוש מה שאסור אס הדבוק מבעוד יום וגם מה שהחזירו אס הדבוק משחשיבה לא הוי חידוש. דהא החזירו כי היכי דלא ליתו לידו חיוב השתא, אבל הכא יהי' חידוש מה שאסור. להחזיר אס הוציא מבעוד יום דכאן לא הוי אלא משום קנסא. ואם הוציא בעוד יום לא עבד איסור חמור כל כך מה שלא החזיר בעוד יום בשלמא אי משחשיבה נמי קנסא להחזיר קנסו נמי בעוד יום משום לא פלוג כיון דעבד איסור קנא אבל לקנוס בעוד יום לא עבד חידוש בעיניהם וכל זה אי לאו ככרמלית דמ"י. אבל אי אחרינן ככרמלית דמ"י לא הוי משום קנס רק איסור נמור כ"ו ברדיו' ודאי לא מהוי חידוש אס חזוי אסור להחזיר אס הוציא בעוד יום א"כ משחשיבה מותר כמו ברדיו' הלבך משחשיבה מותר להחזירה. וכו' ג"ל לומר דהר"ן ז"ל נמי סבירא ל' כפירוש המהרש"א ז"ל בדברי תוס' דהא קשה ליישב דברי תוס' רק כפירוש המהרש"א ז"ל. אכן מה שהביא בשם ההוב' דמשחשיבה מותר להחזירה. וגם כ"כ א"כ מ"י שמה הובא דיעה זו היינו משום דהא הנמא לא פסקה האביעא אי ככרמלית דמ"י או לא רק הא דמסיקין דבשוגג מותר משום דהוי

הנמא הנחה במקום פטור. ואין בידור שיכא לידו חיוב השתא. ולכן לא חיישין. אבל מלמא משני פסוקין שפיר שבו מ"י לנשות משחשיבה מותר להחזירה. קודם דאמי ידיו סובב השתא. וכגון שהקב קמן דאינו יכול להוציא ידו מהחזרה ולהניחה תוך ידו. ולפי זה אפשר ליישב קושיא תוס' שהקב מ"י מדמי להא דרב כ"ו. הא התם ודאי מ"י לידו חיוב השתא אבל הכא דלמא לא ידענו מתירא דכונסות לקמן דף ה' ע"כ ד"ה אנו כתבו שם הוציא דיו לרשות הרבים וב"כ לכו' שבידו האחרת כשההלך פטור דלא הוי הנחה כיון שהוא מהלך. אבל אם כתבו על ציור חיוב כיון שהנחה שם פטור כיון שידו לא יוכל. א"כ אפשר לומר נמי הכא דהוי דהדין אס הוציא ידו עס ההפך לחוץ ולא הניח שם פטור כיון שידו לא יניח לא חשבו נמי הנחה לענין הפך. אבל בכ"כ שהוציא כגב קמן שאין יכול להוציא ידו האחרת ויפולו ההפך מידו הרגשונה. וגם אסור. שדות מידו על גבי קרקע דהא אי שדי לה אמי לידו חיוב השתא. ואי אחרת נמי דאסור להחזירה לרשות הקודם הוי הנחה להפך מיד כיון שיכא שם ההפך עכ"כ כל השבת כולה. א"כ חיד אמי לידו חיוב השתא הלבך מתירין לו להחזירה כדי דלא ליתו לידו חיוב השתא. דלא הוי הנחה דהא יכול להחזיר את ידו לרה"י וישרנה מידו. והא דמותר בגמרא דאי שדי לה אמי לידו חיוב השתא ר"ל א"כ אסור לשדות מידו לרה"י לא ליקנסו רבנן. דאי קנסוהו רבנן ויד אמי לידו חיוב השתא כאלמור. וכו' מיושב נמי קושיא הנאון רשב"א ז"ל שהקשה למה שכתב ריב"א בתוס' דף ד' ד"ה וכו' כו' דלכך רב כ"ו יתבאר דלא החזירו משום דאסור חיוב השתא מחילא וינמך בלא מעשה. א"כ אפי' אס יהי' הדין בדרב כ"ו דלאו החזירו מ"י צריך עכ"כ הכא להחזיר כדי שלא יעשה איסור בידים. ע"כ ולפ"מ נתיישב פטור דהכא נמי החזירו מחילא נמור. ולשדות מידו לא חיישין. ואי נמי עבד וסדי מידו לוכא חיוב השתא. דהא באמת הנחה כדי נכסא. רק דעכ"כ אסור לשדות מידו, דאי ה' מותר לשבות א"כ עדיין לא נכסה הנחה כ"ל. אבל כגאסור לשדות. אפילו אם אירע שיסדנו מידו אינו מחייב השתא מה שדי. וכו' בשם ריב"א אפ"י שיש להחזיר סבירא הכ"ל ולהלך. בין בחקוק שיכא שם לעולם. ובין שיכא שם בשבת לבד. גם יש להלך בין אם הוא בחקוק שאין יכול לעולם משם כדברי ריב"א בתוס' הג"ל ובין חקוק שיכא. רק איסורא דרביע עלי' אך ד"א דמ"י כלל דהא גם שם בדיו כתובה על נייר. איך קאמר שיכא שם לעולם. הא יכול לחוקקו מהנייר חקוק ולהסירו משם וכע"כ צ"ל כיון דבשבת עכ"כ אסור לחוקקו, ולכן הוי הנחה בשבת. וא"כ ה"ה נמי הכא ד"ה:

(שם) **תוס'** ד"ה מהו כו' ולא הוי כרמלית אלא לענין רשות שהנוף שם שדומה יותר לשתי רשויות אין ר"ל דקווא לרשות שהוא עומד הוי כרמלית אבל לאחר אחרת לא דמאי סבירא. איכא. ועוד דא"כ הוי מ"י נמא לבית דכ"ע ככרמלית דמ"י כאן לאחר אחרת מותר כדמסי הנמא כסוף כהיפוך רק הפירוש הוא דלא הוי כרמלית אלא לרשות שהנוף שם אס הנוף הוא ברשות היחיד הוי כרמלית לכל רב"י. ואם הנוף הוא ברב"י עדיין ככרמלית לרשות לכל רב"י ולא אמו לאסוקי אלא דלא הוי ככרמלית לרשות שה"ה שם בין אם הוא רב"י ובין אם הוא רב"י. והפס"ס לפי שהוא דומה יותר לשתי רשויות לרשות שהנוף שם יותר מלרשות שה"ה שם. א"כ שיש כאן מעלה שה"ה אדוק במר נוף. וכל זה צריך תוס' להשמיטני אי נרמין מי אסורו. אבל אם נרמין מי קנסוהו אמי פטור. כפיטות

ספיקא דרבנן לקולא הילכך לשני משפטיה אחריו בהיסוד ספיקא דרבנן לקולא דלמח בכרמלית דמחא וז"ל. ולענין קושית המהרש"א הנ"ל דלמח לא אמרינן בני רדיית הפת ג"כ דתהוי חובל ואפילו מה שאסרו בעור יום ומשפטיה ההירו אפשר ליישב בפשטות לא מבעיא לפרוש רבינו חננאל במס' ר"ה דף כ"ט ע"ב במס' ד"ה רדיית הפת כי דלרדות הפת מן התור לא הוי שבות אלא בעודה עיסה דהוי כלש ודאי לא קשה דהוי יודמן שירא לרדות בעודה עיסה רק היכא דהדביק בליה ועבד כן כי היכא דלא לימי לירי חיוב חמאת ומוכחא מלתא דחשום חיוב חסאת עושה כן, משא"כ אם הדביק בעור יום ודאי לא יראה לרדות רק אחר גאפיה כל זכרה. ואז שוב יהא מותר לרדות וא"ש דל"ק"מ ק"י המהרש"א הנ"ל. אמנם אפילו לפרוש החום שם דאפילו אם גאפה הפת כל זכרה מי"מ אסור לרדות משום שבות ג"כ אפשר ליישב קצת כיון דאם הדביק משפטיה לא התירו לרדות אלא בעודה עיסה אבל לאחר אפי"ו לא אי"כ אם הדביק בעור יום לא משכחת שירא לרדות רק לאחר אפי"ו. וכו' לא תהוי חובל ואפילו אם יאסרו להם דהא משפטיה נמי לרדות אחר אפי"ו עכ"פ אסור. ומה שיהא מותר לרדות קודם אפי"ו יחשבו דלרדות קודם אפי"ו הוא קל יותר מלאחר אפי"ו ומי"מ לא חיישינן שיבואו להקל לרדות קודם אפי"ו אם הדביקו בעור יום דהם בעמלם לא יראו לעשות כן לרדות קודם אפי"ו בעודה עיסה וז"ל ופשוט:

(עוד יבא ח"ה)

סימן ג

בשם הגאון האדמו"ר מאיר יחיאל
הר"י שליט"א מאהטראווצי.

(א) פסחים (ז"ר ע"ה) אחר רבא שיחא אלפי

פרסי הוי עלמא. וסומכא דרקיעא אלפי פרסא חדא גמרא וחדא בכרה וכו'. ופירש רש"י חדא גמרא שיחא אלפי פרסי דעלמא גמיר הוי מרבי' והא דאלפא פרסא סומכא דרקיע היה סבר לה מדעתי'. מההיא דשיחא אלפי פרסי דגמרא. ובברייתא אמרינן שם ח"ש מלרים ת' פרסה על ת' פרסה ומלרים אחד חס' בכוש וכוש אחד חס' בעולם וכו' ומיבנתא. ומפרש רש"י אלמא דהעולם עפי' משיח אלפי פרסי. וזו אמרינן ה"ש עגלה בלשון ועקרב בדרום וכל היישוב כולו אינו הוי אלא שעה אחת ביום וכו'. מיבנתא ופירש"י מיבנתא דרבא דקמי' דמדרבנן וימים ונהרות מחזיקות אחד עשר שיטורי יישוב וקמחינן דיישוב גדול מאד וגמלא עולה העולם לבמה אלפים פרסאות ומיבנתא דרבא ע"כ והנה הענין מפליא פלאה לבאורה הואיל והא דלמח רבא שיחא אלפי פרסי הוי עלמא לאו בכרה דנפשי' קאמר רק גמרי גמר לה מרבי' ומאי קמוחיב על גמרי' שגמר מרבו ואם מוכיח הש"ס עפ"י החשבון דהעולם גדול מן שיחא אלפי פרסא איך טעו בה רבננו של רבא וכו' נעלם מהם דרכי החשבון וכה"ג

תמחו החום' במס' סוכה דף ח' ע"ב ד"ה ריבועא על דיינא דקיסרי דאמרי ריבועא דנפיק מנו עיגולא פלגא וקאמר הגמרא עלה ולא היא דהא קמחינן דלא הוי כולי האי והקשו ההוספות איך טעו דייני דקיסרי במדה ומיראו החום' שם שהיה קבלה בידם וכו' עיי"ש לכן נראה לבאר במ"ד דבאמת גם כאן לא אימתב הגמרא כלל. ואדרבא הגמרא שגמר מרבו שיחא אלפי פרסי הוי עלמא מפורש וז"ל מחוך הברייתות עלמן שמוחיב מינייכו מכיון כחוט השערה ובאמת לא אימתב רק סברא דרבא דהנה ברייתא הראשונה אומרת דמלרים הוי ת' פרסה על ת' פרסה ועולה בידן ק"ס אלף פרסאות מרובעות ומלרים אחד חס' בכוש וכוש אחד חס' בעולם נמלא דהעולם ס' פעמים ס' מילאין ות"ר אלף חס' עולים ס'ה תקע"ז מילאין פרסאות. אולם העולם הוא עגול ואחזנו חשבנו מרובעות ולכך לככות שיעור הקרנות העורף במרובע על העיגול שהיה רביע ורביע מן תקע"ז עולה קמ"ד ותנכה קמ"ד מן תקע"ז נשאר בידן חל"ב מילאין פרסאות מרובעות והנה ברייתא השניה עגלה בלשון ועקרב בדרום וכו' וכל היישוב אינו אלא שעה אחת ביום שאין חמה נכנס אלא שעה אחת ביום מיישוב והיום י"ב שעות נמלא לפי זה דהיישוב הוא חלק י"ב מן כל העולם כולו ואם מפורש יולא לנו מן ברייתא הראשונה דכל העולם חל"ב מילאין כוונה הוי היישוב שהוא חלק י"ב מן כל העולם כולו ל"ז מילאין כי י"ב פעמים ל"ז עולה חל"ב הכלל הויאל דחלק יישוב מן העולם מחזיק ל"ז מילאין פרסאות חוליא מזה שורש המרובע שקורין קוואדראט וואריל יעלה ששה אלפים כי ששה אלפים פעמים ששה אלפים עולה ל"ז מילאין נמלא מכיון ממש הגמרא שגמר רבא מרבי' דשיחא אלפי הוי עלמא. אך המיבנתא הוא על סברה דרבא מוכבר רבא מוכח גמרא הוי דסומכא דרקיע אלפא פרסא הוי היינו דהוא סבר דשיחא אלפי פרסי הוי כל העולם ואף הכריב בכלל כמבואר עפ"י חשבון של רבא עיי"ש. ובאמת ז"ל דמברייתות הללו מבואר דהיישוב בלבד מחזיק שיחא אלפי פרסא אבל כל העולם כולו מחזיק י"ב פעמים ככה ואימתב רבא כמה שטעה בבחינת ליגנא דגמרא שגמר מרבי' וכמו שתיירו החום' בסוכה הנ"ל ודוק:

(ב) איתא בחדשים יוהנן דסומכא דרקיע ג' אלכעות ולכאורה הוא כספר החום

וכבר ראיתי למי שנתחבטו בזה ליישב הדברים. ולפענ"ד נראה עפ"י הגמרא הנ"ל דאמר רבא שיחא אלפא פרסא הוי עלמא וסומכא דרקיעא אלפא פרסא וכחך רש"י דיש מפרשים שיחא אלפא פרסא לאורך או לרוחב ולא נהירא כלל שאין החמה מהלכת לארצה על עולם אלא מקיפתו ולכן פירש רש"י שהשמש מקיפה

מקיסה ביום שיחא אלפי פרסה והנה כמו כן מקיסה
בלילה מתחת לארץ ג"כ שיחא אלפא פרסה נמצא
דהיקף כל העולם הוא י"ב אלפים פרסה ואיחא
בחס' עירובין כל שיש ברחבו טפח יש בהקיפו שלשה
טפחים נמצא לפי זה דאורך ורוחב מן העולם היא
שליש מן י"ב אלף דהיינו ד' אלפים פרסה ואם סומכא
דרקיעא הוי אלפא פרסה נמצא דרקיע הוי רבעא
מן אורך ורוחב העולם ובעירובין דף כ"א ע"א איחא
כתיב מי מדד בשעלו מים ושמים בורת חוכן וכו'
נמצא כל העולם וכו' ופירש רש"י שמים בורת חוכן
מדת העולם הוא חצי אמה על חצי אמה וכו' יעיי"ש
וידוע דאמה הוא כ"ד אלכטות והנה אם העולם
שהוא ד' אלפים פרסה מחזיק מדת זרת שהוא חצי
אמה דהיינו י"ב אלכטות אי"כ סומכא דרקיע שהיא
רביע מן אורך ורוחב העולם שהוא אלף פרסה אי"כ
מדתו ג' אלכטות ודברי המרגום יסודות מבוראים
להדיא וא"ש ודו"ק:

סימן ד

ב"ה פולמוסק (פדד ווארשא) י"א.

וכן מה שחירץ הבית ילחק קיסת' החס' במכות
(ד"ט ע"ב) בהא דאיחא חס' ח"ר בשגנס
פרט למזיד. בבלי דעת פרט למחזיון. ופריך מזיד
פשיטא. בר קטלא הוא. והקשו החס' אימא במזיד
ולא המרו בו. וכחכ' הבית ילחק דהרי במזיד בלא
המראה כונסין אותו לכיפה ופשיטא דלא בר גלות
הוא דבתרי דיי לא דיינין. ולפי מה שכתבתי ז"א
דהרי אכתי קשה מאי פריך והרי אפשר דהנרייחא
אחיא כאבא שאלו דכיפה לריכה המראה והוא הרג
במזיד בלא המראה כיפה ושפיר הויא דחייב גלות:
ואבנם יש לומר דהנה הא דפליגי רבנן ואבא
שאלו אי כיפה לריכה המראה או לא

סיימו דרבנן ס"ל כיון דכיפה לא כתיבה באורייתא
והוא רק מהלכה למשה מסיני [וכמו שכתבו ברש"י
ורמ"ם וחדושי הר"ן ז"ל] אין דינו כשאר עונשין
דבטי המראה ואבא שאלו ס"ל דנס כיפה שיה
ענישין הכתובים בתורה וזה פשוט:

והנה לפע"ד נראה דבזה פליגי ג"כ רבנן ור'
יהודה בסנהדרין (ע"ט ע"ב) במשנה רואח
שנתערב באחרים כלין פטורין ר' יהודה אומר כונסין
אותו לכיפה. ומוקי לה בגמרא הכא בריוטא שלא
נגמר דינו שנתערב בריוטא אחרים שנגמר דין
עסקין רבנן סברי אין נומרין דינו של אדם אלא
בפניו הלכך כולן פטורין. ור' יהודה מיפטרניהו לגמרי
נמי לא כיון דרואחין גיהו הלכך כונסין אותו לכיפה
הרי לר"י אפשר לחייב אותו בכיפה אף שלא בפניו.
ואע"ג דבכל דיןין ועונשין כעין גמר דין כפניו
והיינו משום דס"ל לר' יהודה כרבנן דאבא שאלו
דכיפה אין לריכה המראה דאין משפט כיפה כשאר
משפטים ודיין וז"כ:

והנה במכות (ד"ט ע"ב) איחא ח"ר בלא ראות
פרט לסומא דבדי ר' יהודה ר' מאיר אומר
בלא ראות לרבות את הסומא. מ"ט דר"י דכתיב
ואשר יבוא את רעהו ביער אפילו סומא. אחא בלא
ראות מעטיה. ור"מ בלא ראות למעט. בבלי דעת
למעט סוי מיעוט אחר מיעוט ואין מיעוט אחר מיעוט
אלא לרבות. ור"י בבלי דעת פרט למתכוין הוא
דאחא וכתבו החס' ור' מאיר סבר פרט למתכוין
שמשיק משגגה יסרתי שמע מינה. והואו צרייחא
לפני

גראיתי בשו"ס בית ילחק [ו"ד ח"ב סימן ס"ח]

שכתב לתרץ לפי מאי דמכואר בסנהדרין
(פ"א ע"ב) דהסורג נפש שלא בהמראה כונסין אותו
לכיפה. ומטאר ברש"י ז"ל שם ד"ס מר סבר וז"ל
וכיון דלקה על פשלישית לא מעלין ליה לכיפה דבתרי
דינו לא דיינין ליה. וביאר דברי רש"י דלכאורה
יכנס לכיפה אלא לילקף דכיפה חמיר טפי. אך כיון
דחלקות אחזיקות אינו חייב כיפה עד שילקס. ע"כ
לוקין ואין דין כיפה וברביעית כונסין לכיפה ואין
לוקין הרי דכניסה לכיפה פוטרו ממלקט. אי"כ מה"ט
ליכא לאוקמא בקטלה במזיד בלא המראה דעדיין
אמרינן קלבי"מ ואין לוקין משום דביטל העשה. והחוס'
לא הקשו דק משוגג בלא מתכוין. דאין מכניסין
לכיפה עש"ה:

ולפע"ד לא בטיל במירוגו שברי בסנהדרין שם

ולשיל דקחני בשננה פרט לחיזר בגלי דעת פרט למחכין אחר כר' יהודה :

ולפי' כיון דהאי ברייתא אחיז ע"כ כר' יהודה.
וכר' הרי ס"ל דמחייב כופה גומרין דינו אף שלא בפניו. והיה דכיפה אין לריכה התראה. שפיר פריך הגמרא חזר פשיטא בר קבלא הוא ומה שהקשו ההוס' הניחא במוזר ולא הסרו בו שפיר י"ל דהרי חייב בכיפה אף בלא התראה אי"כ אינו חייב גלות. ושפיר פריך לר' יהודה לשיטתו :

חיים משורם קיפמאן הבחן אטמערמאן
אבר'ק פולטאס יע"א

סימן ה

בה דוואהרמ.

העתקה מתשובתי לחכם אחר

אשר שאלתי ידידי וחבירי להביט לך דעתי אודות הספר בשמים ראש אשר יש עליו טורחין מגדולי שראל ובראשם הגאונים מוהר"ם בעשם ובעל חת"ס ז"ל. אחנם לעומתם יש מנאמי הדור אשר יקרבו אותו בשתי ידיים ה"ה מרגא הגאון רעק"א ז"ל בתשו' ובהנהגות, והג' חמדת שלמה ז"ל בתשו' בגרסה שהחזיקו את הספר הג"ל לספר אחיזתי ושעמתי אומרים על גאון עוזיני אדומור הקדוש מסאכטשאוו שליט"א שהקפיד על מי שיש לו הספר הג"ל בכינוי ואותה נפסק לדעת אם קבלתי מה ממורי שליט"א בזה אשר נחבר לו בכינוי גמור מהספר. מוזיק הוא או מפני שהוא סומך ביותר על הגאונים מוהר"ם בעשם והחת"ס ז"ל. ובקשת תשובתי :

א) דע אהובי ידידי כי לא נחכחתי שאלת ע"ז לאיש כמותי כי מה אוכל להכריע בדברים כאלה אשר עוד בימי הכסף דהרסנא יא' עליו טורחין והגאון מוהר"ם ז"ל האב"ד דק"ק בערלין בתשובתו ע"ד הג' מוהר"מ ז"ל לא אמר דברים של קטע לתוך הדברים הורים שהשער עליהם הגאון מהרמ"ב ז"ל רק העיר שהי' הספר אצלו עשרה שנים בכינוי קרם שדנסם ולא הלן בו ידי מוזיק. ואני מלח משתומם על התראה. אולי נזדקק מקודם לכן ובגמרא שעדות הגאון ר"צ ז"ללה"ה הי' שהספר בא לו שלא ע"י בנו הג' בעל כפ"ד ולא הלן בגוף הספר ידי בנו או ידי חבורת המטבילים מברלין וא"כ אחת הדבר שאסף את התשובות ועשאם לנכון אחד הגאון מוהר"ם די מלינא ז"ל וא"כ אין להרהר אחריהם כי הגאון מוהר"ם די מלינא ז"ל הי' מגדולי הדור בימי מרן הרי"ם והמבי"ם ז"ל ולא נשא פנים להב"י ז"ל כמו שרואה הרואה בתשו' ב"י אהע"ז דיני גשוא"ס סי' י"ד ועיי"ש בתשו' מרן ז"ל והמבי"ם ז"ל תראה שהחזיקו אותו לרב גדול ומוכנה מחכמי הדור. אמנם אם זה כוונת הגר"ם ז"ל הי' לו לכתוב בפירוש. ועוד מי יוכל לומר שלא זה ידו מתוך יד הגאון מוהר"ם די מלינא ז"ל חסם שנפטר לעולמו עד שכל הספר ילך הגר"ם ז"ל ולא הלן בו ידי מוזיק. ע"כ דברי הגאון מוהר"ם ז"ל הם מקושי הכנה בענין זה ועי' מ"ס בזה הגאון רב חיד"א ז"ל בשם הגדולים כגמרא קאת שהספיק לו בזה עדות הגאון ז"ל ואני מה נעני אכתירי :

וראיתי מתוך מחכבך שהנחת כי יד החסידים הקנאים היתה בזה להרחיק הספר הג"ל ימין כי הכסף דהרסנא עשה כתב פלסתר נגד הגאון בעל תורת יקותיאל ז"ל אשר הי' אוהב החסידים ומקרבן אליו דברך וחס דברי שניאם. בא ואלךך הגאון בעל ברית אברהם ז"ל והגאון מוהר"ם ענינו שהי' מגדולי המתנגדים וכפרם האחרון מפורסם למחנך גדול והם הרחיקו את הספר הלן והחזיקו אותו לספר חיוץ. ראה בתשו' ברית אברהם חיו"ד ריש סי' ל"ה שכתב להתלמיד שלא ישמח אותו בזה שמאל סעד לדבריו כהנהגות למחבר אחד שעשה בתשו' אודות אברהם חיו"ד ריש סי' לא העביר עיניו בספר ההוא ועיי"ש היסב. וכוונתו על הספר בשמים ראש שכן מבואר בכסף דהרסנא סי' כ דסברת הר"ן ז"ל בדשיל"מ אחי' שפיר מאוד לר"ם לשיטתו דס"ל כל העומד (ובילדומו) אחרתי לתוך בזה דעת הר"ם ז"ל לפסק דתרומה ג"כ הוי דשיל"מ אש"ג דלאו מזה לאתשולי דהוא מה"ס דהר"ם ז"ל ס"ל דסברת הגמ' דלרץ מלח דוקא הוא אליבא דר"ם ומשום כל העומד אחסם לדין ע"כ דסברת דשיל"מ משום דעד שתכלנו באיסור תכלנו בהיתר כח"ס האחרונים משעמים אחרים שדעת הר"ם ז"ל בעממא דדשיל"מ הוא כח"ס רש"י ז"ל ולכן אין נפ"מ אם הוא מזה או לא הארכנו בזה ואכ"מ) ובתשו' מוהר"ם ענין סי' י"ה בתשו' להג' בעל חסד לאברהם כתב בפשיטות על התשו' בפשיטות ראש סי' קי"ג שהיא מוויפת ועיי"ש היסב שעל הכלל כולו יא' להחליט שכל התשובות הנה מוויפות מזה סגנון הלשון הרי לך שני גדולי הדור שלא הי' נוטים להחסידים והרחיקו את הספר הג"ל :

ולעומת זה מי לנו גדול בקהל חסידים ממרן הגאון הקדוש רשכנ"ג בעל חידושי הרי"ם ז"ל וקוללה"ה והנה בחידושי הרי"ם ניטין פרק השולח דף ל"ה דף ר"ה בדפי הספר ריש הדף כתב בזה"ל אמנם הרא"ש ז"ל בתשובותיו הקשה ג"כ קושיית ההמב"ן ז"ל דלרץ יכול להתנות תנאי בגדר הא' לא מצי למיעבד ע"י שלח ותי' תירוצ' אחר וכו' דהוי דלרץ ופתחו עמו ועיי"ש שמשפל בזה בחכמה דדרכו בקודש. ידבר זה לא נחא בתשו' הרה"פ כ"א בפשיטות ראש סי' רי"ד. מבואר מזה דהחזיק את הספר בשפ"ר לתשו' הרא"ש. ואם כי אין להוכיח מדבריו אלה שהחזיק בדעה זו. אחר שנתגלה והי' לרצן של כל ישראל כי החידושים האלו כהב בילדותו כגדע. ע"כ נראה שלא הי' לו בזה קבלה מרבותיו ורבותיו הקדושים ז"ללה"ה להרחיק את הספר הג"ל ושלא להביט בו והי' מחשיבו בילדותו לספר אחיזתי :

ובאמת גם מה שכתב בדברך שהגאון בעל תורת יקותיאל הי' אוהב את החסידים ומקרבן אין אני יודע מקור לזה. ואם כי יש הגדה המספרת כי כאשר הור"ם הגר"א ז"ל את החסידים וכלא המסולחים עם הכתב להגאון בעל תורת יקותיאל אשר אז הי' רב בפנימק לקיימו. לא רצה לחתום עליו וכאשר שאלו אותו הלא הגר"א ז"ל הוא רב דימה למלאך ד' אצלות וא"ר יעבור מלוחו הטב בהשכל כי מלואו בשעת העקדה כאשר צוה הקב"ה לאברהם לשהות את יצחק אחר לו בעממו אמנם אח"כ כתיב ויקרא אליו מלאך ד' מן השמים ואמתי לא הי' הניינו לשחוט ג"כ ע"י מלאך. נראה דדוקא אם המלאך מזה שלא לשחוט שומעין לו אבל לשחוט ארס צריך לשחוט מפי לקב"ה. בעממו ולא ע"י מלאך. ואפי' אם ית"י אחת כפי הגדה זו אשר אני רחוק מהאמין בה. מוכיחה רק שהי' איש אמונים לבלי חס ולא רצה לדון בלא דריש וזה הי' באמת כאשר יספר לנו בארובה חתנו הרי"א ריסער בפסרו וכך דק"ק אכל אין מזה רא"י שהי' אוהב החסידים. (ובעיקר ד' הגאון ר' רפאל כהן

וידי
ע"י

בה' הגיל באמת בתחומה' ס' מבור' דא"א לא ראה
להאמין להמלאך מחמת שה' היופך ד' השית עד שחש
חסי הקב"ה בעלמו. ועי' בזה בספר דבש לפי מערכת י'
אות י' בשם המל"מ ז"ל יחי' אך שיהי' דברו הנאו' ר'
רפאל ז"ל הם דמשיח' :

ואם כשכיל שה' רודף את המכשלים שבחברות בערלין
מי לנו גדול כחננדים מרבינו הגדול בעל טב"י
ז"ל וראה בדרושי הכל"ם שדפסמו מחדש בדבש ל"ס לשבת
הגדול מ"ס נגד רמק"ו דבריו שלום ואמת שלו ומראה כי
לא החסידות כ"א החוכה והדת הקיטו בקרבם רשפי אש
שלהבת ק"ה להפר מחשבת הרשעים אשר חמרו בנכליהם
להעביר את ישראל מחו"ק כאשר פנה נודע לנו בעליל כל
מעשים ומחשבותיהם. ויחמי קח' חזן מכוונת מחבתי
האוכחו להוציא מלכך משפטך השוא בענינים אלו :

ב) ונשוב לעיקר הדבר שאנו דנים עליו. דע כי אם
אמנם בי מה שוקרב אומרו רבינו הגרע"א
ז"ל ומחזיקי כנראה לספר אחימי הוא מופת גדול בעיני
שלין לסמוך על כוחי החולדות והמתחכמים בזמנינו אשר
בעיניהם הוא כדבר ברור שהספר חזיק ויפסרו כי ה'נ'
בעל ספריה בסוף ימיו נלה מהותו וגם אשתו חסדה בו
וגם הקהילה פסד"א גרשו אותו וכיו"ב עוד דברים אשר
אין ידועים לנו מקצ"א, ולדעתנו ברור הדבר שהגוימו
וההדישו על המדה כדי שיאמרו. אם לנו כיות רבנו וכי
הנאון בעל כס"ר אשר ה' נאון נפלה ה' אחד מבני
הבתים ונעבור זה יחסו לו את הכתב פלסתר הטוע
בס' כתב יוסר אשר כולו אומר לענ וקלם על גאוי הדור
שהתנגדו להדעות הנאמרים בדבריו שלום ואמת כי אם
אמנם מלך אחד נודע לנו גודל זקת רבינו הגרע"א ז"ל
אשר לא ה' יכול לשמוע בילוחה דמיה ולא האמין דבר
רע על שם אש' מישראל ובפרט על גדול מישראל כמו
כס"ר בכל זאת בהיותו מגדול כדפסד"א אצל דודו הנאון
מיה בנימין וואלף ז"ל חתנו של הגאון מהר"י יוסף ז"ל
ה"ב"ד וגיטו של הכס"ר הלא כפי ידע היוק כל הענינים
וכל הדיבות שהי' על הגאון הגיל כי דוגמתו היתה אחות
אשתו של הכס"ר ואם ה' אחת כל מה שחפסרים עליו
בעלי חולדות הגיל בודאי לא ה' רעק"א ז"ל מכירו בספרו
והי' חוש על הספר הגיל ועד כמה רעק"א ז"ל לא ה' ה'
מחברו אחר הספר הגיל מראה מבור' מהנהגותיו ליו"ד
סי' א"ה שזיין לפי בחש"י כס"ר בעיני מאבד עמו לדעת
אשר הוא אחת מהנאבות שהרעשו עלי' החכמים ודנו שהיא
מיוסרת עד שהדפסיסם שהמיטו אותה מתוך הספר בדפוס
קראקא (אם כי השאירו הרבה דברים הורים ומרים יותר
מח' עוקרים יסודי הדת) מחמת גודל פרסום הריגון על
משובה זו ולא פסקו כלל עלי' ובאמת הגאון בחיים
ז"ל בחש"י סי' כ"ה כתב בפסיקות על השו"י שמועות
הוא ולואת אם נבוא לדין על תכונת בעל כס"ר נרובין
אנו להחליט כי לא כלעקתה הכאה אלינו מן המכשילים
כן הוא :

ואמנם ככ"י מה שנוגע אודות הספר כס"ר הנז' כך
האמת כי אחרי כל הדברים שמוס' אני לדון
אזאת את הג' בעל כס"ר כי הוא נקי מן וויסוס ושל
באשמו' נעשו. אבל זה ברור בעיני כל החשובות המפליחות
אשר יש בהם המלאות קולות על הצות נוקרר את לב ישראל
מהמלות ושחומתן של הראש ז"ל חתום עליהם הם מופיות
ומעט של הראש ז"ל לא ילאו דברים אלו ח"י. ולדוגמא
ראה בחש"י כס"ר סי' קכ"ב שכתב כזה"ל עוד הקשית
משיגו של קחן והוא מ"ס ברכת טובה דלא מברכין כיום
שמיני של ח' מ"ס ברכת ספירת העומר שאנו מברכין

כיום שני של ספ' תש"י. ונפלאתי עיני שגשג' מחז'
לחלק דהתם יום ראשון הוא העיקר וקדושי הוא בוגנה
וברכת טובה אינו באה אלא משום חשש בעומא לסיכך
נדותי קפני' שלא לזלזל עיקר יום'י. אבל כלל כהן הסוף הוא
הספירה עיקרית אע"פ שאינו אלא דרכון ומורי רבינו מאיר
אמר לי בלחשיה דאי יוסר חילי' ובעליונה לגמרי דהאידנא
בשל העטע' ושאלתיו למה תה' זה ולא אבה להגיד
ואמר לכשקנין מדעתך ולא הגדתי זה עדיין אחרי שאינו
יודע העטע' אלא להוציא מלכך שחמך בודה כך מדכני
הרמב"ם ז"ל שהוא מדאורייתא :

הנשבע דברים ימים כללה מה שחולה ברי"ח
מרושענבערנ' שאמר שחזן לבטל ספירת
העומר שהאידנא בשל העטע' מה שמוכר בנח' דהעטע'
הוא משום זכר למקדש. ואזכר אספר לומר ע"י שגבל
העטע' וכן מ"ס ע"ד החתן. שבידה מלבו שדעת הר"ח
ז"ל שהוא מזה דא"א ח' בזה"י ז"כ לא ילא מפי הראש
ז"ל דברי באמת מבור' ברי"ח ז"ל פ"ו ממוח"ס הלכה
כ"ד דמזה ז' מה"ת בכל מקום ובכ"י. ועיי"ש ככ"י
בס' הר"ן ז"ל וכן כתב הרמ"ה ז"ל בספר אגרת
הרמ"ה בסוף הספר דעת הר"ח ז"ל ואין לנסות
מזה ימין ושמאל. ברור הדבר שחלו בזה ידיו מוי"ק ממי
שאינו מאמין ב"אית המשיח או בהקרכת העומר לעמיד
חיו וזולת זאת אין לדברים אלו שום מוכן בעולם. וח"י
שיאלו דברים כאלו מפי מוה"ר"מ מרע"ב ז"ל. ועי'
בחד"ש סי' ככ"י שכתב ברי"ח ז"ל מוה"ר"מ כעט ז"ל
בספר פרשת מדרש א"ח סי' ומה"א שמוכין לזה ודוק :

הן אחת כי פתחי' לח"א כתבתי קצ' דרך. בהיור הנרות
שבו ולומר שכותבו ב"מ' בשם רבינו מאיר דאי
אשר חילי' אכסלני' לגמרי היינו על ספירת העומר
כלל יום'י שני שלא לספור כלל כלל יום'י כ"ק למחרתו
כיום וי"ס דהאידנא בשל העטע' בוגנו כיון דזה דבר
לספור לכתחלה כלילה. הוא משום תמימות והנה הא'
דכחי תמימות היינו רק בשכונות אבל ביום'י לא כתב
תמימות ומעתה ז"ל עש"מ הרמ"ה ז"ל ורבינו ירוחם
וכ"י דעת הרא"ה ז"ל ב"י החינוך דאע"פ דספירה כזה"י
דאורייתא היינו רק יומי אבל שבעי לכ"ע דרכון הוא
א"כ ז"ל דל"ס תמימות ברי"ח ז"ל כה' דלכתחלה מזה
לספור כלילה אבל כלל יום'י שני משום לזולזל יום'י ב'
א"כ לספור כלילה וזה כונה נאותה להסיר המורט שבו
אך לא יוכל לעמוד לפני הנקודת כי אם זה ה' כונתו
למה ה' מסתיר פניו מתלמודו הראש ז"ל :

שוב ראיתי ש"ל כוונתו עפי' מ"ס בספר פננה רוא'
ע"ה' בשעת דמלות ספירת העומר משום שהיו
עוסקים בזה ויוכל לטעות מהם חג השבועות א"כ כזה"י
הקבל עפי' השבוע ל"ס כלל מלות שיהי' אך ח"י נכונת
עפי' עממים כאלו לבטל מזה דאורייתא והרי דעת
הרי"ח ז"ל דמחיד מנו חלדים עפי' השבוע ואילו כשהיו
ישראל במדבר וכח"ס דרינו כחי' ואכתיל בזה :

(פננה יבוא א"ס)
מאיר דן רפאל ברח"י ז"ל (האבר"ק הגי')

סימן ו

הערות על ס' שו"ת הגאונים דפוס ליק
(הפד"ק שפ"ת חק ח' ה' י"ג)
ס"י ס"ה סימן זה כולל מ"ב משפטים שהשיב רב
הורף

וכי' בלי'ץ ברכות שם ועיין ב"י אורח סי' ר"ח
ודברי הגאון ז"ע רב:

ב"ש נדה מאי ללוי ולמיעל כי פלישחא. הובא
מזה גם בבלכות גדולות סוף הלכות ברכות
ועיין ג"כ בראב"ה הלכות ברכות סימן ס"ח ומה
שהעיר המו"ל הר"ם מהר"א אפסוביזר ועש"ת
עבולת הגדשוני סימן ע"ט שכתב שאין מנהג הנשים
להוהר בזה אלא מיום שראתה אבל לא כשפסקה
מלראות ע"ש:

ב"ש אי הלכה דכל האיסורים במשעור. עומס
פסחים דף למד ע"א העתיקו כל לשון חשופה זו
בשמו דהגאון. מ"ש רבין תנשיל לתנשיל היינו בין
תנשיל. בשר לתנשיל גבינה. זה מפורש כפי הר"ם
שהובא בשמו בשם חולין דף ק"ה ודלא כפי' שאר
מפרשים וראיתי בספר הישר להר"ם סימן ספ"ד
שהוא מביא באמת פי' זה בשם חשופה הגאון דכאן:
ב"ש ישראל שיש לו קרובים משומדים מהו
להברותו אין לזה מובן ולראה דל"ל ישראל
שמת לו וכן מהו להברותו וכן מ"ש אבל מערב
מהו להברותו ע"ס. וז"ל אבל מוחרס וכן העתיק
בספר תורת האדם להרמב"ן וע"ס ובטור י"ד
סימן ע"ט:

ב"ש דרחב משבעה עממין היתה אלא שנתגיירה
קודם שנכנסו ישראל לארץ ולזה הותר
ליהושע ללוקחה לאשה. עומס' מגילה דף י"ד ע"ב
שכתבו כן בשם י"ש מפרשים ודחו זה מהמדרש דא"י
דמשה לא רצה לקבל להנתינים להחזירן לבוא בקהל.
וכיוונתם למדרש הנחומא ר"פ ולגבי' וע"ס ערש"י
עיה"ת וכן ברמב"ן שם. והתוס' שם כתבו דרחב לא
היתה מו' עממין. אבל זה נגד ברייתא דספרי
בהעלותך כמו שהוכיחו התוס' גופא בסוטה דף ל"ה ע"ב
ול"ל דס"ל להמס' דברייתא דמגילה חולקה על
ברייתא דספרי וע"ס בטורי אבן ולפ"ז גם לדברי
הגאון עפי' ניחא לומר דהברייתא דמגילה חולקה ע"ד
המדרש הנחומא ולברייתא דידן כל שנתגיירה קודם
שנכנסו ישראל לארץ היתה מותרת לבוא בקהל וא"ש
כל דברי הגאון והבן:

ב"ש דגם עבד קטן מטבילין אותו ע"ד ב"ד.
עיין שו"ע מקובצת בכוות' דף י"א ומהר"א
שזה תלי' במחלוקת דס"י ותוס' שם ודלעת דס"י
דוקא בגוי קטן אגורין דניחא ל"י משא"כ בעבד קטן
כיון דגם השתא כישראל הוא לכמה מצות ניחא ל"י טפי
בהפקירא דעבדות אבל להחוס' שם גם בעבד קטן
מטבילין אותו לשחרור ע"ד ב"ד ובדברי הגאון כאן
מפורש כהמס':

ב"ש בכגד שפרשהו ונגע בנפשו של מה מותר
בהנאה כמה דלא אומניה. גראה שמפרש
הגאון דמה דאמריו בש"ס יבמות דף ס"ז סעי' בכגד
דפירסוב

יוראי גאון בעל ההלכות. והלשון ואמר' אשר
נאמר בכל חשופה מחשבותיו אלו מוכיח דחשופות
אלו לא נכתבו מרב יוראי ז"ל כי אחר מחלמיו
כתב כל אלו אשר שמע ממנו שהשיב בעל פה לאשר
כפי מ"ש בחשופה לרב שריאל גאון ה"י רב יוראי
מאור עינים ולא כתב בעלמו וזה מאשר נודע
מדבריו בעל פה ולזה המה גם בחכמים הקינור.
ואשורר חמה שראיתי להעיר עליהם:

ב"ש אמור רבין דעבדין לחומרא כשמואל. עיין
בספר העומס אות קמ"ד שכתב ואמר מר
רב יוראי עבדין לחומרא כשמואל דאין קידוש אלא
במקום סעודה. ונחמין לחשופה דהכא. ועיין מה
שהעירתי על זה בספרי עומס לבינה שם אור"ק ע"ז.
ועמ"ס ביוהר בסי' קמ"א שם אור"ק מ"ב להעיר
בזה. ועתה' פסחים דף ק' ע"ב ורא"ש שם שכתב
להלכה כשמואל משום דרב הווא וכן רבה ס"ל פותי'
קשה דהא תרתי' תלמידי דרב ור"י היו ואין הלכה
כתלמיד במקום הרב. וז"ל רבין דמייק דעבדו ה"י
רבין עובדא כשמואל ע"מ דקיס לכו דכאן הלכה
לחומרא כשמואל וזה שדקדק הגאון שאן בדבריו
אמור רבין. דעבדין' לחומרא כשמואל ורימו בזה
למעשה רב דעבדו ה"י רבין כוות':

ב"ש על השאלה מאי מדברין על אורו מנוטל.
כל דבריו אלו מובא בשמו בשבלי הלקט
השלים סוף סי' קנ"ט. ולא זכיתי להבין במ"ס דהלכה
כרב ושמואל אף שנאמר דבריהם בתויבתא ובאמת
כפי הכלל שבידנו היכא שנאמר בתויבתא נדחה
הדבר מהלכה והגם דאשכחן בש"ס ברכות דף כ"ב
סעי' דאמר רבא דאע"ג דתניא תויבתא דשמואל
הלכתא כוותי' וכן אשכחן כה"ג בש"ס עירובין דף
י"ד ע"א ושם דט"ז ע"ב ובכ"ז דט"ז ע"ב דאף
דנשאר דברי ר"פ בתויבתא אחרין טוב דהלכתא
כוותי'. היינו היכא דמפרש בגמרא להדי' והרא"י
שהכריח הגאון ממנה דהלכה כרב ושמואל. תמוה
אלני שהוא כתב להכריח' מדאחרון בש"ס ברכות ל"ז
שם בשמ"י דרבא דריהטא דחקל' בין דחקל' בין
דחמחא מדברין בורא מ"מ דרב ושמואל דאמר תרתי'
כל שיש בו מחמשה המינין מדברין בורא מ"מ ומה
הכריח הגאון מכלל דהלכתא כרב ושמואל דעל חמשת
המינין מדברין בורא מ"מ אבל על אורו לא. והדבר
חמוה דהרי אדרבא מבורא שם דלפני לישא דאמר
רב ושמואל כל שיש בו מחמשת המינין [ולא כל
שהוא] גם על אורו ודווקא בעיני' שלא ע"י הערבות
מדברין בורא מ"מ יעין בגמרא שם וא"כ איך
הכריח הגאון מזה לפסוק הלכה שלא לבדך במ"מ
על אורו בעיניה כד מנשל ל"י וברי' לפי מיומרא זו לא
נחמט רק ע"י הערבות אבל אורו בעיני' שפיר
אפשר מדברין עליו בורא מ"מ מוונות וכמ"ס

גם כפרט פלוני וכיון שלענין האיסור ילפינן מקצו שוב קאי העונש גם בזה וכעין זה כתב הפני יהושע בחי' ריש מס' קידושין ועיין ג"כ חו"ס פסחים דף מ"א סוף ד"ה היכא ובתשובה לחכ"א הארכתי בזה. וימנן שזה ג"כ כוונת הפענח רואה ה"ל. ועיין רמב"ם פ"ד מה' איסורי ביאה ה"ג שכתב אבל כרה וזבה ויולדת שלא טבלו בני מקוה הבא על אחת מהם אפילו לאחר כמה שנים חייב ברת וכו' שנאמר ורחלו במים זה בנה אב לכל טמא שהיא בטומאתו עד שיטבול ע"ל וכוונתו דכיון דחביב זה ברת טומאתה" הרי היא ככל הטמאים שאין טולין מטומאתן אלא בטבילה. [ועשויה ח"ס חו"ד ס"י קל"ד] וראיתי באור זרוע הגדול ח"א סוף סי' שצ"ט שכתב וז"ל ורשב"ם פירש דשאלו מקומו' דרב יהודאי גאון טבילה לגדה מנין והשיב דלא גרע משאר טמאים שטעוין טבילה לטהרה ע"ל והם 'דברכי הרמב"ם ה"ל אבל לא נזאף זה לרב יהודאי גאון דהוא מקצו מנוגע יליף ובמבואר כן גם בתשובתו כאן ועמוס' חגיגה דף י"א ד"ה לא בשם בה"ג:

(המשך יבא א"ה)

יעקב שור אבר"ק קוטב

סימן ז

ב"ה ראדום

א) בשע"ת (ח"ט סי' מ') העלה כ"ג להלכה דמוק' מומן חבירו חייב לשלם אף שלא הפסיד להפעלים כלל ע"י מעשיו ע"ש. ואם כי איני כדאי להרהר אחר דבר המלך. אכן אחר שסיים שם דמחמת שזה דין חדש מבקש לנרר בשע"ת אם לא נמלא סתירה לזה. נלע"ד דיש בזה מביכה גדולה. וע' בתוס' ב"ק דמ"ה דאם תפסו ב"ד ממילא פקוד גם באחפסי' בידיה פטור. דסו"ס היו הב"ד מופסין אותו ע"ש וכן מבואר בש"ס שם דק"ו. דכל שהאונס יכול ליעלו מעלמו נה' שמסרו לידו פטור ע"ש. וכ"מ שם ד"ס בלכא ולכתא הרוח דאם יש ברוח כדי ללכות דפטור. משום דסו"ס ה"י נשקף ע"י הרוח במש"כ חו"ס שם. אך הרמב"ם וש"ע שם כתבו סתמא דחייב. ועש"ך סי' תי"ח הטעם משום דרא' לשיעמו דלא דאין דר"ג. משא"כ לדידן ע"ש. אבל עכ"פ הו"ל לכאך הדין דאם יש ברוח כדי ללכות דפטור. וע"כ דגם בזה חייב. דלא גרע מגרמא. נה' דלא חשיב מעשה. וכן בתוס' ב"ק ד"ו מבואר בזרק חץ על הכלי וכו' אחר ושכרו דחייב המשכר לפי שלא נעשה מעשה בגוף הכלי ע"ש. אף דסו"ס ה"י נשכר וליע לעניד במ"ס מהא דאנס בז"ק דק"ו ה"ל. שוב ראיתי במל"מ פ"ב מגילה מיפסע פשיטא ל"י דכל שגס עלמו

דפירסוס חמימא דקני' מימנא ואסור בהנאה דזה דווקא כשהמינו הכנר להיות נקבר עם המנא אבל בלא הומינו להיות נקבר עמו מותר ודב"ז חידש הראש מדנפשי' בפ"ג דמ"ק סוף סי' קכ"ו עש"ב: **ב"ש** חס מותר לקרות במגילה שמלוינת ואמר לא מיתבטי. ומבואר דעת הגאון דמגילה שמוקדת פסולה ואסור לקרות ממנה וכ"מ באור זרוע ח"ב סוף סי' שע"ג בשם הראב"ה דמדה ל"י לס"ת דפסול בנקודות כדאימא בחס' סופרים. ואמנם בשו"ת הרשב"א ח"א סוף סימן ש"ע כתב לענין מגילה המוקדת דמחמת הנקוד אין לה רואה שתפסול בכך ופסק כן גם בש"ע חו"ס סימן תרל"א סעיף ט'. ואם ה"י רואה דגרי הגאון דכאן והראב"י. לא ה"י פוסק בש"ע דענת יחיד להכשיר. ומ"ס בפסקי חו"ס נאמח אות רכ"ח כשכתב עורא התורה עשה נקודות וכו' שם הכוונה על הנקודות שלמעלה על קטת מיכות בתורה כמו שנקוד על א"ו ועוד וזאת כמבואר למעיין באבות דר"י פרק ל"ד ועיין ערוך ערך נקוד ג'. אבל הגיבוד לקריאת התיבה שפיר י"ל דפוסל הס"ת שזה כהכחשת תורה שבע"פ המדומה בהמסורה ובהמקרא וה"ל במגילה כמה דרשות חכמים נרמו בדוה"ק יבגחיבה בלמי מוקדת. ולזה לכתחלה אסור לקרות ממנה עד שהסיר הניקוד דהוי כמלוא הבאה בעצירה והכן:

ב"ש דגדה שלא טבלה אם היא באיסור כרת ואמר איהא. וכן טבילה לגדה מה"ס מנין ואמר ק"ו ממנעה. עיין בתוס' יומא דף ע"ת רע"א ש"כ בשמו ונ"ן ג"כ בדביתו בחיי עה"ס פ' מלועט שכתב נמלא כהוב בתשובה שאלה למר יהודאי גאון טבילה גדה מה"ס ק"ו מנוגע במשכבה ונתכונו לחשובה זו. ועיין בהנא דבי אליהו פט"ו דשם כתב ופלא לא למדנו טבילה לגדה אלא מקצו מוז' יעו"ש. אך דלפ"ו יקשה איך כתב דזה שלא טבלה היא באיסור כרת וכ"מ בש"ס חולין דף ל"א סע"א עון כרת. התרה ע"ש ואם גוף טבילה נלמוד מקצו. הרי קי"ל דאין עונשין מן הדין. שו"ר גם בספר פענח רא' עה"ס פ' מלועט שכתב טבילה לגדה מה"ס ק"ו ממנעה וא"מ והלא אין עונשין מן הדין וי"ל דאין עונשין לחלקות אבל לאיסורא ילפינן עכ"ל ולא ידעתי אם כוונתו לומר דווקא לעונש מלקות אין עונשין אבל לאיסורא ולעונש כרת ילפינן ואולם בתוס' חולין דף קט"ו ע"כ ד"ה מה מבואר דגם שגס כרת אין עונשין מן הדין ועיין ג"כ ברש"בם ב"ב דף פ"ח סוף ע"ב וכ"מ בספרי פ' נשא ועיין להמורתי בפ' אמור ואמנם כראש דווקא ללמוד עונש כרת ע"י ק"ו בזה י"ל דאין עונשין מן הדין כמו שכתב ב"ד שאין למידין מקצו. אבל היכא שהעונש בזה כתיב בקרא אלא שאלו למידין בק"ו להרחיב בו האיסור

וזהו ה' בא היום פטור המזיק כמש"כ חו"כ ב"ק דמ"ה ה"ל והר"ז דומה לזרק כלי מראש הגג וכו' אחר ושכרו פטור ע"ש. ותמיהני שלא העיר מדברי החוס' ה"ל במקומו. דים מילוק בין זרק כלי מראש הגג בין חץ על הכלי. וגם מהא דאבנא. ומהא דלכחא הרוח ה"ל. וע"פ אין זה פסוק כ"כ לחייב המזיק כמש"כ ר"ג שלי"א. והנה כ"ג הביא ר"א לרדב"ו מהסו' דב"מ ר"פ המפקד בשומר שקנה הכפל. דפריך א"ה אפילו נזות וולדות נמי. אף דלא הפסיד להשומר כלום בזה ע"י הגניבה. דגם אם לא גנב לא ה' לו הנזות וולדות ע"ש. ולענין אין זה ר"א דהשומר נכנס תחת הבטלים. וכמו מוכר עבדו לקנס בניטין דמ"ב. וה"ל כל שמשלם השומר כל זכות שה' שייך להבעלים שייכים עמה להשומר. גם הר"א שהביא כ"ג שלי"א מוגיעין דמ"ב במוטוב גט ש"חורו רחבנה לרבו. נהי דלא הפסיד כלל דסו"ס לא ה' לרבו שיעבור עליו. לענין הא מובאר בחוס' שם הטעם כיון דקנסו לרבו חבלתו נמי לרבו. דמה לי קטלא כולה מה לי קטלא פלגא ע"ש.

ובהיה רב"ק דע"מ דגנב פטור עלמו בכבש. שדחה הר"ג שלי"א דשם הטעם משום דה"ל להקדש וליכא בעלים ע"ש. ואם כי כן מובאר בתשו' מוהר"מ ב"ב ס' תרי"ד ע"ש. אבל הא ידוע דיש מחלוקה הפוסקים בזה. ויש שהביאו ר"א מהא דגנב פטור עלמו בכבש משום שלא הפסידו. וע' בתשו' מוהר"ש"מ ח"ד ס' מ"ז. וע' בשמ"ק ב"ק ר"פ הנוזל ומאכיל שכתב ב' הרמ"ה ז"ל דרלה מזה גובה רמז"ג דוקא פלגא מהאי ופלגא מהאי. או כולה. אבל כולה מהאי וכולה מהאי לא. דכשעלים האחד נפסק חבירו ממילא. כיון דהדר ממזגא למארי ע"ש.

ועיקר הסברה שכתב כ"ג משום דכתיב מכה בהמה יסלונה. ואין תלוי כלל אם הפסיד להבעלים אם לא. לא ידעתי. דהא גם בנתינת השור כתיב וחלו את כספו. ואע"פ"כ העיקר תלוי רק בזה שהפסידו הגניבה. כמובאר בש"ס. ובכ"ז אינו כחולק ע"ד רבו ח"ו. רק בחלמיד הדין לפניו ומבקש תשובה מאהבה. להנמיך בדרך אמת. להבין אמרי בינה:

(ב) שאר בעירי פה נמצא אברך אחד בן תורה וכו' פה מבחורים המתמידים ועסק בחורו ונשא אשה מעיר יעדלינסק הקרובה לפה בזה הנגיד. ודר עם אשתו איזה שנים בעיר יעדלינסק ועסק במזמ"מ. ופחאוס נחודע כי גירש את אשתו בעיר ווארשא. וה' לפלא בעיני כל שומע. ועתה הנה הבטל לוועק כי אשתו ה"ל רחמה אותו בערמה. והגידה לו לאשר אביה רולה שגירש אותה. לואת היא מבקשת ממנו שיגרש אותה בערמה. למען להוליד ש"י מתוך מאב"י. ואח"כ ידורו

באהבה ונתיבה במקדש. והבטל האמין לרביה. ונסע עמה לווארקי לגרש אותה שם. אך הר"ז שלי"א הרגיש בדבר ולא רלה לסדר הג"פ. ונסע עמה לווארשא וגירש אותה שם אלל מילא מהגר. ואחר הגט פנתה האשה אליו עורף. ואמרה לו לא ממני כי אינך עוד בעלי. והנה הר"פ דהבטל אינו נאמן לערער על הגט שנתן בכ"ד בביטול מודעות כנהוג. אך האשה סיודעה בעלמה שנים דברי הבטל. הרי היא בחזקת א"א ואסורה להנשא עד שמתגרש שנית כדת. דאשילו להחולקים על מוהר"ל בגט שכי"מ שהביא הבי"ש בזה"ש ס' קמ"ה. הטעם רק משום שהגט חל מיד ויתן כדון ומא"י. מלחא אחריתי היא כמש"כ הבי"ח שם בס' קמ"ח. משא"כ בזה דמעיקרא ה' בטעות ובערמה. ולא ה' דעמו ורלונו לגרשה כלל. וכל הדינאליס והמודעות שעשה בכ"ד בעת נתינת הג"פ הא הכל ה'. בטעות. וכבר ראיתי כן בתשובות הר"י בן הרמ"ש ז"ל. ואין הספר אחי כעת וראיתי בתשו' נפ"ח אה"ע ס' ל"ז הביא תשו' הג"ב אה"ע ס' י"א ואב"מ ס' יו"ד סק"ב. דאין לבטל הגט משום טעות כיון דבעת הגט ביטל בפירוש כל ההנאים והמודעות כנהוג בסידור הגט ע"ש:

אך הר"פ דזה רק בטעות מבחון משום תנאי וכדומה. משא"כ בזה דהטעות בעיקר הגט ולא ה' כוונתו כלל לפטרה בגט זה. ועפ"י אה"ע ס' קמ"ה סק"ו. טוב ראיתי בספר נחל יצחק אה"ע ס' ל"ז שהוא והגאון אבר"ק ווארשא ז"ל הסכימו שניהם לפסול גט כזה. ועובדא זו גרע טפי מעיבדא דשם מטעם שכתבתי. וכמש"כ בתשו' הר"י בן הרמ"ש ה"ל. והנה כתבתי שני מכתבים לאבי האשה ה"ל בזה ולא השיב לי מאומה. ושמעתי כי מקלו יגיד לו אשר הגט כשר. לואת הנה העליתי הענין לפני חכמי שפי"ת והם יגידו בירור הדין בזה עפ"י דת מוה"ק. וכפי דעתי מהראוי לעשות קץ למעשה מעשותים כאלה. ולתקן חקנה קבועה אשר סידור ג"פ וכדומה יהיו רק במקום כ"ד חשוב במקומות ידועים. כמש"כ בהגהש"ל בסופו דק"י ע"ב ע"ש. וכבר התעורר בזה יו"ט הגאב"ד"ק קינלס שלי"א כמש"כ:

מנחם מענדל' וויינגארט ברי"א ז"ל
החופק"ק הג"ר.

סימן ח

ב"ח מה ווארשא

בתו"ב (ברייחא דרבי ישמעאל) מבנין אב מכתוב אחד בינ"ד לא הרי המשכב כהרי. המושב ולא הרי המושב כהרי המשכב וכו'.

והנה בירושלמי ב"ק (פרק א' הלכה א') מובא ברייתא זו בזה"ל לא הרי מושב כהרי משכב א"כ משכב

קאי על זה שנחתך ממנו לא על האחיזה נופא דסני
 נכ"ס ואכ"מ חמס הפסוק בסדרת רמב"ם ז"ל דכיון
 דפחות משל על שלם פהור מכלום היו זה שיעור מזל
 הדיון לא על חשיבות (ועי' וימות ק"ג:) ח"ס מעלות
 שיש בו שלם על שלם כו' כיון שנכנס רובה לבית פהור
 עמלתהו ובמהרה"ס שם דהקפיד לדימא כחומי מתחת
 שיעורי וליכא ג' על ג' ועי"ש מה דתתא כפרס"י ז"ל
 ומוכה דזה דבעי ג' על ג' אינו משום חשיבות דאי לא
 הי' שייך כחומי מתחת שיעורי פהרי ח"מ השב"ה הוא
 אצל בני אדם וכעין סברה רש"י ז"ל בשב"ה (ז"א.)
 לענין נקמה בשב"ה דכיון דתלמי בחשיבות בני האדם לא
 משגיחין מה דלפי הדיון לית ב' שיעורא ומוכה דשיעור
 ג' על ג' הוי שיעור עלם דמנהג והרי מדינא כחומי
 מתחת שיעורין ולכן ח"ס דלא מהני לזה מה דחתך
 ככוונה והשבו לשויה כדבר שיעור. דרך כמה שהשיעור
 מזל חשיבות מהני חשיבות האדם בחשיבות השיעור אבל
 מה שהשיעור מזל הדיון אין כזה חשיבות אדם לחדש דין:
וכזה מוכח בירושלמי פ"ו דשבויות (הלכה א') גבי
 ואלו כלים למה שהן שמואל אמר עטנו שני מחסין
 והודה לו באחת מהן חייב אמר ר"ח והן שיפות שחי
 פרושות ויע"ש ובתוס' שבויות (ל"ט:) ד"ה מה יע"ש
 הנה דלף דכלי הוא דבר חשוב ובמבואר בבבלי שם ב"ס
 שבויות הדיונים ועי' רש"י וחו"ס שם שראוי למלאכה גדולה
 ח"מ לא מהני החשיבות רק לשיעורא דשמי כסף שהוא
 מזל דבר חשוב אמרי מה כסף דבר חשוב ח"ס כלים דבר
 חשוב אבל שיעורא דפרושה שאינו שיעור מזל חשיבות
 רק שיעור מזל הדיון זה אינו מועיל מה שהוא דבר חדש
 דמ"מ הרי אינו שום פרושה ועי' בר"ן פ"א דקדושין
 גבי פטיון הכן דיכול לומר לדידי שיה לי ה' סלעים
 דמ"מ כשאני שום פרושה לא מהני לדידי שיה לי שאין
 בזה אחשבי' דאדם לחדש שיעור עלם שמזל הדיון יעושה
 וז"ל ב"רמב"ם פ"ו ממעילה (הלכה ו') דשריין הקדש על
 כלי שאין בו שום פרושה הנה דחשיבות הכלי מהני גם
 לשיעור הפרושה ורמב"ם ז"ל לשונו "בפ"י טעון ונשטן
 (הלכה ה') דאם עטנו עשרה מחסין כפרושה וכפר באחת
 חייב יע"ש ובש"ס דין בשבויות (מ"א:) היה דס"ל
 דשיעור הפרושה אינו שיעור עלם רק שיעור מזל חשיבות
 ואכ"מ ומבואר מב"י דלשיעור שמזל הדיון לא מהני מה
 דחשוב אצל האדם ומ"ס פחות מג' על ג' דמהור בכל
 מקום הוי שיעור עלם ולא מהני מה דקאיע ככוונה. ואף
 במקצת לאחיזה בעי ג' על ג' ולפ"ו נראה כיון דמשכב
 שיעורו בששה על ששה כדמוכח בחפץ שאינו חשוב ושיעורו
 בששה על ששה דזהו עלם השיעור הראוי לשכיבה. וא"כ
 לכאורה ח"ד מהני בגבד וסך פחותה מששה על ששה
 כדתנן במעילה (י"ח:) הלא מה שהוא שיעור בששה לא
 מהני חשיבות ועי"כ נראה דשיעור העלם בני משכב
 הראוי לרובו וכדתנן גבי שומאם בכמה דוכתי אס רובו
 של זכ נופא עליו (ועי' שם ז"א) ובמהה דוכתי כזה.
 ועי"כ מזל שיעור שהיא מהלכות שיעורין בני כרוב ששה
 לפחות עליו שם משכב וזה דכתיבין יותר הוא מזל הגדר
 של שיעור החשיבות דלף דמשכב הוא אבל אינו משכב
 חשוב ועי"כ שפיר מהני כשק וכגד פחותה מששה דמה שהוא
 יותר מרוב ששה הוי שיעור עלם ולענין חשיבות הני
 חשיבותיהו בהכי וא"כ יחא שפיר דמקצת ככוונה לא סגי
 בפסח דנהי דהוא חשוב אבל ח"מ לענין שיעור חשיבות
 שהוא נדר שיעור מזל הדיון לא מהני חשיבות רק אם ית
 עליו השיעור מזל הדיון ודיון משום חשיבות מהני כשק
 בה' ספחים וכפ"ג אבל אין כזה החשיבות. נגד שיעור

כספה יסמא יסמא משכב נד' ספחים מפני שמא משכב
 בארבעה ספחים יסמא מושב כספה וכו' מוכח מזה
 דשיעור המשכב נד' ספחים. וזה י"ע מהא דמעילה ודף
 י"ח. הנה קולר מכולם שלשה יעשה מהם בגד למשכב
 שלשה למושב עמא לאחיזה כל שהוא יעו"ש הנה דשיעור
 המשכב בשלשה ספחים וכבר העיר בזה במח"ס שם:

והנה לפי דברי הר"ם (בפרק כ"ז דכלים מ"ד) הכוונה
 בהא דמעילה (י"ח) למשכב שלשה כלומר לעשות
 עליו למשכב כגון לכת או לבסת או לשאר דברים המיוחדים
 למשכב שיעור המלאכה בשלשה ספחים עכ"ל. א"כ י"ל
 דהירושלמי מייירי בעשאו משכב לא עליו למשכב שפיר
 בעי' ד' ספחים דשאני עליו דחשיב אבג המשכב דדומה
 לכתב אות ו' והשלימו לספר וכן אורג חוט אחד והשלימו
 לבגד דמחייב בשבת כש"ס שבת (קד:) יע"ש דהוי דבר
 חשוב. משא"כ בעושה משכב כע"פ. ועי' רש"י מעילה (י"ח).
 ד"ה למשכב ג' אס חייב עליו לעשותו. למשכב כגון למוסרו
 בכסת יע"ש. ובתוס' סוכה (י"ז:) ד"ה כדתנן וזה כדעת
 הר"ם אך בריבוי נרשם ז"ל השמיט דחייב עליו וכתב דמכיון
 דשלשה ספחים ראו לעשות עליו לבסת קרוע עממא משום
 משכב יע"ש ולפ"ו אין לחלק כמ"ס:

והנה בטעם הירושלמי דהנה רמב"ם ז"ל בפרק
 כ"ג מכלים ה"ג כתב אבל הקוצץ ככוונה
 אפילו ספה על טפח למושב או ג' ספחים על ג' ספחים
 למשכב הרי זה חתמא כדדרם יע"ש ומבואר דזה דשני
 למושב כספה ולמשכב בשלשה ספחים הוא דוקא בקוצץ
 ככוונה אבל אם נחא חתיכה של חפץ לא עממא במשכב
 רק בששה ספחים כדל"י. בהרי"ס יע"ש. וזה י"ב דכיון
 דמבואר בהרי"ס כפ"ו דכלים דשיעור משכב בחפץ הוא
 ששה ספחים על ששה ספחים א"כ הוי דזהו שיעור שכיבת
 האדם ועי"כ הא דמהני בקוצץ ככוונה בפחות הוא כמ"ס
 כפי"ה להרמז"ל (בפ"ו דכלים ד') מולא אס לקח האדם
 בגד וכו' או חפץ וחתך ממנו במקצת ושוי על המדה
 והוא ענין מקצת הנה זה הטעם יסמא כו' לפי שנחתך
 ממנו באומדנא והוא חישוב אלו"ט יע"ש א"כ מכיון דזהו
 מעטם חשיבות למאי זה אימקריך למשכב ג' ספחים הא
 ממ"ל שיעור חשיבותה הוא ששה ספחים וחשיבות הרי הוא
 אפילו כספה:

אמנ הברור ד"ס בעניני השיעורים שני בדרים הא'
 מהלכות שיעורין ראונו לומר שהשיעור הוא מזל
 הדיון דדיון התורה שבכזיר משיעור זה לא יחול עליו שם
 ודיון שאלו לחדש על הדבר הכ' שאין השיעור מזל הדיון
 אלא מזל חשיבות דמדינא הוי סגי גם בכזיר מהאי
 שיעורא אלא שבכזיר שזכיר מהני אינו חשוב אצל בני אדם
 לכן בעינן כשיעור החשוב. ולע"ד נראה דזה המכיוון
 דבב"ר הרמב"ם פכ"ג מכלים ה"ג דפירש הא דמעילה י"ח.
 ולאחיזה כל שהוא והוא שלא יהי' פחות מג' על ג' שכל
 פחות משלם חלבוות פהור מכלום יע"ש. וראב"ד ז"ל
 חמה וועי' שם דר"ה לתרץ דמעילה שם דלאחר כל
 שהוא מייירי במקצת לכן ומהה כמ"ס שהרי דברי
 רמב"ם ז"ל מפורסין דמייירי במקצת לכן ומ"מ התנה שלא
 יהי' פחות מג' חלבוות והיחא כל"ס מולא בשיעה מקובלת
 במעילה (י"ח. אות ב') מבואר דהא דמהני מקצת ככוונה
 היינו מנגד שלם או חפץ אבל אס ה' פחות מג' כגד
 וחתך ועשה למשכב לא מהני יע"ש וכן מוכח מפרסום
 ברא"ש כלים. סכ"ז משנה ד' שכתב הלשון אבל אס חתך
 מנגד שלם יע"ש ומבואר דמרתוי בעי כוונה ובא מנגד
 שם א"כ יתכן דסך והוא שלא יהי' פחות מג' על ג'

דאמרי' בן לענין אשה עיני תום' סנהדרין (דף ס"ו).
כד"ה לרבות. איב נוכרתי מנמי' נדה (דף זכ). וערכי'
(דף ג. ב.) למרבה קטן מאיש איש לענין עומדת זיבה.
ועיני בתום' יומ' פ"ב דנכחים (משנה א'). דהיא מקטע
לדון מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות עיי"ש:

שוב ראיתי פלא שבתרנוס יונתן מתרגס על כל איש
איש שבתורה נבר עלי או נבר סיב. ובלי סי'
שכונתו מקטע דהוי מיעוט אחר מיעוט. ולפי' למה
קטן וקטנה פטורי מאיסורי עריות. ואין לומר דהלך
מעטי' קרא דמאיש אשר ינאף וגו' דרש' לערכין (דף ג. ב.)
להוציא את הקטן ועיני כסנהדרין (דף כ"ב). ובקדושין
(דף יט.) ותחושב כזה קו' התום' במקומות הנ"ל דל"ל
למעט קטן הא' קטן אינו בר עונשין ככ"מ. ולא יאכל
כפ"ו דהוי' לרבו' מקטע מיעוט אחר מיעוט כנ"ל. אבל
למעט. וכה"ג הקשו התום' בפסחים (דף כ"ג.) כד"ה
שאי' לכתב לא יאכל ונלא לכתב לא יאכל' לחוקי' ולא
כעו לך וע"ש:

(י) **ק"ל** מלך ע"ד התום' דקדושין (דף ס"ג.) כד"ה
יודים וכו'. דה"ה דהוי מלי' לשנוי שאני
קונמות דקדושת הגוף וניהי וחל אדבר שלבלי' גם למלך
אין אדם מקנה ומקדים דבר שלא בא לעולם. יעיי"ש
ועיני סו"ת הירוש' (ס' גל'ט) ובבבא יוסף ויד' (ס' רל"ד)
וכ"מ פ"ב מה' נדרים ועקלה"ה (ס' קי"ו)
דקדושת הגוף חל אדבר שלבלי'. וק"ל מלך דהא מבורא
בקדושין (דף ס"ב.) דבאומר פירות ערוגה זו וכו' יהי'
תרומה על פירות ערוגה זו מחוברין כתיב' דלא מהני
כ"א לר' אליעזר בן יעקב דס"ל אדם מקנה דבר שלבלי'
והרי מבורא בתמורה (דף ג. ב.) ובנכחים (דף מה.) דתרומה
הוי קדושת הגוף. וכ"ה בירושלמי פ"ה ריבנות (פ"ה)
א' דלון למדין קדשים מתרומה לפי שאין למדין למד מן
הלמד בקדשים. והיינו דתרומה קודם מקרי כמו שביאר
הפני משה שם. ובקדושת כה"כ הרי למדין למד מן
הלמד במבורא בתום' ונכחים (דף ק"ה.) כד"ה מה וכו'
וע"ש דתרומה קדושה' ניהו. איברא דמירושלמי אין רא'י
ל"מ למי' דנכחים (דף ס.) דבאר למד אזלינן. שפיר
קאמר דלון למדין קדשים מתרומה גם אי תרומה חול.
ועיני' קדושין (דף מ"א.) שכן ישנן חול וכו' מלבד זאת
נעלם במחש"כ מהגאון פני משה דברי הירושלמי פ"ה
דקדושין (הלכה ד') דס"ל לר' ישמעאל דגם בחולין אין
למדין למד מן הלמד. והך בעי בירושלמי ע"כ לר'
ישמעאל קאי כמו שביאר הפני משה בעמ' במראה הפנים
שם אבל מהך דנכחים ודמורה קשיא. ואין לומר דש"ס
דקדושין שם (דקדושיב ר' אליעזר כ"י בין התנאים דס"ל
אדם מקנה דבר שלבלי' פליגא אשנוי דרב אשי בכתובות
(דף י"ט.) ואינו מחלק בין קדושה' לדמים לענין דבר
שלבלי'. דא"כ גם ר"ע ס"ל אדם מקנה דבר שלבלי'
ולאשכח נמי ר"ע. או דלא לחשוב גם לראב"י ומח"כ
קשיא וע"ש:

(יח) **ק"ל** ע"ד התרנוס יונתן (דברים כ. ז.) ע"ה"פ
ומי אשר ארש' אשה וגו' וילך וישוב וגו' פן
ימות בלחמה. וי"ל ומאן נכר' דקדש. אמתא ולא נכסה
יהך ויתוב' נבותי' דלא יגרסו ל'י מובה דלא חדי בליתנח'י
ויתקטל בקרבא' וכו' ע"כ. וכן תרגום על בנה בית וגו'
ונקט כרס שמא יגרסו החפא' דלא קבע מוזה ולא פקרי'
עיי"ש. ותמוה. לי. מלך דמה יעשה בדרשא' חז"ל בסוטה
(דף מ"ד.) לא לקח ולא לקח. (וסיכסוי מדלא כ' לקח
מעופא הוא למעט' לקחת איפור ע"כ) פרע לא למעט'
לפני

עלם שהוא מלך הדין. ומלך הדין בעיני רוב שיעור שכיבה
ובספסא הרי לוכא' רוב וזה ברור. ולפי' מכון היטב
הירושלמי דבעי במשכב ד' עפחים ולא סגי ל'י רשעה
ספחים דכיון דחזינן במפץ שאינו חשוב דשיעורו נשאה
עפחים א"כ מבורא דזהו שיעור הראוי לשכיבה ושכ
הרי השיעור עלם הוא רובו עכ"ס ולזה לא מהני מה
דמקצ' ככונה לחדש דין ועלם אינו מושל' ההשיבות
א"כ הרי בעינן ד' עפחים שהוא רוב הנראה לעינים
משיעור השכיבה שהוא השיעור העלמתי מהלכות שיעורין
ועי' חולין כ"ט. ובתום' שם דף קכ"ג: כד"ה עולת:
וראה בתוספתא דבלי' כ"ב מוכא' בתום' שכת דף
ע"ו. כד"ה תוספתא א' המקצ' למשכב אין פחות
משלשה על שלשה וכו' יעיי"ש וכן הוא בתום' סוכה דף
י"ז: כד"ה כדמתן בשם התוספתא יעיי"ש וזה נגד הירושלמי
וראה זה מלמדי' בראב"ד י"ל בפירושו לח"כ שביאר
הגירסא בירושלמי ב"ק יעמא' משכב בשלשה ועיי"ש דכתב
ואם ישאל האול' כיון דבעינן רוב משענתו עליו היאך
עמא' מוכב בעפסא ומשכב ב' עפחים וכו' תובתו אפסר
שישכב האדם על פחות מששה עפחים והרי שלשה הם רוב
משכבו ע"כ. הנה מבורא מדבריו ו"ל דבר חדש דהשיעור
דמאיו במפץ שזה על שזה אינו חשוב שיעור השכיבה
באולוס' דשיעור השכיבה הוא בפחות מו' דהא מחשבי'
שלשה עפחים לרוב משכבו וזה חדש. ויש מדבריו ו"ל
שם רא'י נגד סברא זו שכתבתי דגם במשכב שיעור מלך
הדין היינו שיהי' רוב משכבו ושיעור מלך ההשיבות שיהי'
משכב חשוב מהא' דכתב שם וי"ל דהא דבעינן למשכב
שלשה על שלשה דוק בגד שאינו כלי או תכשט אבל
בתכשט אס' משמש שכיבה עם מלאכתו אע"פ שאין בו
שלשה על שלשה עמא' מדרם כיון שבהם של ילדה וכופת
הראש משמאין מדרם כמה שהן והוא שובען עליו רוב
משענתו ע"כ. הנה מבורא מזה לכאורה דגם שיעור שלשה
על שלשה אינו שיעור עלם מהלכות שיעורין רק מתורת
השיבות. אולם באמת הכוונה להמספר של שלשה על שלשה
אינו שיעור עלם אבל מ"מ זה שיהי' רוב משענתו עליו
הוי שיעור עלם לא. במתרת השיבות וע"כ במשכב דלון
רוב משכבו בפחות מנ' על ג' הוי זה בכלל שיעור עלם
לא המספר רק מה שהוא רוב משכבו ולכן לא מהני כזה
זה דאחב"י כיון דע"י ההשיבות לא נעשה רוב משכבו.
וראב"ד אין קאמר רק כמה דהוי רוב משענתו א"ז
סגי אפי' בפחות משלשה על שלשה וי"כ:

בנחם זעמבע מפראנא

סימן ט

מאמר חעלם דב"ר

(המשך משע"ת חלק ט' סימן ב')

(טז) **ק"ש**ה לי מלך הא דקיי"ל דפטורי הקטן
וקטנה מאיסורי עריות כמבורא במשנה
דכריתות (דף י"א.) ובסנהדרין (דף נה.) ולפי הגרסא
מש"ס יבמות (דף לר.) אפי' איסורא לוכא' על הקטן
דהא מוקי לה בשופעות מתוך י"ב. לאחר י"ב. וכן בכל
איסורין כן. כמו שהוכיח התה"ל בפסקים ובתנאים (ס'י
ס"ב) מיבמות (דף ל"ג.) דמוקי הא"ס דלייתי שתי
סערות בשבת. וק"ל דע"כ בעריות נאוו קטן כנדול
דהא כתיב (ויקרא יח. ו.) איש איש אל כל שאר בשרו
וגו'. ובכ"ה ממעט קטן מאיש ובאין דכתיב שתי פעמים
איש ניהא דלון מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות. וכמו

ולא קאמר לאין לוקין. ובאמת להרמב"ם לוקין גם כגור
ושותפין כח"ס בפיה"מ ובר"ם ה' תמורה וז"ל ענין תמורה
עונש הוא. איש למה לקי תמורה כלל. דהא קיי"ל
דכל מקום שיש עונש דבטי אזהרה לא לקי חלאו דידיו.
ומה"ם לאו שניתן לאזהרה מיתת ב"ד אין לוקין. ועיין
חוס' מכות (דף ד'.) בד"ה שלא וכו' דלהכי לוקה העדי
זוממים משום דחשלומו ממון דידהו לא בעי אזהרה.
דאליכ לא ה' לוקין כמו לאו בניתן לאזהרה מכ"ד עיי"ש
וא"כ תמורה דהוי עונש ולהרמב"ם קנס היא. וקנס ודאי
דבטי אזהרה וכן מבואר בחו"כ פ' קדושים עה"פ לא
תגובו למה נאמר וכו' לפי שנאמר שנים ישלם עונש ששטני
אזהרה מניין ועיי"ש. וכן הוא בגור אר"י עה"ת (ויקרא)
יט ו'א) דהיוב כפל נקרא עונש שנתיק אזהרה. הרי דקנס
כ"ד אזהרה אי"כ לא לילקי אזהרה. ואין לומר שיש
ב' אזהרות לא יחלפנו ולא יומיר ובשאר עוד אזהרה למלקות.
ומהייב כזה קו' התוס' שילקה במונים. דא"כ חפ' הש"ס
בתמורה (דף ט'.) ולכתב לא יחלפנו ולא בעי לא יומיר
והא כ"ד אזהרה למלקות ב"כ. וכן משני בתמורה (דף
ד'.) לא אחי חד עשה ועקר חרי לאוי דחד מיהו לעקר
ועל השני ליכתב חלקות ונע"ש:

בג) ק"ר מאל דברי התוס' דמכות (דף ד'.) בד"ה
שלא וכו' בפ"י דברי ר"ם במשנה שלא השם
וכו' דמנוגה ל"כ אזהרה ולהכי לוקה. דהרי מפורש
בגמ' שם דר"ם ס"ד דעדי זוממים קנסא הוא וקנס ודאי
דבטי אזהרה. ובמ"ס הגור אר"י עה"ת (ויקרא יט ו'א)
דעונש כפל והוונס כו' מקרי עונש כ"ד אזהרה דכל
הני לא מהייב כבטל שיה לקח וכו' ועיי"ש. והיינו
כמבואר בב"ב (דף ע"ו) זה הכלל כל המשלם וימיר על
מה שהיוק הוי קנס. וא"כ עדי זוממים שחבלמים כלאר
וממו ודאי נקרא עונש שנתיק אזהרה ולמה ילקו לר"ם
ליריד שיון גדול:

בד) ק"ר על הרמב"ם (שהבאתי ב"ר) כ"ה כ"ב) דענין
תמורה קנס הוא שנקבו הכתוב וכו' אי"כ
מה מהב"ב ל"י כ"ה"ס תמורה (דף ג'.) או קנס עושה
תמורה דהוי מנינו עונש וקנס לקמן וגם למה מחייב
בקנס הא לא עבר על לאו דלא יחלפנו שמינו בר חיבורא
וטונס. וכמו שהוכיח בתה"ד בפסקים ובא"ב (ס' ס"ב).
וגם מה מצע"י ל"י או עכ"פ עושה תמורה. וכמו כן
הקב"ה למ"ד בתמורה (דף י"ז) דשנוי מיתפס בתמורה
ולמה קנסו בשנוי דלא מצינו בקנסות דאורייתא דנקטו
בנוי אמו מויד ונ"ש:

בה) ק"ר מאל דר"ם דכ"ל דענלה ערופה אין משמאה
סומתא אובלין וכדלוי"ה הש"ס בכורות (דף
י') מאלא קמי' ומורה ר"ם בבב"ב כה"ל ובענלה ערופה.
ולמה יגרע מפרה דהפמאה סומתא אובלין הואיל והיתה
לא שעת' הנוצר ומבזה דלמור ה' ר"ש פרה נפדות ע"ג
מערכה וכלא' בב"ב (דף ע"ו.) וסולין (דף כ"ה.) והרי
גם ענלה ערופה יש לה פדיון כמבואר בהוספא פ"א
חומר בחוקדשין שאין נפדין וכו' ומש"כ בענלה וכו'
יעיי"ש אי"כ ה' זה שעה"כ בהו"פ עה"ת ונ"ש:

בז) ק"ר מאל על דברי הלבוש בעט"ו שהביא בה"פ
(ס' רפ"ו) סק"ו. דהיינו עשתי דשואבות
עכ"פ סופר מאזוזה משום דכתיב למען ירבו ויחכסו
דמכ"ס מרבינן בכל בושפות כלא' בימא (דף י"א) והולין
(דף קל"ה) ובעכ"ס ל"ש זה שאינם השליש בתיים עיי"ש.
וכיה במרדכי בופ"ק דעיי' שלא הקפידה התורה על רכוי
ימים ועיין מנחת הינוק (מנחה מל"ג) וק"ל מאל דהא מרבינן
בסנהדרין (דף נ"ג) מקרא דלאר יעשה האדם והי כה"ס
אפי'

לכ"ה וכו' ובאלמנה לכה"נ אי"ל לומר שמה יגרום
אחפא כמה דלא לקחה ולא חדי. שהרי כהן הגאון נשים
כעבודה סטל עד שידור הנאה לגרשה כמבואר בכורות
(דף מה.) וכו' ש"ך פ"א פ"א כמה דלא חדי זה ונע"ש:
יט) ק"ר עי' התוס' סולין (דף קטו.) ד"ה מה וכו'
שמחה על ר"ש דס"ל בב"ה מותר בהנאה
ולא חייב מקרי דערלה וכלא' הכנס' כלאי ב"י. וק"ל
מאל שהרי פריך אק"ו דאיסי מה לכלאי הכנס שכן לא
היתה לו שעה"כ. ומשני זאת אומרת כלאי הכנס עיקרן
נאמר והיתה לו שעה"כ קודם השרשה. והרי בהוספא
דעוקלין ומיחי לה במשנות דף ק"ה. ובכורות דף ט'.
קחשיב חתם בב"ה וכלאי הכנס כדאי חייב אסורי הנאה
וקאמר דבולן מסמאין סומתא אובלין ופליג ר"ש ואמר
כולן אין מסמאין סומתא אובלין ומורה ר"ם בבב"ב כה"ל
הואיל והיתה לו שעה"כ. הרי דר"ש שאני כשר כה"ל
מכלאי הכנס. מאלא קאמר ומורה ר"ם בבב"ב כה"ל וכלאי
הכנס דכה"נ דייק הש"ס בכורות דף י' וא"ל חיתא
דלאחר ערישה שרי ר"ש וליהני ומורה ר"ם בבב"ב כה"ל
ובפסוק חמור ודברי התוס' נש"נ דע' דדברי הש"ס כ"כ
מקומות הנ"ל נפלים במחכ"ת מהב"ב מו"ה יוסף ענגיל
ר' מענדלין שהביא בספרו בן שורת (ס' י"א) מש"ס
דבכ"ס (דף פ"ג.) דר"ם לא שאני ל"י בב"מ כ"ן היתה
לו שעה"כ וכו'. וב"ב מקומות הנ"ל מפורש דנס לר"ם
שאני ל"י כ"ן שעה"כ וכו'. וכן מפורש בב"ב (דף ע"ו)
וסולין (דף פ"א.) דס"ל לר"ם פרה מסמאה סומתא אובלין
ואמר דכ"ל מה טעם אומר ה' ר"ש פרה נפדות ע"ג
מערבא והיתה לו שעה"כ ועיי"ש בפירש"י. וקאיא דברי
ר"ם אהר"י ונ"ש:

כ) ק"ר ע"ד הרא"ש שהביא הש"מ כ"ה (דף ו') דבמשער
בהמה דרמחא אהר עבירו ודאי ולא ספק לא
מהני אפי' רוב לחובי במשער דרוב לא יא' מחדר ס'
יעיי"ש. וק"ל דהא מבואר בכורות (דף כ"ז.) בהא קאמר
ר' יוחנן (דל"ן כרירה) דומיא דבב"ב כ"ן בבב"ב לך.
ופרש"י דמשער בהמה אחריב לנכ"ד כד' (שמות כ"ב)
בבב"ב כ"ן כן תעשה לבורך וגו' עכ"ל. והיינו דא"ס
אינו לבכור דלא חיתא בעש' (דמרתס קדוש) תגהו עיני
למשער בהמה כדאי' החס דף ט. הרי דדומיא דבב"ב
הייבא רמחא במשער ובב"ב כ"ן אינו כרור כ"ה מהמת
רוב כלא' בחולין (דף י"א.) וה"נ ימאל דמהמת הרוב
לחובי במשער ונ"ש:

כא) ק"ר ע"ד הרמב"ם סוף ה' תמורה דענין מה
שחפס בתמורה משום קנס היא דקנסו
הכתוב על שהחליף וכו'. יעיי"ש. אי"כ היכי קאמר
בתמורה (דף ד'.) חוץ ממשכע ומימר ומקלל וכו' דלקי
אלאו שחכ"מ. ונ"ס לא תיהי מימר דכדכורו עכ"ד משעה.
והרמב"ם כ' בפ"י המשניות שם וברמב"ם פ"א מה' תמורה
(הלכה א') דמ"י השמעה לחדו ות"ל דנקנס מהרואי
שהי' לוקה אלאו שחכ"מ. לפי' דמבואר במכות (דף
ד'.) דלא ילפי' חמולא שם רע דלקי אלאו שחכ"מ משום
שכן קנס. אי"כ קנס חקנס מהרואי למילף זה מזה. וכן
מבואר בחוס' שם בד"ה דנקנס לוקה ומשלם דילפי' חמולא
שם רע לולי דלני רחמנא כדי רשעתו בע"ז שהיא קנס
ולענין לאו שחכ"מ דלכא גלוי יולף זה מזה ונע"ש:

כב) ק"ר נתי ע"ד הרמב"ם הנ"ל דתמורה קנס היא
שקנסו הכתיב כ"ל. וכי"נ מש"ס דתמורה
דף כ"ז) דתמורה עונש הוא דקאמר דכ"ה אשה לא ענדה
תמורה דבי אמרי' השוה הכ' אשה לא"ס הש"מ עונש השוה
כלל. ובב"ב דנאמר ליתא דכור ושותפין אין עושין תמורה.

אפי' עכ"פ שמוס. כמורה הרי דשייך וחי בטכוסים כמו בישראל. ומשום דגם עכ"פ כפי חיי' וכ"כ. הרמ"ם נחמה שליט. ומדמה להאי דאמרי' בקדושין (דף ג"ד) דנשים חייבות במזוזה משום דאמרי' כפי לא בעי חיי' וה"ל עכ"פ ומתוך כזה קו' החוס' דכ"כ האדם ממעט עכ"פ. דכאן שאני דמכ"ב וחי' וה"ל עכ"פ. עיי' שם. הרי דחי' כהם גם עכ"פ ככלל. ומשום דבעי חיי' ולמה לענין בית שמוסות עכ"פ נמטע. שמוסות עכ"פ ונע"פ :

בז' תמונה

לי מחד דכרי הראב"ד. בסירוסו לחי"כ ר"ש ויקרא דאפי' למ"ד. בעירובין. (דף ז') ור"ה (דף ל') נסים שמוכות רשות. ח"מ מותר להם למחוק אפי' במקום שיעברו. ע"י זה איסור תורה דמינה נשים. רשות כמו להקדים חובה. וכמו כן בתמונה לציית מותר להם ללבוש אפי' במקום כלאים כמו בלגנים. ועיין בספ"ח ס"ג מה' מעשה הקדמות ש"ל. בעין. זה בשם הק"א עיי"ם. וכ"כ מתוס' קדושין. (דף ל') ד"ה מעקה דג"מ במה דאמרי'. במעקה דהוי מ"ע שאין הוי"ג שיהי' מעקה. עשה ול"ת ולא ידחה ל"י עשה. ולמה לא כ' דג"מ שידחה לידרוהו מ"ע דמעקה ל"ה. מכלל דגם אי רשות דחי'. אבל מאל' תמי' לי מנמי' מנחות (דף מג.) דדייק מרב יהודה דס"ל לציית מ"ע שאין הוי"ג מדרמי תכלתא לפירושו' להיטע' בימי' ולבטל מה ראי' הא גם אי רשות דוחה. וכן בפסחים (דף י"א.) מעקה הש"ס בפשיטות אי נשים בשני רשותא מלי' דוחה א"ה השבת ודברי הראב"ד נע"פ. ועיין ונחמ"ס (דף ק.) הא רבי יצחקאל דס"ל לה יטעא רשות. ופירש"י ותוס' הלכך לא תדחי' מלות פסח כשכיל רשות דשומאה עיי"ם. הרי דרשות לא דחי' ואכתי' :

בז' ק"ר מחד דכרי רש"י

מנחות (דף ק.) סע"א דמ"ה קסבר דה"ס דלילה אינו מחובר ומן השום דהלילה הולך אחר היום הלכך מקדש ל"י כ"ס לקומץ דומנו היא אלא שאין עבודת לילה כשרה עכ"ל. והא קו"ל דלענין קדשים היום הולך אחר הלילה כמבואר בחולין (דף פג.) ותמורה (דף יד.) וכ"כ רש"י בעלמ' במנחות ס. ע"כ במשנה. ועיין בספ"ח חסד סופר וי"ד (ס"ו ו') דגם לענין הקרבה כן ולגז' דווקא לענין אכילת קדשים וכ"כ חש"ס דחולין דגם לענין שהיטת או"ב כן. ודברי רש"י נע"פ :

בט' ק"ר מחד על הרמב"ם

דדעתו דהלכה למשה מסיני לא תתלא מחלוקת. וכ"ה ברש"י סוכה (דף לח.) דד"ה באתא וכי' אי"כ היכי נפרנס קאי דתוספ' ס"ג דנויר דלעני' כ"ס. ור"ה אי' הא"כ מדיר בנו כנויר. ל"י יוחנן דס"ל בנויר (דף כ"ט) דהלכה היא בנויר ונע"פ :

ד' ק"ר מחד שיטת ה"ר פר"ק בהביא הב"י או"ח (ס"ו תר"ח) והקרבן נתחלף מ' הישן ס"י כ"ב כ' ש"כ משיטת הרמב"ם ב"מ המלות שהביא הרא"ש. דהיכי נפרנס האי דע"ז (דף ג"ז) דפריך. והא אמר רבא מצטער פטור. ומה קושא דהא קמבעטו והנכו. חן הסוכה ל"חרי כדמשמע ב"ס ונע"פ :

לא' ק"ר מחד דכרי הסיטת חקובל

וזכר"ס. ספ' דפרכת הש"ס שכן הומר מכללו לא ה"י ב"ה פירכא ק"ל דהו. ולא פריכין ל"י כ"א בחדא מתרת' ועיי"ם

ובחולין (דף קסז) כלל דר' מרדכי ס"ס. ומחד תמי' לי שהרי בכחויות (דף לב.) מה לחולל בחכירו שכן הומר מכללו. ובחולין (דף קכ.) לא ילפי' חלב מחדא מנייהו משום שכן. הומר מכללו הרי. דפריכין פירכא ו' גם כללו דחדא מחדא ונע"פ :

דב' ק"ר ע"ד רש"י

ניטין (דף מז.) דמלות הפ"ח חרומה לא הוי מלוא דרמ"א עלי' כמו בכורים ואינו מחייב כ"א כרומה לאכול. וכ"ה בשו"ת הר"ם או"ח (ס' קכ"ח) ודלא כסו"פ יו"ד (ס' ח') סק"ז שלא כ"כ ומת' ל"י שיטת. רש"י. והר"ם הנ"ל. מדברי. מבינלמ' שהביאו. החוס' המורה (דף ז') בד"ה שהקדים וכו' וקדם בכורים למרומה משום דבכורים נאמר כה ד' שבות וכו' משא"כ בחרומה וכ"כ רש"י סע"א בד"ה מסי'. ולמה לא קאמר בל"ה דיוקדם בכורים דהוי מלוא דרמ"א עלי' למרומה דלא. הוי מלוא דרמ"א עלי'. וכעין זה בשו"ת הרשב"א ח"מ (ס' יח.) דמלוא. דאפשר למעקרה כחלון דמעקרה ולא דחי עשה ו' ל"ה וראי' מכתובות (דף יו') וכ"ס דגרעה ע"י ממלוא. לא"א למעקרה. ורמ"י עלי' כע"כ ונע"פ :

דג' ק"ר על שיטת רש"י

פסחים (דף כט.) דר' נחמיה בן הקנה לא ספר אלא במיד דבר ברייתא היא ולא בשוגג. דהרי מפורש להיטור' ביירושלמי ס"ז דחרומות. (הלכה א') ופ"ג דכתובות. (הלכה א') דמבע"א ס"ס אי כרת פטור מלכות לרנכה"ק. וקאמר דל"י יוחנן ליכא למכוי מודי דכ"ס דמ"ל ש"ס מכות אלא מיתח' כ"ד כ"ס ש"ס מכות אלא כרת. ומייתי' פלוגתא דר"י ור"ל לענין ח"מ שגנבין המוכא ב"ס דין בחולין (דף פא.) והרי ל"י יוחנן לא הוי מכות אלא מיתח' כ"ד כ"א בשוגג. ושיטת רנכה"ק במיד הוי דכה"ג. במיתח' כ"ד ל"י יוחנן אינו לוקה. ולמה ל"י. יוחנן ליכא למכוי. ופ"ג דבעי הירושלמי אי' י"ס מכות אלא כרת בשוגג. ומייתי' דבמחזון כה"ג פטור ולא כרש"י ונע"פ ושאלתי. זה רבות בשנים להרב הגאון החסיד מו"ה יצחק הכהן ז"ל פייגענבוים מו"ס דפ"ה וגם הוי הניחה ב"ע :

דז' ק"ל מחד ע"ד הרוקח

(ס' סכג.) דמלות מילה שלא בזמנו הוי משלומין. דיום השמיני ומדמה לה לחיגר כיום טוב ראשון ונחשט' כיום שני. עיי"ם דהיכי נפרנס מה דמבואר בגמ' קדושין (דף כט.) וברמב"ם וכל הפוסקים דאם לא מהל"י אכזה מחייב הוא לחול את ע"מזו בגלותו. והא מבואר בחגיגה (דף פ.) דלמ"ד דס"ל דשני משלומין דראשון מאן ללא חזי' בראשון לא ח"י כשר וא"ל משלומין כלל. וקטן שנתנדל בין ב'. פסחים פטור חסד' שני למי' שני משלומין דראשון ומבואר בפסחים (דף לג.) וברמב"ם ס"ה מה' קרבן פסח (הלכה ז') וז' הפעם לפי שניס חובתו ה"י. פטור. וא"כ. הי"ז נוחא במילה למה מחייב. איהו. ועיין בפ"ה המשניות להרמב"ם פיראד"מ שהשעה שנגשה כן י"ג נסער כל אדם מיתילו ודברי הרמב"ם הללו ה"י כהעלם עין מהרב מנחם חינוך מלות מילה שנתמסק בזה ולשיטת הרוקח נוחא דהחניפ' לעולם על אביו ונע"פ :

יצחק בצלאל מארגענשטערן מווארשא
בעהמ"ס מאה שערים

סימן י

ב"ה מה ווארשא

כבוד של תורה

מאמרים מיוסדים ע"ת קטעים מספרי דברי דוד

(ר"ת דברי שמי ושם אבי דוד בן יחזקאל)
ממה שחנני הש"ת לעצמו הרבה דברי חז"ל
מבוארים בתורה כמו שאמר בגמרא (תענית ט
ע"א) מי איכא מידי דלא רמיזי באורייתא וזה
הוא כבוד של תורה. כבודאן ברש"י (סוטה ס"ט
ע"א) שה"י נותן לבו לדרוש כל קוץ וקוץ של כל
אות וב"ש תיבות ותיבות ואותיות ותיבות כגון בת
ובת אני דורש וזה כבוד תורה גדול שאין בה
דבר דבטלה ע"ש ובירושלמי ריש פ"ו דפסחים
ר"י ועירה בשם ר"א כל תורה שאין לה בית אב
אינה תורה ויתר שלא אבוש בעוז'ו ובעוז'ב :

בראשית נפסקו כ"ב ויברך אותם אלקים לאמור
פרו ורבו ומלאו את המים בימים והעוף ירב בארץ.
הנה יש לדקדק דלמה לגי'ס אמר לשון נוכח פרו
ורבו ולעוף אמר בלשון נסתר והעוף ירב בארץ ולא
לנוכח עיין באמרי שפר מהגרס"ק מה שחירץ בזה
ולדעמי יחזיק בפשטות עפ"י הגמרא בבכורות ח'
פ"א הכל משמשין פנים כנגד עורף חוץ משלשה
שמשמשין פנים כנגד פנים ואלו הן דג ואדם ונחש
ומ"ש הני תלתא כי אחא רב דימי אמרו במערבא
הואיל ודברה עמהם שכינה וברש"י שנאמר ויאמר
ד' לדג, והוא ביונה ב', ולפ"ז מובן הטב דלדג
דדברה שכינה עמהם אמר בלשון נוכח אבל לעוף
דלא דברה שכינה עמהם אמר בלשון נסתר דכן הוא
דרך הלשון ולפ"ז רמז גם בתורה דלדג דברה שכינה
ולכא מירי דלא רמיזא באורייתא כדאיתא בזה"ס
תננים ט' פ"א :

ה' פסוק י"ז וירחי המבול מ' יום על הארץ
וירבו המים וישאו את המיכה ותרם מעל הארץ.
ויש לדייק כשאמר וישאו את המיכה הרי ידוע הוא
שנתרוממה מעל הארץ כי אם תממוד על הארץ
אין המים נושאין אותה ולמה לו ותרם מעל הארץ
וג"ל דירמזו בזה דבר הלכה לענין קנין הנבכה דרעת
רש"י בקידושין כ"ו רע"א ועוד מקומות דלריכב להיות
ג' טפחים דנקפא ל"י מורס לבד ודעת ר"ת שם
דנבכה נפסח קני והובאו שני דרשות בשו"ע חו"מ
ס' קל"ח סעיף ב' הנבכה י"א שחירץ להנביח ג'
טפחים ויש אומרים דבני נבכה טפח וטעמו של
ר"ס כדאשכחן גבי שמוי מנחות בעירובין פ"ט ע"ב
א"ר חכים של טפחי מנחות לריך להנביח מן
הקרקע טפח וע"ש בזה"ס שכתב מלאן אין להוכיח
והנבכה ג' נפסח ושאלי טפחי מנחות דרבנן

חדש דהא לא קאמי הכא לאשמעין דין הנבכה בכל
מקום וע"ש בשמ"ע דה"א דבני נבכה טפח כיון
דכא בידו הרי הוא כאילו ברשותו. משמע מרבין
דאם לא הנביח בידו רק שהוא מונבך מכוחו גם
ר"ת מורה דלריך הנבכה ג' טפחים ע"ש בנתיבות
ובסימן רס"ט סעיף ה' סתם המחבר כהדועה דהנבכה
ג' טפחים בעינן ע"ש ולשון ותרם מעל הארץ משמע
קלת שקונבה המיכה יומר מן ג' טפחים מהארץ
דער ג' טפחים אינו מעל הארץ כיון שלא ילא מחורר
לבוד כמובן דהול"ל ותרם על הארץ ומדכתיב מעל
הארץ משמע שחמקוס שהיה שם אינו נקראת ארץ
וכא למעלה מן' טפחים שלא מכלל לבד ויש מזה
רא"י קלת לפירש"י דמפרש דהנבכה ג' טפחים בעינן
דקרי הרמה הוא הנבכה ומשמע דהיה למעלה
מג' טפחים כנ"ל ואפילו לדעת ר"ת יש רא"י מהאי
קרא דהנבכה יש לה איזה שיטור דאם תאמר דאין
לה שיטור כלל וכשונגביה קלת מהקרקע בני אפילו
הוא פחות מטפח למה כתיב ותרם מעל הארץ דהרי
כשאמר וישאו את המיכה ודאי שנתרוממה מעל הארץ
כי בלא זה אין המים נושאין אותה אלא ודאי דהנבכה
יש לה איזה שיטור ולדעת ר"ת הנבכה טפח מהקרקע
היולא מדבריו דלדעת רש"י יש רא"י מבורר מהאי
קרא דהנבכה הוא ג' טפחים ולדעת ר"ת יש רא"י
מלאן דהנבכה יש לה איזה שיטור ולא בני בכל דהו
ואוקמי' אטפח עכ"פ וליכא יתוך לשון בתוריתו
הקדושה והכל רמזו בזה :

שם ח' פסוק י"א ותבוא אליו היונה לעת ערב
והנה עלי זית טרף צפר"ו וגו'. תיבות לעת ערב
גראות כמיותרות דאיה נורח להודיעי איתא באמה
ואפ"ל דירמזו בזה מה דאיתא בזה"ס ב"ה כ"ד ע"א
דיוני שובך ויוני עלי' כאין לכלובן לערב ע"ש והיונה
היתה בתוך המיכה כמו בכלוב ובאמה לכלוב לערב
דכן דרכן של יוני שובך וליכא מירי דלא רמיזא
באורייתא :

בפ' לך פ"ו פסוק ב' ובן משק ביתי הוא דמשק
אליעזר, וברש"י לפי התרגום דמשק הי' מדהוכיר
הכתוב שם עירו ל"ל להסמך על זה המבואר בשו"ע
אשע"ז סימן קכ"ח סעיף ב' כותבין שם עירו ושם
עירה. מרחיבין שהוא משמט בשם עירו הרי דשם
עירו הוא סימן מובהק וליך להוכיחו בגמ' ואין
כותבין רק שם מקום עמידת הא"ש והאשה השומד
היום בזה"ס פלוגית א"ס הוא מלוי במקום חתום
הגט ואם לא אין כותבין כלל מקומו כמבואר בשו"ע
שם הקטע ע"ש וליכא מירי דלא רמזו בתורה :
בפ' וירא ויבחר אברהם האלהים אל שרה ויאמר
מהרי שלוש שנים אלוס קמה בולא לזי ועשי טעות. יש
לדקדק בתיבת לזי שגראות כמיותרות כי מי לא ידע
שעל ידי אלישם יעשה הטעות והאם ללמוד סדר עשיית
הפס

הפס' ה' בא ונ'ל דאפשר להסמך על זה שני השיטות של הרמב"ם והראב"ד ז"ל דלדעת הר"ם דבר שהוא בר גבול כקמה חייב רק כשלשן אבל בנזק מים עליהן ולא לש פטור אבל אסור ואסור ומורסן דליקן בני גבול אפילו לש פטור ולהראב"ד כל מידי דלאו בר גבול הוא בנתינת מים לבד חייב וכן דעת הרבה ראשונים ומבואר זה בר"מ סוף פ"ח וסוף פכ"א דשבת ועיין בשו"ע א"ח סימן שכ"א בב"י ובשו"ע ובמג"א סק"ט ובפמ"ג סס ובמחלית הסקל סק"ז וסק"ט ועוד סס שמואל ש"טות אלו וירמון מיבט לז"י שדוקא דבר שהוא בר גבול כקמה ענין מורסן ס"ט או עפר ומרדל כחוס הלישה בזה נקראת לישה ומחילא לענין שבה חייב כשלשן אבל באינו בר גבול הלישה בזה לא נקראת לישה ומחילא לענין שבה אפילו לש פטור וזה הוא לשיטת הר"ם.

ולפי שיטת הראב"ד ירמון מיבט לז"י שדוקא במידי דהוא בר גבול כקמה נז"ק לישה ואם נתן מים עליהן ולא לש פטור אבל אסור לענין שבת דנתינת מים למוך הקמה לא הו' לישה אבל במידי דלאו בר גבול אינו נז"ק לישה דנתינת מים לחוד הו' כלישה ומחילא חייב לענין שבת והכל רמון במורה. ודקדקנו בפסוק זה מדוע לא הזכיר האפי' ואולי עכור שניה לעשות שוגג שהיו פת דקה הממהרת להאפות והי' או כחוס היום והיתה נאפת בשמש לא בתנור ואפי' בחמה לא הו' אפי' לענין שבת כמבואר בשבת ל"ט ע"א ח"ר נתנן בחמה דכולי עלמא לא פליגי דשרי כו' ואיפסק בן להלכה בסי' ש"ח סעיף ג' אבל בחמה עומה כנון ליתן כ"ל בחמה או ליתן מים בחמה כרי שיוחמו מותר, וכן לענין ברכה לחם הנאפה בחמה אינו קרוי פת לגרר עליו המוליא כמבואר בשו"ע א"ח סימן קס"ח סעיף ט"ז וכן לחם העשוי לכוחה שאין אופין אותו בתנור אלא בחמה מברך עליו בורא מיני מזונות. הרי לך דאפי' בחמה לא שמה אפי' ולכן לא הזכיר האפי' בפסוק זה לרמז דאפיית חמה לא שמה אפי' ומחילא שרי בכבה לאפות בחמה ולחם האפוי בחמה לא מברכין עליו המוליא אלא במ"מ כנ"ל ורמזה התורה דבר הלכה בזה שלא הזכירה האפי' דאפיית חמה לא הו' אפי' כלל וליכא מילתא דלא רמיזא במורה הקדושה : סס ותבחי' שרה לאמור לא נחמתי כי יראה ויאמר לא כי נחמתי. לכאורה מיבט לא כי נראה בשפת יתר דהי' די לומר ויאמר נחמתי ואפ"ל ע"ס הגמרא בסוף פרק המניח ל"ה ע"ב ומחילא דמנתיקין בב"י וב"י הוא דקמתי זה אומר שורף הזיק וזה אומר לא כי ובב"י משמע דפשיטא לי' דכסלפ לקה. הרי שלשון לא כי נאמר על דבר ברור בלי ספק וע"ס בחוס'. וזה שאמר לא כי נחמתי שאל"י הוא ברור שלחמתי כיון שידע זה חזי הקב"ה. ולפי

דברינו יש ראי' מן התורה שלשון לא כי נאמר על כרי וליכא מידי דלא רמיזי בה : סס י"ט פסוק ט"ז ויוציאוהו ויניחיהו מחוץ לעיר. מפסוק זה יש להביא ראי' דהולאה לא הו' עד שיזנח דכן הדין לענין שבת כמבואר ברי"ס מסכת שבת ובשו"ע סי' שמו"ד דלאוזה ענין כתיב ויניחיהו ואיזה י"מ הוא אם הניחיהו או העמידהו אלא דכא הפסוק לרמז דהולאה לא הו' בלא הנחה וליכא מידי דלא רמיזא באורייתא :

סס כ"א פסוק י"ח קומי שאי את הנער והחזיקי את ירך בו כי לגוי גדול אשימנו. דקדקנו ותיבות והחזיקי את ירך בו נראות כמיתרות ואפ"ל שירמון למה דאיתא במס' כמנחות דף ס"ד מאי שגא שומרת יבם דלא דאמרין לה זיל לא מפקדת ארוסה נמי כימא לה זיל לא מפקדת אלא בבאה נוחמת טענה דאמרש בעינא חוטרה לירא ומרה לקבורה ובב"י ר"ל אי שיהי' לי בן שחזיק בירי בזקנותי ואשטן עליו וזכור מותי יקברני ע"ס ולפי' יתפרש והחזיקי את ירך בו שאתה תשטן עליו דלא להפירוש השטות שהוא תחזיק בירו ולפי' רמון בתורה הטענה של בעינא חוטרה לירא וליכא מידי דלא רמיזא בה : כפ' חיי. כ"ד פסוק ט"ז והנערה טובת מראה מאוד בתולה ואיש לא ידעה. פירש"י ידוע ואפ"ל שבה הכתוב לרמז שהיתה פחות טובה ג' שנים כמו ששנינו בסדר עולם שהיתה בת שלש כשנשאה אגסס והובא בתוס' יבמות ס"א ע"ב ע"ס דמדרשות חלוקים זה על זה. ובב"י ר"ש תולדות שהמתין לה עד שחלה ראו' לביאה ג' שנים ונשאה. ולפי' זה לא היתה עוד בעת השליכה ג' שנים שלמים ואפילו ידעה איש היתה בתולה שהרי פחות מג' כגון אלבע בעין כמבואר בשמנה דגדה מ"ד ע"ב וזהו שספרה המורה בשמנה שאיש לא ידעה לדעת מזה שהיתה פחותה מבת ג' שנים ואפילו ידעה איש היתה בתולה והי' לזרך להודיע שאיש לא ידעה ומרמזו בזה שפחותה טובה ג' שנים בתולה חורין כהגמרא דגדה סס ואף על פי שהוא טעמיות בב"י ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא. ובב"י א"ח סי' לא ידעה. אפילו מעשה חידוין כי לנושה היתה. ובאנן עזרא רחוק שידבר הכתוב על חזן הדרך רק פירושו שיתכן שמה" הנערה בתולה וישכב עמה איש גם תהר ואין ראוי לגלות דבר ערוה. ונראה שכוונתו להגמרא דחגיגה י"ד ע"ב שאלו את בן זמור בתולה שביכרה מהו לב"ג מי חיישין לרשומאל דאמר שמואל יכול אני לבעול כמה בעילות בלא רס ז"ס :

כפ' תולדות ויעקב נתן לעשיו לחם וזיז עדשים ויאלל וישת ויקס וילך. נ"ל דאפשר להסמך על תיבת ויקס מה דאיתא בפרק מי שאתו דף ע' סע"א. ג' דברים מתישין גופו של אדם ואלין סן אבל

מעמוד ושתה מעמוד כי ע"ש וזה ירמוז חובה ויקס
שאלה אכילתו ושמירתו קם ממושבו אבל בשעת אכילתו
ושמירתו ה"י יושב שלא יחיש גופו כהגמרא הג"ל
וגם אותו רשע ה"י נזהר בזה כי הוא דבר המזיק
לניק' ועיין בריש כ"ה ממסכת דרך ארץ וז"ל וליכא
מירי דלא רמיז בה :

שם כ"ז פסוק י"ד ויהי לו מקנה לאן ומקנה
בקר ועבודה רבה. יש לדקדק על הלשון ועבודה
רבה דהרי ק"ל על עבודה קרקע ולמה לא כתיב
מפורש ועבודה האדמה ואפ"ל שירמוז להם דאיתא
בסנהדרין ג"ח ע"ב וא"ר אלעזר לא לתנה קרקע
אלא לבעלי ידועות שנאמר וא"ש זרוע לו הארץ
וברש"י כלומר אין ראוי לקנות קרקע אלא לבני
זרוע מפני שהמגר רבה על ידי קרקע שנאות
בהמות ומפסידות וגנבים באין וגונבין ועוררין עליו
ולריך שיהא חזק לעמוד כנגדן וכמהרש"א פירש ש"ס
לשם זרוע וכן לעבוד האדמה ולא לתשושי כח שלא
יכלו לעבוד אותה כראוי ע"ש ואמר ר"ל מאי דכתיב
עובד אדמתו יסבע לחם אם עושה אדם עמלו כעבד
לאדמה יסבע לחם וא"ל לא יסבע לחם וברש"י
כעבד לאדמה. לעסוק בה חמיר לחרישה והסקאה
ויניכוש ועירור. ועבור זה כינתם המורה עבודה
קרקע עבודה רבה מפני שהיא עבודה גדולה לעבוד
אוצ"ה כראוי לה כהגמרא הג"ל והכל רמזו בתורה :

שם כ"ז פסוק כ"ה ויאמר ה' יושב
וגו' ויגש לו זיאל ויבא לו יין וישת. מה שחלק
הכתוב היין מהמאכל לכתוב פעם שנית ויבא ולא
כללם ביחד לומר ויגש לו ויאלל ויין וישת כ"ל דבא
הכתוב לרמוז בזה דבר הלכה המבוארת בשו"ע א"ח
ריש סימן קס"ד י"ן שבחין הסעודה מצד עליו
נורא פרי הגפן ואין הפס פטור. ומקורו מצרכות
מ"א סע"ב א"י הכי י"ן כמי נפטרי' פת שאתי י"ן
דגורס ברכה לעלמו וברש"י בכה מקומות הוא בא
ומצרכין עליו ואע"פ שלא היו צריכים לשמירתו
ובתוס' כגון בקידוש ובברכה אירוסין ובמג"א שם
הביא כגון קידוש והבדלה ע"ש בפמ"ג ומטעם זה
חלקה המורה היין מהמאכל להורות דאין הפס פטור
היין מצרכה ראשונה דהרי הבא בכלל האכילה הימה
גם פת שהרי גם לחם הביא לו ואע"פ שאיתא
מאמר חז"ל שהמאלך הביא לו יין המשומר מן ערן
ולזה אמר ויבא שהמאלך הביא ככ"ז לפי פירוש
הפשוט שקאי ויבא על יעקב כדא"ה היבט ויבא
כיחור לשון ובה לרמוז ההלכה הג"ל וליכא מירי דלא
רמיז באורייתא :

שם כ"ז פסוק ל"ז ויען יחזק ויאמר לעשו
הן גביר שמתי לך ואח כל אחי נחתי לו לעבדים
ודגן ומירוס שמכתי. כ"ל דאפשר להסמיך על לשון
שמכתי דנקט קרא מה דאיתא בריש פרק כ"ד

מבצין סע"ב וממרה מ' סעיד ובה רבא הוה שמי
חמרא כל מעלי יומא דפסחא כי היכי דנערי'
ללבי' וניכול מלה טפ' טונא גריר פורתא סעיד ומי
סעיד כלל והכתיב ויין ישמח לבב אנוש ולחם לבב
אנוש יסעד וגו' נהמא הוא דסעיה חמרא לא סעיד
אלא חמרא אית ב'י דמיה סעיד ומשמח נהמא מיסעד
סעיד שמוח לא משמח א"י הכי כיבדך עלי' ג' ברכות
לא קבעי ארנשי סעודתייהו עליו. וכדי להורות
דגם חמרא סעיד כתיב לשון שמכתי שהוא לשון סעד
כחננוס אונקלוס סעודתי' ועיין בטור א"ח ס' מע"א
ובכ"י ובכ"ח ומרומז בלשון הקרא דנהמא וחמרא
סעיד את הלכ וליכא מירי דכתיב בכחתי דלא רמיז
באורייתא כדאיתא במס' חגיגה ס' ע"א ועבור זה
תפס לשון שמכתי כ"ל :

שם בפסוק ל"ט ויען יחזק אביו ויאמר אליו
הנה משמתי הארץ יהי' מושבך ומטל השמים מעל.
דקדקנו בלשון מושבך דהול"ל ארץ ואפ"ל דזה
ירמוז למה דאיתא במס' שבת בסוף פרק במה בהמה
אמר רב יהודה אמר שמואל בשעת שגשג שלמה את
בת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים ועלה בו
שירטון ועליו נכנס כרך גדול במחמיתא תנא אותו
היום שהכנים ירבעם שני עגלי זהב אחד בבית אל
ואחר בידן נכנס לריף אחד וזהו איטליאה של יון
וברש"י איטליאה. שם העיר והיא ממדינת מלכות
יון וכשנעלה רומי מלכות יון לכדורו ונהפך להם.
וברש"י כאן פירש משמתי הארץ יהי' מושבך זו
איטליאה של יון והוא מהמדרש ע"ש ולפי הגמרא
הג"ל לא היתה איטליאה בארץ אלא בים כדאמר
שירטון שגדל שם ונוסף והולך ולרמוז זאת לא כתיב
ארץ אלא מושבך ובה יתיישב לשון הכה שהתיבה
הואת נראית כמומרת ולפ"ז עבור שהוא דבר חדש
שי"ך בו לשון הנה כמו שמבאר זה הכלל במפרשים
עיין ברש"י פ' ואלא כ"ט פסוק כ"ה ויהי בטוקר
והנה הוא לזה וכן כ"פ מקץ ויקץ פרעה והנה חלוס
ועוד ובפסוקים עבור דמה שקנה עבד קנה רבו לא
כתיב ארץ דהרי הארץ אינו שלו אלא של יעקב
וכתיב מושבך שהמקום שיתישב שם יהי' במקום
דשן ושמן שבארץ של יעקב וירמוז ג"כ שאינו ביבשה
אלא בים והכל רמזו בתורה :

כ"פ ואל. ל' פסוק כ"ה ויאמר נקבה שכרך
עלי ואחנה. דקדקנו בתיבת עלי דנראית כמומרת
וכ"ל דבא הכתוב לרמוז בזה התיבה דבר הלכה
המבוארת בחז"מ סימן ס' סע"ף ז' וז"ל המהגר
המחייב עמלו בדבר שלא בא לעולם או שאינו מלוי
אלו חייב אע"פ דאין אדם מקנה דבר שלא בא
לעולם ה"מ כשהקנה לו בלשון מכר או בלשון מתנה
ואפילו כתב לו שטנוד על שדה או קבל אחריות על
נכסיו ואפילו נתן לו משכון אינו כלום אבל בלשון

וחמאי קעמא נאן לסא חמלאות לזה ולא אמר בקיור השי"ת ליוני לשב כרי להראות לסא שנס השכל הפשוט מסכים שלא מבית לבן וגם הם השיבו לו העור לנו חלק ונחלה בבית אבינו. שנס טפי השכל אין לסא להעכב עוד ואפי' שהאמהות הזקניות ה"י עיקר רלוונס לקיים מאמרו ית' כמו שאמרו לו בסוף מאמנם ועתה כל אשר אמר אנשים אליך עשה בכ"ז נחנו לו טעם פשוט טפי שכל שאין לסא עוד לאסוף הון ועושר שס כדי לקיים הגמרא הג"ל דבמילי דביחא לריך להתייעץ באשמו טפי שכל האומני ואמרו שנס השכל מסכים ליציאתם משם שאין לסא מקום לירש מנכסי אביהם ומיושב בזה מה שיש הרבה לדקדק מדוע נאן יעקב אבינו לנשי טעמים טפי שכל ליציאתו וגם הם אמרו טעם לזה טפי שכל ולמה שאל אותם אם לקיים מאמרו ית' ולפי' רמזא באורייתא הגמרא דערק הוהב וליבא מידי דלא רמזא בה :

בס' וישלח. ל"ג פסוק י"ז ויעקב נסע סכנה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סוכות וגו'. לריך להבין הלא לא בית אחר ה"י לריך לבנות לרי נשיו ואחר עשר ילדיו ובודאי בנה לכל אחת מנשיו בית מיוחד ומדוע כתוב לשון יחד בית ולא בתים ונראה מזה דבית הוא שם הכולל למדרים הרבה וכולהו כחד חשובי ולהכי כתוב לשון יחד ויהי' מכלן כעין סמך להדיעה המובאה בשו"ע א"ח ר"ס סימן הע"ג במחבר וי"א שאם קידש במקום אחד על דעת לאכול במקום אחד שפיר דמי והוא שיהיו שני המקומות בבית אחד כגון מחדר לחדר או מאיגרא לארעא ובהג"ה מסיים על זה וכן עיקר. והר"ן הזה מובע מדברי התוס' בפסחים ק' ע"ב ד"ה ירי קידוש יאלו. לטנין קידוש במקום סעודה דהא דמהני מנאי לקדש כאן על דעת לאכול במקום אחד דוקא כששני המקומות בבית אחד כגון מחדר לחדר או מאיגרא לארעא אבל מבית לבית לא מהני מנאי והטעם משום דבגמרא דידן משמע דאין מנאי מועיל לקדש בבית זה על דעת לאכול במקום אחד ובירושלמי קאמר דמועיל ולפיכך חילקו דגמרא דידן מיירי במבית לבית ומשום הכי לא מהני מנאי אבל בירושלמי מיירי כששני המקומות בבית אחד וטעם בטיור וב"י. ומדחזיק דקראת הסורה להרבה מדרים בשם הכולל בית משמע קלם דדינן במקום אחד ומחילא לטנין קידוש הוי במקום סעודה כשה"י דעתו לאכול שם כדעת התוס' הג"ל המובא בשו"ע להלכה יבא מידי דלא רמזא באורייתא :

שם ל"ה פסוק י"ח ויהי בללח נפשה כי מתה ותקרא שמו בן אוני ואביו קרא לו בנימין. יש לדייק שתיבות כי מתה נראה כיסור וכפול לשון ואפ"ל דבא הכתוב לרמז בזה מה דאיתא בריש פרק פי

חיוב כגון שאמר הו' עלי עדים שאני מתחייב לפלוני בכך וכך חייב ובסמ"ט פק"ח כתב הטעם דלשון חיוב מהני מפני שהחיוב חל על גופו שהוא בעולם וכב"י כתב הם דברי בעל התרומות בשער ס"ד ולמד דמחייב טלמי בדבר שלא בא לעולם מראשית דמשעבד לחובו מה שיקנה דק"ל דאקני משעבד לבטל חוב פ"ט והבא יקנה הא"ך וכה יעקב בכבשים הלא הוא דבר שלא בא לעולם לכן אמר לשון עלי דהוי חיוב ולשון חיוב מהני לדבר שלא בא לעולם ולשון עלי דהוי לשון חיוב הוא מבוחר במס' מנוילה דף ח' ט"א במשנה אין בין נדרים לנדבות אלא שהנדרים חייב באחריותו ונדבות אינו חייב באחריותו. ובגמרא מנהגי מילי דמנו רבנן ונראה לו לכפר עליו ר"ש אמר את שעליו חייב באחריותו ואת שאינו עליו אינו חייב באחריותו מאי משמע אמר רבי יצחק בן אבדימי כיון דאמר עלי כמאן דטעין אכתפי' דמי יברשי' מאי משמע דעליו קבלת אחריות עליו. ועיין בזבחים דף ד' ע"ב ולפי' יובן אלא פסוק ל"א ויאמר מה אמן לך ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה אם תעשה לי הדבר הזה אשובה ארעה לאךך אשמור. שאינו מובן מה שאמר לא תתן לי מאומה הלא ראה הנקודים והטלואים שילדו מאלן לבן וגם לשון הדבר הזה משמע דבר שכבר דברו מזה דאליך הול"ל אם תעשה לי זאת אשובה ארעה לאךך אשמור. ולדבריו יתפרש לא תתן לי מאומה דאמר לו יעקב דלשון מתנה לא תאמר לי דאין זה מועיל בדבר שלא בא לעולם רק אם תעשה לי הדבר הזה שאמרת לי מקודם לשון עלי דהוי לשון חיוב ומהני בדבר שלא בא לעולם אז אשובה ארעה לאךך אשמור דהשכר פטולה יגיע לי מן הדין טפי הסורה כמבואר בשו"ע חו"מ הג"ל ומרומן בתורה בתיבת עלי דלשון חיוב מהני והכל רמז בזה :

שם ל"ה פסוק ג' ויאמר ד"ל יעקב טוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהי' עמך. וישלח יעקב ויקרא לרחל וללאה הסדה אל אלנו. ויאמר לכן רואה אנכי את פני אביכן וגו' עד ועתה כל אשר אמר אנשים אליך עשה. מזה שאנו רואים שיעקב אבינו שאל עמל נשיו אם יסכימו על זה אפי' שהשי"ת נגלה אליה וליהו לשב לארץ מולדתו יש להביא רא"י מכלן דבמילי דביחא לריך לשאול טעם אשמו כהגמרא בפרק הוה"ב דף ג"ט ט"א ואמר רב כל הסולך בעמל אשמו נופל בגיגסם שנאמר רק לא ה' כהחלב וגו' אל ר"פ לאביו והא אמרי אינני איהתק נולא גסין ומלחמ' לא לא קשיא הא במילי דעלמא והא במילי דביחא לישנא אחרינא הא במילי דשמיא והא דמילי דעלמא. הרי דבמילי דביחא לבי"ע לריך להתייעץ באשמו ומסתמא כשאמר לו השם שישוב אל ארץ מולדתו הכונה שיעשה זה בעמל נשיו

בר רב הונא אמרי טושה מקום ארבעה וממלא
קסברי כרמלים חשבת מלא משחין מלא ארעא
סמיכתא אי לא עבד מקום ארבעה קא מטלטל
מכרמלים לרשות היחיד ואיפסק להלכה בשו"ע א"ח
ס' שמה סעיף י"ח דימים וחלים ממלא משחין
הילכך הנוטל מהם מעל פני המים עד . עשרה
באור הוי כרמלים למטלה מעשרה באור הוי מקום
פטור ט"ש ובגיטין דף ח' ט"א אי נמי עד כאן לא
קאמרו רבנן התם אלא בספינה דלא מפסיק אוריא
דמא כי ארעא סמיכתא דמא אכל עינן דמפסיק
אוריא לא ט"ש ועבור זה כתבה התורה לשון כפול
רק אין בו מים להורות דרובא קור שאין בו מים
נקרא רק אכל אם יש בו מים לא נקרא רק דהרי
מלא בארעא סמיכתא הוא לענין שבת ועוד כג"ל
ולכא מירי דלא רמיזא באורייתא :

כפ' מקץ. והנה מן היאור עולות שבע פרות
יפות מראה ובריאות בשר ומרעירי באלו. יש
לדקדק על הלשון בריאות בשר שהוא לשון בריא
וקיים וכו"ל מלאות בשר כדכתיב הסיפור גבי רעות
דקות בשר והוי דבר והיפוכו ומשמע מהם דכתיב
בריאות בשר שהכחושות ביותר אינן בבריאות
השלימות והוי דקות בשר הסיפור מן בריאות בשר
וכ"ל להסמיך על זה מה שבזבא בבית יוסף י"ד
הלכות מילה סימן רס"ב וז"ל הסיפור כללן כך
ראיתי כל מיתק שהוא מלפניו או כחוש נפלאו
ממתיין לו עד שיבריא עכ"ל הרי לך שהולך שהוא
כחוש ביותר לריך להמחין לו עד שיבריא וכן הורמי
הלכה למעשה שבה המיהל לשאל אותו בילד שהוא
משונה בכחישות ואמרתי לו להמחין אע"פ שהביי
לא הביאו בשו"ע כי הדעת נוטה שכתחושה משונה
הוי עכ"פ כחול כל דהו שממתיין ויש סמך לזה
מדכחשה התורה הסיפור מן דקות בשר בריאות בשר
משמע דדקות בשר ביותר אינן בכלל בריאות וממילא
לענין מילה לריך להמחין בילד כחוש ביותר עד
שיבריא כי הוי כחולה קלם כג"ל וליכא מירי דלא
רמיזא באורייתא :

שם מ"ד פסוק י"ד ויבא יהודה ואחיו ביתא יוסף
והוא עורנו שם ויפלו לפניו ארצה וברש"י שם
ממחין להם דקדקו דהיחיות והוא עורנו שם נראה
כמיתרים דמה הוי המקרא חסר בלא זה ואם בא
בזה להודיעו שהי ממחין להם איזה ימ ים לנו
בזה וז"ל דהיי"ה מלאן כעין סמך לאיסור עינוי הדין
המבואר בלכות פ"ה מ"ח והוא ואחור המשפט
ובהרע"ב שידועים להיכן הדין נוטה ומעבדין ואין
פוסקין אותו. ואיפסק להלכה בשו"ע מ"ח סימן י"ז
סעיף י"א לריך הדין לפסוק הדין מיד אחר שיחבר
לו שאם מענה את הדין ומאריך בדברים הכבדים
כדי לגער אחר מבעלי הדינים הרי זה בכלל לא

פסוק

סבילאיהו פ"ד דפירושין שלשה מדין כשן מספרין
ואר מנהיגין ח' ט"ש ובא הכתוב לספר בחיבה כי
המה שקרוב מאד למיתתה דברה ואם לא ה"י כתוב
רק בלילה נפשה ה"י הפירוש בשעת הנסיסה שהוא
יולא הנפש ויש בני אדם שהוא הנסיסה אולם יום
או יומים לכן כתיב כי ממה שברגע אחרונה סמוך
למיתתה דברה כהגמרא הג"ל והכל רמזו בתורה .
ועוד אפשר לרמוז בזה מה דאיתא בגיטין כ"א ט"א
ועוד שריב גוססין למיתה ועיין ביו"ד ס' של"ט
ובש"ך סק"ה ויתפרש לפ"ז ויהי בלילה נפשה בשעת
הנסיסה שהיא יולא הנפש שנתשבה או כממה מחמת
שרוב גוססין למיתה ואם נתן לשליח גט בשעה שהוא
גוסס לא יתנו לה בחזקת שהוא קיים מפני שרוב
גוססין למיתה כמבואר בלשון העור הלכות גיטין
בסוף סימן קמ"א ורמזו בהיות דים י"מ לריגא בזה :
ג' וישב. אלה מולדות יעקב יוסף בן שבע
עשרה שנה ה"י רועה את אחיו בללן. ובמרגום
יב"ע אליו זרע"ה יעקב יוסף בר שבע עשרי שנין
הוא בחפ"י מן בית מדרשא נראה דפירש דלא
החמיל לרעות את אחיו בללן ועד אחריו זמן ה"י
יוסף בבית המדרש על התורה ועל העבודה ולא
התערב כלל בעניני המקנה ויתפרש לפ"ז ה"י על
החמלה ובמועד קטן דף כ"ה ט"א מלא ה"י שהי
בבר ע"ש ברש"י ואפשר ליתן טעם לזה דהחמיל אז
לפסוק בעבודת המקנה כי שיעור שנים לישראל אשת
כדי ללמוד תורה כשהיה הוא כשהוא בר ח"י קנין
כמבואר במשנה סוף פ"ה דלכות בן שמונה עשרה
למיתה וסנה מקדים החמיל להסרגל בזה שיוכל
לפריש בני ביתו כי כל פרנסתם היתה מהמקנה
פיראית בטעם מ"ד ט"א מ"ד אשר בנה אשר נטע
אשר ארץ לימדת תורה דרך ארץ שיבנה אדם בית
וישע כרס ואח"כ ישא אשה ואף שלמה אמר בחכמתו
הכן בחון מלאכתך ועמדת בשדה לך אחר ובנית
ביתך הכן בחון מלאכתך זה בית ועמדת בשדה לך
זה כרס אחר ובנית ביתך זו אשה. ולפ"ז מרומז
באורייתא דבן י"ח שנה לחופה דשנה די להרגל ואולי
זאת הוא הכונה שדפסרה תורה שנותני כהם היו אז
לרמז הג"ל ועיין בסוף פ"ק דמנילה :

שם ל"ז פסוק כ"ד ויקחונו וישליכו אותו הסדרה
והבצר רק אין בו מים. וברש"י ממשמע שגאמר
והבצר רק איני יודע שאין בו מים מה תלמוד למר
אין בו מים מים אין בו אכל נחשים וסקריבים יש
בו. ויש לדקדק דמיכת רק נראה כמיתרת דהי
די לכתוב והבצר אין בו מים ונס כן ה"י יכול לדרוש
מה דנחשים וסקריבים ה"י בו [עיין בשפ"ח מנז"ס
ט"ש] ולמה כתבה התורה מיכת רק וז"ל דבא
הכתוב לרמוז בזה דבר הלכה והוא דאיתא בשבת ק'
ע"כ למחן הכתוב נחמיה ט"ס. רב חסדא ורבה

על גם השני כמבואר ברש"י נפ' בלק כ"ג פסוק
כ"ה ואי לא היתור לא הוי ירעין רק דהדרך הוא
להחיות באומנות של אבותיו ומהיתור ירעין דלא
ישנה מן אומנות אבותיו כהגמרא הנ"ל והוא כעין
דמיון מה דאמרינן בכל דוכתי שנה עליו הכתוב
לעבד וליכא מילתא דלא רמיזא בלורייא :
שס מ"ז פסוק מ' ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני
מגורי שלשים ומאת שנה מטע ורעים היו ימי שני
חיי ולא הסיגו את ימי שני חיי אבותי בימי מגוריהם.
יש לדרק דמה שאמר ולא הסיגו וגו' נראה כיצור
לשון דליות ד"מ לפרעה אם הסיגו או לא הסיגו וכל
דיהי' מזה סתך למאי דליתא בעדות פ"ב מ"ט הוא
הי' אומר האב זוכה לבן בנו ובתו ובנושד ובחכמה
ובשנים והפירות של בשנים שיאריך ימים כאבותיו
דעל פי הרוב קרוב הבן בטבעו לאבותיו באלו
הדברים. וזה שאמר לו יעקב אע"פ שאני נראה זקן
יותר מדי מדע שלא הסיגו ימי שני חיי אבותי ויש
לי פקוד לחיות עוד דעל פי רוב אדם מאריך ימים
כאבותיו וליכא מירי דלא רמיזא בה :

נפ' ויחי מ"ח פסוק מ"ו האדקרים הרועה אחי
מעודי עד היום הזה. איני יודע למה נכתבו הדיבות
מעודי עד היום הזה דהי' די לומר הרועה אחי
דמשמע דחמיד הוא זן אותו ואולי ירמזו למה דליתא
בכתובות ס"ז ע"ב דחנינא עיני כל אליך יסברו
ואחיה נטון להם את אכלם בעתו בעתם לא נאמר
אלא בעתו מלמד שכל אחד ואחד נותן הקדוש ברוך
הוא פרנסתו בעתו וברש"י הכל לפי מה שהוא לדרך
כל יחיד ויחיד לפי לימודו ובמהרש"א אין זה
במשמעות בעתו אלא לפי זמנו ופירש לפי לורך
שעה לבדאיותו ולמודו ע"ס. וזה הוא שאמר יעקב
אבינו הרועה אחי מעודי עד היום הזה שבערו עליו
זמנים מחוללים ובכלום הוא זן אותו לפי לורך השעה
לבדאיותו ובפרט שיש שינויים בין ימי הילדות לימי
הזקנה בענין המזונות והשי"ת מזמין הנלך לי לפי
הזמן וההרגל כהגמרא הנ"ל וליכא יסוד לשון
במורחמי הקדושה והכל רמיזא בה :

שס מט פסוק כ' מאשר שמנה לחמו והוא יתן
מעדי מלך. נ"ל לדייק דהו"ל לחמו שמנה ואפ"ל
דבזה רמז לן הקרא מה דליתא בסוף כיור מבכרין
דף מ"ד ע"א דפעמים דפת טפל כגון באוכלי פירות
גיטור וברש"י פירות ים כגרת חשובים מן הפת
וע"ס בחוב' הרי לך דיש דברים שהם חשובים יותר
מן הפת וחלקו של אשר היתה מושכת שמן כמעט
לדכתיב בברכת משה וטובל בשמן רגלו והי' השמן
יותר חשוב מן הפת והוא שמנה לחמו שהשמן הנמלך
אלו ברינו דליתא במנחות פ"ה ע"ב שפעם אחת
הוצרכו אנשי לודקיא לשמן וקנו אלל אחד בשמונה
עשרה ריבוא ע"ס הוא יותר חשוב מן הפת ובה

חטשו עול. ואבז אורחא אודיע שיש לי מקום עיון
בזה הדין מרש"י סנהדרין ל"ה ע"א ד"ה לירימי'
במעלי שבחא וגמרי' בחר בשבחה. וכל זמן שלא
נגמר הדין לא הוי עיניו הדין דכל שעה מלפני
להלל אכל כשנגמר כל היום מלפני למיתה והוי
עיניו הדין. הרי לך דקודם גמר הדין לא הוי עיניו
הדין ול"ע. ונלמדי בביאור הגר"א על הש"ע שם
שהעיר מזה. ומדמינן סיוסף הדיוק הממין להם
ולא הלך בעסקיו ובדאי היתה הכונה שלא יעבד
דינס הרי יש סתך מזה לאיסור עיניו הדין ואע"פ
שכל כוננו היתה ללערס מפני טעם הכחוש
אלו שערין לא יודע לנו או בפשטות למען יומרק
עונם בעוה"ז בכ"ז בעיבוד הדין לא רצה ללערס
והי' מממין להם ורמזה המורה בתיבות אלו האיסור
של עיניו הדין וליכא יסוד במורחמי הקדושה :

נפ' ויבא מ"ה פסוק ו' כי זה שנתים הרעב
בקרב הארץ ועוד חמש שנים אשר אין חריש וקליר.
דקדקנו למה הוכיר החרישה כלל דהרי העיקר שלא
יהי' קליר שלא חהי' חבולה לקצור וג"ל להסמיך
על תיבת חריש שנראית כמיוסרת מה דליתא במנחת
חינוך במוסר השבת במלכת החרישה וז"ל והנה
מלאכה זו דחרישה היינו דחורש כרי שיהי' ראוי
לזריעה עיין בפרק הבונה חרישה כל שהוא למאי
חיי חזו לבדא דקרא וכו' אכל החורש בלוגמא שאין
ראוי לזריעה אינו חייב משום חורש ובבית חייב
משום בונה היינו דבבית אינו ראוי לזריעה לא שייך
חרישה וכן כתב בספר פני יהושע ע"ס והוא בפני'
בפרק כלל גדול דף ע"ג ע"ב בדפוס ווארשא ע"ס וזהו
שאמר אשר אין חריש דהחרישה אינה נחשבת חרישה
טובר דאינו ראוי לזריעה כמו החורש בלוגמא כנ"ל
ורמזה תורה ההלכה הזאת וליכא מירי דלא רמיזא בה :
מ"ז פסוק ג' ויאמר פרעה אל אחיו מה מעשיכם
ויאמרו אל פרעה רועי לון עבדיך גם אנחנו גם
אבותינו. וכן לעיל בפסוק ל"ג והי' כי יקרא לכם
פרעה ואמר מה מעשיכם. ואמרתם אנשי זקנה היו
עבדיך מנעורינו ועד עתה גם אנחנו גם אבותינו
מזה שהזכירו שזה הי' אומנות אבותם יש להסמיך
על זה דכל אדם לריך להחזיק באומנות אבותיו
דליתא בערכין ס"ז ע"ב א"ר יוחנן מנין שלא ישנה
אדם אומנותו ומאומנת אבותיו שנאמר וישלח המלך
שלח ויקח את חירם מלור בן אשה אלמנה הוא
ממנה נפתלי ואביו איש לרי חורש נחושת ואמר מר
אימי' מביא דן וכתוב ואמו אהליאב בן אחיסמך
למטה דן ובמס' ומייתי רא"י שאמו היתה מבני דן
ולקח לו אומנות אבותיו. ולפ"ז יתיישב קצת מה
שדייקנו דתיבת גם אנחנו נראים כמיוסרים דבא
לרמו על זה דעבור שזה הי' אומנות אבותם החזיקו
גם הם באומנות הזאת לרעות לון דנס ראשון מוסב

לדעת מה מלמדנו הכתוב בזה ואפ"ל ע"פ מה דאיתא במס' ביב דף ק"ט ע"א קרו עלי רמי בר חמא והמוט המשוש לא במהרה יתקן זה רבי אושעיא בנו של רבי חמא בנו של רבי ביסא ובתוס' כמה היו שכן ואבותיהן ואבות אבותיהן היו מלמדי חכמים ולא קאמר עליהן המוט המשוש אלא הכא היינו טעמא לפי ששלשתן ראו זה את זה. והיו שסופר לן הכתוב שראה יוסף לאפרים בני שלשים וגם בני מכיר בן מנשה יולדו על ברעי יוסף שנחנך על פי הנסבה יוסף בתורה ויראת שמים וזהו הכונה על ברעי יוסף ועיין בת"א וסמך בזה הראי' שלא תפסוק התורה מורטו כדברי ההוס' הג"ל ועיין בהשוכר את הפועלים דף פ"ה ע"א והכל רמזי בתורה הקדושה :
 שם פסוק כ' ואתם חשבתם עלי רעה אלקים חשבה לטובה לתמן עשה כיום הזה להחיות עם רב .
 צריך להבין למה הזכיר בתוך דברי הרי"ז את פרחוס שחי' להם עכ"פ מחשבה רעה הלא בא לנחומי להו וטעור קא מלער להם ואפשר לומר דיש להסתיך על האי קרא מה דכתיב במשלי כ"ד בגפול אויבך אל תשמה ובגשלו אל יגל לך כן יראה ד' ורע בעיניו והשיב מעלי אפו . ובמס' נדרים מ' ע"א רבא יומא קדמא דחליש אמר להון לא מיגלי לאינוש דלא לתרע מזלי מאכן ואיך אמר להון טוקן ואכבריו בשוקא דכל דסני לי ליחדי לי ובתיב בגפול אויבך אל תשמה וגו' ודמיס לי ליבני עלי רחמי וברסי' ברכות ר"ה ע"ב דסני לי ליחדי לי . ומתוך כך ישוב חזון אף מעלי ועיין באבות פ"ד . הרי לך שמחשבת השונא להרע ושמתהו מועיל להגלל מהרע והוה שאמר לאחיו בדברי תנחומין שלו הלא בזה נופא שמחשבת עלי רעה במיכרתי עשימס לי טובה שטכור זה אלקים חשבה לטובה כמאמר הכתוב בגפול אויבך אל תשמה וגו' ובדלי שמתו כמה שמכרוהו שיכטלו חלומתיו שימלוך עליהם ושמתח שונא יועיל להטיב הדבר בג"ל וליכא מירי דכתיבי בכתובי דלא רמיזי באורייתא תענית מ' ע"א :

כ"ה פ' שמות בפסוק ה' ויחי כל נפש יולאי ירך יעקב שבעים נפש ויוסף ה' במלרים . דקנקט בלשון ירך דנקט קרא דהולל ויחי כל נפש היולאים מיעקב או כל הנפש לבית יעקב בדכתיב ב' ויגש כשכולל החשבון של שבעים נפש וגם שם בפסוק הקודם כתיב יולאי יריכו פ"ש ברשבי"ם וטעמא בעי לשון ירך דכתיב וכל דאפשר להסתיך על זה דעובר ירך אמו דהכי פסיק ר"י בעל התוס' צנ"ק מ"ז ע"א דבכל מקום עובר ירך אמו הוא לבד לענין קריסה דכיון שיש לו חיות בפני עצמו ליכא לחימה שנתקף עם אמו וכן בלכה דבכל מקום ירך אמו הוא לבד מטריפה עכ"ל ע"ש וכן פסק הגמון יוסף . שם דבכל דוכתי קי"ל עובר ירך אמו הוא אלא

דכתיב שמונה מקורס רמיזא דיש דברים שהם חשובים מן הפת והפת טעלה להם לענין הנכרה דמכרך על העיקר ופוטור את הטעלה דהרי גם בקרא הוזכר שמונה מקורס לרמוז דיש דברים שהם חשובים מן הפת ועיין בס"י אורח ס"י רי"ב בשם רבינו יונה כרי שהמתיקית לא יזיק לו אוכל אותם עם הפת וגמלא הפת טעלה אל הפירות ע"ש ואולי הוא ג"כ בשמן כשעיקר כונתו הוא לאכול רק השמן ועיין בריש כ"ד מברכין ל"ה ע"ב וליכא מילתא דלא רמיזא באורייתא :

שם מ"ס פסוק כ"ט ויצו אותם ויאמר אליהם אני נאסף אל עמי קברו אותי אל אבותי וגו' . ולא הסיבו לי הבנים שיקיימו וואתו כל דמכאן מה' ראי' להדין המטורל כרמיא תריס ס"י פ"א סע"ף ב' שתקו לזוהתו סוי כהדאה . ולא יכולין למימר שטעו שלא להכניס הסכיב חרע . ואפילו לזאן דפליג שם הוא רק בעיניי ממון לזו"א אבל כשאר ענינים מורה דשתיקה בשעת מיתה הויא הוראה ע"ש ומדחיין שלא משע יעקב אבינו שסיבבו לו שיעשו כן מוכח דבשעת מיתה שתיקה הוי הוראה כהרמיא הג"ל והכל נמלא בתורה :
 שם ג' פסוק י"ז ועתה שא נא לפשע עבדי אלקי אביך . מזה שהודיעו ליוסף השבת שלהם שהם כיבדי השם ג"ל שהי' מזה סמך למה דאיתא במס' נדרים ס"ב ע"א אמר רבא שרי לי לאינוש לאודעי נפש' באמרא דלא ידעו לי דכתיב ועבדך ירא את ד' מנעוריו אלא קשיא דר' טרפון דעשר גדול הוה והו' לי לפיכך בדמים ע"ש עובדא דר' טרפון דכל ימיו של אותו לדיק הי' מלעצר על דבר . זה אמר אוי' לי שנתמחמתי בכחרה של תורה שכל המשתמש בכחרה של תורה נעקר מן העולם ע"ש והוא משנה באבות פ"ד מ"ה רבי לודק אומר אל תעשע טערה להגביל בהם ולא קרדוס לחסור בהם וכך הי' הלל אומר ודישתמש בנפא חלק הא למדת כל הנהנה מדברי תורה נופל חיי מן העולם זהמיי"ס בשם הרמב"ם פירש מחיי העולם הבא . והוא מפירות המעניות לאבות שם והביא שם גם עובדא דר' טרפון ע"ש שהארך בזה שלא להטות בכבוד התורה כשיכול להשמר מזה . וברמיא יו"ד ס"י רמ"ז סוף סע"ף כ"א ומותר לזרבא מרבנן לאודעי נפש' באמרא דלא ידעו לי אם צריך הוא לכך ע"ש והנא הוי נמי כאמרא דלא ידעו לי דהרי יוסף הביא את דבסר רעה אל אביהם וברסי' ריש ויעב שמעון בעבירות חמורות . ולכן הוכרחו לפרסם את ענשם בשם לוי אביהם שהם עובדי השם וישא פשעם ולא יעשה להם רעה כלל וליכא מירי דלא רמיזא באורייתא :

שם פסוק כ"ג וירא יוסף לאפרים בני שלשים גם בני מכיר בן מנשה יולדו על ברעי יוסף . צריך

לענין טרפות בלבד כדאמרינן בפרק בהמה שאקשה בעגל שגולד מן הפרופה בן ט' חי שהוא מותר דטעמא דיון שיש לו חיובא כפי טעמו לית לן למימר שנקרף עם אמו ככל וכן בסנהדרין פ' ע"ב ואם עד שלא נגמר דינה עיברה ומשגמור דינה ילדה ולדה אסור עובר ירך אמו הוא ופירש"י אפי' דלא הוה בשעת נתינה כיון דהוה בשעת נגמ' דין נאסר נגמר דין עם אמו דעובר ירך אמו הוא. וכתוב' משמע שכן הלכה מללא פריך היתא למיד ירך אמו אלא למיד לאו ירך אמו מאי איכא למימר כדפריך מזה וזה גורם ע"ש גם דעת ר"מ ואיפסק להלכה בידי' סימן ט"ז סעיף י' לענין אומר ואת בנו. מותר לשחוט את המעוברת עובר ירך אמו הוא. וכתוב' ר"ש סימן ש"ט פרה מעוברת שהזיקה גובה מלי נזק ממנה ומולדה מפני שהיא בגופה אפילו ליתא לפרה משחלה כל חיי נזק מהולד מפני שהיא מגופה ע"ש ואף דלענין טרפות אמרינן עובר לאו ירך אמו כמש"ל בשם החסד ונמוק"י מ"מ לענין דרוסה אמרינן שאפשר שארם הדריסה יזיק גם לולד כמובא בט"ז יורד ט"ז ע"ש בשם הגאון מהר"י פיינשילד ובמחבר שם הגולד מן הפרופה מותר ובט"ז ובש"ך שם אפי' דבעלמא קי"ל עובר ירך אמו הוא הכא שאני שאין חיובא מלוי בחיות האם ועובר זה חי הוא כנ"ל הרי לך מכל המקומות הללו דפסקינן עובר ירך אמו הוא. וזה רמזה המורה הקדושה בלשון ירך דקטע דאם בזכר שגולד מובדל ומופרש מגופו קרינן להו וילאי ירך אי"כ בגניבה שהולד מחיבר בגופה בודאי בגופה דמי בכל דוכתי לבר מטרפות כנ"ל וליכא מידי דלא רמיזא בה. ואפי' שגריה דרמו קלטו כנ"ל לא לחנם כתבה המורה בלשון זה :

ב' פסוק ה' ותרד בת פרעה לרחוץ על היאור ונערותי הולכות על יד היאור ומרא את הטיבה בתוך הסוף ומשלח את אמהם ומקחה ויש ללמד דהיינו ומרא את הטיבה בתוך הסוף לראות כמיתותיה ואפי' ע"פ הגמרא בקדושין דף ע"ב ע"ב משלטי הדמים אין בו משום אסורי וברש"י דהא חסה על חייו והוכיח תחלתא שאובתו ולא השליכיתו לחיות וע"ש עוד בגמרא חריפתא דנהרא אין בו משום אסורי ופירש"י נתנוהו בעריבה והשליכתהו לאמלטות הנהר מקום שהשפיעה עוברת ממיד אין בו משום אסורי ולכן פירשה להוליכו עד חריפות הנהר שיעברו שפיעה סם וימלאוהו. ע"ש כל דענין דכללא דמילתא דכל מקום שיש להבין דלדעת מיתה השליכתהו ולא חסה עליו ש' בו משום אסורי וכן מובא בש"ע אכן העור סימן ד' סעיף י"א אסורי שחסיף מהשיק הוי ספק מחור בגוף שאין

ב' פסוק י' ופסוק י"ז בה אמר ד' בואת מדע כי אני ה' הנה אנכי אהיה כמטה אשר בידו על הים' על הארץ והעפלו לים. הנה כי משה לא הכה רק אהרן הכה את הארץ ובכ"ז מחיב הנה אנכי מכה ים להסמיך על פסוק זה דלעיתו של אדם כמותו שהיו משה לא הכה את הארץ רק אהרן ואהרן בידו את הארץ הרי דמה שגופה אדם חסר בשליחותו הוי כאלו הוא בעצמו עשה ולכן אמר הנה אנכי מכה דמה שגופה בשליחותו הוא כאלו עשה בידו וזהו ועיין בריש האיש מקדש בלתיחות מלן. ואפשר להסמיך ד"כ ענין שליחות על הארץ קרא. ולמאי דפסק בחרומות דרסן דאפילו עכו"ם בעכו"ם אין שליחות עיין באבן העזר בסוף סימן ה' בבית שמואל י' להביא רא' לפי הספק הוי דלאו למידי מכלל כו' נה אפילו לקולא עיין בפרישת דרכים שהררין בזה דהרי חזינן מלישאל דקרא דעשיית שליח הוי כעשאו בידו ממש הרי יש מבין דלמי דאין מומרת כ"י כלל עליהם

(המשך יבא א"ה)

הנוף דור' דרינגראסס "אבר"ק דקנטשנא

חוספה דה, שערי תורה חלק י חוברת א

להבנת המקרא

(פירושים וביאורים)

(א) (בראשית מ"א ח') ויקרא את כל חרטומי
מרים. השם "חרטום" עדיין לא נחברר כל דרכו
ולפי' שהיה מלאו כשהדרי' (ס"ז ע"ב) אלל אביו
של קרנא המכשף (עפרש"י שם). דנפין ושדי כריכי
דשירא מנחיריה. נראה מזה שהיה מקובל אז
אללם שדרך המכשפים (או כאשר אסין לקמן)
החרטומים) לעשות כנפלאות והמופחים פ"י חוטמם
כמו אביו של קרנא שהיה מעטש בחוטמו ומפיל פ"י
עטשו כריכות משי: וגם עתה מקובל עוד אלל
ההמון הגם שמופחים וכשופים הרבה הראו מכשפים
ע"י וסופים ככ"ב. ושגורות בפיות ההמון. אדות
העין הוס אגדות רבות. ועל יסוד הש"ס הכ"ל
נולדה אלל השערה שלכן נקראו חלק אחד ממכשפי
פרעה: "חרטומים" בשביל שהראו מופחים וכשופים
ע"י עטשו חוטמם ככה. והנה, "חרטום" הוא כמו
מוסס" ורק בש"ס מוזכר "חרטום" להוראת חוטם
ופה אלל הכעלי-חיים. ואפשר שהמלריים בשביל
שכל אמונתם ויראתם היו הכע"ה השונים שהעריצו
וכתנו להם כבוד וללל. כשאל השם חרטום מהבע"ה
גם אל המכשפים שהיו משרתי האלים הבע"ה הם:
(ב) (שמות כ"א ו') והגישו אל הדלת או אל
המזוזה. להבין מפני מה ידע רק על הדלת או
על המזוזה—דבר שכבר רבוצינו נתקשו בזה—יש לבאר
כי הדלת היא סמל וסמכות המרות. כי דרך הדלת
יאל חפשי ממסגר אסיר; ולכן מנישים אותו אל
הדלת להרעע עליה להראות כי נפש עבד עולמית
ל וטווא הוא את המפס והמרות:
(ג) (שופטים י' ג'). מי ירא וימר יסב וילפר
מהר הגלעד. בהפעל, לפר' נבוכים המפרשים. רבים
(רש"י והרד"ק) מפרשים מלאן לפרא. כלומר:
ישכים בבקר וילך. וי"א (ר' יעשי' במ"ג) שהוא
הפך מן הפעל. נרף. כלומר ינרף ויסור מהחלון
ויסוד לביתו וכנראה כן מהרגס יונתן: "ויבחר"
(הקוראים האחרונים נקטו בדרגונו ולפמ"ש. אלא
שפיר!) יבחר לשון מהמאנה. אך לפי' נגזר
הפעל נפר מהשם, לפר'. כלומר: יקטן מספר.

כלפור אשר דרכו לקפון מענק לענק. הביטה;
ולדעהי נגזר מהשם, לפר' גם: "לפרי עזין" בשביל
שדרך העזים לקפון ולהזדקר כלפור. וכעין זה פירש
חכם אשכנזי אחד הכתוב במלכים (ב'. י"ח. כ"א).
פוסח על שתי הסעיפים" כמו שהלפרים מדלגות
מענק לענק כאילו מתרוללות במחשבתן על איזה מהם
להתעמר ולנוח כן פוסחים אדם:

(ד) (ישעי' כ"ו. י') יחן רשע כל למד לרק.
ידוע לנו שמעט מן הפעלים. כשכאים בפעל או
בפעל הוראתן משתנה מכשכאים בלורת פעל לרומח
דשן (אפר. שם טלס) בפעל דשן הוראתו הסר וגרף.
הדשן: סעיף בפעל-סעיף פרושו קלף וכרת הסעיפים;
שגש בפעל ופעל-שרש ושרש הוראתו עקר השרשים;
פקד פרושו זכר ובנפעל נפקד—נחסר: עוד בפעל
והמפעל פרוש השתלש והתחלחל בארץ כמו ערות על
יאר—הגדלות וזוממות על יד היאר ומוז נגזר לד"ק
גם השם מערה בשביל שסנוכה ומהערה בכפס
ואבנים וכן כאזרח רעין מהערה וכשכא בפעל
הוראתו להפך: התגלה והתקדקד כמו פשטה וערה
וכן עוד ואכמיל ולפי' נוכל ג"כ לפרש את המלה
יחן כאן בבאה בפעל להפך מהפעל. חון. ואוראתה
מהי: אכזר חון. והרחמים ייחד מן הרשע בשביל
שלא למד לרק.

(ה) (ישעי' ס"ג. י"ח) למלצר ירשו עם—קדשך
לריו בוססו מקדשך (פסוק י"ט) היינו מעולם לא
חמלת גם לא נקרא שמך עליהם וגו' ישעיה הנביא
קובל: הלא זה אך זמן חלצר. אשר הכנעליים
שבוטו מקדשך. ירשו ויכנישו את עם—קדשך;
ובכ"ז במשך זמן קט הוה שנינו כה עד שאל אפשר
להכיר שהיינו פעם עם. וכאלו מעולם לא נקרא
שמך עליהם. לוא חפלת להראותם נפלאותיך: לקרנו
שמים ולששחות את הכרים שימנו כמו (ס"ד. א')
שהאש תקדח והכטה המים. כי אז גם עתה חלו
ורגזו מפניך גוים רבים בהודיעך שמך ללרין. ובזה
מפרשים הכתובים באר היטב.

(ו) (ירמיה מ"ד ד') מה תחללי בעמקים זב עמקך
וגו'. הפרוש לפי' פשוט: מה כה תחללי בעמקך.
הנה השוכנה. שעמקך זב שמן ודבש לכן הני מביא
עליך סמך וגו'.

טעיות אחרות שהרגשתי צפן בעברי על פני הספר. ואם אמנם זה טעם רבות שדפוס הספר (תרס"א). אך נגנו יודעים את הכלל שנתנו חז"ל: אין מוקדם ומאוחר בתורה (מכילתא בשלח). ונוכל להמליץ בזה שהכוונה הוא גם כן שאין דברי תורה נופלים תחת הזמן. יען בהם נאמר, שכל יום יהיו צעירי כחדשים ואם כן, כל יומא ויומא זמניה. ונוכל להזכירם אפילו אחרי זמן. ואם אמנם היה אדם גדול. בכל זאת צוטג להבנת דברי חז"ל אין חולקים כבוד לרב. ואם אשר מלאמי לנכון אומה ארבר בלי משא פנים ברבר. —

וכנה עמוד הסיכון אשר עליו נשען כל כובד חשבונותיו בהלכות האמוראים — הוא חשבונות שהוכיח אשר ר' יוחנן בן נפחא היה כבן שבעים שנה בלכתו מלפניו לטבריה לומר שם את ישיבתו. (עיי"ש פרק טו). את הדבר הזה הוציא מהספור הזה: ר' חנינא הורי ללפודאי בספמי מרדל ובבילא כר' יהודה. שאל ר' יוחנן ודרש להון כרבנן דבבא וכרבנן דתמן. ר' אבא בר זימנא בשם ר' יוחנן מן קומי אילן דתמן מיליא נחית ר' יוחנן מן לפורין לטבריה. אמר מה אחימון לי הכן דיינא סבא דאנא שרי והוא אשר ואמר והוא שרי (ירושלמי. ביצה. פ"א. ה"א). ובהב המהבר כי הכונה בזה היא שר' חנינא אמר בן על ר' יוחנן. ובהערה שם כותב: מפרש' הירושלמי פירשו שר' יוחנן אמר זה על ר' חנינא. והוא טעות מבורר. שהדבר ידוע כי מהימים הראשונים היה שם ר' חנינא מורה ודאין בלפניו עוד טרם שמתגדל ר' יוחנן. וכבר היה ר' חנינא בלפניו גם טרם שגדל ר' יוחנן ואף אפשר כלל שהוא יאמר בן על ר' חנינא. והרי נגנו רואים מזה עלמו שר' יוחנן נשתלק משם ולא ר' חנינא. וחוקרי אשכנז הלכו בטעות אחרי דברי מפרשי הירושלמי עכ"ל. ואחרי שכפי הוכחת המחבר אמר זה ר' חנינא על ר' יוחנן הוכיח מזה כי ר' יוחנן היה כבן שבעים שנה בעת שירד מלפניו לטבריה. שברי בלוחי פרק קר"א לו ר' חנינא: דיינא סבא. ועל היסוד הזה בנה כל חשבונותיו:

אולם המחבר המבקר הנפלא לדברי אחרים מדוע לא בקר גם את דברי חנינא? הלא הוא בעלנו כתב: ר' חנינא היה בלפניו עוד טרם שגדל ר' יוחנן. וגם כתב: ר"ח במחלת בואו מובל לאי לא היה מהלעירים כי כבר בא ובנו עמו. (כפ"ב הוכיח זה בראיות אחימיות) אם כן היה ר"ח יקן מר' יוחנן למערב בארבעים שנה. ומה מנוחך הוא הדבר כי זקן בן מאה ועשר שנה יקרא לאיש בן שבעים בנה בשם: סבא. ומלבד זאת נוכל להקשות אומה אם קיימתי שהקשה על מפרשי

הירושלמי

ו (יחזקאל י"א י"ט) והסרתי לב האבן מבשרם. עיין במנחת — שי שמאל בתנ"ך עם פירוש הרי"א הנוסח: והסרתי, את לב האבן עיי"ש ולפי הנוסח הזה הייתי יכול לתנ"ך קושא חמורה שהקשה הגרעקא עמי"ם בסוכה (נ"ב ע"א). יחזקאל קראו (את הרי"א) אבן שנאמר (יחזקאל ל"ו כ"ו) והסרתי את לב האבן מבשרכם וכ' ע"ז בגליון הש"ס בזה"ל: וכן בסמוך (ע"ב) וכן ברכות (ל"ב ע"א). וכולהו מייתי הכ קרא ולא ידעתי אומה לא מייתי מהמוקדם (יחזקאל י"א י"ט) והסרתי לב האבן מבשרם ונתתי לשם לב בשר עכ"ל ועי"ם הנוסח הנ"ל מוסרתי בגל קישות הגרעקא שבאמת גם לחז"ל כאן בש"ס היה ג"כ הנוסח ביחזקאל (י"א י"ט) והסרתי, את לב האבן והפסוק הזה הביאו בלוחי כאן הש"ס לראיה והמפרשים בראיותו כאן בש"ס המלה, את טעה וחשב שזונת הש"ס ליחזקאל ל"ו ששם יש בלוחי נה בטעמיהו המלה, את ולכן ליינו לשם ויותר מזה טעה כי הביא גם את ההמשך: מבשרכם אבל בלוחי כוונת הש"ס להמוקדם (י"א י"ט) ורק שנוסחתם: והסרתי, את לב האבן הנוסח שמלה הרב מנ"ש. וז"ל אם רק נכון הנוסח הנ"ל:

ישע"י בהגאון מהר"ם של"מ"א זצ"טניק מו"צ
רפ"ק ראדום

קורא — הדורות

סאמר בקורת על דברים אחרים של ספר:
דורות הראשונים

רבי חנינא ורבי יוחנן

זה אומה זמן הניע לידי חלק שני של הספר יקר המלואות: דורות הראשונים. לכרז התבסס האזון ר' יוחנן הלוי ז"ל. לחלק הזה נוכל לקרוא בלוחי, ספר דברי הימים לתורה שבעל פה כי הוא כולל דברי הימים של האמוראים. מסוף ימי המשנה עד אחרי חתימת התלמוד. הספר הזה כתוב בכשרון נאומי ועל ידי בקיאות נפלאה של המחבר בבבלי וירושלמי אשר, דמין ליה כמאן דמנח בקופסיה. אולם שתי הוקרעות יעיבו את שמש זהרו: (א) הוא כתוב בצרפתית גדולה והכולך לשון בו העה בדרך מיכו ולא סדרים. (ב) הוא טרוד מאד צעיקרו בפולחם פסופרום סבא נלחם עם סופרי אשכנז. ומבין כך בא לידי טעם. ואני בא לבעיר על

יזען כי חורן הוא בעבר הירדן המזרחי לכן היה על ר' חנינא לעבור את ים טבריה, כמו שמלינו: ר' חנינא דברת חורן וכו' כד הוה סליק לעברא הוה ימא מתבוע קומי' (ירושלמי, ע"ז, פ"ג, ה"א). ומעבריה הביאו אותו אנשי יפרי לעירם להכעיס בזה את ר' יוחנן. ולזאת התקלף ר' יוחנן על אנשי יפרי שהביאו ממרחק את הדיינא סבא לחלוק תמיד על דבריו. ולכן ירד ר' יוחנן לטבריה ויקבע בה את דירתו. מכל זה הגנו רואים שבדרך פרשו האפרשים שר' יוחנן אמר זאת על ר' חנינא. אך לא על ר' חנינא בר חמא כי אם על ר' חנינא דמן חורן שהיה זקן מר' יוחנן. ור' יוחנן אמר בשמו דיינים. כמו שמלינו: "אמר לון ר' יוחנן בשם ר' נחמיה דברה חורן נהנין כהנין וכו'" (ירושלמי שביעית, פ"ז, ה"א). לכן אמר עליו ר' יוחנן: "הן דיינא סבא". והעצת היא רק אלל המחבר ולא אלל מפרשי הירושלמי:

סענריר וואהלמאן.

(עוד יבא)

ה ש ע ר ה

בסיומי המסכת מהש"ס אחרי תפלת הסיום יבי ר' לון מלפניך ר' אלקיבו ואלקי אבותינו שמהא תורתך וכו'. נזכרים בני רב פפא בשמותיהם ונאמרים בפי המסיימים עם תפלת הדין:

ומאורי נפלאתי על סגנון תפלה זו עם הזכרת השמות. ולא ידעתי מה מכוונים המסיימים באמירתם. וגם למה לא נזכרו כל בני רב פפא אף אחד מהם בתואר, ר"ב כמו שנזכרו בש"ס בכמה מקומות. ומאור נראה נפשי לדעת ממ' ומתי נסדר סיום זה:

והנה ראיתי לרב נאן אחד שמביא בשם ס' כריתות (דורות הראשונים שער ב') שבי רב פפא נהרגו ובהו י' שער שהזכרת שמותיהם הוא ע"ד תפלת אל מלא רחמים וכוחם שם שאפשר שהיו נהגין להזכיר שמות ההרונים בעת לימודם. ולכן לא נזכרו בכינוי ר' דבספלה אף לבזכר א"א או רבי עגיד. ובמח"כ השערות רחוקה מואור (א) דלמה מיבירים דווקא שמות בני רב פפא ההרונים ולא את כל קדושי האומה כר' עקיבא ועוד. (ב) למה לא יאמרו עליהם איזה תפלה ובקש כי הזכרת שמותיהם לנדר הוא דבר שאין לו שחר:

ובעיהי ג"ל בזה השערה נכונה ואמתית לדעתי. דהגנו רואים בשפדים ישיש ועתיקים שהיה דרכי הסופדים לסיים בשלהי ספריהם הנכתבים ע"י

נחמאל

הירושלמי: אך יאמר ר"ח על ר' יוחנן, מה אחימין לי הן סבא? הלא כפי הטורע ר' יוחנן נולד ומתגדל בלפרי? (וכאשר יכתוב שם המחבר בעלמו):

אבל מבקר חרוץ בהמחבר היה לו להשיב תיכף כי הדברים: מה אחימין לי הן סבא? לא יכלו להאמר על חושבים קבועים בלפרי כר' חנינא בן חמא ור' יוחנן. כי אם על איש זר שהביאוהו מעיר נכריה ללפרי לדון שם דינים. ובאמת היה הדין הזה ר' חנינא מן בית חורן (1) שהיה נקרא גם ר' נחמיה. או ר' חנניא. הדבר היה נמלא במקור השני והסיפור שממנו הביא המחבר את ראיותיו. ושם כתוב כן: הורי ר' חנניא דמן חורן בבית חורן כהדא דר' יהודה. אעל ר' יוחנן ודרוש כרבנן דהבא וכדרבנן דחמן. אמר ר' אבא בר זימנא מן קומי אילן דחמן מילתא נחת ר' יוחנן מלפרי לטבריה אמר מה דין אחימין לי הדין דיינא סבא וכו' (ירושלמי שביעית, פ"ט, ה"א). והנה אין כל ספק שטעות סופר הוא מה שכתוב כאן שהורה ר"ח בבית חורן. כי אם הורה בבית חורן עירו לא יתכן לומר: מה אחימין. הלא הוא היה קבוע בבית חורן. וגם מה עסקו של ר' יוחנן שם בבית חורן? ובפרט כי הגנו רואים שבשני הדרכים הוא ברח ר' יוחנן מלפרי. וזאת היה רק יען כי דרש ר' חנניא בלפרי. ולכן ברור כי לריך לומר כאן: "הורי ר' חנניא מן חורן בלפרי" (2). כמו שכתוב בפירוש במקור הראשון: "ר' חנינא הורי ללפריה". מכל זה רואים לנו בפירוש כי ר' חנינא זה אינו ר' חנינא בר חמא. כי אם ר' חנינא דמן חורן. והוא ישב בתמידות בבית חורן עירו רק עלה כפעם בפעם מעירו אל בית הוועד בטבריה לעבור השנה.

(1) הנה כבר באר המחבר בעלמו (מחברת א', פט"ו) כי ר' חנניא. ור' נחמיה. ור' חנינא הם כלם איש אחד. והראיה לזה כי מלינו בבבלי (סוכה, מד) "אמר ר' אבי אמר ר' יוחנן משום ר' נחמיה איש בקעת בית חורן עשר נטיות ערבה וניסוך המים הללמי". ובירושלמי (סוכה פ"ד, ה"א) ר' אבא בר זבדי בשם ר' חנניא דבקעת חורן ערבה ניסוך המים עשר נטיות הללמי. ובירושלמי (ע"ז, פ"ז, ה"א) "כד דמך ר' חנינא דברת חורן".

(2) הטעות הוסב כל לפי דעתי. באופן הזה איש אחד שראה כי נמלא (בירושלמי) שקלים, פ"ז, ה"א, רבי עוביאל ברה דרבי חנניא דבית חורין לכן הגיה כאן במקום: "חורין" וכמעט בלידו: "בית חורין". אח"כ בא מרפס, למדן וחסד כי ההנהגה היא במקום: "לי פוד". ולכן השמיט את המלה "יפרי" ונרשם במקום: "בית חורין"...

במלך ובקשה שיליחו בחורה * ולפניהם חתמו
שמותיהם לציון. ואפשר שכן היה גם מהב
הסופרים בימי חזמי הפלמיד בספרים הנכתבים
בשפות:

כן נקל מאד לשער שבני רב פפא (שהיו
עשירים ויורשי היו מאביהם ר"פ) עסקו בכתיבת
ספרים להפילם בריבם כדי שלא תשכח תורה
ישראל. (עי' ירושלמי שקלים פרק ה') או שהיה
לכם ספרים רבים במגילת ספרים והתפלת היה"ר
הגד עם שמותיהם הוא הוא ממה שכתבו בשלהי
ספריהם שיליחו בחורה ומהם שחתמו איש על אחד
מם בשמו (בלי חוזה ר' כמוכן):

ואחר זמן נמצא חכם אחד שהיה מאסף לעלמו
כל הסיומים שנאמרו ונכתבו בזמנים שונים ע"י
חכמים שכל דור ובתוכם הסיוס שנמצא לו מבני
רב פפא. והוא תפלת היה"ר עם חתימות שמותיהם.
וכל הסיומים האלה כפי שסירס החכם הזה נמצאים
סתם בסופי המסכת * לכן נמצא עתה תפלת היה"ר
של בני רב פפא עם חתימתם בחור הסיומים. והדבר
בזמן ושוטף ח"ל:

ואקוה כי העניין בדרך יראה כי מקום הניחו
לי אבותי להתגדר בזה:

י . א . ה .

איזה מסכת נכתבה בראשונה ?

זה זה שאלתי כבר: ולא קבלתי מענה גבון.
זה אומר בסדרן שסדרן רבי במשנה בק סדרן רב
אפי. כן לא יוכל להיות א) דבמשנה גמי מנינו
דלא למדו בסדרן שסדרן רבי דבתלמוד מנינו כלל
זה מחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם איש מודע

* עי' חסדיו למחרים די לגוואנו ויל ולפסיה
חרי"ג נד (ד) דקולאון בן הדיסה. במדרש שיר פסוק
ישקני דע כי מעשה היה בסופר אחד שהיה לו אחות
ושמה הדסה והיה לה בן ושמו דקולאון והסופר הזה
היה כותב מדרשים ובכל מקום שהיה מוצא תורה היה
מתפלל על בן אחותו שיוכה לתורה וכותב דבריו כפי וכל
הרואה חשב שהם דברי הספר ולא היה לכן צריך למחוק.
וכן בפסוק תורי וזה צריך למחוק. —

** השערתי שהסיומים הנמצאים בסופי המסכת
הם החכמים שונים וידה כל רואה שסיוס אחד נאמר בלשון
רבים כמו והערב ומוריס. ואולם נמצא סיוס בלשון יחיד
כמו לעולם לא אשכח דברך ע"ש והוא הדבר אשר אחרתי
מהמסדר הסיומים מלא סיומים. שנאמרו מפי רבים אי
פני יהיד וסירס כולם במקום אחד: —

אמרין מחלוקת ואח"כ סתם הלכה כסתם אלא בחדא
מסכת אבל בחרי מסכתות אין סדר למשנה. ב) אם
נאמר דנכתב בסדרן שסדרן רבי מודע לא נכתב
תלמוד אלא על ברכות מסדר זרעים. ועל כל סדר
קדשים נעשה תלמוד וזאת על מדות וקנים ואיזה
פרקים מחמיר. ועל גזם מסדר עהדות. ואם
נאמר נכתב ונאמר — יוכל היה שנאמר איזה
מסכתות. ולא כל המעשה עשר המסכתות שחכמים
תלמוד בבלי. ובמקצוע הזה עדיין לא חקרו ואין
אנו יודעין איזה מסכת נכתבה ראשונה וגם איזה
מאמר הנמצא בש"ס בהרבה מקומות איזה מאמר
מהם הוא מהדורא קמא ר"ל לכתבה ראשונה ואיזה
מן המדורא בתרא. וזה הדבר שנים גמרי בבלי
לחקור את זה. חפשי וחקרתי היטב. ובסוף
מנאחי כי נוכל לידע את זה לדוגמא אם מביא
הש"ס איזה מאמר ואמר ע"י. והיונן כה"י. ואמר
עלה"י. ואחמיר עלה"י או כדאמר דש מקורו
הראשון. או מביא איזה חובות שלא לצורך להענין
שבבאן כבחולין לג: באתקפתא דרב שימי בר אשי
ממאי דילמא ע"כ ל"פ רבנן עלי' דר"מ אלא באכילה
מעשר אבל בנגיעה דמעשר ואכילה דחולין ל"פ ועיין
שם בחוש ד"ה ובאכילה דחולין דאמר לא היה צריך
כאן לאכילה דחולין אלא אנב דנקטי' במסכת חגיגה
נקטי' הכא ושם המקור הראשון ושם לצורך נכתבה
אוי ידעין ראין כאן המקור. או מביא אחת טאמר
ולא סיים כבסוקה ע"י אינו והאמר שמואל בר נחמיה
אמר ר' יונתן על ז' דברים נגעים באים כו' וכן
בכריתות כ"י מביא מאמר זה ולא מסיק גם שם על
איזה ז' דברים. או מביא באריכות הוא המאמר
שראה המסדר את הראשון או ראין אנו שנחשבו
בכאן איזה חובות או ידעין דזה המאמר * והחליתי
להעלות על הכתב ממסכת קטנות והיה זה שכרי
שאי אפי' הראשון. אם כוונתי לאמיתו אוי. טוב.
ואם שנית ד' יספר לי כי לטובה כוונתי:

קורשן

ברדכי יקותיאל פ"עס

* הסופר הזה המציא לנו עוד דגמאות רבות
כאלה ובפרט מפרי עבודתו במסכת קטנות אשר לא
מסרנום לפרס מפני אפס מקומם בהשערו מורה. וזה
הטובה בזה:
הנו וקריב כי גדולי התורה וסומרי יקבלו שאלת
הספר וחקירתו בזה. במור שאלה נכבדה ורבת הערך.
אשר מהראוי לשם אליה לג. — המערכת

לחקר התלמוד

אם סנהדרין מן ע"ז לא זריכה דאפי"ן דקא
יבני טעמא למילתיכו כי הווא מעשה דבעיא
מיכסא. והנה דברשי"ל דל מביא מעשה ארוך לפרש
בו כוונת הש"ס כאן. אבל אחרי כל האריכות לא
זכינו עדיין לדעת פירוש שתי המלות האחרונות
דבעיא מיכסא הסתומות מאד מאד. אמנם בימים
האחרונים נבו חכמים ומקרים רבים. ואשר ביניהם
יחשב גם הגאון המוקדש לרפפורט למאור פשר
המלים הנ"ל (כמו שמביא לקמן) ע"י השערות שונות.
אבל לדאבונו כל חוקר ומבין. מאומה לא העלו
בדם בענין הזה והמלות הנ"ל נשארו אי מובנות
וקשות כמו אז. אני לרגלי מלאכתי להביא אור
חדש ופשוט על המלות הסן. ארשה לעלמי להאריך
קצת ולהביא דעות אחרות בענין הזה. בגליון הש"ס
הנ"ל כתב הגרי"ב בהגותיו בזה"ל: גירסת הערוך
בערך בעיאל: ובהסווא מעשה דבעיא הווא מוכסא
עכ"ל ברם על מלת דבעיא לא פירש כלום ומלטה
לפרשו על נכון עכ"ל הגרי"ב והעיר ע"ז המגיה
בש"ס ויילנא בזה"ל. עיין בירושלמי פ"ו ה"ט ושם
המוכסן שם בר משון וממלא שם שוויים הרבה וכו'
עכ"ל והנה מחלה אומר שהמגיה הזה טעה (כדרכו
חמיד לכתוב ולהמציא חדשות על הגליונות שבש"ס
וויילנא מבלי עיין הגיוני ובכלל חסר לו חוס הבקורת
האמתי כאשר הראיתי כבר במאמרי כ"פ) במשגו
שם המוכסן היה "בר משון" ובאמת היה שם המוכסן
משון והנפטר היה בנו שנמנו לו חסד האחרון כבבד
רב גדול; וכן מפורש בירושלמי מגילה (פ"ב ה"ב):
מ"ח בריה דמשון מוכס וכן עוד שם: ומה טוב
עבד בריה דמשון מוכס וזה פשוט אמנם אדות
פירוש מלת דבעיא שנתקשה בה הגרי"ב וכן אדות
גירסת הערוך רציני לשער השערה לא — רעה.
כי הכונה שהש"ס רומז כאן בפשוט (ובאופן הזה
היה מיותר להכנה הענין כל הספור הארוך של רש"י
ז"ל) על מה שמסופר בירושלמי (פ"ו ה"ט) ששני
עדים העידו עדות מוכות על בנו של שמעון בן
שקט ונגמר דינו להריגה וכאשר יא לא להרג חזרו
העדים והורו ששקר ענו בו מסבה שנאחס לאביו
בעל אבוב מחזירה א"ל (בנו) אם נקשת להיות
חשועה על ירך פשה אותי כאסקופה והנה מומתאם
להירושלמי הנ"ל יהי פרוש של המלים: כי הווא
מעשה דבעיא (פי' שרש ובירושלמי: בעיא) מיכסא
(לכסות) כענין מלוי בש"ס להוראת הגנה והללה ולהניין
על בנו) שרש שמעון בש"ס להליל את בנו. כשכיל
הטעם שנחננו העדים על מה ששקר עט בו מתחלה;
ובכ"ז נהרג ולא הועילה חורחס בלום. כן היה ג"ל
לשער השערס וז שהש"ס כאן רומז על בירושלמי

הנ"ל המובא ג"כ בסוף פרש"י כאן והנה ראיתי
במולדות ר' נתן בעל הערוך להגש"ר בהספות על
הערך בעיא. שרשק לשער שבעיא הוא כמו מעיא
במלוק: הכ' בתי ומעיא הוא משון שם המוכס
שבירושלמי. אבל הרבה יש לפקפק על הנחה זו אף
ששי"ר החליט בכבוד שכן הוא. אמנם אחרי עיון
הטעם בש"ס בבלי וירושלמי הנ"ל נחלס בדעתי
שמותרות הן כל ההשערות הנ"ל. כי רק ט"ס קמן
נפל בש"ס ובז"ל: כי הווא מעשה דבעיא (תחת:
דבעיא הכתוב כאן בש"ס) [ההוא] (כנוסחת הערוך
הנ"ל) מוכסא; וקל הוא להתחלף בין המלה דבעיא
ל — דבעיא וא"כ שפיר יהי מכוון ומותאם הש"ס
כאן להמקור שבירושלמי. שבריה דמשון מוכס וכו'
כנ"ל:

ואנכ אביא לשון הערוך בערך בעיא הנ"ל
וז"ל: בעיא (סנהדרין מ"ד) ובהסווא מעשה דבעיא
הווא מוכסא (ובגמרא) אמר להן ר' אליעזר והלא
שמעון ב"ש מלה שמונים נשים באשקלון. מפורש
המעשה עכ"ל וכתב ע"ז בהפסד"ע הגרי"ב בזה"ל:
לפנינו בגמרה יומא אלא רש"י הביא כל המעשה
הארוכה וכו' עכ"ל ובמח"כ הגרי"ב. היא באמת
בגמרא משנה מפורשת בזה"ל: אמר להן ר'
אליעזר והלא שמעון ב"ש וכו'. וגראה שתי המלות
שהסוף הערוך בסוף: מפורש המעשה העטוי את
הגרי"ב לחשוב שכונת הערוך שבש"ס שלטו משגש
כל המעשה שביא רש"י בשם בירושלמי: ובאמת
כינתי שגש בש"ס שלטו מוכס שמעון ב"ש מלה
שמונים נשים באשקלון (סנהדרין מ"ה ע"ב). מה
שהוא שייך להסווא מעשה דבעיא מוכסא שמביא
הש"ס כאן וע"ז כתב עוד הערוך שכל המעשה אשר
קרה שם מפורש וידוע לנו בכל אריכותי מהירושלמי
דוגמא לדבר בש"ס לעיל (ע"א) ואנו אין לנו
אלא שלש. שהביא רש"י שם באריכות המשלים.
והרי"ח כתב ע"ז בפרשו דק. וידועה היא ממש
כלשון הערוך הנ"ל ולפ"ז זריכים אנו בערוך
אחרי המלה: באשקלון להציג נקודס (.) לסיומ
הפסק וז"ס:

(ב) ג"ח פ"ד פ"א א"ל אביך ערק לאסיה
את ערוק ללודקיא. בתדושי מור"ץ חיוה הקשה הא
בשבת ל"ג מפורש: ויסי ששחק יגלה ללפורי? ולא
ראה שכבר קדמו בזה הסה"ד (ערך ר' יוסי) ולפ"ד
למחן בפשוט שכלאו זה הש"ס סוחר איש שבשבת
אמריקן יוסי ששחק יגלה ללפורי משמע שהוכרח
להגלות וכאן אימא שבת מעלמו מאיזה שחר? אך
קושיא אחת מתורגמת במדרש שד' יוסי אחרי הגלות
ללפורי מתוך שנחלו להרומיים ומיראחו אוחס להשאר
גם להבא בא"י שהיתה מחס ידם. פן יבועט לו
ברח

פירוש מלפניו לאמר אשר נחמד חכם מעולם מלכי
בבל וא"ש שני השנין :

ט יא יב יג יד יה יז יח יט כ כא כב כג כד כה כו כז כח כט לו לז לט
כסר הא. כסרד (כסרד) כסרד על האסון שר
כסרד היה כסרד מלך לו זה ועלם ממו
הש"ס כאן וכסר העיר בזה הש"ס. - חלום ראש
זה מלחמי כפרוס רב האין לסדר סדרות
(כלים פס"ו מ"ז) שהיה הנוסח: רב פס"א כסר
כסר הוא וכו' וכסר היה שמו כסר הס"ד שהיה
יכול להמלט באין גדול ולפ"ד שגירסתו כסרד יס
לה סמיכות. לפי שלעיל (פ"ד רע"ה) מובא שר
י'שמעאל בר' יוס' היה כסר כסר עד שאיבדוה
כחמת וכו' ואח"כ מובא: איבדוה דר' יוחנן וכו'
(ועיין ברכות י"ג ע"ב שאין ר' יוחנן דבעל כסר
הוא). ואח"כ מובא ואיבדוה: דר' פס"א כי דקורי
דקפניא אי"כ הרי היה כסר כסר וזה נראה לאחמי
ולפי גירסתו רס"ד יוס"ב גם מה שהעירו כאן רש"י
וחס' איזה חיבור של הא דרש"ב עם מה שלמעלה
ולפי גירסתו יחא שלעיל (פ"ד ע"ה) מושב הש"ס
ארכש בעלי כסרי: ר"ה כסר. רש"י כסר. ר'
יוחנן ורב פס"א; והנה אחרי שספר הש"ס ארבות
וקלרות מר"א כסר ואח"כ מר"ש כסר ואח"כ
מר' יוחנן בא הסדר עתה לר"פ באחרונה ומספר
גם ממנו דבר :

ח סנהדרין כ' ע"ב כרש"י ר"ה גונדו.
טלימו ובסדר עהרות פירש רב הא מקירה היא
מקורה של חרם ורומה לו ח"א קודו וח"א מקלו
(ויק"ר פ' אחרי) ע"ב במבואו של הר"ה למדרש
רבות הביא בשם רבים שחפשי"ן כאן נראה מבורר
שהיה לפניו המדרש ויק"ר עיי"ש ובאמת טעות
יבדקת יש כפרש"י שהטעתה גם את הר"ה
וחבריו שס' כמו שאבאר: הנה בפרוש רס"ג שלפנינו
(כלים ט"ז מ"ה) כ' כסר: וקוד וכו' כדגרסינן
לענין גיטין (גיטין פ"ה ע"ב) וזה היה חלקי ח"א
קודו וכו' עכ"ל כסר ברור שר"ה גורם בגיטין
ובסנהדרין כאן: קודו ולא: גונדו וא"כ הליון
שליון המרשים ליק"ר הוא טעות שר"ה גורם להדיא
כאן בש"ס: קודו ור"ה אח"כ כפרש"י שבע"י

הביר חתם ורומה לו: גונדו לו וזה גירסת
אחמיה וכו' כפרש"י גיטין כסר שר"י כ' בפירוש
שבבבאורי מהרות לרב הא גורם בש"ס שם קודו
וא"כ אין כפרש"י כאן שום ראיה שהיה הדיק"ר
וה"ב :

ח נדרים ל"ה ע"ה רב ושמואל דאמרי
תרווייכו חמשים שפרי בינה וכו'. בספר קטות
מיושב להגרי"פ מקשה שכאן איחא בש"ס שרב
ושמואל אמרי תרווייכו ל' שפרי בינה וכו' ובסוגיא
ר"ה כ"א ע"ב איחא שרק חד מינייהו אמר ענין
דחמשים שפרי בינה אמנם איך אמר מילתא
אחרתא ? ובמח"כ הגרי"פ אין כאן שום קושיא
וסתירה שגם שם כר"ה רב ושמואל אמרי תרווייכו
ל' שפרי בינה וכו' הכל כמו שאיחא כאן רק דפליגי
בפסוק. ולא קם נביא עוד בישראל כמשה. שחר
אמר שלא קם כמשה לא בנביאים ולא במלכים וזה
אמר במלכים קם ועיי"ש כפרש"י (ר"ה תמשים שפרי)
שחפשי"ן שם בפרוש קן, ופלא על הגרי"פ שלא
הבין כ"י :

י סנהדרין ק"ו והיינו דאמר ח"ה בר אבא
שלשה היו באותה עתה אלו הן בלעס איוב ויתרו
וכו' ויתרו שברח וכו' בני בניו. בספר קטות מיושב
להגרי"פ הקשה: מאי היינו דאמר ר' ח"ה כ"א
דקאמר ? אדרבא. לפי דבריו של רחב"א לא היה
לבלעס לתמוס על יתרו: מי הוסיך אלל איחא
עולם הלא תשובתו בלדו בשביל שברח לכך וכו'
ומזה ליישב! עכ"ל ובמח"כ לפ"ד הדבר פשוט שכוונת
הש"ס כאן במאי דקאמר, והיינו דאח"כ היינו
להביא ראיה שבאותה היו בלעס ויתרו במלכים ביחד
אע"פ שגני המאמרים האלו אינם מוסכימים בדבר
אחד זל"ז. שלפי מאמר רחב"א ברח יתרו ולא
הסכים לעצת בלעס הרעה מ"מ הולא משיהם
שבלעס ויתרו היו אז יועלים ושקים לפרעה ושניהם
היו באותה העלה זז"פ :

(חפשי"ן יבא אי"ה)

ישע"י וראשניק בהגאון מוהר"ם שרי"א
מו"צ פה ראדום

שאלה ליודעי ספר.

זכיתי דאחאי ליד' כח"י יחיד בצולם. פירוש ארוך עפ"י קבלה על הספר תקוני תשובה להר"ז
מפאנו ז"ל. הנדפס בסריס ראשית חכמה הקלר להר"י פייטו. הכח"י הוא יסן גושן ויפה מאר. ומחזיק
ערך ר"ג דפוס. ומתחבר כח"י הרמ"ע ז"ל. כי מלחמי בו באיזהו מקומות כותב, הרמ"ע נר"י. ועלם
מחזיק שם מחברו. כי שער אין לו. ובכל הכח"י לא מלחמי שום רמז לזה. ונפלא הדבר שהגם שהוא הספר
היחיד מכל הפירושים שעל ספרי הרמ"ע ז"ל שמתחבר עוד כח"י הרמ"ע (כי כל הפירושים שעל ספרי
הרמ"ע נחשבו אחר פסירתו) עכ"ל לא מלחמי נזכר בשום מקום ובלתי מודע לרשמי הספרים:
אולי יודע מי המקוראים את שם המתחבר או אי' נזכר באיזה ספר אבקש להשיך אור על המרגליות
המלמה הזאת.

אריה יהודה לייב דיפשין

סימן א

בענייני קנין.

בשעת

חובת א' סי' א' הביא חס' תפארת נבי מהגאון ר"ז ז"ל מלובלין שחידש חומרא חדשה נגד מנהג העולם בעת שמקין המקוה לשפוך חלב לחור הג' לוגין מים שאובין שנשארו ודעת המחבר הג'ל שהעולם טועים בזה בדמשה ותוספתא אינו מבוחר רק דשאובין אינם פוסלין אם נפלו לחור נוקוה חסירה שנשתנה מרא' אבל לא במקוה שכבר נפסלה בשאובין סי' ה' מועיל להכשירה כמה שגששה אח"כ שינוי מראה זה אינו מועיל להכשיר הפסול שמכבר אך צ"ן מחיר המחבר הג'ל ולא כשאר מי פירות וכן מחיר אם החלב הוא רוב נגד השאובין או אם המים יש להם מראה חלב ממש. ומה דבר זה לא חדש הוא וכבר קדמו בזה הג'ל להגאון הקדוש ז"ל מליבאוויטש בס' קע"ג. והגאון ז"ל אוסר אפי' צ"ן אינו מחיר בשום מנהי :

אבר

אחר מחילת כ"ג שגג בזה. ראשית הלא מנהג העולם הוא רק להכשיר המים הבאים אחר נתינת החלב סי' ה' בהם מ' טאה בלא לירוף המעט מים שנפסלו טרם נתינת החלב אבל באמת גם המים שנקודים שנפסלו מלטרפין אחר שנשתלק המראה כדמוכה להדי' ומחלוקת הראב"ד והר"ש צ"פירוס התוספתא שהובאה בצי' דהראב"ד ז"ל סובר דגם היין נעשה כשר ומלטרף והר"ש ז"ל חולק דעדיין אינו מלטרף אבל על הג' לוגין שאובין לא נחלקו ומודו כ"ע דמלטרפין והסביר דדוקא היין שנעלם פסול ואם היו מוסיפין עוד יין ה' גם היין הקודם חוזר ונישור ע"כ הו' כמאן דליטא. משא"כ שאובין כל שהלך מהם הפסול נגע אחת טוב כשרין לעולם וכמו במקוה שהוגדרה ואח"כ נפשרה דכשרה וא"כ חזין דגם הג' לוגין עלמן הוכשרו והלך מהם הפסול ע"י שינוי מראה מכש"כ המים שנפסלו משאובין ודאי דמועיל השינוי מראה שימכשרו אחר שיסתלק המראה. הרי דשינוי מראה מועיל להכשיר אף מים שנפסלו מכבר וחומרא זו ליטא :

אך

זה יש לחקור בהא דמבוחר פי' דמקוהות משנה ג' דמקוה שנפסלה בשינוי מראה והי' בה מ' טאה ממלא בכחף עד שיחזור כו' שזה דוקא אם לא הי' השינוי מראה כהמשקה ממש אבל אם הי' המראה כחלב ממש לא יועיל שום הכשר כיון דאם נשתנה לחלב ממש פסולה מדאורייתא כמו דחזין דחזותא בקדשים ובכיסוי הדם הוא מסי' וכבר כתבו החוס' בסוטה דף ע"ז ע"כ ד"ס מביא דשינוי מראה שנמקלות היינו דיהא ועי' בסו' זכחים פ"ח וחולין פ"ז דדוקא מראה דם גמור כשר צריקה ובכיסוי וכיון דבכסוי המקוה פסולה

מה"ס איך יועיל מה שממלא בכחף הלא הוא מהווה בדבר המקבל טומאה כמו סתימת החילה דעושה מפסול כשר וגם כש"ע יש דעות בזה ואיך יועיל ממלא בכחף רק המשנה דמירי נכשתנה מרא' ממראה מים כמש"כ הראב"ד ז"ל וע"כ הוא רק פסול מדרבנן ובדרבנן אינו חזיק דבר המק"ט כמש"כ החוס' יו"ט ע"כ מועיל ממלא בכחף. ואף במקוה חסירה שנשתנה מרא' והמחין עד שירדו גשמים ה' ג"ל דאינו מועיל אם השינוי מראה הי' כחלב ממש חוטט נראה ונדחה דהוא אפי' בדבר המחיר גרידא כמו דליטא בסוטה דף ע"ז ע"כ כנחלקו ואף דהתם פוסק הרמב"ם דכשר היינו מטעם ספקא דרבנן עיי"ש וגם בגטילת ידים דרבנן מועיל אם חזרו לבריייתא כמש"כ המב"א ר"ס ק"ס והביא מסוטה פ"ס. אבל בדא' שפיר נאמר להיו כנראה ונדחה ואף דבידו לא הוי דחוי זה טעות דהרי הש"ס בחולין פ"ח קאמר דחוי בדם שנפל למים אף שבידו להוסיף מטעם דבידו אינו מועיל רק במקום שלא נפסל ונשתנה נוף הידבר אבל לא בנפסל ונשתנה נוף הדבר והי' הפסול בגופו וכן ראיתי ברמב"ן יבמות פ"א ובנמוק' שם דשינוי מראה דמקוה פסול חורה הוא ושינוי כמו שם בנחן טאה ונקל טאה דנשתנה לכמראה יין ממש :

ד"ן אמת. ד"ס לחלק. דהא דחזותא מועיל מה"ס צריקה ובכיסוי הוא רק דהדם קדשים או הדם שלד"ך לכסות הוא כבעין מכה החזותא אבל לא שיועיל החזותא של הדם שיחול גם על המים שם דם ובמקוה הרי אלו רולים להכשיר הטבילה רק מכה המים ומה שפסול מכה השינוי מראה הוא באמת רק דרבנן כשיטת הראב"ד. ומדברי הראב"ד נראה דאף במראה גמורה הוא רק דרבנן שהרי כפל ושיש משום דמתחוי כמשקה ולא קאמר דגורו אקו מראה גמורה כחלב ממש שהוא מה"ס וע"כ דתמיד רק דרבנן וגם נוף חידוש של החוס' לחלק בין מראה גמורה ובין דיהא גרידא החוס' עלמן מכרי לגזויהו והוא בחוס' מנחות פ"ח סוד"ה רביעית עיי"ש שכתבו דלרבנן דר' ישמעאל סגי במלטרף ובסוטה אף בקלת מראה אפי' בדאורייתא וכן משמע לשון הש"ס בחולין איך יודא. אמר שמואל כל מראה אדנומית מכפרין ומכשירין וחייבין בכיסוי וכן ביוד פ"י כ"ח לא מחלק כלל בכיסוי אם יש בו מראה דם גמור או לא וכ"ה בפמ"צ יו"ד סי' ק' במשנלות חות א' וכן בכל הדברים שהם מה"ס ותלויים במראה סגי אף במראה כל דהו כשיער לכן בנגעים כמבואר ברמב"ם פ"ב מטומאת לרע"ה. וכן מוכח בש"ס מנחות דף פ"ז דין שאינו ארום כל כך אם הביאכשה: **ש"ב** ראיתי פלפול ארוך בזה בתשו' בית שמש חלק א"ח סי' ז' ולא הביא לדברי החוס' מנחות

הכל פ"ח וגם בשם חולין בשם ונכלע דם בקרקע חייב לכסות ברשותו ניכר. הן אחת דים לחלק בין אם הדבר בעין או שהפסד דבבעין והדבר בפ"ט גם הסוף ונחם וחולין מודים דבני במראה כל דבר. אבל הכי בתום מנאח הגל מסקי לרבנן דר' ישתפאל סגי בכ"ח אף בתערובת במראה דיהא לזאת מראה לי כן להלכה דשימי מראה במקוה אין חילוק בין מראה דיהא ובין מראה גמורה. ובכל גזירי רק דרבנן ואף שהבאתי בשם הרמב"ן יבמות דשימי מראה דאורייתא היינו דהמעין ברמב"ן הל' גלה יראה דסובר כהר"ש דאם לוקין על טכ"ט לוקין אף אם. אבל כזית מתערבות דהטעם מהפך הכל וע"כ גם בחזוהא מהפך הכל למי פירות אבל אן לא קי"ל הכי ואף דהש"ך סי' שכ"ד ביו"ד פוסק כהר"ש אבל המג"א חולק ע"י בא"ח סי' ר"ח סעיף פ' ובסי' תנ"ג במג"א סק"ד והרב מלאדי ז"ל בקו"א סי' תמ"ב סוסק"ז כתב ג"כ דלא קי"ל כהר"ש אף להחמיר וגם ברא"ש גוס' שם ים סחירות בזה. וע"י בית אפרים חלו"ח סי' י"ג. וגם תמיד מוטייל שינוי מראה בין למונע שלא חפסל המקוה ובין להכשיר מקוה שנפסלה מכבד. ששיחזור מרא' למראה מים חס' כשרה ואף השאובין טמאן ינטרפו למ' סאה. ואין להקשות דאין אפשר דשינוי מראה דרבנן ומ"מ ינטרפו השאובין הלא ידוע דרוב אינו מוטייל להשלים השיעור וא"כ מדאורייתא אין כאן מקוה וכ"כ התוס' ר"י. בשבת ט"ז דשאובין אינם משלימין למ' סאה מה"ם אף פחות מג' לוגין דאין יועיל שינוי מראה דרבנן להכשיר דאורייתא אבל לא קשיא דכבר בררתי בספרי ח"ק חלו"ח בדין אחריו המורכב דשיעור מקוה שאני ומוטייל בו רוב אף להמיעוט שיוכל להשלימו ע"י פ"ה דמקואות מ"ה בזוחלין שרבו על הנוטפין דהמיעוט נוטפין משלים ג"כ ע"י"ש ובר"ש:

ובדבר מה שכתב המו"ל מראשון שם לתמוה על מה שכתבתי בספרי חלקת יואב סיניא להוכיח מתום חולין דף כ"ז דטעם יין או מי פירות פוסלין במקוה גם בלא שינוי מראה ותמה דבתום אינו מבואר רק ביין דחמרא מוג'א חקרי' אבל לא במי פירות. אבל באמת הדבר מבואר בתום שם ד"ה וטעמא שכתבו וז"ל הא דלא נקיט ר"י ב"ה הכל הולך אחר הטעם והמראה עכ"ל הכי אף דריב"ז פליג אסיפא דמיירי בחלב ובדלי דחמיר ריב"ז הולך אחר המראה בין לקולא בין לחומרא ומכשיר. בחלב שפסל לג' לוגין מים ושינוי א"ת מרא' למראה חלב. דאין פוסלין את המקוה וע"י הקשו דלנקוט גמי בטעמא הכי דמ"ל להחוס' המקוה נפסלת בטעם משקה גרידא ויותר מזה כתבו התוס' שם בדין שהחמין דאף ריגנן דפליגי אחזוהא אפי"ה וחדו דין פוסל המקוה בטעמא וע"י כתבו דחמרא

אך באמת לפי הגר"א בפ"ג דטב"י משנה ד' פליגי תנאי חי אמרינן טכ"ט לענין סומאה ולר' יוס' ור' שמעון שם גם לענין סומאה אמרינן טכ"ט. ולדירוחו אף במקוה אמרינן טכ"ט אך אן קי"ל דרק לענין אכילה אמרי' טכ"ט ולא בשאר דברים וע"י בר"ש פ"ג דטב"י במשנה דמקפס ע"י"ש. ובתום בכורות כ"ב ובר"ן ע"י טכ"ט לענין הנאה. וע' במשנה פ"ב דערלה מ"ד בשעת ג"ש:

יואב יהושע חופ"ק קונצק

סימן ב

ב"ה לאקאט"ש

עובדא הוי בעיר לארמור בבגלי אחר שקיבל בבקיצולת לבנות חורבה אחת שהיה למי מפלה ואחר שפיהם ערמות העפר ואבני החפלות חפר בקרקע גבול החורבה כדי לכוון יסוד הבנין ובסמוך לחורבה זו עומדת חנות אחד החנונים ואחר ב' או ג' ימים נפלה החנות הזאת ונשברה ונשברו גם כלי זכוכית ושאר כלים שבתוכה והחנוני טוען שמכח החפירה נפלה. והבגלי חייב בנזק המפולה הזאת שה"ל לרעת זאת מראש וליזהר בחפירה. ובאו לדין לפני דיניי מה"ס שם:

והנה אחד מהדיינים אמר דהבגלי חייב לשלם היות החנות והכלים וחילי מה"ס דש"ע ח"מ סי' תמ"ז. בהג"ה ומואלו מהשו' הרשב"א ז"ל. שאם חפר בכותל וגרם להפילו דה"ל חלו ממש עכ"ר. וגשאלתי בזה מהדיין הזה להגיד בזה חוות דעתי העני' א"ס קה. וא"ס כה. אחת תשובתי: **הנה** לענין פשוט דהבגלי פסור מד"ה. והא דסי' תמ"ז הג"ל שאני ושאלני שחפר בכותל חבירו או חתם בכותל ממש והיו מו"ק בידים ועושה מעשה בכותל של חברו או בקרקע שתחתיו ממש מש"ה חייב. אבל בנידן דידן שהבגלי חפר בשלו ולא נגע ולא פגע לא בכותל החנות ולא בקרקע שתחתיו. רק בקרקע של חורבתי שיש לו רשות

לחפור שם כדי לבנות. אפי' כר' לן שמחמת זה
 באה מפולת המנוח. הרי מוכר במו"מ סי' קינד
 סעי' ל"ו שאם סמוך באחד מאלו שהי' להרחיק וגרם
 היות לחברו יש מחייבין ויש פוטרי' משום דהוי
 רק גרמא. וקאי אכל הני דהוכחו בסמ"ח זה
 שם ובכללם גם היות דמחך בורו. לכוהל חברו
 חוך נ' טפחים בסעי' י"ד שם. וכן משמע להדיא
 בנזיר שם וע' במצות החשפט שם סי' י"ז.
 דבכולם פטור ליש פוטרי' מלבד הא דסעי' ז' ברח"ס
 וכותש הריפות דסעי' ס"ו. ולכ"ע חייב דהוי גירי
 דילי'. והנה מלבד דכל כה"ג דיש פוטרי' קיימל
 דהמחוק מ' למימר קים לי כמחן דפטור ואין מוליין
 מחון בספיקא דפלוגא. י"ל דבני"ד גם ליש מחייבין
 פטור. דמחייבין רק בחופר בחוך ג"ט לכוהל חברו
 שלא הרחיק כדין שרריך להרחיק או הוא דס"ל
 להמחייבין דהוי כחזק ולא כגרמא. אבל בני"ד זה
 שחפר בשלו ולא חוך ג"ט לכוהל חנות הג"ל לכ"ע
 פטור. דלא עשה שום מעשה היות שלי' לו רשות
 לפשות. ורק באש מחייבין אפי' הרחיק כשיעור כח"ס
 בנה"מ סי' י"ז ע"ש. ואם היה מחברר סעי' החפירה
 ממש ובשעת חפירתו בחזק נהגדנד כותל המנוח
 וגסה לנפול באופן דהי' מקום לדמות לדין כותש
 הריפות ורח"ס הג"ל הי' אפשר לחייבו. וג"ז ל"ע
 דאף דכל ש"י הרא"ש סי' ק' משמע דאפי' לא
 בשעת הנהגדנד נפל רק אח"כ ג"כ חייב. י"ל דהרא"ש
 לשיטתו דמחייב בהרחקת נזיקין כשלא הרחיק
 וגעשה היות אח"כ. והיינו כי' מחייבין הג"ל אבל ליש
 פוטרי' נראה ברור דכל שלא היות בנהגדנד ממש בשעת
 חפירה ונפל או חזק בשעת חפירתו כותל חברו
 מכה הנהגדנד. פטור דהוי רק גרמא. ופשוט דלא
 שכיח כלל שמכה חפירה מלי' יפול כותל בנין חזק
 הסמוך לא בחוך ג"ט אלא רחוק כמה טפחים.
 ובודאי שהיה כותל זה המנוח רעוע בלא"ה ואפי'
 נאמר שמכה שחלש הקרקע שם ע"י חפירה הבנאי
 הזה איננו בהחתי' דכותל חנות זאת. ונהרעע ע"י
 יומר. ויותר ונפל. מ"מ בני"ד ל"ה ר' גרמא
 לכ"ע ופטור. וזה פשוט וא"ל לפני' **אבר' גם**
 כר' מכל דין יש לדין בענין זה גם
 מכה הא דלקמן סי' ה"י סכ"א דדין נזקי בור.
 דפטור בו מנזק' על נזקי כלים ושבירתם וה"ה על
 נזקי כותל. דלא דוקא כלים. אלא דפטור בבור
 על כל דבר מן משור או חמור וכל מין בע"ח בין
 במימתן ובין בזנן. ומחן מעל אדם בנזקי ובח"ס
 חוס' ב"ק י"ד ד"ה שיר טחון ע"ש. ובבבאי איתא
 בירושלמי פ"ק דב"ק הלכה א' גבי נזקי בור דילאו
 קרקעות שאין מחייבין. והנה במח"ס שם ר"ה
 ילאו בבאי דהרשב"א ז"ל בחידושו הקשה ע"ז הא
 א"ל נמטא טקי בור בקרקע. וכשב' הוא ז"ל דלוי' אם

מחמת הבור נפל כותלו של חברו ולי"ע עכ"ד הרשב"א
 ז"ל ובמח"ס כתב ע"ז ח"ל דלוי' דבריו הקדושים
 היה ל"ל כפשוטו כפירוש שם בפני משה דהיינו בחפר
 בור סמוך לרה"ר כדי לעשות יסוד לחומת ביתו
 והיינו סך דב"ק י"י החופר בור לאושין. (והוא הדין
 בש"ס סי' מ"י סעי' ט' ע"ש) וא"ל דהכותל נפל
 דזה חלוי אש חלש ולסוף חברו הוי בקרקע או לא.
 אלא שהקרקע עלמו נפל מחמת החפירה וממעט לה
 עכ"ד יע"ש. ולא ידעתי לסוף דעמו לסבין דבריו
 דמה שיעיל בזה להקטות חמיהת אדונו הרשב"א ז"ל
 הקיימת. דנזקי בור היינו שבעל הבור עשה חקלה
 במקומו שיפול הנופל למוכו שור או חמור ואדם
 וימותו או יזקו הם וכלים שעליהם. וזה לא
 משכחל בקרקע שאינו מיטלטל וכל למקום הבור
 ליפול במוכו. אלא דמשכחל דעי' הבור יחרעט יסוד
 כותל חברו ויפול. וכן משכחל שהקרקע עלמו
 יתקלקל ויפול ויהא נעשה בכך אינו ראוי
 לזריעם ובנין. אבל הרי כה"ג לאו נזקי בור הוא.
 דבור היינו שאינו מייק הדברים שאינם באים למקום
 הבור. ורק כשנאים וגופלים אל חוטו ניווקים וחו
 סקלת היות בור. אבל זה שבור גורם קלקול יסוד
 כותל הסמוך לו והכותל או הקרקע הסמוך יפול
 מחמתו במקומו שם ולא בחוך הבור. היינו חלוי ולא
 בור. וכמ"ס הרשב"א שהביא הרב"י בסי' חט"ז
 ובהג"ה בש"ס הג"ל שאם חפר כותל וגרם להפילו
 ה"ל חלוי ע"ש. והא דחופר לאושין הג"ל מיירי
 בנזקי בור. ומ"מ כיון שיש לו רשות לבונה ביתו
 לחפור סמוך לרה"ר כדי להניח יסוד לבנין ביתו.
 שהרשוהו חז"ל בזה. ע"כ אם הלך שם שור או
 חמור ונפל שם והזק פטור. אבל אם ע"י חפירה
 בור ליסוד ביתו נפל כותל חברו או קרקעו ונאופן
 דחייב. כר"ז כמזיק בחליו ואין טעם לפוטרו בחופר
 לאושין דאמו השריך לבנות ביתו רשאי להזיק לאחרים
 ובמח"ס הפני משה אין מובן לדבריו בזה כלל.
 אעכ"ל דמנוס"כ הוא דבור פטור מנזקי קרקע גם
 בכה"ג וה"ה מנזקי כלים וכל דבר שאינו בע"ח כג"ל
 ושאי' הא דחפר כותל וגרם להפילו דעשה מעשה
 בנזק הכותל שפול ושיבר כלים (ובמ"ס בב"י חט"ז
 בשם הרשב"א ז"ל ע"ש) אבל היכי דעשה מעשה
 בשלו בחפירה בור רק שמחמת חפירתו נתקלקל
 כותלו של חברו זה לאו חלוי הוא רק נזקי בור.
 ואע"ג דבור היינו שטומד במקומו והדבר הניזק בא
 ונפל במוכו. עכ"ל דגם ידן הירושלמי היינו כן
 שמחמת חפירת הבור נפל הכותל לחוך הבור ממש
 ולולא הבור לא היה הכותל נפסד לנזקי ויהי ראוי
 להקטות מנזקו. ולהתקיים. וע"י נפילתו לבור
 נשברו עליו ואבניו ונפסד לנזקי ונמלא שהנזק נעשה
 בבור עלמו. ומ"מ הניח הרשב"א בלי"ע דא"ש איש

ולא אמרין אומדנא מש"כ חוס' כחובות דמ"ז הנ"ל :
וע"ע בחוס' כחובות דק"ג . דמשכיר רחיים ווארט
 להו פסידא להמשכיר ולהשוכר נסי דהשוכר אינו

מחויב לשלם השכר . אבל מ"מ אינו יכול לעכב כרחמים
 של המשכיר הואיל ואיט' לי פסידא עיי' ע"ש .
 והסביר מ' מאד כמ"ס הרא"ש שם . דמה איכפת
 לי להשוכר בפסידא של המשכיר . והא שכירות ליומא
 ממכר הוא ע"ש . אכן סברה המוס' דאולי לשיטת'
 הנ"ל . וכיון דהמשכיר מפסיד מניסו והשוכר מפסיד
 רק מניעת הרייוח מליא רק בדעתו ואמר' אומדנא
 דאדעתא דהכי לא השכיר לו וכנ"ל . מיהו אכן קי"ל
 כהרא"ש שם כמש"כ הסמ"ע ס' י"ח סק"ב ע"ש .
 ואפ"ל בזה ביאור הסו' דב"ב דל"ה . בין והתמין דלר'
 יוס' בר חנינא יכול לומר לו הא ייך והא קנקן .
 והרי שלך לפניך כמו שה" קודם המכירה . דהלוקח
 וזוי יהיב וזוי שקיל ולא מפסיד המוכר מידי דגם
 אללו הי' היין נחמץ . ותליא רק בדעת הלוקח .
 ואמרין אומדנא דאדעתא דהכי לא קנה ונטל המקח
 למפרע . ורמב"י פליג עלי' דריב"ח משום דאמרין
 מולו דגברי גרים . ואילו אלל המוכר לא הי' היין נחמץ
 כלל . ואי"ב גם המוכר מפסיד ע"י המכירה . ותליא ג"כ
 בדעתו . ולא אמר' אומדנא כמש"כ חוס' כחובות הנ"ל :
ואפ"ר בזה שיטת הרי"ף שם . דקי"ל כשמואל
 דתמרא אכתפא דמאר' שוואר . והא דריב"ח
 מיירי בדלא איל למקפה ע"ש . ותמה עליו דבעה"מ
 שם . דאי"ב הטעם דאש דלא הויל לאשהווי
 כמבואר בש"ס שם . ולהאמור אי"ש דברי הרי"ף דאש
 אחר לי למקפה הוי כאומר יין מבשם אני מוכר לך
 דחייב להעמיד לו עד עלות . כמבואר בש"ס שם . והוי
 כאילו התנה כן בדרי' . רק בלא אחר לי למקפה
 לא אוליין דאר אומדנא משום דיל מולו גרים ובתלוי
 בדעת שניהם לא אמר' אומדנא וכנ"ל . והא דאמר
 בש"ס שם בלא איל למקפה דלא הויל לאשהווי הוא
 רק לריב"ח דתלוי רק בדעת הלוקח וכנ"ל . ומשיה
 יכול המוכר לומר לו לא איבעי לך לאשהווי על
 אחריות שלי ולשתי' מכרתי לך . אבל לרדן דחשיב
 תלוי בדעת שניהם וכנ"ל אפ"ל דאין לפטור כלל
 מטעם זה . רק משום דלא אמר' אומדנא בתלוי
 בדעת שניהם וכנ"ל וא"ש :

אך כמ"ב קמא חו"ד ס' ס"ט כתב כוונת החוס'
 כחובות דמ"ז הנ"ל . דכההוא דזקן ולא
 אינטריכו לי וזוי חשיב תלוי בדעת שניהם . והטעם
 דהדר זבוי משום דהוי אומדנא גדולה וברורה ע"ש
 ונהי דבמטלטלין הוא ספיקא דרינא אש אוליין דאר
 אומדנא . כמש"כ הב"ח בחו"מ ס' ר"י . אבל אומדנא
 ברורה מהי לכ"ע גם במטלטלין . כמש"כ בספר
 משפ"ט שם בשם תשרי מוהרש"ר ס' של"ז בחו"מ
 ע"ש . ואי"ב לענין דינא אי"א להגיד בזה ד"ה ברור .
 דסכל

כחשתי מזה ואז בעל המחל ודאי מרגיש ב' משיקרא
 אבל יכול מבלי חשש ופחה ישכר כנידן זה . ודאי
 דין גרמ"א דעס"ה רע"ה ב"ר זה להתרועע וליפול
 בלא עת ורח"ו טכ"פ לפשר לפי ראות הדיינים משום
 הישר והטוב . והלעג"ד כחבתי :

ח"ק ש"ס יוסף הלוי פיינענבוים חופ"ק הנ"ל

סימן ג

ב"ה ראדום

בענין מי שמכר מטלטלין וטוע' אח"כ שלא
 אינטריכו לי וזוי . וכן שאר ביטול מקח מחמת
 אומדנא . אשר הדי' מזה שבת מאד בעתים הללו .
 ובעני' הנני נבון מאד ברין זה . ואכתוב בזה הלעג"ד
 אשר היא נפ"מ טובא לדינא ויהא רעוא דאומא
 מילתא דמתקבל :

והנה מבואר בש"ס כחובות דל"ז הלכתא זבין
 ולא אינטריכו לי וזוי הדר זבוי . וכן קי"ל
 להלכה בחו"מ ס' ר"ז . ומבואר בב"י שם בשם
 הרשב"א דאפילו אחר טעם ושנתים יכול לבטל המקח
 ע"ש . והטעם בזה ביאר המל"מ ס"ו מוכי' דהי'
 דבתלי בדעת שניהם לא אמר' אומדנא . כמש"כ חוס'
 כחובות דמ"ז . מ"מ בזה כיון דהמוכר לא מפסיד
 מידי דזוי יהיב וזוי שקבל . רק הלוקח לבדו מפסיד
 משיה תליא רק בדעת הלוקח לחוד ע"ש . והובאו
 דבריו גם בנה"מ חו"מ ס' ר"ל ע"ש :

וראיתי בספר משפ"ט להגאון מברעזאן ז"ל שם .
 שתמה מא' בדברי המ"מ ונה"מ הנ"ל וז' הגע'
 טעמך . הרי שהיו לו קונים אחרים רבים שהי' יכול
 למכור להם ונמלא דגם המוכר מפסיד ע"י המכירה .
 ואי"ב הי' תלוי גם בדעתו ע"ש . אבל לעג"ד כן
 מבואר ג"כ בחוס' ב"מ דע"ס . דחשיה באתא
 מיטרא הוי פסידא דפועל . כיון דאינו מפסיד רק
 שבר בטילה משיה תליא רק בדעת בעה"ב . משא"כ
 בספינה סתם ויין זה כיון שהמשכיר מפסיד ג"כ
 הספינה משיה תליא ג"כ בדעתו ע"ש . וע' בנה"מ
 פיה משכירות ה"ב ד' הרמב"ן והרשב"א ז"ל שכתבו
 בספינה סתם ויין זה וטבעה הספינה דמחויב ליתן
 לו כל שכרו דהי' דמתחילה יכול להחליפו ביין אחר
 דמה נפ"מ איזה יין . מ"מ כל שטבעה הספינה אמרין
 דמלאה הקפידא מקום לטוב ע"ש . וכוונתם אפ"ל ג"כ
 בזה . דבאמת בעל הספינה אומר אהא הא קאמינא .
 וכן לי יין ואוליכט . רק דאעפ"כ הא יש סברא טובא
 לפטור בעל היין מטעם אומדנא . אחר דאין לו יין
 ליתן לו ואדעתא דהכי לא שבר הספינה . רק משום
 שתלוי בדעת שניהם לא אמר' אומדנא כמ"ס חוס'
 כחובות הנ"ל . ולזה כתבו שפיר דמלאה הקפידא מקום
 לטוב . שגם בעל הספינה קפידא שפלתו והליא ג"כ בדעתו

בחיב' בב"מ דל"ה דלא דרר זביני. ולענין דלא ראי' היא כלל. דהא מבואר בב"מ דקמ"ט בשב"מ שמכר כל נכסיו דאם עמד חוזר. ואם הוליד המעות והשתמש בהם אם עמד אינו חוזר. והטעם שם משום אומדנא כמש"כ בה"מ פ"ט מוכי'. ומבואר דאם השתמש בהמעות והולידם טוב ליכא משום אומדנא. וכ"כ הנה"מ בחי"מ סי' ר"ל בהשתמש בהתפזר דליכא משום אומדנא ע"ש. וה"ל בהשתמש בהמעות טוב מלאכה זו ראייתו בספר משפ"ט ח"מ סי' ר"ז שחולק ג"כ על הפ"י הג"ל מטעם הג"ל ע"ש. ולא זכר הש"ר ה"ו. דב"ב הג"ל :

(ב) עובדא בא לידו. באשה. אלמנה ששודרה. ע"מאז ונתנה להחזקן אקט בערכאות בהודאה ע"מ מקוים. ואח"כ חזרה בה ונשדרה לאחר :

(ג) והנה מבואר בתשובת הרא"ש כלל ל"ה באב ששדך את בתו ואח"כ חזרה בה הבת דאפילו בא המעות ליד החזקן מחויב להחזיר. וסב"א ראי' מהא דקיי"ל מוהרי"ה דר"י. דלא נהן לו רק ע"ד שתנשא לו ע"ש וע' בב"מ אה"ע סי' נ' דתשובה זו מיידי באופן דלא הי' קנין רק פסיקא בעלמא והיו שניהם יכולים לחזור בהם ע"ש. ויותר נראה דהא מבואר בטוש"ע שם. סי' נ"ג באב שפסק ע"י בתו לא קנה עד שיכנסו ע"ש. ומש"ה אפי' בא הגדויל לידו מחויב להחזיר ונהי שכתב הט"ז בכתב לו. מומרי דחשיב כנכסיו ולא מהני טענת אונס. כבר כתב הב"א פ' באה"ע סי' ס"ד דזה רק אם כתב לה לבטיחות לקיים הסידוך. משא"כ בתורת נדויל לא זכה עד שיכנסו ומהני אונס. וא"כ ביד דפסקה ע"ע וליכא טענת אונס. דר"פ דזכה החזקן בהודאת האקט בערכאות וא"י לחזור בה ופאזר וע' בב"י באה"ע שם סי' נ' שכתב בשם רבינו ירוחם הגדויל שטוהנין באלו הא"לות כמסדקין. ועוד שקיבל כך וכך ונחייב עלמו בחוב גמור נגבית בכל ענין אפי' חזרו בהם הוא או היא. שכתב ה"ר וסיעבר וחייב עלמו ע"ש. ואפ"ל עוד בזה דלכאורה ס' מש"כ הרא"ש הג"ל דמחייב להחזיר הגדויל מטעם אומדנא. דהא מבואר בטח"מ סי' ר"ז בהא דזבין ולא אילטריכו ל"י זוזי דהר זביני. דזה רק אם המניעה נוחתה המוכרים שהדרי בהם אבל אם היא בעלמו חוזר בו לא מהני אומדנא ע"ש. כיון. דהמניעה היא מדרו. וה"ל בסבלנות אמאי יועיל אומדנא שלו כיון שהמניעה מדרו שחזר בו. אך זה טעות דהא מבואר בתוספת דהתובות דמ"ז שם. בכתב"ה אינה גובה התובעות משום אומדנא שלא כתב לה אלא ע"מ לכונסה. ואפי' אם נוגשה בע"כ. כמבואר בטוש"ע אה"ע סי' נ"ה. שלא כבעה"ט ור"ב שר שלום גאון המובא בטוה"ע סי' ס"ז ע"ש. והטעם כמש"כ שם

דסכל ל"י הזמן והאומדנא שיש בזה. רק בסחורה שהולדה הא אדעתא דהכי נהני משיקרא אם ירויה או יפסיד. כמש"כ בס' משפ"ט שם בב"י ר"ל. בפרט אם הי' יכול למכור הסחורה קודם שהולדה הא לא עדיף מין שהחזקן בש"מ דב"ב דל"ה שם. דאמר ל"י לא איבעי לך לאשהווי וכנ"ל :

וע' בשו"ת פ"י חו"מ סי' ל"ז. במי שמכר מטלטלין מחמת דחקו ואח"כ נודע כי לא אילטריכו ל"י אזי דהמקח קיים. דאונס בנפשי לא חשיב אונס. כמבואר בב"ב דמ"ד. והביא ראי' מהש"ס דב"מ דל"ה בלגבי' בחלבי' דשומא דהדר רק משום ועשיה כישר והטוב. נהי דהמכירה היא רק מחמת דחקו לשלם לבטיח שלו ע"ש בארוכה. ולענין לולא דבריו ז"ל דיש לדון בזה טובא דהא מבואר בש"מ דתובות שם דמיימא ראי' מההיא בנורחא דהוי בנהרדעי ומכרו כ"ע לאפדנייהו. ובסוף אחי חטי' ע"ש. דמבואר להדיא דגם בזה דרר זביני אף דהי' אונסא דנפשי דמכרו רק מחמת דחקס למוזות. ומש"כ הרב ז"ל דסתמא קמני והרבה מכרו רק כדי להשתכר במכ"נ דברים אלו אין מתקבלים על הל"ב כלל. ופשוט העובדא והסוגיא לא משמע כן. ויותר הי' מקום לומר בזה. למש"כ המחל"פ ה' שכירות ס"ד והנה"מ חו"מ סי' ר"ל ליישב קושיא. התוס' כתובות דמ"ז הג"ל. דמש"ה בלוקח בהמה ונטרפה לא אמרינן אומדנא דאדעתא דהכי לא קנה. דאמרינן מולו גרים. ובמכת מדינה דלא שייך מולו גרים כמבואר בב"מ דק"ה המקח בטל ע"ש בנה"מ. וא"כ בההיא בנורחא דהוי בנהרדעי ומכרו כ"ע לאפדנייהו דהיא מכת מדינה הא לא שייך מולו גרים והדר זבינא. וז"ל מאד לענין :

והטעם בזה נראה. דהיי ודאי דאונסא דנפשי לא חשיב אונס כמש"כ הרב ז"ל מהא דב"ב דמ"ב. אבל כל שאנו רגין מול אומדנא ועשות דאדעתא דהכי לא מכר. טעות לעולם חוזר. וא"כ כל שהי' יכול להחזיק עוד ולא הי' מוכרח למכור רק שלא הי' יודע שיהי' לו מעשה או ע"ה אחרת הי' רק טעות. ואם הוא אונס על המכירה וא"א לו להחזיק זה חשיב אונס ולא טעות. ואונסא דנפשי לא חשיב אונס כמש"כ הרב ז"ל. וההיא בנורחא דהוי בנהרדעי הי' יכולים להחזיק עוד. רק שלא ידעו שיב' חטין כמבואר בש"מ שם. ומה שקשה הח"ל בתשו' סי' מ"א מהא דאין פוחזין בגולר ע"ש. לענין הי' אפ"ל פשוט דהא מבואר ברמ"א יו"ד סי' רכ"ח ס"ג. דזה רק שלא לעשות פתח מזה שיתחרט משום הנולד. אבל אם מתחרט בלחם אפ"ל שהוא רק מחמת הנולד שפיר חשיב חרטה ומחזיקין לו ע"ש :

אך עיקר. הראי' שהביא הרב ז"ל מהא דלגבי

מוס' כחובות דמ'ז שס דאן סהדי שלא הי' דעתו מחמלה כלל לכנס לבית הספק. וכן הא דמוהרי סהדי דמייתי הראש מינה רא' דסבלנות שנותן לארוסתו הא תליא בדעתו לחוד. וכן הא שלא כתב אלף ע"מ לבוסה דהתחייבות הי' רק מעת הנשואין משא"כ בזבין ולא אינטריכו לי' זוזי, דנהי דהמעות היא רק דמי המוקט. מימ הא ע"ז נקן לו המעות לבטוחות שלא יחזור בו. וא"כ בגיד דהאשה שידרה טמ' וכחצ'לו האקט לבטוחות ואח"כ חזרה בה דהמניעה הוא מלידה. הד"ס לעגיד דהבעל וזה בהאקט איי לחזור בה. והתשו' הרא"ש מ"ירי. רק כאב שפסק ע"י כחו ולא עסק כלל מדין חזרה. וגם כבר כתב הרמ"א לה"ע סי' ז' כ' א' דבדוהלא לא מהני אומדנא ע"ש. ודברי הב"ש שם ת' לכא' וע' ב"ב פ' חוה"כ ד"מ ע"כ האי גברי דאזיל לקדושי אימתא ולא ריתה להקדש לו וכחב לה כולה נכסי ואחא לקמי' דרבא ואמר דלא קנה נכסי דחשיב אונס ע"ש. וזו הי' טקסא דריי ממונות ותמוה מולד. כמ"ס בספר ח' קמא דריי אונס, וע' בטוח"מ סי' רמ"כ דשיטת ר"ח שם היא דגם בלא מחנה טמירתא לא קנה נכסי. מוטעם דחשיב אונס. וביא' ת' מולד, וביותר ת' דהא מבואר במהנה דכחיות דמ'ז. נתארמלה או נתגרשה מן הנשואין אפי' מאה מנה גובה את הכל ואך יעלה על הדעת דכשהבעל ח' חשיב אונס ולא קנתה הנכסים, וכשמת גובה את הכל ואפ"ל בשיטת ר"ח כמו דמ"ל לר"ח כדנזירא ראש' נשאת לא זכה בהנכסים כ"כ שלא בא לידו. כמבואר בטוה"ע סי' ג'ה. וה"ג בזה שכתב לה כל נכסי לא לשם כחובה ומוספות ומוכחא מילתא דלא הי' לשם מתנה לא קנתה הנכסים כ"ז שלא באו לידה. ואפי' נתארמלה או נתגרשה לא קנתה הנכסים כ"ז שלא באו לידה ומיהו חקן לא קי"ל בהר"ח שם כמבואר בטוח"מ שם : מנחם מענדל ווינגארט החופ"ק הג"ר .

סימן ד

שי"ח ראדום

שאלה. נחלה מענין חק"ע ואבקש מלת הרבנים הגאונים מכמי שערי התורה שחוו דעתם הכמה בזה ואם יסכימו להחיר מעטמא ידדי או מעטמים אחרים וזה העתק מהנכ"ע. אות. באות.

במותב תלמא כי דינא כחמא הוינא ואחא לקדמנא כר' עזריאל בן אלימלך

נאפפעלד חפס לסמיד לפנינו בחורת עדות באלו"ע ואמר לנו בזה הלשון, איך האבט לי זאמטן גידינט מיט דעם עזריאל בן מענדיל פון יוואנגראד אין אהלארסקע פאלק 681 * האב איך זיך גיזעהן מיט דעם עזריאל א האלבעט שעה איידער מטן איז גיגאנגען אויף שטארעס אטאקע מיין האב איך זיך שוין נישט גיזעהן מיט עס ווייל איך בין אריין גיפאלען אין גיפטענגעניש אריין לו עסטרייך. אין 4 שעה שפעטער האב זיך גיטראפן מיט די יודין וואס זענען אויך אריין גיפאלען אין גיפטענגעניש. איינער הייסט מרדכי קאליקאו פון ליסאגראד מערסאנער גוב' אין פון ווייסט אין האט זעלבסט גיזעהן האט ער מיר גיזאגט אז עזריאל ניסינבוס פון יוואנגראד איז גילענגען גיהארגיט אין אוונסטיינער וואלד אוונטער קאזינץ אין דער לוויטער יוד מרדכי רויזנפעלד פון בילגורי לוצינער גוב' האט מיר גיזאגט אז ער האט גיזעהן פון גיזעט זעלנער זיי האבען גיזאגט אז דער עזריאל ניסינבוס איז גיהארגיט געווארען כל זה אחר לפנינו הר' עזריאל בן אלימלך נאפפעלד בחורת עדות באלו"ע היום יום ב' חקת מרע"ט פה מיעחוב :

יעקב מענדיל מארגענשטערן חופ"ק הג"ל
גבריאל ב"ר נחמ' הלוי
יודא דוב ב"ר מרדכי

במותב תלמא ב"ד כחמא הוינא ואחא לקדמנא ר' אברהם חיים פיקטענבוס והעיד בחורת עדות באלו"ע ואמר לנו בזה הלשון איך ווייס לו זאגטן עדות אז איך האב גיזעהן פון יודין וואס איך בין גיוועזען מיט זיי לו זאמטן געדינט אין פאלק אהלארסקע 186 * זיי הייסטן איינער גידינא קאליקאו פון ליסאגראד מערסאנער גוב' אין א אדערען האט מטן געריפען רייטער פון רוסלאנד האב איך פון זיי גיזעהן אז זיי האבען גיזאגט אז דער עזריאל ניסינבוס פון יוואנגראד איז גיהארגיט געווארען אין אוונסטיינער וואלד אונטער קאזינץ דאס איז גיוועזען דער לעטער קלאפ פון אונזער פאלק כל זה אחר לפנינו העד אברהם חיים פיקטענבוס הג"ל בחורת עדות באלו"ע היום יום ב' חקת מרע"ט מיעחוב :

יעקב מענדיל מארגענשטערן
יודא דוב ב"ר מרדכי ירחמיאל הלוי
גבריאל ב"ר נחמ' הלוי

הגביע הג"ל בא לירי מלת הרב הג' מוה"ר מנחם מענדיל ליכטענשטיין מו"ל כיוואנגראד ובקש ממנו שהשדל ולעין בשריחא דהא' אימתא פלובחא אשה ר' עזריאל ניסינבוס ולהחיר אומה מכבלי פיגון עפי"ג גביע הג"ל ולחיות גדולה יחשב כמ"ס הכ"ח ז"ל כחשבותיו המחיר טענה כרי

הוא כמו בנה חורבה אחת בירושלים. וזאת משוואתו אליו :

הנה הגביע הנל נחלק לשלשה מיני גביע. א'. הוא העדות של עזריאל בן אלימלך שהעיד בשם ר' מרדכי קאליקאו שאמר שידוע ושראה בעלמו שעזריאל ניסיונוס פון יוואנגראד היה מונח נהרג בהיער אחת קאזוין. עדות הב' הוא גיב עדות של עזריאל בן אלימלך הנל שהעיד מפי ר' מרדכי רווינפער שסגנו מאכ"ח נכרים שזה עזריאל ניסיונוס נהרג. עדות הג' הוא עדות של אברהם חיים פיקטענבוס שהעיד שסגנו משני יהודים מר' מרדכי קאליקאו ועוד מאיש אחר שר' עזריאל ניסיונוס נהרג בהיער אוואסטיוער אחת קאזוין הכל כמו שמואר בגביע הנל. וראוי לדון טכסיו אם יש להחיר אם אשת עזריאל ניסיונוס ע"פ עדות אחד מאלו הג' הגביע הנל או אפשר שש"פ עדות אחד אי"א להחיר אבל בלדיוק יועיל להחירה או אפשר שלא יועיל כלל :

ואפתח ראשונה בעדות הא' היאך היה דין אם העד הראשון ר' מרדכי קאליקאו היה בא בעלמו לפני הב"ד והיה אומר עדותו לפני הב"ד בזה הלשון שהעיד ר' עזריאל בן אלימלך בשמו היאך הי' דין אם הי' מהני עדותו או לא. ואטן ואומר הנה בגביע הזה יש בו ד' רעיונות א' כי לא נזכר כלל בהגביע שאמר ר' מרדכי קאליקאו קברתיו וידוע המחלוקת של הראשונים ז"ל בזה כי הרי"ף ביבמות פרק האשה שהלכה פרק ט"ו גבי בעיא דעד אחד במלחמה כתב דאפשטא דבעיא דהיכא דאמר מת וקברתיו מהני ואם לא קמוסדי הכי ואפילו מרי סהדי לא סמכין עלייהו וכ"ש ע"א או אשה חיישין דלמא אחומדנא דעתא קא מוסהדי וכן הילכתא עכ"ל הרי"ף ע"פ והראב"ד ז"ל מובא בגמ' סוכה דלא בעינן בעיא מת וקברתיו ומוסדין לה לכתחלה ע"פ ועיין בבעל המאור ז"ל שם שבי' דאם לא אמר קברתיו הוי בעיא דלא אפשטא ולא שרינן לה ע"פ (שמחלק בין ראה הטביעה ללא ראה) ועיין במלחמות וברא"ש שם ועיין בהרמב"ם פ"ג מהל' גירושין הל' י"ט ע"א אמר שבעט בים הגדול ומוס' וכו"ל בדברים אלו שרובן לחימה אם אמר קברתיו נאמן וחנשא על פיו ואם לא אמר קברתיו לא חנשא ואם נשאל לא תלא ע"פ הרי שפסק כדעת רבו הרי"ף ז"ל דעכ"פ בעיא דבעי וקברתיו (עיין בלח"מ פ"ג מהל' גירושין הלכה י"ט שביאר דעת כל אחד ואחד וע"פ ועיין בחת"ס ח"ד סי' ס"א ובח"ב סי' קל"ה ע"פ) ועיין בריב"ש סי' טע"ז שכ' דאף דהסכימו כל אחרונים ז"ל דלא בעינן וקברתיו מ"מ הרב אלפסי והרמב"ם ז"ל לא קטלי קני באגמא ימיהו הלא הם גאזי עולם ועמודי תורה ומי יחיר

לסיק אשה שהוא ערוה לדעתם חלילה פ"ט באו"ד וכן פסק להלכה מרן המהר"ר ז"ל בש"ע אה"ע סי' י"ז סעיף כ' ז"ל שם בא ע"א ואמר ראיתי שמה במלחמה לריך העד לומר וקברתיו ואז מהני ואם לא אמר וקברתיו לא חנשא ואם נשאל לא תלא עכ"ל ע"פ הרי שמוסכס להלכה דבעיא במלחמה לריך לומר וקברתיו ואם לא אמר וקברתיו לא מהני ולפ"ז ב"ד אם היה בא העד ר' מרדכי קאליקאו בעלמו לפני ב"ד והיה אומר עדותו בזה הלשון שאמר ר' עזריאל בשמו לא היה מהני לפי שלא אמר גיב וקברתיו וכנ"ל :

ורבאורה י"ל ב"ד לא בעינן שיאמר העד קברתיו כי המרדכי ביבמות פרק במרא כתב דבמקום דאמר העד אפילו בעת מלחמה ראיתי אח"כ הרוב והכרחי יפה יפה בט"ע בה"א לא בעינן בפרק האשה שלום דפשיטא דנאמן דלא נרע ע"א מהאשה גופא דאי אמרה מת במטו נאמנת דל"ש למימר בה דדמי דלא שייכא אלא בהה"ר"ג ש"ס לאומרה על הספק אבל באמימות הדבר מה לי עת מלחמה מה לי עת שלום עכ"ל ומוחזר דיעה א בהגהת רמ"א סעיף נ"ו סי' י"ז בשם י"א ועיין בה"מ שם ס"ק ק"ג דחולק על הרמ"א דמרדכי הרמ"א מוטע דאפילו אם ראה הה"ר"ג גיב מ"מ אם ראה אותו אח"כ והכירו בט"ע מהני דהוי כאלו אמר וקברתיו והח"מ ז"ל חולק פ"ז וכתב דהנע"ן ב"ק המרדכי יראה דמשמעות העיין הוא דמחלק בין אם ראה הה"ר"ג ואמר נהרג בפני דאז איכא לומר שאומר בדדמי דמי ליה בדומחא בו אבל אם לא ראה הה"ר"ג רק שראה בשעת מלחמה הרוב א' ואמר הכרחי שהוא פלוני מאחר שח"ט אומר שנהרג בפני רק ראיתי אח"כ כלומר אחר שנהרג הכרחי ולא ראיתי הה"ר"ג ל"ש כאן לומר בדדמי כמו דל"ש בשעת שלום האומר מלאתיו הרוב וכמו האומר בשעת מלחמה מת על מטו דל"ש לומר כן בדדמי בו וע"פ בב"ש ס"ק ק"ד שגראה שמוסכס לד"ק לדברי הח"מ ז"ל ע"פ ושוקר סברה הח"מ שמחלק בין ראה הה"ר"ג ללא ראה מזינו בהגהת רמ"א לשל סעיף כ"ח שמחלק בין ראה הטביעה ללא ראה הטביעה ובמ"ס ברא"ש ביבמות פרק ט"ו סי' י"ד ועיין בבעל המאור ז"ל שם :

ור"פ ב"ד שמואר בגביע הנל שר' מרדכי קאליקאו אמר שראה את עזריאל ניסיונוס מונח נהרג בהיער ומשמע מלשונו שלא ראה הה"ר"ג גופא ורק אח"כ ראה איש אחד מונח נהרג והכירו שהוא עזריאל ניסיונוס מיוואנגראד אבל הה"ר"ג גופא לא ראה אי"כ ככה"ג מהני לדעת המרדכי אפילו לפירוש הח"מ ז"ל. ועיין בשו"ת סרדני' ח"ד סי' ס"א ובחלק שביעי שם סי' כ"ג שובי"ל דברי המרדכי

הדומין ומעיד (והמל"מ פ"ג מהל' גירושין הלכה ט"ז כתב כן בשם תשובות הרמב"ן פ"ט) ומסיים הכ"ז ז"ל שם אי"כ מי לנו גדול מהרשב"א וכחב דידע. מעיד בדדמי ומוי זה אשר יחלוק עליו מסביר דיליה בלא ראי' עש"ס ועיין בכתב ס"פ חל"ע ס"י כ"ח וז"ל ודעת רוב כל המורים הגדולים דידעת הטביעה כראי' כו' ובתשובות פני משה העלה להלכה כן ובאמת השכל נוטה לזה ואי"כ אין לנו להשגן על ט"ע של העד בלבד וע"ש וכן כתב בקצ"ט ס"י כ"ד וז"ל וכן נמי אין לחלק בין ראה הטביעה ללא ראה ובמרווייהו בעינן קברתו עכ"ל וע"ש הרי שכל הפוסקים הכריעו להלכה דאף אם לא ראה ההריגה או הטביעה גופה אומר בדדמי כיון דידע מהטביעה או מההריגה והמעין בל"ל גופיה בסי' מ"ה יראה דהנ"ל ג"כ סובר הכי וז"ל שם אע"ג דאחרונים לא ראו לסמוך אדברי הרא"ש בזה מ"מ אומר אני שהוא כדאי לסמוך עליו ולעשות סניף אל סניף אל סברות אחרות כו' ולא נחבזו האחרונים שאין לסמוך עליו אלא היכא דלית לן שום סברא יורה להחריק רק זאת אבל היכא דאיכא בלאו הכי סברת ודאי דשפיר דמי לעשות דברי הרא"ש בזה סניף להם כו' ע"ש הרי שהנאון בעל ז"ל ז"ל נושא כתב דשיקר הוא דאין חילוק ולא מתקן ולא לכניף בעלמא ולפ"ז לדק הנאון בעל ז"ש בסי' פ"ז ש"י שגם בעל ז"ל סובר דידעתה הוי כראיה עיין בפ"מ ס"ק קכ"ו שהמה בזה. ואפשר לומר דהא דכתב המרדכי דאם לא ראה ההריגה מועיל עדותו היינו אם לא ידע כלל. אם זה האיש ירד למלחמה רק שחלף איש אחד הרוב ואומר שמכיר שזה ההרוג הוא איש פלוני בזה כתב המרדכי הואיל ולא ידע כלל דזה האיש ירד למלחמה משה"מ מהני הכרה דיליה דל"ש בזה לומר דאומר בדדמי כיון דלא ראה ההריגה ולא ידע ג"כ שזה האיש ירד למלחמה אבל היכא דידע שזה האיש ירד למלחמה בזה י"ל דאף המרדכי מודה דאף דלא ראה ההריגה גופה דאיני מועיל דאף בזה אומר בדדמי כיון שידע שזה ירד למלחמה וזה שז' וכנ"ס הרשב"א. ואי"כ בנ"ד שר' מרדכי קאליקאו ידע שר' עזריאל ניסניבוס ירד לשד' עמק הנלחמה לא מהני טוב מה שטעיד שראה אח"כ את עזריאל ניסניבוס מונח נהרג דאומר בדדמי כיון שידע שער"אל ניסניבוס הנ"ל ירד למלחמה ובנ"ל:

והנה כשנדייק בלשון הסודות שאמר ר' מרדכי ע"ה ווייסט"י אין האט זעלבסט גיזען אז עזריאל ניסניבוס פון יוואנגרד אז גילעגטן גיהארגט אז כו' כיון שאמר אז ער האט זעלבסט גיזעטן. אז עזריאל ניסניבוס איז גילעגטן גיהארגט אי"כ למה הוסיף לומר ע"ה ווייסט"י מה הפירוש של הדברים האלו ומשמע מזה הלשון שמלבד שראה את עזריאל ניסניבוס

המרדכי הנ"ל ומאריך דברי המרדכי הנ"ל לסניף להחריק ע"ש. (אני מבין דבריו ז"ל ש"י בסי' ס"א שם ומוי בנ"ד ל"ש למומר בדדמי שהרי אחר שראה שהיו הכותים מכים אותו וכשחזר מלא אותו יהודי בעלמו הנהג ומושלך בדרך כיון שראה ממחילה שהיו מכים אותו וכשחזר מלאו הרוב ודאי דקדק יפה אם הוא אותו שהיו מכים או לא והכירו וכו' ע"ש ולפענ"ד אדרבה הנפוך הוא דהיכא דראה שהיו מכים אותו ממחילה ואח"כ מלאו הרוב באותו מקום ודאי י"ל דאומר בדדמי כיון שראה שהיו מכים אותו ממחילה מכת רלח. וכפי דברי הח"מ ז"ל הנ"ל ויש לחלק לפי שאין באן אלא מלחמת יחיד אח"כ להאריך בזה ע"ש) וראיתי בספר עין יחזק מהנאון רי"א מקאוונט ז"ל ס"י מ"ו שבעה הימר על יסוד זה מדברי הח"מ ז"ל הנ"ל, אך בער אנכי ולא אבין איך אפשר לכתוב הימר על פי דברי הח"מ הנ"ל דהנה הח"מ ז"ל שם בסוף הס"ק ס"ס וכתב ועיין בתשובות ראב"ח ס"י ע"ה ובקונטרס עגונות לקמן ס"י רפ"ט וס"י כ"ד עכ"ל ועיניתי שם וכו' שם בזה הלשון מה ש"י המרדכי אפילו בשעת מלחמה אם אחר ראיתו אח"כ והכרתו יפה יפה נאמן היינו שראה ראשו חתוך או כיוצא בזה שאין באן ספק אבל באומר ראיתו מת מושכב בארץ ועיין בסעיף כ"ד אין עוד כנף ופולה פה עדיין לא הנוט זה לגבול הזה או התעסקות בו ואי"כ אין באן זקברתו ואין באן עדות כלל משום דהוי במלחמה דחזו דמחו ליה ברומחא ובפרט היכא שירא לעמוד שם כו' עכ"ל הרי שהח"מ ז"ל גופא שמסביר דברי המרדכי ליווה לעיין בקצ"ט ש"י שם שלא יועיל הכרה לחוד כ"א בראה ראשו חתוך וכדומה (ובאמת איני מבין דברי קונטרס מקצ"ט הנ"ל דאם איתא דהמרדכי מייירי כגון שמת ודאי כגון שראה ראשו חתוך וכדומה ה"כ מאי איריא דראה אותו אח"כ הא בכה"ג היכי שמעיד שמת ודאי אז אפילו אם ראה ההריגה ג"כ מועיל וכו' ש"י הרמ"א ז"ל בסעיף י"ז אפילו במקום דר"א דבעינן קברתו לאו דוקא קברתו אלא כל שאומר דבר שמשמעותו דודאי מת ולא אחר בדדמי דמהני וכ"כ הב"ש באן בס"ק קנ"ד ע"ש וזה י"א ש"י הרמ"א הא בכה"ג כ"ע מודים כיון דל"ש דאומר בדדמי וע"כ הפשט בדברי המרדכי כמו ש"י הח"מ ז"ל בפירוש) ועוד אף שהקרבן נהגאל שם ס"ק ע"ד כתב בשם הנ"ל דידעתה לא הוי כראיה ע"ש מ"מ הכרה פוסקים חולקין עליו בזה עיין בנ"ס ס"ק פ"ז ש"י בשם הדרישה בשם ר"ס"ל ושארי פוסקים דידעתה הוי כראיה ע"ש ועיין בנ"כ ס"י כ"ח ש"י שאין חילוק בין ראה ובין ידע בשיהם אומר בדדמי והביא כן בשם הרשב"א ז"ל בשעה שידע שטבע או שירד במלחמה סומך על

ניסיונות מונח נהרג ידע בלח"ה שנהרג אך מניין
ה' יודע לא פירש והנה יש לפרש דבריו דזה שאמר
עד ווייסט' היינו שעוד קודם ראיתו מונח נהרג
שמת מאחרים שעמדו את עזריאל הנ"ל בשווה בשרי
עמק המלחמה שנהרג. ואפשר ששמת משני אנשים
ואם היה אומר כך בפירוש ודאי דהיה מהני דבשני
אנשים ל"ש דאומרים בדמיו כאשר נדבר מזה לקמן
א"ה אך מי ידון על כוונתו אפשר שכוונתו ה'
מחמת שראה את עזריאל הנ"ל עומד במקום סכנה
גדולה או אפשר שראה ג"כ שזמו ליה ברומחא לכך
ששע בדעתו עוד קודם שראה אותו מונח נהרג
שודאי הוא שכבר נהרג ואם כך הוא לא מהני שוב
מה שראה אותו מונח אח"כ מונח נהרג כיון דהיה
לו ידיעה או ראיה קודם :

היוצא הנ"ל שאם העד ר' מרדכי קאליקאו
היה בא בעצמו לפני כ"ד והיה אומר
עדומו בזה הלשון שאמר ר' עזריאל בן אלימלך
בשמו היה קשה להחזיר כאשר בארתי עד כה
בארכוס :

אמנם י"ל הן אותו שאם העד הראשון היינו
ר' מרדכי הנ"ל ה' מעיר עדותו לפני
כ"ד דלא היה מהני אבל כ"ד שהוא בעצמו לא
בא לפני ורק אחר העיד בן בשמו י"ל דמהני ובו
עד מפ"ע עדין מהעד הראשון וכמו ש"כ המל"מ
פ"ג מהל' גירושין הלכה י"ט שנסתפק מהריב"ל
בזה בעד מפ"ע אי תלין שראשון קברו ומ"מ
הסכים להלכה כיון דלא בעינן קברתיו דוקא אלא
כל שטילטלו סגי תלין שעבדים הראשון טלטלו עכ"ל
ועיין בפ"ה אות ל"ג. בהשנות מהריב"ל ח"א סי'
א' ובח"ב סי' י"ב וי"ד ראה להמליץ מזה קולא אחת
גבי מים ומלחמה שז"ל קברתיו אם לא אחר העד
קברתיו ואינו לפנינו או עד מפ"ע ואין הראשון
לפנינו תלין להקל ולומר שז"ל היה העד הראשון
לפנינו ה' מברר דבריו היטב הא"ך שנתברר לו
שמת גדאי כגון שטלטלו ממקום למקום דחשיב כמו
וקברתיו (כמ"ס רמ"א סעיף י"ז) וכדומה וה"ה
בספק אישתי וכן בספק תוך ג"י יש להקל בעד
מפ"ע יותר מהעד הראשון ועשה לו סמיכות מדברי
מהר"י בפסקיו ואחריו נמשכו קלם מאחרונים להקל
כו' עכ"ל ע"ש ולפ"י כ"ד שהעדים אינם כלל
לפנינו לא יזיק מה שלא אחר העד הראשון וקברתיו
כיון שאין אותו העד לפנינו תלין אלו היה העד
הראשון לפנינו ה' מברר דבריו שנתברר לו שמת
ודאי וכנ"ל :

ורבאורה דאין להחזיר מכה זה דפס"ה מסיים
ס"ס אולם בחומ' הראשית והמהר"ט
ובקונטרס הרח"ש ובחומ' מהר"ם אלשקר הארכי
דמות דברי מהריב"ל בשתי ידיים והמעיין בדברי

מהריב"ל ח"ב סי' י"ב וי"ד יראה שהוא בעצמו לא
סמך ע"ז ורפיא בידים ע"ש ועיין בקע"ג אות מ"ה
ח"ל בעד מפ"ע אף שמקילין מ"מ אין להחזיר בלא
קברתיו אלא דוקא בדאיכא חרתי לטיבותא חזן
דלא להוי עד מפ"ע וטור שהער הא' יהיה שכידי
מל"ה ולפי ש"כ הנ"ה מיימין דבעבדים מל"ה לא
חיישין דאומר בדמיו אבל בחרח לטיבותא אין
להחזיר ועיין לקמן בקע"ג ר"ג וע"ש ח"ל שם ח"י
בדעת הקלה לא רצינו לשמוך ע"ז להקל בעד
מפ"ע יותר מהעד הראשון כו' ע"ש הרי ששמת
לכאורה שאין להחזיר מכה זה דהוי עד מפ"ע :
כ"ה כ"ד יש להחזיר מכה זה דהנה טיט הרמב"ם
וכן פסק הש"ע דאם לא אחר קברתיו לא
תנשא ואם נשאת לא חלף וא"כ ע"כ דחשש זה
אינו אלא מדרכין דאם היה חשש דאורייתא ודאי
דהיה הדין דחלף. והנה בפ"ה שם אות ל"ג הביא
בשם מהרשד"ם דבשש איסורי דרבנן יש לשמוך
אמהריב"ל להקל בעד מפ"ע וע"ש באות קכ"ג
וכיון דהא דבש"י וקברתיו אינו אלא חשש דרבנן יש
לשמוך אדברי מהריב"ל ולהקל בעד מפ"ע. הו"א
מכל מה שכתבתי דמשום חשש זה שלא נזכר בהגב"ט
וקברתיו אינו מוזק כ"ד ויכולין להחזירה כיון דהוי
עד מפ"ע וכנ"ל :

א"ה ש"ס כאן עוד רישותא בצוף הפדות כיון
שהעד ר' מרדכי קאליקאו לא ראה
ההרגה רק שמאל איש אחד הרגו והכירו שזה הנהרג
הוא ר' עזריאל ניסיונות מיוואגראר א"כ יש כאן
חשש דשמוא כבר עבר מהרגיה של נהרג זה יותר
מג"י דלא מהני שוב הכרה כמו שמבאר בש"ע
א"ה"ע סימן י"ז סעיף כ"ז מלאוהו הרגו ומכירין
אותו בט"ע ואין יודעין מתי נהרג י"א שחילין שנהרג
תוך ג"י ומעידין עליו (הוא דעת ר"ח) ויש אוסרין
(הוא דעת הרשב"א) והח"מ שם בס"ק ח"ז מחמיר
בספק זה ועיין בקע"ג סעיף כ"ד ש"כ שהרשב"א
והר"ן והריב"א נוטה להחמיר בספק זה ע"ש וא"כ
לכאורה כ"ד עדיין אין להחזיר ברור כ"כ מחמת
חשש זה. ולפי מש"ל בשם מהריב"ל דספק ג"י יש
להקל בעד מפ"ע יותר מהעד הראשון א"כ כ"ד
דהוי עד מפ"ע יש להקל ג"כ בזה וכ"כ בב"ס ס"ק
פ"ב ח"ל. עמפ"ע שראה אותו מת אחר שהטילו
מן המים תלין לקולא דראשון ראה אותו תוך
השעה הראשונה כו' ע"ש אך לפי מש"ל דאין לשמוך
אדברי מהריב"ל אלא בשש דרבנן ולא בשש
דאורייתא והך פסק דג"י כתב הרשב"א בחידוש
סוף יבמות ד"ל דהוא דאורייתא ולחומרא ע"ש
א"כ לא יועיל כאן מה שהוא עד מפ"ע ועיין כ"כ
סי' מ"ח ומ"ט וז' שהאריך בזה וכתב דלענין ספק
אם הוא מוכר ג"י אין לחלק בין עד הראשון לעד
הב'

כדי לכל הטעם דמקלילין בעד מפי עד יומר מהעד
הראשון כתב הרב המגיד שאין דנין אפשר משא
אפשר דהעד הראשון אפשר שכיון שאמר שראה
שמה ע"כ יודע אופן מיתמו משא"ל אם אין העד
הראשון לפניו מקרי איא וא"כ בספק ג"י שהחזיק
הרש"א למה מקרי הראשון אפשר אם מזה החלל
על פני אדמה וזהכירו מאין ידע העד אימתי נהרג
וכיון עד הראשון ג"כ איא ואפ"ה החמיר הרש"א
א"כ אין חילוק בין עד הראשון לעד השני כו' ע"ש
מ"ב יש להקל בגיד דמלכד שיש הרבה מהירין
בספק דמוך ג"י אך אפילו לדעת הרש"א
ת' להקל בגיד וכת"ש הג"ב מ"מ סוף סי' מ"ט
וז"ל ולפי הנראה אף שנהרג במלחמה כיון שלא הוכרז
היודי שהכירו שראה בו איזה פלע בפנים ומסתמא
לא היה בו שום חבלה וחבורה וא"י נהרג ע"י
המורים בקנה שריפה ושלטת המכה באיברים
הפנימים ולא הגיע המכה חרב בפירוטו כלל כו'
ובכ"ס ס"ק פ"ד כתב שאם הפירוט פנים שלם ולא
נחבל יש להקל בספק ג"י ואפשר שגם המחמירים
מודים בזה ע"ס ועיין בבה"ט שם ועיין בג"ב סוף סי'
ג' שסיים ולפי"ז בודאי אם היה העד הראשון
לפנינו היה לריבין לשאלו אם לא היה שום חבלה
בפירוט פנים שהרי אפשר לשאלו אבל בעד מפ"ע
אין דנין איא אפשר ואמרין שלא היה חבול בפניו
כו' ע"כ ע"ס ועיין במל"מ סי' מ"ג מה"ל גירושין
הלכה כ"א שכתב שהרש"א מקיל בעד מפ"ע בספק
ג"י יע"ש (ועיין בקצ"ע סעיף ל"א ע"ש) היולא מזה
דחך משא ל"כ בגיד וכאשר בחרתי :

אל"ה שיש כאן עוד ריעותא בנוף העדות דהנה
אף דהעד ר' עזריאל הנ"ל הזכיר שם
הנהרג ושם אביו עזריאל בן מענדיל אך עד הראשון
ר' מרדכי קאלקאו לא הוכיר שם אביו כלל רק
אמר שעזריאל נ"ס נכנס מיוואנגראד סי' מונח נהרג
וא"כ שמה היה כוונתו על איש אחר שהיה ג"כ
מיוואנגראד ולא על בעל אשה זו הנלכת לפנינו
להתיר ושיין בקצ"ע סעיף ק"א שג' לא אוכל להתיר
איא לעלמא בעדות שמו ושם עירא לתודיה בלא
שם אביו ע"ס בסעיף שי"ד שג' שהוכיר שמו ושם
עירו אפ"ס שלא הוכיר שם אביו משיחין את אשתו
בשלא הוחזק שנים בעיר ששם כך וסי' דע"י
בריקה בני העיר משא"ל ע"ס וע"ש בג"ב קצ"מ
דארבע גדולי הדור כתבו להדיא דלריך שמו ושם
אביו ושם עירו ומד' יקיל ראשו בדב"ה מרוב נגד
המלכים האדירים האלה כו' וע"ס בסעיף כ"ב
מ"ג בגיד כיון שהוכרז שם כינוי משפחתו
נ"ס נכנסו הו' כאלו הוכרז שם אביו כת"ש
הריב"ש לענין אברהם פארוח ועיין בקצ"ע סעיף
ק"כ וק"ס לענין שם כינוי אשכנזי וע"ס בסעיף ש"ל

לענין כינוי יעקב עוד וע"ס בסעיף שס"ו ושס"ז
ושס"ח ומ"ט ע"ס וראיתי בג"ב סי' מ"ב שג' דהיכא
דכל המשפחה נקראת בק"י כינוי לא מהני ע"ס
(ובאמת מכל הני המקומות הרשומי לא חשבה הכי
ע"ס) א"כ כאן דכל המושפחה נקרא בשם נ"ס נכנס
לא מהני בלא שם אביו מ"מ י"ל כיון שאמר ר'
עזריאל בן אלימלך יודע בעל ר' עזריאל בן מענדיל
נ"ס נכנס שהי' נ"כר לר' מרדכי קאלקאו הוא
מעיר דלמ"א להא דהרמב"ם בש"ע בסעיף י"ז שמוה
הוכיחו הפוסקים שאפ"ס שהכירו אותו יודע כלל שם
הנהרג ורק שאני יודעים שמו ושם עירו ושם אביו
ושעלו ה' מל"ה אשתו מותרת וק"ס בגיד שר' מרדכי
ידע אותו ג"כ והוכיר שמו וכינוי משפחתו עיין
בספר זכרון יוסף א"ש שאלה ו' שג' בהדיא הני
יע"ש אך אפשר שמ"מ אין לסמוך ע"ז ונריך
חיפוש בעיר ויוואנגראד אם לא נמצא עוד שם איש
ישראל א"כ שאלך למערכת המלחמה וכמו שג'
בקצ"ע הנ"ל כי דבר זה בקל יכול להתברר ומה
יזיק זה כיון שיכולין ללמד מידו ספק למה לא
נעשה זה :

אבנ"ם יש כאן עוד לכאור פרע אחד וזה הוא
דנהג בהגב"ע לא נזכר באלתר העדה ראשון
שהכיר בע"ס שזה הנהרג הוא עזריאל נ"ס נכנס אך
אחר סתם שראה את עזריאל נ"ס נכנס מונח נהרג
וא"כ יש לדון בזה דאף דאמת הוא שראה איש אחד
מונח נהרג ממש ולא הו' בדדמי מ"מ מהיבן ידע
שזה הנהרג הוא עזריאל נ"ס נכנס מיוואנגראד שמה
הנהרג הוא איש אחר כיון דלא אמר שהכירו בע"ס
ובפרט לפי שג' הח"מ שם ס"ק מ"ה ובכ"ס שם
ס"ק ע"י דט"ע לריך עיין גמור ולא ישיין כל דהו'
ועיין בבכ"ע אות פ"ח וכן בהגהת רמ"א סי' י"ז
סעיף כ' ובמרדכי שם כ' והכרתיו היטב בע"ס כו'
משמע שג"ל שהכירו היטב בע"ס ואם לא אמר כך
לא מהני ושיין בג"ב סי' ל"ט ובג"ב מ"מ סי' ס"ב
במשב"ב מכן המחמיר שהאריכו בזה ודעתם דאין
ר"ל דבשיק עיין גמור אלא אפילו עיין כל דהו' מהני
מונח בפ"מ אות ל"ד שיש אבל עכ"פ לריך שאמר
שהכירו בע"ס ובג"ד לא אמר העד שהכירו בע"ס
ועיין בספר למח דק סי' פ"ח שחמיר בזה ואעתיק
לשוני הקדוש חס' הוא ועוד אמר לי לבי שגבי
ס"י מונח קלא אמר אלא שחלפו הרוב ולא אמר
שהכירו אותו יוס' לא זו דאיתן לן למיחוש לשלא
הכירו אותו יוס' שזהו שמעידין עליו ושמה אחר הוא
אלא אף זו איש לן למיחש נפי לבדדמי שהם סגרי
שמה ממש ואפשר שלא היה מזה דבר כאן לא נכנס
הריב"ש לענין אברהם פארוח ועיין בקצ"ע סעיף
ק"כ וק"ס לענין שם כינוי אשכנזי וע"ס בסעיף ש"ל

והפסוק על המדה אפילו במקום דאיכא תהי' כגון במקומות דעד לריך לומר וקברתיו כו' וממנה יס' לרן ג"כ בחיסרון. אחר שבעדות ע"ש ועיין בש"ע סי' י"ז סעיף ה' ע"ש היולא מהגיל דע"ס עדום של עוראל בן אלימלך יכולין להחיר אשת ר' עוראל ישיבנבס מיואלגנרחד להכשא לכל מי דיתלבין ועקר היתר הוא גביל שהער הוי עד מפ"ע כאשר בארתי עד כה בארובה :

וראיתי בספר עין יחזק הנ"ל בסי' י"ט ובסי' מ"ו שאל לרן שם בדבר חדש וז"ל שם גס יס לרן היתר עפ"י דברי המוס' יבמות דף ק"ד ע"ב זמנין דמוס' ליה כו' דהיא יראה לעמוד עד שימות כו' וכן הוא לשון רש"י שם (הק' קט"ו א') ד"ה הכה דאשה לא מסתפא מלישטין עב"ל וכעין זה כתב הרשב"א בחידושו ליבמות (דף ק"ד) א"כ היכא דמערר אג"ח גרשה חבירו מת במלחמה ל"ש לומר שמתירא לעמוד שם. דהא יס ממונים ע"ז שומרים להאג"ח במערכת המלחמה הנקרא לעפ"י שאינם יכולין ללאת מומערכת המלחמה ע"כ ל"ש זה הטעם בג"ד דהא ע"ס פקודת א' הקור"ה מחויבים לעמוד שם בקשרי המלחמה ולא ללאת מומערכת המלחמה לחון כידוע כי תחילת ניסה נפילה ולכן י"ל דנאמן האג"ח כשאמר כשראה לחבירו הרוב אללו וזה סברא נכונה להיתר עב"ל ולכאורה הדרק עם הנאון ז"ל הנ"ל דכן מובאר דך סברא בהגהת רמ"א סי' י"ז סעיף מ"ח דל"ש לומר בדדמי אלל באומרת שמת או נהרג במלחמה ממש אבל שלא במלחמה אפילו יחד שם למערכת המלחמה לקנות שלל נאמנת ע"ס הרי היכא דל"ש חשג יראה לא חיישין דמשקר ואומר בדדמי ועיין בפנים מאירות ח"ר בסוף סי' כ"ט שם כ"עין סברת הנאון ז"ל הנ"ל ע"ס אך לא ידענא מי הגיד לגאון ז"ל הנ"ל שבימי חכמי הש"ס שאמרו וחדשו זאת דבשי שאמר וקברתיו דחיישין שמה אומר בדדמי שאל לא הי' נוהג משער וסדר זה במלחמה לעמוד שומרים במלחמה שלא יחא האג"ח יכולים לברוח מקשרי המלחמה לחון והלא רש"י ז"ל בחומש פ' שופטים בפסוק ופקדו שרי לזבות בראש העם פירש שם שמעמדין וזקפין מלפניהם ומלאחריהם וכשלים של ברזל כיריהם וכל מי שרובה לחזור הרשות בידו לקפת שוקין כו' ע"ס הרי שאף בזמן הש"ס הי' נוהג סדר המלחמה כך (בישראל) ובדל"ה דגס בהגדרות ה' נוהג כן) ואעפ"כ אמרו סתם חיישין דלומר בדדמי ולא חילקו בין שיש ממונים ע"ז שלא יברחו או לא. והנה בג"ד ודל"ה ל"ש זה דהנה ידוע דהמלחמה אשל"ה תחת קאויניק היטה מלחמה ניסה והמלחמה לא היטה אלא לעכב מרודת השואל שלא יחא כ"כ קל כנשר לרן אחריהם וקאמח נפלו שכנים לאג"ח של עסטרייך וחקקים

בהם

על דין מתקרב אליו לראותו שפיר אס' זה שמעיד עליו או ראה נמי שפיר שהוא מת ממש וכיון שהוא אחר מלחמה לא חיישין לבדדמי לומר כל הני מקטל הוא פלט אלא ודאי קושטא קאמר ואנו סומכין עליו (אוינו מבין מה שבי' וכיון שהוא אחר מלחמה הרי הנורדכי מיידי אפילו בעת מלחמה שכן כתב שם בדיקא ע"ס) אבל כשאנו אומר והכרתיו יפה רק שמאלו הרוב אפשר שלא קרב אליו לראותו שפיר והכירו שהוא זה שמעיד עמו חכה עמד מרחוק וראוהו ונדמה לו שהוא זה שמעיד עליו ואפשר שגם זה לא ראה אס' מת ממש ואיך לן לחיטות גס לבדדמי שהוא סובר שודאי הוא מת ממש ואפשר שלא היה מת ממש אלא מגורר ואין לסמוך על עדותו וכו' ואף אס' יתלוק החולק על זה כו' מ"מ על זה שלדך שיאמר והכרתיו יפה אין נני שיתלוק דהכי כתב הנורדכי בדיקא כו' לכך בג"ד שלא אמרו הנשים והכרתו אותו יפה (אף שהיו חרי מ"מ מאה נשי כחד חשבין) ודאי דאין לסמוך על עדותן כיון שהי' מלחמה עב"ל ע"ס הרי שבי' מובאר בדיקא דאס' לא אמר והכרתיו יפה דלא מהי מוחמה שני חששות שמה אחר הוא ושואל אומר בדדמי דעדיין מי הוא ואי"כ בג"ד דלא אמר העד והכרתיו יפה לא מהני כלל עדותו לפי דברי הנ"ל ז"ל הנ"ל : **ב"ב** בג"ד יס להחיר ובתפ"ל כיון שהער הראשון לא בא להעיד לפני הב"ד אלא עד מפ"ע סמכין להקל ולומר דאלו היה העד הראשון לפנינו היה מברר דבריו וכמו שבי' הנ"ל ז"ל גופא בסי' מ"ב שאמר שהביא דבר הרמב"ם ז"ל שבי' בסוף הלכות גירושין וז"ל כבר הודענו שער שאמר שמעתי שמת פלוני אפילו שמת מאשה ששחטה מעבד הרי זה כשר לעדות אשה ומשיאין על פיו אבל אס' אומר העד או אשה או העבד מת פלוני ואני ראייתי שמת שואלין אותו היך ראים ובמה ידעת שמת כו' וכתב ע"ז הרב המגיד מ"ס בכאן שאס' אומר העד ראייתי שמת שואלין אותו כי"ד דבר ברור הוא שאע"פ שכשהוא אומר שמעתי שמת אין אנו שואלין על האומר ראשון כי"ד היה יודע שמת וצל מה היה אומר כן אין דין אפשר משאי אפשר דהכא כיון דאפשר שואלין אותו עב"ל היה וסיים ע"ז בעל ז"ל הרי מובאר מדברי הרמב"ם כל שאין העד הראשון לפנינו אחר שמע ממנו אפילו לא אמר אלא מת סתם כ"י וכמו שבי' מהר"א בפסקיו דכיון שאמר אותו מורין בפה מלא שהוא הרוב לא דייקין תו באחריהם היך ידע שנכבד לכך בג"ד נמי נמי כזה שאמר שנהרגו אע"פ שלא אמר היך יודע שנהרגו עב"ל ע"ס הרי שבעל ז"ל ז"ל כתב דבעד מפ"ע אפילו לא אמר אלא מת סתם כ"י ועיין בק"ס סי' ג"ה הורה יאה בכל מורי הוראה להמל בעד מפ"ע

היחסרון הוא מפני שלא אחר וקדמיו וחשש זה אינו אלא חשש דרבנן מדקדקין אם נשאל לא תא ובמשל איך מהני טוב עדות הנכרים אף אמר דלא הוי מליט ובפרט בספק מליט לפי שיטת מהרי"ט ז"ל הר"ל :

והנה מקד ריעותא שיש כאן שמה הוא לאחר ג"כ ככר כחבתי ועל מזה והדברים הנאמרים שם שייכי גם הכא וא"ל להכפיל הדברים אף יש כאן ריעותא גדולה שהנכרים לא הזכירו לא שם אביו ולא שם עירו אף ככר כחבתי מדאחרו הגוים דער עזריאל ניסינבוס משמע שם היו מדברים מעזריאל בן מענדיל מיוואנרגאר הידוע והניכר להם וע"ז השיבו הגוים אז דער עזריאל, איז נהרג ניווארין הוי כאלו הזכירו שם אביו ושם עירו וכמו שכתבתי בשם הוכרון יוסף שאלה ו' ע"ש היולא מה דע"פ עדות זה יש ג"כ להחיר ועכ"פ לפשות סניף להחיר זכמו שכתבתי :

עתה נבא לעדות של אברהם חיים פיקטנבוס שהעיד ששמע משני יהודים אז דער עזריאל ניסינבוס פון יוואנרגאר איז ניהארגעט ניווארין (גם הם לא הזכירו שם אביו ככר כחבתי זה לעיל ועיין בתשובות ל"ז סי' מ"ב בהומו הספק השני ע"ש) הנה ע"פ עדות זו ודאי דיש להחיר דאף דעת הרי"ף ז"ל דאף בשנים במלחמה לרף לומר וקדמיו וע"ז במלחמות שבו שכן הוא גם השאלות בפי' והי' כי תבא (ג"ל שם) מ"מ ככר נפסק הלכה בש"ע אה"ע סי' י"ז סעיף י"ב הגה דב' אפילו לא קדמוהו האומנים (כי בשנים לא אומרים דאומרים בדדמי ב"ש שם ס"ק קכ"ג) ועיין בחתם סופר ח"ב סי' קל"ה שבי' דיש לומר דלא אומרים דב' עדים לא אחרו בדדמי אלא דוקא היבא שטערו יחדיו להעיד וכיוצא בזה הנה מוקדקים הדק היטב אבל בשלא נועדו יחדיו ליהו דמחבין אעדות מיוחדת מ"מ כיון שכל אחד בא בפ"ע בחזקת ע"א אלא שאירע אח"כ שכל אחד עמו להגטרף ואם אחד לא ידע מחבירו לא ידעתי שום סבבה לומר דל"ש לומר בדדמי היבא דחיישין בך חששא כו' וא"כ צריך שהיה נופא לא נועדו יחדיו לבא לפני הדי' כי לא בוא לפני הדי' כלל רק שאחר כך הפיד אחד בשם אי"כ שייך דך חששא בדדמי אף שהם שנים ומ"מ החתם סופר נופא כתב שם דלא חששתי הכי מכל הפוסקים דבשנים לא שייך בדדמי כלל ע"ש ואין להאריך בזה :

ועיין כ"כ סי' כ"ח שדולה לומר דהיבא דהמעיד לפני הדי' הוא רק ע"א חיישין אף שמעיד בשם ב' - אך בסוף החשבה לא מסיק הכי ועיין ג"ל חשבה פ"ח וז"ל ואע"ג דהדי' שתי כמות לא הפידו לפניו ואין אנו מיינין אלא על פי ע"א

ועיין

בהם **בשכחה** דרכים יטבו וא"כ סוף דהא זה משמר וסדר המלחמה הלא בעת כזאת כל אחד ואחד גם לרבות השומרים פמם בורחין משדי המלחמה ואז בודאי ידאין לעמוד שם בקשרי ככר המלחמה ולראות אם מצויה נהרג בלחמה בקיור נראה לפע"ד שאין לעמוד סתם ע"י יסוד זה ואף לעשות אותו סניף בעלמא ולעקור מחווי הש"ס שלא חילקו בזה ובג"ל : **ועתה** נבא לעדות הכי שהעיד ר' עזריאל בן אלימלך בשם ר' מרדכי רוינפעלד ששמע מאנשי של נכרים שאמרו אז דער עזריאל ניסינבוס איז ניהארגעט ניווארין ובעדות זה יש ריעותא שלא אחר ר' מרדכי שטכ"ס הראשון הי' מליט ועיין ב"ש סי' י"ז ס"ק כ"א הביא מחלוקת בישראל המעיד מפי עכ"ס ג"ל ישראל שהעכ"ס הי' מליט משום דדרך ישראל הוא ששואל על חבירו ע"ש ובג"ל י"ל דגם הכי דחולק שם ובזכר דאף ישראל המעיד מפי עכ"ס אינו לרף לומר דהעכ"ס הי' מליט כ"כ אפשר דגם הכי מודה דלרף ישראל לומר דהעכ"ס הראשון הי' מליט משום דלכאורה שלשון שאמרו דער עזריאל ניסינבוס איז ניהארגעט ניווארין משמע שהיו מדברים מ"ר עזריאל וע"ז פשיטו להם הנכרים שטריאל זה שאמרו מדברים חתמו איז ניהארגעט ניווארין דאלי"כ מה זה הלשון דער עזריאל וא"כ שהיו מדברים חתמו טוב לא הוי מליט ובאמת י"ל דהי' כד דהישראלים דברו עם העכ"ס האנשי מאותו עזריאל ניסינבוס בחזקת שהוא חי והודיעו להם הגוים שאותו עזריאל ככר נהרג ובכ"כ הוי שפיר מליט כמו שמבאר בזה"ט שם אות מ"ז ע"ש ומ"מ לדעת הכ"ס לרף ישראל לומר שהעכ"ס הי' מליט וליהו דקדמיו לא בעיין דהיבא דמוכיר שמו של מה או שבי' מצויה לא בעיין וקדמיו כח"ס הרמ"א בש"ע אה"ע סימן י"ז סעיף י"ז ע"ש ח"מ מליט בעיין ובג"ל לא ידעין אם העכ"ס א"מ שהעידו על מחטו הוי מליט ובג"ל : **ו** יש להחיר כאן בג"ד עיין בק"ע סניף רכ"ט ז"ל פשוט הרב המהרי"ט שם והנה אם אמתה שטכ"ס זה לא הי' מליט יש מקום להפיר חשש מאחר שיש כאן יהודי המעיד מטביעת פלוגי בשל"ס וא"כ יאלה אשה זו מחזקת א"א דאורייתא דחש"ס אגס רק מדרבנן וא"כ בדרבנן אפשר לסמוך על העכ"ס אף שאינו מליט דהא אפילו בדאורייתא סמכין לפעמים אקפ"ל וגבי צ"ת שכלת אף דהתם בעשם דלא מרע אומנתו היינו בדאורייתא אבל בדרבנן כי הכא סמכין אעכ"ס אף שאינו מליט ע"ש ועיין מהו בספר פנים מאירות ח"ג סי' ב' ע"ש וא"כ בג"ד שכבר יאלה אשה זו מחזקת א"א דאורייתא מחזקת עדות של ר' מרדכי קאליקאו שאמר פראש אף עזריאל ניסינבוס נהרג ורק

שהעיר בשם כך מ"מ כיון שרבותינו ז"ל האמינו
לעיר בעדות אשה. הרי אנו מאמינים לו שכן אמרו
תרי סהדי והוי כאלו היו. אומן תרי סהדי לפנינו
וכהרי לא בעינן שיאמרו וקברתיו עכ"ל ע"ש
[ומשום חשש דג"י כבר כתבתי לעיל] :

וע"פ עדות של אברהם חיים פכטינבוס יש להחזיר
כפשוטו כי בזה חף ה"ל סבור דבטי שיאמר
והכרתיו יפה כאשר כתבתי לעיל בשמו ז"ל מ"מ אם
הנפירים הם שנים אינם לרובים לומר והכרתו יפה ע"ש
ב"ל שכתב הכי בהרי"ט ע"ש. ועיין בספר עין יחזק סי'
מ"ז ס' עור דבאן דבלא קברתיו הוי בעיא דלא חיפשי'
א"כ יש ללרף להפק דשא הלכה דלא בעיא וקברתיו
ע"ש ויש ללרף עוד ספק אחד דהנה העדים לא אמרו
בפירוש שראו את עזריאל ניסיונבוס שנהרג בעת
המלחמה אלא שאמרו שראו או ששמעו שזה עזריאל
נהרג וא"כ י"ל שבעתה שראו את עזריאל מונח
נהרג כבר ה"י לאחר המלחמה ולא היו קצב יראים
לעמוד שם. הוצא מזה דלפענ"ד אשה זו אשת ר'
עזריאל ניסיונבוס מיואנגראד מותרת להנשא לעלמא
ואם אפשר לבדוק בעיר יוואנגראד אולי יש שם עוד
איש אחד אג"ח ישראל שנקרא עזריאל ניסיונבוס מה
טוב. אבקש מחכמי דורנו ג"י לעיין בזה :
סאיר רובין ר"מ דפה ראדום

סיבון ה

קונטרס העלם ד"צ

(המשך פת"ח חלק י קונטרס א' סי' ט')

ד(ח) ק"ר דעת האגודה שהביא רמ"א ביריד
(סי' רל"ב) סעיף י"ב דלא זקרי
אונס אלא אם ה' אונס בכל הזמן משא"כ
בנאנס רק בסוף הזמן וה' יכול לקיים עד עתה
ע"י"ש ודלא כהר"ן. דהיאך יפרנסם הא דגדלים
(דף כז) גבי האי דאם לא באתי עד ל' יום
איננס ולא אחא דס"ל לרבא אונס רחמנא פטרי'
ופריך מ"ש מהר"ן דהי זה גיטך מעכשיו אם לא
באתי מבאן ועד י"ב חודש ומת וכו' ומה קשיא
דבאונס מחמת מיאסה הא ה' יכול לקיים עד
יום המיטה י"ל דנויירי דמת בסוף הזמן וה' יכול
לנא עד עתה משא"כ בהאי דרבא י"ל דה' אונס
בכל הזמן ול"ע ועיין מג"א (סי' קח) :

ל(ו) ק"ר על שיטת הר"ח א"י (סי' יא) רמזות
מילה היא רק הכשר ומיקון הגוף שיהי'
נמוך ועיקר המלוה היא העדר הערלה כל ימיו
כתרומה ומעשר שביא רק מיקון העיטה ושחיסה
וכמו סוכה עיין ע"ש (סי' קכ"ח), דהרי קי"ל
דסוכה נבד"ך כשר כמבואר בסוכה (דף ת). והיינו
משום דסיס הסוכה עומדת אין קפידה מי שיעשנה.

וכעין זה בחלות עשיית מעקה ע"י גז עיין מחנה
אפרים סי' מעקה ומלות הדלקת נר. שבת עיין
מג"א (סי' רס"ג) משום דסיס הרי לא יכול הנופל ממנו.
וכן בש"ק סוף סוף דלוק, ולמה עושים ונשים פסילים
למול עיין ע"ז (דף כ"ז). וכן בלילה ובמקור
הזמן אחרי לא יהי' כשר כמו בסוכה, ואם לומר
דסי' דמ"ד דמילה שלא בזמנה כשרה בין ביום
בין בלילה לפי. דאחר שעבר יום השמיני המלוה
רק שלא יהי' ערל אבל מ"מ יקשה להר"ח דס"ל
דגם במילה בזמנה המלוה רק שלא יהיה ערל
וקשה כנ"ל ול"ע :

ל(ז) ק"ר דברי המג"א (סימן קע"א) סק"א
דאסור להאכיל לבהמה מה שהיה ראוי
לאדם וכר"ס. בהעניית (דף כ), ועיין בלילוי רבא
דמה דהשמיטתו הפוסקים אולי שאר אמוראי
חולקים עליו. בזה יעיי"ש, אבל מאד תמי' לי
מהא דסי' פסחים (דף נו) וב"ב (דף ו) דטרח
הסי' למלוא ימ' למה מוכן לאדם לא הוי מוכן
לכלבים ומוכן לכלבים הוי מוכן לאדם. ולכ"ל
הא י"ל דהיינו טעמי' דמוכן לאדם לא הוי מוכן
לכלבים משום דאסור להאכיל לכלבים מה שראוי
לאדם. משא"כ להיפוך ול"ע :

ד(ח) ק"ר שיטת הרא"ה שהביא הש"מ ב"מ (דף
יא) דדוקא בקנין ד' אמות שהיה
דרבנן לא קנה בלוינו רובה לקנות משא"כ בקנין
דאורייתא קונה בע"כ ע"י"ש ומאד קשה לי מהא
דב"ק (דף סו.) כי קא אמרינא זה מתייחס זה רובה
לקנות הבא זה מתייחס זה רובה וזה רובה
לקנות. דאכתי יקשה עליו דהיאך אמר
שינוי קונה כתיבה ומנינא יאוש אמרו רבנן
דליקני ולא ידענא אי מדאורייתא אי מדרבנן והלא
מדאמר דלא קני בזה מתייחס זה רובה לקנות
(כדמוכח מברייתא דגזל חמץ וכו') דאחיקף
מיני' מנויאל מוכח דיאוש לא קני כי אם מדרבנן דהא
בקנין דאורייתא קונה גם בע"כ, והיאך אמר לא
ידענא אי מדאורייתא וכו'. וכן יקשה מהא דב"מ
(דף כ.) קמי' א"י מלאכה דבראי' בעלמא לא קני
והתוס' שם תמהו דמוכח ממחנ' (דף יא) דרבה
אם המנינא דלא קני ברא' לבד ופי' דשאינו
התם דאינו רובה לקנות ברא' דהא כפל על"י ע"י"ש
והלא לס"ד הוא מה"ט וכדפריך מקרא וסא אמר
רבנא' מה מלאכה דאמא לירי משמע משמע דר"ל
דסי' דמה"ט קונה ברא' וא"כ דמה"ט הוא קשה
ממחנ' הכ"ל דאינו קונה בלוינו רובה ול"ע :

(המשך יבא)

יצחק בצלאל מארגנשטערן מווארשע
בעהמח"ס טאה שערים.

בבואה של תורה.

(המשך מהבשר א)

י' ט' שנות ע' פסוק ל'א והפשתה והשעורה נכחה כי
השעורה ארבי והפשתה גטול. והחטה והבסמח לא
נכו כי אפילו הנה. וברש"י מלחמות ועדיין היו
רשע ויכולות לעמוד בפני קשה ואע"פ שגאמר ואח
כל עשן הסדה הכה הכרד י' לפדש פשוטו של מקרא
בשנים השמורים בקלחם הראויים ללקוח בכרד.
סוף המורה הקדושה נלחית היא ויש להבין הרמז
במה שכתב ענין זה במורה וי"ל דיש להסביר על
זה מה דאיתא במס' חגיגה כ' סע"א ח"ר לעולם
יהא אדם כך כקנה ואל יק' קשה כאלו ע"ש העובד
מרב' אלפז כרבי שמעון שהביאו לדרש זה ומכיים
לפירך וזה קנה ליעול הימנה קולמוס לכתוב בו ספר
תורה בפלין ומחזות. ומקודם לזה משנה בגמרא
זעלם הקנה שאפילו כל הרוחות שבעולם באות
וטסבות בו אין מחזות אותו ממקומו אלא הולך ובה
עממן דממו הרוחות עמד הקנה במקומו ע"ש ויש
ללמוד דבר זה מהמורה דהרי אלו רואין במכת הכרד
ששעורה שזכרה וכן הפשטה שהוקשה לעמוד
בנכשולי נשתברו אפלו ומה שהאריך לא הכה הכרד
הרי כך מעלת הרכות שאין מדין אותו ממקומו וזה
למוד לאדם להיות כך כקנה בהגמרא הג"ל וליכא
מיד' דלא רמיזא בה:

(ו) במדבר כ"א. י"א פסוק ו' ויבדל בני לא יחרץ
כלב לשון. למה סיפרה תורה מנצחת הכלב
ומהראוי ה' לומר ומכני ישראל לא מה אחד וי"ל
דיה' מזה סמך למה דאיתא במס' ב"ק ס' ע"ב ח"ר
כלבים זוכים מלאך המות בא לעיר כלבים משחקים
אלו הנביא בא לעיר ע"ש וזה רמז לנו המורה
כלשונה הזכר שלא חרץ כלב לשון שלא ה' המשחית
במחנה ישראל ולכן לא נעקו הכלבים וממילא נשמע
שנעקו הכלבים הוא הוכחה על ביאת המשחית שם
בהגמרא הג"ל וליכא מיד' דלא רמיזא באורייתא.
ועתה ראיתי באלשיך שריבך מזה ע"ש:

(ז) י"ב פסוק א' ויאמר ד' אל משה ואל אהרן
בארץ מצרים לאמר וברש"י חוץ לכרד ולרץ להבין
למה הוזכר המקום שה' בו ואפשר לומר דרמז לו
הקרא בזה דעבורה של עיר הרי הוא כעיר והוא ע'
אח וד' טפחים דמחשכ כמו חלר למשמי' העיר
אע"פ שדבר עמו חוץ לעיר נחשב כאלו דבר עמם
בארץ מצרים דעבורה של עיר נחשב מהעיר ובעירובין
כ"ז ע"א יליף לה דאמר קרא מקור העיר והנה
אמרה מורה חן מולת ואח"כ מדור ואיפסקא ללכה
בש"ע בסי' ש"א דגם לעיר אחת נותנין קרפף
אחת כרבי מאיר במשנה שם בכ"ז רמז המורה כאן
ועבדא דמסא כמסא דמיא לאו דוקא לענין שם

במדיוח מחומין אלא לכל הדברים נחשב עיבורה של
עיר כהעיר עלמה בהמגיד בסיון ק"י סק"ד לענין
חפלת הדרך דלא יאמרו בחך עיבורה של עיר
ובגדרים דף ל"ו ע"ב במשנה העיר מן העיר מותר
ליכנס לתחומה של עיר ואסור ליכנס לעיבורה
ובגמרא מלן דעבורה דמסא כמסא דמי ויחזק
דאמר קרא ויהי צה"ת יהושע צריחו וגו' מאי
צריחו אלימא צריחו ממש והכתיב ויריתו סגרת
ומסוגרת אלא ש"מ בעבורה אימא אפילו בתחומה
הא כתיב בתחומה ומרום חוץ לעיר ובכ"ז אלא
תחום העיר חוץ לעיר מיקרי ואינו מן העיר. ואע"פ
דלענין כלל דברים מליו דמוך התחום דין עיר עליו
כמו שגמרא באר"ח סוף סימן תל"ז לענין חומרי
המקום שהלך לשם ע"ש ובסיומן חקע"ד סעיף ב'
לענין חגיגה דאם ילאו מן העיר חוץ לתחום מותר
לאכול. הרי דמוך תחום העיר דינו כעיר בכ"ז
מסתבר יותר דידבר עמו בתוך עיבורה דמסא דמיא
לכל מילי דהטעם שלא דבר עמו כהעיר עלמה לפי
שהיא מלאה גלולים ובעיבור של עיר ה' פנוי מזה
וקרי ל' בארץ מצרים הרי דעבורה דמסא כמסא
דמי ועיין ביו"ד סימן רי"ז בש"ך סק"ה ויש סמך
מזה הפסוק דא"ר עיבורה של עיר דמי אחרת
דמיירי בתחומה יש להקשות דזה אינו בארץ מצרים
כמו שאמרה בגמרא שם לענין יריתו דתחומה הוה
לעיר מיקרי ולא שייך לכתוב על תחומה כדיום
צריחו וכמו כן הכא לא שייך לכתוב בארץ מצרים
על תחומה אע"פ דיש דברים שבתחומה דין העיר עליו
כג"ל בכ"ז לא שייך לקרואה על שם העיר כמובן
ובדאי ה' הרבוב בחוץ עיבור של עיר שזכר נקרא
בארץ מצרים וקושיא הש"ך שם מהמקומות הג"ל
ומסיומן רכ"ח ביו"ד סוף סעיף ל"ג בהג"ה ואסור
לעבור על חומרי המקום כל זמן שהוא בתחום העיר.
הרי דמוך התחום דין העיר עליו ומחלק דבגדרים
שאי דהלך אחר לשון בני אדם. ולדעמי הקלושה
יש לחלק דבמוך התחום שכיחי בני העיר נותנין
עליו חומרי המקום לענין יו"ט שני וחגיגה וכל
חקטת הקהל הלו שלא יסנה מפני המחלוקת אבל אין
הטעם משום דבמוך תחומה דין העיר עליו דהרי
מפורש בגמרא הג"ל דמוך לעיר מיקרי ואינו מן
העיר ולהש"ך הג"ל להגמרא להרץ על הא דהוקשה
אימא אפילו בתחומה ובגדרים שאני דהלך אחר לשון
בני אדם וקורין לתחומה חוץ לעיר אלא ודאי הטעם
הוא שנותנין עליו חומרי המקום בתחומה משום
דשכיחי בני העיר שם ומשום מחלוקת נאסר עיין
בסימן רמ"ד באר"ח ובמחלוקת סק"ה ותראה דעד
סוף התחום דרך בני העיר לטייל ושכיחי בני העיר
שם. וליכא מיד' דכתיב' נביאי דלא רמיזא
באורייתא בהגמרא כחגיגה כ' ע"א והכא כמסא

שלא לעבור על דבריהם כמאמר הנמלא ה"ל וזה
הוא עמוד התורה. שלא לזוז וזו כל דרו מדבריהם
כי בלא הם לא היינו יודעים לעשות המצות כמו
מזית מפילין ואחריו ועוד ולהכי כעס על זה יוחא
מחילול שבת שלא חיללו אלא בהוצאה גרידא שיצאו
פס הכלי ללקוט המון כדרך שעושין בחול עיין בהוס'
בסוף פ"ק דעירובין אבל חילול כבוד החכמים הוא
עמוד הכולל כל התורה ויהי סמך מזה שקלף עליהם
משה עבור שלא שמעו להסיון. שעשה מעצמו שחמורין
דברי סופרים יותר מדברי תורה בהגמר ה"ל והכל
נמלא בתורה. ובפסוקות מופי שהביאו את המן
לידי ציון קלף עליהם ולא מופי שלא שמעו למאמרו
וכן מופי זה אמר אל יוחר שלא יציאו מאכל רוחני
לציון ודו"ק :

(י) גם בפסוק כ"ה גם בפסוק ויאמר משה אכלוהו
היום כי שבת היום לר'. לרף להבין למה חלה
טעם ציון האכילה מופי שבת היום לר' והלא
האכילה הוא הכרחית ופילו לא הי שבת היו
חוכמים לאכלו דאשר אין להם מזון אחר ואפ"ל
ד"ס להסמך על זה דמזון לריכות כונה כדאיפסק
להלכה בשו"ע אורח סימן ס' סעיף ד' י"א שאין
מזון לריכות כונה וי"א שריכות כונה ללכת בעשיית
חובה מזון וכן הלכה. ובפ"מ בשל אברהם סק"י
נשתפק אי מן התורה לריכה המזון כוונה או מדרבנן
הוא ע"ש ומהאב שאמר להם אכלוהו היום מהעצם
כי שבת היום לר' שיאכלו את המן מופי כבוד היום
מוכח דמן התורה לריכה המזון כונה ובקבלת יעקב
למריט אלנאוי בחובות דרבנן אות מ"ס סימן קפ"ב
הביא בשם תשובת שמש דדקה בחלק אורח סימן
כ"ט דף ל"ז ע"ד דנשתפק בזה ועלה בהשכחה
דמזון לריכות כונה מדאורייתא. ולדברינו י"א ראי'
מזכרתה מקרא דלריכה המזון כונה מדאורייתא
ומקור ההלכה הואת הוא ב"מ ר"ה כ"ח דרבא
דאמר החוקק לשיר ילא והקד דשלחו לאבוה דשמאל
כפאו ואכל מזה ילא סברו דמזון אין לריכות כונה
ורבי יורא דאמר לשמש איבון וחקק לי סבר דמזון
בעי כוונה ובש"ע הלכות ר"ה סימן תקפ"ט סעיף
ח' פסק. דהחוקק לשיר ולא נחבין למקטת מזון
לא ולא. ובהלכות פסח ס' מע"ה סעיף ד' פסק
אבל מזה בלא כוונה ילא ע"ש ובמג"א ח"ג דמזון
לריכות כוונה כמו שכתב סימן ס' סעיף ד' במד'י
דאכילה שאני שהרי אכל ונהנה בכך ע"ש והחילוק
הוא מבואר צה"ר ר"ה שם שמתרץ בזה החילוק
פסקי הרמב"ם דתחרי אהר"י מופ"ב הלכות שופר
לפי מהלכות חמץ ומזה והביאו גם הבית יוסף בסיון
מע"ה ע"ש הרי לך דאכילה מזון לכו"ל עלמא
לא בעי כונה אבל עיין בהרב המגיד בפ"ב מהלכות
שופר הלכה ד' שמיים וע"ש כל זה א"י מנחם

בגבאי דמיא מהפסק כסות צריחו דייק הנמלא
בגדרים ה"ל :

(ח) גם פסוק ג' דברו אל כל עדת בני לאמור
וגו' י"ל להסמך על ה"א קרא מה דאיתא במ"ס
ר"ה כ"ז ומחרי גבאי מי משתמי וזה חמא בחורה
אחר קורא ואחר מתרגם ובלבד שלא יהא אחר קורא
ושנים מתרגמין ה"א לא דמיא אלא לסיפא בהלל
ובמגילה אפילו עשרה קורין אלמא כע"ז דחב"ב י"ב
דעתי הכא נמי כיון דחב"ב י"ב דעתי ושמע ע"ש
וברש"י דחב"ב ל'. מדשה הוא לו. והבא נמי כיון
שהיה המלה ראשונה והיתה חביבה להם שמעו
אע"פ שזשה ואחרן דברו ביחד כפשטי דקרא.
וי"א ראי' מכלל דבדבור החביב חרתי קלו מחרי
גבאי משתמי וליכא מירי דלא רמזא בה' :

(ט) גם בשל פירשת המן בפסוק י"ט ויאמר משה
אלהים איש אל יותר ממנו עד טוקר. ולא שמעו אל
משה ויחזירו אנשים מזון עד צוקר וירם חילעים
ויבאש ויקלף עליהם משה. במלא העומר מהגאון
הלויק מאלאק י"ט מודקק באמלע מאמרו שם וי"ל
אמנם י"ס לשלול על ארון הגבאים מדוע קלף על
המזכירים שנאמר ויקלף עליהם משה ולא קלף על
היוצאים ללקוט שהוא חילול שבת שחמור יותר ע"ש
מה שמירץ וי"ל לתרץ ע"פ הגמרא בעירובין כ"ה
ע"ב דרש רבא מאי דחביב ויותר מהמה בני הוה
עשו ספרים הרבה וגו' בני הוה דבדרי סופרים
יותר מדברי תורה שד"ס י"ס בהן עשה ולא תעשה
ודברי סופרים כל העובר על דברי סופרים חייב
מיתה שניא תלמוד א"י י"ס בהן ממס מופי מה לא
נכתבו עשרת ספרים הרבה אין קץ וברש"י ע"ש ולא
העשה י"ס בהן שאין בהן חיוס מיתה אבל דברי
סופרים חייבין מיתה על כולן כדחביב ופורץ גדר
יבני נחש וע"ש במהרש"א. הרי לך שדברי חכמים
חמורין מדברי תורה והבא לבאורם לא נזכר הל"א
הוא כלל במאמרו י"ט וכפי הגרסא הלאו אל יותר
הסוף משה מודעמו בתור סיג למאמר השם שאמר
וילא העם ולקטו דבר יום ביומו וכן גרסא מלשון
הכחוש שהרי בפסוק ע"ו כתיב זה הדבר אשר לוי
ד' לקטו ממנו איש לפי אכלו וכן בפסוק כ"ג ויאמר
אלהים הוא אשר דבר ד' שבתן שבת קודש לד' ומחר
והבא לא נזכר כלל שהי' לוי השם משמע שזה אמר
משה מדעמו בתורה סיג ולפי' י"ט מודויק הלשון
ולא שמעו אל משה שנראה כיחור לשון שהרי אנו
רואים בלא שמעו אל משה שהרי הוסיפו מהזון והי'
ידו לומר ויחזירו אנשים ממנו וגו' ולפי' מה שכתבנו
דחפרש ולא שמעו אל משה שטבור שהי' זה רק
דיבורו של משה שאמר מעצמו ולא בלוי השם לכן
לא שמעו לקולו ועל זה כעס משה לא מופי כבודו
חלילה אלא מפני שגבור החכמים נרץ לכבוד יקר

על סמך נוסח רבנו האמונים שם נבי מלה לא
לא שכן מראה מן הכלכות ולא ראיתי מי שחלק בין
מלה למלה בדין הכונה. והבטח משנה שם הביא
חילוק הר"ן הג"ל ע"ש ובתוס' פרק ערבי פסחים
קפ"ז ע"א ד"ה המקיף וכו' כתבו דנבי אכילה לא
בעין טובה כולי האי כמו בתפלה ובתקיעה דבני
כונה ספי ע"ש ומידוע בעיני על הה"מ הג"ל שחלק
בין מעשה לשמיטה ואמירה ולא הביא המוס' הג"ל
דמשמעות דבריו הוא שחלק בין מעשה לאמירה
ושמיטה כהחילוק שהביא רבינו יונה בסוף פ"ק
דברכות בהסוגיא פתח בהמראה וסיים בדשכרא
דאפילו מי שצובר דמלות אין לריכות כונה ה"מ
דבר שיש בו מעשה שהמעשה הוא במקום כונה
כגון נטילת לולב דאמרינן מדאגבי' תשק ב' וכן כל
כיוצא בזה אבל במלות שחלויים באמירה בלבד ודאי
לר"ך כונה שהאמירה הוא בלבד ובשאריו מכין באמירה
ואינו עושה מעשה נמלה כמו שלא עשה שום דבר
מהמותר ע"ל וכמו כן יש לחלק למד דבני כוונה
בין אמירה למעשה כמובן והוא דלא כסברת הר"ן
שחלק בין מיד דמיכל דהסברא דאין לר"ך כוונה
שכן נהנה כמובא לעיל ליישב פסקי הרמב"ם וסרי
לך דעת הה"מ שנוטה דאפילו במדי דאכילה בני
כוונה וכן החק יעקב בסיומן חגי' ס"ק י"ח היות
בצריך עיון החילוק במדי דאכילה דמשמעות הסוגיא
דר"ה דף כ"ח בהא דאמר רבא זאת אומרת משמע
דאין לחלק הכי פ"ש ומלשון הפסוק הלו שגרה
כמיותר פירוש כי שבת היום לר' רבי' ד' לומר
הכלוהו היום כי לא תמלאוהו בשבת ומה ד' יר
להם כי שבת היום לר' משמע שאמר להם שלא
יאכלו את החן כמו בכל יום מחמת הרעבון אלא
חפזי כבוד היום לקיים עונג שבת דמלות לריכות
כוונה אפילו במדי דאכילה כדמשמע מהר"ב המגיד
הג"ל ולשיטת הר"ן והב"י שסבורים דבמדי דאכילה
לא בני כונה חפזי שנהנה אפשר לדחוק ולפרש
הפסוק שאמר להם שיוכרו כי שבת היום לר'
כמבואר בסיומן חגי' שם דזה שחלק מלה בלא כוונה
לא יד' חובתו הוא דוקא שה' יודע שהלילה פסח
ושאור חייב באכילה מלה אבל אם הי' סבור שהוא
חול או שאין זו מלה י"א. וכמו כן הכא אם לא
יודו שהוא שבת לא ילאו ידי חובתן במלות סעודות
שבת לכן יוכרו בשעת אכילתן שהוא שבת כן לר"ך
לדחוק ולפרש הפסוק לשיטת הנך פוסקים אבל
פשוט' דקרא משמע שיכחונו לשבת מלות אכילה
שבת כג"ל ואע"ג דכל מלות אכילה שבת אינו מן
המורה אלא מדברי קבלה מהפסוק כישע"י נ"ח פסוק
י"ג וקראת לשבת עונג כמבואר בפסחים ס"ח ע"ב
אמר דבה הכל מודים כשבת דבעינן נמי לכס מ"ט
וקראת לשבת עונג ומפורש בפרק כל כסדי דף ק"ח

רע"ב. דהיינו באכילה ע"ש יש לומר דברי קבלה
כדברי תורה דמי ועיין בפמ"צ במשניות זכר ס"י
רמ"ב שהביא דבלבטש ר"ל משמע דשלוש סעודות
היו מן התורה ודעתו דהיו אשמכחא. ואין הלבנו
תחת ידי לעיין בו אם קעמו עבור שהוא דברי
קבלה כדכתיבין ויש לדקדק על דבריו שאמר משם
להם שיכחונו באכילתו למלה הלא אמר להם זה
בשחרית ומעטס זה הי' לר"ך לומר להם עוד בערב
שיכחונו בהסעודות למלה כי סעודה ערב הוא
מהשלב סעודות על זה אשיב לך דמבואר בהגה"ה
רמ"א סימן ר"א ע"ש פ"ק ח' בשם הרא"ש דמי שלא
אכל בליל שבת יאכל ג' סעודות. כיום השבת. ולכן
אמר להם בבוקר שהוא זמן של הלכיסה שלא ילכו
ללקוט ומי שלא התכוון בליל' למלה יש לו עוד
תיקון שחלק אכילתו לג' סעודות וגם אפשר לומר
דהשלב סעודות הם רק מדרבנן דאשמכחא הוא ג'
היום אבל האכילה בשבת שהוא מדברי קבלה דחייב
להשענן הוא מן התורה כג"ל וכן הסברא נוטה לכן
לא הקפיד לומר להם בערב ובמזמרה שחילוק נכון
הוא ולא ידעתי מדוע לא נמות הסרי מנדים לחילוק
הדין ועמה הכא נבוא אל המקום אשר עמדו מראש
לכאז שמפסיק זה יש הוכחה דמלות לריכות כוונה
מן התורה וליכא מיד' דלא רמיזא בה :

אחר כתיב ראיתי ברביד הכוב פסוק זה וי"ל
ובספר ידאים סימן נ"ג דמדברי קבלה למדנו מלות
אכילה בשבת דכתיב וקראת לשבת עונג וקודם שבה
הנביא הי' הלכה למשה מסיני כדאמר שילהי פ"ב
דסנהדרין עד דלא אמא חזקאל מאן אמרה כי
וגרסה הא דלא מיימי מהאי קרא י"ל דכאן למדנו
שלא להשתנות ומיימי מדברי קבלה דחייב להשתנן
ועיין ריב"ש סימן תקי"ג דהוי דאורייתא ורבי"ז
סימן קל"ה והיינו כמו שכתב ספר ידאים ע"ש מה
שכתב בשם השו"ב דהשג"א ס"י תרי"ד דהרמב"ם
מדמה אגילת שבת לאכילה מלה בליל פסח ע"ש
היטב הרי שדעת גדולי עולם הוא כהלכות שהוא
מדאורייתא :

ואי נפסוק הג"ל היום לא תמלאוהו בשבת. יש
לדייק דמיבט בשבת דראית כמותרת דמה הי'
המקרא חסר בלא סיבת בשבת גם למא לא אמר לא
תמלאוהו במדבר שהרי לא היו אז בשבת כי אם
במדבר בארץ לא זרועה שכן נאמר בתחלת הפרשה
ויבואו כל עדת בני' אל מדבר סין. וכן אמרו
בתלמודם כי הולאתם לאומנו אל המדבר הזה וכן
גם בירידת המן נאמר והנה על פני המדבר דק
מחוספס ואפ"ל דירמוח מיבט בשבת למא שכתבו
המוס' בפרק כיסוי הדם פ"ח ע"ב ד"ה אלא בדברי
שו"רעין בו ומלמיה. למעוטי' ספר מדבר קאמ
דלא שמינן ממתינן דלמחין גדלין בו מליין אלא

דמה שזרעין בו איש מלמיה כר וי"ל דשחא אז
כשכחו שם ישראל ה' מלמיה. וזה חרוננו בחיבה
בשרה שנעשה כשרה שחא חלקה מקום זרע והכל
רמזי בה. ובחיונה מקום תמיהתי על דיבור תוס'
הכ"ל ששרי בשרה חוקק כ' פסוק ה' אמרו לא
מקום זרע כרי דלא ה' ראו לזרעה ודומק לומר
שהמקום מדר עמנו אינו ראו לזרעה ורק מדר
בסם ה' מלמיה כשזרע בו משכחו ישראל וז"ע:
יט שם בפסוק כי ויאמר ד' אל משה ער אנה
מלמיה לשמור מלמיה ומורתי. לריך להבין למח
אמר הקב"ה על יליחא העם בשבת ללקוט לשון
זא כאלו עברו בפועל על התורה כולה ועל התרי"ג
מלות וי"ל דמכאן יו"י סתק דמומר לחלל שבתות
ס"ו מומר לכל התורה כולה כמבואר בחולין ה'
ומחלל שבתות בפרהסיא האי מומר ס"ד אי מונו
לכל התורה כולה היינו רישא ואי מומר לדבר אחד
קשיא מלמיה אלא לאו הכי קאמר חזק מן המומר
לנכך את ה"ן ולחלל שבתות בפרהסיא ע"פ וברשי'
האי מנא חמירא ל' שבת כעבד' דהעובד עבד'ס
כוסר בהקב"ה והמחלל שבת כוסר במעשיו ומעיד
שקר שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית. ומפני זה
ליוה הסי' למשה לאמור אליהם עד אנה מלמיה
לשמור מלמיה ומורתי לפי שמלות שבת מורה על
חידוש העולם וכל התורה תלוי בזה האמונה לכן
אמר על השבת מלמיה ומורתי ויש הוכחה מזה הלשון
דמומר לחלל שבתות ה' מומר לכל התורה מלה
כהגמרא בחולין הכ"ל ואימתיא להלכה כשרי' וז"ל
ס' ב' סעיף ה' פ"ט וליכא מירי דלא רמיזא
באורייתא:

(ג) כפ' יתרו כהנא ג' ודבר מ' כפ' יתרו
מחבר פרעה לא ה' לו להפנות יתרו כהנא
על סם גרסא כי שלא שם בפסוקי חלל מחקמו
למעלה בשם שטלי. בפרשת קמח ה' חסד כ"ב
ומעם הפסוק מן שטלי שטלי לזרעה חסד
חליטור שלא חסד שטלי שטלי חסד חסד חסד
לסם גרסא בדרך אגב ואפשר להסמך על זה הענין
על אידי המובא בשם המקומות גרס' ומעם כיבמות
ג' מ"א אלא חסד קורבי קורבי קטע חסד כח וכן
בחו וכן בנו דקורבי עמנו ואידי דחנא שלשה דורות
למטה דירי' חסד שלשה דורות למטה דירא ואידי
דחנא שלשה דורות למטה דירא חסד שלשה דורות
למעלה דירא כו' פ"ס ולקטון בך ג' סעי' אלא
אידי דחנא חסד יבם אחד ויבמה אחת חסד נמי
שתי יבמות ויבם אחד ואידי דחנא שתי יבמות ויבם
אחד חסד נמי שתי יבמות ויבמה אחת ובפ"ק דע"ז
דף ו' ע"א הרי לך דחנא אפילו חסד דלא חליטור
לאחזקטון חסד אידי ויש סתק לזו במורה דברי

הזכירה עוד הפעם הטעם לקריאת שם גר ש"ן
גרסא אידי דמכר כאן הטעם לקריאת שם חליטור
ומרמזו גם אידי במורה וליכא מירי דלא רמיזא בה
יד ג' משפטים ואלה המשפטים אשר חסד לפניהם
ובחרום חוקקו ואלו דיינא דיתסדר קדמיהון. ודבריו
לריכין ביאור מה ענין חסד לחרגמו חסד בשלמא
לדברי חז"ל בסנהדרין ז' חסד אלו כלי הדיין.
שיך בהם לשון שמה אכל ענין הסידור לא בכלל
בפירוש חסד. וסו' ל' למימר די חסד קדמיהון
ואולי ירמזו החרגום להדין המבואר בשו"ע ח"מ ס'
י"ז סעיף ז' לריך דיינא לשמוע דברי הבע"ל דיינא
ולשמוע חסד שחמור ויאמר החזק וזאת אומרת בני
חז' וגו' ומלך הדין בלבו ואח"כ מלמיה ויחמור
הקרא לפני ששים הדין המשפטים לפני בעלי דיינא
כדי שידעו שחמור חסד על דברי טענות כשפירא
הסמ"ע שם וכן שפירא לפני הטענות וז"ל
לאור משפט דאם לא הבין חסד דברי טענות
יעוררו הבע"ל דיינא את הדין לומר שכה וכה ה'ו
טענות וי"י לפני הפירוש לפני הבע"ל דיינא
שדיין יחזור הטענות לפני בעלי דיינא ויסדרם חסד
קדי שלא יחשדו חסד. הבע"ל שלא הפיו חסד או
שכח וטעור. סו' נחז' להדינא הקדים הכתוב זה
במחלת אמירת המשפטים שכן חסד לחזקו ולכן
מחרס חסד על חסד. זה חסד עבדו שהשיח
הזאת הוא ענין סידור הטענות של הדינא לפני
הבע"ל כנ"ל ואע"פ שהפירוש הפשוט בחרגום אינו
מן גמ' אפשר לפרש הקרא שירמזו להדין הכ"ל
המבואר בשו"ע וליכא מירי דלא רמיזא באורייתא.
ובס"ד חסד דמיא ושמו כחמ וסמו כולו ושמו
חז' חסד וקובא בפסחים בפרק כל שעה וגם כאן
חסד לפרש חסד לפי הפירוש הפשוט שילמס
המשפטים נחמ ונסדר שלא בפניו כי שלא בסדר
קשה להבנה הענין כידוע וי"ס לפנייהם כולו לא
דבריהם מקומות דהיינו מ"אמר להם הלכות פסוקות
פסור או חייב בלופן שלא יביו טעם הרבד ולא
יוכלו לדמות מילתא למילתא ולא יוכלו חסד
לדון כי בחטט שינוי ישמיה הדין לפי הטעמים וזה
הוא שפירש' כשלחן הערך ומזון לאכול לפני
החסד. שיביו הטעמים חסד וידעו לדמות מילתא
למילתא ויוכלו לפסוק כל הדינא שיבואו לפניהם וגם
לפ"י מוכן הפירוש. של חסד שפירס חסד שילמס
בסדר כדי שיביו חסד הטעם של כל דבר ודבר
כנ"ל וענין במנחות ג"ט סעי' ז':

(ט) כפרשת תרומה. בפסוק י' ועשו ארון עצי סיס
וגר. הנה הקדוים הכתוב כאן שלשה כלים הללו בהם
הארון השלחן והמזבח להשכן. ואוכל שפי' ראו
להקדים המשכן. והאוכל לכל הכלים גם לענין חזו'
להקדש כמו כפ' ויקהל' שזו משה לישראל עץ
עשים

על פי שמקצתם למעלה מדופני הלכי מלפניהם ובסמ"ג משמע דלדעת ר"י שאפי' שכל העיסה או המנה למעלה מדופני הכלי מלפניהם שכתב בו' אבל אומר ר"י דעד כאן לא מביעיה לן אלא בטבילא שאין לה לבזבז אבל יש לה לבזבז אפילו בגדוש מלפניהם והטעם משום דהוי כאייר בית שזורק וכדגרסין בפרק כל שעה ירושלמי ע"כ. וראינו בירושלמי והוא בפרק אלו עובדין ובודאי עטות הדפוס הוא. ועיין בב"ח דמוסיים ולפענ"ד בפלוגתא דרבנן אפי' דעכשו כל חלה היא מודפניהם לרי' להפריש אפילו כל העיסה למעלה מדופני הכלי אבל לענין ברכה בו' ע"כ ועיין בהנהגת רמ"א ובט"ז להלכה דרשכל הכבר או העיסה למעלה מדופני הכלי אין מלפניהם. וקרא זה ירמוז לדעת הר"י שהבוא בסמ"ג ולכן כתיב ברישא דקרא על סל להורות דאפילו מונחת כולה למעלה מדופני הכלי הוי כמונחת בסל עבור דסל יש לה לבזבז וכדעת הב"ח הנ"ל שלרי' להחמיר בזה וליכא יתור אות בתורתיו הקדושה וכלל רמזו בה : (יג' כ"ט פסוק י"א ויחל משה את פני ד' אלקין. י"ג נקדקד דה' די לומר את פני ד' ואפ"ל ע"פ דברי רש"י בפי' יתרוכך דבור אכני ד' אלקין ולמה אמר לשון יתור אלקין ליתן פתחון פה למשה ללמד סגוריה במעשה העגל והיו שאמר לומר ד' יתרה אפק בעמך לא להם לית לא ית' לם אלהים אחרים אלא לי לבד ובמד"ר היא פרשה מ"ג אות י'. והיכן רמזו שהיתה טענת משה בן ופי' רמזוהא היא בתיבת אלקין שזה היתה טענת משה כשהתבטל על ישראל הלא בהלוי יתור שמו רק עליו שאמר לשון יתור בהדרגות יעבור זה ביקש ממנו יתברך למד ד' יתרה אפק בעמך כנ"ל :

(יג' כ"ט פסוק י"א ויאמר משה אל אהרן מה עשה לך העם הזה כי הבאת עליו חטאה גדולה. וברש"י כמה יסורין סבלת שסידק עד שלא חבא עליהם מעל זה הנה יראה מזה המאמר שאם יסוריו ביסורין ה' ראוי שיעשה אותם כדי להמלט מהם והדי' בעי' הדין הוא שיהרג ואל יעבור ואפשר להשגיח על זה מה דחיתא בכתובות ל"ג ע"כ דילמא מלקות חמור דאמר רב אילמל' נגדוהו לחנני' מ"באל ועוד" פלחו ללגלג א"ל רב סמא ברי' אבי לרב אשי ואמרו לה רב סמא ברי' דרב אשי לרב אשי ולא שנו לך בין הכאה שיש לה קצבה להכאה שאין לה קצבה וברש"י ייסורי העלכות הכאה שאין לה קצבה היא אבל מלקות יש לה קצבה ארבעים. וגם הכא אם יסוריו ביסורין הוי הכאה שאין לה קצבה והי' מותר לו לעשותו כדי להגלל מהם ואפי' שהוצרך בחום' בשם ר"ח דללם דנבוכדנצר לאו עבודה כוכבים הוי אלא אנדרט' עשו לבדור המלך ואפי' ה' בן קידוש השם ולכן מסרה עמון למיתה אבל בהכאה שאין לה קצבה לא ה' להם

עניי' כל הכלים האלה ה' המשכן והאהל בראשונה וזכר הסדר עליו כתוב בסדר פקודי שהביאו החומנים לפני משה את כל החלואה והוקס המשכן והונו רכלים ולמה כאשר זזה השיי' על ההתנדבות של מעשה המשכן וכליו לא זכר הדברים בסדר הזה יתקדים הכלים להמשכן וי"ל דאפשר להסמך על זה ויה דחיתא בריש סי' דבכורות ואי' בעי' אימא זידי דווערן מילי דבהמה טמאה פסוק ושרי לה יברש' ולא מיירי בפסד חמור אלא פרקא קמא כולה מסכתא מיירי בבכור בהמה טהורה ע"כ. הרי לך הדבר הקל הדרך להקדים מחילה ואפי' מפי' הדבר שיש לו אריכות דברים וכן הכא הקדים הארון והמזבח להמשכן שהוא אריכות דברים אבל בלוי' עשייתן זזה להם בסדר פעולתן בתחילה המשכן והאהל ואפי' כל הכלים וכן עשו וליכא מידי דלא רמזוהא באורייתא דכולה בה :

(יג' כ"ט פסוק י"א וישו את האפור וגו' . לרי' להבין מה שאמר האפור בה"א הידיעה ואלל סמחן נאמר בפסוק ע"ו ועשי' מושן משפט בלא ה"א הידיעה ואולי עכ"ד שהאפור ה' ידוע כפירש"י שלכו אומר לו שהוא חמור לו מחסוריו רחבו כרוחב גב אים כמין סיגר שחוגרות השרות כשרוכבות על הסוסים בו' לך אני אומר שעל שם הסגר של מטה קרוי אפור על שם שאופרו ומקטנו בו' ע"כ. והיתה ידוע מבנית האפור לכן כתיב בה"א הידיעה שהוא דבר מצורר חמס כחושן שהוא מכשיט נגד הלב ואין מצורר דני' אדם מבניתו כתיב בלא ה"א הידיעה ומוה דכתבה המורה האפור בה"א ית' ראי' לרש"י למה שלכו אומר לו כנ"ל שהיתה ידוע לרמו' לבני אדם וכן הוא בפרס' בריש קידושין דדבר המצורר כותבין בה"א ע"כ והכל רמזו בחורה :

(י"ג כ"ט פסוק י"א ורחם מלות וחלות מלות וגו' . ונחת אותם על סל אחד והקרבת אותם בסל אחד הפך ואת שני האילים. וקדקדו למה לא כתיב ברישא דקרא בסל כמו בסיפא דקרא ולמה כתיב על סל ובודאי לא לחנם נשתנה הלשון וגם יתור אות אחת ומסתמא יש בזה חזק רמז כי כל אופיות המורה ספורות ואין בה אום לבטלה כידוע וי"ל דאפשר להסמך על זה דבר הלכה לענין לירוק' סל לחלה והוא דחיתא בפסחים מ"ח ע"כ בעי' רבי ירמ' טבילא שאין לה לבזבזין מהו הוך כלי' בעי' והא ליכא או דילמא אייר כלי' בעי' והא איכא חיקו. ובבית יוסף יד' סימן שבי' כתב וי"ל ומ"ס לכן כשמלפן בכלי לרי' שלא יא' ממנו שום דבר למעלה מדופני הכלי כן משמע מהא' בעי' דלגלג בתיקו ומשמע דהיינו לומר שלא יא' כל הכבר או כל העיסה למעלה מדופני הכלי אבל אם קצתה מוך בכלי אף

בפני עמנו כדאיתא בלכות פ"ה חסנה י"ד ארבע מדות בהולכי לבית המדרש הולך ואינו עושה שבר הליכה בידו עושה ואינו הולך שבר מעשה בידו הולך ועושה חסד כו' הרי דהליכה נחשבת למעשה בפני עמנו ורמזה המורה בחיבת ויבואו שהילך שלהם למקום העש' נחשב למעשה בפני עמנו וליכא מידו דלא רמיזא באורייתא :

כג' בפסוק כ"ה וכל אשה חכמה לב בידו טו' כ"ל לדקדק בחיבת בידו שגוראות כמיומרת ואפ"ל ט"פ הגמרא בחולין פרק כסוי הדם פ"ז ע"א ושם יבסא כמה ששקך בו יבסא שלא יבסנו בגלגל שלא יהיו מעלה בזויות עליו. וידוע שיש כלי טו' שטוין בו בעמל הרגלים ומפני כבוד המעלה טו' בידים ולא ברגלים. ויותר נראה דטו' בידים עלמא כלא כלי טו' כלא ואפילו בטוית המחשין למעלה לריך להיות באופן שיהי נעשה בידו אדם ובלא כח אדם נפסל למעלה והגאון הדיק מסאגרו בחשו' דברי חיים ריש חלק ב' פסל מעשה זה הליצית הנעשים על ידי המחשין ועוד טעמים ע"ש וגם זה רמז בחיבת בידו שטו' למעלה לריך להיות על ידי כח אדם ואם עשאו בכלי בלא כח אדם נפסל למעלה והכל רמז בחורה :

כד' ל"ז פסוק י"ח ויעש קרסי נחושת חמשים לחבר את האוהל להיות אחד. המציבות להיות אחד נראות כמיומרת דמה הי' המקרא חסר בלא אלו המציבות וי"ל דאפשר לרמז באלו המציבות דבר הלכה והוא דאיתא בעירובין פ"א ע"א א"ר חסדא חפרה בקיסם מערבין לו בזה והא תניא אין מערבין לו בזה לא קשיא הא ידיעתי חפרה הא דלא ידיעתי חפרה ואיפסק להלכה בשו"ע א"ר ט"י שם"ו סעיף ו' אין מערבין בפרוסה אפילו היא גדולה הרבה כו' ואם נפרסה ומיברה בקיסם שהכנים הקלה האחד בחוך הפת והקלה השני בחוך הפרוסה אם אינו ניכר שנפרסה מערבין בזה. והוא שכתבה המורה להיות אחד שעל ידי החיבור נחשבת כאחד וממילא לענין עירובי חצירות מערבין בזה אם בקיסם מיברה דהוי כשלימה ע"י החיבור ולפי הרמז הזה משמע דחיבור העשוי על ידי מעשה ידי אדם מקרי חיבור ובחשו' ובחיים ק"ה ע"ב ד"ה חיבור אוכלין וכו' הובאה דבוספתא תניא אחריו שנפרץ ומחבו בטע או בקיסם אינו חיבור שאין חיבורי אדם חיבור ע"ש. והובא להלכה ברמב"ם הלכות עומאות. אוכלין פ"ג דין י"ב שאין חיבורי אדם חיבור לכל דבר ע"ש הרי לך דחיבור הנעשה בידו אדם לא הוי חיבור כלל. אבל עיין בבס"ק משנה שם שמהלך שדוקא לענין הכשר אינו חיבור ואם נפל משקה על אחד מהם לא הופשר חבירו וטעמו דכל לענין עומאות הוי חיבורי אדם חיבור ואם נעמא אחד מהם נעמא חבירו ומדייק הלשון בהר"מ שאין חיבורי אדם חיבור לכל דבר

משמע

לחבור עמנו ע"ש ועיין במפרשים שם כאן לא הי' ע"ז מחש רק אחש' ומנהיג רצו לעשות במקום משה כמבואר באריכות בדבריהם ובהראש"ע ע"ש ולכן לא הי' לריך לחבור עמנו כהכאה שאין לה קצבה ומרומן בחיבת מה עשה לך העם הזה הגמרא כנ"ל וליכא מידו דלא רמיזא כל י"חא :

כ"ג בפסוק כ"ט ויאמר משה מלאו ידכם היום לך כי איש בבנו ובאחיו ולתת עליכם היום ברכה. כ"ל לפרש חובת היום שזכרנו ששלימו את מעשיהם עוד היום ולחקור ולדרוש אם נמלא עוד מי שמחייב מיתה ולא הרגום ולא יחמיו עד למחר דיש חשש איקרורי דעמא ויחפו על קרוביהם ולא ירגום כעין דאיתא בריש חובות שמעטם זה בחולת ישיאם ליום הרביעי שאם הי' לו טענה בתולין הי' משכים לבד' ואם יש שהות בינתיים י' לחוש שמתקרב דעתו ויקיימנה. ואש"נ דהא לא חיישין לאיקרורי דעמא עד למחר כמבואר שם בדף ה' כ"ז הכא שפיו לריכים להרוג לאיקרוביהם י' לחשוש לאיקרורי דעמא עד למחר ולכן אמר להם שישלימו את מעשיהם עוד היום שלמחר י' חשש איקרורי דעמא ואפילו אם לא יחפאו עליהם גם למחר ויהרגום כ"ז יתעורר בלבם רשפי אהבה אחים ולא יעשו בהחלפות כראוי לשם שמים ויעשו רק כמוכרחים כי על אחיהם יהמה לבם וממילא לא יחקורו וידרשו כראוי ועבור זה כתב ג"כ היום אלל ברכה שאם תעשו היום תעשו זה בשלימות הראוי ויגדלו לכם ברכה ויתפרש כי איש בבנו ובאחיו עבור שאם לריכים להרוג הקרובים לריכים אדם להשלים מעשיהם עוד היום הוא כי ירע לבבכם בעשותכם כזאת ולכן לא תחמיו עד למחר כי היום מהי' העש' לשם ד' בשלימות הראוי כנ"ל ולפי' מרומן בחיבת היום דיש לחשוש לאיקרורי דעמא וליכא מידו דלא רמיזא באורייתא :

כ"ה ל"ד פסוק ל"ג ויבן משה מדבר עמם ויטן על פניו מסוה. וברש"י. ולכבוד קרני הבוד שלא יזונו הכל מהם הי' נותן המסוה כנגדן ונוטלו בשעת שהי' מדבר עם ישראל. וי"ל ליתן טעם שלא הי' מדבר עם ישראל כשהי' המסוה על פניו ע"פ הגמרא בכריתות ו' ע"א ובי יתביטו קמי רבכון חזו לפימי' דרבכון שנאמר והיו עיניך רואות את מוריך. ובעירובין י"ג ע"ב אמר רבי האי דמתדרגא מחבראי דחזיתא להבי מאיר מחבורי ואילו חזית' מקמי' הוה מתדרגא טפי דכתיב והיו עיניך רואות את מוריך. וסרי מבואר בפסוק זה דלריך להביט בפני רבו כשעומד עמו דעבור זה הי' משה מדבר עם ישראל בלא מסוה וליכא מידו דלא רמיזא באורייתא :

כ"ז פ' ויקהל. בפסוק ו' וכל חכם לב ככם יבואו ויעשו את כל אשר נאמר ד'. תיבת יבואו נראית למיומרת ואפ"ל דבא לרמז דהליכה למעלה היא מעלה

אל הארון. כנה בכל מקום לא זכר לקיחה רק בארון אחד לשון כפול ויקח ויתן ואפ"ל דרמזו בזה למען דליואל בסוף מנינה אמר רבי פרנך אמר ר' יוחנן כל האומות ס"ת ערום נקבר ערום ערום סלקא דעתך אלא אימא נקבר ערום בלא מלוא בלא מלוא סלקא דעתך אלא אמר אביי נקבר ערום בלא אומה מלוא. ובתוס' יש מפרשים מלוא אחריו ע"ש וזה ירמזו חיצות ויקח שהלקיחה נופא היא מלוא כדעת ה"ס מפרשים שהובא בתוס' ואפ"ל שהתוס' שם דחו פירושו זה משום דפשיטא שאין לו שבר כיון שלא עשה המלוא כהונן ע"ש מה שפירשו בכ"י מודי שהאחריו בס"ת הוא מלוא כי מחבב בזה המורה הקדושה כמובן כמו שאלו עושין בשמחת חורב משום שמחה וליכא חידו דלא רמזו באורייתא :

מ' פסוק כ"ב ויתן את השלחן בזה"מ וגו' . מה דכתיב בכל הכלים לשון שימה ובשלחן לשון נתינה נ"ל ע"פ הנמרא כ"ב כ"ה ע"כ דשלחן מרמז על עשירות ואיתא במד"ק כ"ה ע"א דמזונא לא דזכותא תליא מילתא אלא בזולא ע"ש ונא לרמוז בלשון ויתן שהשלחן שהיה עשירות היא מנהג מלואו ית"ש ולא בזכותא תליא מילתא וליכא חידו דלא רמזו באורייתא :

נפ' ויקח. דבר אל בניי ואמרת אליהם אדם כי יקריב מבשר קרבן לך מן הבמה מן הבקר ומן האלן תקריבו את קרבנכם. ראוי לדעת מה משמיעני באומרו מן הבקר ומן האלן תקריבו את קרבנכם שהרי פרט אח"כ אם עולה קרבנו מן הבקר וגו' ואם מן האלן קרבנו וגו' ולפי פשוטו נראה כמיותר ולא הול"ל אלא אם מן הבקר הוא קרבנו וכו' ונ"ל דאפשר להסמך על זה מה דאיתא בתוס' ב"ק י"ג ע"כ נכסים שהן של בני ברית למוטעי מאי אי למוטעי דכותי הא קתני לה לקמן שור של ישראל שנגח שור של כותי פטור מנא והדר מפרש וכן נכסים המיוחדין אמרינן שם דתנא והדר מפרש ע"ש יש ראוי לזה מן המורה שכתבה מן הבקר ומן האלן תקריבו את קרבנכם ואח"כ פירשה בפרוטרוט דין הבקר והאלן הרי דתנא והדר מפרש ועיין שם בתוס' י"ד ס"ב דלא שייך תנא והדר מפרש אלא בשמאריך באתרייתא יותר מבקמייתא אבל כשאין שמאריך שם יותר מבקאן ל"ש תנא והדר מפרש, וגם הכא שמאריך אח"כ וליכא חידו דלא רמזו בזה. והסמכו זה גם במקומות אחרים :

ד' פסוק ב' דבר אל בניי לאמר נפש כי תחטא בשגגה מכל מלוא ד' אשר לא תעשינה ועשה מאתם מהגה. והוא תמוה דלחיות לורכ סיים הכתוב אשר לא תעשינה כיון דכבר הקדים נפש כי תחטא כן הקשה בנחלת יעקב מהגאון הנדיק מליא ז"ע ונ"ל לתרץ ע"ש מה דאיתא בסוכה מא ע"כ במשנה רבי

משמע שנקלה דברים הוי חיבור וכו' לענין עומאה. הרי לך דחיבור הנעשה בידי אדם הוי חיבור לענין עומאה עכ"פ ומעירובי חצירות אין ראוי דחיבור אדם הוי חיבור דשם העצם דאין מערבין בפרוסה משום איבה כמפורש בגמרא שם ולהכי ד' כשנראית כשלימה ואינו מטעם דחיבור הנעשה על ידי אדם הוי חיבור ומלישנא דהאי קרא דכתיב להיות אחד דמשמע דחיבור הנעשה בידי אדם הוי חיבור שהרי חיבור היריעות נעשה בידי אדם והוי חיבור אפשר להביא מזה סייעתא לדעת הבאר יעקב המובא בבאר היטב וא"ח ס"י חרמ"ח הלכות אחרונ ס"ק ט"ו דהא דכתיב הפוסקים לפסול בניטל העוקץ היינו בניטל ואינו בעולם ואי אפשר לחברו אבל אם אפשר על ידי מוסס או כיוצא בו מותר לנטל ביום ב' ולבדוק אף ביום הראשון יש להחמיר ועיין בשע"ת שכתבנו שבו"י והא"ר מולקים עליו דנריך להיות מחובר בו במולדתו ע"ש ואין הספרים הללו תחת ידי לראות טעמם ועכ"פ אפשר להסמך על האי קרא ההלכה המבוארת בשו"ע א"ח ס"י קס"ח סעיף ב' אם יש לאדם שני מלאי לחם ואין לו לחם שלם יחברם יחד בעץ או בשום דבר שלא יהא נראה ודיוו כדן שלם אפילו בשבת יכול לחברם. והוא מהרדק ובגמרא דמלשונא מבוחר דגם לזורך שבת יכול לחברם שיהי נקרא על ידי זה לחם שלם לזורך לחם משנה ומבוחר בכ"י דראית רוקח מהגמרא דעירובין פ"א ה"ל הרי דסבירא ל"י דיש ללמוד מזה לענין חיבור הנעשה בידי אדם והוי חיבור ולא מחלק דהתם הוי טעמא משום איבה כדכתבו לעיל ולא תקשה עליו מהתוספתא המובאת בתוס' זכחים ה"ל דחיבור ע"י אדם לא הוי חיבור דאפשר לחלק בין היכא דלךך להיות שלם מדאורייתא כגון אחרונ לא הוי חיבור דליכא חידו מיקרי שלם אבל היכא דהשלימות מדרבנן חיבור ע"י דבר אחר הוי חיבור ולהכי בלחם משנה דהוי אסמכתא אקרא לקטו לחם משנה כדאיתא בשבת ק"ו ס"ב ומבוחר בשו"ע הלכות שבת סיוון רע"ד מועיל חיבור על ידי אדם ודו"ק ובה"ט סימן קס"ח הביא מהפנים מאירות שמקשה על הרוקח מהתוספתא ה"ל והיד אהרן מיישבו ואינם תחת ידי ואולי מתוך היד אהרן כהמילוח שחלקנו שהוא פשוט ועכ"פ יש להסמך על פסוק זה דחיבור בידי אדם הוי חיבור היכא שהשלימות הוא רק מדרבנן כמו לחם משנה בשבת ולפי דברי הכ"ז דהר"ם סוכה דלענין עומאה חיבור שנתחבר בידי אדם הרי זה חיבור ואם נטמא אחד מהם נטמאו כולם אפשר ללמוד זה מלישנא דהאי קרא וליכא יסוד לשון בתורמיו הקדושה והכל רמז בזה :

נפ' פקודי מ' פסוק ב' ויקח ויתן את העדות

רבי יחי' אומר יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת ושבת והוליד את הולול לרשות הרבים פטור מפני שהולידו ברשות. ובגמרא אחר חז"ל לא שנו אלא שלא יא' בו וברש"י. דהשתא סריר במלוא וטעם במלוא. וע"ש דאשילו טעם בדבר מלוא ולא עבד מלוא פטור רב הוה אליב"ד דר' יוסי ובפסחים ע"כ הוא מחלוקת רבי יוחנן ור' לוי לקי' בנחמלק לו שפוד של נזיר בשפוד של ל"י ואכלו דר"ל מחייב ואיכא ב' לשונות אם ר' יוחנן מחייב או פטור ע"ש ובשבת קל"ז ע"א הוא מחלוקת ר' אליעזר ור' יהושע במשנה ויש שם ב' לשונות בגמרא ולמד לישנא פטור ר"י אע"ג דלא קעבד מלוא היכא דטריד במלוא ע"ש ולפ"ז י' לפרש הקרא כך נפש כי חטאת בשגגה מכל מלוא ד' אשר לא תעשינה שהשגגה מה' רק בדבר עבירה אבל אם השגגה בדבר עבירה מה' עבד שז' טרוד במלוא. ובפרט היכא דעבד מלוא לא מחייב חטאת ולשון הרמב"ם בפ"ב מהלכות שגגות כל העושה מלוא מן המלות וכלל עשייתה נעשית עבירה שחייבין עליו כרח בשגגה הרי זה פטור מחטאת מפני שטעה ברשות. וע"ש דאשילו היכא דלא קעבד מלוא פטור מפני שטעה ברשות מלוא זהו מדרשו בהיותו אשר לא תעשינה שאין לו רשות לעשות זה ואין מחייב חטאת אבל אם עושה עבירה ברשות מלוא פטור מחטאת. ולפי מה דאיתא במנחות כ"ד ע"א להעלות דגים והעלה תימון ודגים רבה אומר פטור ורבא אחר חייב רבה אחר פטור זיל בחר מעשיו ורבא אחר חייב זיל בחר מחשבתו ע"ש ופטור דגמב"ם שם דזיל בחר מעשיו וז"ל וכן הפורש מזה להעלות דגים מן הים בשגגה והעלה תימון שם והרגום בין שחמט שטבע תימון בין שלא שחט הואיל והעלה תימון הרי זה פטור מחטאת אע"פ שלא היטה כוננו אלא לזרד מפני שז' שוגג וכן כל כיוצא בזה. ולפ"ד יפתרם הקרא נפש כי חטאת בשגגה מכל מלוא ד' אשר לא תעשינה שהחייב הוא דוקא אם תעשה רק מכל המלות אשר לא תעשינה אבל אם בעש"י הוצא יעשה גם כן מלוא או פטור מחטאת אע"פ שיחזיקו לעבירה כי חזיקין בחר מעשיו שכלותו עש"י ענינו טעה גם כן מלוא כמו לזרד דגים והעלה צידה הוצא תימון ודגים. ויותר יהי מדייק הפירוש היה בהשקפים שח"כ והוא בפסוק י"ג ועשו אחת מכל מלוא ד' אשר לא תעשינה ובגמרא וטעם אחת מכל מלוא ד' אלקיו אשר לא תעשינה וכן בפסוק כ"ז בששמה אחת ממלות ד' אשר לא תעשינה שמיכה אחת נראית כמיומרת ולפ"ז יהי הפירוש שחייב חטאת הוא דוקא אם יעשו אחת והוא ממלות ד' אשר לא תעשינה אבל אם יעשו עמה ביחד גם כן מלוא פטורין מחטאת כג"ל וכן באשם מלוי כמיב נפרשה ה' פסוק י"ז ועשאת אחת מכל

מלוא ד' אשר לא תעשינה לכונה זאת. דברי יוסי מביא אשם מלוי אלא על פסוק שמביא עליו חטאת ואם טעה ספק עבירה עם מלוא ביחד צודאי פטור מאשם מלוי דברי יוסי מביא חטאת על עבירה כזאת כג"ל וכן היכא שטעה מחמת טיפשות מלוא ספק עבירה פטור מאשם מלוי דברי יוסי בספק איש חמור מודאי עבירה פטורין ולפ"ז מדרשו במורה דין דרבה דזיל בחר מעשיו וטיפשות מלוא פטורה וליכא מדי' דלא רמיזא באוריימא. ועיין בת"כ מה דדריש בזה: (כס"ה) פסוק י"א דא ישים עליו שמן ולא יא' עליו לבונה כי חטאת הוא וברש"י ואין דין שיהי קרבנה מהורר. אפשר להסמך על זה מה דאיתא בפ"ג דר"ה דף כ"ז ע"א חוטא כל ימנא קאמרינן שהרי נכנסה התורה טעם על מניעת שמן ולבונה במנחת חוטא שטעור שזא על חטא לא יחא הקרבן מהורר הרי דחוטא כל ימנא ואע"פ שהיא מזד הסבירא הראנו מ"ל שהוא מפורש במורה וליכא מדי' דלא רמיזא בזה:

(כו) שם פסוק כ"ג והי' כי יחטא ואשם והשיר אשם הגזילה אשר גזל או את העושק אשר עשק או את הסקרון אשר הסקד אלו או את האכזה אשר מלא' וג"ל ליתן טעם מה דבהכחשה מקדים פקדון לגזל ועושק ובהשגחה מקדים גזל ועושק לפקדון לפי שהפירא בהיתירא אחא ליד' והדרך הוא לבחש בו יותר מגזל ועושק לכן אקדמו' אבל בהשגחה שהדרך הוא יותר להשיב גזל ועושק. מפקדון עבד דבאיסורא אחא ליד' לכן איתרו בפסוק ומניחת אכירה לפי שחייב באש לו מיד אדם איתרו בין בהכחשה בין בהשגחה ודוק ותהי' שמוכין מזה להילוק הגמרא בפרק מרוא' ס"ז ע"א בין דבר דבהיתירא אחא ליד' לגזל דבאיסורא אחא ליד' וכן שם ס"ד פט"ב דמיון טענת גכ דבהיתירא אחא ליד' ולא דמי לגני ע"ש ואע"ג דמזד הסבירא הוא יש לו ספק במורה דכולה בזה:

בפסוק כ"ג ויורד מעשות החקות והעולה והשליח י' לדקדק למח' לא הוצרכו גם את המנחה ל' להסמך על זה מה דאיתא בכמה מקומות בזה' מנא וסיר' והוא בסוכה כ"ד סע"א ושם נהמין מהגה"פ כל המקומות שנמלא מנא וסיר' ואע"י דבכמה דוכתי אמרינן מנא שיר דבאי' שיר. הרי שאין הדרך לשיר מנא מילתא כפ"ז יש ספק מזה הפסוק דהדרך לשיר ולא לחשוב כל מילי ובמנחת י"א ע"ב במחש' דה"מ מנין לדרוש מ"ז עבדות י"א דמנא וסיר' אע"ג דמנא. מנינא ע"ש ועל הגליל וליכא מדי' שאין לו רמז במורה דכולה בזה:

(המשך יכא ח"ה)

תוך דור נרינגדאס אבר ק לענשנא